

วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์
ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

นางสาวทัศนีย์ เมฆเวียน

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EVOLUTION OF HOME ECONOMICS CURRICULUM AND INSTRUCTION
AT HIGHER EDUCATION IN RATTANAKOSIN PERIOD

Miss Tusana Mekvien

สถาบันวิทยบริการ

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Higher Education
Department of Educational Policy, Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

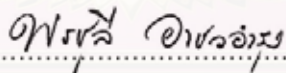
หัวข้อวิทยานิพนธ์ วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์
ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์
โดย นางสาวทัศนดา เมฆเวียน
สาขาวิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช

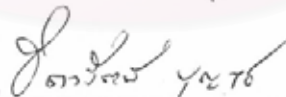
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎุบัณฑิต

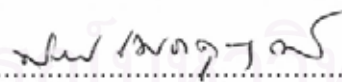
..........คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบริรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..........ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์)

..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง)

..........อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช)

..........กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ)

..........กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลชนิษฐ์ ราชนบุญยวัฒน์)

ทัศนาศาสตร์: วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์
ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ (EVOLUTION OF HOME ECONOMICS
CURRICULUM AND INSTRUCTION AT HIGHER EDUCATION IN RATTANAKOSIN
PERIOD) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.พรชูลี อาชวอำรุง, อ.ที่ปรึกษาร่วม: รศ.ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช,
554 หน้า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกและภายใน ในสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อนำเสนอ
วิวัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์
สาระ และบันทึกอ้างอิงไว้ในฐานข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP (n = 4,354) รวมทั้ง
สัมภาษณ์เชิงลึกกับอาจารย์ผู้สอน (n = 5) และนักคหกรรมศาสตร์ (n = 6)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกและภายในส่งผลต่อวิวัฒนาการอย่างสอดคล้องกัน สรุปได้ดังนี้ 1)
ด้านนโยบาย: จากประเพณีปฏิบัติ สู่นโยบายของรัฐ 2) ด้านการบริหารจัดการ: จากการศึกษาตามอัธยาศัย
ในบ้านวัดวัง สู่สถาบันอุดมศึกษาสมบูรณ์แบบ 3) ด้านหลักสูตร: จากวัฒนธรรมหลวง/วัฒนธรรมราษฎร์ สู่
นวัตกรรมที่หลากหลายในกระแสโลกาภิวัตน์ 4) ด้านการเรียนการสอน: จากเน้นการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น
สู่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการแข่งขัน 5) ด้านผู้สอน: จากผู้รู้ในครอบครัว / ท้องถิ่น สู่ผู้ทรงคุณวุฒิตาม
วิทยฐานะ และ 6) ด้านผู้เรียน: จากลูกมือที่พัฒนาการสังเกตฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ สู่การมีสมรรถนะในการ
แข่งขัน

สำหรับแนวโน้มในอนาคต พบว่า 1) ด้านนโยบาย: จะมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นไปตาม
มาตรฐานสากล ด้านเสรีภาพทางวิชาการ และความร่วมมือจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหารธุรกิจ และ
ผู้นำทางการเมือง 2) ด้านการบริหารจัดการ: สถาบันอุดมศึกษาจะอยู่ในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหาร
จัดการจะเกิดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยเสมือนมากขึ้น 3) ด้านหลักสูตร: จะมีการบูรณาการ
เนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายร่วมกันเพื่อความสมดุลระหว่างโลกาภิวัตน์และท้องถิ่น 4)
ด้านการเรียนการสอน: จะมีการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิด
สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม พัฒนา
สมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก และแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง 5) ด้านผู้สอน: จะมี
บทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกคอยชี้แนะแนวทาง ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ตามศักยภาพของผู้เรียน และ
6) ด้านผู้เรียน: จะเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้การสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จน
สามารถตกผลึกทางปัญญา มีสมรรถนะการแข่งขันในเวทีโลก

ภาควิชา.นโยบาย.การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา.ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....อุดมศึกษา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....พรชูลี อาชวอำรุง

ปีการศึกษา.....2549.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....ธิดารัตน์ บุญนุช

4684682527: MAJOR HIGHER EDUCATION
KEY WORDS: EVOLUTION/HOME ECONOMICS/CURRICULUM/RATTANAKOSIN PERIOD

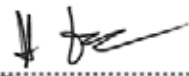
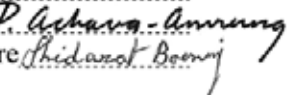
TUSANA MEKVIEN: EVOLUTION OF HOME ECONOMICS CURRICULUM AND INSTRUCTION AT HIGHER EDUCATION IN RATTANAKOSIN PERIOD. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. PORCHULEE ACHAVA-AMRUNG, Ed.D. THESIS CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. THIDARAT BOONNUJ, Ed.D. 554 pp.

The purposes of this research were to study external and internal factors during the Rattanakosin period so as to present the evolution and future trends of curriculum and instruction in the field of Home Economics. Documents were content analysed and recorded with references as a database using Microsoft Access 2002 XP (n = 4,354). Thereafter, faculty members (n = 5) and home economists (n = 6) were interviewed in depth.

Results indicated that both external and internal factors influenced the evolution in accordance. Conclusions are: 1) Policy: from common practice rituals to national policies; 2) Management: from informal education in homes, temples and palaces to comprehensive higher education institutions; 3) Curriculums: from royal culture/public culture to diversified innovations in globalization; 4) Instruction: from local skill-orientation to competitive competency development; 5) Faculty: from familial and local savants to accredited experts and 6) Learners: from modeling apprenticeship to competitive competence.

As for future trends, findings revealed: 1) Policy: curricula were to be universally standardized with academic freedom, collaborations from learners, faculties, parents, administrators, businesses and political leaders. 2) Management: Universities were to become autonomous under the supervision of the government, more private and virtual universities were to be established. 3) Curriculum: Content were to be more integrated with diversified innovations towards equilibrium between globalization and localization. 4) Instructions: Flexibility were to be common, stressing empowerment, creativity, critical thinking, cultural criticism, competitive competence and self-discovered values for the future world. 5) Faculty: Instructors were to be guiding facilitators for students to reach their viable goals. and 6) Learners: Students were to study within one's capacity using self-directed learning by information technology until reaching crytalization in mind and competitive in the world arena.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department Educational Policy, Management and Leadership Student's signature
Field of study Higher Education Advisor's signature P. Achava-Amrung
Academic year 2006 Co-advisor's signature Thidarot Boonuj

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยดีนั้น ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง อาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่คอยให้ความรู้ หลักการ ชี้แนะแนวทาง และแก้ไขข้อบกพร่องในการระหว่างดำเนินการวิจัย พร้อมทั้งคอยกระตุ้นเตือน คอยติดตามความก้าวหน้าของการวิจัย และให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา เมื่อผู้วิจัยประสบปัญหาบางประการ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ มีความมานะพยายามเพื่อให้งานวิจัยผ่านพ้นขั้นตอนต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ กรรมการและรองศาสตราจารย์ ดร.กุลขนิษฐา ราชนบุญวัฒน์ กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอรุณ เข็ววงษ์บุญ ดร. สุวิมล ธนะผลเลิศ และอาจารย์วันดี ณ สงขลา ที่ให้ความกรุณาในการตรวจงานวิจัย ชี้แนะข้อบกพร่องและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแก่ผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทั้ง 11 ท่าน ที่ให้สัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากคุณปิยะ ศักดิ์เจริญ ผู้เขียนโปรแกรม Access 2002 XP และคุณปริญญา ชาวผ่อง ที่ช่วยกันดูแลและควบคุมการใช้งานโปรแกรม จนกระทั่งโปรแกรมมีความสมบูรณ์สามารถใช้งานได้ดียิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ในสาขาวิชาอุดมศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความรู้ สั่งสอนอบรม ชี้แนะแนวทาง และให้กำลังใจมาตลอด และที่สำคัญผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนผู้วิจัยในด้านการศึกษา รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์เพียงใจ ผลโคก และอาจารย์สมสวาท เจริญฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศสุดา รัชฎาวิชิตกุล ที่คอยเป็นกำลังใจและเป็นทีปรึกษาในด้านภาษาอังกฤษ จนกระทั่งผู้วิจัยประสบความสำเร็จอย่างสูงสุดในด้านการศึกษา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณสุจินต์ ศิริโชติ ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนช่วยเหลือในทุกด้านตลอดมา จนกระทั่งงานวิจัยนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ ส่วนคุณความดี และประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ที่ทำให้ผู้วิจัยได้สามารถก้าวมาถึงจุดหมายในวันนี้ได้อย่างเต็มภาคภูมิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
ตอนที่ 1 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา.....	19
ตอนที่ 2 ยุคสมัย.....	29
ตอนที่ 3 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.....	33
ตอนที่ 4 คหกรรมศาสตร์.....	63
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
ตอนที่ 6 ระเบียบวิธีการวิจัยและเทคนิคการวิจัยที่ใช้.....	82
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	101
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	103
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	104
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	105
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
การตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ.....	110

บทที่	หน้า
การสังเคราะห์ข้อมูล.....	110
การสัมภาษณ์.....	111
สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	114
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	117
ตอนที่ 1 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค.....	118
ตอนที่ 2 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์.....	239
ตอนที่ 3 แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต.....	285
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	302
สรุปผลการวิจัย.....	306
อภิปรายผลการวิจัย.....	317
ข้อเสนอแนะ.....	331
รายการอ้างอิง.....	333
ภาคผนวก.....	370
ภาคผนวก ก ตัวอย่างผลการวิเคราะห์สาระ.....	371
ภาคผนวก ข การกำหนดรหัสเอกสาร.....	432
ภาคผนวก ค แบบวิเคราะห์สาระ.....	439
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์.....	441
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ.....	444
ภาคผนวก ฉ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	446
ภาคผนวก ช หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์.....	449
ภาคผนวก ซ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน.....	453
ภาคผนวก ฌ เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาในอนาคต.....	549
ภาคผนวก ฎ ตัวอย่างเอกสารที่ใช้ในการตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ.....	551
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	554

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เกณฑ์การประเมินเอกสาร.....	87
2	จำนวนเอกสารขั้นต้น จำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย.....	95
3	จำนวนเอกสารขั้นรอง จำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย.....	97
4	ตารางบันทึกข้อมูล.....	108
5	ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในแต่ละยุค.....	225
6	วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์.....	227
7	ความคิดเห็นในประเด็นแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาในอนาคต.....	286
8	แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาในอนาคต.....	300

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2	กรอบการวิเคราะห์สาระ.....	106
3	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	112

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำนิยามของการศึกษาที่ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ให้ความหมายไว้คือ การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม กระบวนการการศึกษาก็คือ กระบวนการสร้างเงื่อนไขให้ชีวิตมีความเจริญงอกงาม ซึ่งความงอกงามในที่นี้เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิตมนุษย์ การศึกษาคือ ความจำเป็นของชีวิต เป็นชีวิตของมนุษย์ในสังคม สังคมนั้นดำรงอยู่ได้เพราะการสืบทอด หรือการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก การกระทำ อุปนิสัยใจคอ ขนบธรรมเนียม การศึกษาเป็นการเผชิญกับปัญหา และแก้ไขปัญหาปัจจุบันและบทเรียนจากการแก้ไขปัญหาจึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง เช่นเดียวกันในทางศาสนาพุทธที่พระราชาชนมณี ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น หละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็นความหมายที่แท้จริงของการศึกษา ในขณะที่คำว่าการศึกษาในภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า “Education” มาจากรากศัพท์ “Educare” ก็หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู การอบรมป้อนนิสัย ส่วนรากศัพท์ “Educere” หมายถึง การดึงออกมา หรือ ทำให้ปรากฏออกมา (วิชัย ต้นศิริ, 2549: 2-4) ซึ่งศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น คือการมีชีวิตที่ดี มีศักยภาพของชีวิต หมายถึง การพัฒนาคนด้วยองค์ประกอบของปัจจัยสี่เป็นสำคัญ ซึ่งก็คือคหกรรมศาสตร์นั่นเอง คหกรรมศาสตร์ที่แท้จริงคือการเผชิญปัญหาว่าจะดำเนินชีวิตได้อย่างไร จะใช้วิธีการที่ดีที่สุดอย่างไรเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

คหกรรมศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของคน ในเรื่องปัจจัยสี่เรื่องความอยู่รอดของชีวิต องค์ความรู้คหกรรมศาสตร์ช่วยให้มนุษย์บรรลุความต้องการในชีวิตอย่างสมบูรณ์ ตามที่ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้พัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจที่เรียกว่าทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการจำเป็น จำแนกความต้องการจำเป็นของมนุษย์เป็นห้าระดับเรียงตามลำดับจากขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุดดังนี้ 1) ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2) ความปลอดภัย 3) ความรักและการเป็นเจ้าของ 4) การยกย่องนับถือ 5) การรู้จักตน (อ้างถึงใน Morris, 1991: 366) ซึ่งความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตนั้นก็คือปัจจัย 4 คือ เรื่องที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และการรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย (มณี โกสุมาศ, 2540) โดยที่ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเกี่ยวข้องกับการดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ ทุกชีวิตต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่หลบแดดฝน เครื่องป้องกันความหนาวเย็นและการสืบวงศ์ตระกูล คหกรรมศาสตร์ประกอบด้วยวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์ และศิลปะที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และครอบครัวสัมพันธ์ สามารถแบ่งออกได้อย่างชัดเจน เป็น 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาอาหารและโภชนาการ สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

และสาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว (The World Book Encyclopedia Volume 9, 1978) ในด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ดังนี้

สาขาอาหารและโภชนาการ ช่วยให้รู้จักเลือกซื้ออาหารที่มีคุณค่าและมีคุณภาพดีในราคาที่เหมาะสม สามารถเตรียมและประกอบอาหารอย่างถูกต้องลักษณะตามหลักโภชนาการ ให้เหมาะแก่ผู้บริโภคในวัย สภาพร่างกาย และกิจกรรมที่แตกต่างกัน มีเทคนิคในการจัดอาหารให้น่ากิน รู้วิธีเก็บถนอมอาหารหรือแปรรูปอาหารที่มีมากไว้บริโภคนอกฤดูกาล

สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ ช่วยให้เลือกซื้อผ้าตลอดจนเลือกเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้เหมาะสมกับการใช้สอย ในสภาพดินฟ้าอากาศและกาลเทศะ สามารถตัดเย็บหรือออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อเสริมสร้างบุคลิก รู้จักดูแลรักษาเสื้อผ้าให้ใช้งานได้นาน ดัดแปลงเสื้อผ้าที่ใส่ไม่ได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา ช่วยให้มีความทักษะในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรวัสดุ และทรัพยากรธรรมชาติที่ครอบครัวมีอยู่ ในการทำงานบ้านและงานอื่น ๆ สามารถบริหารเศรษฐกิจของครอบครัวให้ใช้เท่าที่จำเป็น พร้อมทั้งมีการออมเพื่อความมั่นคงทางการเงินของครอบครัว

สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน ช่วยให้รู้จักจัดบ้านให้เหมาะสมกับวัย และกิจกรรมของผู้อยู่ สะอาด เป็นระเบียบ น่าอยู่ เป็นสัดส่วน สามารถเลือกซื้อหรือจัดทำเครื่องเรือน เครื่องใช้ที่ช่วยอำนวยความสะดวก ประหยัดพลังงานและเวลาในการทำกิจกรรมของครอบครัว

สาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ช่วยให้เข้าใจชีวิตคู่ สามารถปรับตัวและมีความสุขในชีวิตสมรส ทำหน้าที่เขยสะใภ้ สามีสภรรยาและพ่อแม่ที่ดี สามารถเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่เกิดให้พัฒนาในทุกด้าน จนสามารถช่วยตนเองได้ในสังคมนอกบ้านและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมจะเห็นว่าคหกรรมศาสตร์เป็นศูนย์รวมวิทยาการ ที่ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในครอบครัวอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกและเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่เกื้อหนุนให้มนุษย์บรรลุความต้องการในระดับสูง

คหกรรมศาสตร์ครอบคลุมความรู้จากหลายแขนง เรียกได้ว่าคหกรรมศาสตร์มีลักษณะเป็นสหสาขาวิชา คือเป็นการนำศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่สองสาขาวิชาขึ้นไปมาบูรณาการกัน (พรชูลี อารชวอำรุง, 2538: 13) เป็นวิชาใหม่ทางด้านคหกรรมศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ไบเลย์ และคณะ (Bailey, et al., 1986: 1-2) ที่กล่าวไว้ว่าคหกรรมศาสตร์มีลักษณะวิชาเป็นสหวิทยาการ ควรเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการและมีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนและสอดคล้องกับที่ ยุวดี กาญจนันฐิติ (2534) กล่าวไว้ว่า คหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เป็นจุดเริ่มต้นที่มั่นคง จะเห็นได้จากลักษณะวิชาซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชาที่ว่าด้วยปฏิสัมพันธ์ของชีวิต และ

พฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทุกประเภทที่มีผลกระทบต่อกัน โดยสาขาวิชาต่าง ๆ ทางคหกรรมศาสตร์นั้นเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาวิชาอื่น ๆ ดังนี้

สาขาอาหารและโภชนาการ ประกอบด้วยสามกลุ่มวิชา ได้แก่ การประกอบอาหารและการจัดบริการอาหาร วิทยาศาสตร์การอาหาร และโภชนาการ ในด้านการประกอบอาหารและการจัดบริการอาหาร ประกอบด้วย การเลือกซื้ออาหารสดและอาหารแห้ง การเตรียมและการประกอบอาหาร การจัดบริการอาหาร การบริหารกิจการธุรกิจอาหารและการสุขาภิบาลอาหาร ด้านวิทยาศาสตร์การอาหาร ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการทำผลิตภัณฑ์อาหาร ส่วนในด้านโภชนาการครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างสารอาหารกับการเจริญเติบโตและสุขภาพอนามัย การจัดอาหารสำหรับคนปกติวัยต่าง ๆ และผู้ป่วยเฉพาะโรค

สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้แก่ เส้นใยและผ้าหรือเรียกว่าสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและศิลปหัตถกรรม ในรายวิชาสิ่งทอ เป็นวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ว่าด้วยชนิดและคุณสมบัติของเส้นใยที่ใช้ในการทำเครื่องนุ่งห่ม กรรมวิธีผลิตผ้า การตกแต่งผ้า การย้อมสีและทำลวดลาย สารเคมีที่ใช้ในการทำความสะอาดผ้าและการถนอมผ้า วิชาในกลุ่มเครื่องนุ่งห่ม กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเครื่องนุ่งห่มกับมนุษย์ในแง่มานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา และเศรษฐศาสตร์

สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา เป็นการศึกษาการประยุกต์หลักและกระบวนการจัดการในการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพในเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และสุขภาพ เศรษฐศาสตร์ครอบครัว การคุ้มครองผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม การแบ่งภาระงานบ้านและงานเลี้ยงเด็กของคู่สมรส

สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน มี 2 กลุ่มวิชา คือ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและเครื่องมือเครื่องใช้ ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมทางด้านบ้านเรือนและเครื่องเรือน การออกแบบบ้าน การอ่านพิมพ์เขียว การตกแต่ง ทำเลที่ตั้ง วัสดุสำหรับสร้างบ้าน การออกแบบเครื่องเรือน การซ่อมแซมเครื่องเรือน กฎหมายที่อยู่อาศัย ชนิดและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้ การใช้และการดูแลรักษา

สาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว มี 2 กลุ่มวิชา ได้แก่ ครอบครัวสัมพันธ์และพัฒนาการเด็ก ซึ่งจะประกอบด้วย จิตวิทยา กฎหมายครอบครัว การวางแผนครอบครัว การดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้ทุพพลภาพในครอบครัว พัฒนาการเด็ก การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจนกระทั่งเป็นวัยรุ่น นอกจากนี้ยังประกอบด้วยการบริหารบุคคลและการเงิน

ในขณะที่ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2545: 9) ได้กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของคหกรรมศาสตร์ไว้ ดังนี้

1. คหกรรมศาสตร์ช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางของสังคมและมีส่วนช่วยรับผิดชอบต่อความต้องการของสังคม หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2. คหกรรมศาสตร์เป็นสาขาที่มีความหลากหลายของความรู้ ที่จะนำมาใช้สนับสนุนในการปฏิบัติ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. คหกรรมศาสตร์เป็นสาขาที่มีหลักและทฤษฎี โดยนำหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ จากหลากหลายสาขา มาใช้ปฏิบัติงานเพื่อผลสำเร็จที่มีคุณค่าตามจุดมุ่งหมาย และเป้าหมายของสังคม

4. คหกรรมศาสตร์เป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์วิจารณ์ญาณ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่มีคุณค่าของวิชาชีพ

5. คหกรรมศาสตร์เป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยความรู้ทางทฤษฎีจะต้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติสามารถอธิบายได้ด้วยความรู้ทางทฤษฎี

6. ความรู้ที่เหมาะสมของคหกรรมศาสตร์เป็นความรู้จากสาขาวิชาต่างๆ ที่ถูกนำมาผนวกเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยการจัดการ และการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในการปฏิบัติ

ปัจจุบันยังไม่มี การวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะศึกษาเรื่องในอดีตและก้าวสู่ยุคใหม่ ในความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์ในมุมมองของกระบวนการถ่ายทอดทางด้านหลักสูตร และการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการอุดมศึกษา ที่มีความสำคัญและน่าสนใจในตัวเองและยังเป็นส่วนสำคัญให้เข้าใจถึงวิถีของวิวัฒนาการในสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค

2. เสนอวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

3. เสนอแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเอกสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่างปี พ.ศ.2325-2548 ในประเด็นของนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียน และเนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์นั้น เป็นการจัดการศึกษาแบบไม่มีแบบแผน ไม่มีระบบ การจัดการศึกษาที่แน่นอนและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ไม่ค่อยจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเชิงโครงสร้างมากนัก การศึกษาของไทยเริ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงและเริ่มมีระบบและมีแบบแผนที่แน่นอน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งประกอบด้วยเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ครอบคลุมสาระของคหกรรมศาสตร์ทั้ง 5 สาขา คือ

1.1 อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วยสาระทางด้านอาหารหลัก 5 หมู่ หลักการประกอบอาหาร และอาหารกับการตกแต่ง

1.2 เสื้อผ้าและสิ่งทอ ประกอบด้วยสาระทางด้านการออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ความรู้ด้านสิ่งทอ การเลือกเสื้อผ้าและการดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว

1.3 การจัดการบ้านเรือนและบริโศคศึกษาประกอบด้วยสาระทางด้านเป้าหมายในการจัดการครอบครัว ทรัพยากรการจัดการครอบครัว และบทบาทของการจัดการที่มีต่อครอบครัว

1.4 การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน ประกอบด้วยสาระทางด้านบ้านที่น่าอยู่อาศัยของครอบครัว การเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัว การจัดและดูแลรักษาที่อยู่อาศัย

1.5 พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วยสาระทางด้านกระบวนการสังคมประภิตและครอบครัวในฐานะที่เป็นระบบ การสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัว การปรับตัวของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการของเด็กวัฒนธรรมทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ที่มีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัว และการเป็นแบบอย่างในการให้ความรู้ความเข้าใจ และการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก

2. การศึกษาครั้งนี้ เน้นการศึกษาจากเอกสารที่เปิดเผยได้เท่านั้น ซึ่งประกอบด้วย

2.1 เอกสารชั้นต้น หมายถึง เอกสารที่เป็นต้นฉบับ เป็นหลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ได้แก่ กฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา จดหมายราชการ จดหมายเหตุ พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส พระราชหัตถเลขา พระราชบันทึก พระราชกระแส พระบรมราชโองการ เอกสารทางราชการ หนังสือสั่งการ เอกสารส่วนบุคคล อัตตชีวประวัติ เป็นต้น

2.2 เอกสารชั้นรอง (secondary sources) หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นหลังเหตุการณ์ โดยที่ผู้เขียนไม่ใช่ผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง ได้แก่ พงศาวดาร ประชุมกฎหมายประจำศก ประชุมหมายรับสั่ง ประชุมจารึก รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสืออ้างอิง รายงานประจำปี บรรณานุกรม พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือทั่วไป ตำราเรียน แบบเรียน หนังสือแปล หนังสือที่ระลึก เอกสารการประชุมวิชาการ เอกสารสัมมนา ชีวประวัติ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. การแบ่งยุคในสมัยรัตนโกสินทร์แบ่งตามปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของประเทศ เป็น 6 ยุค ดังนี้

3.1 ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ (พ.ศ.2325-2394)

3.2 ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ (พ.ศ.2394-2453)

3.3 ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย (พ.ศ.2453-2489)

- 3.4 ยุคที่สี่ อธิปไตยต่างชาติ (พ.ศ.2489-2522)
 3.5 ยุคที่ห้า เอกลักษณะแห่งชาติ (พ.ศ.2522-2542)
 3.6 ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2548)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิวัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในแต่ละยุค ตามความเชื่อ แนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะยาว ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยการวิเคราะห์สาระ ในเรื่องของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตามกรอบของการวิจัยด้านนโยบาย การบริหารจัดการหลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน ในระดับศาสตร์ทางคหกรรมศาสตร์

การวิเคราะห์สาระ หมายถึง การแยกแยะเนื้อหาออกเป็นส่วน ๆ นำมาจัดระบบระเบียบตีความและลงข้อสรุป จากประเด็นย่อยไปสู่ประเด็นหลัก และตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ โดยเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติพื้นฐานดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสอนในระดับอุดมศึกษา และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี (2) เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์อุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี (3) เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาและเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการทางด้านคหกรรมศาสตร์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี (4) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านคหกรรมศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย 5 สาขาดังนี้

1. อาหารและโภชนาการ
2. เสื้อผ้าและสิ่งทอ
3. การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา
4. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน
5. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

อาหารและโภชนาการ หมายถึง สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ที่ประกอบด้วยสาระทางด้านอาหารหลัก 5 หมู่ หลักการประกอบอาหารและอาหารกับการตกแต่ง

เสื้อผ้าและสิ่งทอ หมายถึง สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ที่ประกอบด้วยสาระทางด้านการออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ความรู้ด้านสิ่งทอ การเลือกเสื้อผ้า และการดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว

การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ที่ประกอบด้วยสาระทางด้านเป้าหมายในการจัดการครอบครัว ทรัพยากรการจัดการครอบครัวและบทบาทของการจัดการที่มีต่อครอบครัว

การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ที่ประกอบด้วยสาระทางด้านบ้านที่น่าอยู่อาศัยของครอบครัว การเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัว และการจัดและดูแลรักษาที่อยู่อาศัย

พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ประกอบด้วยสาระทางด้าน กระบวนการสังคมประกิตและครอบครัวในฐานะที่เป็นระบบ การสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัว การปรับตัวของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการของเด็ก วัฒนธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่มีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัวและการเป็นแบบอย่างในการให้ความรู้ ความเข้าใจและการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก

การจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ หมายถึง การนำหลักสูตรคหกรรมศาสตร์มาปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ โดยทักษะของผู้สอน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รัตนโกสินทร์ หมายถึง รัชสมัยพระมหากษัตริย์พระบรมราชจักรีวงศ์ รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9 (พ.ศ.2325-2548) ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ.2325-2352)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2352-2367)

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2367-2394)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2394-2411)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2453)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453-2468)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2468-2477)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (พ.ศ.2477-2489)

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (พ.ศ.2489-2548)

ยุคสมัย หมายถึง การแบ่งช่วงเวลาของสมัยรัตนโกสินทร์ตามเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของประเทศเป็น 6 ยุค ดังนี้

ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325-2394)

ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394-2453)

ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453-2489)

ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2489-2522)

ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2522-2542)

ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3 (พ.ศ.2542-2548)

ระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาขั้นสูงสุดของศาสตร์ระดับสูงที่จัดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาประเทศ เป็นความรู้ความเชี่ยวชาญชั้นยอดในยุคนั้น

คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาทางคหกรรมศาสตร์ในระดับสูงที่จัดขึ้นในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ตามบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย

ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยภายนอก หมายถึง บริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการอุดมศึกษา ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย และส่งผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ในระดับอุดมศึกษา

ปัจจัยภายใน หมายถึง บริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียน ในระดับชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

เศรษฐกิจ หมายถึง สถาบันหนึ่งในสังคมทำหน้าที่ในการผลิต ด้านการแลกเปลี่ยนและการแจกจ่าย และด้านการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน

สังคม หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อกันตามกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การเมือง หมายถึง กิจกรรม เนื้อหา กระบวนการ และพฤติกรรมในการที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีค่าสำหรับกลุ่มองค์กรและสังคม และมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย

เทคโนโลยี หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการที่จะช่วยให้ระบบการทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เป็นลักษณะรวมของพฤติกรรมโดยพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

การอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาขั้นสูงสุดของประเทศไทยในช่วงระยะเวลานั้น ๆ ในประวัติศาสตร์

นโยบาย หมายถึง แนวทางหรือการตัดสินใจของหน่วยงานทางการศึกษาสำหรับการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานโดยอาศัยทรัพยากรทางการเงิน บุคลากร และสถานที่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบาย

หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผล

การเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกอบด้วย การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

ผู้สอน หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทในการถ่ายทอด ซึ่งแนะแนวทางความคิด วิทยาการ และกระบวนการให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

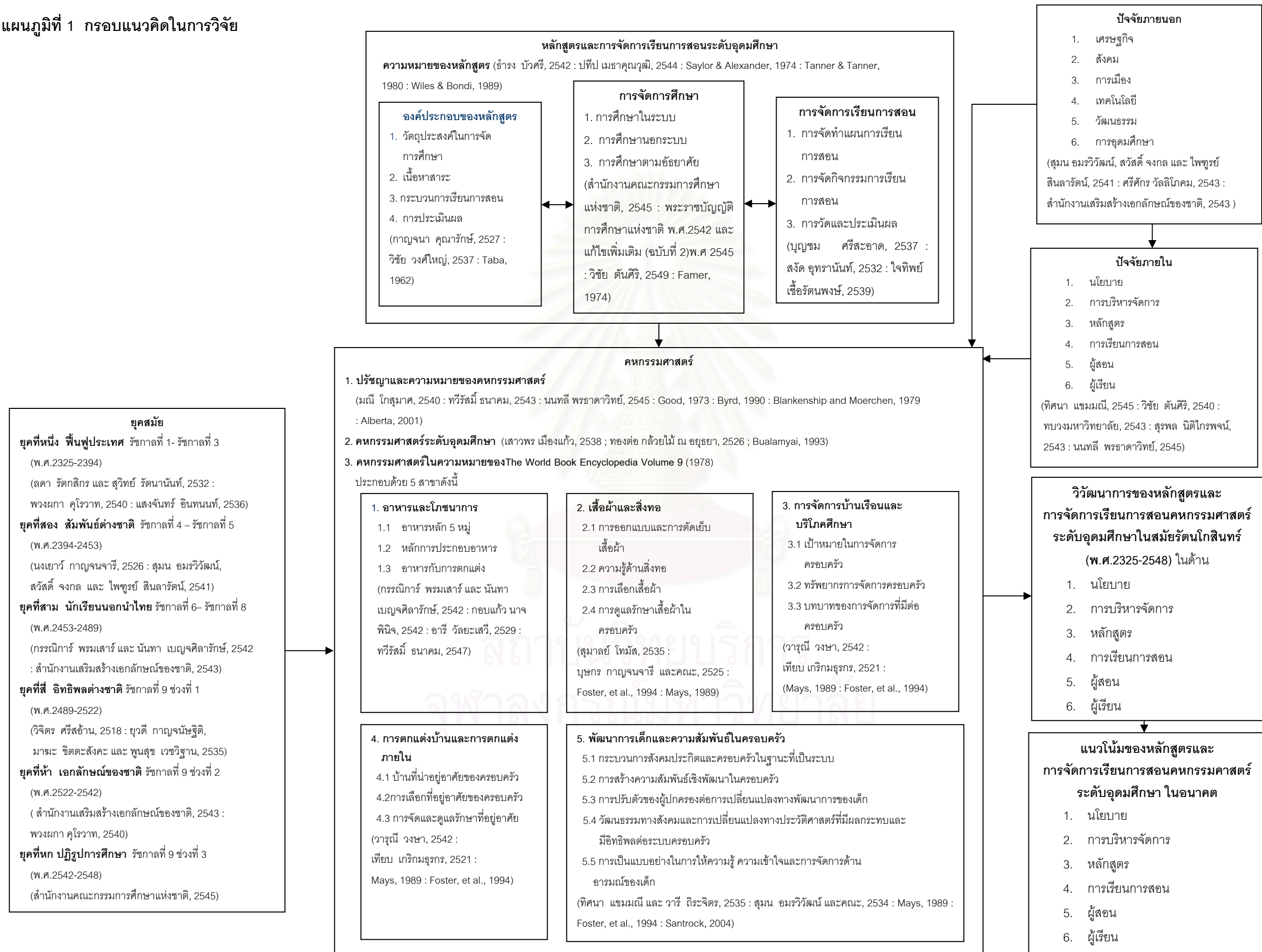
ผู้เรียน หมายถึง ผู้ที่ต้องการได้รับความรู้ หรือแนวทางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาตนเองในด้านความคิดวิทยาการ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ หมายถึง แนวทางที่น่าจะเป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งในอนาคต ของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ในกรอบของการวิจัย ด้านนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน เป็นการศึกษาด้วยการวิเคราะห์สภาวะจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลประกอบการวิจัยในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ในอนาคต โดยมีคุณสมบัติ (1) อาจารย์ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ โดยต้องมีประสบการณ์ทางการสอนคหกรรมศาสตร์มาไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นอาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบัน อุดมศึกษา (2) ผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการต่าง ๆ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

การวิจัยเพื่อแสวงหา หมายถึง วิธีการที่ต้องการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นเท่านั้น มีเป้าหมายคือการได้มาซึ่งข้อมูลใหม่ ไม่มีการตั้งสมมติฐานไว้ก่อน และไม่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลในลักษณะตัวแปรที่แตกต่างกัน

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดวิวัฒนาการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนศึกษาระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

1.1 ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย เช่น หลักสูตร คือ แผน ซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ (ฉำรง บัวศรี, 2542) นอกจากนี้ ความหมายของหลักสูตรของแฮส (Hass, 1980) กล่าวไว้ว่า คือ มวลประสบการณ์ ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐาน ส่วนในมุมมองของ แทนเนอร์และแทนเนอร์ (Tanner and Tanner, 1980) ได้มองว่าหลักสูตรเป็นเรื่องของการสร้างความรู้ และประสบการณ์โดยพัฒนาขึ้นมาอย่างมีระบบภายในความดูแลของโรงเรียน (หรือมหาวิทยาลัย) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มการควบคุมความรู้และประสบการณ์ของเขา ในขณะที่ ปทีป เมธาคณวุฒิกุล (2544) กล่าวไว้ว่า ความหมายของหลักสูตรเปลี่ยนไปอยู่เสมอและสะท้อนให้เห็นปรัชญาการศึกษาแต่ละสมัย สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในโครงสร้างและแนวความคิด ในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงหมายถึง แผนการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณา คัดเลือก จัดรวบรวมและเรียบเรียง เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537) กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรจะมีอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล ในขณะที่กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้ (1) วัตถุประสงค์ หมายถึง แนวทางในการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่าจะต้องสอนเนื้อหาอะไร สอนให้แก่ใคร สอนทำไม มีวัตถุประสงค์อย่างไร และจะมีวิธีการสอนและการประเมินผลอย่างไร (2) เนื้อหาวิชา หมายถึง สารของความรู้และประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ตามศาสตร์สาขานั้น ๆ เนื้อหาวิชาจะเป็นรายละเอียด ที่จะนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนให้ได้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (3) วิธีสอนและการจัดดำเนินการ หมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไปสู่การสอน สอนเนื้อหาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยการใช่วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีความรู้ สมรรถภาพ

ทักษะ เจตคติและคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนดและ (4) การประเมินผลตามหลักสูตร หมายถึง การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและประเมินผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นแนวทาง ในการประเมินผล

1.3 การจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ในมาตรา 15 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (1) การศึกษาในระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน (2) การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้อง กับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และ (3) การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

1.4 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการใช้หลักสูตร เป็นงานเทคนิค ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาการ บุคคลที่จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ตรงที่สุด คือ อาจารย์ผู้สอน การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับการดำเนินการสอนของอาจารย์ผู้สอน (1) การจัดทำแผนการเตรียมการสอน การสอนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัย การวางแผนและการเตรียมการสอนที่ดี การวางแผนเตรียมการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าขาดการวางแผนการเตรียมการสอนแล้ว อาจทำให้การสอนล้มเหลวหรือบรรลุผลน้อยมาก ผู้สอนจะพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ การดำเนินการสอนหลุขหลักไม่ราบรื่น (2) การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนซึ่งจัดโดยครูเพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปสู่ ภาคปฏิบัติโดยแท้จริง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งจำเป็นต้องเริ่มจากการ พิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ในแผนการ และ (3) การวัดและประเมินผล ระบบ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของระบบย่อย 3 ระบบ คือ ระบบหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผล (สังัด อุทรานันท์, 2532; บุญชม ศรีสะอาด, 2537)

2. แนวคิดในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยมีเหตุการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุค ดังนี้

2.1 ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325-2394)

ในยุคนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ได้เคยปฏิบัติกันมา สังคมส่วนใหญ่เป็นลักษณะสังคมชนบท ครอบครัวมีขนาดใหญ่สมาชิกของครอบครัวอยู่รวมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นไปตามหลักอาวุโส มีความพอใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ สะดวกสบาย ลักษณะของการเรียนรู้ของบุคคลในยุคนี้ ยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา (พวงผกา คุโรวาท, 2540; สุมาลย์ โทมัส, 2535) ด้านการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาแบบไม่มีแบบแผนไม่เป็นทางการ ไม่มีหลักสูตรหรือหลักเกณฑ์ในการศึกษาเล่าเรียนที่เฉพาะเจาะจง ส่วนใหญ่จะเรียนกันในวันวัด โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอนเรื่องการอ่าน การเขียน การคิดเลขและอบรมศีลธรรมจรรยา ส่วนเด็กผู้หญิงจะเรียนการบ้านการเรือน และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่บ้าน ศูนย์กลางการศึกษาของบุคคลชั้นสูงจะเริ่มต้นจาก (ชิรวัดน์ นิเจนตร, 2531; แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

2.2 ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394-2453)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อการเรียนรู้วิทยาการและการเข้าใจความคิดอ่านของชาวตะวันตกและทรงเป็นองค์วิชาการทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี พุทธศาสนา และปรัชญา วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะดาราศาสตร์ และทรงเล็งเห็นความจำเป็น 2 ประการ คือ วิทยาการและความเจริญตามแบบตะวันตก และในรัชกาลที่ 4 ทรงเห็นว่าเป็นประเพณีที่ล้ำสมัยและพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงสนับสนุนและเลื้อนอกตามแบบชาวยุโรปและทรงเริ่มต้นนำรูปแบบวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ในอาคารประเภทที่อยู่อาศัยและเนื่องจากราชสำนัก (พวงผกา คุโรวาท, 2540; สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543; ลดา รัตกลีกร และ สุวิทย์ รัตนานันท์, 2532) ในด้านการศึกษาเป็นแบบใหม่ที่เป็นระบบและมีแบบแผนจึงเริ่มในสมัยของพระองค์ซึ่งมีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงประเภท ต่าง ๆ ขึ้นเป็นครั้งแรก เช่น โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนฝึกหัดครูชาย โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนเกษตร โรงเรียนมหาดเล็ก โรงเรียนไปรษณีย์โทรเลข โรงเรียนนายร้อย โรงเรียนนายเรือ เป็นต้น (สุมน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2541; ทิศณา เขมมณี, 2539; วิชัย ต้นศิริ, 2549)

2.3 ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453-2489)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีประสบการณ์ในการศึกษาในต่างประเทศ มีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาจึงได้มีการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยและในรัชสมัยนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้าหลายพระองค์ที่สำเร็จการศึกษามาจากทางยุโรป รวมทั้งรัชกาลที่ 7 ได้รับเอาวัฒนธรรมการกินแบบยุโรปมา และพยายาม

สร้างสำนึกในเรื่องการกินอาหารให้ได้คุณค่าทางโภชนาการในหมู่ชาวไทย (กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และนันทา เบญจศิริรักษ์, 2542) ในขณะที่การแต่งกายของหญิงเปลี่ยนมานุ่งขึ้นตามพระราชนิยม และชายเริ่มนุ่งกางเกงแบบฝรั่ง (บุษกร กาญจนจारी และคณะ, 2525) และในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่การจัดศึกษา มีการขยายสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด มีการรับนักศึกษาหญิงเข้าศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2470 และมีกระทรวงและเสนาบดีรับผิดชอบมหาวิทยาลัยโดยตรง จนกระทั่งมีการขยายการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีในสถาบันต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ

2.4 ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2489-2522)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การจัดการศึกษาในช่วงแรกเป็นการพัฒนาประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยความร่วมมือจากต่างประเทศ (วิจิตร ศรีสอาน, 2518) ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เข้ามาช่วยเหลือไทยทั้งในด้านการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การจัดการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้นตามลำดับตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนการสอนทางด้านคหกรรมศาสตร์มากยิ่งขึ้น มีการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรก ในระยะต่อมาไทยได้รับแพชชั่นและเกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยอิทธิพลจากภาพยนตร์ทั้งไทยและต่างประเทศ จนกระทั่ง ปัจจุบันการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์มีทั้งในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการและพนักงานมหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาคและรายได้ของสถาบัน (ยุวดี กาญจนันชฐิติ, มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

2.5 ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติรัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2522-2542)

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแบบฉลองพระองค์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง มาเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายประจำชาติ สำหรับบุรุษเรียกว่า “เสื้อพระราชทาน” ใช้ใส่กับกางเกงแบบสากล (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543; พวงผกา คุโรวาท, 2540) ในระยะนี้เป็นระยะการพัฒนาประเทศเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ การคมนาคมสะดวกรวดเร็วขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เริ่มต้นยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การรับรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลกก็สามารถเชื่อมโยงรับรู้กันได้อย่างสะดวก ทำให้อิทธิพลของต่างชาติแทรกซึมเข้ามาอยู่ในสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการจัดการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว

2.6 ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3 (พ.ศ.2542-2548)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนที่ได้ ให้ความสำคัญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพที่ยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับและเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ในขณะที่เดียวกันกระแสยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การรับรู้ ความเปลี่ยนแปลงของโลก ก็สามารถเชื่อมโยงรับรู้กันได้อย่างสะดวกทำให้อิทธิพลของต่างชาติแทรกซึมเข้ามาอยู่ในสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการจัดการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว (นิตยา พรหมวนิช, 2547; ทศนีย์ ทองสว่าง, 2549: 164-165)

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน

3.1 ปัจจัยภายนอก ที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ดังนี้ (1) เศรษฐกิจ เศรษฐกิจเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมทำหน้าที่ 3 ด้านคือ ด้านการผลิต ด้านการแลกเปลี่ยนและการแจกจ่าย และด้านการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน สถาบันเศรษฐกิจจะมีรูปแบบแตกต่างกันไป (2) สังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกันเป็นหมู่คณะเดียวกัน มีการกระทำต่อกันที่เป็นการเสนอสนองประโยชน์ของกันและกัน ทำให้เกิดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ยึดเหนี่ยวได้ และเกิดความรู้สึกผูกพันที่จะธำรงรักษาความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันนั้นไว้ (3) การเมือง หมายถึง กิจกรรม เนื้อหา กระบวนการและพฤติกรรมในการที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีค่าสำหรับกลุ่มองค์การและสังคม ซึ่งการจัดสรรดังกล่าวจะต้องมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย ในขณะที่ อุทัย หิรัญโต (2524) กล่าวว่า การเมืองมีความหมาย 2 ประการคือ ประการแรก การเมืองเป็นการต่อสู้เพื่อแสวงหา (4) เทคโนโลยี หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการที่ช่วยให้ระบบการทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น แต่การลงทุนน้อย การนำเทคโนโลยีมาใช้ควรคำนึงถึงหลัก 3 ประการคือ ประหยัด ใช้ทุนน้อย ประหยัดทั้งเงิน ประหยัดทั้งคน และประหยัดเวลา (5) วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของสังคมโดยส่วนรวม วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงเฉพาะสิ่งที่สังคมยอมรับว่าสูงหรือเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาเท่านั้น และ (6) การอุดมศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กล่าวถึงการศึกษาประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งพรชูลี อาชวอำรุง (2543) ได้แบ่งประเภทของการอุดมศึกษาออกเป็น 6 ประเภท คือ

- 1) อุดมศึกษาของรัฐทั้งระบบจำกัดรับและไม่จำกัดรับ อุดมศึกษาในกำกับรัฐบาล อุดมศึกษาเอกชน
- 2) อุดมศึกษาเฉพาะทาง กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่จัดการศึกษาวิชาการตามธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะของสาขาวิชานั้น
- 3) อาชีวศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษา และฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรง
- 4) อุดมศึกษาในท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน การดำรง รักษา สืบสาน วัฒนธรรม เผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
- 5) อุดมศึกษาในเขตพื้นที่ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้ขั้นสูงและการศึกษาตลอดชีวิต และ
- 6) องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมและหน่วยงานอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ดำรงสืบสานวัฒนธรรม เผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย สนับสนุนการเรียนรู้ขั้นสูง และการศึกษาตลอดชีวิต

3.2 ปัจจัยภายใน ของสถาบันอุดมศึกษา ที่เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยภายนอกที่

ย่อมส่งผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ คือ (1) นโยบายการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อชี้ทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา และการดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลตามประสงค์ จำเป็นต้องกำหนดเป็นกรอบภาพรวม พร้อมระบุนโยบายและเป้าหมาย ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (2) การบริหารจัดการ เป็นระบบที่สามารถตอบสนองต่อสังคมในยุคที่ต้องการสร้างรัฐให้เข้มแข็งได้ โดยใช้หลักของกฎหมายเป็นหลักสำคัญของการปกครองประเทศ ภายใต้ระบบราชการได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาสำคัญ เพราะระบบราชการเน้นการจัดระเบียบสังคม การตรวจสอบและควบคุม ทำให้ระบบราชการถูกติดตรึงจากกฎระเบียบมากมาย (3) หลักสูตร การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานที่เป็นสากล มีการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา โดยคำนึงถึงทิศทางความก้าวหน้าทางวิชาการและความต้องการของประเทศ โดยระดมทรัพยากรและองค์ความรู้ต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญจากฝ่ายต่าง ๆ ร่วมคิดและจัดทำหลักสูตร (4) การเรียนการสอน จุดมุ่งหมายแรกของสถาบันอุดมศึกษาและยังมีจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อการอาชีพอีกด้วย การสอนวิชาชีพในสมัยก่อนเป็นการสอนจากชีวิตจริงและสภาพจริง เป็นการฝึกฝนชนิดที่เรียกว่า ฝึกปฏิบัติงาน เป็นการผสมผสานทฤษฎีและการปฏิบัติเข้าด้วยกันอย่างแท้จริง (5) ผู้สอน บทบาทสำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความคิดวิทยาการและกระบวนการให้แก่ผู้เรียนผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพและการจัดกิจกรรมเสริม ต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ โดยคณาจารย์หรือผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็ม และ (6) ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ที่อยู่ในระยะผู้ใหญ่วัยรุ่น จึงเป็นผู้ที่มีอารมณ์ ผันแปรที่ต้องการคำแนะนำให้ปรับตัวพฤติกรรมให้ถูกทาง ในด้านการเรียนมีความกระตือรือร้นสนใจบทเรียนที่แปลกใหม่ สนใจความคิดที่มีอุดมการณ์ สนใจเรื่องที่จะนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน และนำไปช่วยสังคมได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์

4.1 ปรัชญาและความหมายของคหกรรมศาสตร์

ปรัชญาของวิชาชีพคหกรรมศาสตร์สะท้อนความคิด ความเชื่อของนักคหกรรมศาสตร์ที่บอกให้รู้ว่าคหกรรมศาสตร์สอนความจริงอะไรและมีคุณค่าอย่างไร นักคหกรรมศาสตร์ให้ความสำคัญแก่การสร้างดุลยภาพระหว่างครอบครัวกับสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นและความเชื่อเกี่ยวกับวิชาคหกรรมศาสตร์ ดังนี้ (1) การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์จะช่วยให้การศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ วางไว้ วิชานี้จะช่วยแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนได้อย่างดี (2) การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์ควรเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะถือว่าผู้เรียนจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้ (3) วิชาคหกรรมศาสตร์จะต้องเรียนจากปัญหา จำเป็นที่หลักสูตรจะต้องเปิดกว้างและมีการปรับปรุงอยู่เสมอ ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (4) วิชาคหกรรมศาสตร์มีอิทธิพลต่อสังคม ช่วยพัฒนาสังคมและประเทศเป็นวิชาที่มีคุณค่า มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างยิ่ง (มณี โกสุมาศ, 2540.)

คหกรรมศาสตร์ในอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นศิลปะ และวิทยาศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการดำเนินไปข้างหน้าของครอบครัว ซึ่งหมายถึง นักคหกรรมศาสตร์เป็นผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัว และเป็นผู้รวบรวมความรู้ทางวิทยาศาสตร์และมนุษยวิทยาเข้าด้วยกัน เพื่อให้บุคคลสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลง และการใช้เทคโนโลยีปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ดังนั้น เนื้อหาของคหกรรมศาสตร์ คือ การสังเคราะห์และพัฒนาความรู้โดยผู้ทำงาน ทั้งในด้านกายภาพ ชีววิทยาและวิทยาศาสตร์สังคม ไปพร้อม ๆ กับความรู้ทางด้านศิลปะ มนุษยวิทยา เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัว (Paker, 1980)

4.2 สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 5 สาขา คือ (1) อาหารและโภชนาการ ประกอบไปด้วย อาหารหลัก 5 หมู่ ประเทศไทยจัดอาหารที่ให้สารอาหารคล้ายกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้ยึดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเรากินครบทั้ง 5 หมู่ (2) เสื้อผ้าและสิ่งทอ ประกอบด้วย การออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ความรู้ด้านสิ่งทอ การเลือกเสื้อผ้าและการดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว (3) การจัดการบ้านเรือนและการบริโภคศึกษา คือ เป้าหมายในการจัดการครอบครัว และ บทบาทของการจัดการที่มีต่อครอบครัว (4) การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน ประกอบไปด้วย บ้านที่น่าอยู่อาศัยของครอบครัวที่อยู่อาศัย การเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัว การจัดและดูแลรักษาที่อยู่อาศัย (5) พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบไปด้วย กระบวนการสังคมประกิตและครอบครัวในฐานะที่เป็นระบบการสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัว การปรับตัวของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาของเด็ก วัฒนธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่มีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัว และ การเป็นแบบอย่างในการให้ความรู้ ความเข้าใจและการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก

4.3 คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

การศึกษาคหกรรมศาสตร์เริ่มเป็นระบบโรงเรียนขึ้น ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับต่างประเทศ วัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามามีบทบาท โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาของผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงทางตะวันตกได้รับการศึกษา และสามารถช่วยงานต่าง ๆ ของสามีได้ จึงโปรดให้ภรรยามิชชันนารี มาสอนภาษาอังกฤษ และงานเย็บปักถักร้อยแก่พระราชธิดา จึงเกิดโรงเรียนสำหรับสตรีแห่งแรกในประเทศไทย ขึ้นคือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ซึ่งต่อมาก็คือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย และต่อมาได้ทรงโปรดเกล้าให้ตั้งโรงเรียนสุนันทาลัยขึ้นเป็นโรงเรียนเฉพาะสตรีและการพัฒนาโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่สตรีด้านคหกรรมศาสตร์ก็ได้ดำเนินต่อมาเป็นลำดับ โดยมีมหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ลำปาง นครสวรรค์ พิบูลสงคราม เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ เลย มหาสารคาม นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ราชบุรี นครศรีธรรมราช เทพสตรี พระนครศรีอยุธยา วไลยอลงกรณ์ รำไพพรรณี กาญจนบุรี เพชรบุรี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี จันทราเกษม ธนบุรี พระนคร สอนดุสิต สอนสุนันทา และนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดทำหลักสูตรคหกรรมศาสตร์
2. ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรได้ทราบแนวโน้มและทิศทางของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
3. ภาพรวมของคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้จากผลการวิจัย ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และส่งเสริมงานทางด้านคหกรรมศาสตร์
4. บุคลากรทางด้านคหกรรมศาสตร์ในกิจการโรงแรมและการท่องเที่ยว สามารถนำสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์มาฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ต่อไป เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 ยุคสมัย

ตอนที่ 3 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 4 คหกรรมศาสตร์

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 ระเบียบวิธีการวิจัยและเทคนิคการวิจัยที่ใช้

ตอนที่ 1 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Curriculum ซึ่งมาจากคำในภาษาลาตินว่า Currere แปลว่า “ทางวิ่ง” หรือ “ลู่ที่นักวิ่งวิ่งเข้าสู่เส้นชัย” (อ้าง บัณฑิต, 2542) ในวงการศึกษามีการนำหลักสูตรมาใช้ ก็ตีความหมายโดยอาศัยรากศัพท์เดิมและมีการกำหนดนิยามของหลักสูตรขึ้นมาอย่างง่าย ๆ โดยถือหลักว่า สิ่งใดก็ตามที่ต้องการให้สอน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งนั้นก็คือหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย เช่น หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ (อ้าง บัณฑิต, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2545) ที่ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง แผนการเรียนรู้และประสบการณ์หรือกิจกรรมทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน โดยกำหนดไว้ว่าแผนการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหาสาระที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดจนแผนกิจกรรมต่างๆ ที่เชื้ออำนวยการให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือให้เกิดประสบการณ์ขึ้นในตัวผู้เรียน ส่วนคำว่าประสบการณ์ หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งแวดล้อมในที่นี้รวมถึงเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนผ่านทางกิจกรรม ที่โรงเรียนหรือครูผู้สอนเป็นผู้จัดให้และโรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับที่ทำหน้าที่ให้การศึกษา หรือจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และผู้เรียน หมายถึง นักเรียนหรือผู้เรียนที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นและสงบ ลักษณะ

(2542) กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทั้งพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ และ ค่านิยมต่าง ๆ

ความหมายของหลักสูตรของแฮช (Hass, 1980) กล่าวว่าไว้ว่า คือ มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของ ทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐาน ส่วนในมุมมองของ แทนเนอร์และแทนเนอร์ (Tanner and Tanner, 1980) ได้มองว่าหลักสูตรเป็นเรื่องของการสร้างความรู้ และประสบการณ์โดยพัฒนาขึ้นมาอย่างมีระบบภายในความดูแลของโรงเรียน (หรือมหาวิทยาลัย) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มการควบคุมความรู้และประสบการณ์ของเขา ในขณะที่ ไวลส์และบอนดี (Wiles and Bondi, 1989) อธิบายว่า หลักสูตร คือ เป้าหมายหรือค่านิยม ซึ่งจัดเป็นประสบการณ์ให้กับผู้เรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาตามขั้นตอนที่กำหนด

นักทฤษฎีหลักสูตร บีแชมพ์ (Beauchamp, 1975) ได้นิยามอย่างตรงไปตรงมาว่าหลักสูตร ได้แก่ เอกสารที่เขียนขึ้นมาและได้ย่ำว่าหลักสูตรจะต้องได้แก่สิ่งที่เป็นเอกสารในขณะที่ บีทูป เมธาคุณวุฒิ (2544) กล่าวว่าไว้ว่า ความหมายของหลักสูตรเปลี่ยนไปอยู่เสมอและสะท้อนให้เห็นปรัชญาการศึกษาแต่ละสมัย สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในโครงสร้างและแนวความคิดในเรื่องการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงหมายถึง แผนการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณา คัดเลือก จัดรวบรวมและเรียบเรียง เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ทาบ่า (Taba, 1962) ที่กล่าวว่าไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้อันประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลและเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าเป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรจะสามารถนำไปใช้อย่างได้ผลนั้น จะต้องมีองค์ประกอบครบครัน ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรนั้น ได้มีนักการศึกษาได้กำหนดไว้ เช่น วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่าไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรจะมีอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล ในขณะที่กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ หมายถึง แนวทางในการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนรู้ว่าจะต้องสอนเนื้อหาอะไร สอนให้แก่ใคร สอนทำไม มีวัตถุประสงค์อย่างไร และจะมีวิธีการสอนและการประเมินผลอย่างไร

2. เนื้อหาวิชา หมายถึง สาระของความรู้และประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ตามศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เนื้อหาวิชาจะเป็นรายละเอียด ที่จะนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนให้ได้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3. วิธีสอนและการจัดดำเนินการ หมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไปสู่การสอนสอนเนื้อหาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีความรู้ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติและคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด

4. การประเมินผลตามหลักสูตร หมายถึง การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและประเมินผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยใช้วัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการประเมินผล

นักการศึกษาในต่างประเทศ มีความเห็นว่า หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมาย ซึ่งจะเป็นแนวทางในการเรียนการสอน และเพื่อกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้การศึกษาเพื่ออะไร

2. เนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นการเลือกสรร และจัดเนื้อหาวิชา ความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

3. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผล

4. การประเมินผล เป็นการหาคำตอบว่า การดำเนินการของหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่เพียงใด (Taba, 1962)

การจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาให้กับประชาชน เพื่อให้รู้หนังสืออ่านออกเขียนได้มีมานานแล้วและสืบทอดเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่เป็นการจัดการศึกษาตามจารีตประเพณีไทยโบราณ ลักษณะการจัดการศึกษาแต่ดั้งเดิมนั้น ไม่ได้จัดเป็นระเบียบแบบแผน แต่เป็นการจัดกันเอง เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลแต่ละวงศ์ตระกูล การศึกษาจึงมีลักษณะเป็นการปฏิบัติกระทำจริง ๆ มากกว่าเป็นการศึกษาทฤษฎีหรือจากตำราต่าง ๆ การดำเนินการจัดการศึกษายังไม่มีสถาบันการศึกษาดังเช่นปัจจุบัน ที่มาของอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาสมัยโบราณเป็นอำนาจเกิดจากพระเจ้าแผ่นดินและพระ พระเจ้าแผ่นดินทรงใช้อำนาจและหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง ทำหน้าที่บริหารการศึกษาและจัดการศึกษาตามแนวทางที่พระองค์ทรงพระราชประสงค์ และทรงวางนโยบายโดยอาศัยพุทธ

ศาสนา ให้พระดำเนินการอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน ให้เป็นบุคคลที่พึงประสงค์ของบ้านเมืองนอกเหนือจากที่พระซึ่งเป็นเจ้าของพิธีกรรมทางศาสนา ทำหน้าที่สนองนโยบายของบ้านเมือง และเผยแพร่พุทธศาสนาพร้อมกันไปด้วย (ศุภนิติย์ วัฒนธาดา, 2520; วิชัย ต้นศิริ, 2549)

ในด้านการบริหารการศึกษา ซึ่งมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว ดำเนินการจัดการศึกษาของชาติ ตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบเนื่องกันมาโดยมีหลักการในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นศูนย์กลางของสถาบัน ซึ่งดำเนินการจัดการศึกษาอยู่ในวัง และมีผู้แทนพระองค์ออกไปดำเนินการจัดการปกครองและดูแลการศึกษาตามหัวเมืองฝ่ายเหนือ ฝ่ายใต้ ต่าง ๆ ดังนั้นฝ่ายปกครองและฝ่ายการศึกษาจึงมีหน้าที่รวม ๆ กันไป ไม่แยกออกเหมือนสมัยปัจจุบัน

2. วัด เป็นสถาบันของศาสนา และเป็นสถาบันของสังคมที่ได้รับการยอมรับนับถือโดยทั่วไป และวัดมีกระจายกระจายทั่วประเทศเป็นสถานศึกษา มีพระสังฆราชและพระอื่น ๆ ลดหลั่นกันมาโดยลำดับจนถึงสามเณร เป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดการศึกษาของสถาบัน

3. สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันที่เกิดก่อนสถาบันอื่น ๆ ถึงแม้จะเป็นสถาบันที่เล็กและสำคัญ ซึ่งมีบ้านเป็นสำนักงานและมีความรับผิดชอบโดยแท้จริงต่อการจัดการศึกษาของสมาชิกภายในบ้าน แต่ด้วยกำลังทรัพยากรที่จะดำเนินการจัดการศึกษามีน้อยและขอบข่ายการจัดการศึกษาไม่กว้างขวาง จึงไม่เป็นที่ยอมรับนับถือว่าเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาได้ โดยถือเป็นเสมือนสถาบันฝึกหัด ที่จะให้การศึกษาขั้นต้นเท่านั้น

วิธีการบริหารการศึกษา ถึงแม้การจัดการศึกษายังไม่มีระเบียบแบบแผน แต่ก็มีแนวทางในการจัดการศึกษา คือ

วัง การริเริ่มให้การศึกษาเกิดจากแนวพระราชดำริของพระเจ้าแผ่นดินเป็นส่วนใหญ่ พระองค์ทรงเป็นทั้งผู้บริหารการศึกษา บางพระองค์เป็นทั้งครูด้วย การจัดการศึกษาในวังจึงเป็นการจัดการศึกษาในระบบปิด ประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษา การจัดการศึกษาในวังนับว่าเป็นสถานศึกษาชั้นนำ ชั้นดี และชั้นสูง เพียงแห่งเดียวของประเทศ ผู้ที่จะเข้ารับการศึกษาก็จะมีเฉพาะคนกลุ่มน้อยที่เป็นกุลบุตรของผู้มีอำนาจทางการเมือง การปกครอง และบรรดาเชื้อพระวงศ์ การศึกษาจึงมีการเรียนการสอนอยู่ในวงแคบและจำกัด เนื้อหาการจัดการศึกษา มีการอบรมสั่งสอนทางด้านกฎของศีลธรรม และกฎหมายปกครอง เช่น ประมวลธรรมศาสตร์ของพระมนู รวมทั้งแบบธรรมเนียมและแบบพิธีทางราชการ มีการเรียนโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และอาจมีวิชาดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ด้วย

วัด การจัดการศึกษาของวัดโดยอาศัยสมภารเจ้าวัด และพระในวัดที่มีความรู้เป็นผู้สอน ประชาชนในท้องถิ่นจะรู้ว่าวัดใดมีชื่อเสียงทางใด ชาวบ้านก็จะพานบุตรหลานไปฝากฝังให้พระช่วยสอนวิชาความรู้ให้ ผู้เรียนก็จะเป็นศิษย์วัด คอยปรนนิบัติพระไปพร้อมกันด้วย วิชาที่เรียนก็มีการสอน

ศีลธรรม ศาสนา การอ่านการเขียนและคิดเลขอย่างง่าย การจัดการศึกษาของวัดมีลักษณะปิด โอกาสการศึกษาเช่นเดียวกับวัง กล่าวคือ พระองค์ใดพอใจครอบครัวใดก็จะรับไว้เป็นศิษย์ ส่วนที่ไม่สนิทสนมชอบพอก็มักจะปฏิเสธและแนะนำไปฝากไว้กับพระองค์อื่นๆ จึงทำให้โอกาสในการศึกษาของประชาชนลดลงอีก

บ้าน เป็นหน้าที่ของพ่อบ้านและแม่บ้าน ตลอดจนบ้านใกล้เคียงที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน จึงรับสอนวิชาความรู้ให้ การจัดการศึกษาของบ้านจึงมีลักษณะปิดอีกเช่นเดียวกัน วิชาที่สอนภายในบ้านได้แก่ การทำมาหาเลี้ยงชีพ บ้านใดมีอาชีพใด ก็สอนวิชาชีพนั้น ๆ ให้นบุตรหลานรับถ่ายทอดวิชาความรู้ต่อ ๆ กันไป เช่น ช่างทอง ช่างถม ช่างเหล็ก ช่างไม้ ช่างโลหะ หรือการสอนให้รู้จักวิธีการใช้อาวุธและการป้องกันตัว เช่น สำนักพุทธโศภนวรรค์ บางบ้านอาจมีการสอนอ่าน เขียน และคิดเลขง่าย ๆ (สุวิมล ณะผลเลิศ, 2547)

แนวคิดในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ เริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อชาวตะวันตกเข้ามาขยายอาณานิคมในแถบเอเชียอาคเนย์ และทวีความรุนแรงมากขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่จะเป็นหนทางรองรับการพัฒนาประเทศได้ ทรงโปรดเกล้าให้เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส ศึกษาแบบแผนการจัดการศึกษาของประเทศทั้งสอง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย จึงเริ่มมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดเป็นโครงการศึกษา ต่อมาได้ปรับปรุงเป็นแผนการศึกษาชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามลำดับโดยสรุปดังนี้

1. โครงการศึกษา พ.ศ.2441-2464 ประกอบด้วย โครงการศึกษา พ.ศ.2441 โครงการศึกษา พ.ศ.2445 โครงการศึกษา พ.ศ.2450 โครงการศึกษา พ.ศ.2452 โครงการศึกษา พ.ศ.2456 โครงการศึกษา พ.ศ.2458 โครงการศึกษา พ.ศ.2464
2. แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475-2494 ประกอบด้วย แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494
3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503-2535 ประกอบด้วย แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535
4. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507; ศุภนิตย วัฒนธาดา, 2520)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2545) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในมาตราต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

มาตรา 7 การจัดการศึกษาต้องปลูกฝัง และถ่ายทอดกระบวนการปลูกฝังจิตสำนึก การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รักษาสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพ เคารพกฎหมาย รักวัฒนธรรมไทย เข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีลักษณะและสมรรถภาพใฝ่รู้ใฝ่เรียน

มาตรา 8 ความมุ่งหมายและหลักการการจัดการศึกษา ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ

มาตรา 15 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงขึ้น ในรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย

มาตรา 24 แนวการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

- ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

- จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

- จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

- ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้ง สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

- จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

คูลมและแมนเซอร์ (Coombs and Manzoor, 1973 อ้างถึงใน อัจฉรา โพธิยานนท์, 2542) ได้จำแนกการเรียนรู้หรือการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นระบบการศึกษาที่มีโครงสร้างและขั้นตอนในการทำงานมาจากเบื้องล่างขึ้นสูงขึ้นไปตามลำดับ โดยเริ่มตั้งแต่อนุบาลศึกษาไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย และรวมทั้งการเรียนรู้ทางวิชาการ โครงการพิเศษเฉพาะกิจต่าง ๆ ที่ให้ความรู้โดยวิธีการเดียวกัน ตัวอย่างเช่นสถาบันที่ฝึกอบรมผู้ชำนาญงานและนักเทคนิคที่ทำงานเต็มเวลา ในขณะที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ที่กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบและเนื้อหาไว้อย่างแน่นอน ทั้งนี้ อาจปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมาย รูปแบบและเนื้อหาดังกล่าวได้ภายในช่วงระยะเวลาอันเหมาะสม

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวจะจัดขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการอันจำเป็นที่จะต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน ในอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมทั้งกลุ่มที่ด้อยโอกาส ขาดโอกาสและพลาดโอกาส จากการศึกษาในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) และฟาร์เมอร์ (Farmer, 1974) ได้ให้แนวคิดเพื่อการจัดหลักสูตรที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นการให้บริการการจัดการศึกษานอกระบบไว้ดังนี้

2.1 การจัดหลักสูตรหรือโครงการการศึกษานอกระบบ โดยยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง การศึกษาประเภทนี้จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้ เจตคติหรือทักษะ กระบวนการศึกษาเริ่มจากสอนอะไร ใครจะเป็นผู้สอนและผู้เรียนคือใคร ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่เต็มใจที่จะเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้

2.2 การจัดหลักสูตรหรือโครงการศึกษานอกระบบ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาประเภทนี้มุ่งความสนใจไปที่การช่วยผู้เรียนให้เรียนในสิ่งที่เขาปรารถนาจะเรียน ซึ่งตามปกติแล้วผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นบุคคลที่จะเรียนด้วยตนเองได้ ผู้เรียนจะเป็นผู้แสวงหาความรู้และเจตคติ หรือทักษะที่จะช่วยในการแก้ปัญหาที่สำคัญต่อตัวเขา

2.3 การจัดหลักสูตรหรือโครงการการศึกษานอกระบบที่ยึดปัญหาเป็นศูนย์กลาง การศึกษาประเภทนี้จะเน้นที่ปัญหา การจัดรูปแบบการเรียนรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจะได้แก้ปัญหา วิธีการนี้เริ่มจากปัญหาจริงแล้วผู้สอนจะต้องหาทางให้ผู้เรียนหาแนวทางแก้ปัญหาเหล่านั้นให้ได้ด้วยตัวเขาเอง

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการที่ทุกคนได้รับความรู้ ทักษะ ค่านิยม ทักษะ จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และจากแหล่งการศึกษาในสภาพแวดล้อมตลอดชีวิตของเขา โดยส่วนใหญ่แล้วกระบวนการนี้มิได้จัดขึ้นให้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ หรือระเบียบที่ตายตัว แต่อยู่ที่ต่างคนต่างรับรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ เช่น ดูโทรทัศน์ หรืออ่านหนังสือพิมพ์ หรือเล่นกับเพื่อน ๆ ก็สามารถรับรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้ ซึ่งความรู้เหล่านั้นจะทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมและวิธีการทำงานของคนในสังคม ได้ตามสมควรและในความหมายของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การที่มนุษย์สามารถพัฒนาตนเอง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน อันเนื่องมาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากมวลประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยที่กระบวนการดังกล่าวนี้ จะดำเนินสืบเนื่องติดต่อกันไปตั้งแต่เกิดจนตาย

การจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายแรกของมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษายังมีจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อการอาชีพอีกด้วย การสอนวิชาชีพในสมัยก่อนนั้นเป็นการสอนจากชีวิตของจริงและสภาพจริง เป็นการฝึกฝนชนิดที่เรียกว่า ฝึกปฏิบัติงาน เป็นการผสมผสานทฤษฎีและการปฏิบัติเข้าด้วยกันอย่างแท้จริง ดังนั้น การสอนจึงเน้นครูคนใดมีความชำนาญด้านใดก็สอนด้านนั้น ในยุโรปสมัยกลาง ครูจะไปรวมกันตั้งสำนัก เรียกว่า สำนักของครู (University of Masters) หรือถ้านักเรียนจะไปรวมกันเอง แล้วหาครูมาสอนกลายเป็นสำนักของนักเรียน (University of Students) คำว่า มหาวิทยาลัย (University หรือ Universitas) จึงเกิดขึ้นในยุคนี้ มีความหมายถึงกลุ่มคนที่รวมกลุ่มกันอยู่ (The Society, The Whole) เพื่อประโยชน์และความเป็นอิสระในการที่จะศึกษาและค้นคว้าสิ่งที่ตนสนใจ (ไพฑูริย์ สินลาร์ตน์, 2542)

การจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการใช้หลักสูตร เป็นงานเทคนิคที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาการ บุคคลที่จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ตรงที่สุด คือ อาจารย์ผู้สอน การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับการดำเนินการสอนของอาจารย์ผู้สอน

1. การจัดทำแผนการเตรียมการสอน การสอนจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการวางแผนและการเตรียมการสอนที่ดี การวางแผนเตรียมการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าขาดการวางแผนการเตรียมการสอนแล้ว อาจทำให้การสอนล้มเหลวหรือบรรลุผลน้อยมาก ผู้สอนจะพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ การดำเนินการสอนซลุกซลักไม่ราบรื่น ดังคำกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนตามทัศนะของขุนวุธที่ว่า “ยิ่งวางแผนมากเท่าใดยิ่งมีโอกาสชนะมากเท่านั้นและยิ่งวางแผนน้อยเท่าใด ยิ่งมีโอกาสชนะน้อยเท่านั้น” แผนการเตรียมการสอน หรือ บันทึกการสอนของอาจารย์ผู้สอน เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะทำการสอน โดยนำจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชามาแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับจำนวนคาบที่จะสอนจริงในแต่ละภาค อีกทั้งกำหนดกิจกรรมสื่อการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผลและเวลาสอนไว้อย่างชัดเจนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ หลังจากนั้นควรมีการตรวจสอบการสอนว่าเป็นไปตามแผนการเตรียมการสอนหรือไม่ แผนการเตรียมการสอนจึงเป็นเอกสารที่สำคัญสำหรับอาจารย์ผู้สอนและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนดังนี้

1.1 จะเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2 จะให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ในการช่วยเหลือแนะนำและติดตามผลการเรียนการสอน

1.3 จะเป็นแนวทางในการสร้างข้อทดสอบ เพื่อประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้มีความครอบคลุมกับเนื้อหาสาระที่ได้สอนไปแล้ว

การวางแผนเตรียมการสอน เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้า จะสอนใคร ในเนื้อหาใด สอนเมื่อใด สอนอย่างไรและเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะดำเนินการสอนตามที่วางแผนไว้ ผู้สอนจึงต้องคิดวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี การวางแผนเตรียมการสอนมีหลายลักษณะ เช่น การวางแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว การวางแผนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง วางแผนครอบคลุมทุกเรื่อง เป็นต้น ในการวางแผนเตรียมการสอนสำหรับการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ผู้สอนจะนำหลักสูตรรายวิชามาทำการวางแผนเตรียมการสอน ซึ่งจะช่วยให้ทราบชัดเจนถึงกำหนดการสอนและแต่ละครั้งที่สอนจะทราบอย่างชัดเจนว่า จะสอนเนื้อหาใด จุดประสงค์ของการสอนครั้งนั้นมุ่งให้ผู้เรียนเกิดอะไร ดำเนินการสอนเช่นไร ใช้สื่อการสอนชนิดใด มีวิธีวัดและประเมินผลอย่างไร

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งจัดโดยครูเพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติโดยแท้จริง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง จำเป็นจะต้องเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนว่าการสอนในครั้งนั้น ๆ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างไร การที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จะต้องให้

ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอะไร ในบางครั้งการที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจะสามารถจัดกิจกรรมได้หลาย ๆ ชนิด แต่ละชนิดอาจจะมี ความแตกต่างกันอย่างมากรวมทั้งในเรื่องการใช้เวลา การใช้แรงงาน การใช้ทรัพยากร ตลอดจนจนถึงการใช้งบประมาณ โดยเหตุนี้ ครูผู้สอนในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน ควรจะได้ทำการพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความรู้หรือประสบการณ์ และสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุด เร็วที่สุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงานและค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด การสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง อาจจะไม่เลือกใช้เฉพาะกิจกรรมที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด 1-2 กิจกรรมก็เป็นการเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องทำทุก ๆ กิจกรรม เพราะการทำเช่นนั้นนอกจากไม่เป็นการประหยัดแล้ว ยังอาจจะก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนได้อีกด้วย

3. การวัดและประเมินผล ระบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของระบบย่อย 3 ระบบ คือ ระบบหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผล ดังนั้นภาระหน้าที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน จึงเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของครูผู้สอน ทั้งนี้เพราะการวัดและประเมินผล การเรียน ที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการของหลักสูตร จะบ่งบอกถึงความสัมฤทธิ์ผลของการใช้หลักสูตรได้อีกด้วย โดยภาระหน้าที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ครูผู้สอนจะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และจุดเน้นของหลักสูตรอย่างชัดเจนต่อจากนั้น จึงศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวัดและประเมินผลให้เข้าใจ แล้วจึงปฏิบัติตามข้อกำหนดและวิธีการต่าง ๆ อย่างถูกต้องครบถ้วน จะเป็นการช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สังัด อุทรานันท์, 2532; บุญชม ศรีสะอาด, 2537)

การวัดและประเมินผลมีความสัมพันธ์กับการสอนอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากในการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์นั้น ครูผู้สอนควรมีการตรวจสอบโดยวัดและประเมินความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนก่อนที่จะสอนรายวิชาหรือหน่วยการเรียนนั้น ๆ เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน กล่าวคือ จะได้ทราบว่าความรู้ความสามารถของผู้เรียนในเรื่องใดที่ยังขาดและต้องเสริมให้เกิดขึ้นก่อน หรือความรู้ความสามารถใดที่รู้แล้วจะได้ไม่ต้องเรียนซ้ำ เพื่อจะได้วางแผนและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนก่อนสอนจริง ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ได้ดีขึ้น

ในขณะที่ดำเนินการสอน ครูผู้สอนยังสามารถทำการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าและปัญหาในการเรียนเรื่องนั้น ๆ ของผู้เรียน จะได้แก้ไขซ่อมเสริมก่อนที่จะเรียนเรื่องอื่นต่อไป นอกจากนี้ผลจากการวัดและประเมินยังช่วยครูผู้สอนในการปรับปรุงการสอนของตนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนอีกด้วย การวัดและประเมินผลใน

ระยะนี้ มักจะกระทำหลังจากจบบทเรียนในแต่ละช่วง หรือหลังจากจบเนื้อหาในแต่ละตอน ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้เวลามากมายในการวัด

หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนยังสามารถจัดทำการวัดและประเมินผล ผู้เรียน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรม หรือคุณสมบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในจุดประสงค์หรือไม่ เก่งหรืออ่อนในเรื่องใด ครูผู้สอนจะได้นำไปปรับปรุงการสอนโดยส่วนรวมในครั้งต่อไป การวัดและประเมินผลในระยะนี้มักจะกระทำเมื่อสิ้นสุดการสอนในหนึ่งภาคเรียน หรือเมื่อจบเนื้อหารายวิชาเป็นส่วนใหญ่

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวัดและประเมินผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับการสอนใน 3 ระยะดังนี้ (1) ก่อนการสอน (2) ขณะดำเนินการสอน และ (3) หลังการสอนสิ้นสุดลง (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

ตอนที่ 2 ยุคสมัย

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2325 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยมีเหตุการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุค ผู้วิจัยจึงได้จัดแบ่งยุคสมัยไว้ดังนี้

ยุคที่หนึ่ง พันฟูประเทศ รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325-2394)

ในยุคนี้ศัตรูที่ตีกรุงศรีอยุธยาแตกยังมารุกรานเป็นครั้งคราว แต่ก็มีช่วงว่างศึกมากพอที่จะสร้างเมืองหลวงขึ้นมาใหม่ ในขณะที่ราษฎรจากกรุงเก่าและเมืองใกล้เคียง ต่างก็อพยพมาตั้งบ้านเรือนเรียงรายรอบเมืองหลวงใหม่ โดยปลูกสร้างขึ้นในรูปทรงและแบบแผนดั้งเดิมที่ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (ลดดา รัตกลีกร และ สุวิทย์ รัตนานันท์, 2532) ในยุคนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ได้เคยปฏิบัติกันมา ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สังคมส่วนใหญ่เป็นลักษณะสังคมชนบท ครอบครัวมีขนาดใหญ่สมาชิกของครอบครัวอยู่รวมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นไปตามหลักอาวุโส มีความพอใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ สะดวกสบาย ลักษณะของการเรียนรู้ของบุคคลในยุคนี้ ยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา (พวงผกา คุโรวาท, 2540; สุมาลย์ โทมัส, 2535)

ด้านการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาแบบไม่มีแบบแผนไม่เป็นทางการ ไม่มีหลักสูตรหรือหลักเกณฑ์ในการศึกษาเล่าเรียนที่เฉพาะเจาะจง ส่วนใหญ่จะเรียนกันในวัด โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน เรื่องการอ่าน การเขียน การคิดเลขและอบรมศีลธรรมจรรยา ส่วนเด็กผู้หญิงจะเรียนการบ้านการเรือน และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่บ้าน ศูนย์กลางการศึกษาของบุคคลชั้นสูงจะเริ่มต้นจากพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นแหล่งต้นแบบในการฝึกอบรมวิชาหนังสือ ศิลปวิทยาวิชาช่าง วัฒนธรรมประเพณีชั้นสูง ตลอดจนการฝึกหัดรับราชการ (ชีวิวัฒน์ นิจนตร, 2531; แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394-2453)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้วิทยาการและการเข้าใจความคิดอ่านของชาวตะวันตกและทรงเป็นองค์วิชาการทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี พุทธศาสนา และปรัชญา วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะดาราศาสตร์ (นงเยาว์กาญจนจารี, 2526) และทรงเล็งเห็นความจำเป็น 2 ประการ คือ วิทยาการและความเจริญตามแบบตะวันตก มีประโยชน์และจำเป็นยิ่งสำหรับอนาคตและลัทธิจักรวรรดินิยมที่กำลังแผ่ขยายมายังประเทศใกล้เคียงและในทวีปเอเชียเป็นบทเรียนเตือนให้ประเทศไทยได้ตระหนักว่า ถึงเวลาแล้วที่ไทยจะต้องยอมรับอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก ปรับปรุงให้ประเทศทันสมัย จึงจะดำรงความเป็นเอกราชของชาติไว้ได้และในขณะเดียวกันพระองค์ได้ทรงประกาศให้ข้าราชการสวมเสื้อเข้าเฝ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมเก่าที่สำคัญอย่างหนึ่งตั้งแต่ต้นรัชกาล ตามธรรมเนียมคนไทยในสมัยโบราณไม่นิยมสวมเสื้อแม้แต่เวลาเข้าเฝ้า รัชกาลที่ 4 ทรงเห็นว่าเป็นประเพณีที่ล้าสมัยและพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงสนับสนุนและเสด็จออกตามแบบชาวยุโรปและทรงเริ่มต้นนำรูปแบบวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ในอาคารประเภทที่อยู่อาศัยและเนื่องจากราชสำนัก คือ แบบอย่างของมาตรฐานและรสนิยมทางศิลปะในแต่ละสมัย ทำให้การวางผังอาคารและที่พักอาศัย จึงมีแนวโน้มมาทางแบบตะวันตกมากขึ้น (พวงผกา คุโรวาท, 2540; สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543; ลดา รัตติกกร และ สุวิทย์ รัตนานันท์, 2532)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เช่นเดียวกับรัชกาลที่ 4 เนื่องจากการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดต้องการที่จะเห็นประเทศเจริญก้าวหน้า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญคือการศึกษาและเป็นการศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างจากการศึกษาตามแบบประเพณีของไทยแต่เดิมมา ดังนั้น การศึกษาแบบใหม่ที่เป็นระบบและมีแบบแผนจึงเริ่มในสมัยของพระองค์ซึ่งมีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงประเภทต่าง ๆ ขึ้นเป็นครั้งแรก เช่น โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนฝึกหัดครูชาย โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนเกษตร โรงเรียนมหาดเล็ก โรงเรียนไพบรณีย์โทรเลข โรงเรียนนายร้อย โรงเรียนนายเรือ เป็นต้น (สุมน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2541; ทิศณา เขมมณี, 2539; วิชัย ต้นศิริ, 2549) พร้อมกันนี้พระองค์ทรงตระหนักในข้อบกพร่องบางประการของสังคมไทย จึงจำเป็นต้องแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยการยกเลิกประเพณี วัฒนธรรมที่ล้าสมัย ปรับปรุงประเทศในทุกด้านให้ทัดเทียมกับประเทศตะวันตก ระยะเวลา 42 ปี แห่งรัชสมัยของพระองค์จึงเป็นสมัยที่ไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการใช้เครื่องแต่งกายอย่างใหญ่หลวง (พวงผกา คุโรวาท, 2540)

ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453-2489)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีประสบการณ์ในการศึกษาในต่างประเทศ มีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาว่า หากต้องการให้ประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานา

อารยประเทศได้ การให้การศึกษแก่ประชาชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและเร่งด่วน จึงได้มีการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2459 โดยเน้นในด้านวิชาชีพ (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2516) ในสมัยรัชกาลที่ 6 นี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้าหลายพระองค์ที่สำเร็จการศึกษามาจากทางยุโรป รวมทั้งรัชกาลที่ 7 ได้รับเอาวัฒนธรรมการกินแบบยุโรปมา และพยายามสร้างสำนึกในเรื่องการกินอาหารให้ได้คุณค่าทางโภชนาการในหมู่ชาวไทย (กรรณิการ์ พรหมเสาร์และนนทา เบญจศีลารักษ์, 2542) ในขณะที่การแต่งกายของหญิงเปลี่ยนมานุ่งขึ้นตามพระราชนิยม และชายเริ่มนุ่งกางเกงแบบฝรั่ง (บุษกร กาญจนจारी และคณะ, 2525)

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่การจัดศึกษา มีการขยายสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด มีการรับนักศึกษาหญิงเข้าศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2470 และมีกระทรวงและเสนาบดีรับผิดชอบมหาวิทยาลัยโดยตรง จนกระทั่งมีการขยายการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีในสถาบันต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ มีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริการจากและรายได้ของสถาบัน (ธงทอง จันทรางศุ, 2530) ในสมัยรัชกาลที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 จึงได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของรัฐไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องให้กับทุกคน โดยไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา และได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัตภาพของตน (ระลึก ธานี, 2526) และจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นประชาธิปไตยนั้น ทำให้ข้าหลวงทั้งแก่และสาวต่างก็แตกฉานชานชื่นออกไป บางคนมีครอบครัว บางคนกลับไปอยู่กับครอบครัว หญิงสาววังเหล่านี้ล้วนมีวิชาติดตัวกลับไปทั้งสิ้น วิชาชาววังจึงเริ่มเผยแพร่ออกไปสู่ชาวบ้านที่มีการกินอยู่อย่างเรียบง่ายกว่า สนใจการประดิษฐ์ประดิษฐ์น้อยกว่า เกิดการดัดแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพ บางอย่างที่เป็นของทำยากอาจรับมาดัดแปลงให้ง่ายขึ้นหรือไม่รับเลยของที่ทำยากในที่สุดก็จะหายไป เพราะไม่เหมาะกับสภาพสังคมของชาวบ้าน (กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และ นนนทา เบญจศีลารักษ์, 2542)

ในด้านการแต่งกายในสมัยนี้ได้รับอิทธิพลจากสื่อชนิดใหม่ คือ ภาพยนตร์ ส่งผลให้แฟชั่นเสื้อผ้าและทรงผมสตรีได้รับการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543) รัฐบาลในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้ออกระเบียบการแต่งกายประกาศในราชบัญญัติฉบับที่ 10 เรื่อง เครื่องแต่งกายของประชาชนชาวไทย ลงวันที่ 15 มกราคม 2484 โดยการแต่งกายของชายหญิงจะต้องเป็นไปตามแนวที่รัฐบาลกำหนดเป็นหลักใหญ่ คือ ผู้ชายต้องมีเสื้อนอก กางเกงขายาว รองเท้าหุ้มส้น ถุงเท้า และหมวก ผู้หญิงต้องมีกระโปรง เสื้อนอกคลุมไหล่ รองเท้ารัดส้นหรือหุ้มส้น ส่วนถุงเท้าจะใส่หรือไม่ใส่ก็ได้และหมวก และหญิงไทยชาวบ้านให้เล็ก

การใช้ผ้าโจงกระเบน ไม่ใช้ผ้าคาดอกผืนเดียวปกปิดท่อนบนให้เปลี่ยนเป็นการนุ่งผ้าถุงและใช้เสื่อแทน (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543; พวงผกา คุโรวาท, 2540)

ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2489-2522)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลวชิราลงกรณ การจัดการศึกษาในช่วงแรกเป็นการพัฒนาประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยความร่วมมือจากต่างประเทศ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518) ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เข้ามาช่วยเหลือไทยทั้งในด้านการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การจัดการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้นตามลำดับตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนการสอนทางด้านคหกรรมศาสตร์มากยิ่งขึ้น มีการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรก ในระยะต่อมาไทยได้รับแพชชั่นและเกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยอิทธิพลจากภาพยนตร์ทั้งไทยและต่างประเทศ อิทธิพลจากข่าวสารและการเห็นแบบอย่างจากต่างประเทศ หรือสำหรับคนไทยเอง ที่ถือคนกรุงเป็นมาตรฐานล้วนพาให้เกิดแพชชั่นต่าง ๆ ที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันในระยะนี้มีการเปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ในระดับปริญญาตรีเพิ่มมากขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของประเทศในการพัฒนากำลังคนทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ จนกระทั่ง ในปัจจุบันการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์มีทั้งในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการ และพนักงานมหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน (ยุวดี กาญจนรัชชิตติ, มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

ยุคที่ห้า เอกลักษณ์ของชาติรัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2522-2542)

ประมาณ พ.ศ.2522 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแบบฉลองพระองค์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง มาเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายประจำชาติ สำหรับบุรุษเรียกว่า “เสื้อพระราชทาน” ใช้ใส่กับกางเกงแบบสากล (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543; พวงผกา คุโรวาท, 2540) ในระยะนี้เป็นระยะการพัฒนาประเทศเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ การคมนาคมสะดวกเร็วขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เริ่มต้นยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างสะดวกเร็ว การรับรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลกก็สามารถเชื่อมโยงรับรู้กันได้อย่างสะดวก ทำให้อิทธิพลของต่างชาติแทรกซึมเข้ามาอยู่ในสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการจัดการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว

ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3 (พ.ศ.2542-2548)

การจัดการศึกษาไทยได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2545) ที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้แก่คนทุกคนและมีการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพ ซึ่งในการจัดการศึกษาในแต่ละส่วนนั้นจะมีคหกรรมศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นสาขาใดสาขาหนึ่ง เข้าไปสอดแทรกอยู่ด้วยเสมอ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนที่ได้ัญญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพที่ยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับและเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ในขณะที่เดียวกันกระแสยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การรับรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลก ก็สามารถเชื่อมโยงรับรู้กันได้อย่างสะดวกทำให้อิทธิพลของต่างชาติแทรกซึมเข้ามาอยู่ในสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านจัดการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว (นิตยา พรหมวนิช, 2547; ทศนีย์ ทองสว่าง, 2549: 164-165)

ตอนที่ 3 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน

ปัจจัยภายนอก

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์กระบวนการศึกษาได้มีการปรับตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการติดต่อกันอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยเฉพาะสมัยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาได้ปรับตัวและขยายตัวออกไป จนกล่าวได้ว่าผู้ที่ยังยืนอยู่กับที่ไม่สามารถจะก้าวตามทันการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา คุณภาพของคนไทยภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงแตกต่างกับคนไทยในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะคนไทยได้รับการศึกษาสูงมากขึ้น รู้จักคิด รู้จักสร้าง รู้จักปรับปรุงคุณภาพของสังคมให้มีการกินดีอยู่ดียิ่งขึ้น (ชูศรี สุวรรณชาติ, 2544) บริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี

วัฒนธรรมและการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนหรือศาสตร์ ดังนี้

1. **เศรษฐกิจ** เศรษฐกิจเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมทำหน้าที่ 3 ด้านคือ ด้านการผลิต ด้านการแลกเปลี่ยนและการแจกจ่าย และด้านการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน สถาบันเศรษฐกิจจะมีรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) ระบบสังคมนิยม (Socialism) นอกจากนี้ จะต่างกันตามกาลสมัยด้วย เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม (Primitive and archaic economy) ระบบเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ (Modern economy) เป็นต้น เศรษฐกิจกับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเพราะเศรษฐกิจต้องอาศัยการศึกษา ในขณะที่เดียวกันการศึกษาก็ต้องขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ (วัชรวิ ตระกูลงาม, 2542)

สถานที่ตั้งของกรุงรัตนโกสินทร์ เหมาะสมต่อการคมนาคมและเป็นเมืองที่สำคัญในการค้าขายกับนานาชาติในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีพ่อค้าต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายตั้งถิ่นที่อยู่ตามกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบอาชีพทำมาหากินเป็นย่านเป็นบ้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ดังที่ปรากฏหลักฐานการเรียกชื่อ บ้านลาว บ้านเขมร บ้านญวน บ้านแขก บ้านตะนาว หรือตามอาชีพ เช่น บ้านช่างหล่อ บ้านบุ บ้านบาตร บ้านพานถม บ้านดอกไม้ เป็นต้น ในสมัยต่อมาก็มีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะชาวจีนที่มีการติดต่อค้าขายมาตั้งแต่สมัยโบราณ และนอกจากนี้ยังมีชาวตะวันตกเข้ามาติดต่อค้าขายอีกด้วย ทำให้กรุงรัตนโกสินทร์เจริญเติบโต เป็นนครที่มั่นคงขึ้นในเวลาอันรวดเร็วส่งผลไทยเราได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การแต่งกาย การประกอบอาหารประเภทต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในสังคมไทย และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลาย ภาวะเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อิทธิพลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การแข่งขันทางการค้า การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ก็ยังมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543)

แนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมาโน้มเอียงไปยังปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมด้วยเส้นทางการค้าแบบเปิด กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศอย่างเสรีด้วยมาตรการกีดกันและเงื่อนไขในการทำการค้าและการลงทุนที่ค่อนข้างต่ำพร้อมกันนี้ก็มีกลุ่มทุนของไทยขยายการลงทุนไปยังต่างประเทศ ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตรส่งผลต่อลักษณะและแบบแผนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทยต่อไปอีกในหลายปีข้างหน้า ลักษณะดังกล่าวคือการดำเนินนโยบายแบบคู่ขนาน กล่าวคือ ด้านหนึ่งในประโยชน์จากเวทีเศรษฐกิจโลกและกลยุทธ์ส่งเสริมการส่งออก โดยมีพันธะสัญญาและข้อตกลงที่ชัดเจนกับ WTO และ AFTA อีกด้านหนึ่ง มุ่งเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจภายในประเทศเพื่อลดการพึ่งพาเศรษฐกิจต่างประเทศพร้อม ๆ กันกับการปฏิรูประบบราชการ ปรับโครงสร้างการเงินการคลัง และดำเนินนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) ให้สามารถแข่งขันกับทุนขนาดใหญ่ได้ นั่นคือแนวทางการพัฒนา

เศรษฐกิจที่ด้านหนึ่งเน้นความสัมพันธ์ ผสมผสานและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการโลกาภิวัตน์ อีกด้านหนึ่งเน้นปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบการประกอบการแบบเก่า และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นพัฒนา การต่อสู้ของแนวคิดหลักนี้แสดงให้เห็นว่า แรงผลักดันทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อระบบอื่น ๆ เป็นแรงผลักดันเชิงคู่ขนาน แบบแผนระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันและภาพอนาคตระบบเศรษฐกิจในอีก 10-15 ปีข้างหน้า จะส่งผลต่ออาชีพการงานของแรงงานที่จบอุดมศึกษา ตลอดจนความรู้และทักษะที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต (พรชูลี อาชวอรุง, 2546) นั่นคือในภาวะสังคมโลกมีความโน้มเอียงไปเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge based society) บัณฑิตต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ และจินตนาการของมนุษย์ มีราคาและคุณค่าสูงกว่า ผลิตรภัณฑ์ที่ได้จากเครื่องจักร เพราะความรู้คือความสามารถที่จะก่อให้เกิดการกระทำ (Stehe, 2001)

2. สังคม พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย (2532) ให้ความหมายว่า สังคม คือ คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในขณะที่ พัทยา สายหู (2540) กล่าวว่า สังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกันเป็นหมู่คณะเดียวกัน มีการกระทำต่อกันที่เป็นการเสนอสนองประโยชน์ของกันและกัน ทำให้เกิดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ยึดเหนี่ยวได้ และเกิดความรู้สึกผูกพันที่จะธำรงรักษาความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันนั้นไว้ และเสฐียรโกเศศ (2515) อธิบายว่า สังคม หมายถึง มนุษย์ที่รวมกันอยู่เป็นหมู่คณะมีทั้งหญิงและชาย ตั้งภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นประจำ เป็นเวลานานพอสมควรที่เรียนรู้และปรับปรุงตนเองแต่ละคนได้ และประกอบการงานเข้าด้วยกันได้ดี มีความสนใจร่วมกันในสิ่งที่เป็นมูลฐานแห่งชีวิต มีการครองชีพและความปลอดภัยทางร่างกาย ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้า หรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524: 327)

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บรรดาประเทศตะวันตกที่เคยเข้ามาติดต่อค้าขายตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ได้หวนกลับมาเจริญสัมพันธ์ไมตรีทางการทูตใหม่ รวมทั้งทางการค้าอีกครั้งหนึ่ง หลังจากการเสียกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ.2310 (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543) นอกจากนี้ยังมีพวกมิชชันนารีที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนา และนำวัฒนธรรมของชาตินั้นเข้ามาด้วย ทำให้อิทธิพลต่าง ๆ แพร่หลายเข้ามา เช่น การแต่งกายตามแบบสากล การรับประทานอาหารประเภทต่าง ๆ การประกอบอาหารตามแบบตะวันตก ธรรมเนียมการปฏิบัติตนในสังคมตะวันตก การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป การส่งบุตรหลานไปเรียนยังต่างประเทศ และในช่วงต่อมาที่การสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ยิ่งทำให้คนไทยได้รับวัฒนธรรมจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น วิธีชีวิตความ

เป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของสังคมโลกในยุคนั้น ๆ (วิลโลว์ ตั้งจิตสมคิด, 2539) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม (สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2524)

ในขณะที่ นิตยา พรหมวนิช (2547) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อการจัดการศึกษา ได้แก่ การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก และอิทธิพลของชาวตะวันตกในยุคเริ่มต้นของการพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัย ซึ่งทำให้มีการรับแนวคิดตามแบบตะวันตก ภาวะสงครามที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต การปกครองของประเทศ และเศรษฐกิจของชาติโดยรวม โครงสร้างประชากรที่มีการกระจายตัว ด้านอายุและปริมาณของผู้เรียนที่แตกต่างกันในช่วงเวลาหนึ่ง ทำให้ต้องจัดการศึกษาอย่างเพียงพอและทันต่อความจำเป็น ตามความต้องการและค่านิยมของผู้เรียน รวมทั้งความต้องการในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยปรับการจัดการศึกษาในสาขาที่ต้องการและเพียงพอต่อผู้เรียน อีกทั้งเป็นที่ให้การยอมรับของสังคมและชุมชน กระแสโลกาภิวัตน์ และสังคมเศรษฐกิจความรู้ที่แพร่กระจายทั่วโลก ซึ่งทำให้มีการส่งผ่านความรู้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว รวมทั้งจัดให้มีการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งหมายรวมถึง การจัดการศึกษาด้วยนั้นได้ส่งผลให้เกิดการแข่งขันในเชิงธุรกิจและเชิงคุณภาพโดยรวม

สังคมโลกปัจจุบันมีความโน้มเอียงไปเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge based society) ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ และจินตนาการของมนุษย์ มีราคาและคุณค่าสูงกว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเครื่องจักร เพราะความรู้คือความสามารถที่จะก่อให้เกิดการกระทำ (Knowledge is the capacity to act) (Stehe, 2001)

สังคมฐานความรู้ต้องการแรงงานที่มีความรู้ และแรงงานเหล่านี้ต้องอาศัยระบบการศึกษาที่จะให้ไบผ่านทางสู่การทำงานในขั้นแรก และการศึกษาอบรมต่อเนื่องตลอดอายุการทำงานเพื่อให้มีความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ สถาบันอุดมศึกษาซึ่งทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษาที่เป็นทางการจะต้องจัดการศึกษาเพื่อต่อยอดความรู้ และจัดโครงการฝึกอบรมต่อเนื่อง สำหรับแรงงานวิชาชีพสาขาต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ผลที่ตามมาคือ วุฒิปัตร์และปริญญาบัตรจะมีความสำคัญมากขึ้น

ลักษณะความรู้และทักษะของแรงงานซึ่งเป็นที่ต้องการได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม นั้นมีแนวโน้มที่ต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. สามารถมองปัญหาอย่างเป็นภาพรวม ในฐานะเป็นสมาชิกของประชาคมโลก
2. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อตนเองในสังคม
3. สามารถเข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม
4. สามารถคิดอย่างวิเคราะห์ถกเถียงและเป็นระบบ

5. เต็มใจแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
6. เต็มใจเปลี่ยนวิถีชีวิตและนิสัยอุปโภค บริโภค เพื่อการรักษาสุขภาพแวดล้อม
7. มีสัมพันธสัมพันธ์ต่อการคุกคามสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิสตรี ชนกลุ่มน้อย
8. เต็มใจและมีความสามารถเข้าร่วมทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับ

นานาชาติ

9. มีความรู้ทางภาษามากขึ้น โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ
10. มีความรู้ทางเทคนิคและเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น (พรชูลี อาชวอรุณ, 2546)

3. การเมือง มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดิน ปรัชญพฤทธิ (2535) กล่าวว่า การเมือง หมายถึง กิจกรรม เนื้อหา กระบวนการและพฤติกรรมในการที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีค่าสำหรับกลุ่มองค์การและสังคม ซึ่งการจัดสรรดังกล่าวจะต้องมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย ในขณะที่ อุทัย หิรัญโต (2524) กล่าวไว้ว่า การเมืองมีความหมาย 2 ประการคือ ประการแรก การเมืองเป็นการต่อสู้เพื่อแสวงหาอำนาจ อำนาจในที่นี้ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคนมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่น ประการที่สอง การเมืองเป็นการต่อสู้ในอันที่จะปกครองซึ่งกันและกัน และการต่อสู้นั้นจะมีกฎเกณฑ์หรือไม่ก็ได้ แต่ก็มีเป้าหมายที่จะดูแลจัดการให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่อย่างเป็นระเบียบวินัย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นผู้กำหนดทิศทางการของประเทศ การดำเนินชีวิตของคนในสังคมขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอน ยังไม่มีแบบแผนที่แน่นอน จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ทรงเริ่มเสด็จประพาสยังประเทศต่าง ๆ และทรงเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา เริ่มมีการปฏิรูปการศึกษาเป็นครั้งแรก มีการจัดระบบการเรียนการสอนที่มีแบบแผน การจัดตั้งโรงเรียนเพื่อฝึกอาชีพสาขาต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของอารยประเทศ จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (สุมน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2541)

4. เทคโนโลยี คำว่า เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการที่ช่วยให้ระบบการทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น แต่การลงทุนน้อย การนำเทคโนโลยีมาใช้ควรคำนึงถึงหลัก 3 ประการคือ ประหยัด ใช้ทุนน้อย ประหยัดทั้งเงิน ประหยัดทั้งคน และประหยัดเวลา ประสิทธิภาพ ทำงานได้ผลเต็มที่และคุ้มค่าและประสิทธิผล คือทำงานบรรลุตามเป้าหมายได้เที่ยงตรงและรวดเร็วตามเวลาที่กำหนด ลักษณะของเทคโนโลยี ประกอบด้วย วัสดุ ได้แก่ สิ่งที่ใช้แล้วหมดเปลือง หรือสิ้นสภาพการใช้งาน เช่น กระดาษ เทปบันทึกเสียง फिल्म ภาพสไลด์ ฯลฯ

อุปกรณ์ หรือเครื่องยนต์กลไก มีลักษณะคงทนถาวรใช้ได้ยาวนาน เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ เทคนิค หรือวิธีการ ได้แก่ วิธีการใหม่ ๆ ในการทำงาน หรือวิธีสอนแผนใหม่ ระบบการทำงานที่ใหม่ ๆ เป็นต้น (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539)

ในขณะที่ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2525: 124) ให้ความหมายไว้ว่า เทคโนโลยี หมายถึง การนำวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในวงการหรือมาใช้ในงานสาขาต่าง ๆ และเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบงาน สรุปความหมายได้ 3 ประการคือ

1. เทคโนโลยีเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ได้วางไว้
 2. เทคโนโลยีเป็นระเบียบวิธีการ กระบวนการและสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นผลจากการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
 3. เทคโนโลยีเป็นการใช้วัสดุอุปกรณ์ หรือวัตถุดิบบริการสนองตอบความต้องการของสังคม
- เทคโนโลยีช่วยให้มนุษย์มีความสามารถมากขึ้น สามารถเอาชนะธรรมชาติ สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เทคโนโลยีช่วยให้มนุษย์ทำงานได้มากขึ้น เดินทางได้เร็วขึ้น มองเห็นได้ไกลกว่าความสามารถที่ตาของมนุษย์จะเห็นได้ สามารถติดต่อและสื่อความหมายกันได้โดยไม่ต้องเดินทางมาพบกัน (Mc Hale, 1972: 3)

มนุษย์ได้อาศัยเทคโนโลยีในการผลิตอาหาร ทำให้ได้อาหารมากขึ้น เทคโนโลยีสูงขึ้นก็จะผลิตอาหารเพิ่มขึ้น ในสมัยก่อนมนุษย์ใช้ก้อนหิน กิ่งไม้หรือหอก ย่อมจับสัตว์ได้จำนวนหนึ่ง แต่เมื่อมนุษย์ได้พัฒนาเทคโนโลยีให้สูงขึ้น ใช้ธนู ใช้เครื่องจับสัตว์ประเภทอื่นที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า มนุษย์ก็สามารถจับสัตว์ ล่าสัตว์ได้มากขึ้น และต่อมาก็ได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุดก็กลายเป็นเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์ นั่นคือ พัฒนาจากการสะสมอาหาร (Food collection) ไปเป็นการผลิตอาหาร (Food production) เทคโนโลยีทางการเลี้ยงสัตว์ได้มีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ จากการใช้พันธุ์พื้นบ้านไปเป็นการคัดเลือกพันธุ์ การหาพันธุ์ใหม่ การให้อาหารที่มีคุณภาพ ฯลฯ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2541)

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลง ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ต่างชาติเริ่มเข้ามาติดต่อค้าขาย ก็ด้วยเทคโนโลยีในการเดินทางที่ได้เปรียบกว่าไทยในด้านการเดินเรือ ทำให้วัฒนธรรมของต่างชาติเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทย ในยุคต่อมาเทคโนโลยีทางด้านอุตสาหกรรม การสื่อสาร การคมนาคม ยิ่งมีมากขึ้น ยิ่งส่งผลกระทบมากยิ่งขึ้น เช่น การเปลี่ยนจากการใช้เตาถ่านมาใช้เตาแก๊ส เตาไฟฟ้า เตาไมโครเวฟในการประกอบอาหาร ทำให้รูปแบบการประกอบอาหาร ชนิดของอาหารเปลี่ยนแปลงไป สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวก็เปลี่ยนไป สมัยก่อนเคยสร้างบ้านเป็นหลังเดี่ยว อาจต้องปรับเปลี่ยนเป็นตึกแถว คอนโดมีเนียม เพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และสภาพเศรษฐกิจ ความจำเป็นของครอบครัว โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ในยุคปัจจุบันยังมีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมาก เช่น แฟชั่นการแต่งกาย

ที่เปลี่ยนไปตามสมัยนิยม ที่สามารถสื่อสารถึงกันในโลกได้อย่างรวดเร็ว ค่านิยมในการรับประทานอาหารที่แตกต่างไปจากเดิม หรือพฤติกรรมกรรมการเลียนแบบของวัยรุ่นที่เปลี่ยนไปตามกระแสนิยม เช่น เรื่องเพศ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ครอบครัวต้องเรียนรู้และปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งหาทางป้องกันหรือรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสมดุลกับสังคมไทย

5. วัฒนธรรม คำว่า วัฒนธรรม เป็นคำที่พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงบัญญัติขึ้นและได้มีใช้เป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2483 โดยทรงแปลจากภาษาอังกฤษ คือ culture ซึ่งเป็นคำที่มาจาก cultura ในภาษาลาติน อันหมายถึงการเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง (จำนง อติวัฒนสิทธิ์, 2547) ในขณะที่ พัทยา สายหู (2516) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของสังคมโดยส่วนรวม วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงเฉพาะสิ่งที่สังคมยอมรับว่าสูงหรือเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาเท่านั้น วัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์ทั้งหมดที่อยู่ในสังคมนั้น แม้แต่การจ้างงานและการชักรถยนต์ก็จัดรวมอยู่ในวัฒนธรรม ส่วนบาร์นาว (Barnoun, 1964 อ้างถึงใน พัทยา สายหู, 2516) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของบุคคลกลุ่มหนึ่งเป็นลักษณะรวมของพฤติกรรม โดยพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมนุษย์ด้วยกันเอง ประกอบกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนข้อมูลข่าวสารมีความเจริญอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นเกิดขึ้นได้ง่าย โดยทั่วไปการรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้าไว้ในสังคมเป็นเรื่องปกติ แต่จะต้องรู้จักคัดแปลงให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิม ดังที่พระยาอนุমানราชธน (อ้างถึงใน วชิรี ตระกูลงาม, 2542) ได้ให้ทัศนะในเรื่องนี้ว่า การเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเท่านั้นที่จะทำให้วัฒนธรรมมีเสถียรภาพ เปรียบเสมือนลูกข่างที่ต้องหมุนอยู่ตลอดเวลาจึงจะยืนอยู่ได้และในการเคลื่อนที่ไปนั้น หากไม่มีการสลัดของเก่าที่ไม่สอดคล้องกันทั้งไปเสียบ้าง หากแต่ต่อเติมเสริมแต่งสิ่งใหม่เข้าไปก็จะทำให้วัฒนธรรมเกิดการล้าและค่อยเสื่อมไป จนในที่สุดก็จะสลัดทิ้งวัฒนธรรมของตนเสียและรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่เป็นของตน การศึกษาในฐานะเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งจึงมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ทั้งในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาและการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ตลอดจนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมใหม่ การศึกษาจึงมีบทบาทในการพัฒนาวัฒนธรรมที่สำคัญ 3 ประการคือ การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของสังคม การเผยแพร่วัฒนธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมให้กว้างขวางขึ้นและการคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม (วชิรี ตระกูลงาม, 2542)

สังคมไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็เนื่องมาจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลของพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ เผยแผ่เข้ามาเป็นตัวเชื่อมประสานให้เกิดโลกทัศน์ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ยังเนื่องมาจากการปกครองแบบรวมอำนาจมาไว้ที่ศูนย์กลาง ตั้งแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถ และการที่บรรพบุรุษของเราสามารถดำรงเอกราชของประเทศไว้ได้ ในสมัย

การล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก ทำให้สังคมไทยมีลักษณะต่อเนื่อง ภายใต้การปกครองของ พระมหากษัตริย์และระบบขุนนาง สิ่งเหล่านี้ยังเป็นผลต่อเนื่องทำให้สังคมไทยมีทั้งลักษณะของความ หลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากภาษา ระบบความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งพอจะแบ่งทำความเข้าใจได้เป็น 2 ส่วน คือ วัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมชาวบ้าน วัฒนธรรมหลวง หมายถึง ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน ชั้นปกครอง ซึ่งก็คือ ราชสำนักหรือวัง เป็นวัฒนธรรมที่มีกฎระเบียบแบบแผนที่ค่อนข้างจะแน่นอนตายตัว มีการสร้างสรรค์อย่างประณีต วิจิตรบรรจง ในขณะที่วัฒนธรรมชาวบ้านหรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นผลผลิตของประชาชนชาวบ้าน ซึ่งอาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ วัฒนธรรมชาวบ้านนี้มี ลักษณะเฉพาะตัวและมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค ความแตกต่างนี้มีทั้งในส่วนที่มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ลักษณะบ้านเรือน อาหารการกิน ประเพณี การละเล่น และในส่วนที่เป็นนามธรรม เช่น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2575 วัฒนธรรมในราชสำนักค่อย ๆ ลดบทบาทลง ในขณะที่รัฐบาลขึ้นมาทำหน้าที่กำหนดวัฒนธรรมส่วนกลาง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมมาตรฐานที่ถือกันว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่วัฒนธรรมหลวง (เมือง) และวัฒนธรรมชาวบ้านก็มีได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด แต่จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการสื่อสารที่รับจากตะวันตก โดยไม่มีการปรับให้สอดคล้องกับวิถีไทย มีส่วนทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมเมืองครอบงำวัฒนธรรมชาวบ้านมากขึ้นและมีแนวโน้มว่าท้องถิ่นต่าง ๆ จะสูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นทุกที จึงต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้ช่วงดั้งเดิมของไทย และเป็นการจัดการการศึกษาทางคหกรรมศาสตร์ที่มีหลักฐานอย่างเป็นทางการในระดับประกาศนียบัตร (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548)

การได้รับวัฒนธรรมจากต่างประเทศมาตั้งแต่อดีต ทำให้วัฒนธรรมไทยของเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามความเหมาะสมและความพอใจของคนในแต่ละยุคสมัย อย่างเช่น วัฒนธรรมด้านอาหาร มีการแลกเปลี่ยนและรับเอาจากวัฒนธรรมอื่น นำมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมตลอดจนรสนิยมนส่วนตัว โดยมีแบบแผนเฉพาะตัวอย่างหนึ่งเป็นแกนหลักในฐานะอาหารประจำชาติ (กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และ นันทา เบญจศิลารักษ์, 2542) วัฒนธรรมการแต่งกายก็ได้มีการรับวัฒนธรรมมาจากตะวันตก แล้วก็มีปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ และขนบธรรมเนียมประเพณี จนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในส่วนของการแต่งกายประจำชาติ (สุมาลย์ โทมัส, 2535) ในขณะที่การวัฒนธรรมการแต่งกายโดยทั่วไป นั้นปรับเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมของโลก แต่ยังคงมีความพยายามที่จะดำรงเอกลักษณ์ของไทยให้คงอยู่ มิให้รับวัฒนธรรมการแต่งกายจากต่างชาติมาทั้งหมด ซึ่งบางอย่างนั้นไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการจัดที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคม ความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้วิถีชีวิต

ครอบครัวไทยแบบครอบครัวขยายค่อย ๆ สลายไปกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้การเลี้ยงดูบุตรต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ

สังคมที่ดีต้องมีศิลปะและวัฒนธรรมเป็นกรอบ และเครื่องประกอบในการใช้ชีวิตที่มีคุณค่า มีเป้าหมายที่ดี มีสุนทรียภาพและความประณีตในจิตใจ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม มีการหลั่งไหลของอารยธรรมตะวันตก ทำให้คนในสังคมปรับตัวไม่ทันและเกิดสภาพล้าหลังทางวัฒนธรรมเกือบทุกภูมิภาค มีการปรับเปลี่ยนสภาพท้องถิ่นที่เคยเป็นแหล่งเกษตรกรรมให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม และเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งการปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นกระบวนการปฏิเสธและถอนรากถอนโคนสิ่งที่เป็นชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น และทำให้คนรุ่นใหม่กลายเป็นคนที่ไม่มียากเหง้าทางสังคมวัฒนธรรมในที่สุด ดังนั้น จึงควรมีการทบทวนและฟื้นฟูความร่วมมือในการธำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นและสำนึกการดำรงชีวิต ทั้งในมิติทางวัตถุและจิตวิญญาณตามสังคมวัฒนธรรมไทย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2543)

สถาบันอุดมศึกษาในฐานะองค์สำคัญของสังคมที่จะช่วยเป็นสมอง ปัญญา และสติของสังคม จึงต้องทำหน้าที่ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสังคมโดยรวม วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการที่สถาบันอุดมศึกษาจะนำมาใช้ เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาลักษณะเฉพาะ และความเชี่ยวชาญในภูมิภาคขึ้นภายใต้สภาพความเปลี่ยนแปลงและหลากหลายของวัฒนธรรม โดยที่การศึกษานั้นต้องช่วยให้เข้าใจ และเคารพค่านิยมทางวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางวัฒนธรรมด้วย (จรัส สุวรรณเวลา และคณะ, 2540)

ประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องหันมามองว่าตัวเองมีเอกลักษณ์เด่นเรื่องอะไร มีอะไรที่ทำได้ดีที่สุดในที่จะอยู่รอดได้ ยิ่งโลกาภิวัตน์มากเท่าไร คนยิ่งนึกถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นสุดยอดของวัฒนธรรมของชาติมากยิ่งขึ้น ยิ่งบอกว่าทุกคนเหมือนกัน ยิ่งต้องแสดงให้เห็นว่าฉันไม่เหมือนใคร ยิ่งทำให้มีท้องถิ่นอภิวัตน์มากขึ้น ในศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกกำลังเปลี่ยนแปลงค่านิยมจากสมัยก่อนที่คิดว่าเศรษฐกิจเป็นอย่างไร มีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไร แต่ในอนาคต จะเป็นการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จะดูแลลูกอย่างไรให้คนรุ่นต่อไปเป็นคนดีมีสุข เศรษฐกิจพอเพียง ในอนาคตจะไม่เน้นเรื่องเงิน เน้นเรื่องของคน แสวงหาจริยธรรมสากล ให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม ซื่อตรง และรักษาสิ่งแวดล้อม ระหว่างบุคคลมีการให้และรับ ทุกวัฒนธรรมจะมีค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน (Boyett and Boyett, 2001)

ในประเทศแอฟริกา การศึกษาสมัยก่อนเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ทั่วไปกับการใช้ชีวิต เป็นวิธีการที่จะถ่ายทอดความรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ เป็นแบบฝึกหัดให้ดูแล้วปฏิบัติ การศึกษาเป็นการเชื่อมโยงกับการปฏิบัติ การศึกษาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตกับสังคม เช่น มารยาท การศึกษาสัมพันธ์กับวัฒนธรรม วัฒนธรรมถ่ายทอดโดยภาษา โดยมีระดับของภาษาที่ใช้ ที่สามารถบอกได้ว่าเป็นคน

ชั้นสูงหรือไพร่ หรือสามารถดูได้จากอาหารที่รับประทาน ซึ่งจะให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ได้ (Teasdale and Ma Rhea, 2000)

6. การอุดมศึกษา จากผลการวิจัยของสุวิมล ธนะผลเลิศ (2547) เรื่องวิวัฒนาการของหลักการอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่าการศึกษาระดับชั้นสูงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) เป็นลักษณะอุดมศึกษาแบบไทยบริสุทธิ์ คือไม่มีเนื้อหาสาระของตะวันตกเข้ามาปะปนแต่อย่างใด อาจกล่าวได้ว่ายุครัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นอุดมศึกษาแบบดั้งเดิม ศาสตร์ชั้นสูงที่เกิดขึ้นในยุคนี้ เป็นเรื่องของวิชาการทหารเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ วิชาสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมจากช่างสิบหมู่ สร้างวัง สร้างวัด สร้างบ้านเรือน จิตรกรรมฝาผนังตามวัด การจารึกความรู้ เผยแพร่ให้ประชาชน นอกเหนือจากการสืบทอดการศึกษาจากปลายสมัยอยุธยามายังรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ กุลบุตรเรียนกับพระ กุลสตรีเรียนในวังหรือในบ้าน

การศึกษาระดับชั้นสูงในยุครัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4-5 ได้มีอิทธิพลตะวันตกเข้ามา ทำอย่างไรจึงจะพาประเทศชาติรอดจากอิทธิพลตะวันตก วิชาการทหารยังไม่สำคัญเท่ากับพระปรีชาญาณการใช้ยุทธศาสตร์ทางการทูต นั่นคือ วิชารัฐศาสตร์การทูต ในการเจรจาเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ และศาสตร์ทางพาณิชย์ ในการติดต่อค้าขายกับพ่อค้าชาวต่างชาติทั้งในเอเชียและและยุโรป ถึงแม้หลักสูตรยังไม่มีที่เป็นทางการ แต่การยอมรับเข้าปฏิบัติงานเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จของผู้ถ่ายทอดวิชาโดยทางการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น การศึกษาระดับชั้นสูงในยุคนี้จึงเป็นอุดมศึกษารับช่วงต่อ จากแบบเก่าผสมผสานแบบใหม่

สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 6-8 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีรับสั่งในการจัดทำโครงการศึกษา พ.ศ.2456 ด้วยการศึกษามีการขยายกว้างขวางขึ้น สมควรแก้ไขให้เหมาะสมอีก ทั้งความนิยมทำหน้าที่เสมือนละทิ้งอาชีพเดิมของตระกูล ทั้ง ๆ ที่ประเทศยังต้องการผู้ที่มีความรู้ทางกลไกกรรม ก่อสร้าง วิศวกรรม พาณิชยกรรมอีกมาก จึงได้แบ่งการศึกษา เป็น 2 ประเภทคือ

1. สามัญศึกษา เป็นความรู้สามัญที่ทุกคนควรรู้ เช่น วิชาหนังสือ วิชาเลข จรรยาเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับให้เป็นพลเมืองดี
2. วิสามัญศึกษา เป็นความรู้พิเศษ ที่เลือกเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง เช่น วิชาครู วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่าง ๆ เป็นเครื่องมือที่จะเป็นอาชีพแก่ตัวผู้เรียนเอง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสานต่อพระบรมราโชบายของพระบรมราชชนกที่จะให้มีมหาวิทยาลัยสำหรับเป็นสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ ประกอบกับความต้องการกำลังคนที่มีความรู้เฉพาะด้านในระดับสูง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2459 เมื่อแรกตั้งแบ่งเป็น 4 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และในระยะต่อมาจึงได้มีการก่อตั้ง

มหาวิทยาลัยต่างๆ ตามมา เช่น มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้มีมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นอีก 3 แห่งคือ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ในยุคนี้การอุดมศึกษาเรียกว่า เป็นการอุดมศึกษาสู่สากล

การอุดมศึกษาไทยได้พัฒนาการมาถึงในรัชกาลปัจจุบัน นับเป็นช่วงเวลาที่มีความมั่นคงเป็นหลักเป็นฐาน ส่งผลให้มีการขยายตัวเป็นอย่างมาก มีการจัดทำแผนการศึกษาต่อเนื่องมาตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ขณะเดียวกันรัฐบาลได้จัดทำแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้แนวทางการพัฒนาการอุดมศึกษา ได้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ อย่างไรก็ตามในส่วนมหาวิทยาลัยของรัฐได้มีการปรับเปลี่ยนตามสังกัด คือ พ.ศ.2489-2502 มหาวิทยาลัยกระจายสังกัดตามกระทรวงต่าง ๆ พ.ศ.2503-2515 มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2516-2545 มหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ.2545-ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กล่าวถึงการศึกษาประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งพรชูลี อาชาวอรุณ (2543) ได้แบ่งประเภทของการอุดมศึกษาออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. อุดมศึกษาของรัฐทั้งระบบจำกัดรับและไม่จำกัดรับ อุดมศึกษาในกำกับรัฐบาล อุดมศึกษาเอกชน
2. อุดมศึกษาเฉพาะทาง กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่จัดการศึกษาวิชาการตามธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะของสาขาวิชานั้น
3. อาชีวศึกษา ดำเนินการจัดการศึกษา และฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรง
4. อุดมศึกษาในท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน การดำรง รักษา สืบสาน วัฒนธรรม เผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
5. อุดมศึกษาในเขตพื้นที่ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้ชั้นสูง และการศึกษาตลอดชีวิต
6. องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมและหน่วยงานอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ดำรงสืบสานวัฒนธรรม เผยแพร่วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย สนับสนุนการเรียนรู้ชั้นสูง และการศึกษาตลอดชีวิต

การจัดการอุดมศึกษาระบบเปิด หมายถึง การขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบปิด มีโอกาสได้ศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก เป็นการช่วยให้เกิดความเสมอภาค และเป็นธรรมทางการศึกษา การจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการเรียนการสอนหลายรูปแบบอย่างกว้างขวาง มีทั้งเรียนในชั้นและไม่มีชั้นเรียน จะเรียนที่ใดก็ได้ มีการ

รับสมัครเข้าเรียนได้ทุกภาคเรียน มีการพิจารณาประสบการณ์ คุณวุฒิก่อนเข้าศึกษา และมีการ ยกเว้นกระบวนการวิชาเรียนโดยนำวุฒิเดิมมาเทียบเคียงได้ การวัดสัมฤทธิ์ผลการศึกษาใช้วิธีวัดผล สุดท้ายอย่างเดียว นิสิตนักศึกษาได้พบปะปรึกษากับอาจารย์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิง วิชาการ และกิจกรรมกลุ่ม (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, 2538)

สังคมโลกาภิวัตน์ที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ และสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้ ได้ปรับเปลี่ยนสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิธีการบริหารจัดการอย่างมาก รวมทั้งความต้องการกำลังคนได้เปลี่ยนไปทั้งในเชิงความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะ ทำให้ เป้าหมายของการอุดมศึกษาในอนาคต มีแนวโน้มต้องสามารถเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศทั้ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลักดันประเทศไทยให้เป็นสังคม นวัตกรรมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546) และในขณะเดียวกันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการ จัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการศึกษาให้ก้าวทันและนำการเปลี่ยนแปลง มีการแสวงหารูปแบบ ใหม่ในการจัดการอุดมศึกษา ที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่น ไม่จำกัด เวลา สถานที่ เพื่อเอื้อต่อ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสนองความต้องการที่หลากหลายขึ้น โดยมีการปฏิรูปการเรียน การสอน หลักสูตร ให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง และเพื่อสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีความใฝ่รู้ สามารถคิด วิเคราะห์ วิจัย ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความรู้ในสาขาวิชาและมีมาตรฐานจริยธรรม รวมทั้ง ส่งเสริมการทำวิจัย การจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยต้อง เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ โดยคณาจารย์หรือผู้สอนควรทำหน้าที่ ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการ ศึกษาระดับชาติ, 2542)

การจัดการอุดมศึกษาแบบเปิดอีกอย่างหนึ่งที่เริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นคือ มหาวิทยาลัยเสมือน สาเหตุมาจากผลกระทบอย่างมากจากกระแสการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของโลก และกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสสังคมสารสนเทศ ที่ทำให้โลกเล็กลง ข้อมูลข่าวสารกระจายไปได้ อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง รวมทั้ง การเพิ่มจำนวนของผู้ที่ต้องการศึกษาต่อและการแข่งขันในระบบ อุดมศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น การมีมหาวิทยาลัยเสมือนเกิดขึ้น จะเป็นมหาวิทยาลัยที่แท้จริง ที่นำเสนอ โอกาสแห่งการเรียนรู้ เป็นเครือข่ายสำหรับการศึกษตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาใหม่ที่ จำเป็นสำหรับศตวรรษใหม่ สังคมอุตสาหกรรมยุคใหม่ต่างลงมือจัดการอุดมศึกษามวลชนผ่านระบบ การตลาดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การศึกษายังเป็นสินค้าของสังคม และให้ความมั่นใจว่าเสมอภาคของโอกาส และการมีชีวิตที่ดีกว่า เป็นแนวทางหนึ่งของการอุดมศึกษาในการเข้าถึงอย่างมีประสิทธิภาพ คือการใช้ ประสิทธิภาพมหาวิทยาลัยของเทคโนโลยี การสื่อสารยุคใหม่ เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของ มหาวิทยาลัยเสมือนที่จะเพิ่มโอกาสทางสังคม (Teare, 1998 อ้างถึงใน ยงยศ พรตปภรณ์, 2544)

วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยในอนาคต ดาวรุ่ง ชะระอำ (2547) กล่าวไว้ว่า สังคมไทยในอนาคต มิใช่เป็นผลพวงที่ตอบสนองของสังคมโลกเท่านั้น แต่สังคมไทยในบริบทสังคมโลก น่าจะมีบทบาทที่นำสังคมโลก ถ้าทุกคนทุกฝ่ายช่วยกันส่งเสริมและผลักดันให้จุดเด่นของสังคมวัฒนธรรมไทยเข้าสู่สังคมโลกาภิวัตน์ ความเป็นไปขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของคนไทยในอนาคต และสิ่งสำคัญยิ่งคือ วิสัยทัศน์ ของการศึกษาไทยในอนาคตในยุคโลกาภิวัตน์ดังนี้

ด้านหลักสูตรและสาระของการศึกษา

1. หลักสูตรโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา มีลักษณะกว้าง และยืดหยุ่นหลากหลาย และเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิต
2. หลักสูตรบูรณาการมากขึ้น และบูรณาการทุกรูปแบบ
3. หลักสูตรมีความสากล และทัดเทียมกับมาตรฐานโลก
4. เนื้อหาสาระมีความสมดุลระหว่างศาสตร์ และศิลป์ ทฤษฎีและปฏิบัติ เทคโนโลยีและธรรมชาติ

ด้านการสอน

1. การสอนหลากหลาย จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล
2. เน้นการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญของการเรียนมากกว่าการสอน ผู้เรียนมีบทบาทการทำกิจกรรมมากขึ้น
3. เน้นการให้ประสบการณ์ตรงแก้ปัญหาในชีวิตจริง
4. การสอนทางไกลระดับอุดมศึกษา มีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญ ซึ่งเป็นการวางแผนจากผู้สอน
5. มีการวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
6. การสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานกับการเรียน และการแสวงหาความรู้
7. การสอนที่เน้นให้รู้จักคิด รู้วิธีเรียนเพื่อศึกษาต่อด้วยตนเอง ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากเดิม

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายในของสถาบันอุดมศึกษา ที่เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยภายนอกที่ย่อมส่งผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ นโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน ดังนี้

1. **นโยบาย** ในความหมายของวิจิตร ศรีสอ้าน และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2536) หมายถึง แนวทางหรือการตัดสินใจของรัฐบาล หรือหน่วยงานทางการศึกษาสำหรับการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อชี้ทิศทางการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาและการดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลตาม

ประสงค์ จำเป็นต้องกำหนดเป็นกรอบภาพรวม พร้อมระบุนโยบายและเป้าหมาย ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการอุดมศึกษา โดยจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยนโยบายที่กำหนดขึ้นในแต่และแผนพัฒนาการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่แนวทางการดำเนินการตามภารกิจของสถาบัน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในทิศทางที่มุ่งหวังในขณะที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเอกชนในการบริหารและการจัดการอุดมศึกษา ตามความต้องการของท้องถิ่น ชนชนโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนโครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่น นั่นคือ การดึงภาคเอกชนให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การฝึกงาน การใช้สถานที่ฝึกงานของผู้เรียน (ธีรศักดิ์ อัครบวรและคณะ, 2549)

2. การบริหารจัดการ ระบบบริหารราชการเป็นระบบที่สามารถตอบสนองต่อสังคมในยุคที่ต้องการสร้างรัฐให้เข้มแข็งได้ โดยใช้หลักของกฎหมายเป็นหลักสำคัญของการปกครองประเทศ และภายใต้ระบบราชการได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาสำคัญ เพราะระบบราชการเน้นการจัดระเบียบสังคม การตรวจสอบและควบคุม ทำให้ระบบราชการถูกติติติตั้งจากกฎระเบียบมากมายและมีความล่าช้าในการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสถานการณ์แต่สำหรับช่วงเวลาที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และเป็นระบบเปิดแบบเสรีที่รุกเข้าเข้ามาทุกขณะ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรและระบบบริหารจัดการให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะองค์กรที่เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา (วิชัย ต้นศิริ, 2540)

แนวคิดสำคัญเพื่อปฏิรูปการศึกษาของไทยโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ได้เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2471 ที่สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกได้ทรงเสนอรายงานข้อเสนอแนะว่า การอุดมศึกษาควรเป็นอิสระทางวิชาการ โครงสร้างระบบบริหาร เศรษฐกิจแห่งการอุดมศึกษา ประเภทของสถาบันอุดมศึกษา การปกครองภายในสถาบันอุดมศึกษาและหลักสูตรอุดมศึกษา จากนั้น เป็นต้นมาก็มีการตื่นตัวในทุกมหาวิทยาลัยอย่างกว้างขวางในการปรับปรุงระบบงานภายในและการดำเนินงานเพื่อให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2526 อ่างในนิตยา พรหมวนิช, 2547)

การบริหารงานมหาวิทยาลัยเริ่มมีความชัดเจน เนื่องด้วยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติของแต่ละมหาวิทยาลัยแล้ว เพียงแต่ยังต่างสังกัดและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่มีงานประจำอยู่ตามกระทรวงที่สังกัด ดังนั้น ความสนใจในการบริหารจัดการปัญหาต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยจึงยังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้นรูปแบบการบริหารและการบังคับบัญชาเป็นแบบราชการ

ผู้บริหารมีอำนาจเด็ดขาดในการสั่งการและเนื่องจากความขาดแคลนอาจารย์ ทำให้อำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการภายในมหาวิทยาลัยทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล โดยกลุ่มผู้บริหารผ่านทางสภามหาวิทยาลัยหรือ คณะกรรมการมหาวิทยาลัยเป็นหลัก อาจารย์ทั่วไปมีบทบาทเป็นเพียงผู้สอน (อนงค์ อนันตริยเวช, 2539)

โนลส์ (Knowles, 1970) ได้กล่าวถึง การบริหารอุดมศึกษาว่า ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. การบริหารงานทั่วไป ได้แก่ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ การจัดองค์การบริหารภายใน การวางแผน การบริหารงานทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อชุมชน งานบุคลากรและเจ้าหน้าที่ การจัดทำงบประมาณและการจัดการลงทุน

2. การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การจัดทำระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การบริหารวิชาการและการบริหารหลักสูตร การรับนิสิตนักศึกษา ทรัพยากรการเรียน การบริหารงานอาจารย์ งานกิจการนิสิตนักศึกษา งานพัฒนานิสิตนักศึกษา งานสุขภาพและอนามัย ศาสตร์ในการอุดมศึกษา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษางบประมาณนับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมาก สำหรับนำมาใช้ในการบริหารจัดการ ทั้งในแง่ของการดำเนินงานตามภารกิจปกติ เพื่อใช้เป็นเงินเดือนของบุคลากรทั้งหมดและงบลงทุนในการสร้างอาคาร สถานที่ ให้เหมาะสมและเพียงพอกับปริมาณนักศึกษาที่รับผิดชอบ รวมทั้ง ใช้ในการเตรียมความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้สามารถประสานงานทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน ได้คล่องตัวและยังคงดำเนินงานภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นบริบทสำคัญที่ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยน เพื่อให้พร้อมเข้าสู่ระบบมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในด้านการบริหารงบประมาณแบบใหม่ โดยอยู่ในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาภายใต้โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยการขออนุมัติงบประมาณแบบเป็นก้อน (Block grant) ที่ต้องขอรับโดยตรงกับสำนักงบประมาณ และการบริหารจัดการงบประมาณและการเงินในระบบบัญชีและระบบตรวจสอบแบบใหม่ที่ไม่ใช่เกณฑ์ในรูปแบบของเกณฑ์เงินสด (สุรพล นิติไกรพจน์, 2543)

งบประมาณที่รัฐสนับสนุนการอุดมศึกษา จะเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถปฏิบัติภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักการอุดมศึกษา 4 ประการ คือ

1. สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอย่างต่อเนื่อง
2. สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการกำลังคน เพื่อการพัฒนาประเทศ
3. สถาบันอุดมศึกษาต้องมีอิสระในการดำเนินการ
4. สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีระบบประกันคุณภาพที่สังคมตรวจสอบได้ (จิตรา เตมีย์, 2540)

กรอบการปฏิรูปอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการจัดการอุดมศึกษาโดยคำนึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ ให้สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล อาจจัดเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ ดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ ภาวใ้การดูแลของระบบบริหารสถาบันตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2544) และในขณะเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนในอนาคตโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สามารถจัดการเรียนการสอนผ่านคอมพิวเตอร์ หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้เช่นกัน เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนเสมือนนั่นเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา (พรชูลี อาชวอรุณ, 2541)

3. หลักสูตร ทบวงมหาวิทยาลัย (2543) ได้ประกาศนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรอุดมศึกษา โดยจะทำการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานที่เป็นสากล มีการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา โดยคำนึงถึงทิศทางความก้าวหน้าทางวิชาการและความต้องการของประเทศ โดยระดมทรัพยากรและองค์ความรู้ต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญจากฝ่ายต่าง ๆ ร่วมคิดและจัดทำหลักสูตรอย่างกว้างขวาง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรได้โดยอิสระตามปรัชญาและจุดมุ่งหมายของแต่ละสถาบัน อาจจัดเป็นหลักสูตรของตนเองโดยเฉพาะหรือจัดทำเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนและส่งเสริมสถาบัน องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลหลักสูตร โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่าหลักสูตรเดิมให้มีการติดตามประเมินผลหลักสูตรทุก 5 ปี หลักสูตรใหม่ให้มีการติดตามประเมินผลหลักสูตร เมื่อมีการดำเนินการครบวงจรตามระยะเวลาของหลักสูตรนั้น ๆ และหลังจากนั้นให้ติดตามทุก 5 ปี ผู้ประเมินควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานภายนอกร่วมเป็นผู้ประเมินและนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างหลากหลาย ตามสถาบันการศึกษาบางแห่งเน้นให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำหลักวิทยาศาสตร์มาปรับปรุงการทำงานเรื่องการให้บริการแก่ครอบครัว บางแห่งเน้นทางวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อให้ให้นักคหกรรมศาสตร์เข้าใจความต้องการของสมาชิกในครอบครัว และตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้บางแห่งเน้นความต้องการด้านงานฝีมือ การดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากแนวคิดของการจัดการศึกษาที่มีหลายรูปแบบ แต่ละสถานศึกษาอาจมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบ ซึ่งย่อมส่งผลต่อการปรับหลักสูตร (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2545) หลักสูตรในมหาวิทยาลัยที่เคยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจะเน้นด้านวิชาการมากกว่าการปฏิบัติและแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ เน้นวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน

รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิทยาศาสตร์ เข้าศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต และเน้นสังคมศาสตร์รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายไม่จำกัดสาย เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ในขณะที่หลักสูตรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จะเน้นทักษะการปฏิบัติมากกว่าวิชาการ รับผู้จบประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และมัธยมศึกษาตอนปลายไม่จำกัดสาย ผู้เรียนจะมีพื้นฐานที่หลากหลาย ส่วนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัจจุบันมีนโยบายงดรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต แต่เปิดรับหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต รับผู้จบการศึกษาไม่จำกัดทั้งมัธยมศึกษาตอนปลายทุกสาย และสายอาชีพศึกษาที่จบประกาศนียบัตรวิชาชีพ จึงทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน แต่จะต้องเข้าไปเรียนในหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตเหมือนกัน โดยเน้นด้านวิชาการให้มีมาตรฐานเทียบเท่ามหาวิทยาลัยที่เคยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้มีการจัดทำหลักสูตรเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถเข้าสู่ธุรกิจในระดับโลกได้ โดยเฉพาะทางด้านคนหรือศาสตร์ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในสถาบันของเอกชนที่สามารถส่งผู้เรียนเข้าสู่ธุรกิจในระดับนานาชาติได้ เช่น วิทยาลัยดุสิตธานี ที่เน้นการเรียนการสอนด้านการบริการ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในงานอาชีพที่เป็นสากลในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ หลักสูตรการจัดการโรงแรม การจัดการครัวและภัตตาคาร การจัดการท่องเที่ยว การจัดการรีสอร์ทและสปาและการจัดการการประชุมและงานมหกรรมและมีหลักสูตรถึงระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและภัตตาคาร โดยใช้มาตรฐานสากล ผู้เรียนเป็นที่ต้องการของธุรกิจโรงแรมทั่วโลก (วิทยาลัยดุสิตธานี, 2550) และศูนย์พัฒนาบุคลากรด้านแฟชั่น ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกันที่เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ใน 3 หลักสูตร คือ การออกแบบแฟชั่น การจัดการธุรกิจ และการบริหารการจัดการเทคโนโลยีแฟชั่น (ผู้จัดการออนไลน์, 2550) ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องหันมามองว่าตัวเองมีเอกลักษณ์เด่นเรื่องอะไร มีอะไรทำได้ดีที่สุด ที่จะอยู่รอดได้ ยิ่งโลกาภิวัตน์มากเท่าไร คนยิ่งนึกถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่เป็นสุดยอดของวัฒนธรรมของชาติมากยิ่งขึ้น ยิ่งบอกว่าทุกคนเหมือนกัน ยิ่งต้องแสดงให้เห็นว่าไม่เหมือนใคร ยิ่งทำให้มีท้องถิ่นอภิวัดน์มากขึ้น ในศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกกำลังเปลี่ยนแปลงค่านิยม จากสมัยก่อนที่คิดว่าเศรษฐกิจเป็นอย่างไร มีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไร แต่ในอนาคตจะเป็นการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จะดูแลทุกอย่างไว้ให้คนรุ่นต่อไปเป็นดี มีสุข เศรษฐกิจพอเพียง ในอนาคตจะไม่เน้นเรื่องเงิน เน้นเรื่องคน แสวงหาจริยธรรมสากล ให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม ซื่อตรงและรักษาสิ่งแวดล้อม ระหว่างบุคคลมีการให้และรับ ทุกวัฒนธรรมจะมีค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน (Boyett and Boyett, 2001)

4. การเรียนการสอน การเรียนการสอนเป็นจุดมุ่งหมายแรกของสถาบันอุดมศึกษาและยังมีจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อการอาชีพอีกด้วย การสอนวิชาชีพในสมัยก่อนเป็นการสอนจากชีวิตจริงและสภาพจริง เป็นการฝึกฝนชนิดที่เรียกว่า ฝึกปฏิบัติงาน เป็นการผสมผสานทฤษฎีและการปฏิบัติเข้าด้วยกันอย่างแท้จริง (ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, 2542) เช่นเดียวกับที่ มาซรูย (Mazrui, 1978) กล่าวไว้

ว่า เมื่อก่อนนี้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยการใช้ภาษาพูด สอนโดยวาจา อาศัยความจำของผู้สอน แล้วบอกต่อ ๆ กัน และมาจากประสบการณ์ตรงของผู้สอน

การเรียนการสอน ในสมัยก่อนเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทั้งสองฝ่าย คือทั้งผู้เรียนและผู้สอน แต่ทุกวันนี้ถูกกำหนดโดยหลักสูตร สมัยก่อนกำหนดโดยคน คือ ผู้สอน หรือผู้สอนกับผู้เรียนทุกวันนี้ กำหนดโดยหลักสูตร ตามนโยบายของสำนักงานการอุดมศึกษา กำหนดโดยมีมาตรฐานเป็นตัวควบคุม

การเรียนการสอนมีแนวคิดในการจัดการเรียนในหลายลักษณะดังนี้

1. Anticipatory Set คือ ผู้สอนจะต้องมี Mental set คือ จะต้องดูว่าผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนอะไรและผู้สอนพร้อมที่จะสอนอะไร เพราะฉะนั้นจะต้องดูความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนให้สอดคล้องกัน และดูว่าผู้สอนคาดหวังอะไรจากผู้เรียน และผู้เรียนคาดหวังอะไรกับผู้สอน แล้วจัดการเรียนการสอนให้ไปในทิศทางที่ต้องการ

2. Objective and Purpose คือ ต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ผู้สอนจะต้องบอกผู้เรียนว่าต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนอะไร และผู้เรียนต้องบอกผู้สอนว่าต้องการการอะไร

3. Input คือ ผู้สอนนำเสนอข้อมูลที่สัมพันธ์กับวิชาที่เรียน กระบวนการและทักษะที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ แล้วมีการบรรยาย การสาธิตให้ดู ผู้เรียนทดลองทำ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ Input ของการสอน

4. Modeling คือ เป็นรูปแบบ คือ การพัฒนาออกมาเป็นรูปแบบ ผู้สอนจะให้ตัวอย่างต้นแบบที่สำเร็จแล้วว่าผลลัพธ์เป็นอย่างไร แล้วมีกระบวนการที่ให้เห็นขั้นตอนการปฏิบัติ คือ ผู้สอนเป็นต้นแบบ แล้วอธิบายให้ผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องทำตามให้เหมือน

5. Check for Understanding คือ การตรวจสอบว่าเข้าใจหรือไม่ ต้องตรวจสอบเป็นระยะ ตรวจสอบแล้วแก้ไขข้อผิดพลาดทันที ต้องแก้ไขตลอดเวลา เพื่อก้าวไปสู่ขั้นต่อไป

6. Guided Practice คือ เป็นการฝึกตามแนวทางที่กำหนดไว้ ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ฝึกความรู้ใหม่ กระบวนการใหม่ ทักษะใหม่ โดยผู้สอนเป็นผู้ให้แนวทาง

7. Independent Practice คือ เป็นการไปฝึกด้วยตนเอง ทำด้วยตนเอง แล้วเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้ (Parkay, 1992)

ทิสนา แคมมณี (2545) กล่าวถึงหลักการและแนวคิดในการจัดการเรียน เป็น 3 หมวด โดยใช้บทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนและผู้เรียนดังนี้

1. หลักการจัดการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered instruction) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระ ข้อความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง รวมทั้งทักษะต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนการสอนทางตรง (Direct instruction)

2. หลักการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student centered instruction) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Action participation) ทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้โดยมีบทบาทดังกล่าวมากกว่าอาจารย์ โดยมีจุดเน้นของการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 แบบเน้นผู้เรียน ได้แก่

2.1.1 การจัดการเรียนการสอนแบบเอกัตภาพ (Individualized instruction) ผู้เรียนแต่ละคนมีภูมิหลัง สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด แบบการเรียนรู้ ความสนใจ และความต้องการไม่เหมือนกัน การสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และสามารถพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.1.2 การจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) เป็นการเรียนรู้แบบให้ช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละบุคคลมีแบบการเรียนรู้ (Learning style) ที่แตกต่างกัน การเรียนรู้แบบนำตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี

2.2 แบบเน้นความรู้ ความสามารถ ได้แก่

2.2.1 การจัดการเรียนรู้แบบจริง (Mastery learning) เป็นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับเวลา หากผู้เรียนได้รับโอกาสและคุณภาพการสอนที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละบุคคล

2.2.2 การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นมโนทัศน์ (Concept-based instruction) เป็นการเน้นการเรียนรู้ความคิดเชิงนามธรรมแบบองค์รวมให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลความรู้ต่าง ๆ

2.3 แบบเน้นประสบการณ์

2.3.1 การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เห็นได้ชัดเจน สามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรม อันจะส่งผลต่อการคิดการปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ ๆ ต่อไป

2.3.2 การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning) เป็นการเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดความรู้ใหม่ด้วยตนเอง จึงทำให้มีความหมายต่อตนเองและต้องการที่จะนำไปรับใช้สังคม ตามความต้องการของชุมชนและสังคม

2.3.3 การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับบริบทของเรื่องนั้น ๆ โดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง จึงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.4 แบบเน้นปัญหา

2.4.1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-based instruction) ปัญหาสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดภาวะสงสัยและต้องการแสวงหาความรู้ เพื่อขจัด

ความสงสัย การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริงหรือสถานการณ์ต่างๆ และคิดหาทางแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นหลัก (Project-based instruction)

- โครงการหรือโครงการงาน เป็นกิจกรรมที่มีบริบทจริงเชื่อมโยงอยู่ตั้งนั้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงสัมพันธ์กับความเป็นจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง
- การให้ผู้เรียนทำโครงการหรือโครงการงาน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าสู่กระบวนการสืบสอบ (Process of inquiry) ซึ่งผู้เรียนต้องใช้การคิดที่ซับซ้อนขึ้น จึงเป็นการพัฒนาสติปัญญาด้วย
- ช่วยให้ผู้เรียนได้ผลิตงานที่เป็นรูปธรรมออกมา แสดงถึงความรู้ความคิดของผู้เรียน สามารถนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยน และวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างชัดเจน
- การแสดงผลงานต่อสาธารณชน สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และการทำงานให้แก่ผู้เรียนได้
- สามารถช่วยดึงศักยภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ด้วย

2.5 แบบเน้นทักษะกระบวนการ

2.5.1 การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ (Inquiry-based instruction) เป็นการสืบสอบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นกระบวนการที่จำเป็นต่อการแสวงและศึกษาข้อความรู้ต่าง ๆ คำถามที่เหมาะสมสามารถนำผู้เรียนไปสู่การค้นพบข้อความรู้ใหม่ ๆ ได้

2.5.2 การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-based instruction) กระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลาย จะช่วยให้การคิดอย่างตั้งใจและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น

2.5.3 การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม (Group process-based instruction) เป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและมีการดำเนินงานร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต่างก็ทำหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม และมีกระบวนการทำงานที่ดี เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.5.4 การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัย (Research-based instruction) เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ที่เชื่อถือได้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายต่อตนเองในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.5.5 การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Instruction for self-directed learning) ผู้เรียนทุกคนมีความสนใจใฝ่รู้อยู่เป็นธรรมชาติ หากได้รับการส่งเสริมให้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจได้ตลอดชีวิต

2.6 แบบเน้นบูรณาการ

2.6.1 การเรียนรู้ที่ตีควรมีลักษณะเป็นองค์รวม

2.6.2 การเรียนรู้การแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้หลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติไปพร้อม ๆ กัน

3. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยไม่มีครู (Instruction without teacher) การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนจึงขยายไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ผู้สอนอาจเป็นผู้วางแผน ติดตามและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ผู้สอนไม่มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเพราะผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ

3.1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (Programming instruction) เป็นการให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถ มีการตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองจากการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ ที่มีความต่อเนื่องเป็นลำดับ และนำเสนอที่ละขั้นไม่มีการข้ามขั้นตอน ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาสาระนั้นได้ดี

3.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer assisted instruction) เป็นการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือขยายขอบเขตความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้เร็วและเรียนรู้ได้ดี ตามความสามารถของผู้เรียน

3.3 การจัดการเรียนการสอนทางไกล (Distance instruction) เป็นการจัดการเรียนการสอนทางไกล โดยให้ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ผ่านทางสื่อมวลชน และสื่อโทรคมนาคมต่าง ๆ สามารถช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากที่อยู่ในที่ต่าง ๆ ได้เรียนรู้ โดยที่คุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างไปจากการจัดอยู่ในที่ต่าง ๆ โดยที่คุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างไปจากการจัดการเรียนการสอนตามปกติ

3.4 การจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายเว็ลด์ ไรด์ เว็บ (Web-based instruction) เป็นการใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่กว้างขวาง สามารถเข้าถึงข้อมูล สืบค้นเนื้อหาสาระความรู้จากเครือข่ายต่าง ๆ ทั่วโลกได้อย่างกว้างขวาง

การเรียนการสอนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการเรียนการสอนแบบสอนกันเองโดยคนในครอบครัว ภายในวงศ์ตระกูล มีครูเป็นศูนย์กลาง ด้วยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ยังคงยึดครูเป็นศูนย์กลาง และเริ่มมีการปรับเปลี่ยนเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมของไทยใช้

การฝึกฝน เน้นการฝึกปฏิบัติและลงมือทำจริง และการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นสำคัญ โดยต้องมีต้นแบบที่ดี และมีการพัฒนาครูในทุกด้าน

ในช่วงรัชกาลที่ 6 ถึง รัชกาลที่ 8 การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดและคุณธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน นำหลักจิตวิทยาไปใช้ในการเรียนการสอนและเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการศึกษาภายนอกสถานที่และการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการเป็นสำคัญและการจัดการเรียนการสอนที่ดีต้องมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ในช่วงต่อมาการเรียนการสอนคือการแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการฝึกฝนทักษะในการทำงาน ซึ่งผู้สอนจะต้องมีคุณลักษณะในการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในวิชาการ ความสามารถในการประยุกต์ใช้และการโต้ตอบ ตลอดจนวิธีการกระตุ้นผู้เรียนให้ศึกษาด้วยตนเอง และมีการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน

การประเมินผลในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น การประเมินผลขึ้นอยู่กับผู้สอน หากผู้สอนเป็นผู้มีชื่อเสียงก็เป็นหลักประกันความรู้ความสามารถของศิษย์ได้ เพราะชื่อเสียงของอาจารย์ย่อมเป็นหลักค้ำประกันลูกศิษย์ ในขณะที่เดียวกันการเรียนของศิษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับความรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้สอนเป็นสำคัญ ในช่วงต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลที่ 8 เริ่มมีการกำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผลการเรียนชัดเจนขึ้น โดยอาศัยนักวิชาการตะวันตก และการเรียนการสอนต้องมีการตรวจติดตามการวัดและประเมินผลและมีการคัดเลือกคนเก่ง ๆ เข้าไปเรียนครู ต่อมาในสมัยรัชกาลปัจจุบัน มีการประเมินการใช้หลักสูตรทุกระดับ พร้อมทั้งมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและกิจกรรมให้ลึกซึ้งกว้างขวาง และรวมถึงการประเมินผล และในการประเมินผลการเรียนควรมีการประเมินที่หลากหลายรูปแบบ (สุวิมล ธนะผลเลิศ, 2547)

แนวโน้มในอนาคตในการจัดการศึกษา เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการสื่อสารโทรคมนาคมการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและอุดมศึกษาก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการศึกษาให้ก้าวทันและนำการเปลี่ยนแปลง และในการจัดการอุดมศึกษาต้องแสวงหารูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่น ไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสนองความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น ในด้านหลักสูตร ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีความใฝ่รู้ สามารถคิดวิเคราะห์ วิจัย ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความรู้ในสาขาวิชา (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2542) และเนื้อหาของหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนในอนาคต ไม่ควรจะเป็นการล้างสมองของผู้เรียนให้ยอมรับเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่

ควรจะให้ปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตได้ด้วยตนเอง หลักสูตรไม่ควรที่จะละเลยอดีตในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย (พรชูลี อาชวอรุณ, 2541)

5. **ผู้สอน** ผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความคิดวิทยาการและกระบวนการให้แก่ผู้เรียนผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพและการจัดกิจกรรมเสริม ต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ โดยคุณาจารย์หรือผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ดังนั้นผู้สอนย่อมจะเป็นผู้ที่ทำให้การเรียนการสอนเกิดผลได้ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สอน คือ

1. บุคลิกภาพของผู้สอน หมายถึง การพูด เสียงที่พูด ความกระฉับในการพูด สำเนียงที่พูด หน้าตา กิริยาท่าทาง และการแสดงออกต่าง ๆ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ทักษะติดต่อวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรม ความอดทน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเสียสละและความขยันหมั่นเพียร

2. ความรู้ของผู้สอน ผู้เรียนย่อมคาดหวังไว้สูงว่าผู้สอนจะมีความพร้อมทางด้านวิชาการ สามารถจะใช้ข้อมูล สอน อธิบายหลักเกณฑ์ ทฤษฎี และข้อสงสัยต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้กระจ่างชัด ดังนั้น ผู้สอนจะต้องมีความใฝ่รู้ติดตามข่าวสารทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอมีความพร้อมที่จะสอน

3. วิธีการสอน การสอนที่ดีนั้น รวมถึงการที่ผู้สอนรู้จักวิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคิดให้ผู้เรียน โดยใช้วิธีการแตกต่างกันออกไปอย่างเหมาะสม และน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ ความคิดตามความมุ่งหมายของผู้สอน นอกจากนี้ก็ควรมีความเอาใจใส่ต่อผู้เรียนตลอดจนรักศรัทธาในวิชาชีพครูอีกด้วย (วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา, 2544)

แม้ว่าครูหรือผู้สอนจะเป็นประชาชนเหมือนกันคนทั่วไป แต่สังคมไทยก็ให้การเคารพยกย่องถือว่าครูเป็นปูชนียบุคคล ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นครูจะต้องตระหนักในความเป็นครู และประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดเวลาใดก็ตาม หน้าที่ของครูควรมีดังนี้

1. หน้าที่วิจัยและศึกษาค้นคว้า
2. หน้าที่ของครูในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
3. หน้าที่ในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์
4. หน้าที่เกี่ยวกับงานพิเศษขององค์กรที่ได้รับมอบหมาย
5. หน้าที่ในการรายงานผลและการให้คำปรึกษา
6. หน้าที่จัดกิจกรรมนักเรียน (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2544: 117-119)

นอกจากนี้ จะเห็นว่ากรอบเกณฑ์มาตรฐานครูแห่งชาติที่ยึดตามจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539 ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีที่พึงประสงค์ จะต้องประกอบด้วย

1. รักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

2. อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
4. ไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติและไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
6. พัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
7. รักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
9. ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541: 225-226)

ในอดีตนับตั้งแต่มนุษย์เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากชาวป่าเป็นชุมชนกสิกรรม อันเรียกได้ว่าเป็นอารยธรรมหรือมีความศิวิไลซ์ (Civilization) การกสิกรรมทำให้แต่ละเผ่าจำเป็นต้องแย่งที่ดินที่อุดมสมบูรณ์สำหรับทำกสิกรรม จึงเกิดระบบกษัตริย์ขึ้นเพื่อปกครอง โดยปกติการบริหารราชอาณาจักรทั่วโลก ต่างต้องมีผู้รู้เป็นที่ปรึกษากิจการนาปรการของกษัตริย์ ผู้รู้ทางด้านวิทยาการและพิธีการต่าง ๆ นั่นก็คือราชครูหรือปุโรหิต สำหรับผู้เชี่ยวชาญวิทยาการบางคนที่ไม่ได้ถวายเป็นปุโรหิตก็ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน เพื่อกลับไปดูแลมรดกของบิดามารดาต่อไป ดังที่เรียกกันว่าส่งบุตรหลานไปสู่สำนักศิลาปาโมกข์ บทบาทของครูในฐานะผู้รอบรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมลักษณะนี้ มีในทุกสังคมทั่วโลกในอดีตกาล ในสังคมไทยในอดีตก็เช่นกัน ครูคือบุคคลผู้มีความสามารถหรือรอบรู้ในวิชาอาชีพหรือวิทยาการนั้น ๆ จนมีความแกร่งกล้า สามารถยกระดับขึ้นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในวิทยาการนั้น ๆ แก่บุตรหลานหรือสานุศิษย์ผู้มาฝากตัวได้ ครูจึงได้รับการยกย่องและนับถือจากสังคมมาก เพราะผู้เป็นครูนอกจากจะต้องทำมาหากินเช่นผู้อื่นแล้ว ยังต้องเป็นผู้ถ่ายทอดและสร้างสรรค์องค์ความรู้ในอาชีพที่ตนสอนให้ศิษย์ด้วย จึงถือว่าผู้เป็นครูต้องมีภาระหน้าที่หนักกว่าคนอื่น ๆ ที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ในอดีตนั้นองค์ความรู้ต่าง ๆ มักเป็นสิ่งหวงแหน เพราะสามารถใช้เลี้ยงชีพและสร้างความเชื่อถือให้กับผู้รู้ ดังนั้น ผู้ถ่ายทอดสรรพวิทยาจึงเป็นบุคคลที่สังคมให้ความนับถือยกย่องบูชา (ธีรศักดิ์ อัครบรร, 2543: 22-23)

บทบาทและความสำคัญของครูในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากระบบเศรษฐกิจที่เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม ทำให้มีการสร้างศาสตร์สาขาใหม่ ๆ ขึ้นหลายสาขา สังคมยุคใหม่มีความจำเป็น และเกิดความต้องการครูที่มีคุณภาพและศักยภาพเข้ามาช่วยจัดระบบวิถีชีวิต ทั้งทางวัฒนธรรมและทาง

เศรษฐกิจที่ต้องการกำลังคนในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสม บทบาทและความสำคัญของครูในปัจจุบัน กล่าวกว้าง ๆ ได้ 4 ด้าน คือ

1. บทบาทและความสำคัญต่อการสร้างเยาวชน สมาชิกใหม่ของสังคมยุคปัจจุบันต่างจากอดีต ระบบครอบครัวแบบเดี่ยวทำให้พ่อแม่ต้องตั้งถิ่นฐานหาเลี้ยงชีพในเมือง ระบบอุตสาหกรรมและธุรกิจสมัยใหม่ ทำให้พ่อแม่ต้องทำงานตรงเวลาในระยะเวลาประมาณแปดชั่วโมงต่อวัน ลูกจึงต้องถูกส่งไปโรงเรียนเข้าสู่ระบบโรงเรียน โดยมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม อบรมจริยธรรม สั่งสอนวิชาการ และช่วยชี้นำต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. บทบาทและความสำคัญของครูในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บรรดาทรัพยากรทั้งหลายของประเทศชาตินั้น ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดและสำคัญกว่าทรัพยากรทั้งหลาย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือการเปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้ดีขึ้นจากเดิม หรือเจริญขึ้นกว่าเดิมนั่นเอง

3. บทบาทและความสำคัญของครูในการรักษาชาติ บทบาทของครูไทยในการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาตินั้น ได้เสนอวัฒนธรรมไทยให้ครูนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนไว้ 11 ประการ คือ

3.1 สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ครูให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติความเป็นมาของชาติไทย ปลุกฝังให้เกิดความรักหวงแหนและกตัญญูรู้คุณบรรพบุรุษไทยที่ได้เสียสละเพื่อชาติ ปลุกฝังระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ครูให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและปลุกฝังให้ตระหนักถึงคุณค่า และปฏิบัติตามหลักธรรม ตลอดจนให้ตระหนักในพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์

3.2 วิธีครอบครัวและชุมชน ครูสั่งสอนให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของครอบครัวและชุมชนให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

3.3 ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าขนบธรรมเนียมและประเพณีไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเชื่อและค่านิยม เป็นสื่อเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม โดยให้นักเรียนได้เข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระและแก่นแท้ของขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ถูกต้อง

3.4 ภาษาไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติที่มีคุณค่าน่าภาคภูมิใจ ภาษาเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติอารยะ ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักและใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือสืบทอดวัฒนธรรม

3.5 ระเบียบวินัย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าความมีระเบียบวินัยของคนในสังคมนั้นเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านการควบคุมตนเอง ครูช่วยปลุกฝังจิตสำนึกและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนให้มีระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

3.6 ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวทางสังคมที่สำคัญ การปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใส การขอบคุณและขอโทษ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การประหยัดและออม การขยันรักษาความยุติธรรมและรักสงบ เห็นอกเห็นใจผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการเสียสละเพื่อส่วนรวม ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมเหล่านี้นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.7 วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าคนไทยสามารถแก้ไขปัญหาแก้ปัญหาการดำรงชีวิตอย่างประสานสัมพันธ์กับธรรมชาติ ครูส่งเสริมให้นักเรียนภูมิปัญญาในการนำภูมิปัญญาไทยมาผสมผสานเพื่อพัฒนาแนวทางในการดำเนินชีวิต

3.8 การแต่งกายแบบไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าการแต่งกายแบบไทยนั้น เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นไทย ครูส่งเสริมให้นักเรียนแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ ประหยัดและสอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย

3.9 ศิลปกรรมไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าศิลปกรรมเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมในด้านความงามและความซาบซึ้งที่เป็นรูปธรรม ครูส่งเสริมให้รู้จักการอนุรักษ์ การสร้างสรรค์และให้ความเข้าใจในคุณค่าหรือซาบซึ้งในศิลปกรรมไทย

3.10 วัฒนธรรมการการท่องเที่ยว ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งจูงใจในการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่ง การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดจนมารยาทในการท่องเที่ยว

3.11 วัฒนธรรมกับการพัฒนา ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าพื้นฐานการพัฒนาชาติบ้านเมืองที่สำคัญคือการพัฒนาคน การพัฒนาจิตใจคนเป็นการพัฒนาที่ต้องใช้มิติทางวัฒนธรรมอันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาโดยใช้พื้นฐานทางวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างความก้าวหน้ากับการอนุรักษ์ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 3-63)

4. บทบาทและความสำคัญของครูในการเยียวยาสังคม ในโลกที่สับสนวุ่นวายปัจจุบันนี้มีบุคคลจำนวนมากที่ต้องเผชิญผลกระทบที่ตนไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้นด้วยซ้ำ เช่นเด็กพิการต่าง ๆ ทั้งทางกายและจิตใจ เด็กเหล่านี้เป็นผลิตผลของสังคมเช่นกัน หากไม่มีโรงเรียนการศึกษาพิเศษให้ก็ย่อมเป็นภาระแก่พ่อแม่ผู้ปกครองอย่างยิ่ง ครูในโรงเรียนเหล่านั้นช่วยให้นักพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ก็เป็นการช่วยสังคมอย่างมาก นอกจากนี้บรรดาผู้หลงผิดที่ต้องโทษทั้งในสถานพินิจและในเรือนจำในปัจจุบันมีครูเข้าไปให้การศึกษารอบด้านอย่างทั่วถึง บุคคลเหล่านี้เมื่อพ้นโทษออกมา ก็ย่อมดีกว่าไม่ได้รับการขัดเกลาเลยครูจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้เยียวยาสังคมอีกด้วย (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2543: 23-28)

บทบาทของครูคหกรรมศาสตร์ ครูคหกรรมศาสตร์เปรียบเหมือนตัวกลางที่จะถ่ายทอดความเชื่อ ความรู้และการกระทำที่คหกรรมศาสตร์ควรจะเป็น ครูคหกรรมศาสตร์มีโอกาสดีที่จะช่วยทำวันนี้ให้ดีกว่าเมื่อวาน และให้วันพรุ่งนี้ดีกว่าวันนี้ ด้วยบทบาทที่สามารถผสมผสานหลายเนื้อหาวิชาและ

หลายแง่มุมมอง เพื่อการพัฒนาที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม นักคหกรรมศาสตร์ต้องเป็นครูที่รู้จักคิดอย่างใช้
 วิจารณ์ญาณ มีโลกทัศน์ที่กว้าง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก คหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่
 ผสมผสานหลายวิชาเข้าด้วยกัน จุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คหกรรมศาสตร์เป็นวิชา
 ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลและครอบครัว ครอบครัวทำงานเป็นระบบและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
 ทั้งใกล้ตัวและไกลตัว ซึ่งมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อกัน นอกจากนี้บทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือ
 สอนหนังสือและทำงานวิจัยค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ คหกรรมศาสตร์ยังมี
 บทบาทที่สำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและสังคม ให้บริการชุมชน มีส่วนช่วยปลูกฝัง
 สำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538: 157-159)

กระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Agriculture, 1986) (อ้างถึงใน
 เสาวพร เมืองแก้ว, 2538: 159-160) ให้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพของการ
 เรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต ควรทำดังต่อไปนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลและครอบครัว
2. ให้ศึกษาครอบครัวและการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ
3. จัดแผนการเรียนให้น่าสนใจ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่มีสติปัญญาสูง
4. มีมาตรฐานในการคัดเลือกผู้เรียน โดยเน้นเนื้อหาวิชาและคุณภาพของผู้เรียน
5. จัดแผนการเรียนให้เอื้อแก่ผู้เรียนนอกระบบโรงเรียน
6. จัดการศึกษาต่อเนื่อง เพราะในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะมีผู้สูงวัยมากขึ้นที่มาเรียนเพราะ
 ต้องการความรู้
7. เน้นการพัฒนาให้นักศึกษามีความเป็นผู้นำ
8. เน้นความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ
9. ผสมผสานแนวคิดที่เป็นสากลกับแนวคิดท้องถิ่นเข้าด้วยกันและสอดแทรกไว้ในรายวิชา
10. ส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการใช้นวัตกรรมพัฒนาการเรียนการสอน
11. จัดกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ไว้ด้วยกัน
12. ผสมผสานเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์
13. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านความรู้หรือสติปัญญา
14. จัดหลักสูตรให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมาย
15. จัดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
16. พัฒนาระบบการประเมินผู้สอนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น
17. ส่งเสริมให้ผู้สอนใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ
18. ให้ความช่วยเหลือในการหาแหล่งงานให้ผู้เรียน
19. ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้และการวิจัย

20. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัยให้มากขึ้น
21. จัดให้มีการฝึกงานทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน
22. สร้างความเข้าใจระหว่างสถาบันการศึกษากับรัฐ
23. ใช้ชื่อที่เป็นที่รับรู้ทั่วไปเพียงชื่อเดียว

6. **ผู้เรียน** ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ที่อยู่ในระยะผู้ใหญ่วัยรุ่น จึงเป็นผู้ที่มีอารมณ์ผันแปรที่ต้องการคำแนะนำให้ปรับพฤติกรรมให้ถูกต้อง ในด้านการเรียนมีความกระตือรือร้นสนใจบทเรียนที่แปลกใหม่ สนใจความคิดที่มีอุดมการณ์ สนใจเรื่องที่จะนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน และนำไปช่วยสังคมได้ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจากทุกสารทิศมาจากสิ่งแวดล้อม ทัศนคติและวิถีชีวิตจากครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นฐานทางวิชาการที่ได้รับมาจากโรงเรียนต่าง ๆ มีความแตกต่างกันมาก สถิติปัญญาส่วนใหญ่ก็อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะผู้ศึกษาในสายสังคมศาสตร์ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรยอมรับและเข้าใจสภาพของผู้เรียนที่ไม่เหมือนผู้สอน ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้รู้ว่าผู้เรียนมีลักษณะอย่างไร ชอบอะไร สนใจอะไร มีทัศนคติและพร้อมหรือไม่ แล้วพยายามทำให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในวิชาที่สอนให้ได้ การที่ผู้เรียนสนใจวิชาหนึ่งวิชาใด เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนในวิชานั้นให้สำเร็จ ถ้าผู้สอนสามารถทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนได้ ก็ย่อมจะทำให้การสอนประสบผลสำเร็จไปด้วย (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544)

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ก็คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์หรือการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ฉะนั้น ผู้เรียนหรือนักเรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าครูหรือผู้สอน และเพื่อให้เห็นชัดเจนจึงแยกผู้เรียนเป็น 2 ลักษณะคือ ธรรมชาติของนักเรียนที่เป็นวิถีชีวิตและธรรมชาติของนักเรียนที่เป็นทฤษฎีวิชาการ ดังนี้

1. ธรรมชาติของนักเรียนที่เป็นวิถีชีวิต

1.1 **ไม่รู้และไม่รู้** สังคมการเรียนรู้ของไทยสมัยดั้งเดิมผู้เรียนคือผู้ที่ยังไม่รู้ และผู้ที่จะเรียนรู้จึงได้มอบตัวเป็นศิษย์ของผู้รู้ ในสิ่งที่ตนสนใจอย่างเรียน ตามหลักจิตวิทยา เชื่อว่าในเรื่องของการเรียนรู้นั้น ไม่มีผู้ใดสามารถทำให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ได้เพราะการเรียนรู้เกิดขึ้นที่ตัวบุคคลนั่นเอง ครูผู้สอนหรือคนอื่นเป็นเพียงผู้บอก ผู้ชี้แนะ หรือผู้ส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่านั้น เมื่อผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน ก็คือมีความพร้อมเป็นแรงขับภายใน ประกอบกับมีศรัทธาต่อผู้สอนว่าเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะสอนตนได้ ผู้เรียนก็จะตั้งใจรับความรู้และฝึกทักษะ ทำให้โอกาสที่ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนมีมาก การเรียนรู้สมัยโบราณนั้น เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว รอบตัวหรือสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต จะเห็นได้จากเมื่อเด็ก แม้จะเป็นคนสอนเรื่องกิน อยู่ หลับ นอน พุด เล่น กิริยามารยาทในการเดิน ท่วงท่าทาง

ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ โดยจะเรียนจากบ้าน เมื่อโตขึ้นถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็ยังคงเรียนวิชาการบ้านการเรือน การฝีมือหรือฝึกอาชีพกับแม่ที่บ้าน แต่ถ้าเป็นเด็กผู้ชายเมื่อโตขึ้น ก็จะถูกส่งไปเรียนที่วัด พระสงฆ์คือครูคนต่อไป และจะได้เรียนวิชาไตรภาค คือ อ่าน เขียน คิดเลข และมีวิชาพิเศษ เช่น แพทย์แผนโบราณ วิชาช่างศิลป์ โหราศาสตร์ และวิชาป้องกันตัว เป็นต้น ส่วนสถานศึกษาสำหรับสำหรับบุตรหลานขุนนางและข้าราชการจะเรียนที่สำนักราชบัณฑิตยสถานซึ่งนับว่าเป็นแหล่งวิชาการชั้นสูงในด้านอักษรศาสตร์ ศิลปกรรม และหัตถกรรม

1.2 รับรู้และเรียนรู้ ผู้เรียนคือผู้ใฝ่เรียนและผู้รู้มาเรียนด้วยความบริสุทธิ์ แม้บางคนจะมีพื้นฐานความรู้ในสิ่งที่จะเรียนบ้าง แต่ไม่ใช่รู้ทั้งหมด ฉะนั้นเมื่อผู้สอนบอกให้ ชี้แนะให้ และให้โอกาสได้ศึกษา โดยธรรมชาติผู้เรียนก็จะรับความรู้ใหม่ ๆ ได้ และเกิดการเรียนรู้มากขึ้นตามแต่ระดับสติปัญญาของแต่ละคน เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์จากเดิม

1.3 ยอมรับและศรัทธา ในสมัยดั้งเดิมที่มีครูตาบ ครูมวย ครูดนตรี หรือครูสอนภาษาบาลีสันสกฤตที่เป็นพรสงฆ์นั้น ผู้เรียนจะต้องสำนึกเสมอว่าตนเองเป็นผู้ด้อยกว่าครู ยอมรับและศรัทธาในความรู้ความชำนาญที่ครูมี จึงไปมอบตัวเป็นศิษย์ ซึ่งเมื่อจัดดอกไม้รูปเทียนไปมอบตัวเป็นศิษย์แล้ว ผู้เรียนต้องเคารพเชื่อฟัง ปรนนิบัติ และรับใช้ผู้สอนทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาอาหาร ดูแลทำความสะอาดที่พักอาศัย หรือภารกิจอื่นใดที่ครูต้องการให้ทำ ผู้เป็นศิษย์จะอ่อนน้อม ถ่อมตนต่อครูประดุจผู้รับใช้ที่ดี เพราะเชื่อว่าการกตัญญูรู้คุณผู้ที่ให้ความรู้เป็นศิริมงคล และบ่อเกิดแห่งความเจริญในชีวิต และถ้าศิษย์คนใดถูกดูหมิ่นครู ขาดความกตัญญู แม้จะเคยเรียนรู้อะไรไปจากครูไป ความรู้ก็จะเสื่อมหมด

ผู้เรียนมีธรรมชาติในการเรียนที่เป็นวิถีชีวิต คือ เป็นผู้ใฝ่เรียนและผู้รู้ รับรู้และเรียนรู้ ยอมรับและศรัทธา ซึ่งนับว่าเป็นธรรมชาติทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน และเกิดการเรียนรู้ได้ แต่เมื่อความเป็นอยู่ในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ธรรมชาติของผู้เรียนดังกล่าวไม่บริสุทธิ์เหมือนแต่ก่อน เพราะปัจจุบันทุกคนต้องเรียนหนังสือเพื่อกิจกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม มีระเบียบกฎเกณฑ์ให้เด็กทุกคนต้องเข้าโรงเรียนเพื่อให้อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม เมื่อโตขึ้นก็ต้องเรียนในสิ่งที่จะนำไปประกอบอาชีพ ซึ่งมีอยู่หลากหลายสาขาวิชาและหลายสถาบัน และในสถาบันก็มีกฎระเบียบให้ปฏิบัติตน รวมทั้งการมีสัมมาคารวะต่อผู้สอน ฉะนั้นจึงดูเหมือนว่าธรรมชาติของผู้เรียนหรือนักเรียนมีการบังคับอยู่ในที่

2. ธรรมชาติของนักเรียนที่เป็นทฤษฎีวิชาการ

2.1 องค์ประกอบการเรียนรู้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ไม่อาจมองเห็น หรือสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่รู้ได้ด้วยอารมณ์หรือสังเกตเห็นการปฏิบัติหรือผลการกระทำ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และสรุปเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของมนุษย์ไว้หลายทฤษฎีตามความเชื่อของ

เจ้าของทฤษฎี องค์ประกอบของการเรียนรู้ของครอนบาค (Cronbach) (อ้างถึงในอารี พันธุ์มณี, 2534) สรุปได้ดังนี้

2.1.1 จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้เมื่อมีจุดมุ่งหมายของการเรียน คือมีสิ่งที่ตนเองต้องการและมุ่งหวังว่าจะเรียนรู้สิ่งนี้เพื่ออะไร และจะต้องทำอะไรได้บ้าง

2.1.2 ความพร้อมในการเรียน เป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เรียน หมายถึงวุฒิภาวะของผู้เรียนด้วย โดยทั่วไปหมายถึงความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ คือผู้เรียนอยู่ในวัยที่จะเรียนรู้ได้ มีสุขภาพแข็งแรงปกติ ไม่เจ็บป่วยและสุขภาพจิตดีเป็นปกติ ไม่วิตกกังวลหรือประสาทอยู่ในภาวะเครียดจนไม่สามารถรับรู้อะไรจากภายนอกได้

2.1.3 สถานการณ์ หมายถึงสภาพแวดล้อมหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มากระทำต่อผู้เรียน ซึ่งรวมถึงบรรยากาศในการเรียนด้วย เช่น ห้องเรียน ครูผู้สอน วิธีการสอน เรื่องที่จะสอน สื่อวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

2.1.4 ลงมือกระทำ เมื่อมีสถานการณ์พร้อม ปฏิบัติการการเรียนการสอนจะเกิดขึ้น โดยผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ และเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้หรือไม่เกิดการเรียนรู้ก็ได้

2.1.5 ผลที่ตามมา เมื่อผู้เรียนมีปฏิริยาสนองตอบต่อสิ่งเร้าแล้ว ผลที่ปรากฏตามมา อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจหรือผิดหวังก็ได้ หากเกิดความพอใจหมายความว่าเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้แล้ว

2.1.6 ปฏิริยาต่อความผิดหวัง ถ้าผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่คาดคะเนไว้ก็อาจย้อนกลับไปพิจารณาดูว่าจุดมุ่งหมายดังที่กำหนดไว้ นั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริงหรือไม่ ถ้าเป็นไปได้จริง ก็ต้องกลับไปแก้ไขสถานการณ์ใหม่ ถ้าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริงก็ควรจะมีการแก้ไขเสียใหม่ให้เป็นที่เป็นไปได้จริง

2.2 ความแตกต่างระหว่างบุคคล บุคคลมีความแตกต่างกันในทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

2.2.1 ความแตกต่างทางร่างกาย เป็นลักษณะที่ปรากฏชัดเจน เห็นได้โดยง่าย ได้แก่ ความสูง สีผิว สีผม โครงสร้างของใบหน้า ปาก จมูก ตา ตลอดจนเพศและวัย เมื่อหญิงชายมีสรีระที่แตกต่างกัน พฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าความแตกต่างทางร่างกายมีความสัมพันธ์กับอารมณ์และพฤติกรรมอีกด้วย

2.2.2 ความแตกต่างทางอารมณ์ อารมณ์ทำให้มนุษย์แตกต่างจากเครื่องจักรในการทำงาน เพราะอารมณ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของคน ความแตกต่างของอารมณ์ผู้เรียนมีผลต่อสุขภาพจิตและการปรับตัวซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงบรรยากาศการเรียนอย่างแยกไม่ออก

2.2.3 ความแตกต่างทางสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม นับตั้งแต่แรกเกิด ทารกก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจึงอยู่รอดและเติบโตได้ ฉะนั้น การพัฒนามนุษย์จึงอยู่ภายใต้

อิทธิพลของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เขาเป็นสมาชิก นับจากสังคมที่ใกล้ตัวที่สุดคือ ครอบครัว จนกระทั่งสังคมของชุมชน จังหวัด ประเทศและโลก

2.2.4 ความแตกต่างทางเซาร์ปัญญา มี 2 ประเภท คือ ความแตกต่างภายในตัวบุคคล และความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งในส่วนของความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเป็นสิ่งที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนโดยตรง (ถวิชัย ชัยจิรฉายากุล และวราพรพรณ น้อยสุวรรณ, 2546: 1-28)

กระแสโลกาภิวัตน์มีผลให้โลกเสมือนว่าเล็กลงและต้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมากขึ้น บัณฑิตในอนาคตจะต้องมีวิสัยทัศน์เปลี่ยนแปลงไป จะคิดแคบอยู่เฉพาะภายในขอบของประเทศไม่ได้แล้ว จำเป็นต้องขยายวิสัยทัศน์ออกไปสู่ภูมิภาคและสู่สากล ดังนั้น การศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของบัณฑิต ซึ่งต้องเป็นผู้นำของสังคมในอนาคต ต้องมีความเป็นสมดุลงกับภูมิปัญญาดั้งเดิมซึ่งมีอยู่ในทุกสาขาวิชา (จรัส สุวรรณเวลา และคณะ, 2540) การที่ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ การสร้างสรรค์ความรู้ การประจักษ์ในคุณค่าของความรู้ การบูรณาการความรู้ และการสื่อความรู้ ในส่วนของการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ซึ่งก็คือ การตกผลึกทางปัญญา (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2549) นอกจากนี้ นโยบายหลักในการจัดการศึกษานานาชาติในศตวรรษที่ 21 ที่มีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิต (Delors, Jacques and others, 1996)

ตอนที่ 4 คหกรรมศาสตร์

ปรัชญาและความหมายของคหกรรมศาสตร์

คำว่าปรัชญาหรือ Philosophy มาจากภาษากรีก philo (loving) กับ Sophia (wise) แปลว่า การรักความฉลาดรอบรู้ (Love of wisdom) ปรัชญาเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับการคงอยู่ ความรู้ ความจริงในโลก กระบวนการคิดหรือตรรก สุนทรียะและจรรยาบรรณ กล่าวอีกนัยหนึ่งปรัชญาเป็นความเชื่อพื้นฐานของคนแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นั้น (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538)

ปรัชญาของวิชาชีพคหกรรมศาสตร์สะท้อนความคิด ความเชื่อของนักคหกรรมศาสตร์ที่บอกให้รู้ว่าคหกรรมศาสตร์สอนความจริงอะไรและมีคุณค่าอย่างไร นักคหกรรมศาสตร์ให้ความสำคัญแก่การสร้างดุลยภาพระหว่างครอบครัวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายรวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปรัชญาแม่บทถือกำเนิดขึ้นในระหว่างการประชุมทางวิชาการคหกรรมศาสตร์ครั้งที่ 4 ในสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ.2445 สมาชิกในที่ประชุมมีมติว่าคหกรรมศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกฎ เงื่อนไข หลักเกณฑ์และแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพรอบตัวมนุษย์ และธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคม ตลอดจนเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Byrd, 1990)

ในปี พ.ศ.2518 ที่ประชุมสมาพันธ์สหเศรษฐศาสตร์นานาชาติ (International Federation for Home Economics: IFHE) นิยามคหกรรมศาสตร์ว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อการหน้าที่ของครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสถาบันทางสังคมต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งยังได้กำหนดทิศทางของการพัฒนาวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ไว้ห้าประการ คือ 1) การคิดและวางแผนสำหรับอนาคต 2) การสร้างนโยบายเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การปรับอย่างสร้างสรรค์ให้เข้ากับความไม่แน่นอนและความเปลี่ยนแปลง 4) การกระจายทรัพยากร และ 5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิชาชีพคหกรรมศาสตร์กับวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Blankenship and Moerchen, 1979)

ความคิดเห็นและความเชื่อเกี่ยวกับวิชาคหกรรมศาสตร์ มีผู้ให้ความเห็นไว้หลายทัศนะ ซึ่งประมวลได้ดังนี้

1. การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์จะช่วยให้การศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิชานี้จะช่วยแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนได้อย่างดี
2. การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์ควรเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะถือว่าผู้เรียนจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้
3. วิชาคหกรรมศาสตร์จะต้องเรียนจากปัญหา จำเป็นที่หลักสูตรจะต้องเปิดกว้างและมีการปรับปรุงอยู่เสมอ ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. วิชาคหกรรมศาสตร์มีอิทธิพลต่อสังคม ช่วยพัฒนาสังคม และประเทศเป็นวิชาที่มีคุณค่า มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างยิ่ง (มณี โกสุมาศ, 2540.)

คหกรรมศาสตร์ในความหมายของสมาคมคหเศรษฐศาสตร์ หมายถึง วิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยมีมุ่งพัฒนาครอบครัว ด้วยการจัดการทรัพยากรบุคคล วัสดุและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและสังคม (ทวีร์สมิ์ ธนาคม, 2543) ในขณะที่คหกรรมศาสตร์ในอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการงาน การอาชีพ โดยใช้ศาสตร์หลายแขนงมาสังเคราะห์ หรือมาประยุกต์ให้เป็นศาสตร์ของการพัฒนาครอบครัว การพัฒนาสังคมและชุมชน (ยุวดี กาญจนันธุ์จิตติ, มาชะะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

คำว่า “คหกรรมศาสตร์” (Home economics) มีความหมายกว้างขวางมาก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ต้องอาศัยความรู้และความคิดต่าง ๆ จากมนุษย์ คหกรรมศาสตร์เป็นทั้งวิทยาศาสตร์ และศิลปะในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ (มณี โกสุมาศ, 2540)

คหกรรมศาสตร์ ในความหมายของ พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข (2527) วิชาคหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่มีศิลปะ วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการครองตน ครองคน

และครองทรัพย์สินสมบัติ วิชาคหกรรมศาสตร์เฟื่องเรืองการสนองความต้องการทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้แต่ละคนได้พัฒนาให้เต็มความสามารถที่มีอยู่ในตนได้อย่างสมบูรณ์

คหกรรมศาสตร์ เคหศาสตร์ หรือ เคหเศรษฐศาสตร์ ในความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึง วิชาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โดยมุ่งพัฒนาครอบครัวด้วยการจัดการทรัพยากรบุคคล วัสดุและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

คหกรรมศาสตร์ในความหมายของ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2545) กล่าวว่า คหกรรมศาสตร์เป็นเรื่องระบบนิเวศวิทยาครอบครัว ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ก่อขึ้นและความพยายามที่จะสร้างหน้าที่ภายในครอบครัวและบทบาทระหว่างครอบครัวกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ครอบครัวเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย คือ

1. ความสัมพันธ์ของครอบครัว และพัฒนาการเด็ก
2. เศรษฐศาสตร์และการบริโภคของบุคคล และความเป็นอยู่ของครอบครัว
3. โภชนาการในเรื่อง การเลือก การถนอมรักษา การเตรียม และการใช้อาหาร
4. การออกแบบ การเลือก โครงสร้าง และการดูแลเสื้อผ้า รวมถึงความสำคัญของเสื้อผ้า

ทางด้านจิตวิทยา และสังคม

5. เส้นใยสำหรับเสื้อผ้า และเครื่องใช้ในบ้าน
6. ที่อยู่อาศัยของครอบครัว และอุปกรณ์เครื่องตกแต่งบ้าน
7. ศิลปะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
8. การจัดการทรัพยากรอย่างมีคุณค่าของบุคคล ครอบครัว และสังคม

คหกรรมศาสตร์ ในความหมายของแอสโพล (Ashpole, 1986) หมายถึง การจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรของแต่ละบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยมีพื้นฐานอยู่บนการศึกษาศิลปะและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมถึงผู้ให้คำแนะนำด้านอาหาร โภชนาการ เส้นใย เสื้อผ้า การจัดการบ้านและการออกแบบ งานบริการในบ้าน และนักวิจัยที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น

ผู้นำสหพันธ์คหเศรษฐศาสตร์นานาชาติ (The International Federation of Home Economics) พาร์คเกอร์ (1980) กล่าวไว้ว่า คหกรรมศาสตร์เป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการดำเนินไปข้างหน้าของครอบครัว ซึ่งหมายถึง นักคหกรรมศาสตร์เป็นผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัว และเป็นผู้รวมความรู้ทางวิทยาศาสตร์และมนุษยวิทยาเข้าด้วยกัน เพื่อให้บุคคลสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงและการใช้เทคโนโลยีปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ดังนั้น เนื้อหาของคหกรรมศาสตร์คือการสังเคราะห์และพัฒนาความรู้โดยผู้ทำงาน ทั้งในด้านกายภาพ ชีววิทยาและวิทยาศาสตร์สังคมไปพร้อม ๆ กับความรู้ทางด้านศิลปะและมนุษยวิทยา เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัว

กู๊ด (Good, 1973) ให้ความหมายของ คหกรรมศาสตร์ไว้ 2 ลักษณะ ในความหมายแรก หมายถึง การสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เพื่อเตรียมตัวนักศึกษาสำหรับการทำงานบ้าน และสำหรับสาขาวิชาชีพรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสอน วิชาโภชนาการ การจัดการ การบริการอาหาร วิชาชีพรูทกิจบางประเภท การขยายงานทางด้านคหกรรมศาสตร์และงานวิจัย ความหมายที่สอง หมายถึง กฎเกณฑ์ที่ได้มาจากวิชาทางชีววิทยา พลศึกษาและสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ต้องใช้ในการช่วยเหลือผู้คนที่ประสบปัญหาเรื่อง อาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัย และด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวพันกับการพัฒนาการด้านความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการพัฒนาวิถีชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

คหกรรมศาสตร์ ในอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง เป็นสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัว เนื้อหาครอบคลุมเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและการพัฒนาการของเด็ก การบริโภค (การซื้อและการใช้สินค้าและงานบริการ) และด้านเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ สำหรับการดำรงชีวิตครอบครัวและชีวิตส่วนตัว และด้านโภชนาการ ในด้านการเลือกสรร การรักษา การจัดเตรียม และใช้อาหาร ยังรวมถึงเส้นใยผ้า การออกแบบ การตัดเย็บเสื้อผ้าและการดูแลด้านเสื้อผ้าและความหมายด้านจิตวิทยาและด้านสังคมที่เกี่ยวข้อง ด้านบ้านสำหรับครอบครัว ตลอดจนถึงเครื่องมือและการจัดหาเครื่องตกแต่งบ้าน และศิลปะในฐานะที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในชีวิตประจำวัน รวมถึงการจัดการในด้านการใช้ทรัพยากร (ทรัพยากรวัตถุและความสามารถพิเศษส่วนบุคคล) เพื่อจะได้บรรลุถึงคุณค่าและเป้าหมายของตนเอง ครอบครัวและสังคม (The now book of knowledge, 1977)

คหกรรมศาสตร์ในอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นศิลปะ และวิทยาศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการดำเนินไปข้างหน้าของครอบครัว ซึ่งหมายถึง นักคหกรรมศาสตร์เป็นผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเป็นผู้รวบรวมความรู้ทางวิทยาศาสตร์และมนุษยวิทยาเข้าด้วยกัน เพื่อให้บุคคลสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลง และการใช้เทคโนโลยีปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ดังนั้น เนื้อหาของคหกรรมศาสตร์ คือ การสังเคราะห์และพัฒนาความรู้โดยผู้ทำงาน ทั้งในด้านกายภาพ ชีววิทยาและวิทยาศาสตร์สังคม ไปพร้อม ๆ กับความรู้ทางด้านศิลปะ มนุษยวิทยา เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัว (Paker, 1980)

คหกรรมศาสตร์ในอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นเรื่องของการอุปโภค และ บริโภค ดังนั้นความรู้ในคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาเป็น Commodity หมายถึง เป็นพรสวรรค์ที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดในเรื่อง อุปโภค และบริโภค (Ma Rhea, 1997)

ในทศวรรษที่ผ่านมา สถาบันการศึกษาบางแห่งในสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนชื่อ “Home Economics” เป็น “Human Ecology” และบางสถาบันเปลี่ยนชื่อเป็น “Family and Consumer Sciences” ในขณะที่ Human Ecology มีแนวโน้มที่จะนิยมใช้กันมากขึ้น ส่วน Family and Consumer Sciences นิยมใช้กันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและองค์การวิชาชีพ การเปลี่ยนแปลง

ข้อนี้ เป็นการแสดงออกถึงแนวโน้มที่จะมีการค้นคว้าขยายขอบเขตของคหกรรมศาสตร์ โดยเริ่มมาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 และในขณะเดียวกันได้มีผู้เสนอการพิจารณาหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ซึ่งแต่เดิมเน้นทักษะวิชาชีพและทักษะทางด้านเทคนิคของการปฏิบัติงานบ้าน ให้เปลี่ยนไปในทางวิทยาศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนรู้จักการคิด ไตร่ตรอง การจัดการเรื่องปัญหาของครอบครัว สิ่งที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านชื่อและโครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรมีดังนี้

1. บทบาทของผู้หญิงและโครงสร้างของครอบครัว
2. ภาพลักษณ์ที่ตกต่ำลงและการที่สังคมมีแนวโน้มในลักษณะที่ให้ความสำคัญทางด้าน

คหกรรมศาสตร์น้อยลง

3. ความปรารถนาที่จะเพิ่มสถานะทางวิชาการเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในหลักสูตรที่เข้ากับสภาพของสังคม
4. อิทธิพลของกลุ่มที่ต่อสู้เพื่อสิทธิสตรีที่เน้นการให้คุณค่าของครอบครัวเท่ากับคุณค่าของส่วนรวม
5. แนวโน้มที่จะผสมผสานหลักสูตรกับความรู้อื่น ๆ

การปรับปรุงโครงสร้างใหม่ของคหกรรมศาสตร์นั้น เป็นการสะท้อนถึงการรื้อโครงสร้างทั้งหมดที่เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาที่หลากหลาย แต่คหกรรมศาสตร์ก็ยังคงเป็นเรื่องของครอบครัวอยู่เหมือนเดิม (Kerka, 1996)

มหาวิทยาลัยคอนเนล ในสหรัฐอเมริกา เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มีคณะคหกรรมศาสตร์ โดยได้เปลี่ยนชื่อเป็น Human Ecology ในปี 1969 การเปลี่ยนแปลงสะท้อนถึงหลักสูตรที่เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบันและการให้ความสำคัญแก่งานวิจัยมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการศึกษาในเรื่องการพัฒนามนุษย์ สุขภาพ การดำเนินชีวิต ครอบครัว ชุมชน งานอาชีพ (Lang, 2000)

มหาวิทยาลัยอัลเบอร์ต้า มีคณะ Human Ecology ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เนื้อหาของหลักสูตรเป็นสหวิทยาการที่ครอบคลุมรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยแก้ไขปัญหาและส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ในเรื่องสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เรื่องของเสื้อผ้า ครอบครัว บ้านและชุมชน โปรแกรมคหกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอัลเบอร์ต้า เป็นที่รู้จักทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ว่ามีโปรแกรมที่เข้มแข็งที่ประสานการสอนและการวิจัยเข้าด้วยกัน ทั้งในเรื่องวิทยาศาสตร์เส้นใย เส้นใยและการออกแบบเสื้อผ้า การดูแลรักษาเสื้อผ้า วิวัฒนาการของเสื้อผ้า การเงินของครอบครัว ชีวิตครอบครัว เพศศึกษา บริโภคศึกษา การพัฒนาชุมชน (The University of Alberta, 2001)

ในสหรัฐอเมริกา การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ ผลิตบุคลากรที่จะไปสอน เพราะถือว่าเป็นหัวใจที่จะทำให้คนรู้บทบาทของตัวเองและทำให้เป็นคนเข้มแข็ง ผลิตคนเข้าสู่วงการธุรกิจ ทั้งด้านอาหาร เสื้อผ้า พัฒนาการเด็กและเยาวชน การตกแต่งภายใน นั่นคือการผลิตบุคลากรเพื่อการประกอบอาชีพและเป็นหมายสุดท้าย คือ การผลิตนักวิจัย

นักออกแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ และในศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มที่จะมองคุณลักษณะของตัวเองว่า คหกรรมศาสตร์จะเป็นวิชาที่มีการศึกษาวิจัย ที่สัมพันธ์กับสวัสดิการสังคม สุขภาพของชุมชน โภชนาการ การบริหารสถาบันและธุรกิจ ในที่ประชุมของ American Home Economics Association (AHEA) ได้กำหนดทิศทางของคหกรรมศาสตร์ไว้ว่า จะต้องมีการเน้นการเปลี่ยนแปลงของกิจการงาน ในบ้าน ในชีวิตครอบครัว ให้กลายเป็นระบบของสิ่งแวดล้อม อันสัมพันธ์กับมนุษยชาติ และสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันกับสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น แนวโน้มของคหกรรมศาสตร์ในอนาคตจะต้องเน้นศิลปวัฒนธรรม ศูนย์วิทยภาพ คือ นักคหกรรมศาสตร์จะต้องรู้จักวิพากษ์ตัวเอง ดูว่า ตัวเองควรมีบทบาทอย่างไร โดยมีแนวทางของการบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม (Stage and Vincenti, 1997)

เมื่อรวมกลุ่มใหญ่ ๆ ของวิชาคหกรรมศาสตร์เข้าด้วยกัน สามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวสัมพันธ์และพัฒนาเด็ก ในปัจจุบันอัตราการหย่าร้าง หรือการแยกกันอยู่ของสามี ภรรยา มีสูง ซึ่งมีผลกระทบต่อลูกมาก เมื่อไม่ได้รับความเอาใจใส่จากพ่อแม่อย่างเพียงพอ ก็หันไปหาเพื่อนที่มักจะชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เช่น การติดยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยสมรส เป็นต้น การสอนวิชานี้ต้องเน้นให้สมาชิกครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิด เอาใจใส่ลูก และควรให้ผู้ชายเรียน วิชาครอบครัวสัมพันธ์ และพัฒนาการครอบครัว มิฉะนั้นเขาจะเป็นสามีและพ่อที่ดีได้อย่างไร สังคมจะ ดีไม่ได้ ถ้าคนที่รวมกันเป็นสังคมมิได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องมาจากครอบครัว

2. อาหารและโภชนาการ ในยุคโลกาภิวัตน์นี้คนซื้ออาหารถูกกันมาก ซึ่งต้องมีความรู้ทาง โภชนาการเพื่อที่จะได้จัดอาหารให้ได้ครบห้าหมู่อาหารใดที่มีไขมันหรือคอเรสเตอรอล สูงที่ควรหลีกเลี่ยง และเวลาประกอบอาหารเองก็ควรรู้เกี่ยวกับการเลือกซื้ออาหารสดรู้วิธีการประกอบ อาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และสามารถรักษาคุณค่าของอาหารให้มากที่สุด รวมทั้งการรู้เกี่ยวกับ คุณค่าอาหารต่าง ๆ เพื่อที่จะจัดอาหารให้เหมาะสมกับสมาชิกทุกคนในครอบครัวและการเลือกใช้ ภาชนะที่เหมาะสมในการประกอบอาหาร การดูแลรักษาครัวและภาชนะในการประกอบอาหารให้ถูก หลักอนามัย เพื่อสุขภาพของทุกคนในครอบครัว

3. เส้นใยเครื่องแต่งกายและศิลปสัมพันธ์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทำด้วยเส้นใยอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร เวลาอากาศร้อนควรสวมเสื้อผ้าที่ทำด้วยเส้นใยที่เย็นสบาย เช่น ฝ้าย ลินิน ไม่ใช่ ผ้าที่ทำจากเส้นใยสังเคราะห์ที่เก็บความร้อนได้ การแต่งกายควรแต่งด้วย เสื้อผ้าลายอะไร สีอะไร แบบอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับบุคลิกของแต่ละบุคคลและทำให้อุบัติขึ้น รวมทั้งสามารถพรางส่วนต่างๆ ที่ปกพร่องได้และแต่งกายให้เหมาะสมในโอกาสต่างๆ ในการแต่งกาย ไม่เพียงแต่เฉพาะเสื้อผ้าเท่านั้น หากรวมถึงการเลือกซื้อ เลือกใช้ เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ รวมทั้งการดูแลร่างกาย การเลือกทรงผม การเสริมสวยอีกด้วย และในขณะเดียวกันจำเป็นต้องเรียนรู้ เกี่ยวกับการซ่อมแซมเสื้อผ้า การดูแลรักษาเสื้อผ้าที่เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้อีกด้วย

4. การจัดการในครอบครัวและเศรษฐกิจครอบครัว มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศและเป็นผู้บริโภค หากพลเมืองไม่บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพก็จะขาดคุณภาพชีวิต ประเทศก็จะเจริญก้าวหน้าไปไม่ได้ ในสมัยที่หาคนทำงานบ้านได้ยาก ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้าน จะจัดการกับเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นงานในบ้านของครอบครัวได้อย่างไร ซึ่งการที่จะทำหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้จะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ต้องคิดล่วงหน้าว่างานหนึ่ง ๆ นั้น ทำไม่จึงทำ ใครจะทำ ทำอย่างไร เมื่อไร ที่ไหน การตัดสินใจสำคัญมาก คนที่จะตัดสินใจในแต่ละเรื่องได้ต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ หรือจะใช้ประสบการณ์ของผู้อื่นช่วยก็ได้ วางแผนแล้วต้องดำเนินตามแผน และประเมินผลที่ออกมาว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด เพื่อที่จะหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

5. บ้าน เครื่องเรือน และเครื่องใช้ บ้านคือที่อยู่อาศัย ผู้มีกำลังเงินปลูกบ้านมีจำนวนไม่มาก แต่เมื่อสอนเรื่องบ้าน จะต้องเน้นเรื่องประโยชน์ใช้สอยของบ้าน ต้องรู้วิธีการกำหนดเนื้อที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องทำในบ้าน เช่น ที่นอน ที่อาบน้ำ ที่ทำกิน ที่กิน ที่เก็บของ ที่เล่น หรือห้องครอบครัว ที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวมาร่วมสังสรรค์กัน เครื่องเรือนต้องรู้วิธีการเลือกใช้วัสดุและรูปแบบที่เหมาะสมกับการใช้งาน สามารถเลือกที่ทนทานใช้ประโยชน์ได้จริง ดูแลรักษาง่าย ส่วนเครื่องใช้มีทั้งใหญ่และเล็ก ทั้งที่ใช้ไฟฟ้าและใช้มือ ควรเลือกใช้ที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ ประหยัดทำ ความสะอาดง่าย เหมาะสมกับการใช้งาน และสามารถใช้งานได้อย่างคุ้มค่าคุ้มค่าได้จริง ถึงแม้จะไม่ได้เป็นพนักงานเองก็ต้องมีความรู้สามารถสอนคนในครอบครัวหรือลูกจ้างให้สามารถทำงานและดูแลรักษาเครื่องเรือนเครื่องใช้ได้อย่างถูกวิธี (ทวิวิธศรี ธนาคม, 2543)

คหกรรมศาสตร์ในความหมายของ The World Book Encyclopedia Volume 9 (1978) เป็นสาขาที่เกี่ยวกับการจัดการงานบ้าน ครอบคลุมความรู้จากหลายแขนง คือ สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์กายภาพและวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับชีวิต คหกรรมศาสตร์ครอบคลุมทุกสาขาของชีวิตในบ้าน หมายรวมถึง การประกอบอาหาร เสื้อผ้า การตกแต่งบ้านและความสัมพันธ์ในครอบครัว สอนให้คนรู้จักพัฒนาการกิน การแต่งกาย รู้จักดูแลบ้านและใช้เงินอย่างฉลาด ทั้งยังสอนให้คนในครอบครัวเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันและกัน สร้างชีวิตครอบครัวที่เป็นสุข คหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 5 สาขาดังนี้คือ

1. อาหารและโภชนาการ หมายถึง การเรียนรู้ในเรื่องการจัดเตรียมอาหารและสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานของโภชนาการที่ดี ร่างกายของมนุษย์ต้องการสารอาหารต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ร่างกายทำงานได้เหมาะสม การจัดเก็บอาหารและการประกอบอาหารอย่างระมัดระวัง เพื่อรักษาคุณค่าทางโภชนาการ
2. เสื้อผ้าและสิ่งทอ หมายถึง การเรียนรู้ในเรื่องทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ครอบคลุมถึงความรู้ด้านสิ่งทอ และกฎเกณฑ์การเลือกเสื้อผ้า รวมถึงการดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว

3. การจัดการบ้านเรือนและการบริโภคศึกษา การเรียนรู้ในรายวิชาด้านการจัดการบ้านเรือนสอนให้คนได้รู้วิธีจัดการงานและจัดการบ้านเรือนให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการวางแผนและการจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายของครอบครัว ส่วนการบริโภคศึกษา หมายถึง การสอนให้คนรู้จักเลือกซื้ออย่างฉลาด และใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างดีที่สุด

4. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน หมายถึง การเรียนรู้ในด้านการเลือกและการจัดการตกแต่งบ้าน เพื่อให้สามารถใช้พื้นที่ในบ้านได้อย่างคุ้มค่าที่สุด

5. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง การเรียนรู้ในเรื่องของพัฒนาการทางกายภาพและอารมณ์ของเด็ก และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และครอบคลุมถึงการศึกษานิสัยพลทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อบุคคลและครอบครัว

โดยสรุปคหกรรมศาสตร์ประกอบด้วย 5 สาขาวิชา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์

สาขาวิชาทางคหกรรมศาสตร์ประกอบด้วย 5 สาขาดังนี้คือ

1. อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วย

1.1 อาหารหลัก 5 หมู่ ประเทศไทยแบ่งอาหารหลักออกเป็น 5 หมู่ โดยจัดอาหารที่ให้สารอาหารคล้ายกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้ยึดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเรากินครบทั้ง 5 หมู่ ได้แก่ 1) นมไข่ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ปลา ถั่วเมล็ดแห้ง งา (ให้โปรตีน) 2) ข้าว แหน่ เผือก มัน น้ำตาล (ให้คาร์โบไฮเดรต) 3) ผักใบเขียวและพืชผักต่าง ๆ (ให้วิตามิน และเกลือแร่) 4) ผลไม้ต่าง ๆ (ให้วิตามินและเกลือแร่) 5) ไขมันจากพืชและสัตว์ (ให้พลังงาน 2 เท่าของคาร์โบไฮเดรต)

1.2 หลักการประกอบอาหารประกอบด้วย การเลือกซื้ออาหารสด อาหารแห้ง การเตรียมและการประกอบอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ วิธีการรักษาคุณค่าของอาหารให้มากที่สุด การสุขาภิบาลอาหาร และรวมไปถึงการจัดบริการอาหารให้เหมาะกับโอกาสต่าง ๆ

1.3 อาหารกับการตกแต่งอาหารไทยนั้นนอกจากจะขึ้นชื่อในเรื่องรสชาติยังรวมถึงการพิถีพิถันในการปรุง แต่งกลิ่น สีและหน้าตาของอาหารให้ชวนมอง การตกแต่งอาหารอย่างวิจิตรจนเป็นเอกลักษณ์ ทั้งที่เป็นขนมและผักผลไม้แกะสลัก (กรณีการ์ พอมเสิร์ฟ และ นันทา เบญจศิริรักษ์, 2542; กอบแก้ว นาจพินิจ, 2542; อารี วัลยะเสวี, 2529; ทวีรัสมิ์ ธนาคม, 2543)

2. เสื้อผ้าและสิ่งทอ ประกอบด้วย

2.1 การออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นการใช้นักการออกแบบเสื้อผ้าให้เหมาะสม

กับโอกาสต่าง ๆ เหมาะสมกับผู้สวมใส่ และเหมาะกับสภาพภูมิอากาศ และการเรียนรู้ในการตัดเย็บเสื้อผ้า อาจเพื่อสมาชิกในครอบครัว หรือเพื่อการประกอบอาชีพ

2.2 ความรู้ด้านสิ่งทอ เป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรื่องเสื้อผ้า การรู้คุณสมบัติของสิ่งทอชนิดต่างๆ เพื่อสามารถนำมาเลือกใช้งานได้อย่างเหมาะสม และสามารถดูแลรักษาได้อย่างถูกต้อง

2.3 การเลือกเสื้อผ้า หมายถึง การเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งในด้านขนาดตัว รูปร่าง สีผิว เพศ วัยและบุคลิกของผู้สวมใส่ โอกาสใช้สอย ภูมิอากาศ ราคา ความคุ้มค่าในการใช้งาน ตลอดจนการดูแลรักษา

2.4 การดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว การดูแลเสื้อผ้าอย่างถูกวิธี ไม่เพียงแต่จะทำให้ผ้าเหล่านั้นสะอาดน่าใช้และช่วยเชิดชูบุคลิกภาพของผู้สวมใส่เท่านั้น ยังทำให้มีอายุการใช้งานได้นานขึ้น ช่วยรักษาเสื้อผ้าให้คงรูป และอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ได้ทันที (สุมาลย์ โทมัส, 2535; บุษกร กาญจนจारी และคณะ, 2525; Foster, et al., 1994; Mays, 1989)

3. การจัดการบ้านเรือนและการบริโภคศึกษา ประกอบไปด้วย

3.1 เป้าหมายในการจัดการครอบครัว ทุกครอบครัวมีเป้าหมายของตน และมีวิธีทำให้บรรลุเป้าหมายแตกต่างกันออกไป แต่การที่ครอบครัวจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้ต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกครอบครัว ผู้จัดการควรย้ำให้ทุกคนเข้าใจว่า ครอบครัวจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ถ้าแต่ละคนไม่ช่วยกันทำ เป้าหมายที่เหมาะสมกับครอบครัวทั่ว ๆ ไป ได้แก่ 1) สุขภาพดีของสมาชิกครอบครัว 2) พัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของสมาชิกครอบครัว ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา ความคิด และสังคม 3) ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และครอบครัวกับบุคคลภายนอก 4) ความพอเพียงของทรัพยากรครอบครัว เพื่อสามารถสนองความต้องการจำเป็นของสมาชิกครอบครัวได้ 5) ความสนใจของสมาชิกครอบครัวในการเข้ามามีส่วนช่วยเหลือชุมชนและร่วมมือกันสร้างชาติ 6) การจัดหาทรัพยากรของครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้

3.2 ทรัพยากรการจัดการครอบครัวการจกกิจการงานบ้านก็เช่นเดียวกับการจัดการธุรกิจทุกประเภท คือ ต้องลงทุน ทุนที่ครอบครัวใช้หมายถึงทรัพยากรการจัดการ ครอบครัวจะลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมากจากงานบ้าน ถ้าผู้จัดการของครอบครัวรู้ว่าอะไรคือทรัพยากรการจัดการ จะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร รู้จักสำรวจทรัพยากรที่ครอบครัวมีอยู่และเสาะหาสิ่งที่ยังขาดเท่าที่จำเป็น นอกจากนั้นยังต้องเข้าใจลักษณะของทรัพยากรครอบครัวแต่ละชนิด ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรการนำมาใช้แทนกันและเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากร ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรครอบครัว และทรัพยากรธรรมชาติ

- ทรัพยากรครอบครัว คือทุกสิ่งทีครอบครัวมีอยู่ แบ่งออกเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ

ทรัพยากรส่วนบุคคล ได้แก่ เวลา แรงงาน ความสนใจ ความสามารถ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และสติปัญญา ทรัพยากรวัสดุและบริการ ได้แก่ เงินรายได้ เครื่องประดับ เครื่องอุปโภคบริโภค เช่นอาหาร เครื่องเรือน เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ครอบครัวมี รวมทั้งสาธารณูปโภค ซึ่งหมายถึง การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การโทรศัพท์ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ โรงพยาบาลของรัฐ ศูนย์บริการสาธารณสุข ห้องสมุดประชาชน ศาลาประชาคม เป็นต้น

- ทรัพยากรธรรมชาติ คือสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ เป็นต้นว่า อากาศ น้ำในแม่น้ำลำคลอง หนองบึง ความร้อนจากแสงอาทิตย์ แหล่งพื้นที่ดิน ทรัพยากรเหล่านี้ครอบครัวสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมงานบ้านได้ทั้งสิ้น

3.2 บทบาทของการจัดการที่มีต่อครอบครัว การจัดการบ้านเรือน คือ วิธีที่ครอบครัวใช้เพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนด หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการใช้สิ่งที่มีที่ครอบครัวมี เพื่อให้ได้สิ่งที่ครอบครัวต้องการ สิ่งที่มีที่ครอบครัวมีหมายถึง ทรัพยากรครอบครัว และสิ่งที่ครอบครัวต้องการก็คือเป้าหมายของครอบครัว การจัดการบ้านเรือนต้องยึดหลักการจัดการเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในบ้าน ซึ่งหมายถึงการกำหนดเป้าหมายของงานทุกชนิดให้แน่นอนและชัดเจนก่อนใช้กระบวนการจัดการ จัดหาผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้รับผิดชอบและมีอำนาจในงานนั้นโดยตรง ระบุทรัพยากรการจัดการที่ใช้ได้เหมาะสมกับงานจัดระบบการติดต่ออย่างมีประสิทธิภาพ งานในบ้านหลายชนิดก็จะเสร็จเรียบร้อยโดยที่แม่บ้านไม่จำเป็นต้องลงมือทำเอง (วารุณี วงษา, 2542; เทียบเกริกมธุกร, 2521; Mays, 1989; Foster, et al., 1994)

4. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน ประกอบไปด้วย

4.1 บ้านที่น่าอยู่อาศัยของครอบครัวที่อยู่อาศัย มีความสำคัญต่อสมาชิกครอบครัวทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทุกคนได้อาศัยบ้านเป็นที่กิน นอน ขับถ่าย ทำความสะอาดเสื้อผ้า และร่างกาย ได้ใช้เป็นที่พักผ่อนคลายความเครียดที่ได้จากภายนอกบ้าน เป็นสถานที่ปลูกฝังความเป็นมิตรไมตรี นอกเหนือจากใช้เป็นที่กำบังแดด ลม ฝน และอันตราย ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของครอบครัว จึงควรเข้าใจถึงความต้องการจำเป็นของครอบครัวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และสิ่งที่สมาชิกครอบครัวจะได้รับจากบ้านหรือที่เรียกว่าค่านิยม เพื่อยึดเป็นหลักพิจารณาทำบ้านให้น่าอยู่ ค่านิยมที่ครอบครัวควรได้รับจากที่อยู่อาศัย ได้แก่ ความสบาย ความสะดวก ความเป็นสัดส่วน ความสนใจส่วนบุคคล มิตรภาพ สุขภาพ ความปลอดภัย ความสวยงาม การประหยัด และที่ตั้ง

4.2 การเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัว ความรับผิดชอบเรื่องที่อยู่อาศัยของครอบครัวเป็นเรื่องใหญ่ การลงทุนเรื่องบ้านต้องใช้เวลาจำนวนมาก ต้องใช้เวลา ความรอบคอบในการคิดพิจารณา ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจได้ถูกต้อง เช่น ควรรู้ว่าการมีบ้านส่วนตัวกับการเช่าบ้านอยู่มีข้อดีและข้อเสียอย่างไร รู้เกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ของการมีบ้านของตนเอง รายจ่ายที่

จำเป็นของผู้ประสงค์จะมีบ้านส่วนตัว เป้าหมายของครอบครัวในเรื่องที่อยู่อาศัย และการวางแผนเรื่องที่อยู่อาศัยของครอบครัว

4.3 การจัดและดูแลรักษาที่อยู่อาศัยบ้านที่วางแผนดีจะต้องมีห้องและบริเวณต่าง ๆ สัมพันธ์กัน ทำให้เกิดความสะดวกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนการที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นนั้นต้องอาศัยการจัดห้องต่าง ๆ ให้เหมาะสม มีเครื่องมือเครื่องใช้คุณภาพดีครบครันและเหมาะสมกับผู้ใช้ ผู้อยู่อาศัยทุกคนจึงควรร่วมมือกันดูรักษา เพื่อคงสภาพที่จัดทำไว้ให้ดี และยืดอายุการใช้งานที่อยู่อาศัย (วารุณี วงษา, 2542; เทียบ เกริกมธุรกร, 2521 ; Mays, 1989; Foster, et al., 1994)

5. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบไปด้วย

5.1 กระบวนการสังคมประกิดและครอบครัวในฐานะที่เป็นระบบ เด็กเป็นผลผลิตของครอบครัว หากได้รับการเลี้ยงดูที่มีระบบและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก โดยขึ้นอยู่กับบทบาทของสมาชิกในครอบครัว วิธีการเลี้ยงดู การเอาใจใส่ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ย่อมส่งผลดีต่อเด็ก

5.2 การสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัว เป็นการร่วมมือกันในระหว่างสมาชิกในครอบครัว มี 2 ประเด็น คือ ความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและมั่นคง และความสัมพันธ์อย่างไม่ต่อเนื่องและไม่มั่นคง ในการสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัวที่ดี ย่อมต้องการความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและมั่นคงของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

5.3 การปรับตัวของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการของเด็กมีพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัยอยู่ตลอดเวลา พ่อแม่ควรที่จะเรียนรู้ รับรู้และปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเด็ก และมีความเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กในแต่ละช่วงวัย

5.4 วัฒนธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ที่มีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัว การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนอาชีพ การรับรู้สื่อต่าง ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีบทบาทสำคัญและมีผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงบทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

5.5 การเป็นแบบอย่างในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก กระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของเด็กจะเพิ่มมากขึ้น มาจากความรู้และความเข้าใจในครอบครัว ซึ่งบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวมีหลายรูปแบบ เช่น ความเชื่อ และค่านิยมของพ่อแม่ เพราะพ่อแม่เป็นผู้สร้างความเชื่อ และค่านิยมให้แก่เด็ก พ่อแม่มีส่วนสำคัญในการสร้างความสามารถในการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมในการแสดงออกของพ่อแม่และส่งผลกระทบต่อเด็ก (ทิตินา แซมมณี และคณะ, 2535; สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2534; Mays, 1989; Foster, et al., 1994; Santrock., 2004)

คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์มีมาช้านานแล้ว ถึงแม้ว่าคำว่าคหกรรมศาสตร์จะเกิดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลาย เมื่อ พ.ศ.2502 โดยพระยาอนุমানราชธนเป็นผู้บัญญัติศัพท์ขึ้น ก่อนหน้านั้นคหกรรมศาสตร์เคยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น การเรือน การช่าง คหศาสตร์ เคหศาสตร์ คหเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น (มณี โกสุมาศ, 2540) แต่เดิมเชื่อกันว่าผู้หญิงจะต้องเรียนรู้ในเรื่อง การบ้านการเรือน เย็บปักถักร้อย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา และปู่ ย่า ตายาย แม้แต่งงานอาชีพต่าง ๆ ก็ยังไม่มีโรงเรียนเปิดสอนโดยเฉพาะการเล่าเรียนในเรื่องคหกรรมศาสตร์ จึงมีการเรียนการสอนตามบ้าน ส่วนสตรีในราชสำนักจึงมีการเรียนการสอนในรั้วในวังและตามในบ้านขุนนางผู้ใหญ่ ซึ่งได้ถือได้ว่าผู้ที่ได้เรียนรู้จะเป็นกุลสตรี มีคุณสมบัติของสตรีอย่างครบถ้วน ดังเราจะได้ยินว่าขนมชาววัง น้ำปรงน้ำอบ ชาววัง งานฝีมือร้อยดอกไม้สด งานปักสตั้ง เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สวยงาม แสดงถึงศิลปะเป็นพิเศษ และในเวลาต่อมาความรู้ต่างๆ เหล่านั้นได้กลายเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วย (ทองต่อกล้วยไม้ ณ อยุธยา, 2526: 13-14)

การศึกษาคหกรรมศาสตร์เริ่มเป็นระบบโรงเรียนขึ้น ภายหลังที่ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับต่างประเทศ วัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามามีบทบาท โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาของผู้หญิง เนื่องจากผู้หญิงทางตะวันตกได้รับการศึกษา และสามารถช่วยงานต่าง ๆ ของสามีได้ จึงโปรดให้ภรรยาหมื่นชนนารี มาสอนภาษาอังกฤษ และงานเย็บปักถักร้อยแก่พระราชธิดา จึงเกิดโรงเรียนสำหรับสตรีแห่งแรกในประเทศไทย ขึ้นคือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ซึ่งต่อมาคือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย และต่อมาได้ทรงโปรดเกล้าให้ตั้งโรงเรียนสุนันทาลัยขึ้นเป็นโรงเรียนเฉพาะสตรี และการพัฒนาโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่สตรีด้านคหกรรมศาสตร์ก็ได้ดำเนินต่อมาเป็นลำดับ (Bualamyai, 1993: 92-95)

หลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเรียนในโรงเรียนได้ขยายสาขากว้างขวางออกไป โรงเรียนที่ให้ความรู้ด้านวิชาคหกรรมศาสตร์ในระยะต่อมา คือ โรงเรียนที่สอนวิชาการเรือนการช่างต่าง ๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ.2477 ได้มีการเปิดโรงเรียนการเรือนเป็นแห่งแรก คือ โรงเรียนมัธยมวิสามัญการเรือนสังกัดกระทรวงธรรมการ เปิดดำเนินการที่วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มุ่งอบรมการบ้านการเรือนสำหรับสตรี โดยเห็นว่าวิชานี้จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 ได้ย้ายมาอยู่วังจันทร์เกษม เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนวังจันทร์เกษม ในปี พ.ศ.2483 ย้ายมาอยู่ในบริเวณวังสุนันทาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนพระนคร (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538: 1-2)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2483 กระทรวงธรรมการให้การฝึกหัดครูทั้งหมดย้ายไปสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนการเรือนซึ่งผลิตครูมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 จึงต้องย้ายออกจากกองอาชีวศึกษา

กรมวิชาการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการรวมการฝึกหัดครูจากกรมอื่นมาไว้รวมกัน ประกาศตั้งเป็นกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนการเรือนพระนครจึงสังกัดกรมการฝึกหัดครูตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2499 โรงเรียนการเรือนเปิดสอนหลักสูตร ป.กศ. (คหกรรมศาสตร์) เป็นปีแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 ได้มีการเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรีและเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนการเรือนพระนคร เป็น วิทยาลัยครูสวนดุสิตและเปลี่ยนเป็นสถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อปี พ.ศ. 2536 (มณี โกสุมาศ, 2540; เสาวพร เมืองแก้ว, 2538)

ในโครงการศึกษาระดับแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2441 ได้เล็งเห็นความสำคัญของ อาชีวศึกษาโดยถือเป็นการเรียนเฉพาะทางควบคู่ไปกับวิชาสามัญ ในปี พ.ศ. 2465 ได้เริ่มก่อตั้ง โรงเรียนสตรีวัดสุทธิวรากรม เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อมาในปี พ.ศ. 2474 ได้ย้ายไปอยู่สถานที่ใหม่และเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนสตรีบ้านทวาย ในปี พ.ศ. 2482 กระทรวงธรรมการได้ประกาศแยกโรงเรียนสตรีบ้านทวายออกเป็นสองโรงเรียน คือ โรงเรียนสตรีบ้านทวาย สังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนการช่างสตรีบ้านทวาย สังกัดกรมอาชีวศึกษา ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ ในปี พ.ศ. 2515 ได้รับยกฐานะเป็นวิทยาลัย ชื่อ วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครใต้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 โอนมาสังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ใช้ชื่อเต็มว่า วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตพระนครใต้และก่อตั้งคณะคหกรรมศาสตร์เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อใหม่ว่าสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และเปิดสอนระดับปริญญาตรีใน พ.ศ. 2531 ปัจจุบันเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีด้วยกัน 9 วิทยาเขตและที่เปิดหลักสูตร คหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มีจำนวน 4 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (ยุวดี กาญจนันธุ์จิติ, มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 26-29)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เปิดแผนกเคหเศรษฐศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2497 สังกัดคณะ กสิกรรมและสัตวบาล ซึ่งเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา เป็นหลักสูตร 5 ปี ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (เคหเศรษฐศาสตร์) ในปี พ.ศ. 2509 คณะกสิกรรมและสัตวบาล เปลี่ยนชื่อเป็นคณะเกษตร และแผนกเคหเศรษฐศาสตร์ เปลี่ยนเป็นแผนก วิชาคหกรรมศาสตร์ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2511 ได้ปรับเป็นหลักสูตร 4 ปี เปลี่ยนชื่อเป็นปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) ในปี พ.ศ. 2512 เปลี่ยนจากแผนกวิชาเป็นภาควิชา ปัจจุบันคือ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ และในปี พ.ศ. 2523 ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาโทขึ้น ให้ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ในปี พ.ศ. 2514 ได้เปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต-คหกรรมศาสตร์ ในคณะศึกษาศาสตร์ สำหรับข้าราชการวุฒิประโยควิชาซีพชั้นสูงหรือเทียบเท่าและต่อมาในปี

พ.ศ. 2520 ได้เปิดรับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นหลักสูตร 4 ปี ให้ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์) และในปี พ.ศ. 2530 ภาควิชาอาชีวศึกษาได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษาระดับปริญญาโท ให้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(คหกรรมศาสตร์ศึกษา) (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538 : 4-7)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ในปีพ.ศ. 2510 ให้ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) เพื่อเตรียมครูสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2517 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2520 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดหลักสูตรบ้านและชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ และในปี พ.ศ. 2523 คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีการเรียนนอกกรอบที่เปิดสอนคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี สาขาวิชาเอกโภชนาการชุมชน ในปี พ.ศ.2525 ต่อมาในปี พ.ศ.2526 เปิดสาขาวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว และในปี พ.ศ.2528 ได้ขยายหลักสูตรเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั้งสองสาขาวิชา ในปี พ.ศ.2538 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปลี่ยนชื่อ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เป็น วิทยาการสิ่งแวดล้อมมนุษย์ มีวิชาเอกโภชนาการชุมชน พัฒนาการเด็กและครอบครัว ธุรกิจอาหาร และโรงแรมและภัตตาคาร ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นสาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนทางด้านวิชาคหกรรมศาสตร์ในปัจจุบัน มิได้มีแต่เพียงในสถาบันที่กล่าวมาข้างต้น แต่ยังมีสถาบันอื่น ๆ อีกที่ทำการสอน ได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 29 มหาวิทยาลัย ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ลำปาง นครสวรรค์ พิบูลสงคราม เพชรบูรณ์ อุตรธานี เลย มหาสารคาม นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ราชนครินทร์ เทพสตรี พระนครศรีอยุธยา วไลยอลงกรณ์ ไร่ไผพรรณณี กาญจนบุรี เพชรบุรี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี จันทระเกษม ธนบุรี พระนคร สอนดุสิต สอนสุนันทา และนครปฐม

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุจรรยา สุวรรณศิริ (2527) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการใช้หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2524 ในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในด้านต่าง ๆ นั้น สรุปได้ว่า วิทยาลัยครูส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติในด้านต่าง ๆ คือ ในด้านการจัดทำแผนการสอน การจัดทำเอกสารและคู่มือครู การเตรียมบุคลากร สื่อการเรียนการสอน สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน

เสริมศิริ อัครพุมิพันธ์ (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เป้าประสงค์ของชีวิตนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษาต่อ นักศึกษาทั้งสองสายวิชามีความเห็นตรงกัน คือ ศึกษาต่อสาขาศึกษาศาสตร์มากที่สุด เวลาที่เหมาะสมในการศึกษา คือ เรียนเต็มเวลาปกติ เรียนหลังเลิกงานตอนเย็นและวันหยุดตามลำดับ รูปแบบการเรียนต่อในการศึกษานอกระบบนั้น นักศึกษาต้องการศึกษาด้วยตนเอง และรับการทดสอบทักษะจากสถาบัน ด้านการประกอบอาชีพ นักศึกษาสายตรงให้ความสำคัญต่อการประกอบอาชีพส่วนตัวเป็นอันดับแรก ในขณะที่นักศึกษาสายการศึกษาลือการรับราชการในสถานศึกษา ปัจจัยที่มีส่วนในการตัดสินใจประกอบอาชีพส่วนตัวนั้น นักศึกษาทั้งสองสายวิชามีความเห็นตรงกันในด้านการทำงานด้วยใจรัก มีความก้าวหน้าในอาชีพและทำงานตามความถนัดส่วนตัว ด้านการมีครอบครัว คุณสมบัติคู่สมรสที่นักศึกษาทั้งสองสายวิชาคาดหวัง คือ รัก ซื่อสัตย์ ยกย่อง ให้เกียรติแก่คู่สมรส ความเป็นผู้นำในครอบครัว มีการศึกษาดี มีความมั่นคงในงานอาชีพและเศรษฐกิจ ตลอดจนการมีเวลาให้แก่ครอบครัวตามลำดับ ส่วนลักษณะครอบครัวที่ต้องการ ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว ด้านความปรารถนาแห่งชีวิต นักศึกษาทั้งสองสายวิชา ให้ความสำคัญอย่างมาก ด้านมีคู่ครองที่ตีรุ่มทุกข์ร่วมสุขประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีตำแหน่งสูง และมีฐานะทางเศรษฐกิจดี บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเป้าประสงค์แห่งชีวิต คือ ตัวนักศึกษาเอง บิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ เพื่อน และคนรักตามลำดับ

สมสมร เทพนาโสมนัสส์ (2531) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ทั่วไป พุทธศักราช 2527 ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร มีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกและมีความชัดเจนของภาษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและระดับถึงความเป็นนักศึกษาศาสตร์ที่ดีค่อนข้างมาก โครงสร้างของหลักสูตรเกี่ยวกับจำนวนหน่วยกิตรวม หน่วยกิตหมวดวิชาและหน่วยกิตรายวิชา ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมดี เนื้อหาของหลักสูตรมีความน่าสนใจ ความทันสมัย แต่ยังคงมีความซ้ำซ้อนค่อนข้างมาก ปริมาณเนื้อหาเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตและเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่มีประโยชน์และมีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพค่อนข้างมาก ด้านอาจารย์และนักศึกษาในวิทยาเขต ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนี้ค่อนข้างมาก ยกเว้นส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มีความเพียงพอค่อนข้างน้อย คุณภาพค่อนข้างต่ำ และมีความสะดวกในการใช้บริการค่อนข้างน้อย การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยทั่วไปมีความเหมาะสมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ยกเว้นบรรยากาศการเรียนภาคทฤษฎี การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลและการปรับปรุงการสอนของอาจารย์ มีความเหมาะสมค่อนข้างน้อยและผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชา

หกรวมศาสตร์ทั่วไป มีคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ตรงตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
ค่อนข้างมาก

วีรฉัตร สุบัญญัติ (2532) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการเผยแพร่ความรู้ การรับความรู้
การตอบสนองความต้องการและการนำความรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์ขั้นมูลฐานไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของสตรีในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคลส่วนใหญ่
เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัวในเรื่องการเลี้ยงดูทารกบ่อย
ที่สุด และในการเผยแพร่ความรู้ สื่อบุคคลทุกคนใช้วิธีการบอกกล่าวให้ข่าวสารประเภทความรู้ใน
ลักษณะของการพูดคุยและสนทนา สตรีที่ได้รับการเผยแพร่ได้รับความรู้ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับ
อาหารและโภชนาการ จากสื่อบุคคลด้วยวิธีการบอกกล่าวให้ข่าวสารประเภทความรู้ ในลักษณะของ
การพูดคุย หรือสนทนา แต่ผู้ที่สตรีส่วนใหญ่ไปขอความรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์บ่อยที่สุดคือ
ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุข สตรีที่ได้รับการเผยแพร่ความรู้ส่วนใหญ่ มีความ
ต้องการความรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์ในระดับมาก ส่วนในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ
แต่เนื้อหาความรู้ที่สตรีต้องการมากที่สุด คือ เนื้อหาเรื่องการพยาบาลเบื้องต้น และส่วนใหญ่ได้รับ
ความรู้ตรงตามความต้องการในระดับปานกลาง ในความรู้เกี่ยวกับการอนามัยแม่และเด็ก และการ
วางแผนครอบครัว สตรีที่ได้รับการเผยแพร่ความรู้ส่วนใหญ่ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันในระดับ
ปานกลาง ส่วนการนำความรู้เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการไปใช้ในชีวิตประจำวันมีค่าสูงสุด

เพลินใจ วิชญกิตติ (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของครูคหกรรมศาสตร์กับการให้บริการ
ชุมชนแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูคหกรรมศาสตร์
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ส่วนใหญ่มี
ความพร้อมในส่วนตัวครูเพียงพอที่จะให้บริการความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ได้ แต่ไม่มีความพร้อมใน
ส่วนของเวลาที่ครูมีเพื่อให้บริการและสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการในเรื่อง
ต่าง ๆ ทั้ง 8 เรื่องในระดับมากเลย จะมีความพร้อมในระดับน้อยอยู่ 5 เรื่อง คือ เรื่องเครื่องมือ
เครื่องใช้ต่าง ๆ ครูคหกรรมศาสตร์ ห้องปฏิบัติการ เวลาที่ใช้บริการและงบประมาณ ส่วนอีก 3 เรื่อง
คือ ยานพาหนะและคนขับ คนงานและอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา ยังไม่มีความพร้อมเลย ดังนั้น
ครูคหกรรมศาสตร์จึงยังไม่บทบาทในการให้บริการความรู้ทางคหกรรมศาสตร์แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
มีแต่บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเรื่องของงานประเพณีและวัฒนธรรมบ้างในบางครั้งบางคราว
เท่านั้น

วัลย์ลิกา สุขกมล (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรกรรม
ในการให้การศึกษาคหกรรมศาสตร์แบบนอกระบบ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารวิทยาลัย
เกษตรกรรมมีความคิดเห็นว่าวิทยาลัยมีความเหมาะสมมากในด้านงบประมาณ ผู้สอน วัสดุอุปกรณ์
ห้องบรรยาย และสถานที่สอนภาคปฏิบัติ ส่วนรูปแบบการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตร

เคลื่อนที่ มีความเหมาะสมมากทั้งสองหลักสูตร สำหรับผู้สอนหลักสูตรระยะสั้น เห็นว่าครูและอาจารย์ของวิทยาลัยและวิทยากรท้องถิ่นมีความเหมาะสมมาก ส่วนการสอนของหลักสูตรเคลื่อนที่เห็นว่าครูและอาจารย์ของวิทยาลัย วิทยากรท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นมีความเหมาะสมมาก สำหรับวิชาคหกรรมศาสตร์ที่เห็นว่าเหมาะสมมากคือ หลักการถนอมผลิตผลจากพืช หลักการถนอมผลิตผลจากสัตว์ อาหารและโภชนาการ การประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุการเกษตร

งามจิตร จารุพันธ์ (2536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวโน้มหลักสูตรและการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในอนาคตจะมีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว คือ บุคคลในครอบครัวตั้งเครียด และโครงสร้างครอบครัวจะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาจเป็นเหตุให้การพัฒนาการและความเจริญเติบโตของเด็กมีอุปสรรค นำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังนั้น แนวโน้มของสถาบันอุดมศึกษาควรได้เร่งผลิตบัณฑิตสาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็กที่มีความรู้ความสามารถรู้จักค้นคว้าวิจัย ตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีทักษะในการสื่อสาร มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ ในด้านการเรียนการสอน เน้นกระบวนการความคิด และการสำรวจปัญหาในการตัดสินใจ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ควรกำหนดให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและต่ำกว่าศึกษาวิชาเกี่ยวกับครอบครัวศึกษา

นภาพร ธนวัฒน์ (2536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในคณะวิชาคหกรรม วิทยาลัยสารพัดช่าง เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านตัวผู้เรียนมีปัญหาสูงสุดในเรื่องไม่มีเวลาฝึกทบทวนการเรียนที่บ้าน ด้านครูผู้สอนมีปัญหาสูงสุดในเรื่องครูให้รายละเอียดในบทเรียนไม่ชัดเจน เช่น เทคนิคการสอนและเคล็ดลับต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจบทเรียน ด้านหลักสูตรมีปัญหาสูงสุดในเรื่องนักศึกษาไม่มีโอกาสไปทัศนศึกษานอกสถานที่

แสงอรุณ เชื้อวงษ์บุญ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาการแกะสลักในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาผลการวิจัยพบว่า มีการเรียนการสอนวิชาการแกะสลักมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยที่จัดให้มีการเรียนการสอนกันมาภายในตำหนักของเจ้านายฝ่ายในที่อยู่ในพระบรมมหาราชวัง เป็นการเรียนการสอนกันนอกระบบ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การเรียนการสอนวิชาการแกะสลักได้ขยายถึงคนไทยทั่วไปได้มีโอกาสเรียนรู้วิชาการแกะสลักสืบทอดต่อกันมา จนกระทั่งได้จัดวิชาการแกะสลักอยู่ในระบบโรงเรียน ในหลักสูตรระดับต่าง ๆ และจัดให้มีรายวิชาต่าง ๆ อยู่ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ การเรียนการสอน มุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ มีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญวิชาการแกะสลัก ผู้สอนวิชาการแกะสลักและนักอาชีพแกะสลัก มีความคิดเห็นตรงกันว่าเป็นวิชาที่ควรเผยแพร่ให้คนไทยได้เรียนรู้ และควรขยายการเผยแพร่ออกสู่ต่างประเทศ ควรจัดให้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรประถมศึกษาและ

มัธยมศึกษาในกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพและจัดวิชาการแกะสลักให้เป็นวิชาโทคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการแกะสลักในระดับปริญญาตรี

กรทิพย์ วัชรปัญญาวงศ์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพิจารณารับนักคหกรรมศาสตร์เข้าทำงานโดยผู้บริหารของหน่วยงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาเกณฑ์การพิจารณารับนักคหกรรมศาสตร์เข้าทำงานโดยพิจารณาทั้ง 3 ด้านพบว่า 1) ด้านบุคลิกภาพ ผู้สมัครควรแต่งกายให้เหมาะสมกับวัยและรูปร่าง มีการตอบคำถามด้วยความมั่นใจ สั้น กระชับรัดกุม ได้ใจความ และมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสในการตอบคำถาม 2) ด้านคุณสมบัติทางวิชาการ ผู้สมัครควรเลือกเรียนวิชาเลือกที่ตรงกับบริษัทต้องการ และมีการเรียนเพิ่มเติมในรายวิชาที่สามารถประยุกต์ใช้กับการทำงานได้ดี มีประสบการณ์ทำงานพิเศษในสายอาชีพเดียวกับบริษัทที่สมัคร เข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรตลอด 4 ปี สามารถสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้และมีความสามารถทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Word ได้ และ 3) ด้านคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้สมัครควรแสดงความเห็นถึงความต้องการเข้าทำงานในบริษัทอย่างจริงจัง ขอบงานบริการหรือติดต่อกับผู้อื่น ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และมีความซื่อสัตย์สุจริต

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับเกณฑ์การพิจารณารับนักคหกรรมศาสตร์เข้าทำงานโดยภาพรวม พบความสัมพันธ์บางประเด็นระหว่าง 1) ประเภทการประกอบกิจการของผู้บริหารกับคุณสมบัติทางวิชาการด้านคอมพิวเตอร์ 2) เพศของผู้บริหารกับบุคลิกภาพด้านลักษณะท่าทาง และคุณสมบัติทางวิชาการด้านกิจกรรมระหว่างการศึกษา และ 3) ประสบการณ์ทำงานของผู้บริหารกับคุณสมบัติทางวิชาการด้านกิจกรรมระหว่างการศึกษา

ทัศน เมฆเวียง (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้หลักสูตรสถาบันราชภัฏพทุมศักราช 2543 สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี (หลังอนุปริญญาตรี) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการใช้หลักสูตรและด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารเห็นว่าเพียงพอแล้ว คือ สถานที่เรียนภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี ความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะวิชา ผู้บริหารให้การสนับสนุนการปฏิบัติการสอนของผู้สอนในการผลิตวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน การจัดสวัสดิการให้บริการทางวิชาการแก่ผู้สอน ตามคุณวุฒิ ความสามารถและความถนัด การกำกับดูแลนิเทศภายใน การจัดคาบเรียนให้เหมาะสมและให้โอกาสผู้เรียนได้มีเสรีภาพในการเลือกรายวิชา ขณะที่ผู้สอนเห็นว่ายังไม่เพียงพอเท่าที่ควร ด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตรในส่วนของโครงสร้างหลักสูตร ผู้สอนเห็นว่าเพียงพอแล้ว เรื่องการกำหนดให้เรียนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปในกลุ่มวิชาที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ ขณะที่ผู้เรียนเห็นว่ายังมีความเหมาะสมไม่เพียงพอ ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนกับผู้เรียนมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ การทำแผนการสอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแผนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามและใช้สื่อภาคทฤษฎีได้อย่างเหมาะสม ด้านคุณลักษณะบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าบัณฑิตมีคุณลักษณะเหมาะสมมากที่สุด คือ

มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครู มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความซื่อสัตย์ รักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีของชาติ และมีความสำนึกในความเป็นไทย ด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตรในส่วนของเนื้อหาสาระแต่ละรายวิชา ผู้สอนและผู้เรียนมีความเห็นว่าความเหมาะสมยังไม่เพียงพอในประเด็น จำนวนหน่วยกิต เวลาที่กำหนดในหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม เนื้อหาวิชามีความทันสมัยและมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ วิชาหลักการจัดอาหารและโภชนาบำบัด วิชาการออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย วิชาเสื้อผ้าครอบครัว วิชาเสื้อผ้าเด็ก วิชาการตัดเย็บชุดนอน วิชาการออกแบบตกแต่งภายใน วิชาการจัดการที่อยู่อาศัย วิชากิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก วิชาการจัดการร้านค้าศิลปประดิษฐ์ วิชาการประดิษฐ์เศษวัสดุ และวิชาการจัดดอกไม้ในงานประเพณีไทย

อีสท์ (East, 1980) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อดีต ปัจจุบันและอนาคตของคหกรรมศาสตร์ พบว่า ประวัติความเป็นมาของคหกรรมศาสตร์ในยุคต้น ๆ จากการศึกษาจากสังคมตะวันตกพบว่า ในสมัยโบราณมนุษย์ในยุคแรก ๆ มีความคิดว่าการดูแลบ้านเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่อยู่อาศัยต้องเหมาะสมกับสภาพอากาศ ปลอดภัยจากศัตรู มีน้ำอาหารเพียงพอ อีกทั้ง เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เป็นเครื่องช่วยในการปกป้องและห่อหุ้มร่างกาย รวมทั้งทักษะความรู้ทางการแพทย์ในเรื่องการเกิดของเด็ก การเจ็บป่วย สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ชาย/หญิงที่สามารถสร้างบ้านและพัฒนาจัดการสิ่งต่าง ๆ ในบ้านได้อย่างเรียบร้อย สะอาด แสดงว่าเป็นผู้มีทักษะการทำงานในบ้าน ซึ่งความสามารถดังกล่าวเปรียบเสมือนการลงสนามแข่งขัน ประการแรกคือ เพื่อความอยู่รอดและประการที่สองคือ ครอบครัวพัฒนาที่มีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นรางวัลแห่งชัยชนะ

ครอส (Crouse, 1984) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของหลักสูตร การศึกษาคหกรรมศาสตร์ พบว่าหลักสูตรในปี 2000 ควรเน้นในเรื่องเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผน และประเมินโครงการ มาตรฐานวิชาชีพ และคุณธรรม

บัวลำไย (Bualamyai, 1993) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า แนวความคิดใหม่ของคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทยเกิดขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ความรู้ไปสู่การทำงานในองค์กรธุรกิจ การบริหารและโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาโปรแกรม และหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ

ไวร์จিনিเย (Virginia, 2000) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงร่างของประวัติศาสตร์วิชาชีพทางคหกรรมศาสตร์และการผสมผสานหลักสูตรแกนกลาง ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 พบว่ามีภาวะวิเคราะห์เรื่องทัศนคติสมัยโพสต์โมเดิร์น (Postmodern) ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงและความสงสัยของทางด้านวิทยาศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของครอบครัวและผู้บริโภค

ปีเตอร์เรท และ เพน (Peterat and Pain, 1996) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจโปรแกรมผลิตครูคหกรรมศาสตร์ในประเทศแคนาดา ก็ได้พบว่า จากการสำรวจเปรียบเทียบกับปี 1989 มีโปรแกรมทางด้านคหกรรมศาสตร์จำนวน 3 โปรแกรมได้เลิกไปแล้ว และมีอยู่อีก 3 โปรแกรมขาดทีมทำงานเต็มเวลา และมีแนวโน้มที่จะสร้างโปรแกรม post degree ที่ยาวนานกว่าเดิม และยังพบอีกว่ามีครูจำนวนน้อยที่มีคุณสมบัติเหมาะสม รวมทั้งพบว่าจำนวนผู้เข้าเรียนทั้งระดับปริญญาตรีและโทก็มีน้อยลง

ชูลท์ (Schultz, 1994) คำตอบจากโปรแกรมฝึกหัดครูคหกรรมศาสตร์จำนวน 31 คน จาก 40 คนชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่ต้องการส่วนใหญ่คือการพัฒนามนุษย์และการจัดการทรัพยากรครอบครัว มีจำนวนน้อยกว่า 50% ที่แสดงความต้องการเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว หัวข้อชีวิตครอบครัวที่สอนกันมีรวมไปถึงเรื่องการจัดการชีวิต การแต่งงาน การตั้งครอบครัวเร็ว โรคเอดส์ และการทำงานครอบครัว

ครอกเก็ตต์ และคนอื่น ๆ (Crockett and others, 1990) จากการสำรวจระดับชาติได้พบว่า จำนวนมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 46 แห่งใน 91 แห่ง ในด้านที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ได้จัดทำรายวิชาส่งเสริมความอยู่ดีและสุขภาพ 104 รายวิชา แม้ว่าผู้ตอบส่วนใหญ่จะรู้สึกว่าการส่งเสริมการอยู่ดีและการมีสุขภาพที่ดี (Wellness and health promotion) เป็นภารกิจส่วนหนึ่งของคหกรรมศาสตร์ ก็ยังน่าประหลาดใจว่ามีเพียงน้อยแห่งที่จัดโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

ตอนที่ 6 ระเบียบวิธีการวิจัยและเทคนิคการวิจัยที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้มีระเบียบวิธีวิจัยและเทคนิคการวิจัยที่ใช้ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

คำว่า “การวิจัย” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Research” หมายถึง หาแล้วหาอีก หาจนกระทั่งมั่นใจได้ว่าได้ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ จนถึถ้วนและเชื่อถือได้แล้ว แต่ความหมายเชิงวิชาการตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง เป็นการค้นคว้าหาข้อมูลอย่างถึถ้วนตามหลักวิชา (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540)

การวิจัยทางสังคมศาสตร์มีการแบ่งประเภทของการวิจัยที่ต่าง ๆ กันแล้วแต่เกณฑ์ที่ใช้เป็นสำคัญ เช่น ตามลักษณะวิชาหรือศาสตร์ ตามลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการเก็บข้อมูล ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย เป็นต้น ในการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นงานวิจัยที่มีลักษณะวิชาเป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social research) ที่มีลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) เพื่อแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงหรือข้อสรุป (Exploratory research) ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

โดยวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ แล้วเสนอผลในเชิงวิเคราะห์ ซึ่งส่วนใหญ่เอกสารที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมนี้จะอยู่ในห้องสมุด ดังนั้น จึงอาจเรียกการวิจัยประเภทนี้อีกอย่างหนึ่งว่า การวิจัยจากห้องสมุด (Library research) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการวิจัยแต่ละประเภทไว้อย่างหลากหลายสรุปได้ดังนี้

การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social research) หมายถึง การวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) หมายถึง การวิจัยที่นำเอาข้อมูลทางด้านคุณภาพมาวิเคราะห์ ข้อมูลทางด้านคุณภาพเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเลขแต่จะเป็นข้อความบรรยาย ลักษณะ สภาพเหตุการณ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและการเสนอผลการวิจัยก็จะออกมาในรูปของข้อความที่ไม่มีตัวเลขทางสถิติสนับสนุนเช่นกัน การวิจัยประเภทนี้ มุ่งบรรยายหรืออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยความคิดวิเคราะห์ เพื่อประเมินผลหรือสรุปผลนั่นเอง การเก็บข้อมูลกระทำได้หลายวิธีเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

การวิจัยเอกสาร (Documentary research) หมายถึง การวิจัยโดยอาศัยหลักฐานจากเอกสารที่ตีพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการศึกษาที่ใช้ข้อมูลประเภททุติยภูมิ ที่ผู้วิจัยต้องทำการค้นคว้าด้วยความละเอียดรอบคอบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากมักเป็นห้องสมุด

การวิจัยเพื่อแสวงหา (Exploratory research) หมายถึง เป็นการวิจัยที่ต้องการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นเท่านั้น มีเป้าหมายคือการได้มาซึ่งข้อมูลใหม่ ไม่มีการตั้งสมมติฐานไว้ก่อนและไม่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลในลักษณะตัวแปรที่แตกต่างกัน (บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์, 2540; นิภา ศรีไพโรจน์, 2527; พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2531; เทียนฉาย กิระนันท์, 2541; วรัญญา ภัทรสุข, 2546))

วิธีการหลักทางสังคมศาสตร์ คือการแสวงหาและการยืนยันทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันมากกว่าที่จะแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าเป้าหมายหลักมันจะแตกต่างกันอย่างมากเช่น การแสวงหาต้องการก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ แล้วถักทอเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดแนวคิด เป็นทฤษฎีพื้นฐาน หรือเป็นทฤษฎีที่เกิดจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น (Glaser and Strauss, 1967) และความคิดเหล่านี้มันเป็นเหตุเป็นผล ที่จะใช้ในการออกแบบการวิจัยในการวิจัยแบบ Confirmatory research เป็นการวิจัยที่มีการออกแบบการวิจัย ซึ่งมีการสุ่มตัวอย่างมีการจัดการทางสถิติ หรือในกรณีของการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์สภาวะเพื่อที่จะยืนยันว่าเป็นจริงตามที่ได้แสวงหาไว้หรือไม่ ในการแสวงหา (Exploration) ทางสังคมศาสตร์ คือเหมือนกับ การตกปลา "Fishing expedition" เป็นการสุ่มตกปลาในบางตำแหน่ง แล้วได้ปลาชนิดใดมาบ้าง แต่ยังไม่รู้ว่าจริง ๆ แล้วปลาทั้งหมดมีกี่ชนิด และชนิดใดมีเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อได้ลงมือทำวิจัยจริง ๆ แล้วหรือเป็นการเหวี่ยงแห หรือลากอวนในหลายที่ ๆ ถึงจะได้รู้ว่า มีปลากี่ชนิด ชนิดใดบ้างและชนิดใดมีจำนวนมาก ทำให้เห็นภาพว่านักวิจัยมอง

หาคำค้นคว้าใหม่ ๆ เพื่อที่จะตีความต่อ ด้วยการสุ่ม และเป็นกระบวนการที่ใคร ๆ ก็ทำได้และมีความเที่ยง คือน่าจะได้ผลอย่างเดียวกัน

การแสวงหา (Exploration) เป็นแนวความคิด เป็นแนวโน้มของนักวิจัยที่จะพิจารณาว่าจะเก็บข้อมูลในลักษณะใด จะวิเคราะห์อย่างไร จะเขียนอย่างไร เพราะฉะนั้น ผู้ที่เป็นนักแสวงหาทางสังคมศาสตร์จะต้องทำการแสวงหาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย หลังจากนั้นจึงดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้เพื่อยืนยันการแสวงหาข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการทำแล้วทำอีก ทำซ้ำ ๆ จำนวนมาก จนกระทั่งได้ข้อค้นพบ ซึ่งหากข้อค้นพบที่ได้ไม่เป็นไปตามที่แสวงหาในขั้นต้น ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินการวิจัยจริง เป็นการวิจัยแบบ Exploratory research (Stebbins, 2001)

การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์สาระ ซึ่งผู้วิจัยต้องกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดประชากร กำหนดกลุ่มตัวอย่าง วิธีดำเนินการวิจัย เพื่อตอบคำถามการวิจัย ซึ่งได้มาจากการสุ่มการวิเคราะห์สาระในเบื้องต้น หลังจากกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยแล้วจึงดำเนินการวิจัยตามแนวทางที่กำหนดไว้ ข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์สาระจะเป็นการหาข้อสรุปที่ไม่ว่าใครจะเป็นผู้ดำเนินการวิจัยก็ได้ข้อสรุปเดียวกัน หากข้อค้นพบที่ได้ไม่เป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งแรก สาเหตุจากเมื่อได้วิเคราะห์สาระเป็นจำนวนมากทำให้ข้อค้นพบไม่เป็นไปตามกรอบแนวคิดเดิม ผลการวิจัยก็จำเป็นต้องยืนยันตามข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินการการวิจัยและในการวิเคราะห์สาระผู้วิจัยไม่สามารถนำเอกสารทุกเล่มที่มีข้อมูลนั้น ๆ มาวิเคราะห์ได้หมด และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสมัย ก็ไม่มีการบันทึกข้อมูลไว้ทั้งหมดได้ (Frost and Stablein, 1992)

การวิเคราะห์สาระเป็น Unobtrusive คือ สิ่งที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน โดยไม่สามารถปฏิเสธได้ ไม่ว่าจะใครอ่านข้อมูลเดียวกัน ก็จะพบเหมือนกัน ข้อมูลไม่หายไปไหน ไม่เปลี่ยนแปลงและภาษาที่ใช้ไม่ถูกควบคุมโดยผู้สื่อสาร คือ ผู้เขียน เพราะผู้เขียนไม่ทราบว่าใครจะนำข้อมูลที่ตนเขียนไว้มาวิเคราะห์อะไรและอย่างไร ซึ่งอยู่ที่ผู้วิจัยจะเป็นผู้อ่านและตีประเด็นนั้น ๆ ออกมาตามที่ผู้วิจัยต้องการ และไม่ว่าใครเป็นผู้วิจัยจะต้องตีประเด็นออกมาได้เหมือนกัน (Dooley, 2000)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. เอกสารชั้นต้น (Primary sources) หมายถึง เอกสารที่เป็นต้นฉบับ เป็นหลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ได้แก่ เอกสารที่เป็นต้นฉบับ เป็นหลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ได้แก่ กฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา จดหมายราชการ จดหมายเหตุ พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส พระราชหัตถเลขา

พระราชบัณฑิต พระราชกระแส พระบรมราชโองการ เอกสารทางราชการ หนังสือสั่งการ เอกสารส่วนบุคคล อัดตชีวประวัติ เป็นต้น

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary sources) หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นหลังเหตุการณ์ โดยที่ผู้เขียนไม่ใช่ผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง ได้แก่ พงศาวดาร ประชุมกฎหมายประจำศก ประชุมหมายรับสั่ง ประชุมจารึก รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสืออ้างอิง รายงานประจำปี บรรณานุกรม พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือทั่วไป ตำราเรียน แบบเรียน หนังสือแปล หนังสือที่ระลึก เอกสารการประชุมวิชาการ เอกสารสัมมนา ชีวประวัติ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. ผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย

3.1 อาจารย์ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ โดยต้องมีประสบการณ์ทางการสอนคหกรรมศาสตร์มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นอาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน

3.2 ผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการต่าง ๆ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจเอกสารและนำมาวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เฉพาะเอกสารและเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเอกสารเท่านั้น เอกสารที่ใช้ในการวิจัย คือ เอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารชั้นรองก่อน มีจุดมุ่งหมาย 4 ประการคือ

1. เพื่อให้ได้มาซึ่งภูมิหลังสำหรับหลักฐานร่วมสมัยของปัญหาการวิจัย
2. เพื่อเป็นแนวทางไปสู่ข้อมูลบรรณานุกรมอื่น ๆ
2. เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อความที่คัดลอกมาหรือข้อความที่อ้างอิงจากหลักฐานสมัยเดียวกัน

และไม่สามารถหาได้จากที่อื่น

3. เพื่อแสวงหาการตีความของปัญหาการวิจัย

จากนั้น จึงศึกษาเอกสารชั้นต้นเพื่อหาข้อสังเกตที่บ่งชี้ความจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง (บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, 2540; Cohen, Manion and Morrison, 2000; McDowell, 2002)

การประเมินเอกสาร ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือได้และความถูกต้องของเอกสารตามเกณฑ์การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ คือ เกณฑ์ภายนอก ซึ่งเป็นการวิพากษ์หลักฐานว่ามีความเที่ยง (Reliability) เพียงใด และเกณฑ์ภายใน ซึ่งเป็นการวิพากษ์ข้อสังเกตว่ามีความตรง (Validity) น่าเชื่อถือและความถูกต้องหรือไม่

1. เกณฑ์ภายนอก เป็นการตรวจสอบความแท้จริงของเอกสารหลักฐานที่ไม่ใช่เนื้อหาข้อสังเกต แต่อาศัยเนื้อหาความภายในร่วมสมัยในการตรวจสอบด้วย ซึ่งพิจารณาจาก 6 ประเด็น คือ

- 1.1 ใครเป็นผู้เขียนเอกสาร ผู้เขียนอยู่ในเหตุการณ์นั้นหรือไม่
- 1.2 จุดมุ่งหมายในการเขียนนั้น เพื่ออะไร เขียนเพื่อใครและทำไม
 - 1.2.1 เอกสารนั้นเขียนเมื่อไร
 - 1.2.2 เอกสารนั้นเขียนที่ใด บอกแหล่งที่พิมพ์เผยแพร่เอกสารได้หรือไม่ผู้อ่านเป็นใคร
 - 1.2.3 ชนิดของเอกสารมีความแตกต่างจากเอกสารอื่น ๆ เช่น เป็นการรวบรวมหนังสือหรือคัดลอกหรือแก้ไขหรือเป็นรายงานการวิจัย

2. เกณฑ์ภายใน เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ ความถูกต้องและคุณค่าของข้อมูลในเอกสาร โดยพิจารณาความหมายและความเป็นไปได้ของข้อมูลที่ได้ ซึ่งพิจารณาจาก 5 ประเด็น คือ

- 2.1 ผู้เขียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ มีศักยภาพในการเขียนเรื่องเหล่านั้นหรือไม่
- 2.2 ผู้เขียนใส่อารมณ์อารมณ์ความรู้สึกเข้าไปในเหตุการณ์นั้นหรือไม่
- 2.3 ผู้เขียนเขียนขึ้นในขณะที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ถือว่าเป็นข้อเขียนเอกสารชั้นต้นจะน่าเชื่อถือกว่าเป็นข้อเขียนเอกสารชั้นรอง

2.4 เอกสารมีความชัดเจนหรือไม่ บิดเบือนความหมายไปหรือไม่

จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นตารางเกณฑ์การประเมินเอกสาร ดังแสดงในตารางที่ 1(นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัตติยะ, 2525; บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์, 2540; วรรณญา ภัทรสุข, 2546; สุวิมล ธนะผลเลิศ, 2547; McDowell, 2002; Fraenkel and Wallen, 2000; Cohen, Manion and Morrison, 2000; Dalen, 1962)

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
เอกสาร ขั้นต้น											
1. กฎหมาย, พระราช บัญญัติ, ราชกิจจา นุเบกษา	หน่วย ราชการ	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	ระเบียบ ปฏิบัติ กฎหมาย กับการ บริหารงาน	ผู้ปฏิบัติงาน ผู้สนใจทั่วไป	หน่วยงาน ราชการ	-	-	-	-	เป็นพระราช บัญญัติ ประกาศใช้ ภายใต้พระ ปรมาภิไธย ของพระ มหา กษัตริย์
2. จดหมาย ราชการ	ผู้บังคับ บัญชาของ หน่วยงานที่ ออกจดหมาย	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	สั่งการ ขอความ ร่วมมือ ขอความ อนุเคราะห์	ชื่อบุคคล หรือตำแหน่ง ที่ปรากฏใน จดหมาย	หน่วยงาน ราชการ	-	-	-	-	เป็นการ สื่อสารแบบ เป็นทางการ ระหว่าง หน่วย ราชการ

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
3. จุดหมาย เหตุ	เจ้าของเรื่อง หรือผู้ได้รับ มอบหมาย	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	บันทึก เหตุการณ์ อธิบาย บริบทของ สังคมแต่ละ ยุคสมัย	บุคคลทั่วไป	ผู้บันทึก	ผู้บันทึกมี หน้าที่ รับผิดชอบ โดยตรง ผู้ได้รับ มอบหมายให้ บันทึก ผู้บันทึก เกี่ยวข้องกับ ใกล้ชิดกับ เรื่องที่บันทึก	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์ หรือ เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ที่ บันทึก	มีการอ้างอิง ไม่มีข้อ โต้แย้งอื่น ๆ ไม่ปรากฏ ลักษณะผิด เวลา หลักฐาน ของผู้บันทึก เข้าได้กับ ข้อเท็จจริงที่ รู้กันอยู่แล้ว	-
4. พระบรม ราชาวาท พระราช ดำรัส	หน่วย ราชการ	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	ให้แนวทาง แนะนำ	บุคคลทั่วไป และ ผู้เกี่ยวข้อง	หน่วยงาน ราชการ	บันทึกตาม พระบรม ราชาวาทและ พระราชดำรัส	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	ตามวาระ โอกาส มีหมาย กำหนดการ	-

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
5. พระราช หัตถเลขา พระราช บันทึก	พระ มหากษัตริย์	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	เป็นบันทึก ความทรงจำ	ผู้เกี่ยวข้อง กับเรื่อง ที่บันทึก	พระ มหากษัตริย์	บันทึกด้วย พระองค์เอง	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	อยู่ใน รัชสมัย พระองค์ ท่านเอง	-	-
6. พระราช กระแส พระ บรมราช โองการ	ผู้ได้รับ มอบหมาย	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	เป็นการ สั่งการ	ผู้ปฏิบัติงาน และ ผู้เกี่ยวข้อง	หน่วยงาน ราชการ	บันทึกตาม พระราช กระแส พระบรมราช โองการ	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	มีการปฏิบัติ ตามพระราช กระแส	-
7. เอกสาร ทางราชการ หนังสือ สั่งการ	หน่วยงาน ราชการ	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	เป็นการสั่ง การระหว่าง หน่วย ราชการ	ผู้ปฏิบัติงาน และ ผู้เกี่ยวข้อง	หน่วยงาน ราชการ	บันทึกตาม รูปแบบการ สื่อสารที่เป็น ทางการ	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	มีการปฏิบัติ ตามที่ ปรากฏใน เอกสาร	-

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร (ต่อ)

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
8. เอกสาร ส่วนบุคคล อัตต ชีวประวัติ	เจ้าของ เอกสาร เจ้าของ ประวัติ	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	บันทึก เหตุการณ์ บันทึกเรื่อง ราวต่าง ๆ ที่ สนใจ หรือ เกี่ยวข้องกับ ตัวเอง	ผู้บันทึก ทายาท	เจ้าของ บันทึก	ผู้บันทึกเป็น เจ้าของเรื่อง และใกล้ชิด กับเรื่องที่ บันทึก	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ สิ่งของที่ เกี่ยวข้องกับ บันทึกนั้น	-
เอกสารชั้น รอง											
9. พงศาวดาร ประชุม กฎหมาย ประจำศก ประชุม หมายรับสั่ง	ผู้เกี่ยวข้อง หรือมีหน้าที่ ในการ รวบรวม	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	เป็นการ รวบรวม หลักฐานที่ กระจัด กระจายไม่ ครบถ้วน ให้ มีความ	รวบรวมให้ สะดวกใน การใช้ การอ้างอิง	นักวิชาการ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ ทั่วไป	รวบรวมจาก บุคคล หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	เป็นการ รวบรวมงาน จากแหล่งต่าง ๆ	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึก ไม่ได้อยู่ใน เหตุการณ์	มีเอกสาร จากแหล่งที่ รวบรวม	-

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร (ต่อ)

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
ประชุมจารึก 10. รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์	ผู้ทำวิจัย ผู้ทำ วิทยานิพนธ์	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	สมบูรณ์ ยิ่งขึ้น ต้นฉบับ (อัดสำเนา)	แสวงหาและ สร้างองค์ ความรู้ใหม่	นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั่วไป	สถาบัน การศึกษา หน่วย งานวิจัย	ผู้วิจัยหรือ ผู้ทำ วิทยานิพนธ์ เป็นผู้บันทึก เองตามวิธี วิทยาการวิจัย	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอยู่ ใน เหตุการณ์	เป็นองค์ ความรู้ใหม่ ที่ได้จาก ผลการวิจัย และ วิทยานิพนธ์	-
11. หนังสือ อ้างอิง ได้แก่ รายงานประ ปี บรรณา นุกรม พจนานุกรม สารานุกรม	ผู้มีความรู้ เฉพาะด้าน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้อง	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	เป็นการ เรียบเรียง ตาม ข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้น	ให้เป็นข้อมูล พื้นฐานใน ศาสตร์ต่างๆ	นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั่วไป	เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ข้อมูล หรือ ข้อเท็จจริง	ความ เชี่ยวชาญของ ผู้บันทึก (บุคคล หน่วยงาน)	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอาจ อยู่หรือ ไม่อยู่ใน เหตุการณ์	มีแหล่งที่มา ของข้อมูล	-

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร (ต่อ)

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
12. หนังสือ ทั่วไป ตำราเรียน แบบเรียน หนังสือแปล หนังสือที่ ระลึก เอกสารการ ประชุม วิชาการ เอกสารการ สัมมนา ชีวประวัติ จุลสาร	ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	เป็นการ รวบรวม เรียบเรียง ปรับปรุง แปล ถอดความ สรุปความ	เพื่อเผยแพร่ แก่ผู้สนใจ ทั่วไป	นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั่วไป	เอกสาร อ้างอิง การจัด ประชุม สัมมนา เหตุการณ์ ข้อมูลของ หน่วยงาน	ความรู้ ความสามารถ ความ เชี่ยวชาญ ความ เกี่ยวข้องของ ผู้บันทึก	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอาจ อยู่หรือไม่ อยู่ใน เหตุการณ์	มีเหตุการณ์ มีข้อมูล ตรวจสอบได้ มีแหล่ง อ้างอิง	-

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร (ต่อ)

ประเภทเอกสาร	เกณฑ์ภายนอกหรือความเที่ยง (Reliability)						เกณฑ์ภายในหรือความตรง (Validity)				หมายเหตุ
	ผู้บันทึก	ปีที่บันทึก	ลักษณะเอกสาร/ ชนิดเอกสาร	จุดมุ่งหมาย การบันทึก	ผู้อ่าน	แหล่งที่มา ของเอกสาร	ความสามารถ ในการบันทึก	ความ เต็มใจใน การบันทึก	ผู้บันทึก อยู่ใน เหตุการณ์	มีหลักฐาน สนับสนุน	
13. สิ่งพิมพ์ ต่อเนื่อง ได้แก่ วารสาร หนังสือพิมพ์	ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ สื่อมวลชน หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ตามปรากฏ ในเอกสาร ฉบับนั้น ๆ	เป็นสิ่งที่มีการ กำหนดออก อย่าง ต่อเนื่อง เนื้อหาเสนอ เฉพาะเรื่อง ใดเรื่องหนึ่ง	เพื่อเผยแพร่ แก่ผู้สนใจ ทั่วไป	นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั่วไป	หน่วย ราชการ เอกชน และ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ความ เชี่ยวชาญ และความ สนใจของ ผู้บันทึก	ผู้บันทึก ได้รับข้อมูล ถูกต้อง	ผู้บันทึกอาจ อยู่หรือไม่ อยู่ใน เหตุการณ์	มีเหตุการณ์ ข้อมูล สถานที่ เกี่ยวข้อง	-

3. ผลการคัดสรรเอกสาร

การคัดสรรเอกสารที่ใช้ในการวิจัยโดยพิจารณาว่าเอกสารฉบับนั้น ๆ สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้สกัดสาระที่นำมาใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 4,245 รายการ จำแนกเป็นเอกสารขั้นต้น จำนวน 72 รายการ และเอกสารชั้นรอง จำนวน 4,173 รายการ จากเอกสารดังกล่าวเมื่อผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์พบความถี่ของเอกสารจำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย ดังปรากฏในตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 จำนวนเอกสารชั้นต้น จำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย

ที่	อักษรย่อ	ประเภทเอกสาร	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4	ยุคที่ 5	ยุคที่ 6	รวม
1	กม	กฎหมาย/พระราชบัญญัติ	1	-	4	2	6	3	16
2	จร	จดหมายราชการ	-	-	-	-	-	-	-
3	จห	จดหมายเหตุ	-	3	4	1	-	-	8
4	พช	พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส	2	3	2	2	-	-	9
5	พบ	พระราชบันทึก	4	7	2	-	-	-	13
6	พร	พระราชหัตถเลขา	-	2	-	-	-	-	2
7	รก	ราชกิจจานุเบกษา	-	-	1	-	-	-	1
8	สส	หนังสือสั่งการ/พระราชกระแส/พระบรมราชโองการ	-	-	-	-	-	-	-
9	อร	เอกสารทางราชการ	1	4	3	9	4	72	93
10	อส	เอกสารส่วนบุคคล/อัตชีวประวัติ	2	5	-	-	-	-	7
รวม			10	24	16	14	10	75	149

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนเอกสารชั้นต้น จำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย มีจำนวนทั้งสิ้น 149 รายการ โดยที่เอกสารชั้นต้นในยุคที่ 6 มีมากที่สุด จำนวน 75 รายการ รองลงมา เป็นเอกสารในยุคที่ 2 จำนวน 24 รายการ เอกสารในยุคที่ 3 จำนวน 16 รายการ เอกสารในยุคที่ 4 จำนวน 14 รายการ เอกสารในยุคที่ 1 และยุคที่ 5 จำนวนยุคละ 10 รายการ

สำหรับเอกสารชั้นต้น จำแนกตามประเภทของเอกสาร พบว่า เอกสารทางราชการมีมากที่สุด จำนวน 93 รายการ รองลงมา เป็นกฎหมาย/พระราชบัญญัติ จำนวน 16 รายการ พระราชบัญญัติ จำนวน 13 รายการ พระบรมราชโองการ / พระราชดำรัส จำนวน 9 รายการ และจดหมายเหตุ จำนวน 8 รายการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 จำนวนเอกสารชั้นรอง จำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย

ที่	อักษรย่อ	ประเภทเอกสาร	ยุคที่ 1	ยุคที่ 2	ยุคที่ 3	ยุคที่ 4	ยุคที่ 5	ยุคที่ 6	รวม
1	จส	จุสาร	-	-	-	-	-	-	-
2	ชป	ชีวประวัติ	-	-	3	-	-	-	3
3	ตร	ตำราเรียน/แบบเรียน	560	585	552	644	204	67	2,612
4	นส	หนังสือพิมพ์	-	-	-	-	-	-	-
5	บร	บรรณานุกรม	-	-	-	-	-	-	-
6	ปก	ประชุมกฎหมายประจำศก/ประชุมหมายรับสั่ง	-	-	-	-	-	-	-
7	ปจ	ประชุมจารึก	-	-	-	-	-	-	-
8	พจ	พจนานุกรม/สารานุกรม/ปทานุกรม	-	-	-	-	-	-	-
9	พศ	พงศาวดาร	1	-	-	-	-	-	1
10	รป	รายงานประจำปี	-	-	-	-	25	-	25
11	วจ	รายงานการวิจัย	-	-	-	4	-	-	4
12	วพ	วิทยานิพนธ์	1	1	1	20	64	36	123
13	วส	วารสาร/นิตยสาร	-	-	-	-	1	24	25
14	สก	สารานุกรม	-	-	-	-	-	-	-
15	สท	หนังสือทั่วไป	54	475	239	326	198	23	1,315
16	สป	หนังสือแปล	-	-	-	-	-	-	-
17	สร	หนังสือที่ระลึก	6	-	62	-	-	29	97
18	อป	เอกสารการประชุม/สัมมนา	-	-	-	-	-	-	-
รวม			622	1,061	857	994	492	179	4,205

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเอกสารชั้นรอง จำแนกตามประเภทเอกสารและแต่ละยุคสมัย พบว่า เอกสารจำนวน 4,205 รายการ เป็นเอกสารในยุคที่ 2 มากที่สุด จำนวน 1,061 รายการ รองลงมาเป็น เอกสารในยุคที่ 4 จำนวน 994 รายการ เอกสารยุคที่ 3 จำนวน 857 รายการ เอกสารยุคที่ 1 จำนวน 622 รายการ เอกสารยุคที่ 5 จำนวน 492 รายการ และเอกสารในยุคที่ 6 จำนวน 179 รายการ

สำหรับเอกสารชั้นต้น จำแนกตามประเภทของเอกสาร พบว่า ตำราเรียน/แบบเรียนมีมากที่สุด จำนวน 2,612 รายการ รองลงมาเป็นหนังสือทั่วไป จำนวน 1,315 รายการ วิทยานิพนธ์ จำนวน 123 รายการ หนังสือที่ระลึก 97 รายการ และรายงานประจำปีและวารสาร/นิตยสาร จำนวนประเภทละ 25 รายการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์สารเป็นกระบวนการจัดลำดับ จัดโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมและคัดเลือกมา รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์สารดังนี้

1. การจัดทำกับข้อมูล (Data Making) ได้แก่ จัดทำหน่วยวิเคราะห์ (Unitization) การกำหนดตัวอย่าง (Sampling) การบันทึก (Recording)
2. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) เป็นการเลือกการทำให้ชัดเจน การปรับให้เข้าใจง่าย การจับสาระสำคัญ และปรับเปลี่ยนข้อมูลให้อยู่ในลักษณะการบันทึกได้อย่างชัดเจน ใช้วิธีการจับสาระสำคัญของข้อมูล แล้วนำมาคัดเลือกและปรับเขียนรายงานให้ง่ายต่อการเข้าใจ โดยไม่ลอกเอกสารมาทั้งหมด
3. การสกัด (Inference) คือการที่ต้องแยกให้ออก อะไรเป็นจริงที่ปรากฏ ต้องใช้ วิจารณ์ญาณ พิจารณาบริบทที่วิเคราะห์
4. การวิเคราะห์ (Analysis) เพื่อนำไปสู่กระบวนการที่จะก่อให้เกิดความตรง (Direct Validation) การตรวจสอบ (Testing) และการสอดคล้องของการวิเคราะห์สาร (Krippendorff, 1980; Miles and Huberman, 1984; พรชูลี อาชวอรุง, 2547)

การวิเคราะห์สารเป็นการนำข้อมูล ข้อเสนอหรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ไม่มีโครงสร้างมาจัดให้เป็นโครงสร้าง โดยการสกัดจำแนกประเด็น การจัดกลุ่ม การลดทอนข้อมูล การเรียงลำดับ การให้น้ำหนัก การชี้ความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่ความชัดเจนยิ่งขึ้นของข้อมูลนั้นและก่อให้เกิดข้อสรุปใหม่ ถือว่าเป็นการวิเคราะห์อภิมานเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการพัฒนารายการ (Development and Working with List = DWL) 14 ข้อในการสังเคราะห์ดังนี้

1. การจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง (Priority Development) จัดความสำคัญก่อนหลังของทุก ๆ ประเด็นในรายการนั้น โดยอาศัยเกณฑ์ ค่านิยมเชิงสร้างสรรค์ ความวิกฤต หรือความจำเป็นเร่งด่วน
2. การให้น้ำหนักและจัดอันดับ (Weight & Rank) นำประเด็นมาให้้หนักและจัดอันดับ
3. เพิ่มรายการให้สมบูรณ์ (Enriching the List) จัดทำรายการเริ่มต้น (Starter List) โดยบรรจุเพียง 2-3 ประเด็น และขยายรายการให้ครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์
4. การจับคู่ที่เสริมกัน (Complimentary Pairs) การพัฒนาข้อมูลในรูปแบบของรายการซึ่งจับเป็นคู่ ๆ ที่เสริมกัน เช่น ชาย-หญิง อาจารย์-นิสิต เป็นต้น
5. การจับคู่ที่ตรงกันข้าม (Opposing Pairs) วิเคราะห์องค์ประกอบที่ตรงกันข้ามกันของข้อมูลที่ศึกษา เช่น เหตุ-ผล มาก-น้อย ค่าใช้จ่าย-ผลประโยชน์ เป็นต้น
6. สิ่งจำเป็นต้องรู้ (We Need to Know) ประมวลข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัย ทางด้านเนื้อหา
7. รายการคำถาม (Question List) พัฒนารายการคำถามซึ่งไม่ใช่ข้อความ (Statement) เช่น มีรายการคำถามอะไรที่จะใช้ในการสัมภาษณ์
8. การตัดสินใจ (Making Decision) หาข้อเลือกหรือหนทางปฏิบัติที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมดเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษา แล้วพิจารณาโดยการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละข้อเลือกหรือหนทางปฏิบัตินั้น ๆ เพื่อให้ได้การตัดสินใจที่พิจารณาตัดสินด้วยความรอบคอบแล้ว
9. เหตุผล (Causes/Reasons) พัฒนาเหตุผลหรือสาเหตุของปัญหาในเรื่องที่ศึกษาและทำการสังเคราะห์ข้อเสนอทั้งหมดเพื่อหาข้อยุติในการแก้ไข หรือตัดสินปัญหานั้น ๆ
10. การพัฒนาเกณฑ์ (Criteria Development) พัฒนารายการเกณฑ์ เพื่อพิจารณาแต่ละเรื่อง แล้วจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลังวิเคราะห์
11. รายการข้อบกพร่อง (Bug List) พัฒนารายการของสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในขอบเขตที่ศึกษาอยู่
12. รายการที่พึงประสงค์ (Wish List) จินตนาการ ระดมสมองให้ได้สิ่งที่พึงประสงค์เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาให้มากที่สุด ทั้งนี้ให้พิจารณาความเป็นไปได้และบริบทด้วย
13. การขยายรายการ (Expand the List) พัฒนารายการที่อาจจะขยายได้อีกหรือเพิ่มเติมได้เรื่อย ๆ หลังจากศึกษาไปแล้ว
14. การให้คำแนะนำ (Advice Giving) นำเรื่องที่ศึกษาในเรื่องเดียวกันในอนาคต นำมาวิเคราะห์อภิปรายและสังเคราะห์เป็นรายการทั้งหมด (พรชูลี อาชวอำรุง, 2544)

5. การสังเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์เป็นการรวบรวมหรือการโยงเนื้อหาสาระที่ได้แยกแยะไว้แล้ว ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้การสังเคราะห์สาระ เพื่อหาข้อสรุปของการวิจัยโดยการอ่านวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งพรชูลี อาชาวอำรุง (2523) และ สุภาวงศ์ จันทวานิช (2535) ได้กล่าวถึงการสรุปแก่นเรื่องมีวิธีการ 3 วิธี คือ

1. การอ่านสังเคราะห์แบบอุปนัย โดยนัยที่ปรากฏในคำวลี ประโยค หรือข้อความ เป็นหน่วยในการสังเคราะห์ และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นด้วยวิธีการตีความสรุปเชิงอุปนัย
2. การอ่านสังเคราะห์ โดยจำแนกชนิดของข้อมูล ด้วยการแยกหรือจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่มหรือชนิด ตามลักษณะแนวคิดหรือกระบวนการวิจัยที่กำหนดไว้
3. การอ่านสังเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านวิธีข้างต้นมาเปรียบเทียบกันเพื่อหาความสัมพันธ์หรือความแตกต่าง เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค
2. เสนอวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์
3. เสนอแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต

การกำหนดยุคสมัยของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ กำหนดตามความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมในช่วงนั้น ๆ ดังนี้

ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ (พ.ศ.2325-2394) รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ในช่วงนี้เป็นช่วงของการทำศึกสงครามเพื่อปกป้องบ้านเมือง มีการฟื้นฟูประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มุ่งเน้นการสร้างเมืองหลวงใหม่ บูรณะวัดและการชำระพระไตรปิฎก สังคมส่วนใหญ่เป็นลักษณะของสังคมชนบท ครอบครัวมีขนาดใหญ่ มีความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ง่าย ๆ ด้านการศึกษารัฐยังไม่มีนโยบายในการจัดการศึกษา ประชาชนจึงจัดการศึกษาตนเองตามอัธยาศัย เป็นการสืบทอดความรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (ประยูรศรีประสาธน์, 2536; สุพิตรา ชุมเกต, 2523; สมบูรณ์ พรธนาภพ, 2524) ดังนั้น ในยุคนี้คหกรรมศาสตร์จึงเป็นการสืบทอดในครอบครัว ในวัง ในกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะฟื้นฟูสิ่งที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ (พ.ศ.2394-2453) รัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่ได้รับความคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตก จึงมีนโยบายในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกมากขึ้น เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น ลักษณะการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น และต้องการที่จะเห็นประเทศเจริญก้าวหน้า จึงเริ่มมีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบ มีแบบแผน มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงประเภทต่าง ๆ และขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้จัดการศึกษาได้ นอกจากนี้ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาของสตรี จึงสนับสนุนให้เข้าศึกษาในโรงเรียนมิชชันนารีที่สร้างขึ้น (ยุวดี กาญจนชัยสุติ, 2527; วัชรวิ ตรีภูงาม, 2542; เสน่ห์ จามริก, 2526) ในยุคนี้คหกรรมศาสตร์เริ่มมีการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนเป็นครั้งแรก

แรกโดยมิชชันนารี และต่อมารัฐบาลให้ความสำคัญจึงมีการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการในระบบโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย (พ.ศ.2453-2489) รัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 8 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีประสบการณ์ในการศึกษาในต่างประเทศ มีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาว่า หากต้องการให้ประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศได้ การให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นสิ่งที่จำเป็นและเร่งด่วน ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จึงได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของรัฐไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องให้กับทุกคน โดยไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา และได้รับการศึกษาที่เหมาะสมแก่สภาพของตน (ระลึก ธาณี, 2526; ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, 2516) คณะกรรมการจึงให้ความสำคัญในฐานะของการประกอบอาชีพ จึงมีการจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาเพื่อมุ่งสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือนเพื่อมุ่งเน้นการผลิตครูคหกรรมศาสตร์ไปสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ (พ.ศ.2489-2522) รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1 สงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลกระทบกระเทือนต่อไทยอย่างรุนแรงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เกิดภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเศรษฐกิจชะงักงันทั่วโลก แนวความคิดทางการศึกษาของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก การจัดการศึกษาได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาช่วยเหลือไทยทั้งในด้านการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่การจัดการศึกษาได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้นตามลำดับตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา (วิจิตร ศรีสอาน, 2518; เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538) คณะกรรมการในยุคนี้จึงมีการพัฒนาถึงในระดับปริญญาตรีเป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และขยายไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ทั้งในระดับปริญญาตรีและอนุปริญญาในสาขาวิชาที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ

ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติ (พ.ศ.2522-2542) รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2 ในระยะนี้เป็นระยะการพัฒนาประเทศเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจการเกษตรเป็นอุตสาหกรรม เริ่มต้นยุคโลกาภิวัตน์ ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การรับรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลกก็สามารถเชื่อมโยงรับรู้กันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้อิทธิพลของต่างชาติแทรกซึมเข้ามาอยู่ในสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการจัดการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแบบฉลองพระองค์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง มาเป็นต้นแบบเครื่องแต่งกายประจำชาติ สำหรับบุรุษเรียกว่า “เสื้อพระราชทาน” ใช้ใส่กับกางเกงแบบสากล เพื่อสร้างเอกลักษณ์

ของชาติให้ปรากฏต่อนานาชาติ (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, 2543; พวงผกา คุโรวาท, 2540) ในยุคนี้ คหกรรมศาสตร์จึงได้เปิดหลักสูตรถึงในระดับปริญญาโทเพื่อสนองต่อการพัฒนาประเทศ และขยายการศึกษาไปยังสถาบันต่าง ๆ มากขึ้นทั้งในมหาวิทยาลัยระบบเปิดและระบบปิด เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด

ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2548) รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3 การศึกษาของไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของสังคมไทย ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามี 2 ประการ คือ กระแสการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์ พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร การนำความรู้ไปพัฒนากระบวนการทำงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และกระแสการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีลักษณะสอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และยังให้ความสำคัญการใช้ประโยชน์และพัฒนาชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการศึกษาให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและขยายให้กว้างขวางและทั่วถึง จึงนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 โดยมุ่งการมีเอกภาพทางนโยบายและการกระจายอำนาจ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; ประยูร ศรีประสาธน์, 2542) คหกรรมศาสตร์ในยุคนี้จึงพัฒนาขึ้นถึงในระดับปริญญาเอกเป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลในการวิจัยได้จากการวิเคราะห์สาระและการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ และมีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของผลการวิเคราะห์สาระโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. เอกสารชั้นต้น (Primary sources) หมายถึง เอกสารที่เป็นต้นฉบับ เป็นหลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ได้แก่ เอกสารที่เป็นต้นฉบับ เป็นหลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ได้แก่ กฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา จดหมายราชการ จดหมายเหตุ พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส พระราชหัตถเลขา พระราชบันทึก พระราชกระแส พระบรมราชโองการ เอกสารทางราชการ หนังสือสั่งการ เอกสารส่วนบุคคล อัตตชีวประวัติ เป็นต้น

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary sources) หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นหลังเหตุการณ์ โดยที่ผู้เขียนไม่ใช่ผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง ได้แก่ พงศาวดาร ประชุมกฎหมายประจำศก ประชุมหมายรับสั่ง ประชุมจารึก รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสืออ้างอิง รายงานประจำปี บรรณานุกรม พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือทั่วไป ตำราเรียน แบบเรียน หนังสือแปล หนังสือที่ระลึก เอกสารการประชุมวิชาการ เอกสารสัมมนา ชีวประวัติ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. ผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย

3.1 อาจารย์ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ โดยต้องมีประสบการณ์ทางการสอนคหกรรมศาสตร์ไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นอาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน

3.2 ผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการต่าง ๆ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ฉ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์สาระ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ตามแนวการวิเคราะห์สาระของ (Krippendorff , 1980) และพรชูลี อาชวอำรุง (2544) เพื่อบันทึกข้อมูลรายการที่บันทึกประกอบด้วย รหัสเอกสาร แหล่งที่มา ผู้จัดทำเอกสาร รายการอ้างอิง หัวเรื่อง สาระ ประเด็น (ภาคผนวก ค แบบวิเคราะห์สาระ)

2. แบบบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP เพื่อใช้ในการจัดทำฐานข้อมูล ในการจัดเก็บและแสดงผลข้อมูล โดยกำหนดรหัสเอกสารตามกรอบแนวคิดการวิจัย (ภาคผนวก ข การกำหนดรหัสเอกสาร) มีลำดับขั้นตอนในการจัดทำฐานข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้วิจัยออกแบบรูปแบบในการจัดเก็บและการแสดงผลในโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP โดยกำหนดเกณฑ์ให้สอดคล้องกับการกำหนดรหัสเอกสารที่กำหนดไว้

2.2 ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP

2.3 ผู้เชี่ยวชาญสร้างระบบจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล โดยใช้โปรแกรม Microsoft Access 2002 XP

2.4 ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สาระลงในฐานข้อมูล

2.5 ทดสอบระบบการบันทึกและสืบค้นฐานข้อมูล

2.6 สืบค้นฐานข้อมูลตามหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ในแต่ละยุคสมัย ในเงื่อนไขที่กำหนดไว้

2.7 แสดงผลข้อมูลที่ต้องการได้

3. ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจผลการวิเคราะห์สาระ โดยเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติพื้นฐานดังนี้
 - 3.1 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์อุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี
 - 3.2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านคหกรรมศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการคหกรรมศาสตร์
 - 3.3 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสอนในระดับอุดมศึกษา และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี
 - 3.4 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการทางด้านคหกรรมศาสตร์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ)

การตรวจผลการวิเคราะห์สาระได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ผู้วิจัยนำสาระที่ได้จากวิเคราะห์สาระปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่านแรก เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของการวิเคราะห์สาระ และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของการวิเคราะห์สาระ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

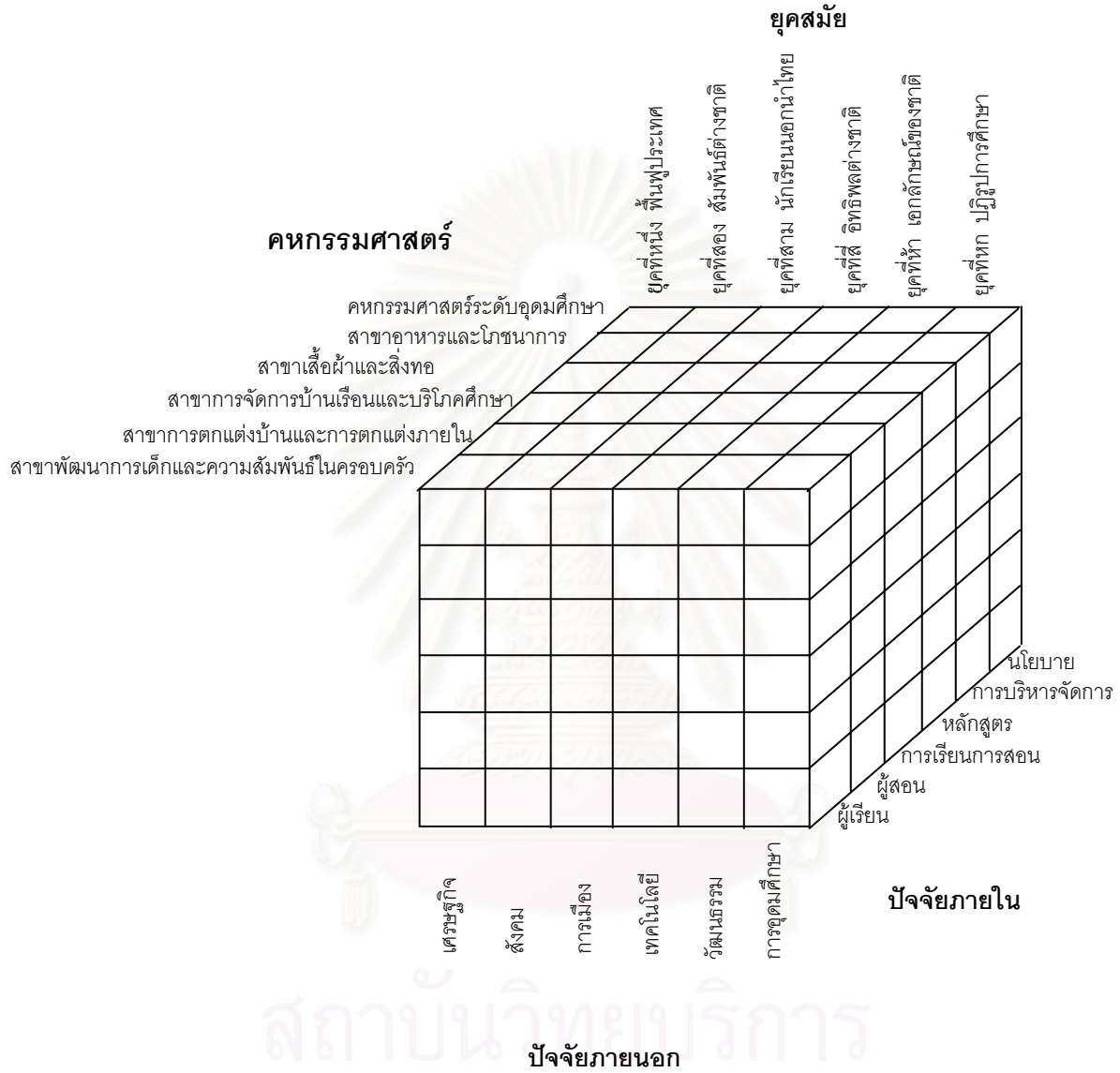
4. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดคำถามปลายเปิด ในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา (ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์) โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

- 4.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและผลการวิเคราะห์สาระนำมาเป็นแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์
- 4.2 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์ ในลักษณะคำถามปลายเปิด
- 4.3 การตรวจแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัย เรื่องวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตามกรอบการวิเคราะห์สาระ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2 โดยเลือกเฉพาะเอกสารที่ผ่านเกณฑ์การประเมินเอกสารตามตารางที่ 1 ตารางเกณฑ์การประเมินเอกสาร รายละเอียดของเอกสารที่ใช้ในการวิจัยได้จากรายการอ้างอิงในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐโดยแสดงเฉพาะรายละเอียดของรายวิชาทางด้านคหกรรมศาสตร์เท่านั้น ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ข หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 2 กรอบการวิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยาลัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์สาระด้วยการนำข้อมูล ข้อเสนอเทศหรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่โครงสร้างมาจัดให้เป็นโครงสร้าง โดยการสกัดจำแนกประเด็น การจัดกลุ่ม การลดทอนข้อมูล การเรียงลำดับ การให้น้ำหนัก การชี้ความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่ความชัดเจนยิ่งขึ้นของข้อมูลนั้นและก่อให้เกิดข้อสรุปใหม่ ถือว่าเป็นการวิเคราะห์อภิमानเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการพัฒนารายการ (Development and Working with List = DWL) 14 ข้อ ตามแนวทางของ พรชูลี อาชวอรุง (2544) เมื่อได้ผลการวิเคราะห์สาระแล้วดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สาระ มาบันทึกในแบบการวิเคราะห์สาระ (ภาคผนวก ค แบบการวิเคราะห์สาระ) ประกอบด้วยรหัสเอกสาร แหล่งที่มา รายการอ้างอิง ยุคสมัย รัชกาล หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง หัวเรื่องย่อย สาระ และประเด็น ตามระบบการกำหนดรหัสเอกสารที่กำหนดไว้ (ภาคผนวก ข การกำหนดรหัสเอกสาร)

2. บันทึกรหัสเอกสารลงในตารางบันทึกข้อมูล แต่ละยุค ดังตัวอย่างที่แสดงไว้ในตารางที่ 4 เพื่อให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลที่ค้นพบนั้น ครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการตามกรอบการวิเคราะห์สาระ แล้วหรือไม่

3. บันทึกผลการวิเคราะห์สาระลงในโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ในการจัดเก็บและแสดงผลข้อมูล

ตารางที่ 4 ตารางบันทึกข้อมูล

ยุคที่ 1 – 6

1 คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา		2 อาหารและโภชนาการ		3 เสื้อผ้าและสิ่งทอ		4 การจัดการบ้านเรือนฯ		5 การตกแต่งบ้านฯ		6 พัฒนาการเด็กฯ	
1.1 เศรษฐกิจ	1.1.1 นโยบาย	2.1 เศรษฐกิจ	2.1.1 นโยบาย	3.1 เศรษฐกิจ	3.1.1 นโยบาย	4.1 เศรษฐกิจ	4.1.1 นโยบาย	5.1 เศรษฐกิจ	5.1.1 นโยบาย	6.1 เศรษฐกิจ	6.1.1 นโยบาย
	1.1.2 การบริหาร		2.1.2 การบริหาร		3.1.2 การบริหาร		4.1.2 การบริหาร		5.1.2 การบริหาร		6.1.2 การบริหาร
	1.1.3 หลักสูตร		2.1.3 หลักสูตร		3.1.3 หลักสูตร		4.1.3 หลักสูตร		5.1.3 หลักสูตร		6.1.3 หลักสูตร
	1.1.4 การเรียน		2.1.4 การเรียน		3.1.4 การเรียน		4.1.4 การเรียน		5.1.4 การเรียน		6.1.4 การเรียน
	1.1.5 ผู้สอน		2.1.5 ผู้สอน		3.1.5 ผู้สอน		4.1.5 ผู้สอน		5.1.5 ผู้สอน		6.1.5 ผู้สอน
	1.1.6 ผู้เรียน		2.1.6 ผู้เรียน		3.1.6 ผู้เรียน		4.1.6 ผู้เรียน		5.1.6 ผู้เรียน		6.1.6 ผู้เรียน
1.2 สังคม	1.2.1 นโยบาย	2.2 สังคม	2.2.1 นโยบาย	3.2 สังคม	3.2.1 นโยบาย	4.2 สังคม	4.2.1 นโยบาย	5.2 สังคม	5.2.1 นโยบาย	6.2 สังคม	6.2.1 นโยบาย
	1.2.2 การบริหาร		2.2.2 การบริหาร		3.2.2 การบริหาร		4.2.2 การบริหาร		5.2.2 การบริหาร		6.2.2 การบริหาร
	1.2.3 หลักสูตร		2.2.3 หลักสูตร		3.2.3 หลักสูตร		4.2.3 หลักสูตร		5.2.3 หลักสูตร		6.2.3 หลักสูตร
	1.2.4 การเรียน		2.2.4 การเรียน		3.2.4 การเรียน		4.2.4 การเรียน		5.2.4 การเรียน		6.2.4 การเรียน
	1.2.5 ผู้สอน		2.2.5 ผู้สอน		3.2.5 ผู้สอน		4.2.5 ผู้สอน		5.2.5 ผู้สอน		6.2.5 ผู้สอน
	1.2.6 ผู้เรียน		2.2.6 ผู้เรียน		3.2.6 ผู้เรียน		4.2.6 ผู้เรียน		5.2.6 ผู้เรียน		6.2.6 ผู้เรียน
1.3 การเมือง	1.3.1 นโยบาย	2.3 การเมือง	2.3.1 นโยบาย	3.3 การเมือง	3.3.1 นโยบาย	4.3 การเมือง	4.3.1 นโยบาย	5.3 การเมือง	5.3.1 นโยบาย	6.3 การเมือง	6.3.1 นโยบาย
	1.3.2 การบริหาร		2.3.2 การบริหาร		3.3.2 การบริหาร		4.3.2 การบริหาร		5.3.2 การบริหาร		6.3.2 การบริหาร
	1.3.3 หลักสูตร		2.3.3 หลักสูตร		3.3.3 หลักสูตร		4.3.3 หลักสูตร		5.3.3 หลักสูตร		6.3.3 หลักสูตร
	1.3.4 การเรียน		2.3.4 การเรียน		3.3.4 การเรียน		4.3.4 การเรียน		5.3.4 การเรียน		6.3.4 การเรียน
	1.3.5 ผู้สอน		2.3.5 ผู้สอน		3.3.5 ผู้สอน		4.3.5 ผู้สอน		5.3.5 ผู้สอน		6.3.5 ผู้สอน
	1.3.6 ผู้เรียน		2.3.6 ผู้เรียน		3.3.6 ผู้เรียน		4.3.6 ผู้เรียน		5.3.6 ผู้เรียน		6.3.6 ผู้เรียน
1.4 เทคโนโลยี	1.4.1 นโยบาย	2.4 เทคโนโลยี	2.4.1 นโยบาย	3.4 เทคโนโลยี	3.4.1 นโยบาย	4.4 เทคโนโลยี	4.4.1 นโยบาย	5.4 เทคโนโลยี	5.4.1 นโยบาย	6.4 เทคโนโลยี	6.4.1 นโยบาย
	1.4.2 การบริหาร		2.4.2 การบริหาร		3.4.2 การบริหาร		4.4.2 การบริหาร		5.4.2 การบริหาร		6.4.2 การบริหาร
	1.4.3 หลักสูตร		2.4.3 หลักสูตร		3.4.3 หลักสูตร		4.4.3 หลักสูตร		5.4.3 หลักสูตร		6.4.3 หลักสูตร
	1.4.4 การเรียน		2.4.4 การเรียน		3.4.4 การเรียน		4.4.4 การเรียน		5.4.4 การเรียน		6.4.4 การเรียน
	1.4.5 ผู้สอน		2.4.5 ผู้สอน		3.4.5 ผู้สอน		4.4.5 ผู้สอน		5.4.5 ผู้สอน		6.4.5 ผู้สอน
	1.4.6 ผู้เรียน		2.4.6 ผู้เรียน		3.4.6 ผู้เรียน		4.4.6 ผู้เรียน		5.4.6 ผู้เรียน		6.4.6 ผู้เรียน

ตารางที่ 4 ตารางบันทึกข้อมูล

ยุคที่ 1 – 6

1 คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา		2 อาหารและโภชนาการ		3 เลื่อนผ้าและสิ่งทอ		4 การจัดการบ้านเรือนฯ		5 การตกแต่งบ้านฯ		6 พัฒนาการเด็กฯ	
1.5 วัฒนธรรม	1.5.1 นโยบาย	2.5 วัฒนธรรม	2.5.1 นโยบาย	3.5 วัฒนธรรม	3.5.1 นโยบาย	4.5 วัฒนธรรม	4.5.1 นโยบาย	5.5 วัฒนธรรม	5.5.1 นโยบาย	6.5 วัฒนธรรม	6.5.1 นโยบาย
	1.5.2 การบริหาร		2.5.2 การบริหาร		3.5.2 การบริหาร		4.5.2 การบริหาร		5.5.2 การบริหาร		6.5.2 การบริหาร
	1.5.3 หลักสูตร		2.5.3 หลักสูตร		3.5.3 หลักสูตร		4.5.3 หลักสูตร		5.5.3 หลักสูตร		6.5.3 หลักสูตร
	1.5.4 การเรียน		2.5.4 การเรียน		3.5.4 การเรียน		4.5.4 การเรียน		5.5.4 การเรียน		6.5.4 การเรียน
	1.5.5 ผู้สอน		2.5.5 ผู้สอน		3.5.5 ผู้สอน		4.5.5 ผู้สอน		5.5.5 ผู้สอน		6.5.5 ผู้สอน
	1.5.6 ผู้เรียน		2.5.6 ผู้เรียน		3.5.6 ผู้เรียน		4.5.6 ผู้เรียน		5.5.6 ผู้เรียน		6.5.6 ผู้เรียน
1.6 อุดมศึกษา	1.6.1 นโยบาย	2.6 อุดมศึกษา	2.6.1 นโยบาย	3.6 อุดมศึกษา	3.6.1 นโยบาย	4.6 อุดมศึกษา	4.6.1 นโยบาย	5.6 อุดมศึกษา	5.6.1 นโยบาย	6.6 อุดมศึกษา	6.6.1 นโยบาย
	1.6.2 การบริหาร		2.6.2 การบริหาร		3.6.2 การบริหาร		4.6.2 การบริหาร		5.6.2 การบริหาร		6.6.2 การบริหาร
	1.6.3 หลักสูตร		2.6.3 หลักสูตร		3.6.3 หลักสูตร		4.6.3 หลักสูตร		5.6.3 หลักสูตร		6.6.3 หลักสูตร
	1.6.4 การเรียน		2.6.4 การเรียน		3.6.4 การเรียน		4.6.4 การเรียน		5.6.4 การเรียน		6.6.4 การเรียน
	1.6.5 ผู้สอน		2.6.5 ผู้สอน		3.6.5 ผู้สอน		4.6.5 ผู้สอน		5.6.5 ผู้สอน		6.6.5 ผู้สอน
	1.6.6 ผู้เรียน		2.6.6 ผู้เรียน		3.6.6 ผู้เรียน		4.6.6 ผู้เรียน		5.6.6 ผู้เรียน		6.6.6 ผู้เรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ

ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างข้อมูลที่บันทึกในแบบการวิเคราะห์สาระ กระจายตามยุคสมัย หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย จำนวน 10 รายการ ดำเนินการใน 2 ขั้นตอนดังนี้

1. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน คือ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์อุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านคหกรรมศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการคหกรรมศาสตร์ (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ ลำดับที่ 1 และ 2) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและสอดคล้องกับกรอบการวิเคราะห์สาระ แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขผลการวิเคราะห์สาระ ดังตัวอย่างเอกสารในการตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ (ภาคผนวก ก)

2. นำผลการวิเคราะห์สาระที่ได้ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 2 ท่าน คือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสอนในระดับอุดมศึกษา และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา และเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการทางด้านคหกรรมศาสตร์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ ลำดับที่ 3 และ 4) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของผลการวิเคราะห์สาระ แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์สาระได้ตรงตามกรอบการวิเคราะห์สาระ

การสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สาระที่ได้ มาดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัยตามกรอบการวิเคราะห์สาระ ด้วยการดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลที่บันทึกไว้ด้วยโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP โดยกำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาหาข้อสรุปของการวิจัยโดยการอ่านวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ดังนี้

1. การอ่านสังเคราะห์แบบอุปนัย โดยนัยที่ปรากฏในคำวลี ประโยค หรือข้อความเป็นหน่วยในการสังเคราะห์ และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นด้วยวิธีการตีความสรุปเชิงอุปนัย

2. การอ่านสังเคราะห์ โดยจำแนกชนิดของข้อมูล ด้วยการแยกหรือจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่มหรือชนิดตามกรอบการวิเคราะห์สาระที่กำหนดไว้

3. การอ่านสังเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านวิธีข้างต้นมาเปรียบเทียบกันเพื่อหาความสัมพันธ์ นำไปสู่การสร้างข้อสรุปของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

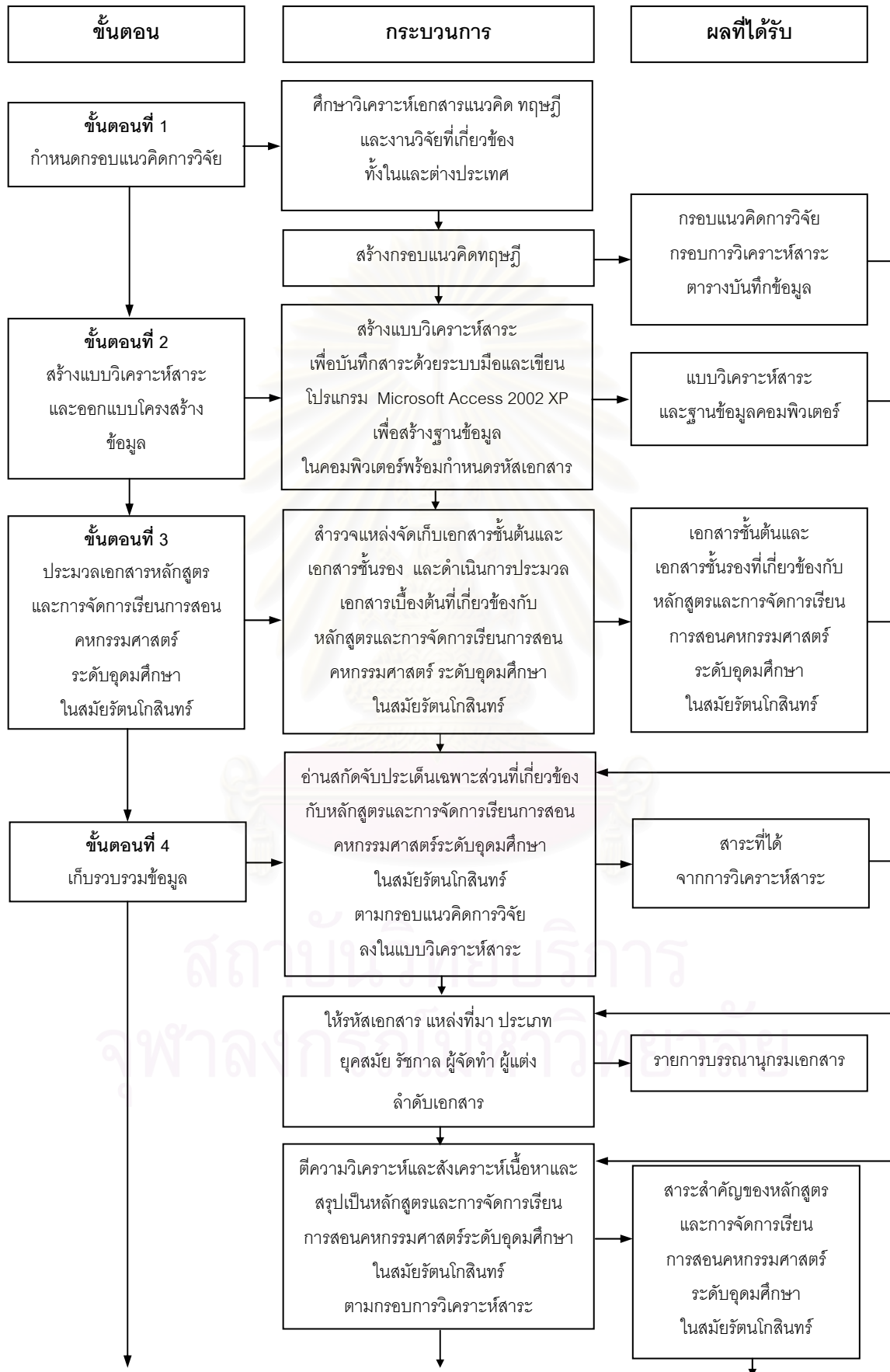
การสัมภาษณ์

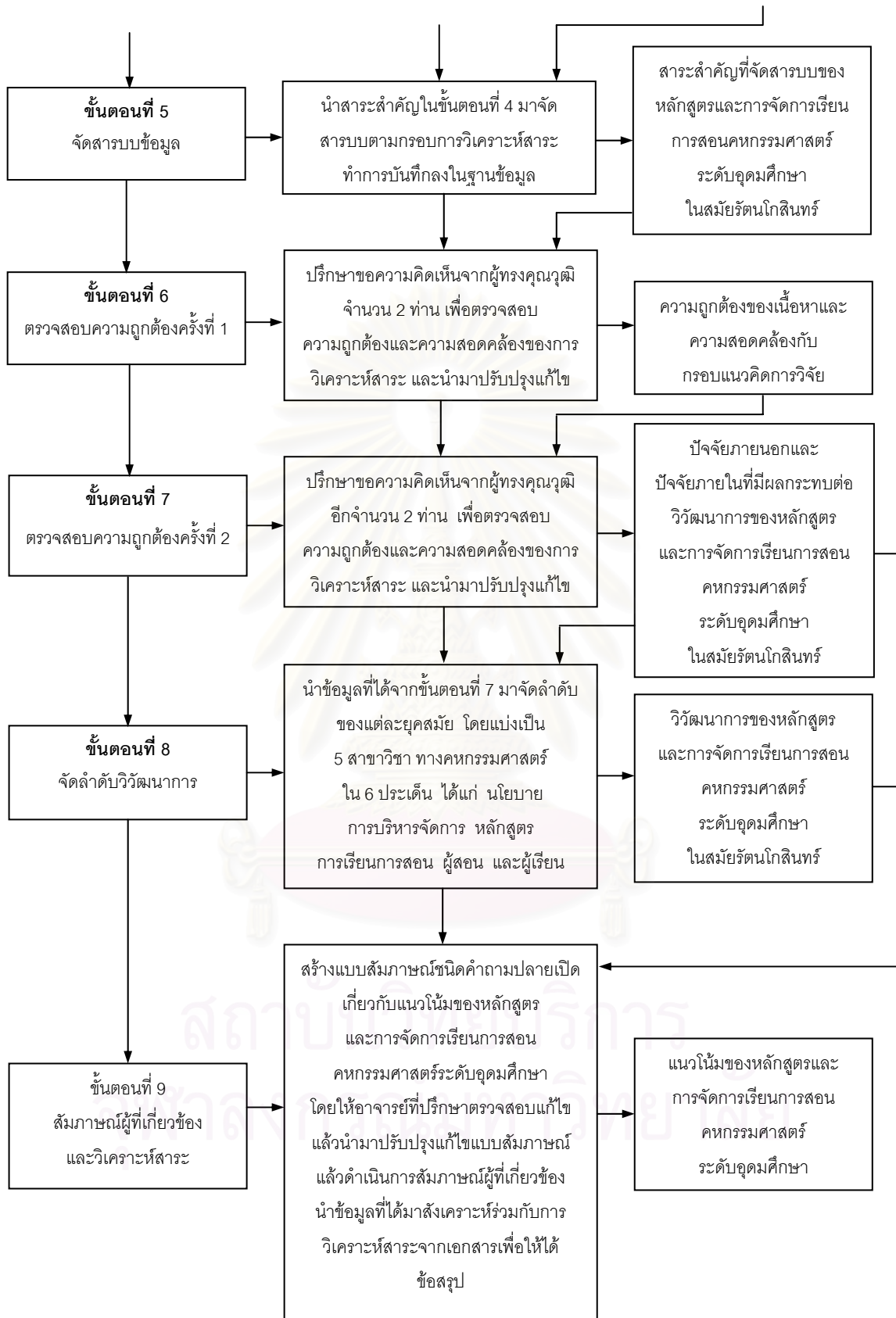
ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ดังแสดงในภาคผนวก ง ในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต โดยสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 11 คน (ภาคผนวก ฉ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์สาระจากเอกสาร จำนวน 12 เล่ม (ภาคผนวก ฉ เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต) แล้วนำผลการสัมภาษณ์และผลการวิเคราะห์สาระจากเอกสารมาสังเคราะห์สาระ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบ ในเรื่องของแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในประเด็น นโยบายการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย พร้อมกำหนดกรอบการวิเคราะห์สาระ และตารางบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบวิเคราะห์สาระและโครงสร้างข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์สาระ (ภาคผนวก ค แบบวิเคราะห์สาระ) ประกอบด้วย รหัสเอกสาร แหล่งที่มา รายการอ้างอิง ยุคสมัย รัชกาล หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง หัวเรื่องย่อย สาระ และประเด็น เพื่อการบันทึกและประมวลสาระสำคัญ แล้วดำเนินการออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูล จัดทำระบบการกำหนดรหัสเอกสาร (ภาคผนวก ข การกำหนดรหัสเอกสาร) และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP เพื่อดำเนินการสร้างระบบจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล โดยใช้โปรแกรม Microsoft Access 2002 XP ผู้วิจัยทดลองทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สาระลงในฐานข้อมูล เพื่อทดสอบระบบการบันทึกและสืบค้นฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถสืบค้นฐานข้อมูลตามหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ในแต่ละยุคสมัย ในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และสามารถแสดงผลข้อมูลที่ต้องการได้

ขั้นตอนที่ 3 ประมวลเอกสารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

ผู้วิจัยทำการสำรวจแหล่งจัดเก็บเอกสารทั้งเอกสารขั้นต้นและเอกสารขั้นรอง และดำเนินการประมวลเอกสารเบื้องต้น ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ (ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร)

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการอ่านสกัดจับประเด็น เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยลงในแบบวิเคราะห์สาระ พร้อมกำหนดรหัสเอกสาร แหล่งที่มา ผู้จัดทำเอกสาร ยุคสมัย รัชกาล หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง หัวเรื่องย่อย สาระ และประเด็น และบันทึกข้อมูลด้วยรหัสเอกสารลงในตารางบันทึกข้อมูลในแต่ละยุค (ตารางที่ 4 ตารางบันทึกข้อมูล) เพื่อตรวจสอบผลการจัดเก็บข้อมูลว่าได้ประเด็นครบตามที่ต้องการแล้วหรือไม่ หลังจากนั้นนำประเด็นที่ได้มา มาตีความวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและสรุปตามกรอบการวิเคราะห์สาระ เพื่อให้ได้มาซึ่งสาระสำคัญของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มี

ผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค

ขั้นตอนที่ 5 จัดสารบบข้อมูล

ผู้วิจัยนำสาระสำคัญของที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 มาจัดสารบบตามกรอบการวิเคราะห์สาระ แล้วทำการบันทึกลงในฐานข้อมูล ด้วยโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP เพื่อให้ได้สาระสำคัญที่จัดสารบบของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบความถูกต้องครั้งที่ 1

ผู้วิจัยปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ ลำดับที่ 1 และ 2) เพื่อตรวจสอบสาระสำคัญ และการจัดระบบข้อมูลว่ามีความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน ความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยนำข้อวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 ตรวจสอบความถูกต้องครั้งที่ 2

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 ปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ ลำดับที่ 3 และ 4) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์สาระตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผู้วิจัยนำข้อวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูล เพื่อให้ได้สาระสำคัญของสารบบของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ในแต่ละยุค

ขั้นตอนที่ 8 จัดลำดับวิวัฒนาการ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 7 มาดำเนินการจัดลำดับของแต่ละยุคสมัย เพื่อให้ได้มาซึ่งวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา และคหกรรมศาสตร์ใน 5 สาขาวิชา คือ สาขาอาหารและโภชนาการ สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริเวณศึกษา สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และสาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยครอบคลุมใน 6 ประเด็น ได้แก่ นโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 9 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 7 และขั้นตอนที่ 8 มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในลักษณะคำถามปลายเปิด (ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์) ดำเนินการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ โดยต้องมีประสบการณ์ทางด้านการสอนคหกรรมศาสตร์มาไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นอาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน และผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการต่าง ๆ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งสาระสำคัญ เกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์ สาระ เพื่อให้ได้ข้อสรุป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค 2) เสนอวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ และ 3) เสนอแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ที่ใช้ข้อมูลจากเอกสารที่ได้อ่านไว้เป็นหลักและการศึกษาจากบุคคลด้วยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้แบ่งสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ออกเป็น 5 สาขาวิชา และคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในภาพรวมรวมเป็น 6 สาขาด้วยกันดังนี้

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
2. อาหารและโภชนาการ
3. เสื้อผ้าและสิ่งทอ
4. การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา
5. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน
6. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการอุดมศึกษา ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน และแบ่งยุคในสมัยรัตนโกสินทร์ตามปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศเป็น 6 ยุค ดังนี้

ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ

ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ

ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย

ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ

ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติ

ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา

ผู้วิจัยแสดงข้อค้นพบเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาใน

สมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค ดังแสดงไว้ในตอนที่ 1 และนำเสนอภาพรวมของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5

ตอนที่ 2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เสนอวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังแสดงในตอนที่ 2 และนำเสนอภาพรวมของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6

ตอนที่ 3 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ดังแสดงในตอนที่ 3 และนำเสนอภาพรวมของแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ดังแสดงไว้ในตารางที่ 8

ตอนที่ 1 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค

ข้อค้นพบในเรื่องของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยนำเสนอเป็นลำดับตามยุคสมัย ในประเด็นของปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรมและการอุดมศึกษา และปัจจัยภายในด้านนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียนที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในด้านนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน ดังรายละเอียดดังนี้

1. ยุคที่หนึ่ง พีนุฟูประเทศ รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325-2394)

1.1 ปัจจัยภายนอก

1.1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นการเริ่มต้นยุคพีนุฟูประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความมั่นคงและการก่อสร้าง มุ่งเน้นการสร้างและบูรณะวัดการชำระพระไตรปิฎก การสร้างพระราชวัง และการปกป้องบ้านเมืองจากภัยสงครามโดยรอบประเทศ เป็นการพึ่งพาตนเอง เพื่อความอยู่รอด (ประยูร ศรีประสาธน์, 2536) ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ความตอนหนึ่งว่า

“...พระมหากษัตริย์ในสามรัชกาลแรกทรงถือนโยบายร่วมกันในอันที่จะสร้างบ้านสร้างเมืองใหม่ให้ใหญ่โต สง่างามเทียบเท่ากรุงศรีอยุธยา หรือที่พูดกันทั่ว ๆ ไปว่าให้เหมือน “ครั้งบ้านเมืองดี” นับตั้งแต่การสร้างพระบรมมหาราชวังและวัดวาอารามต่าง ๆ เป็นต้น สถานที่บางแห่งก็ยังคงขนานนามให้เหมือนกับสถานที่ที่เคยมีในกรุงศรีอยุธยา เช่น ภูเขาทอง คลองมหานาค ฯลฯ ที่ทรงจัดทำดั่งนี้ก็เพื่อจะแสดงว่าไทยได้กลับตั้งตัวเป็นอิสระมีกำลังพอที่จะสร้างบ้านเมืองใหม่ให้เทียบเท่ากรุงศรีอยุธยาอีกครั้งหนึ่งแล้ว...” (กรมศิลปากร, 2505)

1.1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ เป็นการเรียนตามอัธยาศัย ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม แล้วถ่ายทอดสืบสานกันมา ในลักษณะถ่ายทอดในวงศ์ตระกูลทำให้เกิดหมู่บ้านช่างฝีมือขึ้นดังที่ เสฐียรโกเศศ (2510) เล่าว่า

“...ตามปกติ การหากินในวิชาช่างเฉพาะอย่างนี้ มักตั้งทำรวมกันอยู่ในที่แห่งเดียวกัน เพราะสะดวกแก่ผู้มาว่างจ้าง ถ้าไม่ใช่เป็นผู้มีฝีมือจริง ๆ ซึ่งมีคนนิยมเป็นพิเศษ ก็ไม่กล้าแยกไปหากินตามลำพัง เพราะจะหางานจ้างได้น้อยไม่พอเลี้ยงตัว ผู้เป็นช่างหรือมีความรู้วิชาไร ย่อมจะฝึกหัดลูกหลานของตนเองในวิชาที่ตนรู้ หรือถ้าเป็นคนอื่นที่มาจากตัวเป็นศิษย์ ถ้าอยู่ในบ้านครูไปนาน ๆ บางทีก็ไปชอบพอ รักใคร่ กับลูกสาว หลานสาวของครู หรือของคนอื่นในบ้านนั้นเลยแต่งงานได้เป็นเมียผัวกันเกิดเป็นลูกเขยหลานเขยเกี่ยวดองกับครูก็มี...

...เหตุนี้ในเวลาต่อมาผู้มีวิชาชีพอ่างเดียวกัน จึงอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านหรือตำบล และส่วนใหญ่เกี่ยวข้องเป็นญาติกันแทบทั้งนั้น เกิดเป็นบ้านที่มีชื่อเรียกไปตามอาชีพที่คนในถิ่นนั้นประกอบกันอยู่ เป็นบ้านหม้อ บ้านดอกไม้ บ้านบาตร บ้านหล่อ บ้านบุ เป็นต้น...”

ในขณะที่การศึกษาสตรีถูกทอดทิ้งมีน้อยคนที่อ่านหรือเขียนได้ และถึงแม้ว่าไทยจะติดต่อกับชาวต่างประเทศก็ไม่มีผลทำให้หันไปนิยมวัฒนธรรมและศาสนาทางตะวันตก แต่เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษา ที่ทำให้มีโอกาสรับความรู้วิชาการของชาวตะวันตกหลากหลายเพิ่มขึ้น (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542; รอง ศยามานนท์, 2507) ดังที่ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญและภัยของอังกฤษและมหาอำนาจตะวันตกอื่น ๆ ดังพระราชดำรัสที่มีต่อจมีนไวยวรรณถ (ช่วง บุนนาค) จางวางมหาดเล็กว่า

“การศึกษาสงครามญวนข้างพม่าเห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่ข้างพวกฝรั่ง
ให้ระวังให้ดี อย่าเสียทีแก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่คิดจะเรียนเอาไว้ก็ให้เอา
อย่างเขาแต่อย่าให้นับถือเลื่อมในไปทีเดียว” (ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา, 2504)

1.1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด แม้รัฐจะ
ไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษาโดยตรง แต่พระมหากษัตริย์เกือบทุกพระองค์จะทรงทำนุบำรุงการศึกษาและ
ศาสนาอย่างจริงจัง เมื่อรัฐยังไม่มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน จึงเป็นเรื่องของ
ประชาชนจัดการศึกษาตนเอง เป็นลักษณะการศึกษาตามประเพณีไม่จริงจังมากนักคล้ายกับเป็นงาน
อดิเรก(สุพิตรา ชุมเกต, 2523 : 2-9; สมบูรณ์ พรธนาภพ, 2524) ในขณะที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2514) ทรงเล่าถึงการศึกษาในรัชสมัยนี้ว่า

“...ส่วนการศึกษาในพระราชวังของพระองค์ชาย เรียนภาษามคธ พระองค์หญิง
ฝึกหัดการเรือน เขตของการเรียนชั้นมัธยมศึกษาภาคต้นไปจนถึงไลกันต์ (พระองค์ชาย
พระชันษา 13 ปี พระองค์หญิง พระชันษา 11 ปี) วิชาที่เรียนชั้นมัธยมปลาย คือ
พระองค์ชายทรงผนวชเป็นสามเณร เรียนพระธรรมกับทั้งฝึกหัดปฏิบัติพระวินัย
และเริ่มเรียนศิลปวิทยาเฉพาะอย่างที่ชอบพระอัยยาคัย เมื่อลาผนวช แล้วต้องออกมา
อยู่นอกพระราชวังเล่าเรียนวิชาเฉพาะอย่างจากสำนักผู้เชี่ยวชาญ จนพระชันษาได้ 21 ปี
ถึงเขตอุดมศึกษา ทรงผนวชอีกครั้งเป็นพระภิกษุ ศึกษาพระธรรมวินัย กับทั้งวิชาอาคม
ชั้นสูง ชักซ้อมให้เชี่ยวชาญเปรียบเสมือนการศึกษาในมหาวิทยาลัย เมื่อลาผนวชก็เป็น
อันสำเร็จการศึกษาสามารถรับราชการได้แต่นั้นไป...”

1.1.4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

องค์ความรู้ดั้งเดิมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย องค์ความรู้เดิมนั้นตั้งอยู่บน
พื้นฐานการผลิต หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4 แบบด้วยกัน ได้แก่ 1) การล่าสัตว์และเก็บหาของป่า
2) การเกษตรดั้งเดิมแบบใช้แรงงานคนและสัตว์ 3) หัตถกรรมและการช่างต่าง ๆ ซึ่งเป็นแบบสังคม
เกษตร 4) การค้าอันจากนี้ยังรวมถึง 5) การทำสงคราม องค์ความรู้เหล่านี้มักมีลักษณะเชื่อม
ประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม มีพิธีกรรม อิงกับความเชื่อเร้นลับที่
เรียกว่าไสยศาสตร์ เช่น การหาเหล็กไหล ซึ่งนิยมกันในตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งองค์ความรู้จาก
การล่าสัตว์และเก็บหาของป่า เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมาก เป็นที่มาของรายได้
หลักของการค้าระหว่างประเทศ เช่น หนังสัตว์ ไม้หอม เครื่องเทศ ในส่วนขององค์ความรู้จาก
การเกษตรดั้งเดิมแบบใช้แรงงานคนและสัตว์ มักเป็นแบบพอเพียง ได้แก่การทำมาพอลี้ยงชีพที่เหลือ
จึงขาย และองค์ความรู้ด้านหัตถกรรมและการช่างของไทยโดยมากมีลักษณะเรียบง่ายเข้ากับลักษณะ

สังคมเกษตรดั้งเดิม และมีลักษณะศิลปะเฉพาะของไทย เช่น ละเจียด อ่อนช้อย และดูน่ารักสวยงาม ทัศนกรรมและการช่างของไทยที่สำคัญได้แก่ 1) การก่อสร้างบ้านเรือนทั้งที่ใช้ไม้และไม่จริง 2) การผลิตของใช้ในบ้าน เช่น เครื่องจักสานและการประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุพื้นบ้าน การปั้นด้วยทอผ้าและตัดเย็บ การทำแห อวน เครื่องปั้นดินเผา 3) ยานพาหนะ ได้แก่ เกวียนและเรือ และ 4) ของใช้อื่นในการผลิต เช่น คันไถ มีด เป็นต้น (อนุช อาภาภิรม, 2543) อย่างไรก็ตามในสมัยนี้มิชชันนารีเริ่มเข้ามาเผยแพร่ศาสนาวิทยาการต่าง ๆ ด้วยการจัดการศึกษา ดังความตอนหนึ่งที่ เคนเนท อี แวลล์ (1958) กล่าวไว้

“เมื่อมิชชันนารีอเมริกัน เริ่มเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในต้นรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กิจกรรมประการหนึ่งในหลายอย่างของมิชชันนารีเหล่านี้ คือ การเผยแพร่วิทยาการตะวันตก ด้วยการจัดการศึกษา”

1.1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

การศึกษาในสมัยก่อนมีลักษณะของวัฒนธรรมการหวงแหนความรู้ มุ่งถ่ายทอดเฉพาะคนในวงศ์ตระกูลและศิษย์ที่เลือกสรรแล้ว ดังในตำราวิชาเฉพาะบ่งบอกถึงค่านิยมของการหวงแหนความรู้ ถ่ายทอดให้กับผู้ที่เห็นว่าสมควรได้เรียนรู้ เช่น ลูกหลานในวงศ์ตระกูลหรือผู้ที่มีความสามารถจริง ๆ เท่านั้น ดังเช่น ตำราแพทย์เล่มหนึ่งย้ำแก่ผู้เรียนว่า

“ผิวเรียนรู้คัมภีร์ไสย สุขุมไว้อย่าแพร่งพราย ไม่ควรไขขยาย เปรียบดั่งแก้วกับวานรไม่รักษาจักทำยับ ภาตารับฟุ้งขจร เสียแรงเป็นครูสอน ทั้งบุญคุณก็เสียเสียรู้แล้วอ้างอวดโอ้ ให้คนโง่เค้ามูล ตำราจะอาภูล เพราะลำพองลำพองพาล”

(หอสมุดวชิรญาณ หมวดตำราเวชศาสตร์ เลขที่ 1)

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นได้จากวรรณคดี ขุนช้างขุนแผน ตอนเถรแก้วศึกษากับสมภารบุญวัดส้มใหญ่ ดังคำกลอนที่ว่า

“...หนังสือสิ้นกระแสน์แปลอรรถ	จนสมภารเจ้าวัดไม่บอกได้
ดูบหลังดูหน้าแล้วว่าไป	สิ้นไส้กูดแล้วเถรแก้วอา
ยั้งแต่สมุดตำรับใหญ่	พินแต่หัวใจพระคาถา
ภูจัดแจงช่องสุ่มแต่หนุ่มมา	หวังไว้จนชราไม่บอกใคร...”

(เสภาขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, 2510)

วัฒนธรรมในยุคนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือวัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมชาวบ้าน วัฒนธรรมหลวง เป็นศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนชั้นปกครอง ซึ่งก็คือ ราชสำนักหรือวัง เป็นวัฒนธรรมที่มีกฎระเบียบแบบแผนที่ค่อนข้างจะแน่นอนตายตัว มีการสร้างสรรค์อย่าง

ประณีต วิจิตรบรรจง ดังที่พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรทรงนิพนธ์ไว้ว่า "...บ้านเมืองไทยครั้งโบราณวัฒนธรรมย่อมแวดล้อมพระองค์พระมหากษัตริย์..." (พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, 2506)

ในขณะที่วัฒนธรรมชาวบ้านหรือที่เรียกว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันในแต่ละท้องถิ่น แต่ละชุมชน หรือภูมิภาค นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่ไม่กล้าคิดนอกเหนือจากที่ครูสอน เพราะกลัวจะเป็นการละเมิดและทำให้ผิดครูได้ จึงทำให้ความรู้ทั้งหลายไม่ออกเลย แต่กลับจะลึ้มเลื่อนไปได้ง่ายและความไม่สะดวกในการจัดหาและจัดบันทึกด้วย นอกจากนี้ยังไม่นิยมให้ผู้หญิงเรียนรู้หนังสือ และกลัวว่าเมื่อรู้หนังสือแล้วจะใกล้ชิดผู้ชายมากเกินไป (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529; แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536 : 5; คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.)

วัฒนธรรมการแต่งกายของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ชายไว้ผมทรงหลักแจว ใส่เสื้อคอกลม นุ่งโจงกระเบน มีผ้าคาดทับเอว ผู้หญิงไว้ผมสั้นคล้ายชาย นอกจากหญิงสูงศักดิ์ไว้ผมยาว โดยใช้สีผึ้งรีดผมให้อยู่ตัว หมั้นผ้าสไบจีบ ผ้านุ่งของหญิงก็นุ่งผ้าสไบหน้านางเป็นผ้าลาย บางทีก็นุ่งโจงกระเบน บางครั้งใส่เสื้อคอกลมแขนกระบอกและหมั้นสไบทับ (รัชนิกร เศรษฐโชติ, 2532; เลิศ เกษรเกศรา, 2521)

1.1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้น การศึกษาเป็นการเรียนแบบเป็นลูกมือทั้งสิ้น ไม่มีแบบแผน เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ และยังมีให้ความสำคัญต่อการศึกษาศาสตร์ การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้กันในหมู่คนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน จัดเป็นการศึกษาในระดับต้น และอาจได้รับการถ่ายทอดความรู้ในระดับสูงขึ้นไปจากในวังที่เป็นสถาบันชั้นสูงสุด ที่ให้การศึกษอบรมในหลายลักษณะ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545; 190-192; วนิตา สิทธิธรรณฤทธิ์, 2527; เพ็ญจันทร์ ทพประเสริฐ, 2542; ประยูร ศรีประสาธน์, 2536) สำหรับการศึกษานอวังมีความสำคัญมากที่สุดในการศึกษาของไทยสมัยก่อน โดยที่จะต้องใช้เวลาเพื่อการศึกษาไม่ต่ำกว่า 18 ปี ตั้งแต่อายุ 3 ขวบ จนกระทั่งลาผนวช และศึกษาวิทยาการเพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและสามารถรับราชการได้ ส่วนเด็กหญิงจะศึกษาในอีกลักษณะหนึ่ง คือ เกือบทั้งหมดจะฝึกหัดวิชาการเรือนและวิชาชีพบางอย่างตามความสนใจ รวมทั้ง ศึกษาศิลธรรมด้วย โดยมีสถานศึกษา คือ บ้าน กับ วัง ส่วนวัดนั้น เด็กหญิงจะเข้าศึกษาไม่ได้ เพราะมีข้อห้ามทางพุทธศาสนา ดังนั้น ลักษณะการศึกษาของเด็กชายและเด็กหญิงจึงมีความแตกต่างกันขึ้นกับลักษณะของงานที่จะต้องทำเมื่อโตขึ้น (ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเทพฯ, 2506)

1.2 ปัจจัยภายใน

1.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

รูปแบบการแต่งกายของสตรีชั้นสูงและสตรีสามัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เน้นความแตกต่างเพื่อแสดงถึงชนชั้นและฐานะโดยคุณภาพ โดยทั่วไปนุ่งผ้าโจงกระเบนหรือผ้าซิ่นและห่มผ้าแถบหรือผ้าสไบ สตรีชั้นสูงนุ่งผ้าจีบเฉพาะการแต่งกายเป็นทางการและความงามของผ้า ความประณีตในการนุ่งห่ม รวมทั้งเครื่องประดับที่สูงค่า ส่วนสตรีสามัญใช้ผ้านุ่งผ้าห่มที่เรียบง่ายในชีวิตประจำวัน เมื่อมีเทศกาลต่าง ๆ หรือเมื่อไปวัด สตรีสามัญจึงแต่งกายพิถีพิถันกว่าปกติ ด้วยผ้านุ่งผ้าห่มลวดลายสวยงามที่ทอขึ้นเอง (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542) การแต่งกายของสตรีในยุคนี้เห็นได้จากการบรรยายเกี่ยวกับการแต่งกายในวรรณกรรมเรื่อง พระอภัยมณี (สุนทรภู่, 2511) ที่กล่าวถึงการแต่งองค์ทรงเครื่องของตัวเอกฝ่ายหญิง มีความว่า

“...แต่งองค์ทรงชลสุคนธา	ทรงภูษาค่าเมืองเรืองระยับ
พี่เลี้ยงเคียงองค์ประจงจัด	คาดเข็มขัดกัลเม็ดเพชรประดับ
ห่มสไบริ้วทองมีรองขับ	สอดสังวาลบานพับประดับพลอย
ทั้งสร้อยนวมสวมพระศอลอออ่อน	ทองกระกรแลกระจ่างอย่างหึ่งห้อย
อำมรงค์เรือนแก้วล้วนเพชรพลอย	ดูเรียบร้อยน่าวพระหัตถ์จรัสเรือง...”

หลักฐานที่สะท้อนให้เห็นความเข้มงวดในการแต่งกายตามฐานะก็คือ จากการขยายตัวทางการค้าในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปรากฏว่ามูลนายนายระดับล่างและราษฎรสามัญที่ร่ำรวยบางส่วนแต่งกายเกินฐานะทางสังคมของตน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงมีพระบรมราชโองการห้ามการแต่งกายเกินฐานะดังกล่าว ดังปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ความตอนหนึ่งว่า

“...นุ่งสไบปูมท้องนาถ ใส่เสื้อครุยกรองคอ กรองมือ กรองสังเวียน
กรองสำภู คาดราตคดหนามขนุน กั้นร่มผ้าศรีผึ้ง ตลอดไปจนตำรวจเลว
แลลูกค้ำวานิจกั้นร่มผ้าสีผึ้งด้วย แต่งบุตรแลหลานเล่าผูกลูกประหล่ำ
จำหลักเพชรพลอย แลจี้กุดันประดับพลอยเพชรกรมณาราชาวะดี
ใส่เกี่ยวมีประจ้งประจำยามเข้าหย่างต้องห้ามเกินบันดาศักดิ์มิได้อยู่...”

(กรมศิลปากร, 2521)

1.2.2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ค่านิยมของสังคมต้นรัตนโกสินทร์นั้น ทำหน้าที่สำคัญของผู้หญิง คือ การเป็นภรรยาและแม่ที่ดี การศึกษาสำหรับกุลสตรีจึงเน้นการทำอาหาร การเย็บปักถักร้อย การดูแลบ้านเรือน เป็นต้น วิชาเหล่านี้มีศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในพระบรมมหาราชวังตามสำนักเจ้านายฝ่ายใน เนื่องจากเจ้านาย

พระองค์หญิงเหล่านั้น จะได้รับการศึกษาด้านนี้ อย่างเชี่ยวชาญเมื่อผ่านการเรียนอักษรวิธีเบื้องต้นแล้ว ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2514) ทรงอธิบายว่า หลังจากโสกันต์แล้วเจ้านายพระองค์หญิง

“...ทรงศึกษาศีลธรรมและฝึกหัดวิชาการเรือนและเริ่มเรียนวิชาเฉพาะประเภทอันชอบ อัครยาศัยสืบเนื่องไป จนอำนาจการต่าง ๆ ในหน้าที่ของขัตติยนารีได้โดยลำพังพระองค์ ได้ความรู้ทั้งราชประเพณีและระเบียบวินัยในสมาคมของกุลนารี จนสามารถรับหน้าที่ ราชการฝ่ายในและฝึกสอนผู้อื่นสืบกันมา...”

สอดคล้องกับที่ปาลเลกัวซ์ (2506) เล่าถึงการศึกษาของสตรีสามัญชนในยุคนี้ไว้ว่า

“...การศึกษาของเด็กสาว คือ ต้องรู้จักทำครัวและตักน้ำพริกเป็น ทำขนม มวนบุหรื และจีบพลู ผู้หญิงไปหาฟัน เก็บผัก และผลไม้ ตักน้ำตำข้าวและช่วยมารดา ในกิจบ้านการเรือน ทุกเช้าจะนั่งเป็นระเบียบเรียบร้อยที่ประตูบ้าน คอยถวาย บิณฑบาตแก่พระภิกษุที่ผ่านมา ฟังพระเทศน์แล้วก็ร้องสาธุ สาธุ...”

1.2.3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

การทอผ้าในหลายท้องถิ่นเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของสตรี ซึ่งได้รับการถ่ายทอด จากมารดาหรือญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านส่วนใหญ่ในชนบทของไทยรวมทั้งการทอ ผ้านั้น เกิดขึ้นในสังคมจารีตที่มีระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ เมื่อมีเวลาว่างจากการทำไร่ทำนา ชาวไร่ ชาวนาจะใช้เวลาว่างผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ขนานานชนิด เพื่อใช้สอยและเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งจำเป็น อื่น ๆ ที่ผลิตเองไม่ได้ ดังที่ ศศิวรรณ ดำรงศิริ (2531) ได้กล่าวไว้ความว่า

“...ในเรื่องของการทอผ้านั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นหนึ่งใน ปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต ตามระบบสังคมเดิมนั้น การผลิตปัจจัยสี่ในการ ดำรงชีวิตจะทำเองในครัวเรือน ตั้งแต่การไถยารักษาโรคจากสมุนไพรพื้นบ้าน การทอผ้าจึง เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอยู่มาก นับเป็นงานที่ผู้หญิงแทบทุกคนต้องทำได้ เพราะความ จำเป็นในการใช้สอยในครอบครัว...”

นอกจากนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2525) ยังได้วิเคราะห์ไว้ถึงความตอนหนึ่งว่า

“...วัฒนธรรมไทยที่ได้มาจากศาสนาพุทธ ก็คือ วัฒนธรรมในการครองชีพ ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมเดียวกัน ตลอดจน ถึงการแต่งกายที่สාරวมและมรรยาทในการปฏิบัติต่อไปจนถึง มรรยาทในการเสพ อาหาร มรรยาทเหล่านี้ ศาสนาพุทธได้กำหนดไว้ให้พระภิกษุ ปฏิบัติค่อนข้างละเอียด ลอมากในพระธรรมวินัยหมวดเสขียวัตรและคนไทย ซึ่งได้บวชเรียนแล้วได้จดจำ ออกมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตนและสอนคนอื่น ๆ ให้ปฏิบัติต่อ ๆ มา...”

1.2.4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ทักษะและการเรียนรู้การทอผ้าเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และการสั่งสมประสบการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิง นับตั้งแต่วัยเด็ก เช่น เตรียมเส้นด้าย เส้นไหม หรือช่วยเลี้ยงไหม เมื่อโตขึ้นหรือย่างเข้าวัยรุ่นจึงเริ่มหัดทอผ้า โดยทำความคุ้นเคยกับอุปกรณ์การทอผ้าประเภทต่าง ๆ และฝึกหัดทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2532)

1.2.5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

การเรียนรู้การทอผ้าเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและสั่งสมประสบการณ์ตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิง โดยแม่และญาติผู้ใหญ่เป็นผู้เริ่มสอนให้เด็กหญิงได้มีโอกาสสัมผัสกับกิจกรรมต่าง ๆ ของการทอผ้า และฝึกหัดจนชำนาญในทุกขั้นตอน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2532)

1.2.6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ในระบบสังคมดั้งเดิมการผลิตปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตจะต้องกระทำในครัวเรือนหรือในหมู่บ้านเป็นหลัก ดังนั้น ในครอบครัวที่ผู้หญิงสามารถผลิตผ้าที่มีคุณภาพขึ้นในครัวเรือนได้เองก็จะเป็นครอบครัวที่มีความพร้อม จึงเท่ากับการทอผ้าของผู้หญิงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้ครอบครัวสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ค่านิยมของชาวล้านนา ยกย่องผู้หญิงที่มีความสามารถในการทอผ้าได้ดี ถ้าหญิงใดทอผ้าไม่เป็นจะถูกตำหนิว่าไม่เหมาะที่จะเป็นแม่บ้านแม่เรือน ในภาคอีสานมีประเพณีว่าในวันแต่งงานเจ้าสาวต้องมอบผ้าที่ทอเองให้แก่พ่อแม่เจ้าบ่าวตลอดจนญาติผู้ใหญ่ เพื่อให้เจ้าสาวได้แสดงฝีมือในด้านนี้ และในภาคใต้มีการปลูกฝังให้บุตรสาวเห็นความสำคัญของการทอผ้า อันถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่สำคัญของสตรีชาวภาคใต้ (ศศิวรรณ ดำรงศิริ, 2531) ดังที่ คาร์ล บอค (2529) ชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกล่าวถึงผู้หญิงและหัตถกรรมทอผ้าในภาคเหนือความตอนหนึ่งว่า "...แม้กระนั้นเจ้าหญิงผู้มั่งคั่ง ก็ยังมีได้มีช้อยกเว้นจากความจำเป็นที่จะต้องทอผ้าไหม อันเป็นสัญลักษณ์ตามตำแหน่งของเธอ เช่นเดียวกับหญิงซึ่งจนกว่า ต้องทอผ้าฝ้ายใช้เองเหมือนกัน..."

1.3 ผลกระทบ

1.3.1 ผลกระทบด้านนโยบาย

การจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม วิถีชีวิตจากสมัยกรุงศรีอยุธยา การประกอบอาชีพของครอบครัวเพื่อการยังชีพเท่านั้น เป็นการศึกษาตามฐานะของสังคม 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นสูง ชั้นกลางและชั้นต่ำ (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542; ประยูร ศรีประสาธน์, 2536) และในเรื่องของการศึกษาของสตรีนั้น มีธรรมเนียมโบราณที่สืบเนื่องมาถึงสังคมรัตนโกสินทร์อยู่ธรรมเนียมหนึ่งคือ

“...เมื่อทารกแรกเกิดเกิดภายหลังจากตัดสายสะดือแล้ว ผู้ใหญ่จะจัดผ้าและเข็มวางไว้ข้างตัว ถ้าเป็นเด็กชายจะจัดสมุดดินสอวางไว้ เป็นการถือเคล็ดว่าเมื่อโตขึ้นเด็กผู้หญิงจะเก่งเรื่องการบ้านการเรือนสมเป็นกุลสตรี ส่วนเด็กผู้ชายจะมีความสามารถทางด้านหนังสือ เมื่อโตขึ้นจะได้มีโอกาสเข้ารับราชการเป็นเจ้าคนนายคน...”

(ประจักษ์ ประภาพิตยากร, 2520)

1.3.2 ผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

การศึกษาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบเดียวกับสมัยโบราณ คือ การศึกษาตามอัธยาศัย ตามประเพณีมีบ้านวัดวังเป็นแหล่งความรู้ (วนิดา สิทธิธรรณฤทธิ์, 2527; เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542) ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2514) ได้บันทึกไว้ว่า

“สำนักที่เรียน อยู่ตามตระกูลเดิมของตนเป็นพื้นฐาน บุตรราษฎรก็หัดประกอบการทำงาน ทำสวน คำขาย การฝีมือไปในตระกูล บุตรผู้มีบรรดาศักดิ์ก็หัดราชการ ในหน้าที่อันตระกูลของตนเคยทำมา การงานเหล่านี้เอง เป็นทางสำหรับคนเหล่านั้น จะพึงประกอบสืบไปเมื่อน้ำที่ฝากให้ศึกษาตามสำนักก็มีบ้าง แต่มักจะเป็นการงานซึ่งไม่เคยทำมาในตระกูล เช่น ส่งบุตรให้ไปอยู่เป็นลูกมือของแพทย์หรือนายช่าง ได้รับใช้ไป ก็เข้าใจโดยลำดับ จนอาจทำการนั้นได้เองตามลำพัง ถึงผู้จะเข้ารับราชการก็เหมือนกัน เมื่อจะรับราชการในทางอื่นจากตระกูลเคยทำมา ผู้ใหญ่ก็ต้องฝากให้ทำในสำนักอื่น เช่น จะหัดในทางคดี ก็ต้องเข้าเป็นเสมียนในศาลเป็นต้นไป ความรู้ที่พึงได้ในขั้นนี้ ย่อมเป็นเฉพาะอย่างแต่เป็นทางติดต่อกับการงานทีเดียว ยิ่งหย่อนตามประเภท จัดว่าเป็นความรู้ได้ละอย่าง ๆ”

1.3.3 ผลกระทบด้านหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมไทย โดยมีรากฐานของหลักสูตรมาจากกรอบจริยธรรมและพุทธศาสนาและสังคมเกษตร หลักสูตรมี 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมราษฎร์ และในส่วนของวัฒนธรรมหลวงทางด้านอาหารจะเห็นได้จาก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่ทรงโปรดการกวี บทพระราชนิพนธ์ที่นับเป็นคุณูปการแก่การศึกษาเรื่องอาหารไทย คือ บทพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวาน (กรมวิชาการ 2530: 15) ได้กล่าวถึงอาหารคาวและอาหารหวาน นับเป็นวรรณกรรมที่ฉายภาพอาหารไทยในราชสำนักได้ชัดเจนที่สุด ดังตัวอย่าง

“มีสมันแกงแก้วตา	หอมยี่ห่วยรสร้อนแรง
ชายใดได้กลิ่นแกง	แรงอยากให้ไผ่ฝันหา
ย่าใหญ่ใส่สารพัด	วางจานจัดหลายเหลือตรา
รสดีด้วยน้ำปลา	ญี่ปุ่นล้าย้าวนใจ
หมูแฉมแหลมเลิศรส	พร้อมพริกสดใบทองหลาง
พิศห่อเห็นรางซาง	ห่างห่อหวนป่วยใจเหย
ก้อยกุ่มปรุงประทีน	วางถึงลิ้นดินแดโดย
รสทิพย์หยิบมาโปรย	ฤาจะเปรียบเทียบทันขวัญ
เทพีพื้นเนื้อทอง	เป็นมันย่องล่องลอยมัน
น่าชดรสครามครัน	ของสวรรค์เสวยรมย์
หมากปรางนางปอกแล้ว	ใสไถแก้วแพรวพรายแสง
ยามขึ้นรีนโรยแรง	ปรางอิมอบซาบนาสา
พลับจีนจักด้วยมีด	ทำประณีตน้ำตาลกวน
คิดโษษฐ์อ่านยืมยวน	ยลยิ่งพลับยัปปรรณ
น้อยหน่านำเมล็ดออก	ป้อนเปลือกปอกเป็นอัศจรรย์
มือใครไหนจักทัน	เทียบเทียบที่ฝีมือนาง
ผลเงาะไม่งามแะ	มละอนเมล็ดแมละเหลือปัญญา
หวนเห็นเช่นรจนา	จำเจ้าเงาะเพราะเห็นงาม”

และข้อความตอนหนึ่งในบทพระราชนิพนธ์ละครนอกเรื่องสังข์ทอง (กรมศิลปากร 2513: 254) อาหารดังกล่าว คือ แกงผัก ที่มีกะสลักขึ้นผักเป็นเรื่องราวย้อนหลัง ดังนี้

“ขึ้นหนึ่งทรงครรภักถยา	คลอดลูกออกมาเป็นหอยสังข์
ขึ้นสองต้องขับเที่ยวเซซัง	อุ้มลูกไปยังพนาลัย
ขึ้นสามเมื่ออยู่ด้วยยายตา	ลูกยาออกช่วยขับไก่
ขึ้นสี่กัลยามาแต่ไพร	ทูลสังข์บินไปกับนอกชาน
ขึ้นห้าปตุรงค์ทรงศักดิ์	ให้จับตัวลูกรักมาจากบ้าน
ขึ้นหกจงจำทำประจาน	ให้ประหารฆ่าฟันไม่บรรลัย
ขึ้นเจ็ดเพชฌฆาตเอาลูกยา	ไปถ่วงลงคองน้ำไหล
เป็นเจ็ดขึ้นสิ้นอรไท	ใครใครไม่ทันจะสงกา”

และเมื่อถึงวัยมีครอบครัว มารดาจะสอนให้รู้จักดูแลกิจการบ้านเรือนและปรนนิบัติสามี ในวรรณคดีเรื่อง “ขุนช้าง ขุนแผน” ซึ่งสะท้อนภาพสังคมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์เป็นอย่างดีนั้น นางศรีประจันต์ได้สอนนางพิมพิลาไลยว่า

“...เนื้อเย็นจะเป็นซึ่งแม่เรือน
เข้านอกออกในให้ระวัง

ทำให้เหมือนแม่สอนมาแต่หลัง
ลูกนั่งนอนบแบ่สามี่...”

(เสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, 2510)

ในส่วนของวัฒนธรรมหลวง มีหลักสูตรชั้นสูงสำหรับขัตติยนาารี หรือเพื่อรับราชการในวัง ด้วยการฝึกฝนกิริยามารยาท การมีสัมมาคารวะก่อน แล้วจึงให้เรียนหนังสือและการเรือนอย่างที่ได้กพอจะทำได้ แล้วจึงเขยิบสูงขึ้น โดยในด้านการเรือนให้ประดิษฐ์เครื่องแต่งกายได้เอง สอนเย็บปักถักร้อย ปักสะดึง ร้อยดอกไม้ทำอาหารต่าง ๆ ส่วนชั้นกลางนั้นคือหญิงที่ไม่ได้ถวายตัวทำราชการ มักเป็นลูกคหบดีที่ต้องการให้รับการศึกษาอบรมอย่างชาววัง เรียนการเรือน การช่างสตรี และมารยาท เช่น การจีบผ้า อบผ้า ทำเครื่องหอม การทำอาหาร จีบพลุเจียนหมาก ทำดอกไม้ ประดิษฐ์เป็นรูปต่าง ๆ ทำอาหาร ปอกหรือสลักผักและผลไม้ เป็นรูปต่าง ๆ เช่น สลักขิงเป็นรูปดอกไม้ สานผักนึ่งที่ชอย ออกเป็นลายเล็กให้เป็นรูปปลาตะเพียน ปอกมะพร้าวริ้ว การแกะสลักมันเป็นรูปดอกกุหลาบ และการแกะสลักเป็นเรื่องราว เป็นต้น และชั้นต่ำซึ่งเป็นหญิงชาวบ้านที่เกณฑ์มา เป็นการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ภายในวัง ไม่ได้รับการศึกษาอะไรเช่นพวกชาววังชั้นสูงหรือชั้นกลาง ในส่วนของวัฒนธรรมราษฎร ผู้หญิงฝึกเรียนการทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย และต้องฝึกเรียนการเรือนรู้การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทำขนม ทอผ้า งานฝีมือ มวนบุหรี และจีบพลุ เย็บปักถักร้อยจากบุคคลในครอบครัว ดังเช่น ประเพณีต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด การแต่งงานตลอดจนพิธีกรรมอื่น มีส่วนสนับสนุนให้สตรีฝึกฝนในด้านหัตถศึกษา เพราะเน้นการประกวดประชันฝีมือในการทำอาหารหรือประดิษฐ์ดอกไม้กันอยู่ในที่ ในบางครั้งก็ได้มีโอกาสแสดงฝีมือช่วยมารดาตั้งเช่นใน “ขุนช้าง ขุนแผน” นางพิมพิลาไลย ได้ช่วยมารดาจัดของถวายเป็นกัณฑ์เทศน์มหาชาติ ดังคำกลอนว่า

“...บ้างเอามะละกอมาผ่าจัก
แล้วย้อมสีสดงามอร่ามตา
แกะเป็นราชสีห์สิงห์ฮ้อด
รูปสัตว์หัตถ์ย่องตะละเป็น
เขาช่างแกะสลักจักเจียน

ช่วยกันแกะสลักเป็นนกหนา
ประดับประดาเป็นที่สีขรินทร์
เหยียบหยัดยืนอยู่ดูเฉิดฉัน
ดูเด่นเห็นสะอาดดังวาดเขียน
ทั้งการเปรียบต่างชมชมไป...”

(เสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, 2510)

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาสมัยใหม่ ด้วยการรับวิทยาการจากตะวันตก โดยในวังรับเข้ามา ก่อนแล้วจึงถ่ายทอดสู่ประชาชนต่อไป เช่น ตำราการทำอาหาร เป็นต้น (วนิดา สิทธิธรรณ, 2527; เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545: 190-192 ; วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529; กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527)

1.3.4 ผลกระทบด้านการเรียนการสอน

เป็นการศึกษาตามประเพณี จัดการเรียนการสอนตามอรรถศาสตร์ การสอนขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะให้ความรู้อะไรกับผู้เรียน การเรียนเป็นการเรียนแบบเป็นลูกมือ ด้วยการสังเกตพิจารณา และฝึกปฏิบัติ โดยวิธีการสอนให้ปฏิบัติตามต้นแบบ แล้วผู้สอนให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอตามความชำนาญการของผู้สอน (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542) ดังปรากฏตามที่ เสฐียร โกเศศ (2510) เล่าไว้ความตอนหนึ่งว่า

“...ผู้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ มีหน้าที่รับใช้ปฏิบัติครูทั้งในด้านความรู้ และด้านส่วนตัวของครู เป็นการปฏิบัติส่นของคุณครูไปในตัว เมื่อรับใช้ไปนาน ๆ มีความชำนาญบ้างแล้ว ถ้าใครเขามาจ้างครูทำอะไรที่ไม่สู้สำคัญและง่าย ๆ ครูก็ให้ศิษย์เป็นผู้ทำและให้รางวัลตามสมควรแก่ฝีมือ เมื่อฝึกหัดเล่าเรียนเห็นว่ามีความรู้แล้วก็ออกไปหากินตั้งตัวของตนเอง...”

อาหารไทยในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ข้าวยังคงเป็นอาหารหลักของคนไทย โดยรับประทานกับกับข้าวต่าง ๆ ซึ่งเกิดการประสมประสานจากหลายส่วน ส่วนแรกคือ การได้รับตกทอดโดยวิธีการบอกเล่าผ่านเครือญาติ จากสมัยอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรี อีกส่วนหนึ่งคือ การได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอาหารของชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกับค้าขาย และทำที่สุดคือ การประดิษฐ์คิดค้นปรับปรุงอาหารประเภทใหม่ ๆ ขึ้นมา ทำให้กับข้าวไทยมีมากมายหลายประเภท ส่วนการปรุงอาหารนั้น ยังคงเน้นที่รสชาติ กลิ่น สี และการตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจง (กอบแก้ว นาจพินิจ, 2542)

1.3.5 ผลกระทบด้านผู้สอน

ผู้สอนคือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน ได้แก่ พ่อ แม่ บุคคลในครอบครัว เครือญาติ และเครือข่ายของครอบครัวกับวังและข้าราชการ ครูไม่มีเงินเดือน การสอนถือเป็นวิทยาทาน ผู้สอนจะต้องดูว่าเด็กพร้อมที่จะเรียนอะไรและผู้สอนพร้อมที่จะสอนอะไร และดูว่าผู้สอนคาดหวังอะไรจากศิษย์และศิษย์คาดหวังอะไรกับผู้สอน คือ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (วนิดา สิทธิธรรมา, 2527; เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

1.3.6 ผลกระทบด้านผู้เรียน

ผู้เรียนได้เรียนตามฐานะตามชั้นของสังคม ผู้เรียนเกิดมาในฐานะทางสังคมใด ย่อมได้เรียนตามฐานะตามชั้นของสังคมนั้น ๆ ด้วยการเป็นลูกมือ คอยสังเกตและปฏิบัติตามต้นแบบ (ประยูร ศรีประสาธน์, 2536) ดังเช่นที่ เสฐียร โกเศศ (2510) บันทึกไว้ว่า

“... ยังไม่มีครูอาชีพ มีแต่ครูโดยศรัทธา คือ พระ ซึ่งจะมีขีดความสามารถในการสอนเพียงใดขึ้นกับพระแต่รูป ตารางสอนยังไม่กำหนดเวลาแน่นอน ลูกศิษย์ก็ไม่มีกำหนด

ตามอายุเหมือนในปัจจุบัน แต่ขึ้นกับพ่อแม่ ญาติของเด็ก ที่จะนำมาฝากฝังในวัดให้เป็นศิษย์วัด เณร หรือ พระอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำนองเดียวกัน การเข้าเรียน การออก จะออกหรือเลิกเรียนเมื่อไรก็ได้ ความรู้จะได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นกับการขวนขวายของเด็กด้วย และเด็กในที่นี้ก็หมายถึง เด็กผู้ชายเท่านั้น เด็กผู้หญิงจะเรียนในอีกลักษณะหนึ่งกับเด็กชาย หนึ่งลักษณะของวิชาความรู้ก็จะแตกต่างไปจากปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญของภาษาหนังสือน้อยเพียงพอให้อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น เน้นในเรื่องการอบรมบ่มจิตใจ ในส่วนหนึ่งจะมีการเรียนเกี่ยวกับวิชาวิธีป้องกันตัวที่ถูกผู้ชายควรจะรู้ วิทยาการบางแขนง ดังเช่น วิทยาศาสตร์ จะสอนตามแบบเก่า โดยการฝึกหัด ลงมือทำ แต่ก็ไม่ลึกซึ้งมากนัก และจะต้องทำให้ได้ดังที่ครูสอน ไม่ค่อยส่งเสริมให้คิดก้าวหน้าหรือคิดทำในสิ่งที่นอกเหนือคำสั่งสอนของครู...”

2. ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ รัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394-2453)

2.1 ปัจจัยภายนอก

2.1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

ในรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ไทยพยายามหลีกเลี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อของประเทศตะวันตกที่กำลังล่าอาณานิคม ทำให้ต้องวางนโยบายด้วยการสร้างสัมพันธภาพกับประเทศตะวันตกมากขึ้น เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น ลักษณะการปกครอง การเศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 เพื่อบำรุงการเลี้ยงชีพของมหาชน โดยมีหลักการคือ สอนให้ราษฎรทั้งหลายที่ไม่มีงานทำได้รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ชักจูงให้ราษฎรมีความขยันขันแข็ง หลีกเลียงหนทางที่ไม่ชอบธรรมและฝึกหัดให้ชำนาญในงานฝีมือ (ยุวดี กาญจนรัชชิตี, 2527) ดังที่เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ได้ส่งเรื่อง “ความเห็นที่จะจัดตั้งการศึกษาศิลปะศาสตร์เพื่อการบำรุงทางเลี้ยงชีพของมหาชน” เข้ามากราบบังคมทูล ในตอนต้นท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการศึกษาศิลปะศาสตร์ว่า “เป็นการศึกษาที่จะสอนให้ประชากรราษฎรทั้งหลายอันไม่มีการงานและเที่ยวเตร่ร่อนไปไม่รู้ทางที่จะทำมาหากินนั้นได้รอบรู้วิธีและทางทำมาหาเลี้ยงชีพ และชักจูงใจให้มีความขยันขันแข็ง และหลีกทางที่หันเหไปในที่ไม่ชอบธรรม และฝึกหัดฝีมือให้ชำนาญในการหัตถโกศลนั้น เป็นต้น” (หอสมุดแห่งชาติ, 2441)

สนธิสัญญาเบาว์ริง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และระบบการจัดเก็บภาษีของไทยอย่างรุนแรง เนื่องจากไทยต้องยกเลิกการค้าผูกขาด และสามารถเก็บภาษีสินค้าได้ตามอัตราที่ระบุไว้ในสัญญาเท่านั้น ซึ่งกระทบต่อรายรับของประเทศค่อนข้างมาก จำเป็นต้องหารายได้จากแหล่งใหม่ ๆ โดยรีบด่วน ในขณะที่เดียวกันระบบเศรษฐกิจของไทยก็เปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเน้นการค้าขายที่ทำให้ต้องพึ่งพิงการค้าต่างประเทศมากขึ้น ระบบ

เศรษฐกิจไทยเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อการยังชีพ เป็นการผลิตเพื่อขายมากขึ้น ทำให้ชาวนาต้องทุ่มเทแรงงานของตนเพื่อขยายพื้นที่ปลูกข้าวมากขึ้น เพื่อให้มีเงินซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคขึ้น โดยเฉพาะการซื้อสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศ เช่น เสื้อผ้า ซึ่งมีราคาถูกและคุณภาพดีทำให้การทอผ้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยต้องเสื่อมโทรมลงไป (กิตติ ตันไทย, 2548)

สยามได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับตลาดโลกมากขึ้น จากการเปิดประเทศตามสนธิสัญญาเบาริง ตั้งแต่ พ.ศ.2398 ทำให้กรุงเทพฯ กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าของประเทศ ในการติดต่อค้าขายกับประเทศตะวันตก การส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วขณะที่สินค้าจากตะวันตกซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าบริโภคหลังไหลเข้ามาในตลาดของสยาม (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

ดั่งที่ สัจจราชบัลเลอแก้ว (2506) กล่าวไว้ว่า

“...สภาพเศรษฐกิจของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ก่อนสนธิสัญญาบาวริงนั้นเป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง พลเมืองมีอาชีพในทางเกษตรเป็นหลัก พืชผลสำคัญ คือ ข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทย แต่ยังมีได้ผลิตจนเป็นสินค้าออกสำคัญอย่างในสมัยหลัง ๆ แต่บัลเลอแก้วกล่าวว่า เมื่อต้นรัชกาลที่ 4 ว่า ไทยส่งไปขายยังเมืองจีนและที่อื่น ๆ และได้กล่าวถึงการเกษตรของไทยสมัยนั้นว่า “ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเป็นโลกนี้ยังมีประเทศใดบ้าง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งไปกว่าประเทศสยามหรือหาไม่ โคลนตมของแม่น้ำได้ทำให้ผืนแผ่นดินอุดมไปด้วยปุ๋ยอยู่ทุกปี โดยแทบไม่ต้องบำรุงผืนดินเลยก็ได้ ต้นข้าวกอใหญ่อันมีรสพิเศษซึ่งไม่เพียงแต่พอเลี้ยงประชาชนพลเมืองเท่านั้น ยังส่งออกไปขายยังเมืองจีนและที่อื่น ๆ อีก การกสิกรรมในครอบครัวอย่างอื่นก็มีการปลูกฝ้าย ยาสูบ อ้อย ผัก ผลไม้ มีการหัตถกรรม และอุตสาหกรรมพื้นบ้านแบบเก่าที่ทำด้วยมือ เช่น ทอผ้า เครื่องปั้นดินเผา ทำน้ำตาล กระจับปี่ อีสุ เป็นต้น เมื่อได้ผลก็นำมาแลกเปลี่ยนกันเป็นพื้น...”

2.1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

ทิศทางหรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ขึ้นอยู่กับแบบแผนโครงสร้างอำนาจทางสังคม และการเมืองเป็นพื้นฐาน และโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดค่านิยมทางการศึกษาภายในสังคม ไม่ว่าจะมองจากแง่ของผู้ปกครองหรือผู้อยู่ภายใต้การปกครอง การศึกษาวิชาชีพเป็นการศึกษาแบบเป็นมรดกตกทอดกันมา เด็กผู้หญิงไม่นิยมให้เรียนสูง ให้เล่าเรียนอยู่กับบ้าน เมื่อโกนจุกแล้วก็ให้เข้าวังฝากตัวเพื่อรับใช้เจ้านายชั้นสูง เป็นการอบรมมารยาทของกุลสตรีและเรียนวิชาสำหรับผู้หญิง (เสนห์ จามริก, 2526; คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2529)

รัชกาลที่ 4 เปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษาและเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุรุษ ทรงสนับสนุนให้เข้าศึกษาในโรงเรียนมิชชันนารีที่ตั้งขึ้น ซึ่งเป็นการสนับสนุนโดยตรงและทางอ้อม ให้มิชชันนารีเปิดโรงเรียนในเมืองไทย เช่น การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานที่ดินให้มิชชันนารีตั้งโรงเรียน ก็เป็นทางหนึ่งที่ทำให้ความรู้และทัศนคติของ ตะวันตกขยายออกไปในวงกว้างมากขึ้น โรงเรียนของมิชชันนารีนี้มีบทบาทในด้านการให้การศึกษาแก่ สามัญชน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษานอกวัดที่สำคัญ ต่อมาได้เป็นตัวอย่างของรัฐสำหรับขยาย การศึกษาให้แพร่หลาย หลักสูตรการเรียนการสอน ในโรงเรียนมิชชันนารี จะเป็นไปในลักษณะ การศึกษาแบบตะวันตก เช่น ภาษาอังกฤษ เลขคณิต เคหศาสตร์ และการประดิษฐ์เครื่องใช้ด้วยมือ เป็นต้น (ยอร์จ เฟลด์ส, 2504) ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ที่จะส่งผลถึง การพัฒนาบ้านเมืองในทุกด้านให้เจริญเป็นที่นับถือของชาวต่างชาติ จึงทรงปรับปรุงกิจการ ภายในประเทศทั้งด้านการปกครอง การติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศและการจัดการศึกษา (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542; วัชรวิ ตรีภูงคาม, 2542)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทาง โครงสร้างของสังคมคือเกิดคนชั้นกลางที่มีการศึกษา ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทาง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางประการ เนื่องจากความคิดเห็นของคนชั้นกลางที่มี การศึกษาเป็นแรงสนับสนุนสำคัญต่อการริเริ่มเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของคนชั้นสูง โดยเหตุนี้ใน เรื่องการแต่งกายสตรีในสังคมไทยระยะเริ่มสมัยใหม่ จึงเป็นสองกลุ่มได้แก่ การแต่งกายของสตรีชั้นสูง และสตรีชั้นกลางระดับสูงจนถึงระดับกลาง การแต่งกายของสตรีสามัญชนซึ่งหมายถึงคนชั้นกลาง ระดับล่าง ตลอดจนสตรีที่ใช้แรงงานและเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่ง (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

เมื่อสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จไปถึงมณฑลอุดรในทศวรรษ 2430 ทรง บันทึกลงแสดงความแปลกพระทัยว่าหมู่บ้านที่ทรงพบเห็นมีลักษณะพึงตนเองมาก ดังความตอนหนึ่งว่า

“...ตามที่ชาวบ้านชี้แจง ได้ความประหลาดน่าพิศวงอย่าง 1 คือ ชาวบ้านเหล่านี้ ครึ่ง 1 มีบ้านอยู่หนึ่งแห่ง มีเหย้าเรือนพอกันอยู่ และมียุ้งข้าวเก็บไว้พอกิน 1 ปี ในลานบ้านปลูกพริก มะเขือ ข่า ตะไคร้ สำหรับต้มแกง นอกบ้านมีสวนผลไม้ เช่น กัลฉ่าย อ้อย หนาม มะพร้าว และมีที่ปลูกหม่อนสำหรับเลี้ยงไหม ต่อเขตสวน ไปถึงทุ่งนา ต่อมมีที่นา และโคกระบือ พอทำได้ข้าวกินทุกครัวเรือน ถึงฤดูทำนา ก็ช่วยกันทำทั้งชายหญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ล้วนฤดูทำนา ผู้ชายไปเกี่ยวหาของขาย ผู้หญิงอยู่บ้านเลี้ยงไหมและทอผ้าทำเครื่องนุ่งห่ม เศษอาหารที่เหลือใช้เลี้ยงไก่ และสุกรไว้ขาย การกินของชาวบ้านแถวนี้ทำตัวเอง เกือบไม่ต้องหาซื้อสิ่งอื่นใด สิ่งที่ต้องซื้อก็คือ เครื่องเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีดพัว เป็นต้น และเครื่องถ้วยชาม บางก็ซื้อด้ายทอผ้า หรือผ้าผืนและของอื่น ๆ ที่ชอบใจซึ่งพ่อค้าหาไปขาย...”

(อ้างถึงใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2527)

2.1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

ในรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ไทยพยายามหลีกเลี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อของประเทศตะวันตกที่กำลังล่าอาณานิคม ทำให้ต้องวางนโยบายด้วยการสร้างสัมพันธภาพกับประเทศตะวันตกมากขึ้น เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น ลักษณะการปกครอง การเศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ โดยรัชกาลที่ 4 ทรงพยายามที่จะเปลี่ยนแนวความคิดของคนในสมัยนั้น (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542; ยวดี กาญจนรัชชิตติ, 2527: 432; กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527; กิตติ ต้นไทย, 2548) ดังที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์คำนำหนังสือประวัติมิชชันนารี เล่มหนึ่ง มิชชันนารีกับการศึกษาในเมืองไทยไว้ว่า

“เวลาที่นักสอนศาสนาชาวอเมริกันเริ่มเข้ามาติดต่อกับประเทศสยามนั้นตรงกับเวลาที่ประเทศนี้เริ่มจะมีความเปลี่ยนแปลงกับนโยบายต่างประเทศ ศัตรูเก่าของสยาม คือ พม่าซึ่งตกไปอยู่ใต้อำนาจของอังกฤษก็กลายเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับเรา อังกฤษได้ตั้งศูนย์กลางการค้าขึ้นที่ปีนัง และเริ่มที่จะเข้ามาติดต่อกับสยาม ทางตะวันออกเราได้ทำสงครามกับญวน และทำให้เราต้องไปเกี่ยวข้องกับมหาอำนาจต่างประเทศมากขึ้น มีชาวสยามหลายท่านทั้งที่เป็นผู้มียศถาบรรดาศักดิ์และทั้งที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ได้ตระหนักและทรงตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องขวนขวายหาความรู้เกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ เพื่อจะได้เป็นทางสู่การศึกษาขั้นต่อไป ทั้งนี้เพื่อจะให้เหมาะสมแก่กาลสมัย” (กรมศิลปากร, 2508)

นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลที่ 5 ความพยายามในการปฏิรูปสังคมไทยเพื่อให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตก พระองค์ทรงโปรดให้เลิกทาส และระบบไพร่ ทำให้คนไทยมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต (เสาวภา ไพบยวัฒน์, 2538)

2.1.4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

พ.ศ.2408 นางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนราษฎรสำหรับสตรีขึ้น สอนการฝีมือสำหรับสตรีและเด็ก สอนตัดเย็บเสื้อผ้าแบบเรียบ ๆ ง่าย ๆ ซึ่งกลายเป็นแบบเสื้อที่นิยมใส่กันในยุค นั้น โดยนำจักรเย็บผ้ามาจากอเมริกา นับเป็นครั้งแรกที่มีการสอนตัดเย็บเสื้อผ้าด้วยจักรขึ้นในไทย และเป็นโรงเรียนอาชีพศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรก โรงเรียนนี้เรียกกันทั่วไปว่า โรงเรียนหัตถกรรม หรือโรงเรียนอุตสาหกรรม หรือโรงเรียนการช่างสตรี (ยวดี กาญจนรัชชิตติ, 2527) ซึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“...ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่ประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากประเทศทางตะวันตกอย่างมาก และเป็นระยะที่เริ่มก้าวเข้าสู่ การปรับปรุงประเทศแบบสมัยใหม่ ได้รับวิทยาการแผนใหม่มากขึ้น...”

(พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, 2505)

พ.ศ.2411 รัชกาลที่ 4 ทรงทำนายสุริยุปราคาเต็มดวงเห็นได้ชัดที่ ตำบลห้วยากอ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ อย่างถูกต้องแม่นยำ จากการที่ทรงศึกษาเอกสารตำราของต่างประเทศ (อนุช อาภาภิรม, 2543: 97) ดังที่ ยอร์จ เฟลด์ส (2504) ได้บันทึกไว้ว่า

“พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ทรงผนวชได้ทรงศึกษาภาษาอังกฤษกับหมอบรัดเลย์ และหมอสอนศาสนา ทรงให้เวลากับการศึกษารัฐศาสตร์มาก พระองค์ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษเฝ้าติดตามการทดลองของหมอสอนศาสตร์ ได้มีการแสดงการทดลองต่าง ๆ วิธีการศึกษาของพระองค์มิได้รับความรู้เพียงอย่างเดียว ทรงแลกเปลี่ยนความรู้กับอาจารย์ผู้สอนตลอดเวลา การร่วมอภิปรายซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ และศึกษาลงานของมิชชันนารีที่ตีพิมพ์ออกมา รวมทั้งศึกษาค้นคว้าตำราต่าง ๆ จากต่างประเทศโดยตรง”

2.1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

ในรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ไทยพยายามหลีกเลี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อของประเทศตะวันตกที่กำลังล่าอาณานิคม ทำให้ต้องวางนโยบายด้วยการสร้างสัมพันธภาพกับประเทศตะวันตกมากขึ้น เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น ลักษณะการปกครอง การเศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นการแต่งกายในแบบที่ผสมผสานจากตะวันตก รวมทั้งงานประดิษฐ์ด้วยฝีมือต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะตะวันตกอันเป็นผลให้เปลี่ยนค่านิยม แนวความคิดและการประพฤติปฏิบัติต่อกันในส่วนบุคคลและครอบครัว (ยุวดี กาญจนรัชชิตี, 2527: 432) ตามที่ เสฐียรโกเศศ (2516) ได้บันทึกไว้ว่า

“...ประเพณี วัฒนธรรมไทย เป็นส่วนผสมของประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม ที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องผีสิงเทวดา การนับถือบรรพบุรุษ ความเชื่อถือในโซคกลางศาสนาต่าง ๆ ที่เผยแพร่เข้ามาในระยะหลัง ทั้ง พราหมณ์ พุทธ ในบางส่วน บางกลุ่มของคนไทยจะมีอิทธิพลของลัทธิขงจื้อ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ ยังประกอบขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ การทำมาหากินรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด การรับวัฒนธรรมของชาติที่เจริญกว่า ทั้งที่เป็นเพื่อนบ้าน ใกล้เคียงและห่างไกลการผสมผสานของพื้นฐานต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ จะมีมากน้อยแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม แต่ละบุคคล ตามสภาพการศึกษา การติดต่อสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ๆ ฯลฯ แต่ก็พอกล่าวได้ว่าจะเป็นลักษณะผสมผสานดังกล่าวนี้ได้โดยทั่วไป...”

เห็นได้จากรัชกาลที่ 4 ที่ทรงมีพระกระแสรับสั่งตั้งเนื้อความที่สมเด็จพระเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (2504) ได้บันทึกพระกระแสรับสั่งในเรื่องนี้ ไว้ว่า

“...ฉันดูคนที่ไม่ได้สวมเสื้อเหมือนเปลือยกาย ร่างกายจะเป็นเกลื่อนกลากก็ดี หรือเหงื่อออกมาก็ดี โสโครกนัก ประเทศอื่นๆ ที่เป็นประเทศใหญ่ เขาก็สวมเสื้อหมดทุกภาษา เว้นแต่ ละว้า ลาว ชาวป่า ที่ไม่ได้บริโภคผ้าผืน เป็นมนุษย์อย่างต่ำ ก็ประเทศสยามนี้ก็ประเทศใหญ่ ภูเขนบธรรมเนียมมากอยู่แล้ว ไม่ควรจะทำอย่างโบราณที่ชาวป่ามาแต่ก่อน ขอให้ท่านทั้งหลายจงสวมเสื้อเข้ามาในที่เฝ้าทุกคนเถิด...”

อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่หลังไหลเข้ามาในสังคมไทย ทำให้ชนชั้นผู้นำมองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนให้สูงขึ้น ให้เป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตก จึงมีการนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสม เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณี ต่อมาได้แพร่กระจายไปสู่ราษฎรทั่วไป โดยผ่านระบบการศึกษาระบบราชการจนวัฒนธรรมตะวันตกค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปในสังคมไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของคนไทยในเวลาต่อมา ดังจะเห็นได้จากการแต่งกาย เนื่องจากมีการติดต่อกับชาวยุโรปมากขึ้น คนไทยสมัยนั้นจึงแต่งกายคล้ายชาวยุโรป ผู้หญิงสูงศักดิ์หันมานุ่งชัวยาวใส่เสื้อแบบฝรั่ง มีลูกไม้แพรพรรณ ห้อยสร้อยคอและใส่หมวกแบบแหม่ม ข้าราชการใส่เสื้อราชประแตน ซึ่งเป็นเสื้อกระดุมห้าเม็ด นุ่งผ้าม่วงหลากสี สวมถุงน่องรองเท้าว สำหรับหญิงสามัญชนนุ่งผ้าลายหรือผ้าพื้นหมสไบเฉียงธรรมดา ทรงผมดอกกระพุ่ม ส่วนชายสูงอายุนุ่งผ้าโจงกระเบนหรือกางเกง สวมเสื้อผ้าขาวแขนสั้นเป็นเสื้อสวมศีรษะผ่าอก กระดุมเม็ดเดียวที่คอเรียกว่าเสื้อ “มิสกรี” หรือสวมเสื้อกุยเฮง (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532; เลิศ เกษรเกศรา, 2521; กิตติ ตันไทย, 2548)

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีพระราชกฤษฎีกาทำดอกไม้แบบไทยเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะมีพระราชพิธีใด ๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายในต้องประกวดการจัดตกแต่งดอกไม้มาถวายให้ทรงใช้ในงานนั้นเสมอ และมีช่างดอกไม้ที่มีชื่อเสียงเฉพาะด้านหลายท่าน เช่น ในเรื่องการจัดพานดอกไม้สด ได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงทิพรัตนกิริตกุลินี เป็นผู้ทรงคิดพัฒนาวิธีการทำพุ่มเครื่องทองน้อยจากแบบโบราณที่ใช้ดอกไม้มัดเป็นช่อทรงดอกบัวแล้วเสียบในถ้วยแก้วเชิงมาเป็นแบบใช้แกนหรือหุ่น จากการนำเอาผลมะละก้อ่อนหรือหัวมันเทศกลาให้ป็นรูปทรงดอกบัวตูมเพื่อทำเป็นแกนหรือหุ่นแล้วพับกลีบดอกไม้ใบไม้ติดโดยใช้เข็มหมุดปัก ซึ่งวิธีการนี้ยังเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้กันต่อมาจากทุกวันนี้ และในเรื่องของอาหารการกินของไทยนั้นได้รับการบันทึกไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่บันทึกไว้เป็นหลักฐานดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง ไกลบ้าน จดหมายเหตุ เสด็จประพาสต้น และที่บันทึกโดยผ่านการบอกเล่าสืบทอดทางเครือญาติ เช่น แม่ครัวหัวป่าก์ ที่เป็นตำราอาหารเล่มแรกของไทย ของท่านผู้หญิงเปลี่ยนภาสกรวงศ์ ชีวิตในวัง ของ ม.ล.เนื่อง นิลรัตน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นลักษณะของอาหารไทยอย่างกระจ่างชัด ทั้งปริมาณและคุณภาพ เรามีอาหารการกินหลากหลายทั้งกับข้าว อาหารจานเดียว

อาหารว่าง และอาหารนานาชาติ ทั้งที่เป็นวิธีปรุงของราชสำนักและวิธีปรุงของชาวบ้านสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (จันทนา สุวรรณมาลี, 2539; กอบแก้ว นางพินิจ, 2542)

2.1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

ทิศทางหรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของไทย ขึ้นอยู่กับแบบแผนโครงสร้างอำนาจทางสังคมและการเมืองเป็นพื้นฐาน และโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดค่านิยมทางการศึกษาภายในสังคม ไม่ว่าจะมองจากแง่ของผู้ปกครองหรือผู้อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งจะเห็นได้จากในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทรงพยายามที่จะเปลี่ยนแนวความคิดของคนในสมัยนั้น ที่ไม่ให้ผู้หญิงเรียนหนังสือเพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของผู้หญิง ควรจะหัดการบ้านการเรือน การทำครัวและการปรนนิบัติสามีแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น จึงได้ทรงริเริ่มให้การศึกษาแก่เจ้านายฝ่ายในก่อน ต่อมาทรงเปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษาและเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกับ บุรุษทรงสนับสนุนให้เข้าศึกษาในโรงเรียนมิชชันนารีที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2417 คือ โรงเรียนสตรีวังหลัง (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542; กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527; เสน่ห์ จามริก, 2526)

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงเป็นผู้กำหนดนโยบายทางด้านการศึกษา ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบและวิธีการศึกษา และมีการผสมผสานเนื้อหาความเป็นตะวันตกและความเป็นไทย ตามแนวทางการปฏิรูปบ้านเมืองในสมัยนั้น ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวพระราชทานไว้เมื่อ 27 มีนาคม พ.ศ. 2427 ณ โรงเรียน พระตำหนักเดิมสวนกุหลาบ ซึ่งขออัญเชิญบางส่วน ดังนี้

“...วิชาหนังสือเป็นวิชาที่นับถือ แลเป็นที่สรรเสริญ แต่โบราณว่าเป็นวิชาอย่างประเสริฐ ซึ่งผู้ที่เปนนใหญ่ยิ่ง นับแต่พระมหากษัตริย์เป็นต้นตลอดจนราษฎรพลเมืองสมควร และจำเป็นจะต้องรู้ เพราะเป็นวิชาที่อาจทำให้การทั้งสำเร็จไปได้ทุกสิ่งทุกอย่าง...”

(เอกสารเรื่องจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังอัญเชิญข้างต้นนี้ จะเห็นว่า พระองค์ทรงเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ตั้งแต่พระเจ้าอยู่หัวตลอดลงไปจนถึงไพร่ฟ้าประชาชน การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่ทำให้กิจการทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ พระองค์จึงทรงตั้งพระปณิธานอย่างแน่วแน่ที่จะจัดตั้งสถานที่เรียนและเร่งรีบขยายการศึกษาให้ทั่วประเทศ

เมื่อเริ่มมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการจัดการศึกษา 3 ประการคือ เพื่อต้องการคนเข้ารับราชการ เพื่อคุณประโยชน์แก่ทวยราษฎร์ และเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระศาสนา ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (กรมหลวงดำรงราชานุภาพ) ได้ทรงชี้แจงให้ทราบในเรื่องวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ในปี พ.ศ.2449 ข้อหนึ่งคือ

“จะต้องให้ราษฎรทุกคนที่เป็นผู้ชาย (ผู้หญิงงดไว้ก่อน) ผู้มีอายุอยู่ในเวลา
เล่าเรียนได้เล่าเรียนทุกคน ตามที่ได้มีประกาศการตั้งโรงเรียนตัวอย่างและ
ขยายการศึกษาหัวเมือง การศึกษาซึ่งรัฐบาลเริ่มจัดขึ้นเวลานั้น มุ่งเฉพาะสำหรับเด็กชาย
เพราะเหตุหลายประการ อาทิ คือ ทุนที่จะจัดมีน้อย ชาวบ้านยังไม่นิยมการให้เด็กหญิงเข้าโรงเรียน และชาววัดยังไม่ปรารถนาให้เพศหญิงเข้าไป
เป็นศิษย์พระศิษย์วัด แม้ความหมายแห่งการศึกษา การรังเกียจเก่าแก่เช่นนี้
บัดนี้ได้เสื่อมคลายไปสิ้นแล้ว จากงบประมาณซึ่งได้กำหนดไว้ให้ใช้สำหรับ
การศึกษาชาย กระทรวงธรรมการได้เจียดเอาไปใช้สำหรับ การตั้งโรงเรียนสตรี
เล่นเพียงสองสามแห่ง ได้ตั้งโรงเรียนสตรีโรงเรียนแรกแต่ พ.ศ. 2444 ในเวลานั้น
โรงเรียนสตรีของมิชชันนารีและของบุคคลก็ได้เริ่มปฏิสนธิขึ้นแล้ว”

(ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา, 2479)

การศึกษาในสมัยนี้เป็นการจัดการศึกษาแบบมีแบบแผน มีโรงเรียน ครู หลักสูตร ชั้นเรียน
เวลาเรียน และการสอบไล่ที่แน่นอน การจัดการศึกษา ปรัชญาและวิธีการเรียนการสอนเป็นแบบ
ตะวันตก เป็นการศึกษาเพื่อสร้างคุณภาพของบุคคลให้มีคุณสมบัติที่รัฐต้องการ เพื่อให้คนได้รับ
การศึกษาเข้ามาทำงานให้รัฐและการศึกษาแบบนี้มีส่วนทำลายความสำคัญของศาสนากับวัฒนธรรม
ไทยเพราะจุดเน้นการศึกษาแบบตะวันตกมุ่งเพื่ออาชีพเป็นสำคัญ (รัชนิกร เศรษฐโชติ, 2532; ดวงเดือน
พิศาลบุตร, มปป.; ยุวดี กาญจนขจี, 2527: 432; เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2545: 187; วัชรวิ ตระกูลงาม,
2542)

พ.ศ.2418 ตั้งโรงเรียนบำรุงสตรีวิทยา โรงเรียนราษฎรสำหรับเด็กหญิง

พ.ศ.2430 ตั้งกรมศึกษาธิการ

พ.ศ.2433 ประกาศใช้แผนการศึกษาของไทย

พ.ศ.2435 ตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ตั้งกระทรวงธรรมการ (อนุช อภาภิรม, 2543:
97-99)

วิชาที่เรียนและสอนกันในสมัยนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ วิชาที่เกี่ยวกับอุดม
คติและเป้าหมายของชีวิตที่ถือเป็นการศึกษาขั้นสูงสุดหรืออุดมศึกษาอย่างจริงจัง เพราะทำให้ผู้เรียนมี
ชีวิตที่สมบูรณ์อย่างเต็มที่ นั่นคือการบวชเรียนนั่นเอง ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นวิชาทางการอาชีพใน
ระดับสูง ได้แก่ ช่างต่าง ๆ ช่างสิบหมู่ แพทย์แผนโบราณและข้าราชการ และยังมีอาชีพของสามัญชน
ทั่วไป เช่น การทอผ้า การทำไร่ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ส่วนวิชาที่เกี่ยวกับความสนใจ
เฉพาะตัว ก็อาจถือได้ว่าเป็นการศึกษาขั้นสูงเช่นกัน เช่น โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ และการต่อสู้ป้องกัน
ตัวแบบต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างละเอียดประณีตเอาจริงเอาจังและเป็นระบบ และยังมี
วิชาที่ใช้ความสนใจบางอย่างสามารถเรียนด้วยตนเองหรือสังเกตฝึกฝนด้วยตนเอง เช่น การจักสาน

การทำสวน การทำขนมและอาหารต่าง ๆ เป็นต้น (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2546) ดังจะเห็นได้จาก “ความเห็นด้วยเรื่องการเล่าเรียน” ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2541) ที่ทรงเรียบเรียงถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งว่า

“การเล่าเรียนซึ่งจะมีผลดีที่สุด ก็คือ ให้ได้ทั้งความรู้ ความสามารถและความประพฤติชอบ ความรู้ว่าจะด้วยการเลี้ยงชีพชอบเป็นทางอันดี ดังนี้เป็นตัวอย่างแห่งความสามารถ ความปกครองใจให้อยู่ในอำนาจ ไม่ปล่อยให้นิยมในทางเลี้ยงชีพผิด ดังนี้ เป็นตัวอย่างแห่งความประพฤติชอบ คุณสามประการนี้...การเรียนอักษรสมัย เกื้อกูลแก่ความรู้ การเรียนวิทยาเกื้อกูลแก่ความสามารถ การเรียนธรรมเกื้อกูลแก่ความประพฤติชอบ”

2.2 ปัจจัยภายใน

2.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ชนชั้นนำในสมัยปฏิรูปประเทศให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนการแต่งกายสตรี โดยถือเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้าของประเทศตามแบบตะวันตกในลักษณะที่ไม่ทิ้งความเป็นไทย คือการสวมเสื้อแบบตะวันตกกับผ้าโจงกระเบน สำหรับสตรีสามัญโดยทั่วไปยังคงนุ่งผ้าห่มสไบ เช่นเดิม แต่รัฐก็ได้กวัดขั้นให้ราษฎรในกรุงเทพฯ แต่งกายมิดชิด เพื่อแสดงความเจริญของพระนครแห่งนี้ และการเริ่มคุ้นเคยกับวิถีชีวิตแบบตะวันตก ทำให้คนชั้นสูงและชั้นกลางในสมัยนี้ให้ความสำคัญกับการตกแต่งที่อยู่อาศัยมากกว่าคนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บ้านของคนชั้นสูงในสมัยนั้นแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งตกแต่งแบบไทยและอีกส่วนหนึ่งตกแต่งแบบตะวันตก ในสภาพเช่นนี้ผู้หญิงในฐานะแม่เรือนจะต้องคุ้นเคยกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตกในระดับหนึ่ง เพื่อที่จะสามารถจัดวางและใช้สอยเครื่องเรือนแบบตะวันตกได้อย่างถูกต้อง และมีหน้าที่ในการต้อนรับแขกและออกงานสังคมตามมารยาทของสังคมสตรีชาวตะวันตกก็เพิ่มความสำคัญขึ้นตามลำดับ (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

ในสมัยปฏิรูปนี้ได้มีแนวนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนเซนต์คาทอลิกมีปรากฏในประกาศเรื่องตั้งโรงเรียนมูลสามัญ เมื่อปี ร.ศ. ๑๑๑ ความตอนหนึ่งว่า

“ผู้หนึ่งผู้ใด ปรารถนาจะตั้งโรงเรียนมูลศึกษา เป็นโรงเรียนมูลศึกษาขั้นต่ำหรือโรงเรียนมูลศึกษาชั้นสูงก็ได้ นับว่าเป็นโรงเรียนเซนต์คาทอลิก หรือจะเป็นแต่อาจารย์สอนตามลำพังไม่ตั้งเป็นโรงเรียน มีศิษย์ต่ำกว่า 10 คนลงมา ก็ตั้งได้หรือโรงเรียนตามวัดที่ต้งไว้ และไม่มีอาจารย์สอนแล้วแม้จะมีผู้หนึ่งผู้ใดมีศรัทธาจะเกื้อกูลให้ตั้งขึ้นใหม่ก็ตั้งได้ ให้มาขออนุญาตต่อกระทรวงธรรมการ เจ้าพนักงานจะอนุญาตให้ตั้งตามประสงค์แลโรงเรียนเซนต์คาทอลิกหรืออาจารย์สอนตามลำพังไม่ตั้งเป็นโรงเรียน

เช่นนี้ ถ้าจะเรียกค่าธรรมเนียมนั้นแก่นักเรียน เป็นการอุดหนุนเจือจานแก่การเล่าเรียน แล้วก็ให้แจ้งความต่อเจ้าพนักงานให้ทราบพิกัด เมื่อเห็นสมควรแล้ว เจ้าพนักงาน กระทรวงธรรมการจะอนุญาตให้”

(พระประวัติและงานสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เล่ม 2, 2508)

2.2.2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

การศึกษาของสตรีไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การศึกษาแบบโบราณ เนื่องจากชาวบ้านยังไม่นิยมให้การศึกษาด้านวิชาหนังสือแก่เด็กหญิง บ้านจึงเป็นแหล่งให้การศึกษา สำหรับสตรีทั่วไป มารดาหรือญาติผู้ใหญ่ในบ้านมักจะเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เด็กหญิงอย่างใกล้ชิด การอบรมเน้นในทางการเรือนและการอาชีพเท่านั้น สำหรับสตรีชั้นสูง พระบรมมหาราชวังเป็นศูนย์กลาง สำคัญที่ให้การศึกษาก่อสตรี ส่วนการศึกษาแบบใหม่ เป็นการศึกษาแบบมีแบบแผน มีโรงเรียนเป็น สถานที่ให้การศึกษามีครู อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ (วนิดา สิทธิธรรมาภรณ์, 2527; วุฒิชัย มูลศิลป์, 2516) ดังปรากฏ ในการศึกษาชาติที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาชาติ (National education)

“...การศึกษาสำหรับสตรีจะทอดทิ้งไว้ก่อนหรือไม่นั้น ปรากฏแต่ข้างต้นแล้วว่า แม้ความนิยมยังไม่เกิดตรงกันข้าม ความรั้งเกียจยังมีอยู่ในชนบางเหล่า ทางการก็ยังได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีของรัฐบาลขึ้น ทั้ง ๆ ที่ยังมีได้มีการลงทุน สำหรับงานนี้ ต้องอาศัยเจียดเอาจากงบประมาณการศึกษาชาย ทั้งนี้ เพราะเป็นที่ทราบอยู่ว่า หญิงสยามได้มีส่วนร่วมมือกับชายมาแล้วแต่ไรในการจรรโลงประเทศ ดังแจ้งอยู่ในพงศาวดาร แม้ทุกวันนี้ เมื่อผ่านไปตามทางรถไฟหรือตามถนน ก็เห็นหญิงเป็นแรงงานสำคัญที่ทำการหาบหาม, แจวพาย, ค้าขาย, ดำนา, เกี่ยวข้าว และเลี้ยงลูกไปด้วยในเวลาเดียวกัน...” (ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา, 2479)

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาในสมัยนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2514) ได้บันทึกไว้ ดังนี้

“...การจัดตั้งจัดการและบำรุงโรงเรียนในหัวเมือง เดิมฉันดำริเห็นว่าจะเอาอย่างที่ กรมศึกษาธิการทำกันอยู่ในกรุงเทพฯ ก็เกรงการจะไปไม่รอด ด้วยพระราชประสงค์ ในการจัดการศึกษาในหัวเมืองขึ้นนั้น ก็เพื่อจะให้การศึกษาแพร่หลายออกไปให้มากที่สุด ตามจะเป็นไปได้ ถ้าโรงเรียนมีขึ้นโรงเรียนหนึ่งรัฐบาลจะต้องออกเงินบำรุงเสมอไป... ทางที่ดีที่สุดให้มีการหาทุนในจังหวัดนั้น ๆ เองบำรุงการเล่าเรียนในจังหวัดของตน... การตั้งโรงเรียนในหัวเมืองจึงไม่ได้ทำเป็นของหลวงแท้...เป็นแต่ให้มีผู้จัดการตั้งขึ้นแล้ว จ่ายพระราชทรัพย์ของหลวงอุดหนุน เท่าที่จำเป็นกำหนดเป็นปีละเท่านั้น ๆ ...”

2.2.3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

หลักสูตร พ.ศ.2453 มีจุดมุ่งหมายมุ่งให้มีความรู้พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด แบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชา ในส่วนของวิชาเลี้ยงชีพ ได้แก่ การรู้จักประกอบอาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541) ความเห็นที่จะจัดการศึกษาของกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส (2507) ในด้านการศึกษา ดังนี้

“...การศึกษาทั้งปวงนั้น เห็นว่าควรที่จะจัดแยกชนิดชื่อออกเป็น 2 ประเภท แลแยกพูดทีละอย่างเพื่อจะให้เข้าใจง่าย คือ เรียกว่า “สามัญศึกษา” ประเภท 1 “วิสามัญศึกษา” ประเภท 1 (ก) สามัญศึกษา (General education) ได้แก่ การศึกษาต่าง ๆ ในวิชาความรู้และความฝึกหัดอย่างใด ๆ ซึ่งเป็นสามัญ อันบุคคลจะควรรู้ควรมี สำหรับเป็นทุนหรือเป็นหนทางที่จะประกอบกิจการหาเลี้ยงชีพ และดำรงตนให้อยู่ในอันเป็นราษฎรผู้ประพฤติชอบ (to be a good citizen) แลสำหรับที่จะเป็นทุนหรือเป็นหนทางที่จะดำเนินไปสู่ความรู้วิชาและศิลปะศาสตร์อื่น ๆ ต่อไป ถ้าหากว่าปรารถนาหรือสามารถจะเล่าเรียน (ข) วิสามัญศึกษา (Special or Technical education) ได้แก่ การศึกษาต่าง ๆ ในวิชาความรู้หรือศิลปะความฝึกหัดอย่างใด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งไม่จำเป็นสามัญชน ทุก ๆ คนจะควรรู้ จะควรเป็นทุก ๆ อย่าง แต่หากว่าผู้ใดที่มีอุปนิสัยแลความสามารถ ปรารถนาที่จะรู้ จะฝึกหัดได้ความรู้พิเศษโดยเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อที่จะให้เป็นทุนเป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการงานโดยเฉพาะหนทางอันนั้น...”

2.2.4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

การศึกษาสำหรับสตรีใน พ.ศ.2451 มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรีแต่เพิ่มวิชาการเรือนหรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือน แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศก็ได้จัดหลักสูตรมูล ประถม มัธยมพิเศษเท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเติมวิชาการเรือน เช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; กฤษณา สินไชย, 2525)

การสอบไล่อันเป็นกิจกรรมการจัดการศึกษา ได้มีการพัฒนาให้เป็นระบบแบบแผนมาเป็นลำดับ จนมีพระราชบัญญัติการสอบวิชาหนังสือไทยขึ้นและมีข้อบังคับสำหรับการสอบไล่ของกรมศึกษาธิการในสมัยต่อมา เพื่อให้การทดสอบเป็นไปโดยเรียบร้อยชัดเจน ในแง่การปฏิบัติ ดังประกาศโดยสรุป ต่อไปนี้

“...ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สั่งว่า เดิมได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งแบบวิธีสอบวิชาภาษาไทยขึ้น โดยให้มีข้าหลวงเป็นเจ้าพนักงานวิชานักเรียน

ปีละ 1 ครั้ง บัดนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเห็นว่า การสอบแบบเดิมยังมีข้อจำกัด อยู่หลายด้าน และปัจจุบันการเล่าเรียนก็เจริญแพร่หลายขึ้นมาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติสำหรับการสอบโดยให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรง และได้กำหนดรายละเอียดวิชาที่จะสอบเพื่อให้ได้ประโยคที่ 1 ประโยคที่ 2 และประโยคที่ 3 และจัดให้มีการสอบวิชาภาษาอังกฤษด้วย กำหนดสอบให้มีสอบ ปีละ 2 ครั้ง และได้มีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่เข้าสอบ และสิทธิของผู้ที่จบไว้ด้วย...”

(กองจดหมายเหตุแห่งชาติ รศ. 111-129)

2.2.5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

ในส่วนที่เกี่ยวกับครูนั้นในยุคนี้ต้องมีเงินเดือน หรือค่าตอบแทนให้ แต่เนื่องจากรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอ จึงสนับสนุนให้พระเป็นครูเนื่องจากพระได้อบรมสั่งสอนลูกศิษย์อยู่แล้วดังที่ สมเด็จพระยาตำราจาราชานุภาพ ทรงให้ความเห็นไว้ว่า

“...มีความสำคัญมากเพราะการศึกษาจะเจริญเติบโตเพียงใดขึ้นกับครู การที่คนจะมา เป็นครูก็ต้องมีสิ่งตอบแทนที่ดึงดูดใจ แต่การจะให้เงินเดือนครูคนละ 30 บาทต่อเดือน ในจำนวน 8,000 โรงเรียน เพียงโรงเรียนละคนก็ต้องใช้เงิน 2,880,000 บาท นั้น “น่ากลัวจะติดขัด” เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทรงเห็นว่าเงินเดือนอาจไม่ให้ โดยให้พระเป็น ครูสอน เพราะโดยพื้นฐานประเพณี พระก็ได้การอบรมสั่งสอนแก่ลูกศิษย์อยู่แล้ว ทางสนับสนุนต่อไปก็คือ ให้โอกาสแก่พระหรือครูที่สอนในโรงเรียน วัด เป็นครูใน โรงเรียนประถมศึกษาที่จะจัดตั้งในแต่ละอำเภอต่อไป (และจะมีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยม ในแต่ละจังหวัดด้วย) ทางแก้ไขอีกทางหนึ่งก็คือ การให้ความสนับสนุนแก่โรงเรียนราษฎร หรือโรงเรียนเซนต์คาถาที่อยู่ภายใต้ระเบียบกฎหมายเกณฑ์ของกระทรวงธรรมการทางแก้ไข 2 ประการ นี้ จะทำให้รัฐบาลไม่ต้องลงทุนมาก และยังไม่ต้องเก็บเงินค่าเล่าเรียน จากผู้ปกครองเด็ก เพราะถ้าเก็บเงินอาจทำให้ไม่เห็นคุณค่า ความสำคัญของการศึกษา...”

(ตำราจาราชานุภาพ, สมเด็จพระยาตำราจาร, 2489)

2.2.6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาของราษฎร และต้องการให้ราษฎรทุกคน ได้มีโอกาสในการศึกษา ดังที่ได้ตรัสเกี่ยวกับโอกาสการได้รับการศึกษาของราษฎรไว้ดังนี้

“เมื่อได้กล่าวถึงโรงเรียนนี้ว่าจะเป็นการสงเคราะห์แต่ตระกูลเจ้านายดังนี้ไซ้ว่า จะล้มตระกูลข้าราชการแลราษฎรเสียเมื่อไหร่ โรงเรียนที่มีอยู่แล้วแลที่จะตั้งขึ้นต่อไปภายหน้า โดยมากได้คิดจัดการโดยอุสาห์เต็มกำลังที่จะให้เป็นการเรียบร้อย พร้อมเพรียงเหมือนอย่างโรงเรียนนี้ แลคิดจะให้แพร่หลายกว้างขวางเป็นที่คนเรียน

ได้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งจะมีโรงเรียนวิชาอย่างสูงขึ้นไปอีก ซึ่งได้กำลังคิดจัดอยู่ บัดนี้ เจ้านายราชตระกูลตั้งแต่ลูกฉันแปดต้องลงไปตลอดจนถึงราษฎรที่ต่ำสุด จะให้ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้าขุนนางว่าไพร่ เพราะฉะนั้น จึงขอบอก ได้ว่าการเล่าเรียนในบ้านเมืองเรานี้จะเปนข้อสำคัญที่หนึ่ง ซึ่งฉันจะอุส่าห์จัดให้เจริญ ขึ้นจงได้”

(กองจดหมายเหตุแห่งชาติ รศ.110 – 118)

2.3 ผลกระทบ

2.3.1 ผลกระทบด้านนโยบาย

การศึกษาวิชาซีพ มีวิชาช่างต่าง ๆ เป็นการศึกษแบบเป็นมรดกตกทอดกันมา เด็กผู้หญิง ไม่นิยมให้เรียนสูง ให้เล่าเรียนอยู่กับบ้าน เมื่อโกนจุกแล้วก็ให้เข้าวังฝากตัวเพื่อรับใช้เจ้านายชั้นสูง เป็นการอบรมมารยาทของกุลสตรีและเรียนวิชาสำหรับผู้หญิง (คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2529)

พ.ศ.2440 รัชกาลที่ 5 ให้ความสำคัญของการศึกษสตรีด้วยการเปิดโรงเรียนสตรีที่วพระนคร ต่อมาในปี พ.ศ.2444 ทรงให้เปิดโรงเรียนหญิงเป็นโรงเรียนรัฐบาลแห่งแรก ชื่อโรงเรียนบำรุงสตรีวิชา เพราะทรงเห็นว่าวิชาการฝีมือการเรือนตลอดจนการช่างต่าง ๆ เป็นคุณสมบัติของหญิง ถ้าได้รับการฝึกฝนจะยึดเป็นอาชีพได้ มีโรงเรียนมิชชันนารีเกิดขึ้นเพื่อสอนวิชาการเรือนให้แก่สตรี ทั้งในพระนคร และต่างจังหวัด (ยุวดี กาญจนวัชรจิตติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 3 2) และตั้งความต่อนหนึ่งที่ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (2515) ได้บันทึกไว้ว่า

“เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2444 โรงเรียนหญิงสอนวิชา แต่เวลากลางวัน ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐบาล ได้เปิดสอนขึ้นเปน ครั้งแรกโรง 1 ชื่อว่าโรงเรียนบำรุงสตรีวิชา โรงเรียนหญิงที่นักเรียนกินอยู่ประจำมีอยู่แล้วแห่งหนึ่ง คือ ที่สุนันทาลัย โรงเรียนหญิงที่เป็นโรงเรียนกลางวัน ชื่อโรงเรียน เสาวภา ของสมเด็จพระราชินีนาถ ได้ทรงพระราชศรัทธาให้ตั้งขึ้นข้างโรงเรียนราชินีเดี๋ยวนี เปนโรงเรียนในพระองค์แห่งหนึ่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2440 ซึ่งภายหลังทรงตั้งโรงเรียนราชินีขึ้นแล้ว ก็โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายโรงเรียน เสาวภามาสมทบกับโรงเรียนบำรุงสตรีวิชาเปนโรงเรียนเสาวภาต่อมาจนบัดนี้”

และปรากฏในรายงานกรมศึกษาธิการ ร.ศ. 109 ความตอนหนึ่งว่า

“รัชกาลที่ 5 ทรงส่งเสริมโรงเรียนเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เช่น โรงเรียนของพวกบาทหลวงและหมอสอนศาสนา และทรงส่งเสริมให้ตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็ก (ของพระวิมาดา กรมพระสุทธสาสน์นาฎ) โดยมีวัตถุประสงค์ให้โรงเรียนเอกชนเหล่านี้ช่วยแบ่งเบาภาระของทางราชการในการจัดสร้างโรงเรียนเป็นการขยายการศึกษาของชาติด้วย”

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2433)

2.3.2 ผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

ตั้งแต่อดีตเด็กหญิงไม่มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างเช่นเด็กชาย จะเรียนเพียงกิริยา มารยาท การบ้านการเรือนเพื่อไปรับใช้ตามบ้านเจ้านายชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น หญิงสูงศักดิ์จะได้เรียนอยู่ในบ้านจนเมื่อ พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ชักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียนแล้วจึงสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ยุวดี กาญจนวัชรฐิติ มาชะะ ขิตตะสังคะและ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32) อย่างไรก็ตามในการส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของมิชชันนารีนั้น ครอบครัวของเด็กจะได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากมิชชันนารี รวมทั้งได้เงินตอบแทนเป็นค่าจ้างที่ส่งเด็กเข้าเรียนด้วยดังที่หมอเฮาส์ได้บันทึกไว้ว่า

“วิธีการที่จะให้เด็กมาเรียนในโรงเรียนอย่างถาวรนั้น หมอเฮาส์จะต้องใช้เงินซื้อเด็ก โดยเขียนสัญญาไว้กับบิดามารดาว่า ถ้าบิดามารดายอมให้เด็กเรียนในโรงเรียนมิชชันนารีเป็นเวลา 7 ปี จะเงินตอบแทน 8 ดอลลาร์” (ยอร์จ เฟลด์ส, 2525)

พ.ศ.2396 หม่อมแมทพูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเภา คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์รับหน้าที่สอนเห็นว่านักศึกษาผู้ใหญ่ควรจะได้เรียนวิชาชีพด้วย จะได้มีวิชาหาเลี้ยงชีพ จึงได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย ต่อมาให้รับจ้างเย็บเสื้อผ้าโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้มีผู้หญิงมาสมัครเรียนเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนอาชีวะแห่งแรกในกรุงเทพฯ

พ.ศ.2408 หม่อมแมกฟาร์แลนด์ มิชชันนารีอเมริกันกับภรรยาได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรกของไทย นางคารริงตัน ได้นำแบบอย่างมาตั้งโรงเรียนช่างสำหรับเด็กหญิงที่กรุงเทพฯ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527; ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; ชัย เรื่องศิลป์, 2517; กฤษณา สินไชย, 2525) ดังความตอนหนึ่งที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2489) ได้ทรงบันทึกไว้ว่า

“อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ที่ควรบันทึกและได้ผลไกลที่สุดในยุคแห่งการเผยแพร่นี้ก็ คือ การสร้างโรงเรียนประจำสำหรับเด็กผู้หญิงขึ้น ตามธรรมดาเด็กผู้หญิงไม่ค่อยกระตือรือร้นในการศึกษาและบิดามารดาก็ไม่สนับสนุน จึงนับได้ว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะเริ่มงานนี้ อย่างไรก็ตามนางแมททูนได้เริ่มสอนหนังสือแก่เด็กผู้หญิงได้สำเร็จ และใน พ.ศ. 2408 นาง เอส.จี.แมคฟาร์แลนด์ก็ได้ตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นที่เพซบริ และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2414 นางแคริงตันได้สอนการช่างให้แก่เด็กผู้หญิงหมู่หนึ่งซึ่งต่อมาได้กลายเป็นโรงเรียนวังหลัง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย และต่อมาได้ชื่อใหม่ติดปากคนทั่วไปว่า “โรงเรียนหม่อมโกลด์”

(ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา, 2489)

พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีเรียไรเงินจากประเทศสหรัฐอเมริกาสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (ยุวดี กาญจนรัชชิตี, มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

ในพ.ศ.2432 พระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ทรงสละทรัพย์จำนวนมากตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็กขึ้น เพื่อรับเลี้ยงเด็กอนาถา โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้วางระเบียบไว้ว่าควรสอนความรู้ 10 อย่าง ที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ได้แก่ หุงข้าวต้มแกง เย็บผ้า (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541)

การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีพเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 เพื่อบำรุงการเลี้ยงชีพของมหาชน โดยมีหลักการคือสอนให้ราษฎรทั้งหลายที่ไม่มีงานทำได้รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ชักจูงให้ราษฎรมีความขยันขันแข็ง หลีกเลี้ยงหนทางที่ไม่ชอบธรรมและฝึกหัดให้ชำนาญในงานฝีมือ โครงการนี้ส่งเสริมอาชีพ 3 สาขา คือสาขาหัตถกรรม สาขาการถักทอ และสาขาคฤหกิจ

2.3.3 ผลกระทบด้านหลักสูตร

พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ชักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียน แล้วจึงสอนหัดอ่านภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ยุวดี กาญจนรัชชิตี, มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ.2396 หม่อมแมททูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเหร่ คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์ได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้ นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย

พ.ศ.2408 หมอแมกฟาร์แลนด์ มิชชันนารีอเมริกันกับภรรยาได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี สอนวิชาเย็บปักถักร้อย และมีซิสแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผ้าผู้หญิงเรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ นอกจากนี้ยังสอนวิชาทำครัว นางคาริงตัน ได้นำแบบอย่างมาตั้งโรงเรียนช่างสำหรับเด็กหญิงที่กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ.2414 หลักสูตรเน้นหนักในด้านวิชาที่พมากกว่าสอนการอ่านเขียน(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527; ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; ชัย เรื่องศิลป์, 2517; กฤษณา สินไชย, 2525)

พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ที่ได้เรียนวิชาสามัญในโรงเรียน และเรียนเย็บปักถักร้อยและการประกอบอาหาร (ยุวดี กาญจนขจรจิตติ มาษะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

ในพ.ศ.2432 พระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ทรงตั้งโรงเรียนเด็กขึ้น เพื่อรับเลี้ยงเด็กอนาถา วางระเบียบไว้ว่าควรสอนความรู้ 10 อย่าง ที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ หุงข้าวต้ม แกง เย็บผ้า (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541)

การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีพเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 โครงการนี้ส่งเสริมอาชีพ 3 สาขา คือสาขาหัตถกรรม เช่น ช่างตัดเสื้อ เป็นต้น สาขาการกรรม และสาขาคหกิจ สอนการเรือน บันทึบบ้าง ทอผ้า เย็บปักถักร้อย ทำกับข้าว ของกิน จัดเหี่ยวเรือน รักษาความสะอาด ร้อยดอกไม้ ทำขนมต่าง ๆ สำหรับขาย

พ.ศ.2446 โรงเรียนราชินี สอนวิชาสามัญ และสอนเย็บปัก และตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี นอกจากนี้ยังมีครูชาวญี่ปุ่น สอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งด้วยผ้าหรือกระดาษให้เหมือนของจริง นับเป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกที่ได้ให้วิชาช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศขึ้น

พ.ศ.2451 มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรี วิชาภาษาไทยเทียบเท่าหลักสูตรที่ใช้อยู่แล้ว แต่ไม่มีภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณลดน้อยลงมาก แต่เพิ่มวิชาการเรือน หรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือน เช่น การฝีมือ ทอผ้า การครัว หลักสูตรสามัญนี้สำหรับกุลสตรีสามัญทั่วไป แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศก็ได้จัดหลักสูตรมูล ประถม มัธยมพิเศษเท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเติมวิชาการเรือน เช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; กฤษณา สินไชย, 2525)

รัชกาลที่ 5 ดำรับอาหารการกินของไทยได้รับการบันทึกไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่บันทึกไว้เป็นหลักฐานดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง **ไกลบ้าน จดหมายเหตุ เสด็จประพาสต้น** เป็นต้น และที่บันทึกโดยผ่านการบอกเล่าสืบทอดทางเครือญาติ (ปัจจุบันมีการพิมพ์เผยแพร่แล้ว เช่น ชีวิตในวัง ของ ม.ล.เนื่อง นิลรัตน์ เป็นต้น) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ สะท้อนให้เป็นลักษณะอาหารไทยอย่างกระจ่างชัด ทั้งปริมาณ และคุณภาพ เรามีอาหารการกินหลายอย่างทั้งกับข้าว อาหารจานเดียว อาหารว่าง

อาหารหวาน และอาหารนานาชาติ ทั้งที่เป็นวิธีปรุงของราชสำนัก และวิธีปรุงของชาวบ้าน สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ การเสด็จไปประเทศทางยุโรป เพื่อเจริญพระราชไมตรี พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในเรื่องไกลบ้าน ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา ฉบับที่ 42 (2536 : 572 – 574) พระราชทานสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านิภาภมรดลตอนหนึ่ง ดังนี้

“พอนอนหลับเจ็ดทุ่ม ไปตื่นด้วยความหิว
 ได้ความว่า สิบทุ่มครึ่ง นี้กว่าจะแก้ได้ตามเคย
 คือดื่มน้ำลงไปเสียสัก 3 ถึก จึงได้ดื่มแล้วนอนสมาธิ
 ต่อไปใหม่ ให้เสียว ๆ ในคอ แลเห็นปลาภูเขา
 ทอดใส่จานมาอยู่ที่นัยน์ตา ชับไล่กันพอจะจางไป
 ไข่เค็มเป็นมันย้อมมาไหลขึ้นแทน แล้วคราวนี้
 เจ้าพวกแห่งๆ ปลากระบอก หอยหลอด น้ำพริก
 มาเป็นแถว ใจกำลังนึกอยู่นั้น ชั่วกับแกง
 เผ็ดไหลขึ้นมา นัยน์ตาที่หลับ ๆ ประเดี้ยว
 ไข่เจียว น้ำพริก ประเดี้ยวทอดมันกุ้ง ปลาแห้งผัด
 อะไรพากันมาลือหลอกเสียใหญ่ หลับตาไม่ได้ต้องลืม
 ลืมก็แลเห็นแกงเทโพ หลอกได้ทั้งกำลังตื่นๆ
 เช่นนั้น จนชั้นยาแดงกว่า ก็พลอยกำเริบ
 ดีแต่ปลาร้า ขนมหินน้ำยา ภูน้ำพริกสงสาร
 ไม่ยกมาหลอก มีแต่เจ้ากะปิควัมาเมียงอยู่ไกล ๆ”

ทรงบรรยายถึงความปรารถนาที่จะเสวยอาหารไทยชนิดที่โปรด ในยามที่ต้องเสด็จประทับที่ต่างประเทศเป็นเวลานาน ซึ่งนอกจากจะฉายให้เห็นประเภทอาหารที่พระองค์โปรดเสวยเป็นการพิเศษแล้ว ยังได้เห็นภาพอาหารที่เป็นที่นิยมในราชสำนักสมัยรัชกาลที่ 5 ด้วย ได้แก่ ปลาภูเขาทอดไข่เค็ม ปลากระบอก หอยหลอด น้ำพริก แกงเผ็ด ไข่เจียว ทอดมันกุ้ง แกงเทโพ ยาแดงกว่า ปลาร้า ขนมหินน้ำยา กะปิควั

เมื่อรัฐได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีสามัญชนขึ้น มีแนวคิดที่ควรให้นักเรียนหญิงได้มีโอกาสฝึกฝนการตัดเย็บเสื้อผ้าและฝึกฝนทักษะอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการหาเลี้ยงชีพ ดังความเห็นของเสนาบดีกระทรวงธรรมการในขณะนั้น มีความตอนหนึ่งว่า

“...การศึกษาในโรงเรียน[สตรี] นั้น ไม่เฉพาะแต่เรียนหนังสืออย่างเดียว นักเรียนจะต้องเรียนการรักษาน้ำร้อนและทำกับข้าวของกินซักฟอกเย็บปักถักร้อย และเปนนี่เลี้ยงเป็นคนใช้ด้วยเปนนั่น ตามชนิดของคน...” (กรมศิลปากร, 2508)

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานว่าโรงเรียนผดุงครรภ์และพยาบาลที่จัดตั้งขึ้นในสมัยนั้นนอกจากจะสอนวิชาพยาบาลแล้วยังสอนวิชาสำหรับผู้หญิง เช่น การดูแลเด็ก การทำกับข้าว และการเย็บปักถักร้อย

2.3.4 ผลกระทบด้านการเรียนการสอน

ตั้งแต่อดีตเด็กหญิงไม่มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างเช่นเด็กชายจะเรียนเพียงกิริยา มารยาท การบ้านการเรือนเพื่อไปปรับใช้ตามบ้านเจ้านายชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น หญิงสูงศักดิ์จะได้เรียนอยู่ในบ้าน จนเมื่อ พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ซักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียนแล้วจึงสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ(ยุวดี กาญจนรัชชิตี มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ. 2399 แหม่มเฮาส์เห็นว่านักศึกษาผู้ใหญ่ควรจะเรียนวิชาชีฟด้วย จะได้มีวิชาหาเลี้ยงชีพ จึงได้เอากิจเย็บผ้ามาให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย ต่อมาให้รับจ้างเย็บเสื้อผ้าโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทน

พ.ศ. 2408 มีสซิสแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผู้หญิงเรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ โดยนำจักรเย็บผ้ามาจากอเมริกา ใช้กันแพร่หลายในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังสอนวิชาทำครัวและผลงานของนักเรียนได้นำออกจำหน่าย ทำให้นักเรียนมีรายได้และมีกำลังใจจะทำงานให้มีฝีมือดียิ่งขึ้น (ชัย เรื่องศิลป์, 2517; กฤษณา สินไชย, 2525; กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527; ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

พ.ศ. 2417 คณะมิชชันนารีสร้างโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ต่อมากิจการในโรงเรียนขยายขึ้นเรื่อยๆ โดยมีครูคนไทยเข้าไปร่วมดำเนินการสอนด้วย(ยุวดี กาญจนรัชชิตี มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ. 2446 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชินี มีครูชาวญี่ปุ่นสอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งด้วยผ้าหรือกระดาษให้เหมือนของจริง นับเป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกที่ได้ให้วิชาช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

การจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดตามความชำนาญการของผู้สอน ว่าต้องการจะสอนอะไรให้แก่ผู้เรียนตามที่ต้องการ และสาธิตให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นเทคนิคโดยคอยให้คำแนะนำและแก้ไขจนผู้เรียนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้มา

เรียนพร้อมทั้งสอนหนังสือให้ความรู้แก่สตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนตามแบบตะวันตกที่เริ่มเข้ามาจัดการศึกษาให้แก่สตรีไทยอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ในโรงเรียนมิชชันนารี (กฤษณา สิ้นไชย, 2525)

2.3.5 ผลกระทบด้านผู้สอน

พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ชักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียน (ยุวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ.2396 หม่อมแมทพูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเหร่ คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์รับหน้าที่สอนเห็นว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ควรจะเรียนวิชาชีพด้วย จะได้มีวิชาหาเลี้ยงชีพ จึงได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้ให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย

พ.ศ.2408 หม่อมแมกฟาร์แลนด์ มิชชันนารีอเมริกันกับภรรยาได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี สอนวิชาเย็บปักถักร้อย และมีซิสแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผู้หญิงเรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ นอกจากนี้ยังสอนวิชาทำครว นางคาริงตัน ได้นำแบบอย่างมาตั้งโรงเรียนช่างสำหรับเด็กหญิงที่กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ.2414 หลักสูตรเน้นหนักในด้านวิชาชีพมากกว่าสอนการอ่านเขียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2527; ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; ชัย เรื่องศิลป์, 2517; กฤษณา สิ้นไชย, 2525)

พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง นับเป็นก้าวแรกของการศึกษาสตรีไทย ที่ได้เรียนวิชาสามัญในโรงเรียน และเรียนเย็บปักถักร้อยและการประกอบอาหาร ต่อมากิจการในโรงเรียนขยายขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีครูคนไทยเข้าไปร่วมดำเนินการสอนด้วย (ยุวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ.2446 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี ทรงจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชินี สอนวิชา เย็บปัก และตัดเย็บเสื้อสตรี มีครูชาวญี่ปุ่นสอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งด้วยผ้าหรือกระดาษให้เหมือนของจริง (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

ในช่วงแรกผู้สอนก็คงยังเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน ต่อมาเมื่อมีการเรียนการสอนแบบมีแบบแผน มีโรงเรียนเกิดขึ้น ในช่วงแรกก็จะมีชาวต่างชาติเป็นผู้สอนทำให้ได้รับวัฒนธรรมแบบตะวันตกและชาติอื่นเข้ามาด้วย ต่อมาได้มีการพัฒนาครูไทยจนสามารถเข้าร่วมเป็นผู้สอนในแต่ละโรงเรียนได้ ผู้สอนนั้นไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรีอาจใช้ความรู้ความสามารถหรือความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เป็นการสอนแบบมีต้นแบบ ผู้สอนจะให้ตัวอย่างผลงานสำเร็จว่าผลลัพธ์

จะเป็นอย่างไร แล้วมีกระบวนการให้เห็นขั้นตอนการปฏิบัติ คือ ผู้สอนเป็นต้นแบบ แล้วผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนฟัง ผู้เรียนจะต้องทำตามให้เหมือน (สุวิมล ธนะผลเลิศ, 2547)

สตรีชั้นสูงและชั้นกลางจำนวนหนึ่งได้ฝึกฝนการตัดเย็บเสื้อผ้าจากโรงเรียนหรือจากญาติพี่น้องเพื่อนฝูง กล่าวได้ว่าความสามารถตัดเย็บเสื้อผ้าตามแบบตะวันตกเป็นคุณสมบัติสำคัญของสตรีชั้นสูงชั้นกลางในสมัยนี้ นอกจากจะตัดเย็บเสื้อผ้าให้ตนเองและญาติพี่น้องแล้ว อาจรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นงานอาชีพหรืองานอดิเรกได้ ดังความที่ สมภพ จันทระประภา (2529) กล่าวไว้ว่า

“...สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี ทรงสนพระทัยในเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้าแบบใหม่เป็นอย่างยิ่ง ทรงดัดแปลงพระที่นั่งทรงธรรมในพระบรมมหาราชวังเป็นโรงเย็บผ้าส่วนพระองค์ โดยโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าไชยศรี ปราโมช เป็นหัวหน้าควบคุมการตัดเย็บ ตลอดจนรับจ้างตัดเย็บฉลองพระองค์ของเจ้านายฝ่ายใน และเสื้อผ้าของผู้ที่อยู่ในพระราชฐานชั้นในด้วย โรงเย็บผ้านั้นดำเนินการอย่างเป็นกิจลักษณะ ถึงขั้นจ้างครูฝรั่งมาเป็นช่างและฝึกสอนช่างคนไทย...”

2.3.6 ผลกระทบด้านผู้เรียน

พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ซักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียน แล้วจึงสอนหัตถ์อักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ยุวดี กาญจนวัชฐิติ มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ.2396 หม่อมแมทพูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเหร่ คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล พ.ศ.2408 หม่อมแมกฟาร์แลนด์ มิชชันนารีอเมริกันกับภรรยา ได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นโรงเรียนอาชีพศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรกของไทย (ชัย เรื่องศิลป์, 2517; กฤษณา สินไชย, 2525)

พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง นับเป็นก้าวแรกของการศึกษาสตรีไทย ต่อมาเมื่อคนไทยเข้าไปร่วมดำเนินการสอนด้วย (ยุวดี กาญจนวัชฐิติ มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

พ.ศ.2446 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี ทรงจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชินี มีครูชาวญี่ปุ่นสอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งด้วยผ้าหรือกระดาษให้เหมือนของจริง

ในยุคนี้ ผู้เรียนสามารถกำหนดความต้องการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้สอน เพื่อการฝึกปฏิบัติ จนเกิดเป็นเทคนิค นำไปประกอบอาชีพได้ ทั้งในโรงเรียนมิชชันนารี และโรงเรียนของรัฐที่เริ่มเปิดขึ้นในยุคนี้ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

นางแมคฟาแลนด์ ภรรยามิชชันนารี ได้ตั้งโรงเรียนฝึกการฝีมือสำหรับเด็กผู้หญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้ขยายเป็นโรงเรียนหัตถกรรมสอนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าสตรีด้วยจักรเย็บผ้า

ในช่วงแรกสตรีเหล่านั้นมิได้เห็นความสำคัญ จนถึงกับมิชชันนารีต้องจ่ายค่าจ้างให้เรียน ดังมีบันทึกของมิชชันนารีซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “...มีผู้มาเรียนการเย็บผ้า แต่เขาเหล่านั้นคิดว่างานบ้านและงานห้องนามีค่าสำคัญกว่า จึงต้องถึงกับจ้างให้มาเรียนกัน...” (เสถียร ศกุนโต, 2514)

3. ยุคที่สาม กำเนิดสถาบันอุดมศึกษา รัชกาลที่ 6 – รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453-2489)

3.1 ปัจจัยภายนอก

3.1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางการผลิตที่เปลี่ยนไปหลังการทำสนธิสัญญาเบารริงเป็นต้นมา สินค้าเข้าซึ่งแต่เดิมประกอบด้วยสินค้าฟุ่มเฟือยเพื่อการบริโภคของชนชั้นนำ ก็เปลี่ยนมาเป็นสินค้าหลายชนิดเพื่อการบริโภคของคนทั่วไป โดยเฉพาะสินค้าประเภทสิ่งทอ ที่มีคุณภาพดี ราคาถูก จึงกลายเป็นที่นิยมของผู้คนทั่วไปในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อหัตถกรรมสิ่งทอของไทยเพราะชาวบ้านเริ่มลดปริมาณการทอผ้าใช้เองลงเรื่อย ๆ และเลิกไปในที่สุดหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 (กิตติ ตันไทย, 2548)

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบทุนเสรีนิยมซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งไทยต้องพยายงสถานภาพทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจโลก ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ไทยต้องประสบในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจใหม่และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ คือ ปัญหาความยากจนของประเทศอันสืบเนื่องมาจากการที่ต้องพึ่งพิงการลงทุนจากชาวต่างประเทศ และพึ่งพาเทคโนโลยีของต่างประเทศซึ่งส่งผลกระทบในด้านการเสียเปรียบดุลการค้ามาจนถึงปัจจุบัน (เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538)

นโยบายหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 6 คือการจัดการศึกษาวิชาชีพ ซึ่งแต่เดิมมุ่งเรียนเพื่อเข้ารับราชการ จนเกินจำนวนที่ราชการจะรับได้ ดังที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (2476) ได้กล่าวไว้ว่า

“...ที่จะให้เรียนประถมศึกษา 6 ปี และประถมวิสามัญ 2 ปี รวมเป็น 8 ปี แล้วเด็กจะมีอายุพ้นเกณฑ์บังคับก่อน โดยไม่ได้เรียนวิสามัญศึกษา... การที่ได้รู้แต่หนังสือไม่รู้วิชาชีพนั้น เป็นบ่อเกิดแห่งโรคเสมียน ซึ่งระบาดทั่วไปในเวลานี้ อันไม่เป็นสิ่งที่ปรารถนาของรัฐบาลเลย...”

จึงทรงมีนโยบายศึกษาทางด้านวิชาชีพ แต่ในช่วงรัชกาลที่ 7 เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะตกต่ำ วิกฤติ ไม่อาจขยายการศึกษาได้ และไม่มี การวางแผนระยะยาว ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 8 ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก จึงมีอิทธิพลต่อแนวความคิด การศึกษาเคลื่อนไหวปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ ทำให้การศึกษาได้รับการพัฒนามากขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; ประไพ เอกอุ้น, 2542; ประยูร ศรีประสาธน์, 2536)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีคนที่สามของไทย รัฐบาลใช้นโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญต่อการกระตุ้นให้ราษฎรใช้ผลผลิตในประเทศ ซึ่งในขณะนั้น สตรีที่นำสมัยไม่นิยมตัดเสื้อผ้าแบบตะวันตกด้วยผ้าทอพื้นเมือง รัฐบาลได้พยายามจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าด้วยเครื่องจักรตามแบบตะวันตก แต่ก็ยังไม่เพียงพอ จึงต้องสั่งซื้อผ้าจากต่างประเทศ ในขณะที่ประเทศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง พ.ศ.2481-2488 การสั่งซื้อผ้าจากต่างประเทศไม่สะดวกและมีราคาแพง จึงมีความจำเป็นต้องหันมาใช้ผ้าทอพื้นเมืองมากขึ้น รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการปลูกฝ้ายและปั่นด้ายเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับโรงงานของรัฐ รวมทั้งส่งเสริมหัตถกรรมทอผ้า จนทำให้เกิดการผลิตเพื่อขายเพิ่มขึ้นในบางพื้นที่ (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

3.1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

สังคมเมืองกับสังคมชนบท แต่เดิมสังคมไทยในชนบทเป็นสังคมชาวนา คนส่วนใหญ่ยังคงทำกินในผืนนา ด้อยการศึกษา ด้วยทางวัตถุและเทคโนโลยี รวมทั้งความเจริญด้านอื่น ๆ ในขณะนั้นเมืองเป็นศูนย์กลางของความเจริญ คนในชนบทจึงมีความใฝ่ฝันเป็นคนเมือง การรับวัฒนธรรมตะวันตกโดยเผยแพร่จากสังคมเมืองกระจายไปสู่ชนบทอย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลทั้งในเมืองและชนบทเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ในลักษณะคนไทยลืมนอดีต จนทำให้เอกลักษณ์ต่าง ๆ หรือประเพณีต่าง ๆ ในทางวัฒนธรรมหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่อยู่แต่เดิม ไม่สามารถจะควบคุมให้ประชาชนในสังคมนั้นมีพฤติกรรมอยู่ภายในกฎระเบียบและดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่นเช่นในอดีต (เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538) เห็นได้จากคำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี เมื่อเปิดโรงเรียนเพาะช่างว่า

“...การศึกษาเมื่อจะว่าแต่โดยย่อก็มี 2 ประการ คือ การศึกษาความรู้สามัญอันเป็นกลาง ซึ่งเป็นความรู้อันบุรุษสตรีทั้งหลายจะพึงมีสำหรับตัวทุกคน มีการสอนวิชาหนังสือ เลข และภูมิศาสตร์ เป็นต้นประเภทหนึ่ง การศึกษาวิชาความรู้อันหนึ่งอันใดเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างสำหรับเป็นทางหาเลี้ยงชีพ ประเภทหนึ่ง การศึกษาในประเภทต้นซึ่งเรียนความรู้อันเป็นกลางนั้น สิ่งใดเจริญขึ้นนั้นตามลำดับ แต่ความรู้ซึ่งประชาชนได้เล่าเรียนแล้วเพียงเท่านั้น ก็เปรียบดังได้แต่เครื่องมือมาไว้ใช้สำหรับงาน การเท่านั้น ยังหาได้รับความรู้ที่จะใช้เครื่องมือเหล่านั้นทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จรูปไม่ การศึกษาวิชาพิเศษเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างจึงเป็นของต้องการอย่างยิ่ง ซึ่งจะต้องบำรุงให้เกิดมีขึ้น ได้แก่การฝึกหัดศิลปการหัตถกรรม เป็นต้น...”

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2455)

3.1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้มีการนำแนวคิดชาตินิยมมาใช้ทางเศรษฐกิจ โดยรัฐได้เข้ามาดำเนินการทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงมีรัฐวิสาหกิจเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองโดยอิทธิพลของต่างประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ทำให้ระบบทุนนิยมของรัฐลดน้อยลง เปิดโอกาสให้มีการลงทุนโดยเอกชนมากขึ้นด้วย พร้อมกับการจัดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น และก่อให้เกิดแผนการศึกษาชาติ โดยความมุ่งหมายของการศึกษายุคนี้เปลี่ยนไปเป็นการศึกษาแห่งชาติ คือ ให้ราษฎรทุกคนได้เรียนหนังสือตามควรแก่อัธภาพ เพื่อประกอบอาชีพและเปิดโอกาสให้เฉพาะคนที่เรียนดีได้เรียนต่อถึงขั้นสูงสุด (วัชรวิ ตระกูลงาม, 2542; สุณิตย์ แป้นนาบอน, 2542) จากในช่วง พ.ศ. 2506-2515 นโยบายด้านการศึกษารัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐบาลชุดนี้ได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ด้านการศึกษานั้นเพียงสั้น ๆ ว่า

“ในด้านการศึกษารัฐบาลจะปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐบาลก่อนแถลงไว้ จะให้ความสำคัญแก่การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพเป็นพิเศษ กับทั้งขยายการศึกษาขั้นสูงไปตามจังหวัดต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้นด้วย...”

และหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 – 2514) นโยบายการพัฒนาการศึกษาจึงมุ่งเน้นความต้องการกำลังคน ตลอดจนเทคนิคและความรู้ในด้านการพัฒนาสาขาต่าง ๆ โดยเน้นการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นอันดับแรก และการผลิตกำลังคนในระดับกลางทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพให้สนองความต้องการทางเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาลในระยะต่อมา พ.ศ. 2512 – 2514 ซึ่งมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี และหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2512 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่า

“รัฐบาลจะขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปให้ทั่วประเทศปรับปรุงโรงเรียนทุกชนิด โดยเฉพาะโรงเรียนอาชีวศึกษา ให้มีคุณภาพสูงขึ้น และเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปรับปรุงมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพสูงขึ้น และให้มีที่เรียนมากขึ้น... นอกจากนี้รัฐบาลจะสนับสนุนให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษามากขึ้น”

(สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2512)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีคนที่สามของไทย ได้แถลงนโยบายสำคัญของรัฐบาล คือการนำประเทศเข้าสู่ความเป็นอารยะ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือการยกฐานะของไทยให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยตั้งแต่ พ.ศ.2481 จนถึงสิ้นสุด

สงครามโลกครั้งที่สองเป็น “สมัยสร้างชาติ” ดังคำปราศรัยในโอกาสเฉลิมฉลองวันชาติ ความตอนหนึ่งว่า

“...คำว่าสร้างชาติเป็นคำสั้น อันได้ละความหมายไว้ให้เข้าใจมากกว่าตัวอักษร 2 พยางค์ที่ปรากฏอยู่ เพราะฉะนั้นจึงอาจมีผู้เถียงว่าชาติมีมานานแล้ว เหตุใดจึงต้องมาสร้างกันให้เกิดอะไรอีก แท้จริงความหมายของการสร้างนั้นมิว่าชาติไทยมีอยู่แล้ว แต่สถานะบางอย่างของชาติยังไม่ขึ้นถึงขั้นระดับ สมความต้องการของประชาชาติไทย เราจำเป็นต้องพร้อมใจกันสร้างเพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ช่วยปรับปรุงไปจนกว่าทุกคนพอใจ หรืออย่างน้อยก็ได้ระดับเสมออารยประเทศ...”

(ศศิ เศตะจันท์, 2537)

3.1.4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

พระราชดำรัสตอบของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอบคำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จฯ ในการเปิดโรงเรียนเพาะช่าง อยู่ตอนหนึ่ง ดังนี้

“ชาติไทยเราเคยถึงซึ่งความเจริญมานานแล้ว ดังปรากฏด้วยระเบียบแผ่นและตำนานของเรา แต่บางสมัยในพงศาวดารของเรา มีข้าศึกศัตรูมาแย่งทำลายถาวรวัตถุของเรา และทำความทรุดโทรมให้เป็นอันมาก ครั้นต่อมาเมื่อเราต้องดำเนินตามสมัยใหม่ วิชาช่างของเรา ๆ ก็ชวนจะลี้ไปเสียหมด ไปหลงเพลินไปแต่จะเอาอย่างของคนอื่นเขา ถ้าย่เดียว ในที่สุดก็คือกรุงเทพฯ เดียวนี้เต็มไปด้วยสถานที่อันเป็นเครื่องรำคาญตาต่าง ๆ แท้จริงเป็นวิชาพื้นเมือง จะเอาอย่างคนอื่นถ้าย่เดียวไม่ได้ เพราะงามของเขาไม่เหมาะแก่ตาเรา และฐานะของเขากับของเราต่างกัน ที่ภูมิกั้นควรจะแก้ไขพื้นวิชาของเราเอง ให้ดีขึ้นตามความรู้ และวัตถุอันเกิดขึ้นใหม่ตามสมัย ในข้อนี้สมเด็จพระบรมชนกนาถ ได้ทรงพระปรารภอยู่มาก และเพื่อจะทรงบำรุงวิชาของไทยเราที่มีมาแล้วแต่โบราณ ให้ถาวรสืบไป...”

(ชีวิตและงานของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี, 2504)

จะเห็นได้ว่าได้ว่าเจ้าพระยาพระเสด็จฯ มีปรีชาญาณที่กว้างไกลมากจากจุดเริ่มการอาชีวศึกษาของท่าน ทำให้การอาชีวศึกษาของไทยก้าวหน้าไปมาก และในขณะเดียวกันก็ก้าวหน้าไปบนพื้นฐานของไทย ด้วยการส่งเสริมอาชีพที่เป็นไปของไทยให้กว้างขวางขึ้น

นโยบายการศึกษาในระบอบนี้ เริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยมของประชาชนที่มุ่งการเข้ารับราชการและการเป็นเสมียน ที่ทำให้คนล้นงานและประเทศไม่พัฒนาทางเศรษฐกิจเท่าที่ควร เนื่องจากขาดผู้นำทางด้านวิชาชีพ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขโดยเร่งรัดการจัดการศึกษาในด้านอาชีพแก่ราษฎร ดังจะเห็นได้จากรายงานของ เจ้าพระยาเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปี้ย มาลากุล) ที่ได้กราบบังคมทูล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในงานศิลปหัตถกรรมของนักเรียนที่จัดขึ้น ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2455 มีใจความตอนหนึ่งว่า

“...ความประสงค์ แห่งการแสดงศิลปหัตถกรรมนี้ เพื่อจะแนะนำชักจูงให้เด็กชาย หญิงในปัจจุบันนี้ เอาใจใส่ฝึกหัตถกรรม ซึ่งเป็นทางเลี้ยงชีพต่างๆ เพื่อจะกันการที่เด็กทั้งหลายพากันนิยมในการเป็นเสมียนให้น้อยลง...”

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2455)

โดยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนการศึกษาทางด้านนี้เช่นกัน ดังปรากฏในพระราชดำรัสตอบในงานเดียวกันนี้ว่า

“...คำที่พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์กล่าวนี้ ตรงกับความคิดของเรา เราได้เคยปรารภมานานแล้ว และด้วยพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ ก็ได้เคยพูดว่า การฝึกสอนเด็กนั้น จำเป็นต้องฝึกสอนหลายอย่างไม่ใช่แต่จะให้เรียนวิชาหนังสือมีความรู้ทั่วไป สำหรับเป็นเสมียนและเข้าทำราชการเท่านั้น ...การวิชาช่างต่าง ๆ นั้นว่าโดยเฉพาะก็เป็นที่จะหาเลี้ยงชีพได้ดีส่วนหนึ่ง เหมือนกันและถ้าสำหรับประกอบกับวิชาอื่น ๆ แล้วก็จะช่วยให้การฝึกสอนโดยทั่วไปนั้นสำเร็จดียิ่งขึ้น ว่าถึงการหาเลี้ยงชีพในทางหัตถกรรม เราผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินก็กล่าวยืนยันได้ว่า ไม่เป็นการเลวทรามกว่าการเป็นเสมียนหรือข้าราชการดั่งที่คนเป็นอันมากยังสำคัญผิดอยู่นั้นเลย คงจะตั้งให้เป็นขุนน้ำขุนนางได้ ไม่ผิดอะไรกับผู้รับราชการ...”

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2455)

พ.ศ.2466 เปิดหลักสูตรปริญญาเป็นหลักสูตรแรกของไทย คือ แพทยศาสตร์บัณฑิต ซึ่งได้รับความช่วยเหลือในด้านอาจารย์ผู้สอน ความรู้และวิทยาการจากชาติตะวันตก และในปีเดียวกันนี้ได้มีการฉายภาพยนตร์เรื่อง “นางสาวสุวรรณ” กำกับการแสดงโดยนายเฮนรี แมคเคย์

พ.ศ.2485 ตั้งกระทรวงสาธารณสุข และตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข และเปลี่ยนเป็น มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี พ.ศ.2512

พ.ศ.2486 ตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มี 4 คณะคือ คณะเกษตรศาสตร์ คณะสหกรณ์ คณะวนศาสตร์ และคณะประมง (อนุช อภาภิรม, 2543: 101-102)

3.1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

สมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 สตรีเริ่มไว้ผมยาวเกล้าเป็นมวยแบบชาวตะวันตก นุ่งซิ่นต่อมาผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงแพรสีต่าง ๆ เช่นเดียวกับ การนุ่งผ้าม่วง หวีผมเรียบไม่นิยมสวมหมวก ส่วนข้าราชการยังแต่งแบบราชปะแตนอยู่เหมือนเดิม หญิงในรัชกาลที่ 7 ตัดผมทรงบ๊อบ ดัดเป็นลอกทรงซึ่งเกิดคล้ายบ๊อบ แต่ตัดท้ายทอยให้สั้น ข้างหูไว้ผมยาวพอปิดหูแล้วเสยผมข้างงูมาไว้ที่ท้ายทอย

และทรงอีตันครีฟซึ่งตัดสั้นแบบผู้ชายเลยทีเดียว สวมขึ้นสั้นแค่เข่า ไม่มีเชิงหรือลาย ใส่เสื้อตัวยาวแบบฝรั่ง สวมถุงน่องและใส่รองเท้าส้นสูง

รัชกาลที่ 8 การแต่งกายยุคนี้เข้าขั้นตะวันตกเต็มตัวทั้งชายและหญิง ผู้หญิงเลิกการใช้ผ้าโจงกระเบน ไม่ใช้ผ้าคาดอกผืนเดียวปกปิดทออบน เปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าถุงและใส่เสื้อแทนหรือนุ่งกระโปรงแบบฝรั่ง สวมเสื้อแบบต่าง ๆ สะพายกระเป๋า ชายนุ่งกางเกงแบบฝรั่งใส่เชิ้ต ผูกเน็คไท และทั้งหญิงและชายสวมหมวก (รัชนิกร เศรษฐโชติ, 2532; เลิศ เกษรเกศรา, 2521)

วัฒนธรรมทางด้านอาหาร ในสมัยรัชกาลที่ 6 ปรากฏเรื่องอาหารไทยในวังที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ใน“กาพย์เห่เรือ” ตอนหนึ่งในการเห่ชมเครื่องว่าง (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2516: 53-54)

เข้าต้มอมรสเปรี้ยว	ดีจริงเจียวเปรี้ยวเค็มปน
เนื้อมันนุ่มระคน	ปนผักเคล้ารสเข้าที่
เข้าต้มเนื้อโคกล้วน	ปนถั่วเขียวกลมเกลียวดี
มันเทศวิเศษมี	รสโอชาแสนน่ากิน
...ขนมจีบเจ้าช่างทำ	ทั้งน้ำพริกมะมาดแกม
มะเฟืองเป็นเครื่องกลม	รสเหน็บแนมแซมชุกกัน
...หมูแนมแกมเครื่องเรียม	หอมกระเทียมผักชีใหม่
พริกแดงแซงสอดไว้	ใบทองหลางวางขึ้นหมู่
...แกงไก่ใส่เครื่องถม	คดุกขนมจีนแบ่งสด
เข้ามันมันแกมรส	ส้มตำเปรี้ยวชวนเคี้ยวกิน
...ทั้งหมดรสอาหาร	เปรี้ยวเค็มหวานไม่จืดจาง
รสเหมาะเพราะมีอนาง	แก้วพีเคี้ยวเข้ายวนใจ

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อาหารไทยในวังสมัยรัชกาลที่ 6 จะคล้ายคลึงในสมัยรัชกาลที่ 5 และสะท้อนให้เห็นถึงความประณีตในการจัดตกแต่งอย่างสวยงามทั้งสีกลิ่น ส่วนรสกลมกล่อมนั้นก็คือ มีรสเปรี้ยว เค็ม หวาน มัน ครบถ้วนนั่นเอง

จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ซึ่งอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ออกกฎหมายรัฐธรรมนูญ 12 ฉบับด้วยกัน เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนรักชาติ สร้างชาติ ด้วยการสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้น เช่น การเปลี่ยนชื่อ สยาม เป็น ประเทศไทย การแต่งกายให้เรียบง่าย มีชุดใส่อยู่กับบ้าน ชุดลำลอง ชุดนอน บังคับให้ทุกคนสวมหมวกเมื่อไปในที่สาธารณะต่าง ๆ เรียกว่าสมัยมาลามาไทย ชายต้องสวมกางเกงสากลหรือกางเกงแพร ไม่นุ่งผ้าลอบชาย หญิงต้องสวมกระโปรงหรือผ้าถุง ให้แต่งกายแบบฝรั่งเต็มที่ บริโภคอาหารเป็นเวลา ห้ามกินหมาก เป็นต้น (พวงผกา คูโรวาท, 2540; แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548)

ในช่วงปลายรัชกาลที่ 6 ต่อกับต้นรัชกาลที่ 7 ชาวกรุงมักนิยมบริโภคข้าวชั้นดีที่หนึ่ง บางทีประณีตนิยมใช้น้ำลอยดอกมะลิหุงข้าว อาหารที่รับประทานนิยมของง่าย ๆ เช่น ต้ม ทอด ผัด ถ้าจะทำแกงจืดก็จะรวนเนื้อสัตว์ไว้แต่ตอนเย็น แล้วจึงปรุงตอนเช้า ถ้าเป็นแกงเผ็ดจะแกงค้างไว้ตอนเย็น ยังไม่ใส่ผักจะใส่ผักตอนเช้า สมัยนั้นยังไม่มีตู้เย็นใช้กันสำหรับบุคคลธรรมดา แต่ในวังจะมีตู้แช่แข็งใช้ก่อนน้ำแข็งกลบขี้เลื่อยบรรจุในตู้สังกะสี คนธรรมดายังไม่นิยมใช้ถือว่าฟุ่มเฟือยเกินไป (ลาวัณย์ โชตามะระ, 2527)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์และขุนนางรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตกเข้าบริหารประเทศ จึงมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น พระองค์ทรงเป็นผู้นำให้เกิดค่านิยมอย่างใหม่ในการแต่งกายของสตรีตามแนวพระราชนิยม ซึ่งปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่อง **“เครื่องหมายแห่งความเจริญรุ่งเรืองคือสภาพแห่งสตรี”** ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้นอกจากพระราชดำริเกี่ยวกับสภาพภาพของสตรีแล้ว ยังทรงชี้ให้เห็นว่าการแต่งกายอย่างถูกต้องของสตรีจะเป็นเครื่องหมายที่แสดงว่าสยามเข้าสู่ความเป็นอารยประเทศ ทรงแสดงพระราชนิยมว่าผู้หญิงควร **“นุ่งซิ่น พันขาว เกล้ามวย”** (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2461)

ต่อมาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้ประกาศรัฐนิยมเป็นหลักการและหลักปฏิบัติ รัฐนิยมมีทั้งสิ้น 12 ฉบับ โดยฉบับแรกประกาศในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2482 และประกาศฉบับอื่น ๆ ตามมาเป็นระยะ ๆ โดยได้อธิบายความหมายของ **“รัฐนิยม”** ว่า **“คือการปฏิบัติให้เป็นประเพณีนิยมที่ดีประจำชาติ เพื่อให้อนุชนคนไทยเรายึดถือเป็นหลักปฏิบัติ รัฐนิยมนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับจรรยาบรรณของอารยชนพึงประพฤตินั่นเอง”** นอกจากนี้รัฐบาลได้จัดตั้ง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ขึ้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2485 เพื่อเป็นองค์กรหลักในการปรับปรุงทนุบำรุง และเผยแพร่วัฒนธรรมอันเหมาะสมไปสู่ประชาชน (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

3.1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

พ.ศ.2459 ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อแรกมี 4 คณะคือ คณะแพทยศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาได้มีการเปิดมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ตามมาทั้งในพระนคร และต่างจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ส่งเสริมวิชาวิสามัญศึกษาหรืออาชีพศึกษากว้างขวางมากขึ้น โดยชี้แนะแนวทางให้ประกอบอาชีพต่าง ๆ แทนที่จะเรียนสามัญศึกษาอย่างเดียว และโรงเรียนวิสามัญศึกษาควรแบ่งออกเป็นโรงเรียนที่สอนวิชาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนช่างตัดเสื้อ การเรือน เป็นต้น (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.)

3.2 ปัจจัยภายใน

3.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงสืบทอดพระบรมราโชบายในการจัดระเบียบสังคมไทยให้ทันสมัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน โดยการให้การศึกษ การอบรมสั่งสอน การยกฐานะสตรีไทย การดูแลสุขภาพอนามัย การตราพระราชบัญญัตินามสกุล ในการให้การศึกษแก่ประชาชน ทรงจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นและทรงจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ การยกฐานะสตรีไทยในสังคม ทรงเห็นว่าฐานะสตรีไทยยังตกต่ำอยู่มาก ถูกผู้ชายกดขี่ ทรงแสดงความคิดเห็นว่าฐานะของสตรีไทยให้ดีขึ้นนั้น จะต้องแก้ไขทั้งชนบประเพณีและกฎหมายแผ่นดิน จึงทรงดำเนินการหลายประการเพื่อการนี้ เช่น ทรงสนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น เช่น โรงเรียนฝึกหัดครูสตรี เป็นต้น และได้มีประกาศตั้งโครงการศึกษา พระพุทธศักราช 2456 ความว่า

“...เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้รู้สึกระลอกที่จะเลือกหาวิชาความรู้ใส่ตัว โดยรอบคอบ กว้างขวาง อย่าให้เข้าใจว่ารู้อะไรแค่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ก็พอแล้ว และอย่าให้ลุ่มหลงไปในทางเดียว จักได้เฉลี่ยการงานให้มีผู้ทำทุก ๆ อย่างทั่ว ๆ กัน และจักสำเร็จประโยชน์ และได้ความสุขทั่ว ๆ กันไป อย่าให้คับคั่งอัดแออัดอยู่ในทางเดียวและเว้นว่างทางอื่น ๆ เสีย และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วางรูปโครงการศึกษาลงไว้ให้เหมาะแก่เวลา และการงานให้เป็นที่เข้าใจกันทั่วดังต่อไปนี้ 1. การศึกษาทั้งปวงให้กำหนดชื่อเป็น 2 ประเภท คือ สามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนความรู้ใด ๆ อันเป็นความรู้สามัญ ซึ่งคนควรจะรู้ทุกคน ตัวอย่างเช่น วิชาหนังสือ วิชาเลข จรรยา คือ สอนกิริยาวาจา ใจให้ประพฤติที่ดี ละเว้นที่ชั่ว เป็นต้น ประเภทหนึ่ง วิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนความรู้พิเศษซึ่งบุคคลพึงเลือกเรียนเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ไม่จำเป็นต้องเรียนให้รู้ทุกอย่าง ทุกคน ตัวอย่างเช่น วิชาครู วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่าง ๆ เป็นต้น ประเภทหนึ่ง....”

(เสถียร ลายลักษณ์ และ บุญเรือง นาकिनพคุณ, 2477)

นอกจากนั้นนโยบายในการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 6 ยังปรากฏในรายงานการประชุมอุปราชและสมุหเทศาภิบาล ณ วันที่ 24 มีนาคม 2462 ความตอนหนึ่งว่า

“...สามัญศึกษากับวิสามัญศึกษาถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ต้องจัดไปด้วยกันให้พอเหมาะกัน การศึกษาแพร่หลายช่วยให้โรงเรียนวิสามัญชั้นต่ำมีนักเรียนเต็ม โรงเรียนวิสามัญชั้นต่ำช่วยแก้โรคคอตีบเป็นเสมียน ซึ่งโรงเรียนสามัญมีแต่จะสอนให้และเมื่อได้มีทั้งสามัญและวิสามัญศึกษาพอเหมาะกันแล้ว คนทุกคนก็ได้เรียนตามควรแก่อัธยาศัย การศึกษาสำหรับชาติ จึงชื่อว่าได้เขยิบความรู้แห่งชาติให้สูงขึ้นพร้อมกันทั้งหมด

นี่เองคือกำลังของชาติ การจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับหมู่คณะถึงจะจัดให้สูงสุดเพียงใด
ก็ไม่ใช่กำลังอันแท้จริงของชาติ: บรรานิง กวีผู้ขึ้นชื่อได้กล่าวไว้ว่า อย่าเพียรสร้างยักษ์
และเทวดา จงพยายามยกคนทั้งชาติให้สูงขึ้นพร้อมกันเถิด...”

ต่อมามีแผนการศึกษาชาติ 2 ฉบับ ที่ประกาศใช้ในช่วงระยะเวลา นี้ คือ แผนการจัดการศึกษา
ชาติ พ.ศ. 2475 และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 ก็ได้กำหนดหลักการหรือจุดมุ่งหมายในการจัด
การศึกษาของรัฐไว้อย่างชัดเจน เช่นที่ปรากฏในข้อความบางตอนว่า

“...ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือก เพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัธภาพ
ของตน...” หรือข้อความที่ว่า “...รัฐมีความมุ่งหมายที่จะให้พลเมืองทุกคนได้รับ
การศึกษา เพื่อจะได้ทำหน้าที่พลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญได้โดยเต็มที่...”

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2504)

3.2.2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ความจำเป็นของการศึกษาให้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษา เพื่อจะได้นำวิชาความรู้นั้นมา
ดำรงชีวิตและยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และเมื่อการศึกษาภาคบังคับซึ่งเป็นการศึกษาพื้นฐานของคน
ทั้งประเทศได้ขยายออกไปกว้างขวางแล้ว ได้ส่งผลถึงการศึกษาในระดับสูงขึ้นอันจะเป็นการพัฒนา
ประเทศชาติให้มีความเจริญทัดเทียมชาติอื่น ๆ ดังความเห็นของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีว่า

“...บัดนี้กำลังรู้สึกกันมากแล้ว เป็นเหตุเพราะความเจริญแห่งบ้านเมืองเดินเร็ว
ความต้องการคนมีประเภทวิชาพิเศษต่าง ๆ สำหรับใช้ในกระทรวงทบวงกรม
ทั้งหลายทวีขึ้นโดยรวมเร็ว แต่สก็มีสามัญศึกษาซึ่งใช้อยู่จำกัดตัว การขยายไม่เร็ว
ทันความต้องการจึงเกิด supply ไม่ทัน demand ขึ้น...การที่จะให้มีนักเรียนมัธยม
พอก็ต้องมีนักเรียนประถมมากขึ้นจนพอส่วนกัน เมื่อโรงเรียนประถมสำหรับเลี้ยง
โรงเรียนมัธยม โรงเรียนมัธยมสำหรับเลี้ยงโรงเรียนอุดม ดังนั้น demand ของบ้านเมือง
ต้องการคนประเภทวิชาที่เรียนจบอุดมศึกษามากขึ้น การศึกษาชั้นประถม มัธยม
และอุดม จึงเป็น supply ก็ต้องแบ่งออกไปให้ทันกับความเจริญแห่งบ้านเมือง
จึงจะไม่ต้องชงัก...”

(กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2464)

3.2.3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

พ.ศ. 2480 ได้ขยายโรงเรียนอาชีวศึกษา จึงเกิดโรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศ การ
สอนหนักไปทางการตัดเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย และการฝีมือของสตรีต่าง ๆ เช่น การจัดดอกไม้ การ
ครัว เป็นต้น

พ.ศ.2481 จัดตั้งกรมวิชาการขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการจัดการด้านอาชีวศึกษา มีการตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นอีกหลายประเภท เช่น โรงเรียนการช่างสตรี โรงเรียนทอผ้า เป็นต้น (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 13)

3.2.4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ในแผนการศึกษาฉบับ พ.ศ.2475 มีสาระสำคัญบางประการคือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัตภาพของตน พอสมควรแก่ภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ ในอีกข้อหนึ่งคือ เพื่อการอาชีพของตน กุลบุตรกุลธิดาควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญและวิสามัญทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดไว้เป็นขั้น ๆ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ ส่วนการศึกษาของหญิงนั้นให้ได้รับความเสมอภาคกับชาย แต่หญิงมีภาวะพิเศษโดยธรรมชาติ จึงให้วางหลักสูตรการศึกษาของหญิงให้มีวิชา ผิดเพี้ยนกับของชายบ้างบางส่วน แต่จะไม่ผิดกันโดยปริมาณหรือโดยคุณภาพ ในขณะที่การศึกษาชั้นสูงสำหรับสตรียังไม่เป็นที่นิยมกันนักเพราะเห็นว่าจุดมุ่งหมายในชีวิตสตรีคือการแต่งงานต้องทำงาน ดูแลบ้านและครอบครัวให้ได้รับความสุข ไม่ควรทำงานนอกบ้าน จึงไม่ค่อยสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงเรียนหนังสือในชั้นสูง ๆ และสถานที่เรียนของเด็กผู้หญิงมีน้อย ครูสตรียังมีไม่เพียงพอ เพราะมักจะลาออกจากงานเมื่อมีครอบครัว (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; ประไพ เอกอุ่น, 2542)

3.2.5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการศึกษาของรัชกาลที่ 6 พระองค์จึงเป็นไปเพื่อทวยราษฎร์ทุกคนอย่างแท้จริง แต่การอบรมสั่งสอนสตรีนั้นยังไม่สามารถดำเนินไปได้ เพราะขาดครูผู้สอนโดยเฉพาะในต่างจังหวัดด้วยแล้วยิ่งขาดอย่างมาก ทำให้ขยายการศึกษาให้กับผู้หญิงได้น้อย

“...เหตุที่บกพร่องอันแท้จริงนั้นอยู่แก่การที่หาตัวครูผู้หญิง ซึ่งจะออกไปเป็นครูสอนในมณฑลต่าง ๆ นั้นมิได้ เพราะเหตุว่า ถ้าจะส่งครูผู้หญิงในกรุงเทพฯ ออกไปตั้งโรงเรียนในหัวเมืองมณฑลต่าง ๆ ก็ลำบากขัดข้องยิ่งกว่าครูผู้ชายเป็นอันมาก จึงแลเห็นทางอยู่อย่างหนึ่ง ชั้นแรกควรที่กรุงเทพฯ จะจัดโรงเรียนตั้งรับนักเรียนหญิง แต่หัวเมืองมณฑลต่าง ๆ โดยรอบ มาฝึกหัดวิชาครูให้มีความรู้ที่จะสั่งสอนกุลสตรีต่อ ๆ ไปได้ เมื่อนักเรียนครูผู้หญิงหัวเมืองนั้นได้รับประกาศนียบัตรครูสำเร็จแล้ว ก็ส่งกลับไปยังท้องที่ถิ่นเดิม สมุหเทศาภิบาล ก็จะได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีได้สะดวก และรับครูประกาศนียบัตรเหล่านั้นไปเป็นครูสอน...”

(ชีวิตและงานของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี, 2504)

3.2.6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคน

เข้าเรียนได้ เพื่อขยายการศึกษาให้กว้างขวางโดยจะเปิดการเรียนหลายสาขา และเป็นการสนองพระราชประสงค์ของพระบรมชนกนาถ ดังข้อความในราชกิจจานุเบกษา 34 (15 เมษายน 2460) หน้า 20 กล่าวว่

“...บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะขยายการศึกษาในโรงเรียนนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น คือ ไม่เฉพาะสำหรับผู้ที่จะเล่าเรียนเพื่อรับราชการเท่านั้น ผู้ใดที่มีความประสงค์จะศึกษาวิชาชั้นสูงก็ให้เข้าเรียนในโรงเรียนนี้ได้ทั่วกัน...”

นอกจากนี้พระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่สตรี อันจะเป็นการขยายการศึกษาให้ทั่วถึงและเป็นการวางรากฐานการจัดการศึกษาให้มั่นคง ดังความตอนหนึ่งว่า

“...ส่วนการศึกษาเมืองด้านสำหรับเด็กชายก็ได้จัดการแพร่หลายไปในหัวเมืองมากแล้วแต่การศึกษาสำหรับเด็กผู้หญิง แม้แต่ในกรุงเทพฯ ก็ยังมีน้อย การศึกษาของสตรีเป็นสำคัญและจำเป็น ส่วนหนึ่งเพราะสตรีเป็นผู้ฟูมฟักกุลบุตรธิดามาแต่กำเนิด เป็นผู้ให้ความศึกษาและความอบรมทางฝ่ายบ้าน ถ้าสตรีได้มีการศึกษาแล้วย่อมเป็นกำลังช่วยในการศึกษาฝ่ายโรงเรียนได้มาก ตั้งแต่ได้เปิดการฝึกหัดครูผู้ใหญ่ขึ้นที่กรุงเทพฯ รับนักเรียนหญิงจากหัวเมืองมณฑลต่าง ๆ เข้ามาฝึกหัดด้วย บัดนี้ได้ครูผู้หญิงส่งออกไปยังหัวเมืองเกือบจะทั่วพระราชอาณาเขตหวังจะเป็นรากแห่งการศึกษาสำหรับสตรีต่อไปภายภาคหน้า...”

(กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2457)

3.3 ผลกระทบ

3.3.1 ผลกระทบด้านนโยบาย

ในส่วนของการศึกษาสตรี เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี กราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานุพัตนรุทวารวดี ในการเปิดโรงเรียนสายปัญญา ณ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2461 มีความบางตอนว่า

“...บ้านเมืองที่จะเจริญได้เร็วย่อมต้องอาศัยพลเมืองที่ได้รับการอบรมศึกษาเล่าเรียนทั่วไปทั้งชายและหญิง...แต่การศึกษาฝ่ายกุลธิดายังมีน้อยเต็มที่ หน้าที่ของสตรีซึ่งจะเป็นมารดา เป็นคู่ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับสามีและเป็นแม่เรือนต่อไปภายหน้าว่าต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียน ให้เทียมทันกับบุรุษ ความสุขความเจริญจึงจะบังเกิดมีแก่ครอบครัว เมื่อครอบครัวล้วนแต่มีความสุขความเจริญตาม ๆ กันแล้วบ้านเมืองย่อมเจริญได้รวดเร็วขึ้น...”

(หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ศธ. 50.17/5)

แผนการศึกษาฉบับ พ.ศ.2479 ที่ปรับปรุงจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีความมุ่งหมายทั่วไปของแผนการศึกษาบางประการคือ เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่กัลปบุตรกฤติดาพึงได้รับการศึกษาทั้งสองสถาน คือ สามัญศึกษา กับ อาชีวศึกษา และในส่วนการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จัดให้มีรับทุกระยะที่สุดของประโยคประถม มัธยมต้นและมัธยมปลาย ผู้ไม่เข้าเรียนชั้นอุดมศึกษาก็อาจเลือกเรียนวิชาที่พึงสนใจได้ ซึ่งการที่จะไปประกอบอาชีพได้นั้นผู้เรียนต้องเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถดัดแปลง ปรับปรุง สร้างสรรค์ผลงาน และเกิดความชำนาญการเพื่อการพัฒนางานอาชีพของตนได้อย่างดีเยี่ยม และโรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

นโยบายที่สำคัญของรัฐบาลสมัยสร้างชาติ คือ การนำสังคมไทยเข้าสู่ความเป็นอารยะ รัฐบาลได้แนะนำให้ประชาชนแต่งกายแบบสากลอย่างเต็มรูปแบบ และได้ให้ความสำคัญต่อการชักชวนให้สตรีปรับปรุงการแต่งกายโดยมีความคิดว่าผู้หญิงอยู่ในฐานะ “ดอกไม้แห่งชาติ” จึงควรแต่งกายสวยงาม และต้องทำหน้าที่ในบ้านเรือนของตนให้ดีที่สุด ทั้งในการเป็นเมีย แม่ และแม่เรือน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้บุรุษในฐานะ “รั้วของชาติ” มีความสุขและมีกำลังใจในการทำงาน อย่างไรก็ตาม สตรีสามัญซึ่งถูกคาดหวังให้ทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวเช่นเดียวกับบุรุษ คือมีความเสมอภาคระหว่างหญิงชายมากขึ้น ไม่อาจปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแนวคิดนี้ได้อย่างสมบูรณ์ (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

3.3.2 ผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

เป็นยุคของการเริ่มต้นโรงเรียนการช่าง และโรงเรียนการเรือน ในส่วนของโรงเรียนการช่าง ต่อมาพัฒนามาเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา และโรงเรียนการเรือนพัฒนามาเป็นวิทยาลัยครู มีทั้งที่เป็นโรงเรียนของรัฐและของเอกชน และมีผู้สอนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เน้นความสามารถ ความเชี่ยวชาญของผู้สอน โดยมีลำดับความเป็นมาดังนี้

พ.ศ.2454 หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี เพราะต้องการให้สตรีได้เรียนรู้วิชาช่างดั้งเดิมของไทย ที่ถือเป็นวิชาการช่างอันเป็นศิลปะสูงค่าของชาติไทย (กฤษณา สินไชย, 2525)

พ.ศ.2476 โรงเรียนสตรีบ้านทวาย เปิดสอนหลักสูตรวิสามัญการช่าง มีแผนการช่างสตรี และปี พ.ศ.2478 เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี เป็นการเริ่มต้นสอนวิชาชีพหรืออาชีพศึกษาอย่างมีระบบในโรงเรียนสตรีเป็นแห่งแรก ต่อมาพ.ศ.2480 ขยายการศึกษาออกไปเกือบทุกจังหวัด เรียกว่า โรงเรียนการช่างสตรี

พ.ศ.2476 ตั้งโรงเรียนช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์ เริ่มจากชั้นประถมวิสามัญมาเป็นมัธยม อาชีวศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นสูง (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต ชุมพรเขตอุดมศักดิ์) (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

พ.ศ.2476 ได้จัดตั้งโรงเรียนวิสามนัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรีเพิ่มในหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามนัญการช่างสตรี และมีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณภาภรณ์ ตั้งขึ้นโดยอนุญาตจากระทรวงธรรมการ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง (ลาวัญย์ โขตามระ, 2536)

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี เดิมคือโรงเรียนสกุลสุนันทาลัย ที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2423 โดยเชิญชาวต่างประเทศมาสอน

พ.ศ.2477 เปิดโรงเรียนมัธยมวิสามนัญการเรือน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ นับเป็นโรงเรียนการเรือนแห่งแรก มุ่งอบรมการเรือนสำหรับสตรี ต่อมา พ.ศ.2480 ย้ายไปอยู่ที่วังจันทร์เกษม เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนวังจันทร์เกษม ในปี พ.ศ.2483 ย้ายมาอยู่ในบริเวณวังสุนันทาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนพระนคร (สมประสงค์ ปิ่นจินดา, 2527)

พ.ศ.2480 โรงเรียนราชินีตั้งแผนกการเรือน รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาและมีนิสัยชอบการช่างการเรือน มีการฝึกหัดวิชาช่างต่าง ๆ (กฤษณา สินไชย, 2525)

พ.ศ.2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อผ้าสตรีวัดหงส์รัตนาราม ต่อมาเป็นการช่างสตรีธนบุรี (ปัจจุบันคือวิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี)

พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน เมื่อตั้งกองฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ จึงย้ายโรงเรียนการเรือนพระนครมาที่กองฝึกหัดครู ต่อมาย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครูเมื่อตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้น (ยุวดี กาญจนขุจิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 23)

พ.ศ.2482 แยกการสอนวิชาชีพ (วิสามนัญ) ออกมาจากโรงเรียนสตรีบ้านทวาย ใช้ชื่อว่าโรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวาย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นการช่างสตรีพระนครใต้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้) ซึ่งเป็นแม่แบบที่สำคัญของโรงเรียนการช่างสตรีในส่วนภูมิภาค (พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข, 2527)

พ.ศ.2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา แล้วย้ายมาอยู่ที่วัดเทวราชกุญชร ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตโชติเวช)

พ.ศ.2490 เปิดโรงเรียนเอี่ยมมละออ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมมละออ)(ยุวดี กาญจนขุจิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 27)

3.3.3 ผลกระทบด้านหลักสูตร

หม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา ทรงมีความชำนาญด้านการช่างและงานฝีมือหลายด้าน เช่น การปักสะดึง การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง งานดอกไม้สด งานครัว ที่ทรงทำได้ดีทั้งอาหารไทยและอาหารเทศ

พระองค์ท่านได้เล็งเห็นคุณค่าของงานช่างเหล่านี้และทรงนำมาจัดเป็นการศึกษาสำหรับสตรี ดังที่ อุทุมพร วีระไวทยะ ได้เขียนไว้ว่า

“...มีงานเย็บปักถักร้อย ได้แก่ ปักดิน ปักสะดึง กริ่งไหม หักทอง แล่งทอง ครูสอน มีทั้งชาวไทยที่สืบงานมาจากเจ้าครอกถนนอมวัดโพธิ์ ในสมัยรัชกาลที่ 2 และครูชาวเวียดนาม 4 คน ที่ทรงชูปเลี่ยน การประดิษฐ์จัดแต่งดอกไม้สดชนิดต่าง ๆ เช่น ตาข่าย 4 มาลัย คกลมไตร ระบาย เพื่อห้อย อุบะ พู่กลิ้ง พุ่มกรวย เย็บแบบติดกลีบ ซ่อนบุเกย์ นุหงา การพับจีบอบรำ-รำ-ปรุง เครื่องหอม การแกะสลักผักผลไม้ เป็นต้น”

(อุทุมพร วีระไวทยะ, 2509)

ศิษย์เก่าราชินีมีหลายคนที่ได้บันทึกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนงานช่าง ดังนี้ หม่อมหลวงแสงโสม กฤษณามระ กล่าวไว้ว่า

“...โรงเรียนราชินี เป็นสถาบันที่สมชื่อว่า “ราชินี” เป็นแหล่งสอนให้กุลธิดาได้โตขึ้นเป็น แม่พิมพ์ที่ดี และนำเอาวิชาที่เรียนมาประกอบกิจกรรมตามความถนัดและชอบของแต่ละบุคคล ดิฉันออกจากโรงเรียนราชินีแล้วรับทำดอกไม้สด เย็บเสื้อ ปักดินใหม่ ลูกบิด ถักโครเชต์ นิตติ้งและได้มีโอกาสสักพระสนับเพลาสั้น และฉลองพระองค์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ และฉลองพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ขณะที่ประทับอยู่ ณ ต่างประเทศ และยังได้ เป็นแม่ครัวให้พ่อแม่เวลาเจ็บป่วย...”

ส่วนหม่อมหลวงป๊อง มาลากุล ได้เล่าไว้ว่า

“...ของแจกในงานหลวงสมัยนั้น ใช้แจกผ้าเช็ดหน้าปรุงหอม ๆ ให้เป็นกลิ่นอบร่ำ อย่างเป็นไทย...เราก็ได้วิชาปรุงเครื่องหอมอย่างไทย ส่วนการแต่งหมากพลุบุหรี่ยุค นั้นใช้ ภาชนะต่างรูปกัน บางงานใช้ภาชนะใหญ่ บางงานใช้ภาชนะเล็ก ใช้บุหรี่ปุ่ทุกชนิด ที่มีในสมัยนั้น ทั้งของไทยและต่างประเทศ ตกแต่งด้วยแพรและริบบิ้นสีต่าง ๆ อย่างสวยงาม งานหนึ่งจำนวน 100 ที่ขึ้นไป พวกเราต้องทำบ่อย ๆ เลยได้วิชาการ ตกแต่งของเลี้ยงรับรองแขก ส่วนการเลี้ยงอาหาร สมัยนั้นงานเลี้ยงแยกเป็นฝ่ายหน้า ฝ่ายใน พวกเราเลี้ยงฝ่ายใน และสตรีบรรดาศักดิ์นอกพระราชฐาน บางงานก็เลี้ยง อย่างโต๊ะ เก้าอี้ บางงานก็อย่างโต๊ะนั่งกับพื้น พวกเราจึงคลานอย่างชาววังถนัด ต้องทำเองทุกอย่างตั้งแต่ตั้งโต๊ะจนปฏิบัติตลอด บางงานเลี้ยงกลางวัน เลี้ยงค่ำ และของว่างเวลาดึก พวกเราเลยปฏิบัติภารกิจอย่างคล่องไปเอง...”

(ยูภาภรณ์ แจ้เจนกิจ, 2531)

พ.ศ. 2454 โรงเรียนการช่างเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี สอนวิชาการช่างการเรือน การทำดอกไม้ สลักผัก การทำกับข้าวไทยและฝรั่ง

พ.ศ. 2476 โรงเรียนสตรีบ้านทวาย เปิดสอนหลักสูตรวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรี และปี พ.ศ.2478 เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี สอนวิชาการฝีมือ

พ.ศ. 2476 โรงเรียนวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรีเพิ่มในหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี และมีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณภรณ์ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง ได้แบ่งการสอนไว้เป็นแผนก ๆ คือ การตัดเสื้อ การตัดสะเก็ด รับทำและสอน วิชาการช่างและเย็บปักถักร้อย จักสานและสลักผักผลไม้ ดอกไม้สด ดอกไม้แห้งทุกชนิด ประชุมเครื่องหอม อบรม เครื่องสำอาง ของชำร่วยทุกชนิด แผนกอาหารคาวหวาน และผลไม้ต่าง ๆ ชนิดอัดขวด และกระป๋องด้วยเครื่อง

พ.ศ. 2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี สอนการตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และงานดอกไม้ใบตอง

พ.ศ. 2480 โรงเรียนราชินีตั้งแผนกการเรือน ฝึกหัดวิชาช่างต่าง ๆ เช่น การครองเรือน วิชากฎหมายสำหรับแม่บ้าน เป็นต้น

พ.ศ. 2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อผ้าสตรีวัดหงส์รัตนาราม

พ.ศ. 2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา วิชาที่สอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และงานดอกไม้ใบตอง ในช่วงนี้ที่นอกจากจะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประเพณีไทย เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ และเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก เพื่อนำมาปรับให้เป็นคนที่ทันสมัยทันเทียมอารยประเทศ (ยุวดี กาญจนรัชชิตี, มาชนะ ขิตตะสังคะ และพูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 27; กฤษณา สินไชย, 2525; ยุวดี กาญจนรัชชิตี, 2527: 430; กฤษณา สินไชย, 2525; คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.; ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; วรวิทย์ วคินสรากร, มปป.; ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

3.3.4 ผลกระทบด้านการเรียนการสอน

พ.ศ.2476 ได้จัดตั้งโรงเรียนวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรีเพิ่มในหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี และมีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณภรณ์ ตั้งขึ้นโดยอนุญาตจากกระทรวงธรรมการ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง ได้แบ่งการสอนไว้เป็นแผนก ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน มุ่งให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการสาธิต จนผู้เรียนปฏิบัติได้จริงจนเกิดความคิดรวบยอด สามารถพัฒนาตนเองจนสามารถประกอบอาชีพได้ (ลาวัญญ์ ไซตามระ, 2536)

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี ซึ่งเดิมคือโรงเรียนสกุณสูนันทาลัย ที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2423 ให้การอบรมแผนใหม่ โดยเชิญชาวต่างประเทศมาสอน

ทางด้านวิชาการช่างสตรี เดิมสอนรวมอยู่ในโรงเรียนที่สอนวิชาสามัญ โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2464 ตั้งโรงเรียนสตรีวัดสุทธิวราราม พ.ศ.2474 ตั้งโรงเรียนสตรีบ้านทวาย สอนวิชาการฝีมือ ตามความมุ่งหมายของกระทรวงธรรมการที่จะให้กุลสตรีมีความรู้วิชาการบ้านเรือน พ.ศ.2476 ได้จัดเป็นโรงเรียนวิสามัญการช่าง มีแผนกวิชาการช่างสตรีเพิ่มขึ้น เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี ต่อมาในปี พ.ศ.2478 จัดสอนทั้งหลักสูตรวิชาสามัญและวิชาวิสามัญจนถึง พ.ศ.2482 จึงแยกเป็น 2 โรงเรียน ในปี พ.ศ.2485 โรงเรียนสตรีบ้านทวายเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย โรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวายเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้) (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

พ.ศ.2477 เปิดโรงเรียนการเรือนครั้งแรกในพระนคร พ.ศ.2478 ให้สตรีตามหัวเมืองเข้ามารับการศึกษิตตามหลักสูตรของโรงเรียนเป็นพิเศษ ใช้เวลา 1 ปี แล้วออกไปปฏิบัติหน้าที่เดิมตามโรงเรียนหัวเมือง

พ.ศ.2480 นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้าเรียนหลักสูตร 4 ปี สำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรมัธยมปีที่ 8 การเรือน เรียกว่า มัธยมอาชีพ สำเร็จเป็นรุ่นแรก ต่อมาย้ายมาอยู่ที่วังสุันทา มีการปรับปรุงหลักสูตร คือ การเรือนมัธยมต้น รับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลายรับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่ออีก 3 ปี โรงเรียนประเภทนี้มี 2 แห่ง คือ สงขลาและกรุงเทพฯ ที่จังหวัดสงขลามีถึงปี พ.ศ.2482 ก็ล้มเลิกไป

พ.ศ.2482 เปิดแผนกอบรมครูการเรือนขึ้นอีกแผนกหนึ่ง รับนักเรียนสำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 8 วิชาสามัญ แผนกการเรือนและการช่าง หลักสูตรหนึ่งปี เมื่อสำเร็จแล้วได้ใบสำคัญในการอบรมวิชาชีพ

พ.ศ.2489 เปิดโรงเรียนการเรือนชั้นสูงที่เชียงใหม่ และนครราชสีมา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเปิดหลักสูตรต่อจากมัธยมปีที่ 6 อีกหนึ่งปี แบบ Finishing Course เพื่อช่วยสตรีให้เป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี เปิด 7 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา เชียงใหม่ สุพรรณบุรี นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์ แต่ไม่มีผู้นิยมเรียน เพราะไม่มีการให้ประกาศนียบัตร

การเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยเน้นทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองจนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ หากหลักสูตรใดไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียนก็ต้องยกเลิกไป (ประเชิญ ครูไพศาล, 2537)

การเรียนการสอนของสตรีนั้น ยูภาภรณ์ แจ้งเจนกิจ (2531) ได้บันทึกไว้ว่า

“การจัดการศึกษาที่สตรีจะนำไปใช้ประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพได้นั้น หม่อมเจ้าพิจิตรจิรามา เทวกุล ทรงใฝ่พระทัยในการที่จะช่วยยกฐานะของสตรี อยู่ตลอดเวลา ทรงเล็งเห็นว่าสตรีนั้นหากได้รับการศึกษาอย่างดีแล้ว จะเป็นผู้ที่มีคุณค่าในตนเอง สามารถหาเลี้ยงชีพได้โดยไม่ต้องเป็นภาระต่อผู้อื่น ซ้ำยังสามารถช่วยทำคุณประโยชน์ต่อบ้านเมืองได้เช่นเดียวกับบุรุษ ดังนั้นพระองค์ในฐานะผู้จัดการและอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนราชินี จึงทรงให้มีการสอนวิชางานประดิษฐ์ งานดอกไม้สดและงานครัว ให้แก่นักเรียน ทั้งยังเป็นการสนองพระราชดำริใน สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถด้วย วิชาการช่าง การเรียนที่เปิดสอนในระยะแรก จะสอนเน้นด้านการเย็บปักถักร้อย ปักสะดึง การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ต่อมาในปี พ.ศ.2454 ได้มีการทดลองหลักสูตรวิชาชีพสำหรับสตรีตามแนวคิดของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ใช้เวลาเรียน 3 ปี วิชาที่สอนได้แก่

ตอนเช้าสอนวิชาสามัญ เช่น เลข ภาษาไทย ภูมิศาสตร์ สุขวิทยา การบริหาร เป็นต้น ตอนบ่ายสอนการทำดอกไม้แห้ง ทอผ้า เย็บผ้า วาดเขียน เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 ทรงปรับปรุงแผนการช่างใหม่ด้วยการจัดให้เด็กที่มีพื้นความรู้เท่าเทียมกันไว้ชั้นเดียวกัน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ และกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนก การช่างไว้ว่า สอนให้มีความรู้ความชำนาญสามารถนำมาเป็นครูได้ การสอนคล้ายเดิม เพิ่มวิชาการทำกับข้าว การทำขนม เข้าไป และให้มีการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ นักเรียนรุ่นนี้ได้จบออกไปเป็นครูสอนในโรงเรียนรัฐบาลหลายแห่ง

ครั้นถึงปี พ.ศ. 2480 ได้มีการจัดตั้งแผนกวิชาสามัญการเรือนขึ้นตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และแยกเป็นโรงเรียนราชินี แผนกวิชาสามัญการเรือน โรงเรียนนี้จะรับนักเรียนอยู่ที่ชั้นมัธยมปีที่ 6 และมีนิสัยชอบทางการช่างการเรือน มีหลักสูตร 3 ปี มีจุดมุ่งหมายไว้ว่า จะอบรมให้เป็นกุลสตรีที่มีความรู้ในการครองเรือน ดีขึ้น ทั้งฝึกฝนให้เชี่ยวชาญในการช่างต่าง ๆ วิชาที่สอนจะสอนทั้งวิชาหนังสือ และวิชาเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ควบคู่ไปกับวิชาการช่างการเรือน แต่เน้นวิชาการช่างการเรือน วิชาที่จัดสอนได้แก่ภาษาไทย เลข ศีลธรรม การครองเรือน กฎหมายสำหรับสตรี การทำดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง น้ำอบไทย การเย็บปักถักร้อย การประกอบอาหาร จะสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โรงเรียนเปิดบริการ รับทำอาหารตามสั่ง ทั้งอาหารกลางวัน อาหารเย็น ชุบน้ำชา เครื่องว่างและคอกเทลปาดี้ รับทำดอกไม้สด และแห้ง ปักย่าม ปักผ้าเช็ดหน้า”

3.3.5 ผลกระทบด้านผู้สอน

พ.ศ.2476 มีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณภาภรณ์ ตั้งขึ้นโดยอนุญาตจากกระทรวงธรรมการ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง โดยอาจารย์สำเร็จวิชาจากต่างประเทศรับนักเรียนไม่จำกัดจำนวน (ลาวัญญ์ โชติามระ, 2536)

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี โดยเชิญชาวต่างประเทศมาสอน เย็บปักถักร้อย และการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง (ยุวดี กาญจนรัชชิตี, 2527: 430)

พ.ศ.2477 เปิดโรงเรียนมัธยมวิสามนัญการเรือน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ นับเป็นโรงเรียนการเรือนแห่งแรก มุ่งอบรมการเรือนสำหรับสตรี ต่อมา พ.ศ.2480 ย้ายไปอยู่ที่วังจันทร์เกษม เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนวังจันทร์เกษม ในปี พ.ศ.2483 ย้ายมาอยู่ในบริเวณวังสุนันทาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนพระนคร โดยได้รวบรวมผู้มีความรู้ความชำนาญด้านการเรือนมาเป็นครูโรงเรียนนี้ โดยไม่ได้เน้นว่าครูจะต้องมีปริญญา แต่ให้ความสำคัญแก่ผู้มีประสบการณ์สาขาวิชาการเรือนจากที่ต่าง ๆ (สมประสงค์ ปิ่นจินดา, 2527)

ในยุคนี้เริ่มมีชาวไทยเข้ามาสอนมากขึ้น แต่ยังมีชาวต่างชาติที่เข้ามาช่วยสอนและถ่ายทอดวัฒนธรรมที่หลากหลายให้กับคนไทยอยู่บ้าง และยังคงเน้นว่าผู้สอนไม่จำเป็นจะต้องมีปริญญา แต่ต้องมีความรู้ความสามารถหรือความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยผู้สอนนำเสนอข้อมูลที่สัมพันธ์กับวิชาคหกรรมศาสตร์ กระบวนการและทักษะที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ แล้วมีการบรรยายให้ฟังสาธิตให้ดูมีการทดลองทำและจัดกิจกรรมต่าง ๆ (สุวิมล ธนะผลเลิศ, 2547)

3.3.6 ผลกระทบด้านผู้เรียน

พ.ศ.2454 ตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี เพราะต้องการให้สตรีได้เรียนรู้วิชาช่างดั้งเดิมของไทย (กฤษณา สิ้นไชย, 2525)

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนการเรือนพระนครขึ้น จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวศึกษาศาสตร์มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต และมีเป้าหมายสำหรับฝึกหัดสตรีให้เป็นแม่เรือนที่ดี (ยุวดี กาญจนรัชชิตี มาษะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 22)

โรงเรียนการช่างสตรีมีมานานแล้ว แต่เรียกว่าโรงเรียนการเรือน ต่อมา พ.ศ.2480 ได้ขยายโรงเรียนอาชีวศึกษา จึงเกิดโรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศ ตอนแรกรับนักเรียนที่จบประถมปีที่ 4 มาเข้าเรียนชั้นมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้น 2 ปี แล้วต่อในชั้นมัธยมอาชีวศึกษาตอนปลายอีก 3 ปี ต่อมาได้ตัดระยะ 2 ปีแรกออก รับแต่ผู้ที่ผ่านการศึกษามาแล้ว 7 ปี และได้ขยายการศึกษาตอนปลายต่อไปอีก 3 ปี เรียกว่าอาชีวศึกษาชั้นสูง (วรวิทย์ วศิณสรากร, มปป.)

พ.ศ.2480 นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้าเรียนหลักสูตร 4 ปี สำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรมัธยมปีที่ 8 การเรือน เรียกว่า มัธยมอาชีพ สำเร็จเป็นรุ่นแรก ต่อมาย้ายมาอยู่ที่วังสุนันทา มีการปรับปรุงหลักสูตร คือการเรือนมัธยมต้น รับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมการเรือนตอนปลายรับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่ออีก 3 ปี โรงเรียนประเภทนี้มี 2 แห่ง คือ สงขลาและกรุงเทพฯ ที่จังหวัดสงขลามีถึงปี พ.ศ.2482 ก็ล้มเลิกไป ต่อมาในปี พ.ศ.2482 เปิดแผนก

อบรมครูการเรือนขึ้นอีกแผนกหนึ่ง รับนักเรียนสำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 8 วิชาสามัญ แผนกการเรือน และการช่าง หลักสูตรหนึ่งปี เมื่อสำเร็จแล้วได้ไปสำคัญในการอบรมวิชาชีพ

พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน (ยุวดี กาญจนวัชรจิตติ มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 23)

พ.ศ.2489 เปิดโรงเรียนการเรือนชั้นสูงที่เชียงใหม่ และนครราชสีมา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเปิดหลักสูตรต่อจากมัธยมปีที่ 6 อีกหนึ่งปี แบบ Finishing Course เพื่อช่วยสตรีให้เป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี (ประเชิญ ครูไพศาล, 2537) สตรีไทยมีโอกาสดำเนินการรับการศึกษาตามกำลังความสามารถ สติปัญญา และความสนใจ เป็นการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการทดลองทำงานเกิดความคิดรวบยอด (สุวิมล ธนะผลเลิศ, 2547)

4. ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2489-2522)

4.1 ปัจจัยภายนอก

4.1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

สงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลกระทบต่อไทยอย่างรุนแรงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เกิดภาวะเงินเฟ้อและภาวะเศรษฐกิจชะงักงันทั่วโลก ไทยจึงจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคารโลก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศและไทยสมัครเป็นสมาชิกองค์การศึกษาระดับนานาชาติ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ทำให้ไทยได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และได้รับแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาประเทศ และแนวความคิดทางการศึกษาของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 มุ่งเน้นหนักการเตรียมประเทศชาติให้พร้อมเข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งแก้ปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โดยกำหนดนโยบายส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษาวิทย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เน้นหลักการขยายการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับกำลังคนระดับกลางและระดับสูง (ลาวัญญ์ โชติมาระ, 2536; ประไพ เอกอุ่น, 2542) ดังที่ นักวิชาการคนสำคัญของไทยได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในที่ประชุมทางวิชาการของกรมสามัญศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2512 มีข้อความบางตอนว่า

“...เกี่ยวกับคุณภาพความรู้ของเด็กไทย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านเมืองอืดอาดขาดแคลน การศึกษาระงับระงายมาก เราเห็นจะยังจำกันได้ว่าในปลายปีการศึกษา 2584 มีการเลื่อนชั้นกันโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องมีการสอบไล่ดังที่รู้จักกันว่า ‘การเลื่อนชั้นแบบโดโจ’...เหตุการณ์นี้เป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลให้คุณภาพของการศึกษาทรุดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งสิ้นสงครามก็ยังไม่หายทรุด....ที่เป็นดังนี้ชี้ว่า สงครามโลก

ครั้งที่ 2 มีผลต่อเราทำให้คุณภาพของการศึกษาทรุดโทรมไป แม้ในวันนี้ก็ยังไม่แน่ใจว่า
คุณภาพของเราจะดีถึงหรือดีเกินมาตรฐานก่อนสงครามโลกครั้งที่สองแล้วหรือยัง....”

(เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2520)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ได้กำหนดแนวทาง
หลักในการพัฒนาประเทศที่เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการลงทุนในสิ่งก่อสร้างขั้น
พื้นฐาน หรือบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ยังขาดอยู่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้มีการลงทุนใน
ภาคเอกชน และเมื่อเพิ่มผลผลิตทางสาขาเกษตรและอุตสาหกรรม ให้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผลผลิต
ส่วนรวมของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) ยังคงยึดแนว
ทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เน้นการบูรณะเสริมสร้างสิ่งก่อสร้างโครงสร้าง
พื้นฐานทางเศรษฐกิจให้กระจายออกสู่ท้องถิ่นทุรกันดาร และห่างไกลความเจริญ และอยู่บนพื้นฐาน
ที่ว่า การเพิ่มผลผลิตของประเทศจะต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ และจะส่งผลสะท้อนให้รายได้
ประชาชนต่อบุคคลสูงและเสมอภาคขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ได้ทำการขยาย
ขอบเขตของแผนให้ครอบคลุมถึงนโยบายด้านการวางแผนครอบครัวและการมีงานทำ เพิ่ม
ความสำคัญในการพัฒนาส่วนภูมิภาค มีการสนับสนุนให้ทั้งรัฐบาลและเอกชนมีส่วนช่วยเหลือซึ่งกัน
และการในการพัฒนาประเทศ (ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2549: 160-162)

ผลจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สู่ดี ณะประสิทธิ์พัฒนา (2542)
ได้กล่าวไว้ว่า

“ในทศวรรษ 2500 สังคมไทยเข้าสู่สมัยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยที่
แผนพัฒนาสองแผนแรกเน้นการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาอุตสาหกรรมใน
เขตกรุงเทพฯและปริมณฑล จากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวเสรีนิยมทำให้
สังคมไทยในสมัยพัฒนาได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น
นอกจากนี้ความจำเป็นทางเศรษฐกิจหลังสงคราม ทำให้ผู้หญิงนิยมออกทำงาน
นอกบ้านและได้รับอิทธิพลการแต่งกายชุดทำงานจากแฟชั่นของตะวันตก”

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2503-2518 สหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งเงินทุนต่างประเทศรายใหญ่ที่สุดของ
ไทย เงินลงทุนเหล่านี้เร่งอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจเมือง ถึงกระนั้น ประเทศไทยก็ไม่ได้มี
ความสำคัญกับระบบนายทุนของสหรัฐอเมริกามากมายนัก เทียบกับละตินอเมริกาแล้วเศรษฐกิจไทย
ถือว่าอยู่ชายขอบ ทั้งยังอยู่ไกลกันและวัฒนธรรมต่างกันมาก นอกจากนั้น ตลาดไทยก็ยังเล็กอีกทั้ง
เศรษฐกิจไทยไม่ได้เป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญหรือเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกา
ความสำคัญของไทยในขณะนั้นคือเป็นหัวหอกเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึง

พยายามช่วยพัฒนานายทุนชาติในประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ที่จะเอาชนะสงครามเย็นกับประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์นั่นเอง (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์, 2542)

4.1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา ในด้านการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วประกอบกับนโยบายของรัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองโดยนำเอาความเจริญทางด้านคมนาคม การสาธารณสุข การสร้างเขื่อน การพัฒนาอุตสาหกรรม ตลอดจนการสร้างความมั่นคงภายใต้การปกครองระบบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ รวมทั้งการปราบปรามระบบคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ดังนั้นการบริหารประเทศทุก ๆ ด้าน อิทธิพลของชาติตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา กลายเป็นชาติที่เผยแพร่วัฒนธรรมอเมริกันเข้าสู่ประเทศไทย แม้แต่ปรัชญาการศึกษาไทยยังคงให้ความสำคัญการศึกษาตามแบบชาติตะวันตกเป็นรากฐานการศึกษาไทย (เสาวภา ไพบูลย์วัฒน์, 2538) ดังที่ลิขิต ธีระเวคิน (2535) ได้กล่าวไว้ว่า

“...เมื่อมหาวิทยาลัยทั้งหมดต้องมาอยู่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีระหว่าง พ.ศ. 2502-2515 แนวคิดเพื่อการมีส่วนร่วมในการบริหารมหาวิทยาลัยเริ่มก่อตัวขึ้น ในช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยซึ่งประกาศตัวเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ไทย ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม มีการวางโครงการการเศรษฐกิจระยะสั้นระยะยาว ได้จัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใน พ.ศ. 2502...”

พ.ศ.2497 จัดตั้งสมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อรวบรวมผู้ที่ศึกษาทางด้านนี้ได้ทำการเผยแพร่วิชาความรู้ต่อไป

4.1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของไทย ตั้งแต่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ประกอบกับช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่โครงสร้างอำนาจของโลกเปลี่ยนแปลงไป สหรัฐอเมริกาถือเอาไทยเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ในการร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ การทหาร และวัฒนธรรม รวมทั้งการปกครองของรัฐที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการนำการอุดมศึกษาเข้าเป็นกลไกในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การจัดการศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย มุ่งเพื่อความสมบูรณ์ในความเป็นคน และมุ่งเพื่อสนับสนุนการศึกษาวิชาชีพ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2548; วัชรีย์ ตระกูลงาม, 2542) ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ถือเอานโยบายการจัดการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลให้งานในด้านอื่น ๆ

เจริญก้าวหน้าไปด้วย ดังคำแถลงนโยบายของรัฐบาล เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2494 และวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2495 ที่ว่า

“...เพื่อให้ได้ผลทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ต้องมีประสิทธิภาพ รัฐบาลนี้จะให้การศึกษาคดีแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคืออาชีวศึกษาและอบรมศีลธรรม จะได้ขยายโรงเรียนและเพิ่มครูผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น....” และ “...หลังจากนั้นนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐบาลก็เป็นไปในลักษณะที่จะพยายามปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ....”

และจะเห็นได้จากนโยบายแห่งรัฐที่ว่าด้วยเรื่องของการทำนุบำรุงการศึกษา ไว้อย่างชัดเจนในหมวด 3 มาตรา 42 ดังมีข้อความว่า

“...รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การจัดการระบบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ...”

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2504)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำทางการอุดมศึกษาของไทยนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่สังคมคาดหวังว่า ในอนาคตจะเป็นผู้ที่เป็นผู้นำทางด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของประเทศไทย แต่การจัดการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ได้รับผลกระทบจากการเมืองการปกครองมากจนเห็นได้ชัด จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า

“...การศึกษาของประเทศไทยจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองและดำเนินการทุกอย่างเพื่อความพอใจของนักการเมืองและคณะผู้กุมอำนาจ การศึกษาที่มุ่งหวังเพื่อให้เกิดประโยชน์และสร้างพลังประชากรของคนในชาติตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เดิมนั้นก็เปลี่ยนแปลงไป...”

(พิชชา (นามแฝง), 2519)

การเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงปี 2515-2519 ส่งผลให้มีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและนำกระบวนการทางประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงาน นโยบายของรัฐบาลในช่วงนั้นมีสาระโดยสรุป คือ ปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพในการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดำเนินการให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอน การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และส่งเสริมการวิจัยเพื่อนำผลไปใช้สนองความต้องการของชุมชน ความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535 ข)

4.1.4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

การรับถ่ายทอดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ขับเคลื่อนสังคมไทยจากสังคมเกษตรดั้งเดิมแบบพอเพียง ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เป็นสำคัญ กลายเป็นสังคมเศรษฐกิจเงินตรา มีการผลิตเพื่อขาย เพื่อส่งออกต่างประเทศ การผลิตภาคอุตสาหกรรมเพิ่มความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ มีอุตสาหกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้น พร้อมกับต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นทุกที

พ.ศ. 2506 จัดตั้งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อมาเปลี่ยนชื่อและฐานะเป็นสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2522 มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ดำเนินการวิจัยและให้บริการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน (อนุช อภาภิรม, 2543: 62)

พ.ศ. 2495 เริ่มใช้คำว่ากรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีกองวิทยาลัยเทคนิค และกองโรงเรียนการช่าง แผนกโรงเรียนการช่างสตรีรวมอยู่ด้วย และจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ โดยกรมอาชีวศึกษากับองค์การ USAID มีการสอนแผนกวิชาเคหศาสตร์ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยเวย์น สเตท ได้มาช่วยเหลือในการปรับปรุงกิจการงานต่าง ๆ ทั้งทางด้านตำรา วิชาการ และเครื่องมือในด้านเคหศาสตร์(ประหยัด สายวิเชียร, 2538; ประเชิญ ครูไพศาล, 2537)

พ.ศ.2503 ประกาศใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ.2503 ซึ่งเป็นผลการปรับปรุงวิทยาศาสตร์ครั้งใหญ่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

พ.ศ.2507 นำเข้าคอมพิวเตอร์เครื่องแรกมาตั้งที่คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2511 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2511 มาตรา 61 บัญญัติว่า “รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยทางศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์”

พ.ศ.2521 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 มาตรา 61 บัญญัติว่า “รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยทางศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ พึงส่งเสริมการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ” (อนุช อภาภิรม, 2543: 104-107)

4.1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

การเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงปี 2515-2519 ส่งผลให้มีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ และนำกระบวนการทางประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงาน นโยบายของรัฐบาลในช่วงนั้นมีสาระโดยสรุป คือ ปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพในการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และ

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดำเนินการให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอน การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และส่งเสริมการวิจัยเพื่อนำผลไปใช้สนองความต้องการของชุมชน ความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535 ข)

ในสมัยนี้อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทกำหนดการแต่งกายของคนไทยอย่างมาก คนไทยบางส่วนถึงกับต้องคอยแต่งกายตามแฟชั่นตะวันตกเลยทีเดียว ผู้ชายไทยทั้งที่อยู่ในชนบทหรือในเมืองสวมกางเกงไม่ว่าจะอยู่ในบ้านหรือนอกบ้าน สวมเสื้อเชิ้ตแทนเสื้อกั๊กเสง หญิงสวมกระโปรงหรือนุ่งกางเกง ผมตัดให้หยิก หญิงในชนบทนุ่งผ้าซิ่นอยู่บ้าน แต่เมื่อออกไปเที่ยวเตร่เริ่มแต่งกายแบบชาวเมือง (รัชนิกร เศรษฐโชติ, 2532; เลิศ เกษรเกศรา, 2521)

ชาวอเมริกันที่เข้ามาพำนักในประเทศไทย ทั้งนักลงทุน ผู้เชี่ยวชาญ และทหาร ได้นำวัฒนธรรมการบริโภคของตนเข้ามาด้วย ได้แก่ รูปแบบในการอยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ชาวไทยที่ไปฝึกอบรมและศึกษาในสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกอื่น ๆ ก็นำวัฒนธรรมดังกล่าวเข้ามา ภาพยนตร์อเมริกันซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากมีส่วนทำให้วัฒนธรรมอเมริกากระจายในวงกว้าง จะเห็นได้จากการฉายภาพยนตร์จากสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ.2511 มีจำนวน 205 เรื่อง จากภาพยนตร์ต่างประเทศทั้งหมด 563 เรื่อง ทำให้ชาวไทยโดยทั่วไปเกิดความนิยมวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ทั้งยังอยู่ในภาวะที่เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟู ทำให้มีกำลังซื้อสินค้าจากต่างประเทศ รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยจึงใกล้เคียงกับชาวตะวันตกมากขึ้น ลักษณะเช่นนี้เป็นเหตุให้อิทธิพลทางด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมไทย (พิมพ์ฤทัย ผู้แสงศรี, 2534)

ใน พ.ศ.2503 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีหมายกำหนดการเสด็จประพาสเยี่ยมเยียนนานาประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในการเตรียมพระองค์เพื่อการเสด็จประพาสครั้งนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงพระราชประสงค์ฉลองพระองค์ในลักษณะชุดประจำชาติ เพื่อทรงในโอกาสที่เหมาะสม ดังความตอนหนึ่งในบทพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“...แต่ไหนแต่ไรมาคนไทยเรามักชอบแต่งกายกันตามสบายให้เหมาะแก่ความสะดวก ความประหยัด และอากาศของเมืองเราเท่านั้น ฉะนั้นเครื่องแบบประจำชาติของเราจึงเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ไม่มีประจำอยู่เป็นแบบฉบับอย่างของประเทศใกล้เคียง จนเป็นที่รู้จักแพร่หลายกันทั่วโลก เช่น สำหรับของอินเดีย เครื่องแต่งกายของชาวจีน และกิโมโนของชาวญี่ปุ่น เป็นต้น...”

(สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ, 2530)

โดยเหตุนี้จึงได้เกิดชุดไทยพระราชนิยามขึ้น 8 แบบ ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งชื่อชุดตามชื่อพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวังและตำหนักต่าง ๆ ได้แก่ ไทยเรือนต้น ไทยจิตรลดา ไทยอมรินทร์ ไทยบรมพิมาน ไทยจักรี ไทยดุสิต ไทยจักรพรรดิ และไทยศิวาลัย (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

4.1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

การศึกษาสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย มุ่งเพื่อความสมบูรณ์ในความเป็นคน และมุ่งเพื่อสนับสนุนการศึกษาวิชาชีพ ดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาเป็นสี่ส่วนล้วนพอเหมาะกัน คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธิศึกษาและหัตถศึกษา โดยได้แนวความคิดมาจากวิธีการจัดการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา อันนับได้ว่ามีส่วนที่แปลกและแตกต่างไปจากแผนการศึกษาแห่งชาติที่เคยประกาศใช้มาแล้ว และยังได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาอันเปรียบเสมือนแนวนโยบายแห่งรัฐสำหรับการจัดการศึกษา ไว้ในข้อ 16 และ 17 ของแผนการศึกษาชาติด้วย “รัฐพึงถือว่าการศึกษาที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในกิจการของรัฐ” และ “รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงศึกษา” ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ปรากฏข้อความเช่นนี้ในแผนการศึกษา และหลังจากนั้นมา แนวการจัดการศึกษาดังกล่าวก็จะปรากฏในแผนการศึกษาชาติทุกฉบับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2504) และพจนันต์ อัสวพิชยนต์ (2530) ที่กล่าวถึงนโยบายการพัฒนาประเทศไว้ว่า

“นโยบายการพัฒนาประเทศถูกเร่งรัดให้ทันสมัย มีการขยายสถาบันอุดมศึกษา ไปสู่ส่วนภูมิภาค มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ ทำให้จำนวนนิสิตนักศึกษาเพิ่มขึ้น นิสิตนักศึกษาจึงกลายเป็นชนชั้นเกิดใหม่สังคม และถูกกำหนดให้มีหน้าที่เรียนเพียงอย่างเดียว โดยผ่านการคัดเลือกตามขั้นตอนของระบบการศึกษา จึงกลายเป็นโอกาสของคนชั้นกลางในสังคมที่มีความสามารถทางเศรษฐกิจดีกว่าคนส่วนใหญ่”

พ.ศ. 2494 ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2498 ตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ต่อมาในปี พ.ศ.2517 กลายเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน (อนุช อภาภิรม, 2543: 103)

4.2 ปัจจัยภายใน

4.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

พ.ศ. 2492 ได้มีการออกกฎหมายสงวนอาชีพบางชนิดให้แก่คนไทย เช่น การตัดผม และในปี พ.ศ.2495 ได้มีการสงวนอาชีพเพิ่มเติมอีก 3 ชนิด ได้แก่ การตัดผมสตรี การแต่งผมสตรีและการตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสตรี (ปิยะศิริ เรื่องศรีมัน, 2547)

ในทศวรรษ 2510 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงวางแนวทางการแก้ไข ปัญหาของชาชนบทอันเนื่องจากการพัฒนา โดยการฟื้นฟูหัตถกรรมทอผ้าให้เป็นอาชีพเสริมของสตรี ชนบท และทรงส่งเสริมให้สตรีในเมืองแต่งกายด้วยผ้าทอมือ ต่อมาในปี พ.ศ.2519 โปรดเกล้าฯ ให้ ก่อตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ” เพื่อสนับสนุนหัตถกรรมไทยจากทุกภูมิภาคของไทย โดยมีประ ราชดำรัสพระราชทานผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2531 ความตอนหนึ่งว่า “ในแต่ละแห่งมีวัตถุดิบท้องถิ่นและอุตสาหกรรมในบ้านอยู่แล้ว ถ้า หากมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมในบ้านอย่างเหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถสร้างรายได้พิเศษให้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นได้” (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542)

4.2.2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ในสมัยพัฒนาประเทศมีความพยายามที่จะขยายฐานของการศึกษาให้กว้างขึ้น โดยใน พ.ศ.2503 มีประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งขยายประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ยาวขึ้นและ ขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปเป็น 7 ปี (รอง ศยามานนท์, 2520)

พ.ศ.2496 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการในกรมอาชีวศึกษาใหม่ ให้สอดคล้อง กับการขยายตัวของกรอาชีวศึกษา มี 7 กอง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ คือ กองโรงเรียนการ ช่าง มี 3 แผนก คือ แผนกโรงเรียนการช่างชาย แผนกโรงเรียนการช่างสตรี และแผนกอุปกรณ์การช่าง ซึ่งโรงเรียนการช่างสตรี เปิดสอนทั้งประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตร 2 ปี ประโยค มัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตร 3 ปี และประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกการช่างสตรี หลักสูตร 3 ปี เฉพาะประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกการช่างสตรี รับผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนการช่าง สตรีชั้นสูงในกรุงเทพฯ มี 2 แห่ง คือโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ รับนักเรียนทั้งอยู่ประจำและไป กลับ และโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช รับเฉพาะนักเรียนไปกลับเท่านั้น โรงเรียนการช่างสตรีที่เปิด สอนประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายมีอยู่ทุกจังหวัดยกเว้น จังหวัดพังงา สตูล และ แม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ.2506 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความ ช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF

4.2.3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ปัญหาความต้องการของสังคมในด้านการศึกษาทุกระดับ ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐต้องปรับปรุง คุณภาพการศึกษาและขยายการศึกษาในด้านปริมาณให้เร็วตามอัตราการเพิ่มของเด็กในวัยเรียน ดังปรากฏในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 3 การจัดการศึกษาในช่วงนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต และสังคม เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้ สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ ในปี พ.ศ.2506 ได้ปรับปรุงหลักสูตร

โรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF (นิตยา พรหมวนิช, 2547; วชิรี ตระกูลงาม, 2542; ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

พ.ศ.2495 เริ่มใช้คำว่ากรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีกองวิทยาลัยเทคนิค และกองโรงเรียนการช่าง แผนกโรงเรียนการช่างสตรีรวมอยู่ด้วย และจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ โดยกรมอาชีวศึกษากับองค์การ USAID มีการสอนแผนกวิชาเคหศาสตร์ ต่อมาในปีพ.ศ.2496 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการในกรมอาชีวศึกษาใหม่ ให้สอดคล้องกับการขยายตัวของการอาชีวศึกษา มี 7 กอง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ คือ กองโรงเรียนการช่าง มี 3 แผนก คือ แผนกโรงเรียนการช่างชาย แผนกโรงเรียนการช่างสตรี และแผนกอุปกรณ์การช่าง

4.2.4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

และในช่วงพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2503-2519) การศึกษาในช่วงนี้ตื่นตัวไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ มีการขยายระดับการศึกษาหลังปริญญาตรี มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับเอาไว้ เช่น เพื่อเป็นพลเมืองดีตามควรแก่เอกัตภาพ หมายถึง มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ และเพื่อยกมาตรฐานความรู้ของพลเมืองให้สูงขึ้น มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ และจัดการศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษ และสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียน (สุพิตรรา ชุมเกต, 2523)

4.2.5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรทรงสนับสนุนให้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพตนเอง ทรงชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนแก่ครูอยู่เสมอ ดังเช่น พระโอวาทตอนหนึ่งความว่า

“...ครูต้องเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ และต้องทำตนให้เป็นผู้กว้างขวางในความพินิจพิเคราะห์ (outlook) (ทรงขยายความว่าหมายถึงการวิสาสะที่ชอบ-ผู้วิจัย) ยิ่งผู้ที่เป็นครูใหญ่ยิ่งจำเป็นที่เดียว--ที่จะทำงาน แต่เพียงสอนไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้นไม่ได้ต้องเป็นพหูสูตร รู้เห็นกิจการที่เป็นไปในโลกมาก ๆ ต้องคบคนทั่ว ๆ ไป จะต้องสังเกตกิจการที่เป็นไปรอบ ๆ ตัวเราให้จงมากจึงจะเรียกว่าเป็นคนกว้างขวางได้..”

(กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2492)

4.2.6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

การเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความต้องการจำเป็นและความสนใจของทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารเป็นหลัก (สุวิมล ธนะผลเลิศ, 2547)

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นผลิตคนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อตอบสนองกับสภาพการณ์ที่มีการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงมีการจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อควบคุม และส่งเสริมการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในสวนภูมิภาคหลายแห่ง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากที่สุด เช่น ตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2514 และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (กิตติ ตันไทย, 2548)

4.3 ผลกระทบ

4.3.1 ผลกระทบด้านนโยบาย

พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เปิด แผนกเคหศาสตร์ สังกัดคณะกสิกรรม และสัตวบาล เป็นหลักสูตร 5 ปี

พ.ศ.2499 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ทางด้านคหกรรมศาสตร์ ป.กศ.(คหศาสตร์) เป็นครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ.2501 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดสอนหลักสูตร ป.กศ.สูง (คหเศรษฐศาสตร์) รับผู้สำเร็จ ป.กศ. (คหศาสตร์) เรียนต่ออีก 2 ปี และในปีนั้นก็เปลี่ยนหลักสูตร ป.กศ. (คหศาสตร์) ของโรงเรียนการเรือน เป็น หลักสูตร ป.กศ.ของ กรมการฝึกหัดครูโดยไม่มีการแยกวิชาเอก ต่อมา พ.ศ.2518 เปิดสอนระดับปริญญาตรีครุศาสตร์ บัณฑิต คบ. (คหกรรมศาสตร์) ที่วิทยาลัยครูสวนดุสิตเป็นแห่งแรกของกรมการฝึกหัดครู และขยายไปยังวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในเวลาต่อมา

พ.ศ.2503 เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ ในปี พ.ศ.2506 ได้ปรับปรุงหลักสูตร โรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

4.3.2 ผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

พ.ศ.2490 เปิดชั้นฝึกหัดครูการเรือนขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อผลิตครูออกไปสอนวิชาคหศาสตร์

พ.ศ.2490 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอบรมครูช่างทอผ้าให้เป็นครูช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และอบรมครูวุฒิช่างทอให้มีวุฒิเป็นครูสอนวิชาการช่างสตรี

พ.ศ.2492 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้ง “โรงเรียนกลางคืน” (Evening Engineering School) มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “โรงเรียนช่างสตรี” และโรงเรียนนี้เป็นต้นกำเนิดของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ทั่วประเทศ

พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ โดยเปิดสอนระยะยาว และระยะสั้น

พ.ศ.2495 เริ่มใช้คำว่ากรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีกองวิทยาลัยเทคนิค และกองโรงเรียน การช่าง แผนกโรงเรียนการช่างสตรีรวมอยู่ด้วย และจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ โดยกรมอาชีวศึกษากับองค์การ USAID มีการสอนแผนกวิชาเกษตรศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งในส่วนภูมิภาค คือ ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา (พ.ศ.2497) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ.2499) และภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ.2500)

พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เปิด แผนกเกษตรศาสตร์ สังกัดคณะศึกษารวม และสัตวบาล เป็นหลักสูตร 5 ปี

พ.ศ.2498 วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์แนวอาชีวศึกษา ได้จัดสอนอยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยเทคนิคประจำจังหวัดต่าง ๆ มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใช้เวลาเรียน 2 ปี หลังจากจบ ปวช. นอกจากนั้นบางแห่งยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เรียน 2 ปี หลังจากจบ ม.6

พ.ศ.2499 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์ ป.กศ.(คหศาสตร์) เป็นครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ.2501 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดสอนหลักสูตร ป.กศ.สูง (คหเศรษฐศาสตร์) รับผู้สำเร็จ ป.กศ. (คหศาสตร์) เรียนต่ออีก 2 ปี และในปีนั้นก็เปลี่ยนหลักสูตร ป.กศ. (คหศาสตร์) ของโรงเรียนการเรือน เป็น หลักสูตร ป.กศ.ของกรมการฝึกหัดครูโดยไม่มีการแยกวิชาเอก

พ.ศ.2499 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) เปิดสอนวิชาโภชนาการที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน (มหาวิทยาลัยบูรพา) และปี พ.ศ.2500 ได้เปิดสอนวิชาปัญหาการดำรงชีวิตที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ในปี พ.ศ.2512 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เปิดสอนระดับปริญญาตรีทางการสอนคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรประเภทหมวดวิชา ไม่มีวิชาโท เป็นหลักสูตร 2 ปี

พ.ศ.2503 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ในรูปของโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ (ฝอค.) และโรงเรียนสารพัดช่าง กระจายไปสอนในภูมิภาคต่าง ๆ

พ.ศ.2514 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต-คหกรรมศาสตร์ สำหรับข้าราชการวุฒิประโยควิชาชีพชั้นสูงหรือเทียบเท่า ต่อมาในปีพ.ศ.2520 ได้เปิดรับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นหลักสูตร 4 ปี ให้ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์)

พ.ศ.2517 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2518 เปิดสอนระดับปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต คบ. (คหกรรมศาสตร์) ที่วิทยาลัยครูสวนดุสิตเป็นแห่งแรกของกรมการฝึกหัดครู และขยายไปยังวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในเวลาต่อมา

พ.ศ.2518 การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีพศึกษาได้ขยายจนถึงระดับปริญญาตรีที่คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมีวิทยาเขตอีก 6 แห่ง คือ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตเทคนิคตาก วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ และวิทยาเขตไซติเวช การเรียนการสอนเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ต่อเนื่องจากระดับ ปวส. หรือ ปม. ปริญญาที่ได้ คือ คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คศ.บ.)

พ.ศ.2520 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรบ้านและชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ (ยุวดี กาญจนรัชชิตี มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 23-28; ยุวดี กาญจนรัชชิตี, 2527; เสาวพร เมืองแก้ว, 2538; แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 26-28; ประหยัด สายวิเชียร, 2538; ประเชิญ ครูไพศาล, 2537)

ในสมัยพัฒนาประเทศ รัฐบาลได้กระจายการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกไปในจังหวัดต่าง ๆ โดยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค เริ่มที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใน พ.ศ.2507 และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อมาในปี พ.ศ.2511 มีการตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตสงขลา และปัตตานี การพัฒนาทางการศึกษาทำให้ผู้หญิงได้รับการศึกษามากขึ้นในทุกระดับ (พิมพ์ฤทัย แสงศรี, 2534)

4.3.3 ผลกระทบด้านหลักสูตร

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ที่เปิดสอนในช่วงมีการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาในหลายสถาบันที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ และการเป็นครูคหกรรมศาสตร์ ดังนี้

พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาอาชีพศึกษาผู้ใหญ่ โดยวิชาที่เปิดสอนระยะยาว เช่น ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า วิชาที่สอนระยะสั้น ได้แก่ การทำขนม การทำของเด็กเล่น การทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ไม้ไผ่ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 24)

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ที่เปิดสอนในสาขาหรือแขนงวิชาต่าง ๆ ทางคหกรรมศาสตร์มีดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรีคหกรรมศาสตร์บัณฑิต คณะคหกรรมศาสตร์

- สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ
- สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป

- สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา
- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- อาหารและโภชนาการ
- คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

สภาการฝึกหัดครู

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงและหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
(วิชาเอกคหกรรมศาสตร์)

- สาขาอาหารและโภชนาการ
- สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- สาขาบ้านและการบริหารงานบ้าน
- สาขาศิลปประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) ภาควิชาคหกรรมศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

- หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์
- หมวดวิชาอาหาร
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ
- หมวดวิชาครอบครัวสัมพันธ์และพัฒนาการเด็ก
- หมวดวิชาการบริหารและเศรษฐกิจครอบครัว
- หมวดวิชาบ้านกับการออกแบบและตกแต่ง
- หมวดวิชาเส้นใยและเสื้อผ้า
- หมวดวิชาศิลปะและหัตถกรรม
- หมวดวิชาการส่งเสริมเผยแพร่คหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์)

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

- อาหารและโภชนาการ
- เสื้อผ้าและเส้นใย
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- บ้านและศิลปสัมพันธ์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์

- อาหารและโภชนาการ
- เสื้อผ้าและเส้นใย
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- บ้านและศิลปสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกบ้านและชุมชน

ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ (รัชนี ลาชาโลชน์, 2527)

4.3.4 ผลกระทบด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ในช่วงนี้ มีการจัดการเรียนการสอนและกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในแต่ละสถาบันการศึกษา ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาคหกรรมศาสตรบัณฑิต คณะคหกรรมศาสตร์ เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ.2518

นักศึกษาจะต้องเรียนให้ได้หน่วยกิตรวม 137-150 หน่วยกิต

จุดมุ่งหมาย

เป็นการให้การศึกษานิสิตในสาขาต่าง ๆ ของคหกรรมศาสตร์เพื่อให้นักศึกษา

1. เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ประกอบอาชีพเป็นนักคหกรรมศาสตร์ได้ตามสาขาที่เลือก เช่น นักวิชาการ หรือนักธุรกิจด้านอาหารและโภชนาการ ด้านผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นพัฒนาการ

2. เป็นพลเมืองดี มีความสามารถตัดสินใจในชีวิตประจำวัน สามารถเลือกเครื่องอุปโภคบริโภคได้อย่างประหยัดและมีคุณภาพ

3. สามารถนำความรู้ของตนไปเผยแพร่แก่ผู้อื่นในสังคมเพื่อให้ครอบครัวไทยมีชีวิตที่มีคุณภาพ

4. เป็นผู้นำในสังคม ในการปรับปรุงและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงาม ให้เหมาะกับชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน

โครงสร้างของหลักสูตร

1. สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ
2. สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
4. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา
 - ผ้าและเครื่องแต่งกาย
 - อาหารและโภชนาการ
 - คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
 - อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

สภากาการฝึกหัดครู

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงและหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (วิชาเอกคหกรรมศาสตร์)

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้สามารถสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาได้
2. เพื่อให้สามารถใช้วิชาคหกรรมศาสตร์ประกอบอาชีพได้
3. เพื่อปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการปฏิบัติในเรื่องประชากร และคุณภาพชีวิต
4. เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชน
5. เพื่อรักษา ส่งเสริม และถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตเป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษา 4 ปีหรือศึกษาให้ได้หน่วยกิตรวมไม่ต่ำกว่า 135 หน่วยกิต การศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ใช้เวลาศึกษา 2 ปี เรียนไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต ระดับปริญญาตรี (ครุศาสตร์บัณฑิต) ปริญญาตรี 2 ปี เรียนไม่ต่ำกว่า 65 หน่วยกิต ปริญญาตรี 4 ปี เรียนไม่ต่ำกว่า 135 หน่วยกิต

ประกอบด้วยสาขา

1. สาขาอาหารและโภชนาการ
2. สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย

3. สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. สาขาบ้านและการบริหารงานบ้าน
5. สาขาศิลปประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

เป็นหลักสูตรประเภทหมวดวิชา ไม่มีวิชาโท เปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 มี 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร 2 ปี (พ.ศ.2519) เรียนตลอดหลักสูตร 70 หน่วยกิต และหลักสูตร 4 ปี (พ.ศ.2525) ต้องเรียน 140 หน่วยกิต

จุดมุ่งหมาย

เพื่อผลิตครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ดี คุณธรรมดี มนุษย์สัมพันธ์ดี สอนดี และสามารถรับใช้และพัฒนาสังคมได้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตร 4 ปี ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 145 หน่วยกิต และหลักสูตร 2 ปี ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 75 หน่วยกิต

จุดมุ่งหมาย

1. ผลิตอาจารย์วิทยาศาสตร์ สำหรับการศึกษาระดับและทุกประเภท
2. ผลิตอาจารย์คหกรรมศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา
3. ผลิตครูผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน ตามความต้องการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

เพื่อการพัฒนาการศึกษาชนบท

4. ผลิตนักวิชาการระดับปริญญาตรีแขนงต่าง ๆ

โครงสร้างหลักสูตร

1. หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์
2. หมวดวิชาอาหาร
3. หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ
4. หมวดวิชาครอบครัวสัมพันธ์และพัฒนาการเด็ก
5. หมวดวิชาการบริหารและเศรษฐกิจครอบครัว

6. หมวดวิชาบ้านกับการออกแบบและตกแต่ง
7. หมวดวิชาเส้นใยและเสื้อผ้า
8. หมวดวิชาศิลปะและหัตถกรรม
9. หมวดวิชาการส่งเสริมเผยแพร่คหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์) (ศศ.บ.)

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

เป็นหลักสูตร 4 ปี ที่รับทั้งนักศึกษาที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับปี 1 และนักศึกษาที่มีวุฒิปวส., ปวส.ปม. และป.กศ.ชั้นสูง ที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อได้ในระดับปีที่ 3 โดยมหาวิทยาลัยจะทำการเทียบหน่วยกิต และยกเว้นรายวิชาที่ได้เรียนแล้วประมาณ 52-61 หน่วยกิต

โครงสร้างของหลักสูตร ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา

1. อาหารและโภชนาการ
2. เสื้อผ้าและเส้นใย
3. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. บ้านและศิลปสัมพันธ์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ พ.ศ.2520 (วท.บ.)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแห่งแรกที่ผลิตบัณฑิตคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ.2495 นิสิตต้องเรียน 181 หน่วยกิต จึงได้ปริญญาภคกรรมศาสตร์บัณฑิต (เคหเศรษฐศาสตร์) ต่อจากนั้นมีการปรับปรุงหลักสูตร 3-4 ครั้ง จนพัฒนาเป็นหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตใน พ.ศ.2515 มุ่งรับผู้ที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรมัธยมแบบประสม และมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อสร้างบัณฑิตทางวิทยาศาสตรการเกษตร ซึ่งรวมถึงการผลิต การแปรรูป การใช้ประโยชน์ และการบริโภคผลิตผลทางการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

โครงสร้างของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษาประมาณ 4 ปี ผู้เรียนจะต้องเรียนให้ได้หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 143 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา

1. อาหารและโภชนาการ
2. เสื้อผ้าและเส้นใย

3. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก

4. บ้านและศิลปสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ (ศษ.บ.)

คณะศึกษาศาสตร์

นักศึกษาจะต้องเรียนไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกบ้านและชุมชน (ศศ.บ.)

ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์

จุดมุ่งหมาย

1. ผลิตบัณฑิตทั้งด้านศิลปะศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพและมีทักษะอย่างที่ต้องการ

2. ให้ความรู้โดยการวิจัย และใช้ความรู้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของมวลมนุษย์

3. รักษาเอกลักษณ์ และประเพณีของภาคเหนือ

โครงสร้างของหลักสูตร ต้องเรียนไม่ต่ำกว่า 144 หน่วยกิต ในเวลา 4 ปีที่ศึกษา

(รัชนี ลาชโลชนี, 2527)

4.3.5 ผลกระทบด้านผู้สอน

พ.ศ.2491 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรทุนส่งครูสายวิชาคหกรรมศาสตร์ไปต่างประเทศ เป็นครั้งแรก

พ.ศ.2516 สมาคมคหกรรมศาสตร์อเมริกัน (AHFA ย่อมาจาก American Home Economics Association) ได้ให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมคหกรรมศาสตร์ ทำให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการสอนภาคทฤษฎี และการสาธิตการสอนภาคปฏิบัติมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลต่อการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ ซึ่งเป็นการพัฒนาครูผู้สอนคหกรรมศาสตร์เป็นครั้งแรก (ประเทธิญ ครูไพศาล, 2537)

4.3.6 ผลกระทบด้านผู้เรียน

ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ได้ตามความสนใจเพื่อนำไปพัฒนาตนเอง หรือพัฒนางานที่ทำอยู่แล้วด้วยการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการยิ่งขึ้นในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

กรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้แก่ผู้ที่มีงานทำอยู่แล้วหรือผู้ที่ต้องการมีงานทำ เรียนหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว

หลักสูตรอาชีวศึกษาชั้นสูง รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

หลักสูตร ป.กศ. และหลักสูตรประโยคครูการเรือน ปป. รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หลักสูตรครูมัธยมศึกษาการเรือน ปม. รับผู้จบ ปป.

หลักสูตรอนุปริญญา รับผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี รับผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

หลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ปวส. และ ปม.

หลักสูตรปริญญาโท รับผู้จบปริญญาตรีสาขาเกษตรศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับเกษตรศาสตร์

5. ยุคที่ห้า ภารกิจอุตสาหกรรม รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2522-2542)

5.1 ปัจจัยภายนอก

5.1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เน้นการฟื้นฟูรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รักษาดุลการชำระเงินและการขาดงบประมาณให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ทำการกระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการขยายการบริการทางสังคม ให้ถึงมือประชาชนในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นชนบท โดยมุ่งขยายการผลิตสาขาเกษตรและปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้สามารถขยายการผลิตเพื่อการส่งออก เพื่อกระจายรายได้ตลอดจนการมีงานทำใน ส่วนภูมิภาค

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) เป็นแผนที่มุ่งยกฐานะทางเศรษฐกิจประเทศไทยให้มั่นคงก้าวหน้าไปสู่การเป็น “ประเทศกึ่งอุตสาหกรรม” กล่าวคือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยที่การผลิตและรายได้จากภาคอุตสาหกรรม ขยายสัดส่วนขึ้นใกล้เคียงกับภาคเกษตร นอกจากนี้โครงสร้างการผลิต การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมจะมีบทบาทมากขึ้น ความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ จะกระจายออกสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้นกว่าเดิม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) รัฐบาลได้เพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวม พัฒนาคน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การบริหารงานและรัฐวิสาหกิจ นอกจากนั้นเน้นปรับปรุงการผลิต การตลาด การสร้างงาน การบริการพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้มากยิ่งขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) มีวัตถุประสงค์ที่จะเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมตามแผนฉบับที่ 7 นี้จึงเป็นแผนที่จะต้องให้เกิดความ

สมดุลระหว่างการพัฒนาในเชิงปริมาณ คุณภาพและความเป็นธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ว่า รักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และต่อเนืองการกระจายรายได้ และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (ทักษิณีย์ ทองสว่าง, 2549; 162-163; ปราณี แจ่มขุนเทียน, 2542)

การก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เห็นได้จาก พ.ศ.2528 ถึง พ.ศ.2533 ที่สินค้าส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นำโดยอุตสาหกรรมร่วมทุนไทยกับต่างประเทศ ได้แก่ สินค้าออกสิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป อาหารกระป๋อง อาหารสำเร็จรูป ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น ทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต (กิตติ ตันไทย, 2548)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 สรุปสาระสำคัญของกล่าวตอนหนึ่งว่า “...ถึงแม้ว่าการพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งด้านรายได้ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั้งงามของไทยเริ่มจางหายไปพร้อม ๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น...”

5.1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

สังคมไทยในยุคนี้ ให้การยกย่องผู้เป็นนายทุนซึ่งเป็นผู้มีอำนาจผูกขาดอำนาจเศรษฐกิจ และมีอิทธิพลในการตั้งพรรคการเมือง ค่านิยมในการทำงานแต่เดิมของคนไทยบอมนสั่งสอนให้ลูกหลานเข้ารับราชการเพื่อเป็นเจ้าคนนายคน แต่ค่านิยมดังกล่าวได้เริ่มเปลี่ยนไป การศึกษายุคใหม่ มุ่งศึกษาวิชาชีพที่มีงานทำซึ่งเป็นที่ต้องการของธุรกิจเอกชน และได้รับผลตอบแทนเป็นเงินเดือน เงินพิเศษค่อนข้างสูง เช่น งานธนาคาร การแพทย์ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการจำเป็นต้องสามารถเพิ่มคุณค่าในตนเองในด้านความสามารถในการทำงานหรือการประกอบธุรกิจที่ผลิตสินค้าที่สามารถต่อยอดมูลค่าของสินค้าด้วยการสร้างคุณค่าให้เพิ่มขึ้นทั้งในด้านคุณภาพและประโยชน์ใช้สอยที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ (เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538)

ครอบครัวไทยในยุคโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มเป็นครอบครัวอย่างตะวันตกมากขึ้น เช่น มีแนวปฏิบัติเลือกคู่ครองด้วยตนเอง นิยมแยกครอบครัวมาอยู่อย่างอิสระ สตรีมีการศึกษามากขึ้น ภรรยาออกทำงานนอกบ้าน นิยมให้หน่วยสังคมอื่นหรือใช้เครื่องทุนแรงแบ่งเบาภาระงานบ้าน ในขณะเดียวกันเมื่อวัฒนธรรมวัตถุนิยมอย่างตะวันตกไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทย คนไทยก็สนองรับไว้ในวิถีชีวิตได้ทันทีและอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ที่สามารถบริโภคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ที่อำนวยความสะดวกสบายในชีวิตได้มากมายอย่างไม่มีจุดจบ (สุพิศวง ธรรมพันทา, 2540)

5.1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

นโยบายใด ๆ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ หรือข้อเสนอเกี่ยวกับแผนงานหรือโครงการที่จัดทำโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ต่างเป็นนโยบายสาธารณะที่ออกมาจากระบบการเมือง (วิโรจน์ สารวัตนะ, 2539)

5.1.4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

การสร้างอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าเมื่อถึงจุดหนึ่งเริ่มอึดตัวและเป็นที่เห็นชัดว่าถ้าต้องการให้เศรษฐกิจยังคงเติบโตต่อไป จำต้องเร่งสร้างอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เริ่มให้ความสำคัญต่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างจริงจังพยายามกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและพัฒนามากขึ้น เพื่อใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแปรให้เป็นวัตถุ เพื่อทดแทนการนำเข้าเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ต่างๆ จากต่างประเทศ ความพยายามสร้างอุตสาหกรรมส่งออกได้เร่งการลงทุนและเปิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ หลายอย่าง เช่น การเกษตรแปรรูปเป็นแบบใช้เครื่องจักรกลและสารเคมีมากขึ้น และเกิดอุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นอีกอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนอย่างมากในช่วงนี้

พ.ศ.2534 ตั้งสถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตผลการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ.2535 อินเทอร์เน็ตก่อให้เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลก (ค.ศ.1992) (อนุช อภาภิรม, 2543: 63)

5.1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

สมัยนี้ได้มีการเน้นถึงชุดประจำชาติไทยทั้งชายและหญิงที่เรียกว่า ชุดไทยพระราชนิยม สำหรับหญิง และชุดพระราชทานสำหรับชาย ซึ่งมีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ได้แก่ ชุดไทยจักรี ชุดไทยจักรพรรดิ ชุดไทยดุสิต ชุดไทยศิวาลัย ชุดไทยบรมพิมาน ชุดไทยอัมรินทร์ ชุดไทยเรือนต้น ชุดไทยจิตรลดา เป็นต้น (รัชนิกร เศรษฐ, 2532; เลิศ เกษรเกศรา, 2521)

การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกส่งผลในด้านค่านิยมทางเพศ โดยคนไทยเริ่มให้ความสำคัญแก่เพศหญิงในการเข้ารับการศึกษา การทำงาน สิทธิเสรีภาพทางสังคม การที่ผู้หญิงได้รับการศึกษาดี มีการแสดงออกทางสังคมจึงส่งผลให้ผู้หญิงไทยเริ่มออกทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว นอกจากนี้ความเจริญในการเชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออกอย่างรวดเร็วจึงถึงยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่ข่าวสารและเทคโนโลยีไร้พรมแดน ทำให้วัฒนธรรมการบริโภค ซึ่งเน้นการโฆษณาส่งผลให้คนไทยเป็นอาณานิคมทางปัญญาและทางเศรษฐกิจของโลกตะวันตก ตัวอย่างเช่น อาหาร แต่เดิมคนไทยรับประทานอาหารท้องถิ่นโดยความเหมาะสม

ของสภาพอาชีพและสภาพแวดล้อม แต่คนไทยโดยเฉพาะสังคมเมืองจะหันมานิยมอาหาร Fast Food แบบชาติตะวันตก ซึ่งมีราคาแพงแต่ได้รับความนิยมสูงโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น ความนิยมในอาหารกระป๋อง อาหารสำเร็จรูปแทนที่อาหารไทยดั้งเดิม เครื่องนึ่งห่ม แต่เดิมเคยทอดผ้าใช้เอง แต่เมื่อรับวัฒนธรรมตะวันตกการแต่งกายแบบตะวันตกจัดเป็นสากลนิยม ดังนั้นเครื่องนึ่งห่มซึ่งเคยปฏิบัติตามแบบประเพณีของท้องถิ่นได้เปลี่ยนแนวคิดในการรับความสะดวกสบาย ความคล่องแคล่ว (เสาวภา ไพบยวัฒน์, 2538)

รัฐบาลซึ่งมี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในสมัยนั้นเห็นว่าการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีได้สร้างความบอบช้ำให้กับสังคมไทยมากมาย การเจริญทางวัตถุเพียงอย่างเดียวแต่ขาดการพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรมนั้น เป็นอันตรายต่อประเทศเป็นอย่างสูง จำเป็นที่จะต้องพิจารณาเอาใจใส่ในเรื่องของคน การศึกษา และค่านิยมทางวัฒนธรรมไทย จึงได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ.2522 และได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ในเรื่องนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2524 ขึ้น โดยมีรายละเอียด เช่น เพื่อส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาและพัฒนาวัฒนธรรมไทย เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่า และยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความผสมผสานทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชาติ และมีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมไทย (คณะอนุกรรมการฯ ศาสนาและวัฒนธรรม, 2538)

อาหารไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง นับเป็นบันที่กรสนิยมและภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังสืบทอดกันมาจนทุกวันนี้ ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ อาหารไทยยังมีบทบาทในฐานะสื่อวัฒนธรรม ที่เปรียบเสมือนสะพานไมตรีของมวลมนุษยชาติ เพราะอาหารไทยได้รับการเผยแพร่เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในนานาประเทศทั่วโลก ชาวต่างชาติที่ได้ลิ้มรสอาหารไทยนั้นไม่เพียงแต่ติดใจในรสชาติไม่ว่าจะเป็นแกงเขียวหวาน ต้มยำกุ้ง ผัดไทย หมี่กรอบ ต้มข่าไก่ ฯลฯ เท่านั้น แต่ยังประทับใจในความพิถีพิถันตามกระบวนการปรุงแต่งรสชาติ ความประณีตบรรจง แกะสลักผักผลไม้ การจัดวางสีสันท่าง ๆ ที่ให้ความรู้สึกละเมียดละไม สะอาดตา มีสีสวย มีกลิ่นหอมชวนรับประทานอีกด้วย (กอบแก้ว นางพินิจ, 2542) ดังความที่ว่า “รัชกาลที่ 9 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดชขึ้นครองราชย์จนถึงปัจจุบันถึง 50 ปี อาหารการกินของคนไทยจัดว่าอยู่ชั้นอุดมสมบูรณ์ด้วยพระบารมีอย่างแท้จริง บ้านเมืองมิได้เกิดภัยพิบัติ เช่นสมัยสงคราม เพียงแต่มีอุบัติเหตุบ้างเป็นครั้งคราว อาหารการกินจึงมีมากมาย อาหารต่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนไทยที่ใช้ชีวิตอย่างรีบเร่งเป็นอันมาก จนกลายเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของคน

ไทยไป ในทำนองเดียวกัน อาหารไทยก็มีความสำคัญยิ่งได้รับความสนใจ แพร่หลายไปทั่วโลก มีหนังสืออาหารไทยที่ได้รับการตีพิมพ์จากชาวต่างประเทศมากมายหลายเล่ม ส่งกลับมาขายในเมืองไทย นับเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่งของคนไทย” (กอบแก้ว นางพินิจ, 2542)

5.1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

นโยบายการจัดการศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2523-ปี พ.ศ.2524 ยังคงใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) และนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นแม่บทหลัก ได้กำหนดไว้ว่าการศึกษเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต การจัดการศึกษา จึงควรมุ่งบริการให้แก่ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน รัฐมีนโยบายจะยกระดับมาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของอาจารย์ ปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ และการคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถไปทำงานรับใช้สังคมให้มีประสิทธิภาพขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) มุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละนาถามยสมบรูณ รักและำรงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนาถามยที่สมบรูณ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

แนวนโยบายการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 (2525-2529) ในบางส่วนระบุไว้ว่า มีนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งจัดให้มีหลักสูตรระยะสั้น ระยะยาวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การอุดมศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ดียิ่งขึ้น สำหรับนโยบายการเพิ่มอัตราการรับนิสิตนักศึกษาต่อปีในช่วงแผนระยะที่ 5 ของสถาบันอุดมศึกษา ได้กำหนดไว้โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม ในส่วนของสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ อยู่ในกลุ่มที่อัตราการว่างงานอยู่ในระดับปานกลาง (สุพิตรรา ชุมเกต, 2523)

นโยบายในภาพรวมของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในข้อหนึ่งที่ว่าเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีความสามารถพื้นฐานในการคิด แก้ไขปัญหาดำรงชีวิต ปรับตัวและนำการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสม มีทักษะ

ในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความซาบซึ้ง และตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนมีการพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และในระดับอุดมศึกษามีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพกำลังคนในระดับปริญญาตรี ให้เป็นผู้มีทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มีความคิด วิจักษณ์ญาณ วิริยภาพ และนิสัยรักการทำงาน ตลอดจนศรัทธาในอาชีพแห่งตน และมีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถ ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2539)

5.2 ปัจจัยภายใน

5.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่จะต้องบำรุงรักษา และส่งเสริมถ่ายทอดและปลูกจิตสำนึก ดังนั้น มหาวิทยาลัยต้องพัฒนาองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมให้มีความแข็งแกร่งทั้งในด้านทรัพยากร และความร่วมมือกับสถาบันทางวัฒนธรรม โดยทั่วไป และระดับท้องถิ่น เพื่อให้การศึกษาค้นคว้า และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมหาวิทยาลัยจะต้องสร้างเสริมลักษณะทางวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ให้มีขึ้นแก่บัณฑิต อาทิ ความศรัทธาในศาสนาธรรม ความมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสามารถในการปรับตัว และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ ต้องอาศัยบูรณาการงานศิลปวัฒนธรรมเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนิสิตนักศึกษา ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสถาบัน (วิจิตร ศรีสัจจาน, 2540)

5.2.2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ปรากฏในยุคนี้ซึ่งมีการยึดอำนาจการปกครองในปี พ.ศ.2534 และจัดตั้งสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลในช่วงนี้ มีสาระโดยสรุปคือ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาค และคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้ผลิตบุคลากรตรงกับความต้องการในพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพท้องถิ่น ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค และชนบทให้กว้างขวาง พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิต วิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร การพัฒนาบุคลากร การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทั้งภายในและนอกประเทศ ส่งเสริมให้จัดการศึกษานานาชาติให้กว้างขวางมากขึ้น ส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการร่วมใช้ความชำนาญระหว่างสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ปรับปรุงระบบการศึกษาให้สามารถพัฒนาศักยภาพมนุษย์ รวมทั้งด้านจริยธรรมและคุณธรรม เร่งขยายโอกาสและบริการทางการศึกษา ทั้งในและนอกระบบให้กว้างขวางและทั่วถึง รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้มี

ความเป็นอิสระคล่องตัว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2535 ข) ดังที่วิจิตร ศรีสอาน (2540) ได้กล่าวไว้ว่า

“...ในอดีตการจัดทำหลักสูตร อาจารย์มหาวิทยาลัยสามารถปรับปรุงแก้ไข เพิ่มลด
เนื้อหา รายวิชาได้ตามที่เห็นสมควร โดยไม่ได้ทำเป็นหลักการของมหาวิทยาลัย
แต่ในปัจจุบันพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการ ขั้นตอนเป็นระบบตามมาตรฐาน
ทางวิชาการ ปัจจุบันการบริหารทางวิชาการในมหาวิทยาลัย เปิดโอกาสให้อาจารย์
สามารถทำการสอนและการวิจัยควบคู่กันไปและมีการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ระหว่าง
กิจกรรมทั้งสองได้สะดวก รวดเร็วและต่อเนื่อง...”

5.2.3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

มหาวิทยาลัยต้องสร้างวิชาความรู้ สร้างหลักสูตร ทำการวิจัย ให้บริการวิชาการ และ
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เพื่อความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการวิจัยอย่างลุ่มลึกให้ได้ความสมบูรณ์
ที่สุด เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยตั้งอยู่บนฐานของความจริง ความถูกต้องตามหลักวิชาและ
จิตสำนึกต่อสังคมโดยรวม นอกจากนี้การสร้างทุนทางปัญญาของประเทศ ต้องมีการบริหารจัดการ
องค์ความรู้ใหม่ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เชื่อมโยงกันด้วยการใช้เทคโนโลยี (สุวิมล ธนะผล
เลิศ, 2547)

5.2.4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างบัณฑิตให้มี
คุณสมบัติเพื่อการประกอบวิชาชีพชั้นสูง เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เห็นได้จาก
แผนอุดมศึกษาระยะยาว พุทธศักราช 2533-2547 ของทบวงมหาวิทยาลัย (2533) ได้เน้นบทบาทของ
อุดมศึกษาในระยะยาวในด้านการเรียนการสอนไว้ว่า สาระของการเรียนการสอนต้องเน้นการให้
การศึกษาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ การคิดและการใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์
การวิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกสมัยใหม่

5.2.5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

ลักษณะโดยธรรมชาติของผู้สอนในระดับอุดมศึกษาควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง
มีความรักในวิชาชีพ และมีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนจนมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา
ขณะเดียวกันผู้สอนต้องมีความคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในวิชาการ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้
และการโต้ตอบ ตลอดจนวิธีการกระตุ้นผู้เรียนให้ศึกษาด้วยตนเอง และสามารถนำเทคโนโลยีมาช่วย
ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันผู้สอนเป็นผู้ให้การสั่งสอน ฝึกฝนอง

รมป๋มนิสัยแกคิษย์ และเป็นต้นแบบที่ดีทั้งด้านการปฏิบัติ คุณธรรม และการบริหารปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ, 2530)

5.2.6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

หลักการเรียนในมหาวิทยาลัย คือการแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ และสะสมประสบการณ์และวิชาชีพทางวิชาการและวิชาชีพ การฝึกฝนทักษะในการทำงานเพื่อสร้างบุคลิกภาพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมให้สันติสุข ด้วยการเป็นคนมีคุณธรรม ความสามารถ ฉลาดรอบรู้ มีชีวิตอยู่อย่างสงบสุขในสังคมและสภาพแวดล้อม ดังนั้น หลักการเรียนในมหาวิทยาลัย ควรมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับความมุ่งหมายในอุดมคติในปัจจุบันและในอนาคต (สุวิมล ณะผลเลิศ, 2547)

5.3 ผลกระทบ

5.3.1 ผลกระทบด้านนโยบาย

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี สาขาวิชาเอกโภชนาการชุมชน ในปี พ.ศ.2526 เปิดสาขาวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว และในปี .ศ.2538 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปลี่ยนชื่อ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เป็นวิทยาการสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (Human Environmental Sciences)

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเกษตร เปิดสอนปริญญาโทคหกรรมศาสตร์ มหาบัณฑิต (คศ.ม) เป็นแห่งแรกของประเทศไทย โดยมี 3 สาขา คือ อาหารและโภชนาการ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก ผ้าและเครื่องแต่งกาย และในปี พ.ศ. 2530 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษาระดับปริญญาโท

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ศึกษา และพัฒนาการครอบครัวและเด็ก (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538; ยุวดี กาญจนันธุ์ศิริ มาชะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535 : 20; ยุวดี กาญจนันธุ์ศิริ, 2527)

5.3.2 ผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาโท ให้ปริญญาคหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี สาขาวิชาเอกโภชนาการชุมชน เน้นหนักในการผลิตนักศึกษาให้ช่วยพัฒนาครอบครัว

ชนบท และการธุรกิจส่วนตัว ทางด้านอาหารโภชนาการและเรื่องของเด็กและเยาวชน ในปี พ.ศ.2526 เปิดสาขาวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว และได้ขยายหลักสูตรเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั้งสองสาขาวิชาเอก ในปี พ.ศ.2528

พ.ศ.2530 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษาระดับปริญญาโท ให้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

ในส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่น เช่น งานพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงภาวะทางโภชนาการ

พ.ศ.2536 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาคหกรรมศาสตร์ได้ปรับหลักสูตรจากเดิม ซึ่งมีเฉพาะคหกรรมศาสตร์ทั่วไป เป็น 4 แขนงวิชา คือ คหกรรมศาสตร์ทั่วไป อาหารและโภชนาการ ผ้า และเครื่องแต่งกาย และพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็ก

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา หลักสูตรปริญญาตรี รับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส.สาขาคหกรรมศาสตร์ หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และประโยศครูมัธยม (ปวส. และ ปม.) สาขาที่เปิดมีดังนี้ คือผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ศึกษา และพัฒนาการครอบครัวและเด็ก ทุกสาขาจะต้องเรียนประมาณ 148 หน่วยกิต โดยเฉพาะสาขาคหกรรมศาสตร์ศึกษา บังคับเรียนวิชาการศึกษาไม่น้อยกว่า 28 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียนประมาณ 2.5 ปี (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538; ยุวดี กาญจนันธุ์จิติ มาษะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 20; ยุวดี กาญจนันธุ์จิติ, 2527)

5.3.3 ผลกระทบด้านหลักสูตร

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรใหม่ในสาขาหรือแขนงวิชาต่าง ๆ ทางคหกรรมศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท เพื่อการเป็นนักวิจัย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ มีดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต พ.ศ.2524

เป็นหลักสูตรที่เน้นเรื่องการช่วยการพัฒนาชุมชน โดยจัดการศึกษา 2 ระดับ คือ

- หลักสูตรปริญญาต่อเนื่อง 2 ปี
- หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

แบ่งออกเป็น 2 วิชาเอก คือ

- วิชาเอกโภชนาการชุมชน
- วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะเกษตร ภาควิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ.2525

- หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- หมวดวิชาบ้านและศิลปะสัมพันธ์
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาผ้าและเส้นใย
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา) พ.ศ.2530

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 4 แขนงวิชา คือ

- คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- อาหารและโภชนาการ
- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- และพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็ก

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชา

- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- อาหารและโภชนาการ
- คหกรรมศาสตร์ศึกษา
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก

(รัชนี ลาขไลชน์, 2527; ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

5.3.4 ผลกระทบด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ในหลักสูตรใหม่ช่วงนี้ มีการจัดการเรียนการสอนและกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในแต่ละสถาบันการศึกษาดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต พ.ศ.2524

เป็นหลักสูตรที่เน้นเรื่องการช่วยการพัฒนาชุมชน โดยจัดการศึกษา 2 ระดับ คือหลักสูตรปริญญาต่อเนื่อง 2 ปี และหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตทางคหกรรมศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถให้แก่สังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบท

2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางวิชาคหกรรมศาสตร์ให้แก่ประชาชนทั่วไป

3. เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าวิจัยระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวชนบท

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรต่อเนื่อง (2 ปี) เรียนทั้งหมด 12 ชุดวิชา เทียบเท่ากับ 72 หน่วยกิต หลักสูตร 4 ปี เรียนทั้งหมด 24 ชุดวิชา เทียบเท่ากับ 144 หน่วยกิต

แบ่งออกเป็น 2 วิชาเอก คือ วิชาเอกโภชนาการชุมชน และวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะเกษตร ภาควิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ.2525

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตนักวิชาการด้านคหกรรมศาสตร์เพื่อเป็นวิทยากร นักวิจัย และนักส่งเสริมเผยแพร่วิชาการทางคหกรรมศาสตร์ เพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพและความเป็นอยู่ของประชากรตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในเรื่องของแผนพัฒนาสตรีและเยาวชน และแผนพัฒนาการด้านโภชนาการ

2. เพื่อสนองความต้องการของของสถาบันของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศที่ต้องการปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในสาขาคหกรรมศาสตร์ให้สูงขึ้นกว่าระดับปริญญาตรี

3. เพื่อผลิตคหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สนองการขยายโครงการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ซึ่งปัจจุบันยังขาดวิทยากรอยู่มาก

4. เพื่อสนับสนุนนโยบายการประหยัดเงินของรัฐ ในด้านการให้การศึกษาชั้นสูงภายในประเทศแทนการส่งไปศึกษาต่อต่างประเทศ

โครงสร้างหลักสูตร นักศึกษาต้องศึกษาได้หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 47 หน่วยกิต จากหมวดวิชา

1. หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
2. หมวดวิชาบ้านและศิลปะสัมพันธ์
3. หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. หมวดวิชาผ้าและเส้นใย
5. หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตรศึกษา) พ.ศ.2530

วัตถุประสงค์

1. ผลิตบุคลากรระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของหน่วยงานต่าง ๆ
2. ส่งเสริมความก้าวหน้าของวิชาคหกรรมศาสตร์ โดยการค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ความรู้
3. พัฒนานักศึกษาให้มีจริยธรรมในวิชาชีพ โดยนำความรู้ ความสามารถไปใช้ให้เกิด

ประโยชน์แก่ส่วนรวม

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 45 หน่วยกิต วิชาเอกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 17 หน่วยกิต วิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 7 หน่วยกิต (รัชนี ลาขโลชน์, 2527)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 4 แขนงวิชา คือ

- คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- อาหารและโภชนาการ
- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- และพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็ก

นักศึกษาจะต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจำนวน 9 หน่วยกิต ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชา

- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- อาหารและโภชนาการ
- คหกรรมศาสตรศึกษา
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก

ทุกสาขาจะต้องเรียนประมาณ 148 หน่วยกิต โดยเฉพาะสาขาคหกรรมศาสตรศึกษา บัณฑิตเรียนวิชาการศึกษาไม่น้อยกว่า 28 หน่วยกิต

แนวทางสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต ควรทำดังต่อไปนี้ มีมาตรฐานในการคัดเลือกผู้เรียนโดยเน้นเนื้อหาวิชาและคุณภาพของผู้เรียน จัดการศึกษาต่อเนื่อง เน้นการพัฒนาให้นักศึกษามีความเป็นผู้นำ และเน้นความสำคัญของผู้เรียน

การพัฒนาวิชาชีพ ผสมผสานแนวคิดที่เป็นสากลกับแนวคิดท้องถิ่นเข้าด้วยกันและสอดแทรกไว้ในรายวิชา จัดกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ไว้ด้วยกัน และผสมผสานเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ จัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐานและเกี่ยวกับบุคคลและครอบครัว จัดแผนการเรียนให้น่าสนใจเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่มีสติปัญญาสูง จัดหลักสูตรให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายและการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมให้ผู้สอนใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ กระบวนการใหม่ ๆ ใหม่ และพัฒนาระบบการประเมินผู้สอนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านความรู้หรือสติปัญญา ได้พัฒนาทั้งความรู้และการวิจัยและให้มีการวิจัยและเผยแพร่งานวิจัยให้มากขึ้น และในการประเมินผลควรใช้หลาย ๆ วิธีเพื่อประเมินผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (U.S. Department of Agriculture, 1986 อ้างถึงใน เสาวพร เมืองแก้ว, 2538 : 159-160) และในขณะเดียวกันต้องพัฒนาผู้เรียนให้ได้ฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและในสถานประกอบการจนเกิดความเชี่ยวชาญตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ จนสามารถพัฒนาตนเองในการเพิ่มคุณค่าของงานอาชีพ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ, 2530)

5.3.5 ผลกระทบด้านผู้สอน

บทบาทของคหกรรมศาสตร์ คหกรรมศาสตร์เปรียบเหมือนตัวกลางที่จะถ่ายทอดความเชื่อ ความรู้ และการกระทำที่คหกรรมศาสตร์ควรจะเป็น คหกรรมศาสตร์มีโอกาสดีที่จะช่วยทำวันนี้ให้ดีกว่าเมื่อวาน และให้วันพรุ่งนี้ดีกว่าวันนี้ ด้วยบทบาทที่สามารถผสมผสานหลายเนื้อหาวิชาและหลายแง่มุมมอง เพื่อการพัฒนาที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตามนักคหกรรมศาสตร์ต้องเป็นครูที่รู้จักคิดอย่างใช้วิจารณญาณ มีโลกทัศน์ที่กว้าง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก คหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่ผสมผสานหลายวิชาเข้าด้วยกัน จุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลและครอบครัว ครอบครัวทำงานเป็นระบบและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งใกล้ตัวและไกลตัว ซึ่งมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อกัน นอกจากนี้บทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือสอนหนังสือ และทำงานวิจัยค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ คหกรรมศาสตร์ยังมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและสังคม ให้บริการชุมชน มีส่วนช่วยปลูกฝังสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากร (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538: 157-159)

5.3.6 ผลกระทบด้านผู้เรียน

จากการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดหลักสูตรที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในหลักสูตรที่ตนต้องการ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเพื่อการมีงานทำ และพัฒนาจนมีความเชี่ยวชาญพิเศษถึงในระดับปริญญาโท

ซึ่งในยุคนี้มีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรใหม่ทางคหกรรมศาสตร์เพิ่มขึ้น และรับนักศึกษาที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า แต่ใน ส่วนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชรับผู้จบมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ประกอบอาชีพมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

หลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ปวส. และ ปม.

หลักสูตรปริญญาโท รับผู้จบปริญญาตรีสาขาคหกรรมศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์

6. ยุคที่หก กระแสโลกาภิวัตน์ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3 (พ.ศ.2542-2548)

6.1 ปัจจัยภายนอก

6.1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคน ทั้งด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยระบุเป้าหมายคือ เพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งให้มีการฝึกอบรมครูอาจารย์อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ดุลยภาพ ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยระบุเป้าหมายหลักคือ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สร้างความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนากำลังคน ยกกระดานการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพที่ยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ และเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง (นิตยา พรหมวนิช, 2547; ทศนีย์ ทองสว่าง, 2549: 164-165)

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันทำธุรกิจการค้าและการบริการมากขึ้นทุกที เพื่อรักษาผลประโยชน์และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของตน จึงมีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อสร้างระเบียบการค้าระหว่างประเทศสำหรับสนับสนุนการค้าและบริการให้มีความเสรียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นองค์กากลางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้มีการจัดทำข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการบริการหรือ GATS การศึกษาถือเป็นสาขาหนึ่งของการจัดประเภทบริการ 12 สาขา จึงก่อให้เกิดการทำความตกลงทางการค้าในระดับภูมิภาค (FTA) กันมากขึ้น ซึ่งในการเปิดการค้าเสรีทางการศึกษาโดยภาพรวมน่าจะช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาของคนไทย ช่วยให้มีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของระบบการจัดการศึกษาของไทย และช่วยให้ไทยสามารถขยายองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยสู่สากล โดยเป็นช่องทางให้ไทยสามารถนำองค์ความรู้ทางการศึกษาของไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาไทยขยายสู่สากล เช่น ศิลปวัฒนธรรมไทย อาหารไทย เป็นต้น นอกจากนี้ การเข้ามาตั้งสถาบัน/สำนักงานทางการศึกษาของต่างชาติ เป็นโอกาสที่ระบบการศึกษาภายในประเทศทั้งภาครัฐและเอกชนไทยจะต้องปรับตัว โดยปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของการบริหารการศึกษา เทคโนโลยีทางการศึกษา ผลผลิตทางการศึกษา เพื่อให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548)

การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ จากระบบการผลิตภาคเกษตรกรรมไปสู่ระบบการผลิตภาคอุตสาหกรรมและการค้า ระบบการผลิตแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า ระบบการผลิตแบบพอยังชีพนั้นเหมาะกับชุมชนขนาดเล็ก เมื่อนโยบายเปลี่ยนระบบการผลิต และการแลกเปลี่ยนทุน เปลี่ยนรูปแบบการงานและอาชีพให้หลากหลายและกว้างขวาง มีการทำงานนอกบ้าน ลักษณะงานอาชีพหลากหลายของทั้งบุรุษและสตรี ภาวะการทำงาน มีการเคลื่อนย้ายประชากรสูงในเมืองมีการพึ่งพาระบบการค้าและการเงินโลก (สุพิศวง ธรรมพันทา, 2543)

ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน แรงงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในเรื่องการบริการมากกว่าการผลิต และการบริการมีแนวโน้มที่จะใช้แรงงานเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านงานบันเทิง ด้านการสาธารณสุข เป็นต้น และการดำเนินธุรกิจแบบระบบครอบครัวแต่เดิมจะหมดไป และถูกแทนที่โดยรูปบริษัทขนาดใหญ่ นอกจากนั้นระบบเศรษฐกิจจะเน้นความชำนาญเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่ง จะได้รับการพิจารณาจ้างงานก่อนผู้ที่ไม่มีความชำนาญ เช่น สาขาคอมพิวเตอร์ และสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เป็นต้น (จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2547)

6.1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

การศึกษาของไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และความต้องการของสังคมไทย ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทางการศึกษามี 2 ประการ คือ กระแสการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์ พัฒนาการของเทคโนโลยี

การสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร การนำความรู้ไปพัฒนากระบวนการทำงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และกระแสการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีลักษณะสอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และยังให้ความสำคัญการใช้ประโยชน์และพัฒนาชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการศึกษาให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและขยายให้กว้างขวางและทั่วถึง จึงนำไปสู่การตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ประยูร ศรีประสาธน์, 2542)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก การจัดการศึกษาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถพัฒนาคนให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง และร่วมมือแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างเหมาะสมทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยและเอกลักษณ์ไทยให้อยู่ในสังคมโลกได้ จึงจำเป็นที่จะต้องเร่งปฏิรูปการศึกษา (จุมพฏ ประเสริฐสุข, 2543 อ้างถึงใน ดวงจิต แก้วอุบล, 2545)

6.1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ในมาตรา 29 และ 50 ส่งผลให้เกิดการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งการมีเอกภาพทางนโยบาย และการกระจายอำนาจ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีการกำหนดมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ในส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้สามารถจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ กำหนดให้สถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาให้มีความภาคภูมิใจในการความเป็นไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและในขณะเดียวกันรูปแบบการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ต้องมีความหลากหลาย ตามความต้องการของผู้เรียน โดยไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

6.1.4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

ไทยได้รับความช่วยเหลือจัดหา จัดซื้อวิทยากร เทคโนโลยี งบประมาณ ผู้ชำนาญการ จากโลกตะวันตกมาแทนที่วิถีชีวิตเดิม ระบบชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไทยเปลี่ยนไปสู่ระบบอารยธรรมตะวันตก เพื่อความทันสมัย กระบวนการสร้างสังคมเพื่อความทันสมัยได้กลายเป็นความคิด ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมของคนไทย กลายเป็นสังคมไทยสากล ที่มุ่งเน้นการบริโภคอย่างตะวันตกและชีวิตวัตถุนิยม เพื่อชีวิตที่สุขสำราญ สะดวกสบาย ท่ามกลางชีวิตที่มุ่งความสุขจากวัตถุ

ทำให้ระบบชีวิตหลายส่วนเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน ระบบอุตสาหกรรมเน้นเทคโนโลยีใหม่แทนที่ระบบเกษตรกรรมเดิม ระบบชีวิตใหม่ที่เร่งรีบและแข่งกับเวลาของชาวเมือง (สุพิศวง ธรรมพันทา, 2543)

ความหวังที่จะเป็นอุตสาหกรรมใหม่ ความเชื่อมั่นว่าโลกาภิวัตน์จะนำความไพบูลย์มาให้ ได้จางหายไปเหมือนน้ำค้างต้องแดด เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจใหญ่ใน พ.ศ.2540 ทำให้เกิดการทบทวนนโยบายต่าง ๆ รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น กระแสแพทย์ทางเลือก การหันไปหาสมุนไพรและการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม มีการส่งเสริมการกินข้าวกล้อง เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ถึงเวลาที่เฟรนไชส์อาหารไทยจะออกไปหาเงินตราต่างประเทศกลับเข้าประเทศ อย่างเช่น บริษัทอัลบาทรอสส์ ผู้ส่งออกข้าวกระป๋องยี่ห้อคุณเพิ่ม และเครื่องปรุงยี่ห้อสไปซ ซึ่งถือเป็นภัยพิบัติการกึ่งฟาสต์ฟู้ดในตัว เพื่อการจำหน่ายอาหารง่าย ๆ ราคาถูก ด้วยการผลิตเครื่องปรุงสำเร็จรูปมีด้วยกัน 8 ตำรับ ใช้ปรุงอาหารไทยได้ 35 ชนิด เช่น ส้มตำ สลัดเนื้อ สะเต๊ะ ผัดเปรี้ยวหวาน ก๋วยเตี๋ยวผัดไทย เป็นต้น (อนุช อาภาภิรม, 2543)

6.1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมฐานความรู้ ได้สร้างแรงกดดันและเงื่อนไขใหม่ ๆ แก่มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันฐานความรู้ บทบาทของมหาวิทยาลัยในมิติใหม่ในฐานะศูนย์กลางความรู้ มิได้จำกัดตัวอยู่กับการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้แห่งศาสตร์เท่านั้น ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยถูกคาดหวังให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และวัฒนธรรมในภาพรวม มหาวิทยาลัยถูกคาดหวังให้แสดงบทบาททางสังคมและวัฒนธรรม ในยามที่สังคมเผชิญปัญหาที่สลับซับซ้อนด้วย เช่น ผลักดันวัฒนธรรมให้มีพลวัตอันงอกงาม เต็มอนสติสังคม ตลอดจนเชิดชูมโนธรรมสำนึกด้านจริยธรรม (สุริชัย หวันแก้ว, 2548)

อาหารไทยมีลักษณะเด่นพิเศษสอดคล้องกับวิถีโลกคือ “การหันกลับสู่ธรรมชาติ” ดังเช่นปัจจุบัน มีการเรียกร้องและเชิญชวนให้มนุษย์ทั้งหลายกลับคืนสู่ธรรมชาติ และระดมความคิดเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และฟื้นฟูธรรมชาติอันทรงคุณค่ายิ่ง รวมทั้งมีความพยายามที่จะใช้พืชผัก และสมุนไพรมาประกอบอาหาร และยารักษาโรคเพิ่มขึ้น ในขณะที่บรรพชนไทยได้ใช้สมุนไพรเป็นส่วนประกอบในการปรุงอาหารกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติกันมานาน รวากับรื้อการกลับคืนแผ่นดินของประชากรโลกยุควิทยาศาสตร์และในส่วนของธุรกิจอาหารไทย

“...ต่างยกย่องว่า “เป็นอาหารที่มีรสกลมกล่อม” จึงได้รับการถ่ายโอนไปสู่นานาชาติ กลายเป็นธุรกิจข้ามชาติ มีทั้งส่วนรุกและรับ ส่วนรุกรุนั้นได้แพร่หลาย รุกเข้าสู่ดินแดนต่างประเทศ ให้ชาวต่างชาติได้ลิ้มลองในส่วนที่เป็นฝ่ายรับ ต้องรับกับอาหารต่างชาติที่รุกเข้ามา และบางครั้งต้องปรับสภาพหน้าตา รสชาติให้กลายเป็นอาหารที่ทั้งคนไทย และคนต่างชาติในประเทศไทยสามารถบริโภคได้อย่างสบาย สะดวก และอร่อย เช่น

พิชชา หน้าพะแนง เพื่อแข่งขันกับอาหารต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทยและเป็นที่ยอมรับของคนไทยด้วยเช่นกัน...” (กอบแก้ว นางพินิจ, 2542)

6.1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน (สนาน ลิมป์เสวตกุล, 2548)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาช่วงการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 สังคมไทยได้พบกับปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศมากยิ่งขึ้น การจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (นิภา เพชรสม, 2542; กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

6.2 ปัจจัยภายใน

6.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

การจัดการอุดมศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อสร้างปัญญา ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ คุณธรรมและความสมบูรณ์ให้กับนิสิตนักศึกษาและบัณฑิตของตน ตลอดจนเพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ การบริการวิชาการให้แก่ชุมชนและสังคม การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการเรียนรู้ขั้นสูงและการศึกษาตลอดชีวิต และช่วยเหลือร่วมมือกับการศึกษาทุกระดับหลักการที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาดำเนินไปอย่างเต็มศักยภาพ ควรยึดหลักการดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ควรยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการ อุดมศึกษา ความมีอิสระในการปกครองตนเอง ความมีอิสระและความคล่องตัวในการดำเนินงาน และควรมีเสรีภาพทางวิชาการ และมีระบบที่ตรวจสอบและวัดได้
2. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง พึงมีหน้าที่และรับผิดชอบต่อผู้เรียน สาธารณชน และ สังคมของประเทศ
3. สถาบันอุดมศึกษา พึงได้รับการจัดสรรงบประมาณแบบหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป เพื่อ ความคล่องตัวในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2543)

6.2.2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ และจัดการเรียนให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2544)

6.2.3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะพึงประสงค์ไว้ใน ทุกรายวิชา โดยสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้ง ด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม และมุ่งหมายเฉพาะที่ จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

6.2.4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันนำไปสู่สังคมแห่งการ เรียนรู้ และเน้นการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมและภูมิ ปัญญาไทย อันเป็นการยกระดับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของบุคคลให้เป็นทรัพยากรบุคคล ที่มีคุณภาพ สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน (พรชูลี อาชวอำรุง, 2543)

6.2.5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีความมุ่งหมายและหลักการสำหรับการจัดการศึกษาของไทย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ นอกจากนี้สาระสำคัญของพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 ในมาตรา 49 มีการกำหนดระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ และต้องจัดให้มีการประเมินระดับคุณภาพของผู้รับใบอนุญาตอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถและความชำนาญการตามระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบอาชีพตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คุรุสภากำหนด (ดาวรุ่ง ชะระอำ, 2547)

6.2.6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต มีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงาน สร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการศึกษารสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน ประเด็นสำคัญของนโยบาย คือ เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการศึกษาทุกประเภท และทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา (พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2546) นอกจากนี้ได้กำหนดให้สถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาให้มีความภาคภูมิใจในการความเป็นไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและในขณะเดียวกันรูปแบบการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน ต้องมีความหลากหลาย ตามความต้องการของผู้เรียน โดยไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

6.3 ผลกระทบ

6.3.1 ผลกระทบด้านนโยบาย

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มใช้เมื่อ พ.ศ.2520 จนกระทั่งปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระของคหกรรมศาสตร์ทั่วไป คือสาระในแนวกว้างเพื่อผลิตบัณฑิตให้ออกไปเป็นครูสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่เรียนหลักสูตร พ.ศ.2521 และหลักสูตร พ.ศ.2524 แต่ในปัจจุบันหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ให้ความสำคัญต่อการสอนงานอาชีพเฉพาะสาขามากขึ้น เช่น ช่างขนมอบ ช่างขนมไทย ช่างเครื่องดื่ม ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างเย็บเสื้อหญิง ช่างดอกไม้สด เป็นต้น ดังนั้นครูที่จะสอนวิชาช่าง

ต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาได้ดี จึงจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างลึกซึ้งในแต่ละสาขา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2547 คณะศึกษาศาสตร์ได้เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ต่อมาในปี พ.ศ.2528 ภาควิชาคหกรรมศาสตร์โอนย้ายไปสังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเปลี่ยนชื่อเป็นภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ ในปี พ.ศ.2542 รับผิดชอบผลิตบัณฑิตสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ แต่เนื่องจากสถาบันผลิตครูทั่วประเทศเห็นชอบเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเดิมที่ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี เป็น 5 ปี จึงทำให้ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้ง การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้มุ่งผลิตครูที่มีความรู้ทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในการเป็นครู สามารถจัดการศึกษาได้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม

สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีสมรรถนะในการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อสอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้ และในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เปิดหลักสูตรในระดับปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรคบุคลากรในการที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ทางคหกรรมศาสตร์

6.3.2 ผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ให้ตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ.2543 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตร 5 ปี ในปี พ.ศ.2547 และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ เป็นหลักสูตร 5 ปี ในปี พ.ศ.2547 และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา เป็นหลักสูตร 5 ปี ในปี พ.ศ.2548 และปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา ในปี พ.ศ.2548

6.3.3 ผลกระทบด้านหลักสูตร

ปัจจุบันนี้หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ได้พัฒนาถึงในระดับปริญญาเอก เพื่อเพิ่มพูนความชำนาญการพิเศษ และเน้นในด้านการวิจัยที่รู้จักการใช้นวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางคหกรรมศาสตร์ เพื่อสนองตอบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์ และหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อสนองตอบต่อภาวะเศรษฐกิจของโลกไร้พรมแดน และความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ต้องเน้นในการเร่งผลิตบุคลากรที่

สามารถไปประกอบธุรกิจ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนคหกรรมศาสตร์ในสาขาหรือแขนงวิชาต่าง ๆ ทางคหกรรมศาสตร์ในปัจจุบันมีดังนี้

ระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

- กลุ่มวิชาชีพอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาชีพธุรกิจอาหาร
- กลุ่มวิชาชีพสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- กลุ่มวิชาชีพการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และครอบครัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- สาขาศิลปะสัมพันธ์
- สาขาอาหารและโภชนาการ

ภาควิชาอาชีวศึกษา สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- กลุ่มอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มผ้าและการแต่งกาย
- กลุ่มพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มวิชาพัฒนามนุษย์และครอบครัว
- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- กลุ่มวิชาศิลปะประดิษฐ์
- กลุ่มวิชาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตรบัณฑิต

- วิชาเอกโภชนาการชุมชน
- วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (การโรงแรมและภัตตาคาร)

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (ธุรกิจอาหาร)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ (หลังอนุปริญญา)

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ภาควิชาอาหารและโภชนาการ

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (อาหารและโภชนาการ)

- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (ผ้าและเครื่องแต่งกาย)

- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ออกแบบแฟชั่น
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ธุรกิจเสื้อผ้า
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาครอบครัวศึกษา

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการครอบครัวและเด็ก)

- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์ (ต่อเนื่อง)

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์)

- กลุ่มธุรกิจงานประดิษฐ์
- กลุ่มธุรกิจดอกไม้
- กลุ่มธุรกิจแม่บ้าน

ระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

- หมวดวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาศิลปะสัมพันธ์
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)

ระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

6.3.4 ผลกระทบด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรในแต่ละสถาบันการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและในสถานประกอบการ ที่เน้นนวัตกรรมที่หลากหลายจนผู้เรียนสามารถมีสมรรถนะในการการแข่งขันในการประกอบธุรกิจ และได้พัฒนาถึงในระดับปริญญาเอก ในบางสาขาทางคหกรรมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพอาหารและโภชนาการ

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62

หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37

หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีบบังคับ 22 หน่วยกิต และวิชาชีพลเลือก 15 หน่วยกิต

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพรูทกิจอาหาร

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต

ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิตวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37

หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีบบังคับ 21 หน่วยกิต และวิชาชีพลเลือก 16 หน่วยกิต

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพลสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพบังคับ 17 หน่วยกิต และวิชาชีพเลือก 20 หน่วยกิต

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และครอบครัว

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพบังคับ 14 หน่วยกิต และวิชาชีพเลือก 23 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- สาขาศิลปะสัมพันธ์
- สาขาอาหารและโภชนาการ

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 137 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มวิชา คหกรรมศาสตร์ 32 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะเลือก ไม่น้อยกว่า 41 หน่วยกิต

ภาควิชาอาชีวศึกษา สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อผลิตครูคหกรรมศาสตร์ที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู สามารถนำความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ไปประกอบอาชีพครูให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม รวมทั้งสามารถพัฒนาตนเองในด้านวิชาการระดับสูงต่อไปได้

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 167 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า 126 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเฉพาะสาขาบังคับ 50 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะสาขาเลือก 24 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- กลุ่มอาหารและโภชนาการ

- กลุ่มผ้าและการแต่งกาย
- กลุ่มพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักศึกษา

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์
2. มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
3. มีความรู้ ความสามารถ ในการสอนคหกรรมศาสตร์ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ
4. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพคหกรรมศาสตร์
5. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพอิสระได้
6. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งส่วนบุคคลและ

ชุมชน

7. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน

โครงสร้างของหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วย

ประกอบด้วยวิชาเอกด้านเนื้อหา ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต โดยเลือกเพียงกลุ่มเดียว จาก 4

กลุ่มวิชา

1. คหกรรมศาสตร์ทั่วไป ประกอบด้วยวิชาบังคับ 31 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 17 หน่วยกิต
2. อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วยวิชาบังคับ 37 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 11 หน่วยกิต
3. ผ้าและการแต่งกาย ประกอบด้วยวิชาบังคับ 37 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 11 หน่วยกิต
4. พัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก ประกอบด้วยวิชาบังคับ 34 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2547

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ทักษะและทัศนคติในวิชาชีพอย่างเพียงพอที่จะนำไปใช้สอนในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน อีกทั้งการประกอบอาชีพในภาคเอกชนและอาชีพอิสระ

2. เพื่อให้บัณฑิตมีความรอบรู้ศาสตร์และศิลป์ด้านคหกรรมศาสตร์ ที่จะนำมาใช้ให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ตลอดจนการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายส่งเสริมคุณภาพชีวิตของครอบครัว

4. เพื่อฝึกอบรมให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ เพื่อประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 168-173 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะสาขาไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 39 หน่วยกิต และวิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 41 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มวิชาพัฒนามนุษย์และครอบครัว
- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- กลุ่มวิชาศิลปะประดิษฐ์
- กลุ่มวิชาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจ

โครงสร้างหลักสูตร

เป็นหลักสูตร 5 ปี จำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 168 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะสาขา 73 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาบังคับ 52 หน่วยกิต และวิชาเลือก 21 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกโภชนาการชุมชน

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุดวิชา หรือ 132 หน่วยกิต ประกอบด้วย ชุดวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต) ชุดวิชาเลือก 1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาเฉพาะ 6 ชุดวิชา (36 หน่วยกิต)

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

โครงสร้างของหลักสูตร

ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุติวิชา หรือ 132 หน่วยกิต ประกอบด้วยชุติวิชาบังคับ 8 ชุติวิชา (48 หน่วยกิต)ชุติวิชาเลือก 1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุติวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาเฉพาะ 6 ชุติวิชา (36 หน่วยกิต)

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาคหกรรมศาสตร์ธุรกิจ

วิชาเอกการโรงแรมและภัตตาคาร ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2ปี)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุติวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาบังคับ 8 ชุติวิชา และเลือก 1 ชุติวิชา

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาคหกรรมศาสตร์ธุรกิจ

วิชาเอกธุรกิจอาหาร ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2ปี)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุติวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยชุติวิชาบังคับ 8 ชุติวิชา (48 หน่วยกิต) ชุติวิชาเลือก 1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ (หลังอนุปริญญา)

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

จุดประสงค์เฉพาะ

1. มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีสอนคหกรรมศาสตร์ ในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
2. มีทักษะในด้านการสอน และนำไปประยุกต์ในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ ศรัทธาและรับผิดชอบต่อวิชาชีพคหกรรมศาสตร์
4. ปรับปรุงการสอน คุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม
5. เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 80 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 38 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 12 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 26 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชาจะเป็นแขนงวิชาเดียวกันหรือต่างแขนงวิชาก็ได้

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ โปรแกรมศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

จุดประสงค์เฉพาะ

1. มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาคหกรรมศาสตร์ และการศึกษาวิชาชีพที่สามารถออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มีทักษะในด้านการสอน การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีโดยสามารถประยุกต์หลักการภาคทฤษฎีกับปฏิบัติ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการสอน
3. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคหกรรมศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในวิชาชีพ
4. มีความรู้พื้นฐานในการศึกษาต่อ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพให้ก้าวหน้า
5. สามารถนำความรู้และทักษะที่เรียนไปใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองและวิชาชีพให้ก้าวหน้า

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 139 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 61 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 31 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 30 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชา

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โปรแกรมศึกษาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

- แขนงวิชาพัฒนนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

จุดประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ มีเจตคติที่ถูกต้อง และมีความชำนาญในการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อครอบครัว สังคม และการประกอบอาชีพ
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในระดับผู้ชำนาญการ และมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดการ และการประกอบธุรกิจทฤษฎีเฉพาะแขนงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีทักษะในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ ตลอดจนสามารถวิจัยและพัฒนางานด้านทฤษฎีได้
4. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพทฤษฎี และ มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 148 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 83 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 51 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 32 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชา

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

หลักสูตรทฤษฎีบัณฑิต และหลักสูตรทฤษฎีบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาอาหารและโภชนาการ

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (อาหารและโภชนาการ)

- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต่อเนื่อง)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้การศึกษาที่เป็นความรู้เฉพาะด้านในสาขาอาหารและโภชนาการ และวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ
2. เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และการปฏิบัติงาน โดยเน้นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติทางอาหารและโภชนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการทางด้านธุรกิจอาหารและปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพด้านอาหารและโภชนาการ

4. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความสำนึกในจรรยาอาชีพ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม ตลอดจนจรรยาวัชที่ชนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกอาหารและโภชนาการ

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาชีพ 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพบังคับ 60 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (ผ้าและเครื่องแต่งกาย)

- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ออกแบบแฟชั่น
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ธุรกิจเสื้อผ้า
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความสามารถ และทักษะทางด้านผ้าและเครื่องแต่งกายตามสายวิชาการระดับมาตรฐานสังคม

2. เพื่อปรับปรุงคุณภาพขององค์ความรู้ให้สามารถนำไปวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้หลักสูตรมีความหลากหลายในทุกด้าน ให้ครอบคลุมองค์ความรู้เพื่อศึกษาสามารถหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน

5. เพื่อให้การจัดการหลักสูตรเป็นไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาเฉพาะ 100 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพบังคับ 62 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ภาควิชาครอบครัวศึกษา

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการครอบครัวและเด็ก)

- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ (ต่อเนื่อง)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพ มีทักษะปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการ การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและการติดตามประเมินผล

2. เพื่อฝึกอบรมให้เป็นผู้มีความใฝ่รู้และสามารถในการศึกษาค้นคว้า ทันต่อวิทยาการสมัยใหม่ มีทักษะในการสื่อสาร เผยแพร่ความรู้เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย ตลอดจนรู้จักปรับปรุง อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้สืบทอดต่อไป

3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย มีวิจรรย์ญาณ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดทน มีความรับผิดชอบและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไปทั้งในครอบครัวและสังคม

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 143 หน่วยกิต เป็นหมวดวิชาเฉพาะ 99 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพบังคับ 61 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือก 18 หน่วยกิต

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์ (ต่อเนื่อง)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความสามารถ และทักษะ ในวิชาคหกรรมศาสตร์อย่างเพียงพอเพื่อนำไปสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อฝึกอบรมให้นักศึกษาเป็นผู้นำในสังคม สามารถในการศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ความรู้ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย อารงปรับปรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามให้เหมาะสมกับชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถในการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงานและแก้ปัญหาด้วยวิชาการ หลักการ และเหตุผลทั้งในชีวิตประจำวัน และงานธุรการ เป็นผู้ใฝ่รู้ในการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อติดตามวิทยาการสมัยใหม่ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปรับปรุงสมรรถภาพของงานในหน้าที่

3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความหมั่นเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไป ทั้งในครอบครัว และสังคม ตรงต่อเวลา ประหยัด ประณีต และมีเจตคติต่อวิชาชีพของตนในทางที่ดี

4. เพื่อให้การจัดการหลักสูตรเป็นไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเอก บัณฑิต 52 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเอกเลือก 23 หน่วยกิต

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์)

- กลุ่มธุรกิจงานประดิษฐ์

- กลุ่มธุรกิจงานดอกไม้

- กลุ่มธุรกิจแม่บ้าน

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตนักคหกรรมศาสตร์ผู้มีความรู้ความชำนาญด้านธุรกิจงานประดิษฐ์ต่าง ๆ สามารถดำเนินการจัดการตลาด การผลิต ควบคุมและตรวจสอบผลงานเชิงอุตสาหกรรม และสามารถสาธิตแนะนำผู้บริโภค สามารถบริการและถ่ายทอดความรู้เรื่องงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ทั้งการพูด การเขียน สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านรูปแบบและวัสดุ

2. ปฏิบัติงานในหน้าที่ธุรกิจด้านหัตถอุตสาหกรรม นักการตลาด นักการเคหกิจ การเกษตร นักพัฒนา นักวิชาการที่สามารถวิเคราะห์วิจัยและติดตามประเมินผล ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้

แนะนำงานประดิษฐ์สาขาหัตถอุตสาหกรรม และสามารถประกอบอาชีพธุรกิจขนาดย่อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อฝึกอบรมให้เป็นผู้ในสังคม สามารถในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและเผยแพร่ความรู้เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย ดำรงปรับปรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามให้เหมาะสมกับชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถในการตัดสินใจวางแผนดำเนินงานและแก้ปัญหาด้วยวิชาการ หลักการ และเหตุผล ทั้งในชีวิตประจำวันและงานธุรกิจ เป็นผู้ใฝ่ในการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อติดตามวิทยาการสมัยใหม่ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปรับปรุงสมรรถภาพของงานในหน้าที่

4. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่อนตนเอง ครอบครัว และชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไป ทั้งในครอบครัวและสังคม ตรงต่อเวลา ประหยัด ประณีต และมีเจตคติต่อวิชาชีพของตนในทางที่ดี

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาชีพบังคับ 62 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตร 2 ปี รวม 47 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ

- หมวดวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาศิลปะสัมพันธ์
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

หลักสูตรนานาชาติ 2 ปี หน่วยกิตรวม 36 หน่วยกิต เน้นการวิจัยและการเสนอผลงานต่อสาธารณะ ประกอบด้วย 3 หมวดวิชาคือ

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

วัตถุประสงค์

สภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีผลกระทบต่อองค์ความรู้ด้านคหกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้าน การนำความรู้สู่การปฏิบัติได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยพื้นฐานของการวิจัย เป็นเป้าหมายหนึ่งของการจัดการศึกษาของภาควิชาอาชีวศึกษา ด้วยการจัดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษา ซึ่งหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตนักวิจัยด้านคหกรรมศาสตร์ศึกษา และคหกรรมศาสตร์ ที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และการนำความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม รวมทั้งสามารถพัฒนาตนเองในด้านวิชาการระดับสูงต่อไปได้

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต วิชาเอกไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 14 หน่วยกิต วิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 4 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน)

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิต 36 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกบังคับ 12 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกเลือก 3 หน่วยกิต (สำหรับแผน ก) 12 หน่วยกิต (สำหรับแผน ข)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)

โครงสร้างของหลักสูตร

ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี แบ่งออกเป็น

1. แผน ก หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 4 ชุดวิชา ชุดวิชาเลือก 1 ชุด
2. แผน ข หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 4 ชุดวิชา ชุดวิชาเลือก 3 ชุด

วิชา

ระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

หลักสูตรนานาชาติ 3 ปี หน่วยกิตรวม 48 หน่วยกิต เน้นการวิจัยและเสนอผลงานต่อ
 สาธารณะ ประกอบด้วย 3 หมวดวิชาคือ

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

6.3.5 ผลกระทบด้านผู้สอน

ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดหลักสูตรให้มีความ
 ยืดหยุ่น มุ่งพัฒนาคนให้มีความคิดรวบยอด มีความรู้และทักษะและเทคนิคในการกระตุ้นให้ผู้เรียน
 สามารถเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ตัวเอง สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน มีการจัดการ
 เรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งในห้องปฏิบัติการและในสถานประกอบการ เพื่อให้เกิด
 ทักษะ จนสามารถมีสมรรถนะในการแข่งขัน เพื่อการประกอบอาชีพในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งเสริมให้
 ผู้เรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง มีทักษะในการวิจัย เพื่อสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ (สุทธศรี วงษ์
 สมาน, 2541; ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2541; ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2542)

6.3.6 ผลกระทบด้านผู้เรียน

ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามศักยภาพของตนเองและตามความสนใจ ด้วยการใช้
 เทคโนโลยีสนเทศ มีการฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและสถานประกอบการต่าง ๆ จนผู้เรียนสามารถ
 พัฒนาสมรรถนะการแข่งขันในวงการธุรกิจได้ มีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรทางคหกรรมศาสตร์
 ที่หลากหลาย และรับผู้เรียนที่มีคุณสมบัติพื้นฐานที่ต่างกันที่ต้องการพัฒนาตนเอง ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

1. รับผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 หรือเทียบเท่า หรือ ม.6 หรือเทียบเท่า
2. รับผู้สำเร็จการศึกษา ปวท. ประเภทบริหารธุรกิจ หรือ ปวส. ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ
 อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และศิลปศาสตร์ (ภาษาต่างประเทศ)

3. รับผู้จบการศึกษา ปวท. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และ
 ศิลปหัตถกรรม หรือ ปวส. ประเภทวิชาเกษตรกรรม ช่าง (ช่างโยธา ช่างไฟฟ้า ช่างกล ช่าง
 อุตสาหกรรม ช่างพิมพ์ และช่างภาพ) เคมีอุตสาหกรรม และศิลปหัตถกรรม

4. รับผู้จบการศึกษา ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

รับผู้จบการศึกษา ป.กศ.สูง วิชาเอกหรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์ หรือ ปวส. สาขาวิชา
 คหกรรมศาสตร์ทุกวิชาเอก หรือประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมการเรือน หรืออนุปริญญาตรีอื่น ๆ ที่

มีพื้นความรู้ ป.กศ. หรือ ปวช. คหกรรมศาสตร์ หรือมีพื้นความรู้ประกาศนียบัตรฝึกหัดครูการเรือน หรือ
อนุปริญญาพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ หรือปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ พยาบาลศาสตร์
สาธารณสุข

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต (ต่อเนื่อง)

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
(ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
2. หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต (ต่อเนื่อง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คหกรรมศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือเทียบเท่า หรือโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) ต่อเนื่อง 2 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับชั้นสูง (ป.กศ.ชั้นสูง) หรือเทียบเท่าประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ป.วส.) อนุปริญญาวิทยาศาสตร์ (อ.วท.) และอนุปริญญาศิลปศาสตร์ (อ.ศศ.)
2. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) รับผู้จบการศึกษาตามหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
3. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป) รับผู้จบการศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

สาระในภาพรวมของปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการ
จัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค สามารถแสดงได้
ในตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่หนึ่ง พินฟูประเทศ		ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ		ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายนอก ด้านเศรษฐกิจ	พินฟูประเทศ พึ่งพาตนเอง เพื่อความอยู่รอด	สืบทอดความรู้คหกรรม ศาสตร์เฉพาะภายใน ครอบครัวหรือตาม ความสัมพันธ์ที่มีต่อวัดวัง	ระบบเศรษฐกิจการผลิต เพื่อขาย	ถ่ายทอดความรู้ทางคหกรรม ศาสตร์ตามความสัมพันธ์เพื่อ การประกอบอาชีพ	เข้าสู่ระบบทุนเสรีนิยม	จัดการศึกษาทั้งสามัญศึกษา และอาชีวศึกษาทั้ง 2 สถาน เพื่อการประกอบอาชีพ
ปัจจัยภายนอก ด้านสังคม	ธรรมชาติทางสังคม แบบอารยธรรมสยาม	เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ตาม ฐานะทางสังคม 3 ชั้น คือ ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ	มีความสัมพันธ์กับต่างชาติ	เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ตามที่มี วัตถุประสงค์ร่วมกัน ตาม ความชำนาญการของผู้สอน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	ประชาชนต้องได้รับการศึกษา อย่างทั่วถึง เพื่อการพัฒนา ประเทศ	เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ได้ตาม ความสนใจ ตามพอเหมาะกับ อัตรภาพ
ปัจจัยภายนอก ด้านการเมือง	รัฐไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษา โดยตรง	ประชาชนจัดการศึกษาตนเอง ตามอัธยาศัย	หลีกเลี่ยงการเป็นอาณานิคม ของชาติตะวันตก	เปิดโอกาสให้สตรีได้รับความรู้ และขนบธรรมเนียม เช่นเดียวกับบุรุษ สนับสนุนให้ สตรีศึกษาในโรงเรียน	การเปลี่ยนแปลงการ ปกครองมาเป็นระบอบ ประชาธิปไตย	การศึกษาของหญิงได้รับความ เสมอภาคกับชาย แต่หญิงมี ภาระพิเศษตามธรรมชาติ จึงมี หลักสูตรต่างจากชายบ้าง เล็กน้อย
ปัจจัยภายนอก ด้านเทคโนโลยี	องค์ความรู้จากการเกษตร แบบดั้งเดิม	การเรียนรู้แบบเป็นลูกมือด้วย การสังเกต พิจารณาและ ฝึกปฏิบัติ ตามต้นแบบ	องค์ความรู้จากต่างชาติ	การเรียนการสอนแบบ ตะวันตก เน้นการฝึกปฏิบัติ จนเกิดเป็นเทคนิคโดย ผู้ชำนาญการ	รับอิทธิพลการจัดการศึกษา แบบมีแบบแผนจากตะวันตก	การเรียนการสอนสอดคล้อง กับความสนใจ เน้นทั้งด้าน ทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจนเกิด ความคิดรวบยอด
ปัจจัยภายนอก ด้านวัฒนธรรม	มีวัฒนธรรมหลวง และ วัฒนธรรมชาวบ้าน	หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรม หลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์	การนำวัฒนธรรมตะวันตกมา ผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย	เรียนรู้ศิลปะและหลักของการ ครองเรือนที่เป็นมรดกตกทอด และนำวัฒนธรรมตะวันตกมา ผสมผสาน	มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดการรัก ชาติ	เรียนรู้ช่างดั้งเดิมของไทย และ เรียนการเรือนเพื่อไปเป็นครู คหกรรมศาสตร์ มีหลักสูตร อย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนธรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่หนึ่ง ฟื้นฟูประเทศ		ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ		ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายนอก ด้าน การอุดมศึกษา	เป็นการศึกษาแบบไม่มีแบบแผน	ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นทางการ การสอนถือเป็นวิทยาทาน	มีการปฏิรูปการศึกษา จัดการศึกษาแบบมีแบบแผน เริ่มมีโครงการศึกษาครั้งแรก พ.ศ.2441	เปิดโรงเรียนมิชชันนารี และเปิดโรงเรียนหญิงของรัฐ เพื่อเรียนการเรือน	มีแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 มีมหาวิทยาลัยแห่งแรกคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จัดการศึกษาในระบบจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือน เพื่อผลิตครู คนธรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับประกาศนียบัตร
ปัจจัยภายใน ด้านนโยบาย	ประเพณีปฏิบัติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงถึงชนชั้นและฐานะ	คุณภาพการใช้ชีวิตรวมทั้งการศึกษา เน้นความประณีตสำหรับชนชั้นสูง และความพิถีพิถันในชนชั้นกลาง	ปฏิรูปประเทศเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศตามแบบตะวันตก โดยไม่ทิ้งความเป็นไทย	การศึกษาวិทยาการแบบตะวันตกผสมผสานกับความเป็นไทย	สนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย	หญิงควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา
ปัจจัยภายใน ด้านการบริหารจัดการ	ศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง	วังเป็นศูนย์กลางของแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมหลวง	ให้ความสำคัญกับการศึกษาของผู้ชายมากกว่าการศึกษาของสตรี	ใช้ค่าตอบแทนเพื่อจูงใจให้เด็กผู้หญิงมาเรียนหนังสือ	จัดการศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการ	มีการจัดตั้งและขยายสถานศึกษาทางด้านคนธรรมศาสตร์ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น
ปัจจัยภายใน ด้านหลักสูตร	การผลิตปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต	เรียนรู้การดูแลกิจการบ้านเรือนและสมาชิกในครอบครัว	มีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด	การทำอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า ชักผ้า รีดผ้า เย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ตุ๊กตไม้	จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาเฉพาะทางหลายประเภทเพิ่มขึ้น	เปิดหลักสูตรที่หลากหลายเพิ่มขึ้นเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมไทยและเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนทรรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่หนึ่ง ฟื้นฟูประเทศ		ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ		ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายใน ด้านการเรียน การสอน	เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิง	เรียนแบบเป็นลูกมือ สังเกตและฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ	มีหลักสูตรมูลประถม และมัธยม	สำหรับสตรีลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมวิชาการเรียน การดูแลเด็ก	สถานที่เรียนของเด็กผู้หญิงมีน้อย	มุ่งให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและสามารถปฏิบัติได้จริงในสาขาวิชาที่สนใจ
ปัจจัยภายใน ด้านผู้สอน	สอนด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน	การสอนถือเป็นวิทยาทาน	ผู้สอนมีค่าตอบแทน	ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านคนทรรรมศาสตร์	ขาดครูผู้สอนโดยเฉพาะต่างจังหวัด	ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านคนทรรรมศาสตร์ไม่จำเป็นต้องมีปริญญา
ปัจจัยภายใน ด้านผู้เรียน	สืบทอดประเพณีปฏิบัติตามชนชั้นและฐานะ	ได้เรียนตามฐานะตามชนชั้นทางสังคม	ราษฎรทุกคนได้มีโอกาสในการศึกษา	ถูกชักจูงให้มาเรียนเพื่อผลตอบแทน และผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพ	เน้นการเรียนฝึกหัดครู เพื่อประกอบวิชาชีพครู	มีหลักสูตรการเรียนมัธยมต้น มัธยมปลาย มัธยมอาชีพ อาชีวศึกษาต้นต้น อาชีวศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษาชั้นสูง

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่สี่ อธิพิลต่างชาติ		ยุคที่ห้า เอกลักษณ์ของชาติ		ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายนอก ด้านเศรษฐกิจ	ต้องการกำลังคนระดับกลาง และระดับสูงเพื่อการเติบโต ทางเศรษฐกิจ	จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคทั่ว ประเทศ เน้นการผลิต บุคลากรทั้งด้านปริมาณและ คุณภาพ	ก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ ให้ สามารถขยายการผลิตเพื่อ การส่งออก	จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการ ของตลาดและเป็นนักวิจัยเพื่อ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่	เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นระบบการผลิต ภาคอุตสาหกรรมและการค้ามี รูปแบบงานและอาชีพที่ หลากหลายมากขึ้น	จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญา เอก เพื่อสร้างสรรคองค์ความรู้ ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ ฐานความรู้
ปัจจัยภายนอก ด้านสังคม	การเพิ่มจำนวนประชากรอย่าง รวดเร็ว รัฐจึงต้องเร่งขยายการ จัดการศึกษา	เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ ตามความสนใจเพื่อไป ประกอบอาชีพและมุ่งผลิตครู คหกรรมศาสตร์	ค่านิยมในการทำงานเปลี่ยน จากมุ่งเข้ารับราชการเป็นมุ่ง เข้าสู่วงการธุรกิจเอกชน เพื่อ ผลตอบแทนที่สูงกว่า	เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ ตามความสนใจในสาขาที่ หลากหลายใน สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ เปิดเพิ่มมากขึ้น	สังคมไทยเปลี่ยนแปลงตาม กระแสการเปลี่ยนแปลงของ โลกอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก กระแสโลกาภิวัตน์	เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ ตามความสนใจใน 5 สาขาวิชาที่มีแขนงวิชาหรือ กลุ่มวิชาที่หลากหลายมาก ยิ่งขึ้น
ปัจจัยภายนอก ด้านการเมือง	ความไร้เสถียรภาพทาง การเมือง และเป็นช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2	นำการอุดมศึกษาเข้าไปเป็น กลไกในการปรับปรุงคุณภาพ ชีวิต จัดการศึกษา คหกรรมศาสตร์ในวิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวศึกษาและ เทคโนโลยี และมหาวิทยาลัย ของรัฐ	รัฐมีนโยบายมุ่งปรับปรุง คุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิด ความเสมอภาค และผลิต บุคลากรตรงกับความต้องการ ของท้องถิ่น	จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ในสถาบันราชภัฏ สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล และใน มหาวิทยาลัยของรัฐทั้งใน ระบบเปิดและระบบปิด ทั่วประเทศ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ.2540 ส่งผลให้เกิด พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542	จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งใน ระบบเปิดและระบบปิด ที่ต้อง เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และมีการประกันคุณภาพ การศึกษา

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ		ยุคที่ห้า เอกลักษณ์ของชาติ		ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายนอก ด้านเทคโนโลยี	ได้รับความช่วยเหลือทั้งด้าน บุคลากร วิทยาการ และ เครื่องมือ จากสหรัฐอเมริกาใน การจัดการศึกษา คหกรรมศาสตร์	การเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์เป็นไปตาม กรอบของหลักสูตร เน้นการ เรียนทั้งภาคทฤษฎีและฝึก ปฏิบัติจนเกิด ความชำนาญการ	ให้ความสำคัญกับ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำความรู้มาแปรเป็นวัตถุ เพื่อเร่งการส่งออกและเปิด อุตสาหกรรมใหม่ ๆ	การเรียนการสอนคหกรรม ศาสตร์เป็นไปตามกรอบของ หลักสูตร โดยใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ กระบวนการใหม่ ๆ ด้วยการ ฝึกปฏิบัติจนเกิดความ เชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มคุณค่าของ ผลผลิต	กระแสโลกาภิวัตน์ จาก พัฒนาการของเทคโนโลยี สารสนเทศ ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ ข้อมูลข่าวสาร	การเรียนการสอนเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ ของตนเองโดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศจนมีสมรรถนะใน การแข่งขัน
ปัจจัยภายนอก ด้านวัฒนธรรม	อิทธิพลตะวันตกเข้ามามี บทบาททั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การจัดการศึกษา	นำแนวคิดการจัดการศึกษา แบบตะวันตกมาใช้ในการจัด การศึกษาคหกรรมศาสตร์ เน้น เพื่อการประกอบอาชีพใน 5 สาขาวิชา	วัฒนธรรมวัตถุนิยมอย่าง ตะวันตกไหลบ่าเข้าสู่ สังคมไทยจนกลายเป็นสังคม บริโภคนิยม	เปิดสาขาวิชาเพื่อช่วยในการ พัฒนาครอบครัวชนบท พัฒนาชุมชน และพัฒนา อาชีพและการปรับปรุง คุณภาพชีวิต	ระบบชีวิตและวัฒนธรรมของ สังคมไทยเปลี่ยนไปสู่ระบบ อารยธรรมตะวันตก	เปิดสาขาวิชาที่ตอบสนอง ความต้องการของตลาดและ สังคมในด้านการผลิตสินค้า และการบริการที่หลากหลาย มากขึ้น
ปัจจัยภายนอก ด้าน การอุดมศึกษา	จัดตั้งมหาวิทยาลัยทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพิ่มขึ้น ทั้งมหาวิทยาลัยใน ระบบปิดและระบบเปิด เพื่อ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับ การศึกษามากที่สุด	จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ในระดับปริญญาตรีแห่งแรกที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเปิดในมหาวิทยาลัยอื่น ตามมา มีหลักสูตรทั้ง 5 สาขาวิชา	มีนโยบายปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียน การสอน ให้มีความสมดุล ระหว่างภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ	จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ในระดับปริญญาตรีที่ หลากหลายเพิ่มขึ้นและมีถึง ระดับปริญญาโท ที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 มุ่งพัฒนา คุณภาพชีวิต ความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทย และมีความสามารถใน การประกอบอาชีพ	ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรม ศาสตร์ เน้นการพัฒนา คุณภาพชีวิต การอนุรักษ์และ ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ความเป็นไทย และ สามารถประยุกต์ใช้เพื่อการ ประกอบอาชีพได้ และมี การศึกษาระดับปริญญาเอกที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ		ยุคที่ห้า เอกลักษณ์ของชาติ		ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายใน ด้านนโยบาย	ออกกฎหมายสงวนอาชีพบางชนิดให้แก่คนไทย และมีการฟื้นฟูหัตถกรรมไทย	เปิดสอนครุศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) กระจายไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างเสริมลักษณะทางวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ให้แก่บัณฑิต	มีหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายเพิ่มขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรี	การปฏิรูปการศึกษา กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อสร้างปัญญาและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและคุณธรรม	สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น
ปัจจัยภายใน ด้านการบริหารจัดการ	ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF	จัดการศึกษาที่เอื้อให้แก่บุคคลทุกคนในระดับการศึกษาที่หลากหลาย	พัฒนาระบบบริหารให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวมากขึ้น	มีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น	จัดการเรียนให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่	สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์สายครูเป็นหลักสูตร 5 ปี
ปัจจัยภายใน ด้านหลักสูตร	เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล	มีการจัดหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรปกติที่หลากหลาย	มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	มีหลักสูตรในระดับปริญญาโท เพื่อการเป็นนักวิจัย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่	สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
ปัจจัยภายใน ด้านการเรียนการสอน	กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน	มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน	เน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเพื่อการประกอบอาชีพชั้นสูง	มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน	สถาบันอุดมศึกษาเน้นการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมและภูมิปัญญาไทย	หลักสูตรคหกรรมศาสตร์พัฒนาถึงในระดับปริญญาเอกเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญการพิเศษและเน้นในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ตารางที่ 5 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนทรรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน	ยุคที่สี่ อธิพิลต่างชาติ		ยุคที่ห้า เอกลักษณ์ของชาติ		ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา	
	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ	ประเด็นที่ส่งผล	ผลกระทบ
ปัจจัยภายใน ด้านผู้สอน	ต้องพัฒนาตนเองและเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน	ครูทรรรมศาสตร์ได้รับทุนไป ศึกษาต่อต่างประเทศเป็นครั้ง แรก	มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่าง ลึกซึ้ง และมีความรักใน วิชาชีพ	ผู้สอนทรรรมศาสตร์มี บทบาทในการพัฒนา ศักยภาพของครอบครัวและ สังคม	สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีการ ประเมินคุณภาพของผู้สอน	ผู้สอนมีความรู้ ทักษะ และ เทคนิคในการกระตุ้นให้ผู้เรียน สามารถเสริมสร้างศักยภาพ ให้แก่ตัวเอง และสามารถนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการเรียน การสอน
ปัจจัยภายใน ด้านผู้เรียน	ประชาชนในส่นภูมิภาคมี โอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น	ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตร และระดับการศึกษาได้อย่าง หลากหลาย	แสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ และสะสมประสบการณ์ วิชาชีพทั้งวิชาการและวิชาชีพ	ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตร และระดับการศึกษาได้อย่าง หลากหลาย	ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่ จะเรียนรู้และมีกิจกรรมได้ ตลอดชีวิต	ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรที่ หลากหลายตามศักยภาพและ ความสนใจ

ตารางที่ 5 แสดงปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค พบว่า

ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

ยุคที่หนึ่ง ฟื้นฟูประเทศ พึ่งพาตนเองเพื่อความอยู่รอด ผลกระทบ สืบทอดความรู้คหกรรมศาสตร์เฉพาะภายในครอบครัวหรือตามความสัมพันธ์ที่มีต่อวัดวัง

ยุคที่สอง ระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อขาย ผลกระทบ ถ่ายทอดความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ตามความสัมพันธ์เพื่อการประกอบอาชีพ

ยุคที่สาม เข้าสู่ระบบทุนเสรีนิยม ผลกระทบ จัดการศึกษาทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาทั้ง 2 สถาน เพื่อการประกอบอาชีพ

ยุคที่สี่ ต้องการกำลังคนระดับกลางและระดับสูงเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจผลกระทบ จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคทั่วประเทศ เน้นการผลิตบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ยุคที่ห้า ก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ ให้สามารถขยายการผลิตเพื่อการส่งออก ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ยุคที่หก เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นระบบการผลิตภาคอุตสาหกรรมและการค้ามีรูปแบบการงานและอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรคองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้

ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

ยุคที่หนึ่ง ธรรมชาติทางสังคมแบบอารยธรรมสยาม ผลกระทบ เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ตามฐานะทางสังคม 3 ชั้น คือ ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ

ยุคที่สอง มีความสัมพันธ์กับต่างชาติ ผลกระทบ เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ตามที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตามความชำนาญการของผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ยุคที่สาม ประชาชนต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อการพัฒนาประเทศ ผลกระทบ เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจ ตามพอเหมาะกับความถนัด

ยุคที่สี่ การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วรัฐจึงต้องเร่งขยายการจัดการศึกษา ผลกระทบ เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจเพื่อไปประกอบอาชีพและมุ่งผลิตครูคหกรรมศาสตร์

ยุคที่ห้า ค่านิยมในการทำงานเปลี่ยนจากมุ่งเข้ารับราชการเป็นมุ่งเข้าสู่วงการธุรกิจเอกชนเพื่อผลตอบแทนที่สูงกว่า ผลกระทบ เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจในสาขาที่หลากหลายในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดเพิ่มมากขึ้น

ยุคที่หก สังคมไทยเปลี่ยนแปลงตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ผลกระทบ เลือกรเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจใน 5 สาขาวิชาที่มีแขนงวิชาหรือกลุ่มวิชาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

ยุคที่หนึ่ง รัฐไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษาโดยตรง ผลกระทบ ประชาชนจัดการศึกษากันเองตามอัธยาศัย

ยุคที่สอง หลีกเลียงการเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ผลกระทบ เปิดโอกาสให้สตรีได้รับความรู้และขนบธรรมเนียมเช่นเดียวกับบุรุษ สนับสนุนให้สตรีศึกษาในโรงเรียน

ยุคที่สาม การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ผลกระทบ การศึกษาของหญิงได้รับความเสมอภาคกับชาย แต่หญิงมีภาระพิเศษตามธรรมชาติ จึงมีหลักสูตรต่างจากชายบ้างเล็กน้อย

ยุคที่สี่ ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง และเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลกระทบ นำการอุดมศึกษาเข้าไปเป็นกลไกในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในวิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี และมหาวิทยาลัยของรัฐ

ยุคที่ห้า รัฐมีนโยบายมุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาค และผลิตบุคลากรตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบเปิดและระบบปิดทั่วประเทศ

ยุคที่หก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ส่งผลให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบเปิดและระบบปิด ที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและมีการประกันคุณภาพการศึกษา

ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

ยุคที่หนึ่ง องค์ความรู้จากการเกษตรแบบดั้งเดิม ผลกระทบ การเรียนแบบเป็นลูกมือด้วยการสังเกต พิจารณาและฝึกปฏิบัติ ตามต้นแบบ

ยุคที่สอง องค์ความรู้จากต่างชาติ ผลกระทบ การเรียนการสอนแบบตะวันตก เน้นการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นเทคนิคโดยผู้ชำนาญการ

ยุคที่สาม รัับอิทธิพลการจัดการศึกษาแบบมีแบบแผนจากตะวันตก ผลกระทบ การเรียนการสอนสอดคล้องกับความสนใจ เน้นทั้งด้านทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจนเกิดความคิดรวบยอด

ยุคที่สี่ ได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากร วิทยาการ และเครื่องมือ จากสหรัฐอเมริกาในการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ผลกระทบ การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์เป็นไปตามกรอบของหลักสูตร เน้นการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ

ยุคที่ห้า ให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อนำความรู้มาแปรเป็นวัตถุเพื่อเร่งการส่งออกและเปิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ผลกระทบ การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์เป็นไปตามกรอบของหลักสูตร โดยใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ กระบวนการใหม่ ๆ ด้วยการฝึกปฏิบัติจนเกิดความเชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มคุณค่าของผลผลิต

ยุคที่หก กระแสโลกาภิวัตน์ จากพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ผลกระทบ การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จนมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

ยุคที่หนึ่ง มีวัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมชาวบ้าน ผลกระทบ หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์

ยุคที่สอง การนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ผลกระทบ เรียนรู้ศิลปะและหลักของการครองเรือนที่เป็นมรดกตกทอดและนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสาน

ยุคที่สาม มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดการรักชาติ ผลกระทบ เรียนรู้ข้างดั้งเดิมของไทย และเรียนการเรือนเพื่อไปเป็นครูคหกรรมศาสตร์ มีหลักสูตรอย่างเป็นทางการ

ยุคที่สี่ อิทธิพลตะวันตกเข้ามามีบทบาททั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การจัดการศึกษา ผลกระทบ นำแนวคิดการจัดการศึกษาแบบตะวันตกมาใช้ในการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ เน้นเพื่อการประกอบอาชีพใน 5 สาขาวิชา

ยุคที่ห้า วัฒนธรรมวัตถุนิยมอย่างตะวันตกไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยจนกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ผลกระทบ เปิดสาขาวิชาเพื่อช่วยในการพัฒนาครอบครัวชนบท พัฒนาชุมชน และพัฒนาอาชีพและการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ยุคที่หก ระบบชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไทยเปลี่ยนไปสู่ระบบอารยธรรมตะวันตก ผลกระทบ เปิดสาขาวิชาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดและสังคมในด้านการผลิตสินค้า และการบริการที่หลากหลายมากขึ้น

ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

ยุคที่หนึ่ง เป็นการศึกษาแบบไม่มีแบบแผน ผลกระทบ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ การสอนถือเป็นวิทยาทาน

ยุคที่สอง มีการปฏิรูปการศึกษา จัดการศึกษาแบบมีแบบแผน เริ่มมีโครงการศึกษาครั้งแรก พ.ศ.2441 ผลกระทบ เปิดโรงเรียนมิชชันนารี และเปิดโรงเรียนหญิงของรัฐ เพื่อเรียนการเรือน

ยุคที่สาม มีแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีมหาวิทยาลัยแห่งแรกคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลกระทบ จัดการศึกษาในระบบจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือน เพื่อผลิตครูคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับประกาศนียบัตร

ยุคที่สี่ จัดตั้งมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพิ่มขึ้น ทั้งมหาวิทยาลัยในระบบปิดและระบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษามากที่สุด ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเปิดในมหาวิทยาลัยอื่นตามมา มีหลักสูตรทั้ง 5 สาขาวิชา

ยุคที่ห้า มีนโยบายปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน ให้มีความสอดคล้องระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีที่หลากหลายเพิ่มขึ้นและมีถึงระดับปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุคที่หก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และมีความสามารถในการประกอบอาชีพ ผลกระทบ ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ความเป็นไทย และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพได้ และมีการจัดการศึกษาในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ยุคที่หนึ่ง ประเพณีปฏิบัติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงถึงชนชั้นและฐานะ ผลกระทบ คุณภาพการใช้ชีวิตรวมทั้งการศึกษา เน้นความประณีต สำหรับชนชั้นสูง และความพิถีพิถันในชนชั้นกลาง

ยุคที่สอง ปฏิรูปประเทศเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศตามแบบตะวันตก โดยไม่ทิ้งความเป็นไทย ผลกระทบ การศึกษาวิทยาการแบบตะวันตกผสมผสานกับความเป็นไทย

ยุคที่สาม สนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย ผลกระทบ หญิงควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา

ยุคที่สี่ ออกกฎหมายสงวนอาชีพบางชนิดให้แก่คนไทย และมีการฟื้นฟูหัตถกรรมไทย ผลกระทบ เปิดสอนครุศาสตรบัณฑิต(คหกรรมศาสตร์) กระจายไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ยุคที่ห้า สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างเสริมลักษณะทางวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ให้แก่บัณฑิต ผลกระทบ มีหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายเพิ่มขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรี

ยุคที่หก การปฏิรูปการศึกษา กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อสร้างปัญญาและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และคุณธรรม ผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น

ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ยุคที่หนึ่ง ศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ผลกระทบ วังเป็นศูนย์กลางของแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมหลวง

ยุคที่สอง ให้ความสำคัญกับการศึกษาของผู้ชายมากกว่าการศึกษาของสตรี ผลกระทบ ใช้จ่ายตอบแทนเพื่อจูงใจให้เด็กผู้หญิงมาเรียนหนังสือ

ยุคที่สาม จัดการศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการ ผลกระทบ มีการจัดตั้งและขยายสถานศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

ยุคที่สี่ ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF ผลกระทบ จัดการศึกษาที่เอื้อให้แก่บุคคลทุกคนในระดับการศึกษาที่หลากหลาย

ยุคที่ห้า พัฒนาระบบบริหารให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวมากขึ้น ผลกระทบ มีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ยุคที่หก จัดการเรียนให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์สายครูเป็นหลักสูตร 5 ปี

ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ยุคที่หนึ่ง การผลิตปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต ผลกระทบ เรียนรู้การดูแลกิจการบ้านเรือนและสมาชิกในครอบครัว

ยุคที่สอง มีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด ผลกระทบ การทำอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า ซักผ้า รีดผ้า เย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ดอกไม้

ยุคที่สาม จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาเฉพาะทางหลายประเภทเพิ่มขึ้น ผลกระทบ เปิดหลักสูตรที่หลากหลายเพิ่มขึ้นเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมไทยและเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก

ยุคที่สี่ เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล ผลกระทบ มีการจัดหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรปกติที่หลากหลาย

ยุคที่ห้า มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผลกระทบ มีหลักสูตรในระดับปริญญาโทเพื่อการเป็นนักวิจัย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ยุคที่หก สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ยุคที่หนึ่ง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิง ผลกระทบ เรียนแบบเป็นลูกมือ สังเกตและฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ

ยุคที่สอง มีหลักสูตรมูลประถม และมัธยม ผลกระทบ สำหรับสตรีลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมวิชาการเรือน การดูแลเด็ก

ยุคที่สาม สถานที่เรียนของเด็กผู้หญิงมีน้อย ผลกระทบ มุ่งให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและสามารถปฏิบัติได้จริงในสาขาวิชาที่สนใจ

ยุคที่สี่ กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน ผลกระทบ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิตไว้อย่างชัดเจน

ยุคที่ห้า เน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเพื่อการประกอบอาชีพชั้นสูง ผลกระทบ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตไว้อย่างชัดเจน

ยุคที่หก สถาบันอุดมศึกษาเน้นการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมและภูมิปัญญาไทย ผลกระทบ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตพัฒนาถึงในระดับปริญญาเอกเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญการพิเศษและเน้นในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

ยุคที่หนึ่ง สอนด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน ผลกระทบ การสอนถือเป็นวิทยาทาน

ยุคที่สอง ผู้สอนมีค่าตอบแทน ผลกระทบ ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านครุศาสตร

ยุคที่สาม ขาดครูผู้สอนโดยเฉพาะต่างจังหวัด ผลกระทบ ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านครุศาสตรไม่จำเป็นต้องมีปริญญา

ยุคที่สี่ ต้องพัฒนาตนเองและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ผลกระทบ ครูครุศาสตรได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นครั้งแรก

ยุคที่ห้า มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง และมีความรักในวิชาชีพ ผลกระทบ ผู้สอนครุศาสตรมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและสังคม

ยุคที่หก สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีการประเมินคุณภาพของผู้สอน ผลกระทบ ผู้สอนมีความรู้ ทักษะ และเทคนิคในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ตัวเอง และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ยุคที่หนึ่ง สืบทอดประเพณีปฏิบัติตามชนชั้นและฐานะ ผลกระทบ ได้เรียนตามฐานะตามชนชั้นทางสังคม

ยุคที่สอง ราษฎรทุกคนได้มีโอกาสในการศึกษา ผลกระทบ ถูกชักจูงให้มาเรียนเพื่อผลตอบแทน และผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพ

ยุคที่สาม เน้นการเรียนฝึกหัดครู เพื่อประกอบวิชาชีพครู ผลกระทบ มีหลักสูตรการเรียนมัธยมต้น มัธยมปลาย มัธยมอาชีพ อาชีวศึกษาด้านต้น อาชีวศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษาชั้นสูง

ยุคที่สี่ ประชาชนในสวนภูมิภาคมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น ผลกระทบ ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรและระดับการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

ยุคที่ห้า แสวงหาโอกาสในการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์วิชาชีพทั้งวิชาการและวิชาชีพ ผลกระทบ ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรและระดับการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

ยุคที่หก ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต ผลกระทบ ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรที่หลากหลายตามศักยภาพและความสนใจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

จากการศึกษาถึงผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ในแต่ละยุค จึงทำให้เห็นความเป็นมาของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ยุคที่หนึ่งถึงยุคที่หก หรือระหว่างปี พ.ศ.2325 - 2548 ตามกรอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ดังรายละเอียดดังนี้

1. นโยบาย

1.1 ยุคที่หนึ่ง เป็นช่วงของการทำศึกสงครามเพื่อปกป้องบ้านเมือง และการฟื้นฟูประเทศ การสร้างบ้านเมืองใหม่เป็นหลักสำคัญ ทำให้การจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม วิธีชีวิตจากสมัยกรุงศรีอยุธยา การประกอบอาชีพของครอบครัวเพื่อการยังชีพเท่านั้น

1.2 ยุคที่สอง จึงได้เริ่มการจัดการศึกษาวิชาชีพ มีวิชาช่างต่าง ๆ แต่ยังคงมีลักษณะเป็นการศึกษาแบบเป็นมรดกตกทอดกันมา และไม่นิยมให้เด็กผู้หญิงให้เรียนสูง ให้เล่าเรียนอยู่กับบ้าน เมื่อโกนจุกแล้วก็ให้เข้าวังฝากตัวเพื่อรับใช้เจ้านายชั้นสูง เป็นการอบรมมารยาทของกุลสตรีและเรียนวิชาสำหรับผู้หญิง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงมีการจัดการศึกษาแบบใหม่เป็นการจัดการศึกษาแบบมีแบบแผน มีการจัดตั้งโรงเรียน แต่ในด้านการศึกษาของสตรียังไม่ค่อยได้รับความนิยมให้มาเรียน เนื่องจากยังยึดติดกับค่านิยมเดิมอยู่ ให้เรียนรู้เฉพาะทางการเรือนการเป็นแม่บ้านเท่านั้น แต่สำหรับสตรีชั้นสูง จะได้เรียนรู้ในรายละเอียดและความประณีตที่มากขึ้นจากในวัง นอกจากทรงให้เปิดโรงเรียนสตรีที่วังพระนคร และทรงเปิดโรงเรียนหญิงเป็นโรงเรียนรัฐบาลแห่งแรกชื่อโรงเรียนบำรุงสตรีวิทยา เพราะเห็นว่าวิชากรเรือนและการช่างต่าง ๆ ผู้หญิงสามารถยึดเป็นอาชีพได้ มีโรงเรียนมิชชันนารีเกิดขึ้นเพื่อสอนวิชาการเรือนให้แก่สตรี

1.3 ยุคที่สาม มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เน้นในเรื่องความเสมอภาคของประชาชนและมีนโยบายให้ประชาชนได้รับการศึกษาเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ เมื่อเริ่มใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 จึงได้มีนโยบายในการส่งเสริมวิชาวิสามัญศึกษาหรืออาชีพศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ แทนที่จะเรียนสามัญศึกษาอย่างเดียว และโรงเรียนวิสามัญศึกษาควรแบ่งออกเป็นโรงเรียนที่สอนวิชาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนช่างตัดเสื้อ การเรือน เป็นต้น และต่อมาแผนการศึกษาฉบับ พ.ศ.2479 ที่ปรับปรุงจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีความมุ่งหมายบางประการคือเพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาทั้งสองสถาน คือ สามัญศึกษา กับ อาชีพศึกษา และในส่วนการศึกษาระดับอาชีพศึกษา ให้มีในทุกระดับของการจัดการศึกษาทั้งประโยค

ประถม มัธยมต้นและมัธยมปลาย เพื่อให้ผู้ไม่เข้าเรียนชั้นอุดมศึกษาก็สามารถเลือกเรียนวิชาชีพที่สมัครใจได้ โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาคหกรรมศาสตร์และได้เริ่มมีสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของไทย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ.2459 ในสมัยรัชกาลที่ 6

1.4 ยุคที่สี่ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ไทยได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เกิดภาวะเงินเฟ้อ และได้รับความช่วยเหลือจากต่างชาติ ทำให้มีอิทธิพลต่อนโยบายในการจัดการศึกษาของไทย โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ที่มีเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล สนับสนุนการศึกษาวิชาชีพนอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดมาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ การจัดการศึกษาให้มีความหลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการแรงงานจากการลงทุนของต่างชาติ และนอกจากนี้ยังส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย มีการตั้งโรงเรียนกลางคืนขึ้น ในปี พ.ศ. 2492 เพื่อให้ผู้ที่ทำงานได้เรียนเพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษา เป็นหลักสูตร 2 ปี ต่อมาในปี พ.ศ.2495 เริ่มใช้คำว่ากรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีกองวิทยาลัยเทคนิค และกองโรงเรียนการช่าง แผนกโรงเรียนการช่างสตรีรวมอยู่ด้วย และจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ เป็นความร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษากับองค์การ USAID มีการสอนแผนกวิชาเคหศาสตร์ และในปี พ.ศ.2506 ได้ปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF

ในส่วนของคหกรรมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในยุคนี้ คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ.2497 และต่อมามีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ได้แก่ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

1.5 ยุคที่ห้า ในยุคนี้ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศมีความเติบโตอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมและเริ่มเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เข้ามาอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่อย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องเร่งสร้างบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานการศึกษา ยุคนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาระดับวิชาชีพ เพื่อรองรับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจ ในด้านหลักสูตรทางคหกรรมศาสตร์ ได้มีการเปิดหลักสูตรถึงในระดับปริญญาโท เป็นแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเปิดหลักสูตรปริญญาตรีเพิ่มเติมในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

1.6 ยุคที่หก การศึกษาของไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และความต้องการของสังคมไทย ในขณะเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ได้สร้างแรงกดดันและเงื่อนไขใหม่ ๆ แก่สถาบันอุดมศึกษาในฐานะสถาบันฐานความรู้ บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในมิติใหม่มีได้จำกัดตัวอยู่กับการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้แห่งศาสตร์เท่านั้น สถาบันอุดมศึกษาถูกคาดหวังจากสังคมให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและวัฒนธรรมในภาพรวม ในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีสมรรถนะในการแข่งขัน ซึ่งทำให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ เนื่องจากหลักสูตรเดิมเป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระของคหกรรมศาสตร์ทั่วไปในแนวกว้าง เพื่อผลิตบัณฑิตให้ออกไปเป็นครูสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่เรียนหลักสูตร พ.ศ.2521 และหลักสูตร พ.ศ.2524 แต่ในปัจจุบันหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ให้ความสำคัญต่อการสอนงานอาชีพเฉพาะสาขามากขึ้น เช่น ช่างขนมอบ ช่างขนมไทย ช่างเครื่องดื่ม ช่างเย็บเสื้อผ้าชาย ช่างเย็บเสื้อผ้าหญิง ช่างดอกไม้สด เป็นต้น ดังนั้นครูที่จะสอนวิชาช่างต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาได้ดี จึงจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างลึกซึ้งในแต่ละสาขา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ.2547 เนื่องจากสถาบันผลิตครูทั่วประเทศเห็นชอบเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเดิมที่ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี เป็น 5 ปี จึงทำให้ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้ง การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้มุ่งผลิตครูที่มีความรู้ทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในการเป็นครู สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม

ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เปิดหลักสูตรในระดับปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรคบุคลากรในการที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ทางคหกรรมศาสตร์

2. การบริหารจัดการ

2.1 ยุคที่หนึ่ง การศึกษาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัฐยังไม่มึนโยบายในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เป็นเรื่องที่ประชาชนจัดการศึกษาตนเอง มีลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบเดียวกับสมัยโบราณ คือ การศึกษาตามอัธยาศัย ตามประเพณี มีบ้านวัดวังเป็นแหล่งความรู้

2.2 ยุคที่สอง รัฐเริ่มมีนโยบายในการจัดการศึกษา แต่ในช่วงต้นสตรียังไม่มีโอกาสได้เรียน เนื่องจากค่านิยมของสังคมในยุคนั้นยังไม่เห็นความจำเป็นในการศึกษาของสตรี แต่อย่างไรก็ตามรัชกาลที่ 5 ทรงเห็นความสำคัญและได้มีนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับสตรีขึ้น และความตั้งใจของพวกมิชชันนารีในการให้การศึกษาแก่สตรีไทย ทำให้ได้มีโอกาสได้เรียนเช่นเดียว

กับเด็กชาย ซึ่งในช่วงแรกเด็กหญิงไม่มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างเช่นเด็กชาย จะเรียนเพียงกิริยามารยาท การบ้านการเรือนเพื่อไปรับใช้ตามบ้านเจ้านายชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น หญิงสูงศักดิ์จะได้เรียนอยู่ในบ้าน จนเมื่อ พ.ศ.2395 ได้เริ่มมีการศึกษาทางด้านอาชีพครั้งแรกโดยมิชชันนารีอเมริกันได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีน ที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ชักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียนแล้วจึงสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ และในปี พ.ศ.2396 หม่อมแมทพูน ตั้งโรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล เป็นโรงเรียนประจำ อยู่ใกล้ปากคลองบางน้ำจืด ตำบลสำเหร่ ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์เห็นว่าควรจะเรียนวิชาชีพด้วย จะได้มีวิชาหาเลี้ยงชีพ จึงได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย และให้รับจ้างเย็บเสื้อผ้าโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้มีผู้หญิงมาสมัครเรียนเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนอาชีพแห่งแรกในกรุงเทพฯ ต่อมาในปี พ.ศ.2408 หม่อมแมกฟาร์แลนด์ มิชชันนารีอเมริกันกับภรรยาได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นโรงเรียนอาชีพศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรกของไทย

โรงเรียนสำหรับสตรีเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2417 เมื่อคณะมิชชันนารีเรียไรเงินจากประเทศสหรัฐอเมริกาสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง โดยได้เรียนวิชาสามัญในโรงเรียน และเรียนเย็บปักถักร้อยและการประกอบอาหาร ต่อมากิจการในโรงเรียนขยายขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีครูคนไทยเข้าไปร่วมดำเนินการสอนด้วย และในปีพ.ศ.2432 พระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ทรงสละทรัพย์จำนวนมากตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็กขึ้น เพื่อรับเลี้ยงเด็กอนาถา โดยได้วางระเบียบไว้ว่าควรสอนความรู้ 10 อย่าง ที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ หุงข้าวต้มแกง เย็บผ้า

การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีพเริ่มต้นอย่างจริงจังในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 เพื่อบำรุงการเลี้ยงชีพของมหาชน โดยสอนให้ราษฎรทั้งหลายที่ไม่มีงานทำได้รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ชักจูงให้ราษฎรมีความขยันขันแข็ง หลีกเลี้ยงหนทางที่ไม่ชอบธรรมและฝึกหัดให้ชำนาญในงานฝีมือ โดยส่งเสริมอาชีพ 3 สาขา คือสาขาหัตถกรรม สาขาการถักทอ และสาขาการทอผ้า ในส่วนของการศึกษาสำหรับสตรีใน พ.ศ.2451 มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรี แต่เพิ่มวิชาการเรือน หรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือนสำหรับกุลสตรีสามัญทั่วไป แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศก็ได้จัดหลักสูตรมูล ประถม มัธยมพิเศษเท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเต็มวิชาการเรือนเช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ

2.3 ยุคที่สาม เป็นยุคของการเริ่มต้นโรงเรียนการช่าง และโรงเรียนการเรือน ในส่วนของโรงเรียนการช่างต่อมาพัฒนามาเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา และโรงเรียนการเรือนพัฒนามาเป็นวิทยาลัยครู มีทั้งที่เป็นโรงเรียนของรัฐและของเอกชน และมีผู้สอนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เน้นความสามารถความเชี่ยวชาญของผู้สอน โดยมีลำดับความเป็นมาดังนี้

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเริ่มเมื่อ พ.ศ.2454 หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียน การช่างขึ้นเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี เพราะต้องการให้สตรีได้เรียนรู้วิชาช่างดั้งเดิมของไทย ที่ถือเป็นวิชาการช่างอันเป็นศิลปะสูงค่ายิ่งของชาติไทย

พ.ศ.2476 โรงเรียนสตรีบ้านทวาย เปิดสอนหลักสูตรวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรี และ ปี พ.ศ.2478 เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี เป็นการเริ่มต้นสอนวิชาชีพหรือ อาชีพศึกษาอย่างมีระบบในโรงเรียนสตรีเป็นแห่งแรก ต่อมาพ.ศ.2480 ขยายการศึกษาออกไปเกือบ ทุกจังหวัด เรียกว่า โรงเรียนการช่างสตรี

พ.ศ.2476 ตั้งโรงเรียนช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์ เริ่มจากชั้นประถมวิสามัญมาเป็นมัธยม อาชีวศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นสูง (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต ชุมพรเขตอุดมศักดิ์)

พ.ศ.2476 ได้จัดตั้งโรงเรียนวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรีเพิ่มในหลักสูตรประโยค มัธยมวิสามัญการช่างสตรี และมีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณา ภรณ์ ตั้งขึ้นโดยอนุญาตจากระทรวงธรรมการ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี เดิมคือโรงเรียนสกุณสุนันทาลัย ที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2423 โดยเชิญชาวต่างประเทศมาสอน

พ.ศ. 2480 จัดตั้งโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา โดยการคัดเลือกครูประจำบาลทั่วประเทศ 600 คน มาอบรมที่โรงเรียนการเรือนพระนคร ที่เปิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2475 วิชาช่างเย็บเสื้อผ้าที่กรม อารณภักดิ์ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นทั่วประเทศ ต่อมาอาชีพช่างทอเป็นอาชีพที่ขึ้นหน้า ขึ้นตาสำหรับสตรีมากกว่าอาชีพอื่นในสมัยนั้น จึงเปิดโรงเรียนช่างทอผ้า โรงเรียนช่างเย็บผ้า โรงเรียน การช่างสตรี ขึ้นเกือบทุกจังหวัด

พ.ศ.2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อสตรีวัดหงส์รัตนาราม ต่อมาเป็นการช่างสตรีธนบุรี (ปัจจุบันคือวิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี)

พ.ศ.2481 จัดตั้งกรมวิชาการขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการจัดการด้านอาชีวศึกษา มีการตั้งโรงเรียน อาชีวศึกษาขึ้นอีกหลายประเภท เช่น โรงเรียนการช่างสตรี โรงเรียนทอผ้า เป็นต้น

พ.ศ.2482 แยกการสอนวิชาชีพ (วิสามัญ) ออกมาจากโรงเรียนสตรีบ้านทวาย ใช้ชื่อว่า โรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวาย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น การช่างสตรีพระนครใต้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้) ซึ่งเป็นแม่แบบที่สำคัญของโรงเรียนการช่างสตรีในส่วน ภูมิภาค

พ.ศ.2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา แล้วย้ายมาอยู่ที่วัดเทวราชกุญชร ต่อมา เปลี่ยนเป็นโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตโชติเวช)

พ.ศ.2490 เปิดโรงเรียนเย็บมละออ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเย็บมละออ)

วิทยาลัยครูเริ่มเมื่อ พ.ศ.2477 โดยการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมวิสามัญการเรือน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ นับเป็นโรงเรียนการเรือนแห่งแรก มุ่งอบรมการเรือนสำหรับสตรี ต่อมา พ.ศ.2480 ย้ายไปอยู่ที่วังจันทร์เกษม เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนวังจันทร์เกษม ในปี พ.ศ.2483 ย้ายมาอยู่ในบริเวณวังสุนันทาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการเรือนพระนคร

พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน เมื่อตั้งกองฝึกหัดครู กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ จึงย้ายโรงเรียนการเรือนพระนครมาที่กองฝึกหัดครู ต่อมาย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครูเมื่อตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้น

2.4 ยุคที่สี่ สังคมมีความต้องการในด้านการศึกษาทุกระดับ เป็นเหตุให้รัฐต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และขยายการศึกษาในด้านปริมาณให้เร็วตามอัตราการเพิ่มของเด็กในวัยเรียน จึงได้มีการเปิดสถาบันการศึกษาขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคม ตั้งแต่ในปี พ.ศ.2490 เปิดขึ้นฝึกหัดครูการเรือนขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อผลิตครูออกไปสอนวิชาเคหศาสตร์

พ.ศ.2490 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอบรมครูช่างทอผ้าให้เป็นครูช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และอบรมครูภูมิช่างทอให้มีวุฒิเป็นครูสอนวิชาการช่างสตรี

พ.ศ.2492 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้ง “โรงเรียนกลางคืน” (Evening Engineering School) มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “โรงเรียนช่างตรี” และโรงเรียนนี้เป็นต้นกำเนิดของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ทั่วประเทศ

พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ โดยเปิดสอนระยะยาว และระยะสั้น

พ.ศ.2495 เริ่มใช้คำว่ากรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยมีกองวิทยาลัยเทคนิค และกองโรงเรียนการช่าง แผนกโรงเรียนการช่างสตรีรวมอยู่ด้วย และจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ โดยกรมอาชีวศึกษากับองค์การ USAID มีการสอนแผนกวิชาเคหศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งในส่วนภูมิภาค คือ ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา (พ.ศ.2497) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ.2499) และภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ.2500)

พ.ศ.2496 โรงเรียนการช่างสตรี เปิดสอนทั้งประโยคมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้น หลักสูตร 2 ปี ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตร 3 ปี และประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกการช่างสตรี หลักสูตร 3 ปี เฉพาะประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกการช่างสตรี รับผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนการช่างสตรีชั้นสูงในกรุงเทพฯ มี 2 แห่ง คือโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ รับนักเรียนทั้งอยู่ประจำและไปกลับ และโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช รับเฉพาะนักเรียนไปกลับเท่านั้น โรงเรียนการ

ช่างสตรีที่เปิดสอนประโยคมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้น และตอนปลายมีอยู่ทุกจังหวัดยกเว้น จังหวัด พังงา สตูล และแม่ฮ่องสอน ในปี พ.ศ.2506 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF

พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เปิด แผนกเคหเศรษฐศาสตร์ สังกัดคณะศิลปกรรมและ สัตวบาล เป็นหลักสูตร 5 ปี

พ.ศ.2498 วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์แนวอาชีวศึกษา ได้จัดสอน อยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยเทคนิคประจำจังหวัดต่าง ๆ มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพระดับสูง (ปวส.) ใช้เวลาเรียน 2 ปี หลังจากจบ ปวช. นอกจากนั้นบางแห่งยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพระดับสูง (ปวท.) เรียน 2 ปี หลังจากจบ ม.6

พ.ศ.2499 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์ ป.กศ.(คหศาสตร์) เป็นครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ.2501 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิด สอนหลักสูตร ป.กศ.สูง (คหเศรษฐศาสตร์) รับผู้สำเร็จ ป.กศ. (คหศาสตร์) เรียนต่ออีก 2 ปี และในปี นั้นก็เปลี่ยนหลักสูตร ป.กศ. (คหศาสตร์) ของโรงเรียนการเรือน เป็น หลักสูตร ป.กศ.ของกรมการฝึกหัด ครูโดยไม่มีการแยกวิชาเอก

พ.ศ.2499 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) เปิดสอนวิชา โภชนาการที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน (มหาวิทยาลัยบูรพา) และปี พ.ศ.2500 ได้เปิดสอนวิชา ปัญหการดำรงชีวิตที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ในปี พ.ศ.2512 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เปิดสอนระดับปริญญาตรีทางการสอนคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรประเภทหมวด วิชา ไม่มีวิชาโท เป็นหลักสูตร 2 ปี

พ.ศ.2514 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรศึกษาศาสตร-คหกรรม ศาสตร์ สำหรับข้าราชการวุฒิประโยควิชาชีพระดับสูงหรือเทียบเท่า ต่อมาในปีพ.ศ.2520 ได้เปิดรับผู้จบ มัธยมศึกษาตอนปลายเป็นหลักสูตร 4 ปี ให้ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรม ศาสตร์)

พ.ศ.2517 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2518 วิทยาลัยครูสวนดุสิตเปิดสอนระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต คบ.

(คหกรรมศาสตร์) เป็นแห่งแรกของกรมการฝึกหัดครู และขยายไปยังวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและส่วน ภูมิภาคในเวลาต่อมา

พ.ศ.2518 การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีวศึกษาได้ขยายจนถึงระดับปริญญาตรี ที่ คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมีวิทยาเขตอีก 6 แห่ง คือ วิทยาเขตเทคนิค กรุงเทพมหานคร วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตเทคนิคตาก วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ และวิทยาเขตโชติเวช

พ.ศ.2520 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรบ้านและชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์

2.5 ยุคที่ห้า นโยบายในการจัดการศึกษามุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถไปทำงานรับใช้สังคมให้มีประสิทธิภาพขึ้น และยังส่งเสริมให้ผลิตบัณฑิตในสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ในยุคนี้มีการเปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาโท เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความชำนาญการในวิชาชีพ ดังนี้

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาโท ให้ปริญญาตรีคหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี สาขาวิชาเอกโภชนาการชุมชน ในปี พ.ศ.2526 เปิดสาขาวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว และได้ขยายหลักสูตรเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั้งสองสาขาวิชาเอก ในปี พ.ศ.2528

พ.ศ.2530 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษาระดับปริญญาโท ให้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

พ.ศ.2536 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาคหกรรมศาสตร์ได้ปรับหลักสูตรจากเดิม ซึ่งมีเฉพาะคหกรรมศาสตร์ทั่วไป เป็น 4 แขนงวิชา คือ คหกรรมศาสตร์ทั่วไป อาหารและโภชนาการ ผ้าและเครื่องแต่งกาย และพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็ก

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา หลักสูตรปริญญาตรี สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ศึกษา และพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

2.6 ยุคที่หก จากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมไทยในการดำรงชีวิต สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ให้ตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ.2543 มหาวิทยาลัยราชภัฏ ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตร 5 ปี ในปี พ.ศ.2547 และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ เป็นหลักสูตร 5 ปี ในปี พ.ศ.2547

3. หลักสูตร

3.1 ยุคที่หนึ่ง วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา เป็นไปเพื่อการประกอบอาชีพและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมไทย โดยมีรากฐานของหลักสูตรมาจากกรอบจริยธรรมและพุทธศาสนาและสังคมเกษตร หลักสูตรมี 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมราษฎร์ ในส่วนของวัฒนธรรมหลวงมีหลักสูตรชั้นสูงสำหรับขัตติยนารี หรือเพื่อรับราชการในวัง ด้วยการฝึกฝนกิริยามารยาท การมีสัมมาคารวะก่อน แล้วจึงให้เรียนหนังสือและการเรือนอย่างที่ได้กพอจะทำได้ แล้วจึงเขียนสูงขึ้น โดยในด้านการเรือนให้ประดิษฐ์เครื่องแต่งกายได้เอง สอนเย็บปักถักร้อย ปักสะดึง ร้อยดอกไม้ทำอาหารต่าง ๆ ส่วนชั้นกลางนั้นคือหญิงที่ไม่ได้ถวายตัวทำราชการ มักเป็นลูกคหบดีที่ต้องการให้รับการศึกษาอบรมอย่างชาววัง เรียนการเรือน การช่างสตรี และมารยาท เช่น การจีบผ้า อบผ้า ทำเครื่องหอม การทำอาหาร จีบพลูเจียนหมาก ทำดอกไม้ ประดิษฐ์เป็นรูปต่าง ๆ ทำอาหาร ปอกหรือสลักผักและผลไม้เป็นรูปต่าง ๆ เช่น สลักขิงเป็นรูปดอกไม้ สานผักนึ่งที่ชอยออกเป็นลายเล็กให้เป็นรูปปลาตะเพียน ปอกมะพร้าว การแกะสลักมันเป็นรูปดอกกุหลาบ และการแกะสลักเป็นเรื่องราว เป็นต้น และชั้นต่ำซึ่งเห็นหญิงชาวบ้านที่เกณฑ์มา เป็นการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ภายในวัง ไม่ได้รับการศึกษาอะไรเช่นพวกชาววังชั้นสูงหรือชั้นกลาง ในส่วนของวัฒนธรรมราษฎร์ ผู้หญิงฝึกเรียนการทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย และต้องฝึกเรียนการเรียนรู้การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทำขนม ทอผ้า งานฝีมือ มวนบุหรี่ และจีบพลู เย็บปักถักร้อยจากบุคคลในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีการศึกษาสมัยใหม่ ด้วยการรับวิทยากรจากตะวันตก โดยในวังรับเข้ามาก่อนแล้วจึงถ่ายทอดสู่ประชาชนต่อไป เช่น ตำราการทำอาหาร เป็นต้น

3.2 ยุคที่สอง อิทธิพลของตะวันตกที่ลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย ทำให้ชนชั้นผู้นำมองเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนให้สูงขึ้น ให้เป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตก จึงมีการนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสม เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณี ต่อมาได้แพร่กระจายไปสู่ราษฎรทั่วไป โดยผ่านระบบการศึกษาระบบราชการจนวัฒนธรรมตะวันตกค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปในสังคมไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของคนไทยในเวลาต่อมา ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาในช่วงแรกของสตรีนั้นได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นผู้ริเริ่มในการจัดการศึกษา ดังรายละเอียดดังนี้

พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ซักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียน แล้วจึงสอนหัดอ่านภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

พ.ศ.2396 หม่อมแมทพูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลลำแห้ว คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์ได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย

พ.ศ.2408 หม่อมแมกฟาร์แลนด์ มิซชันนารีอเมริกันกับภรรยาได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี สอนวิชาเย็บปักถักร้อย และมีซิสแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผู้หญิงเรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ นอกจากนี้ยังสอนวิชาทำครัว นางคารริงตัน ได้นำแบบอย่างมาตั้งโรงเรียนช่างสำหรับเด็กหญิงที่กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ.2414 หลักสูตรเน้นหนักในด้านวิชาชีพนอกกว่าสอนการอ่านเขียน

พ.ศ.2417 คณะมิซชันนารีสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ที่ได้เรียนวิชาสามัญในโรงเรียน และเรียนเย็บปักถักร้อยและการประกอบอาหาร

พ.ศ.2432 พระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ทรงตั้งโรงเรียนเด็กขึ้น เพื่อรับเลี้ยงเด็กอนาถา วางระเบียบไว้ว่าควรสอนความรู้ 10 อย่าง ที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ หุงข้าวต้มแกงเย็บผ้า

เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 โครงการนี้ส่งเสริมอาชีพ 3 สาขา คือสาขาหัตถกรรม เช่น ช่างตัดเสื้อ เป็นต้น สาขาการถักทอ และสาขาพฤกษศาสตร์ สอนการเรือน ปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บปักถักร้อย ทำกับข้าว ของกิน จัดเหี่ยวเรือน รักษาความสะอาด ร้อยดอกไม้ ทำขนมต่าง ๆ สำหรับขาย

พ.ศ.2446 โรงเรียนราชินี สอนวิชาสามัญ และสอนเย็บปัก และตัดเย็บเสื้อสตรี นอกจากนี้ยังมีครูชาวญี่ปุ่น สอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งด้วยผ้าหรือกระดาษให้เหมือนของจริง นับเป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกที่ได้ให้วิชาช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศขึ้น

พ.ศ.2451 มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรี วิชาภาษาไทยเทียบเท่าหลักสูตรที่ใช้อยู่แล้ว แต่ไม่มีภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณลดน้อยลงมาก แต่เพิ่มวิชาการเรือน หรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือน เช่น การฝีมือ ทอผ้า การครัว หลักสูตรสามัญนี้สำหรับกุลสตรีสามัญทั่วไป แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศก็ได้จัดหลักสูตรมูล ประถม มัธยมพิเศษเท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเติมวิชาการเรือน เช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ

หลักสูตร พ.ศ.2453 มีจุดมุ่งหมายมุ่งให้มีความรู้พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด แบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชา ในส่วนของวิชาเลี้ยงชีพ ได้แก่ การรู้จักประกอบอาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น

3.3 ยุคที่สาม ในยุคนี้อิทธิพลตะวันตกเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยอย่างมาก เช่น การแต่งกายที่เป็นแบบตะวันตกเต็มตัวทั้งชายและหญิง และในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาที่เลียนแบบตะวันตก ทั้งในด้านการแต่งกาย การบริโภค การเปลี่ยนชื่อ

ประเทศจากสยามมาเป็นประเทศไทย จึงมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในช่วงนี้ที่ นอกจากจะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประเพณีไทย เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ แต่ จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก เพื่อนำไปเผยแพร่ให้สังคมไทยเพื่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และทำให้ประเทศไทยทันสมัยทันเทียมอารยประเทศ จะเห็นได้จากหลักสูตรของคหกรรมศาสตร์ในยุคนี้จะมีการเรียนรู้ในเรื่องของนานาชาติควบคู่กับวัฒนธรรมไทยดังนี้

พ.ศ.2454 โรงเรียนการช่างเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี สอนวิชาการช่างการเรือน การทำดอกไม้ สลักผัก การทำกับข้าวไทยและฝรั่ง

พ.ศ.2476 โรงเรียนสตรีบ้านทวาย เปิดสอนหลักสูตรวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรี และปี พ.ศ.2478 เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี สอนวิชาการฝีมือ

พ.ศ.2476 โรงเรียนวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรีเพิ่มในหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี และมีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณภรณ์ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง ได้แบ่งการสอนไว้เป็นแผนก ๆ คือ การตัดเสื้อผ้า การตัดสะเก็ด รับทำและสอนวิชาการช่างและเย็บปักถักร้อย จักสาน และสลักผักผลไม้ ดอกไม้สด ดอกไม้แห้งทุกชนิด ปลูกเครื่องหอม อบรม เครื่องสำอาง ของชำร่วยทุกชนิด แผนกอาหารคาวหวาน และผลไม้ต่าง ๆ ชนิด ถัดขวดและกระป๋องด้วยเครื่อง

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี สอนการตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และงานดอกไม้ใบตอง

พ.ศ.2480 โรงเรียนราชินีตั้งแผนกการเรือน ฝึกหัดวิชาช่างต่าง ๆ เช่น การครองเรือน วิชากฎหมายสำหรับแม่บ้าน เป็นต้น

พ.ศ.2480 ได้ขยายโรงเรียนอาชีพศึกษา จึงเกิดโรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศ การสอนหนักไปทางการตัดเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย และการฝีมือของสตรีต่าง ๆ เช่น การจัดดอกไม้ การครัว เป็นต้น

พ.ศ.2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อสตรีวัดหงส์รัตนาราม

พ.ศ.2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา วิชาที่สอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และงานดอกไม้ใบตอง

3.4 ยุคที่สี่ เป็นยุคที่การอุดมศึกษาได้พัฒนามากขึ้น ด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากตะวันตก ทำให้ไทยเริ่มขยายการศึกษาถึงในระดับปริญญาตรีมากขึ้น จากเดิมที่มีเพียงในระดับอนุปริญญาเท่านั้น ในยุคนี้คหกรรมศาสตร์ได้มีการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาในหลายสถาบันที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ และการเป็นครูคหกรรมศาสตร์ ดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีพศึกษา

หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์

- สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ
- สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ทั่วไป
- สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ศึกษา
 - ผ้าและเครื่องแต่งกาย
 - อาหารและโภชนาการ
 - ศึกษาศาสตร์ทั่วไป
 - อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

สภาการฝึกหัดครู

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศาสตร์ชั้นสูงและหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกศึกษาศาสตร์)

- สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ
- สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- สาขาบ้านและการบริหารงานบ้าน
- สาขาศิลปประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักสูตรปริญญาการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.)

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ) ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

- หมวดวิชาศึกษาศาสตร์
- หมวดวิชาอาหาร
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ
- หมวดวิชาครอบครัวสัมพันธ์และพัฒนาการเด็ก
- หมวดวิชาการบริหารและเศรษฐกิจครอบครัว
- หมวดวิชาบ้านกับการออกแบบและตกแต่ง

- หมวดยุทธศาสตร์เส้นใยและเสื้อผ้า
- หมวดยุทธศาสตร์ศิลปะและหัตถกรรม
- หมวดยุทธศาสตร์การส่งเสริมเผยแพร่คหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์) (ศศ.บ.)

ภาควิชาอาชีพศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

- อาหารและโภชนาการ
- เสื้อผ้าและเส้นใย
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- บ้านและศิลปสัมพันธ์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ (วท.บ.)

- อาหารและโภชนาการ
- เสื้อผ้าและเส้นใย
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- บ้านและศิลปสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ (ศษ.บ.)

คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกบ้านและชุมชน (ศศ.บ.)

ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์

3.5 ยุคที่ห้า นโยบายในภาพรวมนโยบายในภาพรวมของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะเวลาที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในข้อหนึ่งที่ว่าเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีความสามารถพื้นฐานในการคิดแก้ไขปัญหาดำรงชีวิต ปรับตัวและนำการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความซื่อสัตย์ และตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ จึงส่งผลกระทบต่อการจัดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในช่วงนี้ที่มีการเปิดหลักสูตรใหม่ทางคหกรรมศาสตร์ ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท เพื่อการเป็นนักวิจัย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต พ.ศ.2524

เป็นหลักสูตรที่เน้นเรื่องการช่วยการพัฒนาชุมชน โดยจัดการศึกษา 2 ระดับ คือ

- หลักสูตรปริญญาต่อเนื่อง 2 ปี
- หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

แบ่งออกเป็น 2 วิชาเอก คือ

- วิชาเอกโภชนาการชุมชน
- วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะเกษตร ภาควิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ.2525

- หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- หมวดวิชาบ้านและศิลปะสัมพันธ์
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาผ้าและเส้นใย
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา) พ.ศ.2529

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 4 แขนงวิชา คือ

- คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- อาหารและโภชนาการ
- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- และพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็ก

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชา

- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- อาหารและโภชนาการ
- คหกรรมศาสตร์ศึกษา
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก

3.6 ยุคที่หก ปัจจุบันนี้หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ได้พัฒนาถึงในระดับปริญญาเอก เพื่อเพิ่มพูนความชำนาญการพิเศษ และเน้นในด้านการวิจัยที่รู้จักการใช้นวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางคหกรรมศาสตร์ เพื่อสนองต่อบทบาทการขยายตัวทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์ และหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเพื่อสนองต่อ

ภาวะเศรษฐกิจของโลกไร้พรมแดน และความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ต้องเน้นในการเร่งผลิตบุคลากรที่สามารถไปประกอบธุรกิจ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนคหกรรมศาสตร์ในสาขาหรือแขนงวิชาต่าง ๆ ทางคหกรรมศาสตร์ในปัจจุบันมีดังนี้

ระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

- กลุ่มวิชาชีพอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาชีพธุรกิจอาหาร
- กลุ่มวิชาชีพสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- กลุ่มวิชาชีพการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และครอบครัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- สาขาศิลปะสัมพันธ์
- สาขาอาหารและโภชนาการ

ภาควิชาอาชีพศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- กลุ่มอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มผ้าและการแต่งกาย
- กลุ่มพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มวิชาพัฒนามนุษย์และครอบครัว
- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- กลุ่มวิชาศิลปะประดิษฐ์
- กลุ่มวิชาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตรบัณฑิต

- วิชาเอกโภชนาการชุมชน
- วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (การโรงแรมและภัตตาคาร)

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (ธุรกิจอาหาร)

สถาบันราชภัฏ

สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ (หลังอนุปริญญา)

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ภาควิชาอาหารและโภชนาการ

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (อาหารและโภชนาการ)

- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (ผ้าและเครื่องแต่งกาย)

- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ออกแบบแฟชั่น
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ธุรกิจเสื้อผ้า
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาครอบครัวศึกษา

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการครอบครัวและเด็ก)

- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย (ต่อเนื่อง)

- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย

(ต่อเนื่อง)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ

(ต่อเนื่อง)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป

(ต่อเนื่อง)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

(ต่อเนื่อง)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์ (ต่อเนื่อง)

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์)

- กลุ่มธุรกิจงานประดิษฐ์
- กลุ่มธุรกิจงานดอกไม้
- กลุ่มธุรกิจแม่บ้าน

ระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

- หมวดวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาศิลปะสัมพันธ์
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

- หมอวิชาอาหารและโภชนาการ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตรศึกษา)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)

ระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร
วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

- หมอวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมอวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมอวิชาอาหารและโภชนาการ

4. การเรียนการสอน

4.1 ยุคที่หนึ่ง เป็นการศึกษิตตามประเพณี จัดการเรียนการสอนตามอัยยาศัย การสอนขึ้นอยู่กัผู้สอนว่าจะให้ความรู้จะไรกับผู้เรียน การเรียนเป็นการเรียนแบบเป็นลูกมือ ด้วยการสังเกตพิจารณาและฝึกปฏิบัติ โดยวิธีการสอนให้ปฏิบัติตามต้นแบบ แล้วผู้สอนให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ยุคที่สอง การเรียนการสอนเริ่มมีแบบแผน แต่ในช่วงแรกสตรียังคงเรียนตามอัยยาศัย จนกระทั่งเริ่มมีมิชชันนารี ใช้วิธีชักจูงใจในสิ่งที่สนใจเพื่อให้สตรีไทยได้เรียนหนังสือ โดยวิชาคหกรรมศาสตร์มาเป็นสิ่งชักจูงผู้เรียน จึงเกิดโรงเรียนมิชชันนารีต่าง ๆ ขึ้น และต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาสำหรับสตรีขึ้น จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนของรัฐที่มุ่งสอนความรู้ทางวิชาการและความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ให้แก่สตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนตามแบบตะวันตก มีโรงเรียน ครู หลักสูตร ชั้นเรียน เวลาเรียน และการสอบไล่ โดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง จนเกิดเป็นเทคนิคเกิดความชำนาญ โดยผู้สอนเป็นผู้พิจารณาประเมินผู้เรียน

ตั้งแต่อดีตเด็กหญิงเรียนเพียงกิริยา มารยาท การบ้านการเรือน หญิงสูงศักดิ์จะได้เรียนอยู่ในบ้าน จนเมื่อ พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี โดยใช้วิชาเย็บปักถักร้อย ชักผ้า รีดผ้า เป็นสื่อชักชวนมาเรียน แล้วจึงสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์ได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อผ้ากางเกงสำหรับนักเรียนผู้ชาย ต่อมาให้รับจ้างเย็บเสื้อผ้าโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทน

พ.ศ.2408 มีสซิสแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผู้หญิงเรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ โดยนำจักรเย็บผ้ามาจากอเมริกา ใช้กันแพร่หลายในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังสอนวิชาทำครัว และผลงานของนักเรียนได้นำออกจำหน่าย ทำให้นักเรียนมีรายได้และมีกำลังใจจะทำงานให้มีฝีมือยิ่งขึ้น

พ.ศ.2446 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชินี มีครูชาวญี่ปุ่น สอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งด้วยผ้าหรือกระดาษให้เหมือนของจริง นับเป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกที่ได้ให้วิชาช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศขึ้น

พ.ศ.2451 มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรี แต่เพิ่มวิชาการเรือน หรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือน แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศก็ได้จัดหลักสูตรมูล ประถม มัธยมพิเศษ เท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเติมวิชาการเรือน เช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ

4.3 ยุคที่สาม การเรียนการสอนในยุคนี้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้รองรับความต้องการการพัฒนาของประเทศในด้านต่าง ๆ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์จึงมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตร และลักษณะของการเรียนการสอนที่หลากหลาย แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงในระดับปริญญาตรี มีเพียงระดับอนุปริญญาที่เป็นระดับสูงสุดในยุคนี้ ถึงแม้ว่าจะมีสถาบันอุดมศึกษาเกิดขึ้นแล้วก็ตาม การจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน มีหลักสูตรอย่างเป็นทางการ มีการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทดลองทำจนทำได้จริง และผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ มีลำดับความเป็นมาดังนี้

พ.ศ.2476 ได้จัดตั้งโรงเรียนวิสามนัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรีเพิ่มในหลักสูตรประโยค มัธยมวิสามนัญการช่างสตรี และมีการจัดตั้งโรงเรียนของเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุวรรณภากรณ์ สอนการช่างสตรีทุกอย่าง ได้แบ่งการสอนไว้เป็นแผนก ๆ

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนราชินี ให้การอบรมแผนใหม่ โดยเชิญชาวต่างประเทศมาสอนทางด้านวิชาการช่างสตรี เดิมสอนรวมอยู่ในโรงเรียนที่สอนวิสามนัญ โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ.2464 ตั้งโรงเรียนสตรีวัดสุทธิวราราม พ.ศ.2474 ตั้งโรงเรียนสตรีบ้านทวาย สอนวิชาการฝีมือ พ.ศ.2476 ได้จัดเป็นโรงเรียนวิสามนัญการช่าง มีแผนกวิชาการช่างสตรีเพิ่มขึ้น เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามนัญการช่างสตรี ต่อมาในปี พ.ศ.2478 จัดสอนทั้งหลักสูตรวิสามนัญและวิชาวิสามนัญ

พ.ศ.2477 เปิดโรงเรียนการเรือนครั้งแรกในพระนคร พ.ศ.2478 ให้สตรีตามหัวเมืองเข้ามารับการศึกษาดูตามหลักสูตรของโรงเรียนเป็นพิเศษ ใช้เวลา 1 ปี แล้วออกไปปฏิบัติหน้าที่เดิมตามโรงเรียนหัวเมือง

พ.ศ.2480 นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้าเรียนหลักสูตร 4 ปี สำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรมัธยมปีที่ 8 การเรียน เรียกว่า มัธยมอาชีพ สำเร็จเป็นรุ่นแรก ต่อมาย้ายมาอยู่ที่วังสุรนันทน์ มีการปรับปรุงหลักสูตร คือ การเรียนมัธยมต้น รับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลายรับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่ออีก 3 ปี โรงเรียนประเภทนี้มี 2 แห่ง คือ สงขลาและกรุงเทพฯ ที่จังหวัดสงขลามีถึงปี พ.ศ.2482 ก็ล้มเลิกไป

พ.ศ.2482 เปิดแผนกอบรมครูการเรือนขึ้นอีกแผนกหนึ่ง รับนักเรียนสำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 8 วิชาสามัญ แผนกการเรือนและการช่าง หลักสูตรหนึ่งปี เมื่อสำเร็จแล้วได้ใบสำคัญในการอบรมวิชาชีพ

พ.ศ.2489 เปิดโรงเรียนการเรือนชั้นสูงที่เชียงใหม่ และนครราชสีมา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเปิดหลักสูตรต่อจากมัธยมปีที่ 6 อีกหนึ่งปี แบบ Finishing Course เพื่อช่วยสตรีให้เป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี เปิด 7 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา เชียงใหม่ สุพรรณบุรี นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์ แต่ไม่มีผู้นิยมเรียน เพราะไม่มีการให้ประกาศนียบัตร

4.4 ยุคที่ดี การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ในช่วงนี้ มีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรในแต่ละสถาบันการศึกษาจนถึงในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยมีกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ให้ มีการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จนเกิดความชำนาญการ ตามเกณฑ์การประเมินที่หลากหลายรูปแบบ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ มีรายละเอียดดังนี้

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรีคหกรรมศาสตร์บัณฑิต คณะคหกรรมศาสตร์

เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ.2518 นักศึกษาจะต้องเรียนให้ได้หน่วยกิตรวม 137-150 หน่วยกิต

โครงสร้างของหลักสูตร

1. สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ
2. สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
4. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา
 - ผ้าและเครื่องแต่งกาย
 - อาหารและโภชนาการ
 - คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
 - อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

สภาการฝึกหัดครู พ.ศ.2519

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงและหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

(วิชาเอกคหกรรมศาสตร์)

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษา 4 ปีหรือศึกษาให้ได้
หน่วยกิตรวมไม่ต่ำกว่า 135 หน่วยกิต การศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชา
การศึกษาชั้นสูง ใช้เวลาศึกษา 2 ปี เรียนไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต ระดับปริญญาตรี
(ครุศาสตร์บัณฑิต) ปริญญาตรี 2 ปี เรียนไม่ต่ำกว่า 65 หน่วยกิต ปริญญาตรี 4 ปี เรียนไม่ต่ำกว่า
135 หน่วยกิต

ประกอบด้วยสาขา

1. สาขาอาหารและโภชนาการ
2. สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. สาขาบ้านและการบริหารงานบ้าน
5. สาขาศิลปประดิษฐ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต พ.ศ.2519 (กศ.บ.)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

เป็นหลักสูตรประเภทหมวดวิชา ไม่มีวิชาโท เปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 มี 2 หลักสูตร คือ
หลักสูตร 2 ปี (พ.ศ.2519) เรียนตลอดหลักสูตร 70 หน่วยกิต และหลักสูตร 4 ปี (พ.ศ.2525) ต้อง
เรียน 140 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต พ.ศ.2518 (ศษ.บ)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตร 4 ปี ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 145 หน่วยกิต และหลักสูตร 2 ปี ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 75
หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตร

1. หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์
2. หมวดวิชาอาหาร
3. หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ
4. หมวดวิชาครอบครัวสัมพันธ์และพัฒนาการเด็ก

5. หมวดวิชาการบริหารและเศรษฐกิจครอบครัว
6. หมวดวิชาบ้านกับการออกแบบและตกแต่ง
7. หมวดวิชาเส้นใยและเสื้อผ้า
8. หมวดวิชาศิลปะและหัตถกรรม
9. หมวดวิชาการส่งเสริมเผยแพร่คหกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์) (ศศ.บ.)

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

เป็นหลักสูตร 4 ปี ที่รับทั้งนักศึกษาที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับปี 1 และนักศึกษาที่มีวุฒิปวส., ปวส.ปม. และป.กศ.ชั้นสูง ที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อได้ในระดับปีที่ 3 โดยมหาวิทยาลัยจะทำการเทียบหน่วยกิต และยกเว้นรายวิชาที่ได้เรียนแล้วประมาณ 52-61 หน่วยกิต

โครงสร้างของหลักสูตร ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา

1. อาหารและโภชนาการ
2. เสื้อผ้าและเส้นใย
3. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. บ้านและศิลปสัมพันธ์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ พ.ศ.2520 (วท.บ.)

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแห่งแรกที่ผลิตบัณฑิตคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ.2495 นิสิตต้องเรียน 181 หน่วยกิต จึงได้ปริญญาภคกรรมศาสตร์บัณฑิต (เคหเศรษฐกิจศาสตร์) ต่อจากนั้นมีการปรับปรุงหลักสูตร 3-4 ครั้ง จนพัฒนาเป็นหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตใน พ.ศ.2515 มุ่งรับผู้ที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรมัธยมแบบประสม และมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ

โครงสร้างของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาศึกษาประมาณ 4 ปี ผู้เรียนจะต้องเรียนให้ได้หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 143 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา

1. อาหารและโภชนาการ
2. เสื้อผ้าและเส้นใย
3. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. บ้านและศิลปสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ (ศษ.บ.)

คณะศึกษาศาสตร์

นักศึกษาจะต้องเรียนไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกบ้านและชุมชน (ศศ.บ.)

ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์

โครงสร้างของหลักสูตร ต้องเรียนไม่ต่ำกว่า 144 หน่วยกิต ในเวลา 4 ปีที่ศึกษา

4.5 ยุคที่ห้า การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ในหลักสูตรใหม่ช่วงนี้ มีการจัดการเรียนการสอนตามกรอบของหลักสูตรในแต่ละสถาบันการศึกษา ที่ต่อยอดจนถึงในระดับปริญญาโทในบางสถาบัน ที่กำหนดให้มีทั้งการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการและการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ สามารถนำไปเพิ่มคุณค่าของผลผลิตได้ ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต พ.ศ.2524

เป็นหลักสูตรที่เน้นเรื่องการช่วยการพัฒนาชุมชน โดยจัดการศึกษา 2 ระดับ คือหลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี และหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรต่อเนื่อง (2 ปี) เรียนทั้งหมด 12 ชุติวิชา เทียบเท่ากับ 72 หน่วยกิต หลักสูตร 4 ปี เรียนทั้งหมด 24 ชุติวิชา เทียบเท่ากับ 144 หน่วยกิต

แบ่งออกเป็น 2 วิชาเอก คือ วิชาเอกโภชนาการชุมชน และวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะเกษตร ภาควิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ.2525

โครงสร้างหลักสูตร นักศึกษาต้องศึกษาได้หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 47 หน่วยกิต จากหมวดวิชา

1. หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
2. หมวดวิชาบ้านและศิลปะสัมพันธ์
3. หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
4. หมวดวิชาผ้าและเส้นใย
5. หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตรศึกษา) พ.ศ.2529

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 45 หน่วยกิต วิชาเอกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต
ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 17 หน่วยกิต วิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 7 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย 4 แขนงวิชา คือ

- คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- อาหารและโภชนาการ
- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- และพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็ก

นักศึกษาจะต้องผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจำนวน 9 หน่วยกิต ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชา

- ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- อาหารและโภชนาการ
- คหกรรมศาสตรศึกษา
- พัฒนาการครอบครัวและเด็ก

ทุกสาขาจะต้องเรียนประมาณ 148 หน่วยกิต โดยเฉพาะสาขาคหกรรมศาสตรศึกษา บัณฑิต
เรียนวิชาการศึกษาไม่น้อยกว่า 28 หน่วยกิต ใช้เวลาเรียนประมาณ 2.5 ปี

4.6 ยุคที่หก การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรในแต่ละสถาบันการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่นหลากหลาย ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและในสถานประกอบการ ที่ใช้นวัตกรรมที่หลากหลายจนผู้เรียนสามารถมีสมรรถนะในการการแข่งขันในการประกอบธุรกิจ และได้พัฒนาถึงในระดับปริญญาเอก ในบางสาขาทางคหกรรมศาสตร์ดังต่อไปนี้

ระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาซีพอาหารและโภชนาการ

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพบังคับ 22 หน่วยกิต และวิชาชีพเลือก 15 หน่วยกิต

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพธุรกิจอาหาร

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพบังคับ 21 หน่วยกิต และวิชาชีพเลือก 16 หน่วยกิต

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพบังคับ 17 หน่วยกิต และวิชาชีพเลือก 20 หน่วยกิต

วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาชีพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และครอบครัว

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะด้าน 62 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ 25 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก 37 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาชีพบังคับ 14 หน่วยกิต และวิชาชีพเลือก 23 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- สาขาศิลปสัมพันธ์
- สาขาอาหารและโภชนาการ

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 137 หน่วยกิต ประกอบด้วย กลุ่มวิชาคหกรรมศาสตร์ 32 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะเลือก ไม่น้อยกว่า 41 หน่วยกิต

ภาควิชาอาชีวศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์)

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 134 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะ 53 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเฉพาะบังคับ 40 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเฉพาะเลือก 13 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- กลุ่มอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มผ้าและการแต่งกาย
- กลุ่มพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก

โครงสร้างของหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วย ประกอบด้วยวิชาเอกด้านเนื้อหา ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต โดยเลือกเพียงกลุ่มเดียว จาก 4 กลุ่มวิชา

1. คหกรรมศาสตร์ทั่วไป ประกอบด้วยวิชาบังคับ 31 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 17 หน่วยกิต
2. อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วยวิชาบังคับ 37 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 11 หน่วยกิต
3. ผ้าและการแต่งกาย ประกอบด้วยวิชาบังคับ 37 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 11 หน่วยกิต
4. พัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก ประกอบด้วยวิชาบังคับ 34 หน่วยกิต และวิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2547

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 168-173 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะสาขาไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 39 หน่วยกิต และวิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 41 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- กลุ่มวิชาพัฒนามนุษย์และครอบครัว

- กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
- กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- กลุ่มวิชาศิลปะประดิษฐ์
- กลุ่มวิชาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจ

โครงสร้างหลักสูตร

เป็นหลักสูตร 5 ปี จำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 168 หน่วยกิต เป็นวิชาเฉพาะสาขา 73 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาบังคับ 52 หน่วยกิต และวิชาเลือก 21 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกโภชนาการชุมชน

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุดวิชา หรือ 132 หน่วยกิต ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต) ชุดวิชาเลือก 1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาเฉพาะ 6 ชุดวิชา (36 หน่วยกิต)

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

โครงสร้างของหลักสูตร

ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุดวิชา หรือ 132 หน่วยกิต ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)ชุดวิชาเลือก 1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาเฉพาะ 6 ชุดวิชา (36 หน่วยกิต)

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต แขนงวิชาคหกรรมศาสตร์ธุรกิจ

วิชาเอกการโรงแรมและภัตตาคาร ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2ปี)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา และเลือก 1 ชุดวิชา

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต แขนงวิชาคหกรรมศาสตร์ธุรกิจ

วิชาเอกธุรกิจอาหาร ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2ปี)

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุติวิชา หรือ 72 หน่วยกิต ประกอบด้วยชุติวิชาบังคับ 8 ชุติวิชา (48 หน่วยกิต) ชุติวิชาเลือก 1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)

สถาบันราชภัฏ

สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ โปรแกรมศึกษาศาสตร์ (หลังอนุปริญญา)

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 80 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 38 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 12 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 26 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชาจะเป็นแขนงวิชาเดียวกันหรือต่างแขนงวิชาก็ได้

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ โปรแกรมศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
- แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 139 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 61 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 31 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 30 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชา

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โปรแกรมศึกษาศาสตร์

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป)

- แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
- แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

- แขนงวิชาพัฒนนาการครอบครัวและเด็ก
- แขนงวิชาศิลปะประดิษฐ์

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 148 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 83 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 51 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 32 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชา

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

ภาควิชาอาหารและโภชนาการ

ครุศาสตรบัณฑิต (อาหารและโภชนาการ)

- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต่อเนื่อง)

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกอาหารและโภชนาการ

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาชีพ 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพบังคับ 60 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

ครุศาสตรบัณฑิต (ผ้าและเครื่องแต่งกาย)

- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ออกแบบแฟชั่น
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ธุรกิจเสื้อผ้า
- วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาเฉพาะ 100 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพบังคับ 62 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ภาควิชาครอบครัวศึกษา

ครุศาสตรบัณฑิต (พัฒนนาการครอบครัวและเด็ก)

- วิชาเอกพัฒนนาการครอบครัวและเด็ก

- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ (ต่อเนื่อง)

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 143 หน่วยกิต เป็นหมวดวิชาเฉพาะ 99 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ 20 หน่วยกิต กลุ่มวิชาชีพบังคับ 61 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)
- วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์ (ต่อเนื่อง)

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเอก บังคับ 52 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเอกเลือก 23 หน่วยกิต

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์)

- กลุ่มธุรกิจงานประดิษฐ์
- กลุ่มธุรกิจงานดอกไม้
- กลุ่มธุรกิจแม่บ้าน

โครงสร้างหลักสูตร วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วยกลุ่มวิชาชีพ
บังคับ 62 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

ระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต

หลักสูตร 2 ปี รวม 47 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ

- หมวดวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาศิลปะสัมพันธ์
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

หลักสูตรนานาชาติ 2 ปี หน่วยกิตรวม 36 หน่วยกิต เน้นการวิจัยและการเสนอผลงานต่อ
สาธารณะ ประกอบด้วย 3 หมวดวิชาคือ

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 45 หน่วยกิต วิชาเอกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต
ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 17 หน่วยกิต วิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 7 หน่วยกิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน)

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิต 36 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกบังคับ 12 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกเลือก 3
หน่วยกิต (สำหรับแผน ก) 12 หน่วยกิต (สำหรับแผน ข)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)

โครงสร้างของหลักสูตร

ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี แบ่งออกเป็น

1. แผน ก หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 4 ชุดวิชา ชุดวิชาเลือก 1 ชุดวิชา
2. แผน ข หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 4 ชุดวิชา ชุดวิชาเลือก 3 ชุดวิชา

ระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

หลักสูตรนานาชาติ 3 ปี หน่วยกิตรวม 48 หน่วยกิต เน้นการวิจัยและเสนอผลงานต่อสาธารณชน ประกอบด้วย 3 หมวดวิชาคือ

- หมวดวิชาพัฒนาสิ่งทอ
- หมวดวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
- หมวดวิชาอาหารและโภชนาการ

5. ผู้สอน

5.1 ยุคที่หนึ่ง ผู้สอนคือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน ได้แก่ พ่อ แม่ บุคคลในครอบครัว เครือญาติ และเครือข่ายของครอบครัวกับวังและข้าราชการ ครูไม่มีเงินเดือน การสอนถือเป็นวิทยาทาน ผู้สอนจะต้องดูว่าเด็กพร้อมที่จะเรียนอะไรและผู้สอนพร้อมที่จะสอนอะไร และดูว่าผู้สอนคาดหวังอะไร จากศิษย์ และศิษย์คาดหวังอะไรกับผู้สอน คือมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

5.2 ยุคที่สอง ในช่วงแรกผู้สอนก็คงยังเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน ต่อมาเมื่อมีการเรียนการสอนแบบมีแบบแผน มีโรงเรียนเกิดขึ้น ในช่วงแรกก็จะมีชาวต่างชาติเป็นผู้สอนทำให้ได้รับวัฒนธรรมแบบตะวันตกและชาติอื่นเข้ามาด้วย ต่อมาได้มีการพัฒนาครูไทยจนสามารถเข้าร่วมเป็นผู้สอนในแต่ละโรงเรียนได้ ผู้สอนนั้นไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรีอาจใช้ความรู้ความสามารถหรือความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เป็นการสอนแบบมีต้นแบบ ผู้สอนจะให้ตัวอย่างผลงานสำเร็จว่าผลลัพธ์จะเป็นอย่างไร แล้วมีกระบวนการให้เห็นขั้นตอนการปฏิบัติ คือ ผู้สอนเป็นต้นแบบ แล้วผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนฟัง ผู้เรียนจะต้องทำตามให้เหมือน

5.3 ยุคที่สาม ในยุคนี้เริ่มมีชาวไทยเข้ามาสอนมากขึ้น แต่ยังมีชาวต่างชาติที่เข้ามาช่วยสอนและถ่ายทอดวัฒนธรรมที่หลากหลายให้กับคนไทยอยู่บ้าง และยังคงเน้นว่าผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีปริญญา แต่ต้องมีความรู้ความสามารถหรือความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยผู้สอน

นำเสนอข้อมูลที่สัมพันธ์กับวิชาคหกรรมศาสตร์ กระบวนการและทักษะที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ แล้วมีการบรรยายให้ฟังสถิติให้ดูมีการทดลองทำและจัดกิจกรรมต่าง ๆ

5.4 ยุคที่สี่ จากความร่วมมือจากต่างประเทศในการจัดการศึกษาของไทย ส่งผลให้ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะได้มีโอกาสได้รับทุนการศึกษาไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นครั้งแรก และเริ่มได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะ โดยผู้สอนมีบทบาทในการให้ความรู้ทางด้านทฤษฎีพร้อมทั้งสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ

5.5 ยุคที่ห้า บทบาทของคหกรรมศาสตร์ คหกรรมศาสตร์เปรียบเหมือนตัวกลางที่จะถ่ายทอดความเชื่อ ความรู้ และการกระทำที่คหกรรมศาสตร์ควรจะเป็น คหกรรมศาสตร์มีโอกาสดีที่จะช่วยทำวันนี้ให้ดีกว่าเมื่อวาน และให้วันพรุ่งนี้ดีกว่าวันนี้ ด้วยบทบาทที่สามารถผสมผสานหลายเนื้อหาวิชาและหลายแง่มุมมอง เพื่อการพัฒนาที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตามนักคหกรรมศาสตร์ต้องเป็นครูที่รู้จักคิดอย่างใช้วิจารณญาณ มีโลกทัศน์ที่กว้าง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก คหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่ผสมผสานหลายวิชาเข้าด้วยกัน จุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คหกรรมศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคคลและครอบครัว ครอบครัวทำงานเป็นระบบและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งใกล้ตัวและไกลตัว ซึ่งมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อนอกจากมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือสอนหนังสือ และทำงานวิจัยค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ คหกรรมศาสตร์ยังมีบทบาทที่สำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและสังคม ให้บริการชุมชน มีส่วนช่วยปลูกฝังสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากร

ลักษณะโดยธรรมชาติของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง มีความรักในวิชาชีพ และมีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนจนมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ขณะเดียวกันผู้สอนต้องมีความคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในวิชาการ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ และการโต้ตอบ ตลอดจนวิธีการกระตุ้นผู้เรียนให้ศึกษาด้วยตนเอง และสามารถนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 ยุคที่หก ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น มุ่งพัฒนาคนให้มีความคิดรวบยอด มีความรู้และทักษะและเทคนิคการในการกระตุ้นให้ผู้เรียนที่สามารถเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ตัวเอง สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งในห้องปฏิบัติการและในสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดทักษะ จนสามารถมีสมรรถนะในการแข่งขัน เพื่อการประกอบอาชีพในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง มีทักษะในการวิจัย เพื่อสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่

6. ผู้เรียน

6.1 ยุคที่หนึ่ง เนื่องจากในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไทยเรายังมีการแบ่งชนชั้นกันอยู่ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนตามฐานะตามชั้นของสังคม ผู้เรียนเกิดมาในฐานะทางสังคมใด ย่อมได้เรียนตามฐานะตามชั้นของสังคมนั้น ๆ ด้วยการเป็นลูกมือ คอยสังเกตและปฏิบัติตามต้นแบบ

6.2 ยุคที่สอง การแบ่งชนชั้นในสังคมเริ่มลดน้อยลง หลังจากการเลิกทาส ทำให้คนในสังคมที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ต่างกันมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น ผู้เรียนสามารถกำหนดความต้องการเรียนรู้ของตนร่วมกับผู้สอน เพื่อการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นเทคนิค นำไปประกอบอาชีพได้ ทั้งในโรงเรียนมิชชันนารี และโรงเรียนของรัฐที่เริ่มเปิดขึ้นในยุคนี้

พ.ศ.2395 มิชชันนารีอเมริกันก็ได้เริ่มสอนหนังสือให้เด็กหญิงที่เป็นลูกหลานคนไทยและคนจีนที่รับจ้างทำงานกับพวกมิชชันนารี

พ.ศ.2396 หม่อมแมทพูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำขึ้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเหร่ คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล พ.ศ.2408 หม่อมแมกพาร์แลนด์ มิชชันนารีอเมริกันกับภรรยา ได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรกของไทย

พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎรได้สำเร็จ คือ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง นับเป็นก้าวแรกของการศึกษาสตรีไทย

พ.ศ.2446 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี ทรงจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชินี

6.3 ยุคที่สาม การแบ่งชนชั้นในสังคมเริ่มหมดไป โดยเฉพาะหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และรัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการศึกษา สตรีไทยจึงมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษามากขึ้นตามกำลังความสามารถ สติปัญญา และความสนใจ เป็นการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการทดลองทำจนเกิดความคิดรวบยอด ดังนี้

พ.ศ.2454 ตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี เพราะต้องการให้สตรีได้เรียนรู้วิชาช่างดั้งเดิมของไทย

พ.ศ.2477 จัดตั้งโรงเรียนการเรือนพระนครขึ้น จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวศึกษาศาสตร์มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต และมีเป้าหมายสำหรับฝึกหัดสตรีให้เป็นแม่เรือนที่ดี

โรงเรียนการช่างสตรีมีมานานแล้ว แต่เรียกว่าโรงเรียนการเรือน ต่อมา พ.ศ.2480 ได้ขยายโรงเรียนอาชีวศึกษา จึงเกิดโรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศ ตอนแรกรับนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 4 มาเข้าเรียนชั้นมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้น 2 ปี แล้วต่อในชั้นมัธยมอาชีวศึกษาตอนปลายอีก 3 ปี ต่อมาได้

ด้ระยะ 2 ปีแรกออก รับแต่ผู้ที่ผ่านการศึกษามาแล้ว 7 ปี และได้ขยายการศึกษาตอนปลายต่อไปอีก 3 ปี เรียกว่าอาชีวศึกษาชั้นสูง

พ.ศ.2480 นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เข้าเรียนหลักสูตร 4 ปี สำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรมัธยมปีที่ 8 การเรียน เรียกว่า มัธยมอาชีพ สำเร็จเป็นรุ่นแรก ต่อมาย้ายมาอยู่ที่วังสุন্নทหา มีการปรับปรุงหลักสูตร คือการเรียนมัธยมต้น รับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาตอนปลายรับนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่ออีก 3 ปี โรงเรียนประเภทนี้มี 2 แห่ง คือ สงขลาและกรุงเทพฯ ที่จังหวัดสงขลามีถึงปี พ.ศ.2482 ก็ล้มเลิกไป ต่อมาในปี พ.ศ.2482 เปิดแผนกอบรมครูการเรียนขึ้นอีกแผนกหนึ่ง รับนักเรียนสำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 8 วิชาสามัญ แผนกการเรียนและการช่าง หลักสูตรหนึ่งปี เมื่อสำเร็จแล้วได้ใบสำคัญในการอบรมวิชาชีพ

พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์ โรงเรียนการเรียนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรียน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรียนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรียน

พ.ศ.2489 เปิดโรงเรียนการเรียนชั้นสูงที่เชียงใหม่ และนครราชสีมา ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเปิดหลักสูตรต่อจากมัธยมปีที่ 6 อีกหนึ่งปี แบบ Finishing Course เพื่อช่วยสตรีให้เป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี

6.4 ยุคที่สี่ จากการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดหลักสูตรที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในหลักสูตรที่ตนต้องการ เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง หรือพัฒนางานที่ทำอยู่แล้ว ด้วยการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการยิ่งขึ้นในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

กรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้แก่ผู้ที่มีงานทำอยู่แล้ว หรือผู้ที่ต้องการมีงานทำเรียนหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว

หลักสูตรอาชีวศึกษาชั้นสูง รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

หลักสูตร ป.กศ. และหลักสูตรประโยคครูการเรือน ปป. รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หลักสูตรครูมัธยมศึกษาการเรือน ปม. รับผู้จบ ปป.

หลักสูตรอนุปริญญา รับผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี รับผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

หลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ปวส. และ ปม.

หลักสูตรปริญญาโท รับผู้จบปริญญาตรีสาขาคหกรรมศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์

6.5 ยุคที่ห้า จากการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดหลักสูตรที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในหลักสูตรที่ตนต้องการ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเพื่อการมีงานทำ และพัฒนาจนมีความเชี่ยวชาญพิเศษถึงในระดับปริญญาโท ดังนี้

หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี รับผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า แต่ในส่วนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชรับผู้ที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ประกอบอาชีพมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

หลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ปวส. และ ปม.

หลักสูตรปริญญาโท รับผู้จบปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิศวกรรมศาสตร์

6.6 ยุคที่หก ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนตามศักยภาพของตนเองและตามความสนใจ ด้วยการใช้เทคโนโลยีสนเทศ มีการฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและสถานประกอบการต่าง ๆ จนผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะการแข่งขันในวงการธุรกิจได้ มีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรทางวิศวกรรมศาสตร์ที่หลากหลาย และรับผู้เรียนที่มีคุณสมบัติพื้นฐานที่ต่างกันที่ต้องการพัฒนาตนเอง ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

1. รับผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 หรือเทียบเท่า หรือ ม.6 หรือเทียบเท่า
2. รับผู้สำเร็จการศึกษา ปวท. ประเภทบริหารธุรกิจ หรือ ปวส. ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และศิลปศาสตร์ (ภาษาต่างประเทศ)

3. รับผู้จบการศึกษา ปวท. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม หรือ ปวส. ประเภทวิชาเกษตรกรรม ช่าง (ช่างโยธา ช่างไฟฟ้า ช่างกล ช่างอุตสาหกรรม ช่างพิมพ์ และช่างภาพ) เคมีอุตสาหกรรม และศิลปหัตถกรรม

4. รับผู้จบการศึกษา ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

รับผู้จบการศึกษา ป.กศ.สูง วิชาเอกหรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์ หรือ ปวส. สาขาวิชา

คหกรรมศาสตร์ทุกวิชาเอก หรือประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมศึกษา หรืออนุปริญญาตรีอื่น ๆ ที่มีพื้นความรู้ ป.กศ. หรือ ปวช. คหกรรมศาสตร์ หรือมีพื้นความรู้ประกาศนียบัตรฝึกหัดครูการเรือน หรืออนุปริญญาพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ หรือปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุข

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต (ต่อเนื่อง)

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

2. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คหกรรมศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือเทียบเท่า หรือโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต สถาบันราชภัฏ

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) ต่อเนื่อง 2 ปี รับผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.ชั้นสูง) หรือเทียบเท่า ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.วส.) อนุปริญญาวิทยาศาสตร (อ.วท.) และอนุปริญญาศิลปศาสตร์ (อ.ศศ.)

2. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) รับผู้จบการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

3. หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ทั่วไป) รับผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

สาระในภาพรวมของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ สามารถแสดงไว้ในตารางที่ 6 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

กรอบของหลักสูตร และการจัด การเรียนการสอน	ยุคสมัย						สรุปวิวัฒนาการ
	ยุคที่ 1 ฟื้นฟูประเทศ	ยุคที่ 2 สัมพันธ์ต่างชาติ	ยุคที่ 3 กำเนิด สถาบันอุดมศึกษา	ยุคที่ 4 อิทธิพลต่างชาติ	ยุคที่ 5 ธุรกิจอุตสาหกรรม	ยุคที่ 6 กระแสโลกาภิวัตน์	
นโยบาย	ฟื้นฟูประเทศ สืบทอด วัฒนธรรม วิถีชีวิต จากสมัยกรุงศรีอยุธยา และการประกอบอาชีพ เพื่อการยังชีพ	ถ่ายทอดวิชาเพื่อเป็น มรดกตกทอดตาม ความสัมพันธ์ เปิด โรงเรียนหญิงของรัฐ โรงเรียนมิชชันนารี เพื่อสอนวิชาการเรือน	จัดการศึกษาเป็น ระบบ จัดตั้งโรงเรียน อาชีพศึกษา เพื่อสอน วิชาชีพและโรงเรียนการ เรือน เน้นการฝึกหัดครู	จัดตั้ง วิทยาลัยเทคนิค และ เริ่มมีคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ที่ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เน้นการ ผลิตบุคลากร ทั้งด้าน ปริมาณและคุณภาพ ตอบสนองการลงทุน จากต่างชาติ	จัดการศึกษาคหกรรม ศาสตร์เพื่อ ผลิต บุคลากร ตอบสนอง ความต้องการของ ตลาด ในการ เปลี่ยนแปลงจาก เศรษฐกิจการเกษตรสู่ อุตสาหกรรม เปิด หลักสูตรระดับ ปริญญาโท ที่ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	จัดการศึกษาคหกรรม ศาสตร์ตั้งแต่ปริญญา ตรีถึง ปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรค์องค์ ความรู้ และมี สมรรถนะในการ แข่งขันให้สอดคล้องกับ เศรษฐกิจฐานความรู้	จาก ประเพณี ปฏิบัติ สู่ นโยบาย ของรัฐ

ตารางที่ 6 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

กรอบของหลักสูตร และการจัด การเรียนการสอน	ยุคสมัย						สรุปวิวัฒนาการ
	ยุคที่ 1 ฟื้นฟูประเทศ	ยุคที่ 2 สัมพันธ์ต่างชาติ	ยุคที่ 3 กำเนิด สถาบันอุดมศึกษา	ยุคที่ 4 อิทธิพลต่างชาติ	ยุคที่ 5 ธุรกิจอุตสาหกรรม	ยุคที่ 6 กระแสโลกาภิวัตน์	
การบริหารจัดการ	ประชาชนจัดการศึกษา กันเองตามอัธยาศัย และความถนัดของ ผู้สอนมีบ้านวัดวังเป็น แหล่งความรู้	จากบ้านวัดวังเริ่มมี โรงเรียนมิชชันนารี และโรงเรียนสำหรับ สตรีของรัฐ มี มิชชันนารีและผู้มี ความชำนาญการเป็น ผู้สอน ได้รับการ สนับสนุนจากรัฐและ การบริจาค	จัดการศึกษาในระบบใน โรงเรียนของรัฐและของ เอกชน มีผู้สอนทั้งชาว ไทยและชาวต่างชาติ ไม่ เน้นต้องมีปริญญา ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาคและรายได้ของ สถานศึกษา	จัดการศึกษาเป็น ระบบในวิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา และ มหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็น สถาบันอุดมศึกษามี ข้าราชการครูที่มี วิทยฐานะ ได้รับการ สนับสนุนจากรัฐ การ บริจาคและรายได้ของ สถานศึกษา	จัดการศึกษาแบบเป็น ระบบในสถาบันราช ภัฏ สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัย ของรัฐทั้งในระบบ เปิดและระบบปิด มี ข้าราชการครูที่มี วิทยฐานะ ได้รับการ สนับสนุนจากรัฐ การ บริจาคและรายได้ของ สถานศึกษา	จัดการศึกษาใน มหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งในระบบเปิดและ ระบบปิด มี ข้าราชการและ พนักงาน มหาวิทยาลัย ได้รับ การสนับสนุนจากรัฐ การบริจาคและรายได้ ของสถานศึกษา	จากการศึกษาตาม อัธยาศัย ในบ้าน วัดวัง สู่ สถาบันอุดมศึกษ าสมบูรณ์แบบ

ตารางที่ 6 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

กรอบของหลักสูตร และการจัด การเรียนการสอน	ยุคสมัย						สรุปวิวัฒนาการ
	ยุคที่ 1 ฟื้นฟูประเทศ	ยุคที่ 2 สัมพันธ์ต่างชาติ	ยุคที่ 3 กำเนิดสถาบัน อุดมศึกษา	ยุคที่ 4 อิทธิพลต่างชาติ	ยุคที่ 5 ธุรกิจอุตสาหกรรม	ยุคที่ 6 กระแสโลกาภิวัตน์	
หลักสูตร	สืบสานวัฒนธรรม ไทยเป็นหลักสูตรอย่าง ไม่เป็นทางการ 2 ประเภท วัฒนธรรม หลวง กับ วัฒนธรรม ราษฎร์ สาระวิชาใน 4 ด้าน คือ -อาหาร -เสื้อผ้าและสิ่งทอ -งานประดิษฐ์ -การเลี้ยงดูเด็ก	เรียนรู้ศิลปะและหลัก ของการครองเรือนที่ เป็นมรดกตกทอดและ นำวัฒนธรรม ตะวันตกมา ผสมผสานเพื่อการ อาชีพ หลักสูตรคือ ผู้สอน สาระวิชาใน 4 ด้าน -อาหาร -เสื้อผ้าและสิ่งทอ -การจัดการ บ้านเรือน -การตกแต่งภายใน	เรียนรู้ช่างดั้งเดิมของ ไทย การเรือน เป็น คหกรรมศาสตร์ เป็น หลักสูตรอย่างเป็นทางการ ในระดับ ประกาศนียบัตร สาระใน 4 สาขาวิชา -อาหารและโภชนาการ -เสื้อผ้าและสิ่งทอ -การจัดการบ้านเรือน และบริโภคศึกษา -การตกแต่งบ้านและ การตกแต่งภายใน	เรียนรู้ไปประกอบ อาชีพ และการเป็น คหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับ ปริญญาตรี สาระใน 5 สาขาวิชา -อาหารและ โภชนาการ -เสื้อผ้าและสิ่งทอ -การจัดการ บ้านเรือนและ บริโภคศึกษา -การตกแต่งบ้านและ การตกแต่งภายใน -พัฒนาการเด็กและ ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว	ผลิตบัณฑิตในสาขาที่ เป็นที่ต้องการของ ตลาด และการเป็น นักวิจัยเพื่อพัฒนา องค์ความรู้ใหม่ ใน ระดับปริญญาตรี 5 สาขาวิชา และ ปริญญาโท 4 สาขาวิชา -อาหารและ โภชนาการ -เสื้อผ้าและสิ่งทอ -การตกแต่งบ้านและ การตกแต่งภายใน -พัฒนาการเด็กและ ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว	ผลิตบัณฑิตใน สาขาวิชาที่สามารถ ประกอบธุรกิจทางค หกรรมศาสตร์ และ การเป็นนักวิจัยด้วย นวัตกรรมที่ หลากหลายในยุค โลกาภิวัตน์มีหลักสูตร ในระดับปริญญาเอก 3 สาขาวิชา -อาหารและ โภชนาการ -เสื้อผ้าและสิ่งทอ -พัฒนาการเด็กและ ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว	จากวัฒนธรรม หลวง/วัฒนธรรม ราษฎร์ สู่ นวัตกรรมที่ หลากหลายใน กระแสโลกาภิวัตน์

ตารางที่ 6 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศ-าสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

กรอบของหลักสูตร และการจัด การเรียนการสอน	ยุคสมัย						สรุปวิวัฒนาการ
	ยุคที่ 1 ฟื้นฟูประเทศ	ยุคที่ 2 สัมพันธ์ต่างชาติ	ยุคที่ 3 กำเนิดสถาบัน อุดมศึกษา	ยุคที่ 4 อิทธิพลต่างชาติ	ยุคที่ 5 ธุรกิจอุตสาหกรรม	ยุคที่ 6 กระแสโลกาภิวัตน์	
การเรียนการสอน	การศึกษาตาม ประเพณีตาม อริยาไยของผู้สอน ด้วยการเป็นลูกมือ สังเกตลงมือทำตาม ต้นแบบ ผู้สอนให้ คำแนะนำตามความ ชำนาญการของ ผู้สอน	การเรียนการสอนตาม แบบตะวันตก มี วัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้การอธิบาย สาธิต และฝึกปฏิบัติจนเกิด เทคนิค ประเมินผล งานโดยผู้สอน	จัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับความ สนใจ ทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติจนเกิดความคิด รวบยอด ผ่านเกณฑ์ที่ กำหนด	จัดการเรียนการสอน ตามกรอบของ หลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ จนเกิดความชำนาญ การผ่านเกณฑ์ที่ กำหนด	จัดการเรียนการสอน ตามกรอบของ หลักสูตรที่กำหนดไว้ ฝึกปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและใน ภาคสนามจนเกิด ความเชี่ยวชาญเพื่อ เพิ่มคุณค่า ผ่าน เกณฑ์ที่กำหนด	จัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ มีความ ยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ตามศักยภาพ ของตนเอง ด้วย เทคโนโลยี สารสนเทศ และฝึก ปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและ ภาคสนาม ด้วย นวัตกรรมที่ หลากหลายจนมี สมรรถนะในการ แข่งขัน	จากเน้นการพัฒนา ทักษะในห้องถิ่น สู เน้นการพัฒนา สมรรถนะในการ แข่งขัน

ตารางที่ 6 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนธรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

กรอบของหลักสูตร และการจัด การเรียนการสอน	ยุคสมัย						สรุปวิวัฒนาการ
	ยุคที่ 1 ฟื้นฟูประเทศ	ยุคที่ 2 สัมพันธ์ต่างชาติ	ยุคที่ 3 กำเนิดสถาบัน อุดมศึกษา	ยุคที่ 4 อิทธิพลต่างชาติ	ยุคที่ 5 ธุรกิจอุตสาหกรรม	ยุคที่ 6 กระแสโลกาภิวัตน์	
ผู้สอน	มีความสัมพันธ์กับ ผู้เรียน เป็นการทำให้ ดูและคอยแนะนำ อย่างสม่ำเสมอ	เป็นผู้ชำนาญการ กำหนดวัตถุประสงค์ ร่วมกัน อธิบาย สาธิต ให้ฝึกปฏิบัติและคอย แนะนำแก้ไข ตลอดเวลา	มีความชำนาญการและ เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ให้ ความรู้และ สาธิต ขั้นตอน การปฏิบัติงาน	มีวิทยฐานะ ให้ความรู้ ทั้งด้าน ทฤษฎี และ ปฏิบัติด้วยการ สาธิต และให้ผู้เรียนฝึก ปฏิบัติ	มีวิทยฐานะ ให้ความรู้ ทั้งด้าน ทฤษฎี และ ปฏิบัติ ด้วยการฝึก ปฏิบัติใน ห้องปฏิบัติการและใน ภาคสนาม	มีวิทยฐานะ จัด หลักสูตรให้ ยืดหยุ่น ตาม ศักยภาพ ของ ผู้เรียน ด้วย เทคโนโลยี สารสนเทศ และฝึก ปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและ ภาคสนาม	จากผู้รู้ใน ครอบครัว/ท้องถิ่น สู่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตาม วิทยฐานะ
ผู้เรียน	เรียนตาม ฐานะตาม ชนชั้นทางสังคม ด้วย การเป็น ลูกมือสังเกต และ ปฏิบัติตาม ต้นแบบ	กำหนดวัตถุประสงค์ ร่วมกับผู้สอน ฝึก ปฏิบัติจนเกิดเป็น เทคนิค	เลือกเรียนตาม ความ สนใจ ทั้งด้าน ทฤษฎี และ ปฏิบัติด้วยการ ทดลอง ปฏิบัติจนทำให้เกิด ความคิดรวบยอด	เลือกเรียนตาม ความ สนใจ ในหลักสูตรที่ ต้องการ เรียนทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติจน เกิด ความชำนาญการ	เลือกเรียนตาม ความ สนใจ ในหลักสูตรที่ ต้องการ ในการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและ ภาคสนามเพื่อ เพิ่ม คุณค่า	เลือกเรียนตาม ศักยภาพของตนเอง ด้วย เทคโนโลยี สารสนเทศ และฝึก ปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและ ภาคสนามจนมี สมรรถนะในการ แข่งขัน	จาก ลูกมือ ที่ พัฒนาการ สังเกต ฝึกปฏิบัติตาม ต้นแบบ สู่การมี สมรรถนะในการ แข่งขัน

ตารางที่ 6 แสดงวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ในกรอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า

นโยบาย

ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ สืบทอดวัฒนธรรมวิถีชีวิตจากสมัยกรุงศรีอยุธยา และการประกอบอาชีพเพื่อการยังชีพ

ยุคที่สอง ถ่ายทอดวิชาเพื่อเป็นมรดกตกทอดตามความสัมพันธ์ มีการเปิดโรงเรียนหญิงของสตรี โรงเรียนมิชชันนารี เพื่อสอนวิชาการเรือน

ยุคที่สาม จัดการศึกษาเป็นระบบ จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือน เน้นการฝึกหัดครู

ยุคที่สี่ จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิค และเริ่มมีคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรีที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เน้นการผลิตบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพสนองการลงทุนจากต่างชาติ

ยุคที่ห้า จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์เพื่อผลิตบุคลากรตอบสนองความต้องการของตลาดในการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจการเกษตรสู่อุตสาหกรรม เปิดหลักสูตรระดับปริญญาโทที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุคที่หก จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้และมีสมรรถนะในการแข่งขันให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้

การบริหารจัดการ

ยุคที่หนึ่ง ประชาชนจัดการศึกษาตนเองตามอัธยาศัยและความถนัดของผู้สอน มีบ้านวัดวัง เป็นแหล่งความรู้

ยุคที่สอง จากบ้านวัดวัง เริ่มมีโรงเรียนมิชชันนารี และโรงเรียนสำหรับสตรีของรัฐ มีมิชชันนารี และผู้มีความชำนาญการเป็นผู้สอน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและการบริจาค

ยุคที่สาม จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐและของเอกชน มีผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่เน้นต้องมีปริญญา ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถานศึกษา

ยุคที่สี่ จัดการศึกษาเป็นระบบในวิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ มีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน

ยุคที่ห้า จัดการศึกษาเป็นระบบในสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน

ยุคที่หก จัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการ และพนักงานมหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน

หลักสูตร

ยุคที่หนึ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทยเป็นหลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท วัฒนธรรมหลวง กับวัฒนธรรมราษฎร์ สารวิชาใน 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งทอ งานประดิษฐ์ การเลี้ยงดูเด็ก

ยุคที่สอง เรียนรู้ศิลปะและหลักของการครองเรือนที่เป็นมรดกตกทอด และนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานเพื่อการอาชีพ หลักสูตรคือผู้สอน สารวิชาใน 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือน การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ยุคที่สาม เรียนรู้ช่างดั้งเดิมของไทย การเรือน เป็นครุคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรอย่างเป็นทางการ ในระดับประกาศนียบัตร สารวิชาใน 4 สาขา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือนและบริโภคนศึกษา และการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ยุคที่สี่ เรียนรู้ไปประกอบอาชีพ และการเป็นครุคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี สารวิชา 5 สาขา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือนและบริโภคนศึกษา การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ยุคที่ห้า ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดและการเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ในระดับปริญญาตรี 5 สาขาวิชา และในระดับปริญญาโทเพียง 4 สาขาวิชา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ยุคที่หก ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่สามารถประกอบธุรกิจทางคหกรรมศาสตร์ และการเป็นนักวิจัยด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์ มีหลักสูตรในระดับปริญญาเอก 3 สาขาวิชา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

การเรียนการสอน

ยุคที่หนึ่ง การศึกษาตามประเพณีตามอัธยาศัยของผู้สอนด้วยการเป็นลูกมือ สังเกตลงมือทำตามต้นแบบ ผู้สอนให้คำแนะนำตามความชำนาญการของผู้สอน

ยุคที่สอง การเรียนการสอนตามแบบตะวันตก มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้การอธิบาย สาธิต และฝึกปฏิบัติจนเกิดเทคนิค ประเมินผลงานโดยผู้สอน

ยุคที่สาม จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความคิดรวบยอดผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ยุคที่สี่ จัดการเรียนการสอนตามผ่านเกณฑ์ที่กำหนดกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ

ยุคที่ห้า จัดการเรียนการสอนตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ฝึกปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและภาคสนามจนเกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มคุณค่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ยุคที่หก จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตาม ศักยภาพของตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนาม ด้วย นวัตกรรมที่หลากหลายจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ผู้สอน

ยุคที่หนึ่ง มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เป็นการทำให้ดู และคอยแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

ยุคที่สอง เป็นผู้ชำนาญการ กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้เรียน อธิบายสาธิต ให้ฝึกปฏิบัติ และคอยแนะนำแก้ไขตลอดเวลา

ยุคที่สาม มีความชำนาญการและเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ให้ความรู้และสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ยุคที่สี่ มีวิทยฐานะให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการสาธิตและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ

ยุคที่ห้า มีวิทยฐานะให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการฝึกปฏิบัติในห้อง ปฏิบัติการและในภาคสนาม

ยุคที่หก มีวิทยฐานะจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น ตามศักยภาพของผู้เรียน ด้วยเทคโนโลยี สารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนาม

ผู้เรียน

ยุคที่หนึ่ง เรียนตามฐานะตามชนชั้นทางสังคม ด้วยการเป็นลูกมือสังเกตและปฏิบัติตาม ต้นแบบ

ยุคที่สอง กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้สอน ฝึกปฏิบัติจนเกิดเทคนิค

ยุคที่สาม เลือกเรียนตามความสนใจ ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยการทดลองปฏิบัติจนเกิด ความคิดรวบยอด

ยุคที่สี่ เลือกเรียนตามความสนใจในหลักสูตรที่ต้องการ เรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิด ความชำนาญการ

ยุคที่ห้า เลือกเรียนตามความสนใจในหลักสูตรที่ต้องการ เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและในภาคสนามเพื่อเพิ่มคุณค่า

ยุคที่หก เลือกเรียนตามศักยภาพของตนเองด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและภาคสนามจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ตอนที่ 3 แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

วิธีการศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 11 คน (ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์) และการวิเคราะห์สาระจากเอกสาร จำนวน 12 เล่ม (ภาคผนวก ฉ เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต) แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อค้นพบ ในประเด็น นโยบายการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ผู้วิจัยแสดงให้เห็นถึงประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจำนวนผู้แสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ดังแสดงในตารางที่ 7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นในประเด็นแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

รายการความคิดเห็น	จำนวนผู้แสดงความคิดเห็น		
	อาจารย์ผู้สอน	ผู้ประกอบการอาชีพ	รวม
นโยบาย			
- ยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3	-	3
- ควรปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐาน สากล	4	3	7
- มีความร่วมมือกับผู้ประกอบการ ชุมชน	3	3	6
- มีเสรีภาพทางวิชาการ	5	1	6
- ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของคหกรรมศาสตร์ในแง่ ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต	3	-	3
- ยังคงเอกลักษณ์และความเป็นไทยที่เข้าสู่สากลได้	3	1	4
การบริหารจัดการ			
- การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	1	-	1
- ควรการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ มากขึ้น	3	2	5
- ควรมีอิสระในการบริหารจัดการ	2	-	2
- ควรเน้นจัดการศึกษาในแบบมหาวิทยาลัยเสมือน	2	-	2
หลักสูตร			
- ควรบูรณาการเนื้อหาวิชาให้มากขึ้น	4	2	6
- ควรใช้นวัตกรรมที่หลากหลายมากขึ้น	3	1	4
- ควรอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4	3	7
- หลักสูตรควรมีความหลากหลายมากขึ้น	4	2	6
- ควรมีหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรเพื่อการฝึกอบรม	5	3	8
- หลักสูตรควรเน้นการสร้างศักยภาพของผู้เรียนตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3	-	3

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นในประเด็นแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต

รายการความคิดเห็น	จำนวนผู้แสดงความเห็น		
	อาจารย์ผู้สอน	ผู้ประกอบการอาชีพ	รวม
หลักสูตร (ต่อ)			
- ควรมีความเป็นสหสาขาวิชา	3	1	4
- หลักสูตรทางด้านอาหารควรเน้นใน 3 ลักษณะ เพื่อการประกอบธุรกิจ เพื่อสุขภาพ เพื่อการบริการอาหาร	2	2	4
- จัดให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ในทุกศาสตร์ของคหกรรมศาสตร์	3	2	5
- ควรส่งเสริมสาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว และสาขาการจัดการบ้านเรือนและบริเวณศึกษา ซึ่งนับวันจะถูกลดความสำคัญลง	3	2	5
การเรียนการสอน			
- เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5	6	11
- จัดการเรียนการสอนให้มีการยืดหยุ่นมากขึ้น	3	3	6
- เน้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์	5	3	8
- เน้นให้เกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ	2	1	3
- เน้นพัฒนาสมรรถนะเพื่อเข้าสู่การแข่งขันเวทีโลก	3	6	9
- เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้เทคโนโลยีในศาสตร์ของตน	5	5	10
- เน้นทักษะในการคิด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ	5	6	11
ผู้สอน			
- ควรเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียน	3	1	4
- ควรพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ	5	4	9
- ผู้สอนขาดความหยิ่งลึกในศาสตร์ของตน	1	-	1

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นในประเด็นแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต

รายการความคิดเห็น	จำนวนผู้แสดงความคิดเห็น		
	อาจารย์ผู้สอน	ผู้ประกอบการอาชีพ	รวม
ผู้เรียน			
- ควรเรียนรู้ตามศักยภาพของตน	2	2	4
- ควรใช้การเรียนแบบสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ	3	1	4
- ควรมีสมรรถนะในการแข่งขันในเวทีโลกได้	3	6	9
- ควรมีความรู้พื้นฐานอย่างดีในด้านภาษาอังกฤษและการใช้คอมพิวเตอร์	5	6	11
- ควรมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ	5	6	11

ตารางที่ 7 แสดงว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นในประเด็นนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน ไปในทิศทางที่ต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ให้สามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ควรมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดของผู้เรียน แต่ในขณะเดียวกันควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ และในขณะเดียวกันยังคงยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภูมิคุ้มกันให้กับบัณฑิตในอนาคตที่จะสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นว่า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของคหกรรมศาสตร์ในแง่ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นงานของคหกรรมศาสตร์ ที่สามารถนำไปพัฒนาบ้าน ครอบครัวและสังคมได้ และในขณะเดียวกันสาขาวิชาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว และสาขาการจัดการบ้านเรือนและบริเวณศึกษาถูกลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์มองถึงปัญหาของผู้สอนที่ขาดความหยิ่งลึกในศาสตร์ของตนอีกด้วย

จากประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เมื่อนำสังเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์สาระในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคตผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคตในประเด็นของนโยบาย การบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียนตามรายละเอียดดังนี้

นโยบาย

ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

รัฐมีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน ที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต มีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงาน สร้างรายได้ โดยยึดหลัก การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน โดยมีประเด็นที่สำคัญในด้านการจัดการศึกษา คือ การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และจะต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

ในการผลิตสินค้าและบริการมีแนวโน้มที่จะมีมาตรฐานเหนือมาตรฐาน คือ การที่ประเทศหนึ่งผลิตสินค้าที่ผ่านมาตรฐานของประเทศตนเองแล้ว ไม่ได้หมายความว่าจะสามารถนำเข้าไปขายอีกประเทศหนึ่งได้ เพราะเขาอาจมีมาตรฐานของเขาควบคุมอยู่ ผู้ผลิตจึงต้องผลิตสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐานทั้งสองมาตรฐาน นั่นคือ ต้องศึกษาตลาดและศึกษาความต้องการของลูกค้า และผลิตสินค้าให้ตามมาตรฐานของแต่ละประเทศ เพราะฉะนั้นการที่มีมาตรฐานเหนือมาตรฐานจึงกระทบต่อคหกรรมศาสตร์ คือ ต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และต้องใช้มาตรฐานล่าสุดเสมอ ซึ่งโลกจะเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ผู้สอนคหกรรมศาสตร์จะต้องตามให้ทัน (Friedman, 2005)

ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อประเทศไทย โดยด้านหนึ่งประเทศไทยจะมีโอกาสมากขึ้นในการขยายตลาดสินค้าเพื่อสุขภาพ และการให้บริการด้านอาหารสุขภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแพทย์พื้นบ้าน สถานที่ท่องเที่ยวและการพักผ่อนระยะยาวของผู้สูงอายุ จึงนับเป็นโอกาสในการที่จะพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยและนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็จะเป็นภัยคุกคามในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือและทักษะไปสู่ประเทศที่มีผลตอบแทนสูงกว่า ขณะเดียวกันการแพร่ขยายของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน ทำให้การดูแลและป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์เป็นไปอย่างลำบากมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

แนวโน้มวัฒนธรรมเริ่มจากที่เราสามารถหาความรู้ได้ทุกช่องทาง internet สามารถที่จะส่งผ่านข้อมูลได้อย่างรวดเร็วในหลายวิธีการ เช่น ทาง internet SMS เป็นต้น โดยที่ทุกคนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ก็มีสิทธิเท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นความเป็นผู้ชำนาญพิเศษต้องเกิดขึ้นจากทักษะ เช่น เข้าไปดูตำราการทำอาหารว่าทำอย่างไร ก็สามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกคน ทั้งหมดเป็นเรื่องของวัฒนธรรมในเมื่อทุกคนสามารถหาข้อมูลได้หมด ทำให้ทุกคนต้องทำตัวให้ดี เพราะถ้าหากทำสิ่งไม่ดีไว้ บุคคลอื่นก็จะสืบค้นข้อมูลของเราได้เช่นกัน ทำให้เราจะต้องมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำกับว่าเราต้องปฏิบัติตนให้ดี ไม่เช่นนั้นจะเสื่อมเสียชื่อเสียงได้ และแนวโน้มในอนาคตจะไม่มีเรื่องของกาลเทศะ คือ ไม่ว่าเวลาไหนเราก็จะสามารถส่งข้อความถึงทุกคนได้ในทุกเวลาทั่วโลก ผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งข้อความติดต่อทางอินเทอร์เน็ต ไปยังสหรัฐอเมริกา ซึ่งเวลาต่างกับประเทศไทยอย่างมาก ผู้รับไม่จำเป็นต้องติดต่อกลับมาทันที เมื่อพร้อมที่จะดูข้อมูลก็สามารถดูได้ทันที และแนวโน้มของโลกในอนาคตจะเป็นลักษณะภาพเสมือน คือ การติดต่อสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ไม่จำเป็นต้องพบกันซึ่งหน้า เป็นการติดต่อผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การมีเลขานุการ ในปัจจุบันเริ่มนิยมสาวชาวอินเดียที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการใช้ภาษาทำหน้าที่เลขานุการ ผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยอาจจะไม่เคยพบตัวจริงกันมาก่อนเลยก็เป็นไปได้ (Friedman, 2005)

ประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องหันมามองว่าตัวเองมีเอกลักษณ์อะไรที่เด่น เรื่องอะไรที่ทำได้ดีที่สุด ที่จะอยู่รอดได้ ยิ่งโลกาภิวัตน์มากขึ้น คนจะยิ่งนึกถึงวัฒนธรรมนี้ถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่เป็นสุดยอดของวัฒนธรรมของตนมากขึ้น เมื่อให้ตนแตกต่างจากคนทั้งโลก ยิ่งทุกวันทุกคนมีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันมากเท่าไร ยิ่งต้องทำให้มีท้องถิ่นอภิวัตน์มากขึ้นเท่านั้น (Boyett and Boyett, 2001) แต่อย่างไรก็ตามพลังของชุมชนจะกลับคืนมา แต่จะเป็นในลักษณะของชุมชนในภูมิภาค เช่น EU (Economic Union) AFTA (Asian Free Trade Area) ที่ทำให้เกิดสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำธุรกิจ เช่น สมาคมโรงแรม สมาคมการตกแต่งภายใน สมาคมการผลิตเสื้อผ้า เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถกำหนดนโยบาย กำหนดความต้องการของโลก โดยใช้พลังอำนาจของผู้ชำนาญการในอาชีพของตน และส่งผลต่ออนาคตในการทำธุรกิจ ยิ่งจะไม่มีกำแพงระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และในด้านภาษา มาเป็นตัวขวางกั้นอีกด้วย (Friedman, 2005)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ผูกติดกับศาสตร์คหกรรมศาสตร์ ศาสตร์คหกรรมศาสตร์เกิดขึ้นในครอบครัว ผูกติดกับภูมิปัญญาของคน วิถีชีวิต ตัววัฒนธรรมเองเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับศาสตร์ของคหกรรมศาสตร์ทุกสาขา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คหกรรมศาสตร์จะต้องเป็นผู้นำในเรื่องการนำวัฒนธรรมไทยวิถีชีวิตของคนไทยกลับคืนมา แต่ในขณะเดียวกันก็ควรต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความเป็นไทยที่เข้าสู่สากลได้

สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยผลิตบุคลากรที่สามารถที่จะมีบทบาทโดยตรง ในการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ ให้มีความรู้ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และในฐานะที่เป็นหน่วยผลิตองค์ความรู้ใหม่ สถาบันอุดมศึกษาควรที่จะพยายามส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้สามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่ม และต่อยอดเข้าสู่ตลาดโลก สร้างระบบการศึกษาเฉพาะทาง (พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2546)

มหาวิทยาลัยควรมีเสรีภาพทางวิชาการ มีอิสระในการกำหนดเป้าหมายของตัวเอง อาจไม่จำเป็นจะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับอุดมศึกษาก็ได้ แต่ถ้ามีความจำเป็นในเรื่องของงบประมาณ เพื่อให้อยู่ในขอบข่ายของนโยบายของการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยก็จำเป็นจะต้องกำหนดเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน การอุดมศึกษาค่อนข้างจะเข้ามาควบคุมในแง่กระบวนการควบคุมคุณภาพของผลผลิต คือจะต้องมีผลผลิตอย่างไร ผู้เรียนจะมีงานทำมากน้อยแค่ไหน ซึ่งน่าจะเป็นผลกระทบในแง่ของกระบวนการมากกว่า

นโยบายในการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ในอนาคต ควรจะต้องเป็นไปตามกระแสความต้องการของตลาดโลก เกิดหลักสูตรแปลกใหม่ที่หลากหลายตามความต้องการของตลาด และเพิ่มวิชาชีพการบริการ ได้แก่ การโรงแรม การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเครื่องอุปโภคบริโภคที่สนองตลาดโลกในอนาคต และควรมีนโยบายในการจัดการศึกษามีการสร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการเพื่อความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน แต่ในขณะเดียวกันควรมุ่งเน้นส่งเสริมการจัดหลักสูตร เพื่อตอบสนองการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในเรื่องการดูแลเด็ก ดูแลผู้ป่วย ดูแลผู้สูงอายุที่กำลังจะเป็นต้องการและจำเป็นของสังคม จึงน่าจะส่งเสริมให้หลักสูตรในสาขาวิชาพัฒนาการเด็ก และความสัมพันธ์ในครอบครัวได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคน ที่เริ่มจากบ้านที่เป็นสังคมที่เล็กที่สุด ต่อไปจนถึงสังคมและประเทศชาติ แต่ผู้บริหารยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญในด้านนี้ มุ่งไปที่การพัฒนาสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด และสภาวะเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

การบริหารจัดการ

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี จะสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในด้านโอกาสและภัยคุกคาม จึงจำเป็นจะต้องเตรียมพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดังกล่าวในอนาคต โดยจะต้องมีการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ รวมถึงการที่จะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาผสมผสานร่วมกับจุดแข็งในสังคมไทย เช่น สร้างความเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เพื่อที่จะสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ มีการบริหารจัดการลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมกับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา ควรคำนึงถึงความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และความเป็นเลิศทางวิชาการ ให้สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นนิติบุคคล ในกำกับของรัฐ ดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการภายในการดูแลของสภาสถาบันตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ มีมาตรฐานและการประกันคุณภาพ จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในรายงานผลต่อต้นสังกัด และเปิดเผยต่อสาธารณชนทุกปี มีระบบประกันคุณภาพภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกห้าปี และต้องรายงานผลต่อต้นสังกัดและเปิดเผยต่อสาธารณชน คณาจารย์และผู้บริหาร มีฐานะเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่ต้องยึดถือมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลักในการประกอบวิชาชีพตามกฎหมาย ในส่วนของทรัพยากรในการลงทุนเพื่อการศึกษา สถานศึกษามีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นราชพัสดุที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการและเก็บค่าธรรมเนียม บรรดาราชาได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษา เป็นของสถานศึกษาโดยไม่ถือเป็นรายได้ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง งบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป จัดให้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลและเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐหรือเป็นองค์การมหาชน (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

สถาบันอุดมศึกษาต้องมีบทบาทในอนาคตคือ เป็นมหาวิทยาลัยในฐานะผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ เป็นผู้นำทางการศึกษา ผู้ฝึกอบรมผู้นำ ผู้นำของวิชาชีพต่าง ๆ ที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อก่อให้เกิดการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเสมือน ที่มุ่งเน้นการศึกษาทางไกล เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของสถาบันอุดมศึกษา และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ตามความต้องการและความสะดวกของผู้เรียนนอกเหนือจากการเรียนภายในสถาบันการศึกษา

หลักสูตร

ทุกอย่างสามารถไปถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร จากการเป็นโลกของความเชื่อมโยง ในขณะที่นักออกแบบเสื้อผ้าในยุโรปออกแบบเสื้อผ้าในปีค.ศ.2007 มีลักษณะของความเฉื่อย เช่น กระโปรงปลายเฉื่อย เพียงไม่ถึง 24 ชั่วโมง วงการแฟชั่นทั่วโลกก็รับรู้ได้เช่นกัน นอกจากนี้ การมี software สำเร็จรูปอย่างมากมาย ที่ทุกคนสามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ทันที ทำให้งานสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เช่น การทำธุรกิจ ก็สามารถซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปในการทำบัญชีซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ทันที สะดวกและรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องไปเรียนรู้เรื่องการทำบัญชีอย่างลึกซึ้ง การออกแบบและตกแต่งบ้านสามารถใช้ software สำเร็จรูปในการจำลองสภาพห้องที่ตกแต่งแล้วได้ตามต้องการ เพื่อเป็นภาพเสมือนว่าได้สิ่งที่เราต้องการหรือไม่ และสามารถปรับเปลี่ยนจนเป็นไปตามที่เราต้องการแล้ว ถึงจะนำไปใช้จริง เมื่อโลกมีความเชื่อมโยงกันได้อย่างรวดเร็วไม่มีอะไรขวางกัน

วิถีชีวิตคนจะเหมือนกันมากกว่าต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมในการแต่งตัว ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตร และค่านิยมในการตกแต่งบ้านที่ทุกคนในโลกสามารถใช้ด้วยกันได้ทั่วโลกตามที่ต้องการ ซึ่งทำให้ไม่อาจบ่งชี้ความแตกต่างของคนได้ เช่น คนเยอรมันอยู่อาศัยในบ้านทรงไทย ในขณะที่คนไทยอาจอยู่อาศัยในบ้านแบบบาหลี่ ในประเทศไทย เป็นต้น ทำให้วัฒนธรรมถูกกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกันทั่วโลก จึงเป็นเหตุให้คนยังต้องการมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น ทำให้ต้องมีท้องถิ่นอภิวัตน์ เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ ว่ายังมีตัวตนในโลกนี้ (Friedman, 2005; Teasdale and Ma Rhea, 2000)

เทคโนโลยีมีความเกี่ยวข้องกับระบบอุดมศึกษาของประเทศไทยอยู่ในระดับสูง การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยในอนาคต สามารถเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และภาคบริการเป็นไปได้อย่างยั่งยืน พึ่งตนเองได้ มีความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเทคโนโลยีมีฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะที่เน้นการประยุกต์ใช้ และพัฒนาต่อยอดความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว มาเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีที่นำเข้ามาได้อย่างเหมาะสม และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช และคณะ, 2546)

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ถือได้ว่าเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาทั้งในด้านการสร้างสรรคองค์ความรู้ของศาสตร์ในสาขาอื่น ๆ และในส่วนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีและกระบวนการเรียนรู้ การเก็บ การเชื่อมโยงและการเข้าถึงความรู้ การมาถึงของยุคข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบเศรษฐกิจที่จะต้องอาศัยความรู้เป็นฐานในการสร้างและเพิ่มพูนมูลค่า และคุณค่าให้แก่ทุกขั้นตอนของการผลิตสินค้าและบริการ ทำให้ทรัพยากรมนุษย์จะกลายเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันทำให้วัฒนธรรมถูกกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เคนนี่ดี (Kennedy, 1993) ได้กล่าวถึงแนวโน้มของศตวรรษที่ 21 ว่าเทคโนโลยีจะทำให้งานที่เคยมีอยู่ในอดีตผันสมัยและสาบสูญไป มีงานใหม่ ๆ และระบบการผลิต การให้บริการใหม่ ๆ เกิดขึ้นแทนที่ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างซับซ้อนและรวดเร็วในกลุ่มสังคมบางกลุ่มที่มีความพร้อมสำหรับศตวรรษที่ 21 และเอกัตบุคคลซึ่งเป็นนักวิชาชีพที่ให้บริการ ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาและความชำนาญพิเศษระดับสูง จะได้รับผลประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันคอมพิวเตอร์จะเป็นรากฐานสำคัญของสังคมและการศึกษา ทั้งนี้โลกอนาคตจะมีการเปลี่ยนงานบ่อยครั้ง การสื่อสารจะเป็นไปโดยอาศัยเทคโนโลยีและการใช้เวลา ไม่ว่าจะเป็นทำงาน การเรียน หรือสนทนาการจะเป็นไปอย่างยืดหยุ่น การดูแลเด็กเล็กจะเป็นสวัสดิการของนายจ้าง และลักษณะของบ้านในอนาคตจะมีลักษณะไฮเทคมากขึ้น ดังนั้นคอมพิวเตอร์จึงจะเป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษา ผู้เรียนในอนาคตจะต้องสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้อย่างดี เศรษฐกิจจะขึ้นอยู่กับความมอกงามของการแลกเปลี่ยนข้อมูล การศึกษาในอนาคตจะต้อง

พิจารณาถึงการศึกษสำหรับบุคคลกลุ่มใหญ่ โดยมีความร่วมมือกับชุมชนธุรกิจ สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และเครื่องมือไฮเทคที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงไป โดยลดการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งหลักสูตรน่าจะเปลี่ยนไปเป็นสหสาขาวิชา ที่อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นหลัก เนื้อหาสาระที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และหลักสูตรวิชาชีพ (พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2541)

หลังภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมา คหกรรมศาสตร์กลับมาเป็นที่สนใจ เนื่องจากช่วยให้อยู่รอดได้ คนที่ว่างงาน ตกงาน จะหันมาหาอาชีพเสริม โดยภาคเอกชนจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการจัดหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตบุคลากรให้ทำเป็น และสามารถไปประกอบอาชีพได้ทันที เช่น ร.ร.สอนตัดเย็บเสื้อผ้า แต่ในอนาคตควรเพิ่มทางด้านดีไซน์ การย้อม การทำลวดลายผ้า ให้มากขึ้น ทางด้านศิลปประดิษฐ์ น่าจะต้องมีจำนวนมากขึ้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้า และโรงเรียนที่สอนทางด้านอาหารควรมีเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันคหกรรมศาสตร์ในอนาคตควรมุ่งเน้นเอกลักษณ์ไทยให้สอดคล้องกับความเป็นสากล และเน้นบริบททางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในอนาคต ควรจะต้องสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และทักษะทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นยุคโลกาภิวัตน์ เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนางานอาชีพของตน และมีความสามารถในการที่จะใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการออกแบบเสื้อผ้า การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการออกแบบตกแต่งภายใน การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการควบคุมจำนวนสินค้า

ผู้เรียนคหกรรมศาสตร์ในแต่ละสาขาเพื่อไปประกอบอาชีพ จะต้องมีความรู้ในทุกศาสตร์ทางคหกรรมศาสตร์ ที่เป็นแก่นแท้ของคหกรรมศาสตร์เพื่อที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต และเป็นส่วนช่วยเสริมในสาขาเฉพาะทางที่เรียน ในลักษณะการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ผู้เรียนจะต้องได้รับประสบการณ์ในการทำวิจัย เนื่องจากจะเป็นหนทางที่ทำให้นักคหกรรมศาสตร์ สามารถคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ หรือหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการวิจัย โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมี software สำเร็จรูปมากมายเพื่อช่วยในการทำงาน แต่ผู้เรียนควรจะต้องมีความรู้พื้นฐานพอที่จะสามารถใช้งาน software ได้ หรือสามารถตรวจสอบได้หากมีได้เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

ในอนาคตศาสตร์ทางคหกรรมศาสตร์ที่ควรจะต้องส่งเสริมให้มากขึ้นคือ สาขาวิชาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากสภาพสังคมทำให้ครอบครัวไม่สามารถรับภาระในการดูแลเด็กเล็ก และดูแลผู้ป่วย หรือคนชราได้ ซึ่งผู้เรียนในสาขาวิชานี้จะมีความสามารถและมีความเข้าใจในเรื่องการดูแลผู้ป่วย การเลี้ยงดูเด็ก การอบรมเด็ก การดูแลบุคคลวัยต่าง ๆ หรือผู้ป่วยในบ้าน

อนามัยส่วนบุคคล อาหารเฉพาะโรค ยารักษาโรค ซึ่งผู้เรียนสามารถจะนำไปประกอบอาชีพได้ และ น่าจะเป็นที่ต้องการในสังคมในอนาคต นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในครอบครัว เพื่อช่วยสมาชิกใน ครอบครัวในเรื่องการดูแลครอบครัว เพื่อให้เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ควรเป็นวิชาที่มี การศึกษาวิจัยที่สัมพันธ์กับสวัสดิการทางสังคม สุขภาพของชุมชน โภชนาการ และการบริการ

สาขาอาหารและโภชนาการควรจะต้องมุ่งเน้นรายวิชาทางด้านอาหาร เพื่อการประกอบธุรกิจ โดยคำนึงถึง คุณภาพของอาหาร สุขภาพอาหาร การเก็บถนอมอาหาร การขนส่งอาหาร และ ความรู้ในเรื่องอาหารเพื่อสุขภาพ อาหารเฉพาะโรคต่าง ๆ และขณะเดียวกันต้องเรียนรู้ในด้านการ ตกแต่งอาหาร และมีความสามารถในการประกอบอาหารจำนวนมาก ๆ ในการจัดเลี้ยงได้ และ จะต้องมีความรู้และความสามารถในการประกอบอาหาร อาหารนานาชาติ อาหารไทย และการจัด ตกแต่งอาหารในลักษณะและโอกาสต่าง ๆ ขณะเดียวกันต้องสามารถประกอบที่จะอาหารไทยได้อย่าง มีคุณภาพ และรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของอาหารไทยไว้ ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับไปทั่วโลก

สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ กระแสสังคมเน้นการใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูปมากขึ้น เนื่องจากความ สะดวกสบาย ราคาถูก ดูแลรักษาง่าย และมีแบบที่หลากหลาย สาขาวิชานี้จึงควรที่จะมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ การดีไซน์ การใช้เครื่องจักร และเทคโนโลยี ในการผลิตสิ่งทอ เสื้อผ้า การออกแบบ เพื่อเข้าสู่วงการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าในอนาคต

สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน ในสาขานี้ส่วนที่สามารถที่จะนำไปประกอบ อาชีพและเป็นที่ยอมรับ คือในด้านงานประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อการตกแต่งบ้าน เช่น การจัดดอกไม้ การ ประดิษฐ์ดอกไม้ การประดิษฐ์สิ่งของเพื่อการตกแต่งบ้าน การประดิษฐ์สิ่งของเพื่อการใช้งาน ที่สามารถพัฒนาเป็นธุรกิจได้ ซึ่งในการสอนจะต้องให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ สามารถประยุกต์ใช้วัสดุต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณค่าและคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งคำนึงถึง สิ่งแวดล้อม

หลักสูตรสาขาต่าง ๆ ทางคหกรรมศาสตร์ จะต้องจัดให้มีความหลากหลายเพื่อสนองตอบ ความต้องการสำหรับกลุ่มบุคคลที่ต่างกัน เช่น หลักสูตรปกติ หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับคนที่ต้องการ พัฒนางานอาชีพของตนให้ดียิ่งขึ้น หลักสูตรสำหรับแม่บ้าน เพื่อนำไปใช้ในครอบครัว และหลักสูตร ระยะสั้น สำหรับคนที่ต้องการมีงานทำหรือเปลี่ยนอาชีพ และสิ่งที่สำคัญคือ หลักสูตรจะต้องสามารถ สร้างผู้เรียนให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับมาตรฐานในวิชาชีพนั้น ๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน ในขณะที่เดียวกันหลักสูตรต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ แต่ อย่างไรก็ตามหลักสูตรควรมุ่งเน้นการสร้างศักยภาพของผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ ในทุกสาขาวิชา นอกจากนี้สาขาวิชาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษาซึ่งเป็นการนำไปใช้ในวิถี ชีวิตของครอบครัว และสามารถนำไปปรับใช้ในงานอาชีพ ในเรื่องของการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ

ด้านทรัพยากร ด้านเวลา ด้านการดำเนินงาน กลับถูกลดความสำคัญลงอย่างมาก กลายเป็นเพียงรายวิชาในสาขาวิชาต่าง ๆ เท่านั้น

การเรียนการสอน

การเรียนการสอนในอนาคต ที่เหมาะสม ไม่ควรเน้นให้ตัดสินใจว่าผู้เรียนจะต้องเรียนอะไร แต่ผู้เรียนจะต้องคิดอะไร ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว นั่นคือสิ่งที่สำคัญที่สุดของการเรียนการสอนคือ มิใช่สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ แต่ต้องสอนให้ผู้เรียนคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนสรรค์สร้างความรู้ ความคิดด้วยตนเอง โดยการรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการศึกษาด้วยตนเอง สามารถที่จะพัฒนาความคิดและผลงานจนสร้างงานที่ตกผลึกทางปัญญาได้อย่างแท้จริง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2549) สามารถแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตได้ด้วยตนเอง มีทักษะในการที่จะจัดการกับความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนที่เกิดขึ้น เป็นผู้มีอิสระทางเศรษฐกิจ ตลอดจนถึงงานทำ ดังนั้น การศึกษาในอนาคต จำเป็นจะต้องเป็นการศึกษาสำหรับคนทุกวัย ทุกอาชีพ และเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ด้วยการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาให้คนมีความสมบูรณ์ขึ้น มีทักษะที่ดีขึ้นก็จะเอาตัวรอด ซึ่งจะต้องเป็นการลงทุนด้วยความร่วมมือกันระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้สอน ผู้บริหารธุรกิจ และผู้นำทางการเมือง ในการจัดการศึกษา

การเรียนการสอนในอนาคตควรจะต้องเน้นว่าผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากการที่ให้ความรู้และทักษะ เป็นรูปแบบการเสริมพลังอำนาจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม และจะต้องมีการบูรณาการเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันจะต้องเน้นให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะ ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และการเรียนการสอนควรจะต้องเรียนทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้มีความสมดุลกัน และมีความรู้อย่างลึกซึ้งในศาสตร์ของคหกรรมศาสตร์ ในลักษณะองค์รวมในทุกศาสตร์ของคหกรรมศาสตร์ ก่อนที่จะมุ่งเรียนในศาสตร์ที่ผู้เรียนสนใจเฉพาะทาง ในขณะเดียวกันจะต้องสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการแก้ปัญหาในการตัดสินใจ คือ การให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และในการเรียนการสอนทางคหกรรมศาสตร์ ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสาขาของตน ทั้งในสถานประกอบการ และการให้ผู้เรียนคิดโครงการในการฝึกประสบการณ์และดำเนินตามโครงการ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงและครอบคลุมทุกด้านในการปฏิบัติงานในชีวิตจริง ทั้งการวางแผน การดำเนินการตามแผน การแก้ปัญหา การปรับตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงาน การจัดการด้านการเงิน การตลาด การประชาสัมพันธ์ และทักษะทางวิชาชีพของตน และที่สำคัญคือการประเมินผลงาน เพื่อการมีสมรรถนะในการก้าวเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลกได้

นอกจากนี้การเรียนการสอน จะต้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในศาสตร์ของตน เพื่อเตรียมพร้อมในการประกอบอาชีพ ถ้าไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง

ควรจะมีเครือข่ายกับสถานประกอบการเพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถเรียนรู้ หรือความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จะทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในด้านการจัดหาเทคโนโลยี หรือจัดหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางลงได้

ในด้านการประเมินผลในอนาคต ควรเน้นการตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้า โดยอาศัยอิงเกณฑ์ การประเมินการศึกษาตั้งอยู่บนปรัชญาเพื่อพัฒนาตนเอง ควรมีมาตรฐานที่กำหนดโดยเกณฑ์ประเมินกลาง เพื่อเอื้ออำนวยต่อการบูรณาการในการข้ามคณะ และศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนการถ่ายโอนหน่วยกิตด้วย (พรชูลี อาชวอรุ่ง และคณะ, 2541)

ผู้สอน

ผู้สอนควรจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ของตนอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่สอน และมีทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีการวางแผนการสอน ดำเนินการสอนตามแผนที่วางไว้ และใช้วิธีการประเมินผลที่เหมาะสม ในขณะที่เดี่ยวควรจะต้องเปลี่ยนบทบาทของผู้สอน ให้เป็นลักษณะของการเสริมพลังอำนาจให้กับผู้เรียน เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน และสามารถที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างคุ้มค่า และผู้สอนจะต้องพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ จะต้องติดตามความเคลื่อนไหวในศาสตร์ของตนตลอดเวลา ด้วยการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และควรที่จะเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือการศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญผู้สอนจะต้องมีความรักในอาชีพของตน และยอมรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ พร้อมกับติดตามความเคลื่อนไหวของโลกในศาสตร์ของตนอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะนำปรับใช้ในการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ผู้สอนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนมักจะได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เป็นปัจจัยภายนอกอยู่แล้ว ผู้เรียนมีแรงจูงใจว่าอยากไปทำธุรกิจของตัวเอง อยากเป็นอะไร ผู้สอนจึงมีหน้าที่ทำให้ผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของผู้เรียน สร้างให้ผู้เรียนสามารถมีคุณค่าและคุณภาพจริงให้ได้ ครูคหกรรมศาสตร์ไม่ว่าสาขาใด ในการสอนจะต้องเอาศาสตร์ของการพัฒนาคนเสริมเข้าไป โดยการใช้หลักจิตวิทยาในด้านพัฒนาการ ที่ว่าคนแต่ละวัยมีการพัฒนาการแต่ละช่วงวัยอย่างไรแล้วสอดแทรกให้เหมาะสมกับวัย เพื่อสร้างทัศนคติ สร้างความรอบรู้ความคิดที่ถูกต้อง

ผู้เรียน

แนวโน้มของระบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงจากระบบการผลิตภาคเกษตรกรรม ไปสู่ระบบการผลิตภาคอุตสาหกรรมและการค้า ระบบการผลิตแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า ระบบการผลิตแบบพอยยังชีพนั้นเหมาะกับชุมชนขนาดเล็ก เมื่อนโยบายเปลี่ยนระบบการผลิตและการแลกเปลี่ยนทุน เปลี่ยนรูปแบบการงานและอาชีพให้หลากหลายและกว้างขวาง มีการทำงานนอกบ้านมากขึ้น แรงงานที่ใช้อยู่

ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในเรื่องการบริการมากกว่าการผลิตและการบริการมีแนวโน้มที่จะใช้แรงงานเพิ่มมากขึ้น และการดำเนินธุรกิจแบบระบบครอบครัวแต่เดิมจะค่อย ๆ หมดไป และถูกแทนที่โดยรูปของบริษัทยักษ์ใหญ่ นอกจากนั้นระบบเศรษฐกิจจะเน้นความชำนาญเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่ง จะได้รับการพิจารณาจ้างงานก่อนผู้ที่ไม่มีความชำนาญ (พรชูลี อชาวจำรุง และคณะ, 2546)

ในขณะที่กระแสวัฒนธรรมสากลได้ขยายเข้ามามากขึ้น ด้วยสื่อที่ไร้พรมแดน ความสามารถที่จะเป็นตัวของตัวเอง ไม่ถูกกระแสพัดพาไปมีความสำคัญมากขึ้น การรู้จักตนเอง รู้จักวัฒนธรรมของตนเอง เข้าใจลึกซึ้งเพียงพอที่จะใช้พลังของตนได้ ความสามารถในการหาสมดุลของกระแสสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเทศชาติ กลายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของตนเอง ประเทศชาติและสังคม (จรัส สุวรรณเวลา, 2545)

ผู้เรียน ผู้สอนต้องสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีภูมิปัญญาในความเป็นนักคหกรรมศาสตร์รู้จักการวางแผนเป้าหมายในชีวิต ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตน และมีความสามารถในการใช้การเรียนรู้แบบสืบค้นแบบนำตนเองด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถสรรค์สร้างความรู้ ความคิดด้วยตนเอง โดยการรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการศึกษาด้วยตนเอง สามารถที่จะพัฒนาความคิดและผลงานจนสร้างงานที่ตกผลึกทางปัญญาได้อย่างแท้จริง ผู้เรียนจะต้องถูกสร้างมาพร้อม ๆ กับหลักสูตร หลักสูตรไม่ได้สร้างความรู้ หลักสูตรสร้างคน ให้ผู้เรียนมีความรู้ในศาสตร์ของตน และรู้จักใช้ความรู้ในศาสตร์ของตนอย่างระมัดระวัง มีเหตุมีผล จึงจะเป็นภูมิคุ้มกันในอนาคต และในขณะที่เดียวกันจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม มีคุณสมบัติพร้อมที่จะเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลกได้ ผู้เรียนจึงควรที่จะมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานมีความตั้งใจให้เกิดคุณภาพการทำงานบนฐานความรู้และข้อมูลที่ถูกต้อง
2. มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการวิพากษ์ในเชิงวัฒนธรรม
3. มีความรู้ทางวิชาการในสาขาของตนอย่างลึกซึ้ง เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ เพื่อการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ
4. มีทักษะในการคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการนำหลักการวิจัยมาใช้แก้ปัญหา มีทักษะในการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติงานอาชีพในศาสตร์ของตน มีความสามารถในการประยุกต์ใช้สิ่งต่าง ๆ ได้ตามสถานการณ์ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ของตนได้อย่างคล่องแคล่ว
5. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน มีความซื่อสัตย์ อดทน ขยัน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความรับผิดชอบ มีความรักในอาชีพ ใฝ่รู้ กล้าที่จะคิดและกล้าที่จะทำ กล้าที่จะลงทุนผู้เรียนต้องเป็นคนที่ใฝ่เรียน หนักเอา เบาสู้ และมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต

เมื่อผู้เรียนเข้าสู่ระบบการทำงาน ควรจะต้องทำงานอย่างมืออาชีพ หมายถึง เป็นผู้ที่มีความสามารถและประสบการณ์สูงในงานที่ทำ การทำงานทุกครั้งจะทำได้บรรลุเป้าหมาย โอกาสที่จะล้มเหลว ผิดพลาดแทบจะต้องไม่มี ควรจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. มีความรู้อย่างแท้จริงในเรื่องที่ทำ รู้หลักวิชา รู้เหตุรู้ผล ที่ไปที่มาของเรื่องที่ทำอย่างรอบด้าน และสามารถคาดคะเนเพื่อหาหนทางแก้ไขได้กรณีที่มีเหตุผิดปกติเกิดขึ้น
2. มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้เหมาะสม ความสามารถนี้จะเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ ไหวพริบปฏิภาณ จนกลายเป็นความเชี่ยวชาญพิเศษที่คนทั่วไปไม่มี
3. มีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการ สื่อสารทำความเข้าใจได้ดี มีการสนทนาที่สร้างสรรค์ รู้จักถนอมอดกลั้น เพื่อที่จะได้ทำผลงานที่ตอบสนองความต้องการได้ถูกต้อง (พรชูลี อาชาวอำรุง และคณะ, 2546)

สาระในภาพรวมของแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต สามารถแสดงไว้ในตารางที่ 8 แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคตดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

กรอบของหลักสูตร และ การเรียนการสอน	วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรม ศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์	แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต
นโยบาย	จากประเพณีปฏิบัติ สู่นโยบายของรัฐ	ปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ด้วยเสรีภาพทาง วิชาการ และความร่วมมือจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหารธุรกิจ และผู้นำทางการเมือง
การบริหารจัดการ	จากการศึกษาตามอรรถาศัยในบ้านวัดวังสู่สถาบันอุดมศึกษาสมบูรณ์ แบบ	สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหารจัดการ จัด การศึกษาในมหาวิทยาลัยเสมือน
หลักสูตร	จากวัฒนธรรมหลวง/วัฒนธรรมราชฎีร์ สู่วัฒนธรรมที่หลากหลายใน กระแสโลกาภิวัตน์	บูรณาการเนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายร่วมกัน อนุรักษ์โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นให้สมดุล
การเรียนการสอน	จากเน้นการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น สู่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการ แข่งขัน	จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิด สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการ วิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม พัฒนาสมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวที โลก และแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง
ผู้สอน	จากผู้รู้ในครอบครัว/ท้องถิ่น สู่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวิทยฐานะ	ผู้อำนวยการความสะดวก คอยชี้แนะแนวทาง ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ตามศักยภาพของผู้เรียน
ผู้เรียน	จากลูกมือที่พัฒนาการสังเกตฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ สู่การมี สมรรถนะในการแข่งขัน	เรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้การสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศ จนสามารถดกผลึกทางปัญญา มีสมรรถนะ การแข่งขันในเวทีโลก

ตารางที่ 8 แสดงแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคนศึกษาระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ตามกรอบของหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่า

นโยบาย จากประเพณีปฏิบัติ สู่นโยบายของรัฐ แนวโน้มในอนาคต ปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้ เป็นไปตามมาตรฐานสากล ด้วยเสรีภาพทางวิชาการ และความร่วมมือจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหารธุรกิจ และผู้นำทางการเมือง

การบริหารจัดการ จากการศึกษาตามอัธยาศัยในบ้านวัดวัง สู่สถาบันอุดมศึกษาสมบูรณ์ แบบ แนวโน้มในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหารจัดการ จัด การศึกษาในมหาวิทยาลัยเสมือน

หลักสูตร จากวัฒนธรรมหลวง/วัฒนธรรมราชฎี สู่นวัตกรรมที่หลากหลายในกระแส โลกาภิวัตน์ แนวโน้มในอนาคต บูรณาการเนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายร่วมกัน อเนกวิชาโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นอภีวัตน์ให้สมดุล

การเรียนการสอน จากเน้นการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น สู่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการ แข่งขัน แนวโน้มในอนาคต จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิด สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม พัฒนา สมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก และแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง

ผู้สอน จากผู้รู้ในครอบครัว/ท้องถิ่น สู่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวิทยฐานะ แนวโน้มในอนาคต ผู้ อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทาง ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ตามศักยภาพของผู้เรียน

ผู้เรียน จากลูกมือที่พัฒนาการสังเกตฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ สู่การมีสมรรถนะในการแข่งขัน แนวโน้มในอนาคต เรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้การสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จนสามารถตกผลึกทางปัญญา มีสมรรถนะการแข่งขันในเวทีโลก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค
2. เสนอวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์
3. เสนอแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่างปี พ.ศ.2325-2548 เนื่องจาก การศึกษาที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์นั้น เป็นการจัดการศึกษาแบบไม่มีแบบแผน ไม่มีระบบการจัดการศึกษาที่แน่นอนและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ไม่ค่อยจะมีการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญในเชิงโครงสร้างมากนัก การศึกษาของไทยเริ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงและเริ่มมีระบบและมีแบบแผนที่แน่นอนในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย เอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ครอบคลุม สาระของคหกรรมศาสตร์ทั้ง 5 สาขา คือ

- 1.1 อาหารและโภชนาการ ประกอบด้วยสาระทางด้านอาหารหลัก 5 หมู่ หลักการประกอบอาหาร และอาหารกับการตกแต่ง
- 1.2 เสื้อผ้าและสิ่งทอ ประกอบด้วยสาระทางด้านการออกแบบและการตัดเย็บเสื้อผ้า ความรู้ด้านสิ่งทอ การเลือกเสื้อผ้า และการดูแลรักษาเสื้อผ้าในครอบครัว
- 1.3 การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษาประกอบด้วยสาระทางด้านเป้าหมาย ในการจัดการครอบครัว ทรัพยากรการจัดการครอบครัว และบทบาทของการจัดการที่มีต่อครอบครัว
- 1.4 การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายในประกอบด้วยสาระทางด้านบ้านที่นำอยู่อาศัยของครอบครัว การเลือกที่อยู่อาศัยของครอบครัว การจัดและดูแลรักษาที่อยู่อาศัย

1.5 พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วย สาระทางด้านกระบวนการสังคมประกิตและครอบครัวในฐานะที่เป็นระบบ การสร้างความสัมพันธ์เชิงพัฒนาในครอบครัว การปรับตัวของผู้ปกครองต่อการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการของเด็กวัฒนธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ที่มีผลกระทบและมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัว และการเป็นแบบอย่างในการให้ความรู้ความเข้าใจ และการจัดการด้านอารมณ์ของเด็ก

2. การศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาจากเอกสารที่เปิดเผยได้เท่านั้น ซึ่งประกอบด้วยเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง เอกสารชั้นต้น (Primary sources) หมายถึง เอกสารที่เป็นต้นฉบับ เป็นหลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ได้แก่ กฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา จดหมายราชการ จดหมายเหตุ พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส พระราชหัตถเลขา พระราชบันทึก พระราชกระแส พระบรมราชโองการ เอกสารทางราชการ หนังสือสั่งการ เอกสารส่วนบุคคล อุตตชีวประวัติ เป็นต้น เอกสารชั้นรอง (Secondary sources) หมายถึง เอกสารที่เขียนขึ้นหลังเหตุการณ์ โดยที่ผู้เขียนไม่ใช่ผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง ได้แก่ พงศาวดาร ประชุมกฎหมายประจำศก ประชุมหมายรับสั่ง ประชุมจารึก รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสืออ้างอิง รายงานประจำปี บรรณานุกรม พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือทั่วไป ตำราเรียน แบบเรียน หนังสือแปล หนังสือที่ระลึก เอกสารการประชุมวิชาการ เอกสารสัมมนา ชีวประวัติ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. การแบ่งยุคในสมัยรัตนโกสินทร์แบ่งตามปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของประเทศ เป็น 6 ยุค ดังนี้

ยุคที่หนึ่ง ฟื้นฟูประเทศ (พ.ศ.2325-2394)

ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ (พ.ศ.2394-2453)

ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย (พ.ศ.2453-2489)

ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ (พ.ศ.2489-2522)

ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติ (พ.ศ.2522-2542)

ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2548)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ แล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย พร้อมกำหนดกรอบการวิเคราะห์สาระ และตารางบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบวิเคราะห์สาระและโครงสร้างข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์สาระ (ภาคผนวก ค แบบวิเคราะห์สาระ) ประกอบด้วย รหัสเอกสาร แหล่งที่มา รายการอ้างอิง ยุคสมัย รัชกาล หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง หัวเรื่องย่อย สาระ และประเด็น เพื่อการบันทึกและประมวลสาระสำคัญแล้วดำเนินการออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูล จัดทำระบบการกำหนดรหัสเอกสาร (ภาคผนวก ข การกำหนดรหัสเอกสาร) และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP เพื่อดำเนินการสร้างระบบจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล โดยใช้โปรแกรม Microsoft Access 2002 XP ผู้วิจัยทดลองทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สาระลงในฐานข้อมูล เพื่อทดสอบระบบการบันทึกและสืบค้นฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถสืบค้นฐานข้อมูลตามหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ในแต่ละยุคสมัย ในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และสามารถแสดงผลข้อมูลที่ต้องการได้

ขั้นตอนที่ 3 ประมวลเอกสารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

ผู้วิจัยทำการสำรวจแหล่งจัดเก็บเอกสารทั้งเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง และดำเนินการประมวลเอกสารเบื้องต้น ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ (ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินเอกสาร)

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการอ่านสกัดจับประเด็น เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยลงในแบบวิเคราะห์สาระ พร้อมกำหนดรหัสเอกสาร แหล่งที่มา ผู้จัดทำเอกสาร ยุคสมัย รัชกาล หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง หัวเรื่องย่อย สาระ และประเด็น และบันทึกข้อมูลด้วยรหัสเอกสารลงในตารางบันทึกข้อมูลในแต่ละยุค (ตารางที่ 4 ตารางบันทึกข้อมูล) เพื่อตรวจสอบผลการจัดเก็บข้อมูลว่าได้ประเด็นครบตามที่ต้องการแล้วหรือไม่ หลังจากนั้นนำประเด็นที่ได้มาหาตีความวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและสรุป ตามกรอบการวิเคราะห์สาระเพื่อให้ได้มาซึ่งสาระสำคัญ ของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์แต่ละยุค

ขั้นตอนที่ 5 จัดสารบบข้อมูล

ผู้วิจัยนำสาระสำคัญที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 มาจัดสารบบตามกรอบการวิเคราะห์สาระ แล้วทำการบันทึกลงในฐานข้อมูล ด้วยโปรแกรม Microsoft Access 2002 XP เพื่อให้ได้สาระสำคัญที่จัดสารบบของวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบความถูกต้องครั้งที่ 1

ผู้วิจัยปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ ลำดับที่ 1 และ 2) เพื่อตรวจสอบสาระสำคัญ และการจัดระบบข้อมูลว่ามีความตรงตามเนื้อหา ความชัดเจน ความถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยนำข้อวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูล

ขั้นตอนที่ 7 ตรวจสอบความถูกต้องครั้งที่ 2

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 ปรึกษาขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน (ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ ลำดับที่ 3 และ 4) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์สาระตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผู้วิจัยนำข้อวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อมูล เพื่อให้ได้สาระสำคัญของสารบบของปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ในแต่ละยุค

ขั้นตอนที่ 8 จัดลำดับวิวัฒนาการ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 7 มาดำเนินการจัดลำดับของแต่ละยุคสมัย เพื่อให้ได้มาซึ่งวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แบ่งเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา และคหกรรมศาสตร์ใน 5 สาขาวิชา คือ สาขาอาหารและโภชนาการ สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ สาขาการจัดการบ้านเรือนและปริโภคศึกษา สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และสาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยครอบคลุมใน 6 ประเด็น ได้แก่ นโยบาย การบริหารจัดการหลักสูตร การเรียนการสอน ผู้สอน และผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 9 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 7 และขั้นตอนที่ 8 มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในลักษณะคำถามปลายเปิด (ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์) ดำเนินการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์ โดยต้องมีประสบการณ์ทางด้านการสอนคหกรรมศาสตร์ไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นอาจารย์ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 คน และผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสถานประกอบการต่าง ๆ โดยเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่

ปฏิบัติงานในสถานประกอบการต่าง ๆ และมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์ สาระ เพื่อให้ได้ข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ สรุปผลและนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการ ของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ตอนที่ 2 วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

ตอนที่ 3 แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

ตอนที่ 1 ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค

ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ละยุค พบว่า

ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

ยุคที่หนึ่ง ฟืนฟู่ประเทศ ฟุ้งพาดตนเองเพื่อความอยู่รอด ผลกระทบ สืบทอดความรู้คหกรรมศาสตร์เฉพาะภายในครอบครัวหรือตามความสัมพันธ์ที่มีต่อวัดวัง

ยุคที่สอง ระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อขาย ผลกระทบ ถ้ายทอดความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ตามความสัมพันธ์เพื่อการประกอบอาชีพ

ยุคที่สาม เข้าสู่ระบบทุนเสรีนิยม ผลกระทบ จัดการศึกษาทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาทั้ง 2 สถาน เพื่อการประกอบอาชีพ

ยุคที่สี่ ต้องการกำลังคนระดับกลางและระดับสูงเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลกระทบ จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคทั่วประเทศ เน้นการผลิตบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ยุคที่ห้า ก้าวเข้าสู่อุตสาหกรรมใหม่ ให้สามารถขยายการผลิตเพื่อการส่งออก ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ยุคที่หก เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เป็นระบบการผลิตภาคอุตสาหกรรมและการค้ามีรูปแบบการงานและอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรคองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้

ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

ยุคที่หนึ่ง ธรรมชาติทางสังคมแบบอารยธรรมสยาม ผลกระทบ เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ตามฐานะทางสังคม 3 ชั้น คือ ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ

ยุคที่สอง มีความสัมพันธ์กับต่างชาติ ผลกระทบ เรียนรู้คหกรรมศาสตร์ตามที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตามความชำนาญการของผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ยุคที่สาม ประชาชนต้องได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อการพัฒนาประเทศ ผลกระทบ เรียนรู้ คหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจ ตามพหุเหมาะแก่กับอัตภาพ

ยุคที่สี่ การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว รัฐจึงต้องเร่งขยายการจัดการศึกษา ผลกระทบ เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจเพื่อไปประกอบอาชีพและมุ่งผลิตครูคหกรรมศาสตร์

ยุคที่ห้า ค่านิยมในการทำงานเปลี่ยนจากมุ่งเข้ารับราชการเป็นมุ่งเข้าสู่วงการธุรกิจเอกชนเพื่อผลตอบแทนที่สูงกว่า ผลกระทบ เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจในสาขาที่หลากหลายในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดเพิ่มมากขึ้น

ยุคที่หก สังคมไทยเปลี่ยนแปลงตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ผลกระทบ เลือกเรียนคหกรรมศาสตร์ได้ตามความสนใจใน 5 สาขาวิชาที่มีแขนงวิชาหรือกลุ่มวิชาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

ยุคที่หนึ่ง รัฐไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษาโดยตรง ผลกระทบ ประชาชนจัดการศึกษาตนเองตามอัธยาศัย

ยุคที่สอง หลีกเลียงการเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ผลกระทบ เปิดโอกาสให้สตรีได้รับความรู้และขนบธรรมเนียมเช่นเดียวกับบุรุษ สนับสนุนให้สตรีศึกษาในโรงเรียน

ยุคที่สาม การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ผลกระทบ การศึกษาของหญิงได้รับความเสมอภาคกับชาย แต่หญิงมีภาระพิเศษตามธรรมชาติ จึงมีหลักสูตรต่างจากชายบ้างเล็กน้อย

ยุคที่สี่ ความรู้เสถียรภาพทางการเมือง และเป็นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลกระทบ นำการอุดมศึกษาเข้าไปเป็นกลไกในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในวิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี และมหาวิทยาลัยของรัฐ

ยุคที่ห้า รัฐมีนโยบายมุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาค และผลิตบุคลากรตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในสถาบันราชภัฏสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบเปิดและระบบปิดทั่วประเทศ

ยุคที่หก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ส่งผลให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบเปิดและระบบปิด ที่ต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและมีการประกันคุณภาพการศึกษา

ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

ยุคที่หนึ่ง องค์ความรู้จากการเกษตรแบบดั้งเดิม ผลกระทบ การเรียนแบบเป็นลูกมือด้วยการสังเกต พิจารณาและฝึกปฏิบัติ ตามต้นแบบ

ยุคที่สอง องค์ความรู้จากต่างชาติ ผลกระทบ การเรียนการสอนแบบตะวันตก เน้นการฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นเทคนิคโดยผู้ชำนาญการ

ยุคที่สาม รัชธิทธิพลการจัดการศึกษาแบบมีแบบแผนจากตะวันตก ผลกระทบ การเรียนการสอนสอดคล้องกับความสนใจ เน้นทั้งด้านทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจนเกิดความคิดรวบยอด

ยุคที่สี่ ได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากร วิทยาการ และเครื่องมือ จากสหรัฐอเมริกาในการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ ผลกระทบ การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์เป็นไปตามกรอบของหลักสูตร เน้นการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ

ยุคที่ห้า ให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อนำความรู้มาแปรเป็นวัตถุประสงค์เพื่อเร่งการส่งออกและเปิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ ผลกระทบ การเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์เป็นไปตามกรอบของหลักสูตร โดยใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ กระบวนการใหม่ ๆ ด้วยการฝึกปฏิบัติจนเกิดความเชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มคุณค่าของผลผลิต

ยุคที่หก กระแสโลกาภิวัตน์ จากพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ผลกระทบ การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

ยุคที่หนึ่ง มีวัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมชาวบ้าน ผลกระทบ หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์

ยุคที่สอง การนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ผลกระทบ เรียนรู้ศิลปะและหลักของการครองเรือนที่เป็นมรดกตกทอดและนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสาน

ยุคที่สาม มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดการรักชาติ ผลกระทบ เรียนรู้ช่างดั้งเดิมของไทย และเรียนการเรือนเพื่อไปเป็นครูคหกรรมศาสตร์ มีหลักสูตรอย่างเป็นทางการ

ยุคที่สี่ อิทธิพลตะวันตกเข้ามามีบทบาททั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การจัดการศึกษา ผลกระทบ นำแนวคิดการจัดการศึกษาแบบตะวันตกมาใช้ในการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ เน้นเพื่อการประกอบอาชีพใน 5 สาขาวิชา

ยุคที่ห้า วัฒนธรรมวัตถุนิยมอย่างตะวันตกไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยจนกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ผลกระทบ เปิดสาขาวิชาเพื่อช่วยในการพัฒนาครอบครัวชนบท พัฒนาชุมชน และพัฒนาอาชีพและการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ยุคที่หก ระบบชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไทยเปลี่ยนไปสู่ระบบอารยธรรมตะวันตก ผลกระทบ เปิดสาขาวิชาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดและสังคมในด้านการผลิตสินค้า และการบริการที่หลากหลายมากขึ้น

ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

ยุคที่หนึ่ง เป็นการศึกษาแบบไม่มีแบบแผน ผลกระทบ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ การสอนถือเป็นวิทยาทาน

ยุคที่สอง มีการปฏิรูปการศึกษา จัดการศึกษาแบบมีแบบแผน เริ่มมีโครงการศึกษาคั้งแรก พ.ศ.2441 ผลกระทบ เปิดโรงเรียนมิชชันนารี และเปิดโรงเรียนหญิงของรัฐ เพื่อเรียนการเรือน

ยุคที่สาม มีแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีมหาวิทยาลัยแห่งแรกคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลกระทบ จัดการศึกษาในระบบจัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือน เพื่อผลิตครูคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับประกาศนียบัตร

ยุคที่สี่ จัดตั้งมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพิ่มขึ้น ทั้งมหาวิทยาลัยในระบบปิดและระบบเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษามากที่สุด ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเปิดในมหาวิทยาลัยอื่นตามมา มีหลักสูตรทั้ง 5 สาขาวิชา

ยุคที่ห้า มีนโยบายปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอน ให้มีความสอดคล้องระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลกระทบ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีที่หลากหลายเพิ่มขึ้นและมีถึงระดับปริญญาโท ที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุคที่หก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และมีความสามารถในการประกอบอาชีพ ผลกระทบ ปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาไทย เอกลักษณ์ความเป็นไทย และสามารถ

ประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพได้ และมีการจัดการศึกษาในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ยุคที่หนึ่ง ประเพณีปฏิบัติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงถึงชนชั้นและฐานะ ผลกระทบ คุณภาพการใช้ชีวิตรวมทั้งการศึกษา เน้นความประณีต สำหรับชนชั้นสูง และความพิถีพิถันในชนชั้นกลาง

ยุคที่สอง ปฏิรูปประเทศเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศตามแบบตะวันตก โดยไม่ทิ้งความเป็นไทย ผลกระทบ การศึกษาวิทยาการแบบตะวันตกผสมผสานกับความเป็นไทย

ยุคที่สาม สนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย ผลกระทบ หญิงควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา

ยุคที่สี่ ออกกฎหมายสงวนอาชีพบางชนิดให้แก่คนไทย และมีการฟื้นฟูเหตุการณ์ไทย ผลกระทบ เปิดสอนครุศาสตร์บัณฑิต(คหกรรมศาสตร์) กระจายไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ยุคที่ห้า สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างเสริมลักษณะทางวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ให้แก่บัณฑิต ผลกระทบ มีหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายเพิ่มขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรี

ยุคที่หก การปฏิรูปการศึกษา กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อสร้างปัญญาและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ และคุณธรรม ผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น

ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ยุคที่หนึ่ง ศูนย์กลางการศึกษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ผลกระทบ วังเป็นศูนย์กลางของแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมหลวง

ยุคที่สอง ให้ความสำคัญกับการศึกษาของผู้ชายมากกว่าการศึกษาของสตรี ผลกระทบ ใช้ค่าตอบแทนเพื่อจูงใจให้เด็กผู้หญิงมาเรียนหนังสือ

ยุคที่สาม จัดการศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการ ผลกระทบ มีการจัดตั้งและขยายสถานศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

ยุคที่สี่ ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF ผลกระทบ จัดการศึกษาที่เอื้อให้แก่บุคคลทุกคนในระดับการศึกษาที่หลากหลาย

ยุคที่ห้า พัฒนาระบบบริหารให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัวมากขึ้น ผลกระทบ มีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ยุคที่หก จัดการเรียนให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงหลักสูตรคหกรรมศาสตร์สายครูเป็นหลักสูตร 5 ปี

ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ยุคที่หนึ่ง การผลิตปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต ผลกระทบ เรียนรู้การดูแลกิจการบ้านเรือนและสมาชิกในครอบครัว

ยุคที่สอง มีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด ผลกระทบ การทำอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า ซักผ้า รีดผ้า เย็บปักถักร้อย ประดิษฐ์ดอกไม้

ยุคที่สาม จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาเฉพาะทางหลายประเภทเพิ่มขึ้น ผลกระทบ เปิดหลักสูตรที่หลากหลายเพิ่มขึ้นเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมไทยและเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก

ยุคที่สี่ เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล ผลกระทบ มีการจัดหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรปกติที่หลากหลาย

ยุคที่ห้า มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผลกระทบ มีหลักสูตรในระดับปริญญาโทเพื่อการเป็นนักวิจัย เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ยุคที่หก สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผลกระทบ สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ยุคที่หนึ่ง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิง ผลกระทบ เรียนแบบเป็นลูกมือ สังเกตและฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ

ยุคที่สอง มีหลักสูตรมูลประถม และมัธยม ผลกระทบ สำหรับสตรีลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมวิชาการเรือน การดูแลเด็ก

ยุคที่สาม สถานที่เรียนของเด็กผู้หญิงมีน้อย ผลกระทบ มุ่งให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและสามารถปฏิบัติได้จริงในสาขาวิชาที่สนใจ

ยุคที่สี่ กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน ผลกระทบ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร คหกรรมศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน

ยุคที่ห้า เน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเพื่อการประกอบอาชีพขั้นสูง ผลกระทบ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน

ยุคที่หก สถาบันอุดมศึกษาเน้นการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมและภูมิปัญญาไทย ผลกระทบ หลักสูตรคหกรรมศาสตร์พัฒนาถึงในระดับปริญญาเอกเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญการพิเศษและเน้นในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

ยุคที่หนึ่ง สอนด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน ผลกระทบ การสอนถือเป็นวิทยาทาน

ยุคที่สอง ผู้สอนมีค่าตอบแทน ผลกระทบ ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านคหกรรมศาสตร์

ยุคที่สาม ขาดครูผู้สอนโดยเฉพาะต่างจังหวัด ผลกระทบ ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านคหกรรมศาสตร์ไม่จำเป็นต้องมีปริญญา

ยุคที่สี่ ต้องพัฒนาตนเองและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ผลกระทบ ครูคหกรรมศาสตร์ได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นครั้งแรก

ยุคที่ห้า มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างลึกซึ้ง และมีความรักในวิชาชีพ ผลกระทบ ผู้สอนคหกรรมศาสตร์มีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและสังคม

ยุคที่หก สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีการประเมินคุณภาพของผู้สอน ผลกระทบ ผู้สอนมีความรู้ ทักษะ และเทคนิคในการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ตัวเอง และสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ยุคที่หนึ่ง สืบทอดประเพณีปฏิบัติตามชนชั้นและฐานะ ผลกระทบ ได้เรียนตามฐานะตามชนชั้นทางสังคม

ยุคที่สอง ราษฎรทุกคนได้มีโอกาสในการศึกษา ผลกระทบ ถูกชักจูงให้มาเรียนเพื่อผลตอบแทน และผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพ

ยุคที่สาม เน้นการเรียนฝึกหัดครู เพื่อประกอบวิชาชีพครู ผลกระทบ มีหลักสูตรการเรียนมัธยมต้น มัธยมปลาย มัธยมอาชีพ อาชีวศึกษาต้นต้น อาชีวศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษาชั้นสูง

ยุคที่สี่ ประชาชนในสวนภูมิภาคมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น ผลกระทบ ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรและระดับการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

ยุคที่ห้า แสวงหาโอกาสในการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์วิชาชีพทั้งวิชาการและวิชาชีพ ผลกระทบ ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรและระดับการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

ยุคที่หก ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต ผลกระทบ ผู้เรียนเลือกเรียนในหลักสูตรที่หลากหลายตามศักยภาพและความสนใจ

ตอนที่ 2 สรุปวิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ในกรอบของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า

นโยบาย

ยุคที่หนึ่ง ฟื้นฟูประเทศ สืบทอดวัฒนธรรมวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพเพื่อการยังชีพ

ยุคที่สอง ถ่ายทอดวิชาเพื่อเป็นมรดกตกทอดตามความสัมพันธ์ มีการเปิดโรงเรียนหญิงของสตรี โรงเรียนมิชชันนารี เพื่อสอนวิชาการเรือน

ยุคที่สาม จัดการศึกษาเป็นระบบ จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือน เน้นการฝึกหัดครู

ยุคที่สี่ จัดตั้งวิทยาลัยเทคนิค และเริ่มมีคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เน้นการผลิตบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพสนองการลงทุนจากต่างชาติ

ยุคที่ห้า จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์เพื่อผลิตบุคลากรตอบสนองความต้องการของตลาดในการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจการเกษตรสู่อุตสาหกรรม เปิดหลักสูตรระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุคที่หก จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ และมีสมรรถนะในการแข่งขันให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้

การบริหารจัดการ

ยุคที่หนึ่ง ประชาชนจัดการศึกษากันเองตามอัธยาศัยและความถนัดของผู้สอน มีบ้านวัดวังเป็นแหล่งความรู้

ยุคที่สอง จากบ้านวัดวัง เริ่มมีโรงเรียนมิชชันนารี และโรงเรียนสำหรับสตรีของรัฐ มีมิชชันนารีและผู้มีความชำนาญการเป็นผู้สอน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและการบริจาค

ยุคที่สาม จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐและของเอกชน มีผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่เน้นต้องมีปริญญา ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถานศึกษา

ยุคที่สี่ จัดการศึกษาเป็นระบบในวิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ มีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน

ยุคที่ห้า จัดการศึกษาเป็นระบบในสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน

ยุคที่หก จัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการ และพนักงานมหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน

หลักสูตร

ยุคที่หนึ่ง สืบสานวัฒนธรรมไทยเป็นหลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท วัฒนธรรมหลวง กับวัฒนธรรมราษฎร์ สาระวิชาใน 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งทอ งานประดิษฐ์ การเลี้ยงดูเด็ก

ยุคที่สอง เรียนรู้ศิลปะและหลักของการครองเรือนที่เป็นมรดกตกทอด และนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานเพื่อการอาชีพ หลักสูตรคือผู้สอน สาระวิชาใน 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือน การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ยุคที่สาม เรียนรู้ช่างดั้งเดิมของไทย การเรือน เป็นครุคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรอย่างเป็นทางการ ในระดับประกาศนียบัตร สาระวิชาใน 4 สาขา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือนและบริเวณศึกษา และการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ยุคที่สี่ เรียนรู้ไปประกอบอาชีพ และการเป็นครุคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี สาระวิชา 5 สาขา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือนและบริเวณศึกษา การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ยุคที่ห้า ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดและการเป็นนักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ในระดับปริญญาตรี 5 สาขาวิชา และในระดับปริญญาโทเพียง 4 สาขาวิชา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ยุคที่หก ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่สามารถประกอบธุรกิจทางคหกรรมศาสตร์ และการเป็นนักวิจัยด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ในยุคโลกาภิวัตน์มีหลักสูตรในระดับปริญญาเอก 3 สาขาวิชา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

การเรียนการสอน

ยุคที่หนึ่ง การศึกษาตามประเพณีตามอัธยาศัยของผู้สอนด้วยการเป็นลูกมือ สังเกตลงมือทำตามต้นแบบ ผู้สอนให้คำแนะนำตามความชำนาญการของผู้สอน

ยุคที่สอง การเรียนการสอนตามแบบตะวันตก มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้การอธิบาย สาธิต และฝึกปฏิบัติจนเกิดเทคนิค ประเมินผลงานโดยผู้สอน

ยุคที่สาม จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความคิดรวบยอดผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ยุคที่สี่ จัดการเรียนการสอนตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ยุคที่ห้า จัดการเรียนการสอนตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนามจนเกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มคุณค่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ยุคที่หก จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนาม ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ผู้สอน

ยุคที่หนึ่ง มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เป็นการทำให้ดู และคอยแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

ยุคที่สอง เป็นผู้ชำนาญการ กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้เรียน อธิบายสาธิต ให้ฝึกปฏิบัติ และคอยแนะนำแก้ไขตลอดเวลา

ยุคที่สาม มีความชำนาญการและเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความรู้และสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ยุคที่สี่ มีวิถีสอนให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการสาธิตและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ

ยุคที่ห้า มีวิถีสอนให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ และในภาคสนาม

ยุคที่หก มีวิถีสอนจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น ตามศักยภาพของผู้เรียน ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนาม

ผู้เรียน

ยุคที่หนึ่ง เรียนตามฐานะตามชนชั้นทางสังคม ด้วยการเป็นลูกมือสังเกตและปฏิบัติตามต้นแบบ

ยุคที่สอง กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้สอน ฝึกปฏิบัติจนเกิดเทคนิค

ยุคที่สาม เลือกเรียนตามความสนใจ ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยการทดลองปฏิบัติจนเกิดความคิดรวบยอด

ยุคที่สี่ เลือกเรียนตามความสนใจในหลักสูตรที่ต้องการ เรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ

ยุคที่ห้า เลือกเรียนตามความสนใจในหลักสูตรที่ เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการ และในภาคสนามเพื่อเพิ่มคุณค่า

ยุคที่หก เลือกเรียนตามศักยภาพของตนเองด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนามจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ตอนที่ 3 สรุปแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต

แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในอนาคต ตามกรอบของหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่า

นโยบาย จากประเพณีปฏิบัติ สู่นโยบายของรัฐ แนวโน้มในอนาคต ปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้ เป็นไปตามมาตรฐานสากล ด้วยเสรีภาพทางวิชาการ และความร่วมมือจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหารธุรกิจ และผู้นำทางการเมือง

การบริหารจัดการ จากการศึกษาตามอัธยาศัยในบ้านวัดวัง สู่สถาบันอุดมศึกษาสมบูรณ์ แบบ แนวโน้มในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหารจัดการ การศึกษาในมหาวิทยาลัยเสมือน

หลักสูตร จากวัฒนธรรมหลวง/วัฒนธรรมราษฎร์ สู่นวัตกรรมที่หลากหลายในกระแสโลกาภิวัตน์ แนวโน้มในอนาคต บูรณาการเนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายร่วมกันอนุรักษ์ โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นอภีวัตน์ให้สมดุล

การเรียนการสอน จากเน้นการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น สู่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการ แข่งขัน แนวโน้มในอนาคต จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม พัฒนา สมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก และแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง

ผู้สอน จากผู้รู้ในครอบครัว/ท้องถิ่น สู่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวิทยฐานะ แนวโน้มในอนาคต ผู้ อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทาง ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ตามศักยภาพของผู้เรียน

ผู้เรียน จากลูกมือที่พัฒนาการสังเกตฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ สู่การมีสมรรถนะในการแข่งขัน แนวโน้มในอนาคต เรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้การสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จนสามารถตกผลึกทางปัญญา มีสมรรถนะการแข่งขันในเวทีโลก

จุดเด่นของข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัยมีจุดเด่นของข้อค้นพบ ดังนี้

1. วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์

ระดับอุดมศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ ตามกรอบการวิจัย มีดังนี้

นโยบาย จากประเพณีปฏิบัติ สู่นโยบายของรัฐ

การบริหารจัดการ จากการศึกษาตามอัธยาศัยในบ้านวัดวัง สู่สถาบันอุดมศึกษาสมบูรณ์ แบบ

หลักสูตร จากวัฒนธรรมหลวง/วัฒนธรรมราษฎร์ สู่นวัตกรรมที่หลากหลายในกระแสโลกาภิวัตน์

การเรียนการสอน จากเน้นการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น สู่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการแข่งขัน

ผู้สอน จากผู้รู้ในครอบครัว/ท้องถิ่น สู่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวิทยฐานะ

ผู้เรียน จากลูกมือที่พัฒนาการสังเกตฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ สู่การมีสมรรถนะในการแข่งขัน

2. แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์

ระดับอุดมศึกษา

ในอนาคต

นโยบาย ปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ด้วยเสรีภาพทางวิชาการ และความร่วมมือจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหารธุรกิจ และผู้นำทางการเมือง

การบริหารจัดการ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหารจัดการ การศึกษาในมหาวิทยาลัยเสมือน

หลักสูตร บูรณาการเนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายร่วมกันอนุรักษ์โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นอภิวัดน์ให้สมดุล

การเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม พัฒนาสมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก และแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง

ผู้สอน ผู้อำนวยความสะดวกคอยชี้แนะแนวทาง ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ตามศักยภาพของผู้เรียน

ผู้เรียน เรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้การสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จนสามารถตกผลึกทางปัญญา มีสมรรถนะการแข่งขันในเวทีโลก

อภิปรายผลการวิจัย

วิวัฒนาการและแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

นโยบาย

ในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นช่วงของการฟื้นฟูประเทศ สืบทอดวัฒนธรรมวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพเพื่อการยังชีพ สอดคล้องกับ พวงผกา คุโรวาท(2540) และ สุมาลย์ โทมัส (2535) ที่กล่าวไว้ว่าในยุคนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่ได้เคยปฏิบัติกันมา ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สังคมส่วนใหญ่เป็นลักษณะสังคมชนบท ความสัมพันธ์

ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นไปตามหลักอาวุโส มีความพอใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ สะดวกสบาย ลักษณะของการเรียนรู้ของบุคคลในยุคนี้นี้ ยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา เช่นเดียวกับที่ สุวิมล ธนะผลเลิศ (2547) กล่าวไว้ว่า วิชาที่สอนกันภายในบ้านนั้นเป็นวิชาที่สำหรับทำมาหาเลี้ยงชีพ บ้านใดมีอาชีพใดก็สอนวิชาชีพนั่น ๆ ให้บุตรหลานได้รับถ่ายทอดวิชาความรู้ต่อกันไป จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการเปิดโรงเรียนหญิงของสตรี โรงเรียนมิชชันนารี เพื่อสอนวิชาการเรือน สอดคล้องกับ สุขุม อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และ ไพฑูรย์ สีนลาวัณ (2541) ที่กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเช่นเดียวกับรัชกาลที่ 4 เนื่องจากการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดต้องการที่จะเห็นประเทศเจริญก้าวหน้า บังคับพื้นฐานที่สำคัญคือการศึกษา และเป็นการศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างจากการศึกษาตามแบบประเพณีของไทยแต่เดิมมา จึงมีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงประเภทต่าง ๆ ขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคนี้นี้ และสอดคล้องกับที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2507) กล่าวถึงแนวคิดในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ที่เริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อชาวตะวันตกเข้ามาขยายอาณานิคมในแถบเอเชียอาคเนย์ และทวีความรุนแรงมากขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่จะเป็นหนทางรองรับการพัฒนาประเทศได้ ทรงโปรดเกล้าให้เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส ศึกษาแบบแผนการจัดการศึกษาของประเทศทั้งสอง เพื่อนำมาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย จึงเริ่มมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดเป็นโครงการศึกษา

การจัดการอย่างเป็นระบบในสถาบันอุดมศึกษาเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ที่ทรงจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศ และในขณะเดียวกันทางด้านคหกรรมศาสตร์มีการจัดตั้งโรงเรียนอาชีพศึกษา เพื่อสอนวิชาชีพ และโรงเรียนการเรือน เน้นการฝึกหัดครู สอดคล้องกับ ระลึก ธาณี (2526) ที่กล่าวถึงว่า ในสมัยรัชกาลที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 จึงได้มีการประกาศแผนการศึกษาชาติขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของรัฐไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องให้กับทุกคน โดยไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา และได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพของตน ทำให้มีการขยายการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง จึงมีความจำเป็นที่ต้องการครูผู้สอนจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนการเรือนจึงต้องมุ่งเน้นการฝึกหัดครูเพื่อออกไปสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ต่อมา มีการจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิค และเริ่มมีคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นแห่งแรก เน้นการผลิตบุคลากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สนองการลงทุนจากต่างชาติ สอดคล้องกับ ยุวดี กาญจนันชฐิติ, มาษะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน (2535) ที่กล่าวไว้ว่า ในระยะนี้มีการเปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ใน

ระดับปริญญาตรีเพิ่มมากขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของประเทศในการพัฒนากำลังคนทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ

การเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจการเกษตรสู่อุตสาหกรรม ทำให้การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์เพื่อผลิตบุคลากรตอบสนองความต้องการของตลาด จึงได้มีการเปิดหลักสูตรระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เช่นเดียวกับที่ พวงผกา คุโรวาท (2540) กล่าวไว้ว่าในระยะนี้เป็นระยะการพัฒนาประเทศเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ การคมนาคมสะดวกรวดเร็วขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้อิทธิพลของต่างชาติแทรกซึมเข้ามาอยู่ในสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งทางด้านการจัดการศึกษา และในปัจจุบันนี้ จัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เพื่อสร้างสรรคองค์ความรู้ และมีสมรรถนะในการแข่งขันให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจฐานความรู้ สอดคล้องกับสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (2543) ที่กล่าวถึงภาวะเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อิทธิพลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การแข่งขันทางการค้า การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ก็ยังมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และความต้องการของตลาดแรงงาน

แนวโน้มในอนาคตในด้านนโยบาย ควรปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ด้วยเสรีภาพทางวิชาการ และความร่วมมือจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ธุรกิจ และผู้นำทางการเมือง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเอกชนในการบริหารและการจัดการอุดมศึกษา ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนโครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กับหน่วยงานทั้งภาคธุรกิจ เอกชน สถานประกอบการ ชุมชน และท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546) เช่นเดียวกับที่ ธีรศักดิ์ อัครบวร และคณะ (2544) ที่กล่าวถึงการที่สถาบันอุดมศึกษาควรถึงภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การฝึกงาน การใช้สถานที่ฝึกงานของผู้เรียน และสอดคล้องกับมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาให้มีจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

การบริหารจัดการ

ในยุคแรกประชาชนจัดการศึกษาตนเองตามอัธยาศัยและความถนัดของผู้สอน มีบ้านวัดวังเป็นแหล่งความรู้ สอดคล้องกับที่ สุวิมล ธนะผลเลิศ (2547) กล่าวถึงการบริหารการศึกษาในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นว่า ถึงแม้การจัดการศึกษายังไม่มีระเบียบแบบแผน แต่ก็มีแนวทางในการจัดการศึกษา คือ บ้าน วัด วัง การริเริ่มให้การศึกษาเกิดจากแนวพระราชดำริของพระเจ้าแผ่นดินเป็นส่วนใหญ่ พระองค์ทรงเป็นทั้งผู้บริหารการศึกษา บางพระองค์เป็นทั้งครูด้วย การจัดการศึกษาใน

วังจึงเป็นการจัดการศึกษาในระบบปิด ประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษา การจัดการศึกษาในวังนับว่าเป็นสถานศึกษาชั้นนำ ชั้นดี และชั้นสูง เพียงแห่งเดียวของประเทศ วัด การจัดการศึกษาของวัดโดยอาศัยสมภารเจ้าวัด และพระในวัดที่มีความรู้เป็นผู้สอน ประชาชนในท้องถิ่นจะรู้ว่าวัดใดมีชื่อเสียงทางใด ชาวบ้านก็จะพาบุตรหลานไปฝากฝังให้พระช่วยสอนวิชาความรู้ให้ ผู้เรียนก็จะ เป็นศิษย์วัด คอยปรนนิบัติพระไปพร้อมกันด้วย วิชาที่เรียนก็มีการสอนศีลธรรม ศาสนา การอ่าน การเขียนและคิดเลขอย่างง่าย การจัดการศึกษาของวัดมีลักษณะปิด โอกาสการศึกษาเช่นเดียวกับวัง และบ้าน เป็นหน้าที่ของพ่อบ้านและแม่บ้าน ตลอดจนบ้านใกล้เคียงที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน จึงรับสอนวิชาความรู้ให้ การจัดการศึกษาของบ้านจึงมีลักษณะปิดอีกเช่นเดียวกัน วิชาที่สอนภายในบ้านได้แก่ การทำมาหาเลี้ยงชีพ บ้านใดมีอาชีพใด ก็สอนวิชาชีพนั้น ๆ ให้บุตรหลานรับถ่ายทอดวิชาความรู้ต่อ ๆ กันไป ต่อมาเริ่มมีโรงเรียนมิชชันนารี และโรงเรียนสำหรับสตรีของรัฐ มีมิชชันนารีและผู้มีความชำนาญการเป็นผู้สอน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและการบริจาค สอดคล้องกับที่ นงเยาว์ กาญจนจारी (2526) กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการเรียน และทรงเล็งเห็นความจำเป็น 2 ประการ คือ วิทยาการและความเจริญตามแบบตะวันตก มีประโยชน์และจำเป็นยิ่งสำหรับอนาคต

ในยุคที่นักเรียนนอกนำไทย การจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ยังคงจัดในระบบโรงเรียนของรัฐและของเอกชน มีผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่เน้นต้องมีปริญญา ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถานศึกษา สอดคล้องกับที่ ธงทอง จันทรางศุ (2530) กล่าวไว้ว่า ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่การจัดศึกษา มีการขยายสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด มีการรับนักศึกษาหญิงเข้าศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2470 และมีกระทรวงและเสนาบดีรับผิดชอบมหาวิทยาลัยโดยตรง จนกระทั่งมีการขยายการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ในระดับปริญญาตรีในสถาบันต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นทางการ มีข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน สอดคล้องกับ ยุวดี กาญจนฐิติ, มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน (2535) กล่าวว่าในระยะนี้มีการเปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ในระดับปริญญาตรีเพิ่มมากขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของประเทศในการพัฒนากำลังคนทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ จนกระทั่งในปัจจุบันการจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์มีทั้งในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งในระบบปิดและระบบเปิด มีข้าราชการ และพนักงานมหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การบริจาค และรายได้ของสถาบัน สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2545) ว่าการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ

ฉบับนี้ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้แก่คนทุกคน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

แนวโน้มในอนาคตด้านการบริหารจัดการ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหารจัดการ จัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเสมือน การเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีอิสระในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับกรอบการปฏิรูปอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในการจัดการอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการ ให้สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล อาจจัดเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ ดำเนินการได้โดยอิสระสามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการภายใต้การดูแลของระบบบริหารสถาบันตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2544) นอกจากนี้การจัดการศึกษาในโรงเรียนเสมือน สอดคล้องกับ พรชูลี อาชวอรุณ และคณะ (2541) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนในอนาคตโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สามารถจัดการเรียนการสอนผ่านคอมพิวเตอร์ หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้เช่นกัน เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบโรงเรียนเสมือนนั่นเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสอดคล้องกับ ริชาร์ด เทียร์ (Teare, 1998 อ้างถึงใน ยงยศ พรตปกรณ, 2544) ที่กล่าวถึงมหาวิทยาลัยเสมือนว่า จะเป็นมหาวิทยาลัยที่แท้จริงที่น่าเสนอโอกาสแห่งการเรียนรู้ เป็นเครือข่ายสำหรับการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาใหม่ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษใหม่ สังคมอุตสาหกรรมยุคใหม่ต่างลงมือจัดการอุดมศึกษามวลชนผ่านระบบการตลาดเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การศึกษายังเป็นสินค้าของสังคม และให้ความมั่นใจว่าเสมอภาคของโอกาสและการมีชีวิตที่ดีกว่า แนวทางหนึ่งของการอุดมศึกษาในการเข้าถึงอย่างมีประสิทธิภาพ คือการใช้ประสิทธิภาพมหาวิทยาลัยของเทคโนโลยี การสื่อสารยุคใหม่ เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยเสมือน ที่จะเพิ่มโอกาสทางสังคม

หลักสูตร

ยุคที่หนึ่งสี่ปีสานวัฒนธรรมไทยเป็นหลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท วัฒนธรรมหลวง กับวัฒนธรรมราษฎร์ สาระวิชาใน 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งทอ งานประดิษฐ์ การเลี้ยงดูเด็ก สอดคล้องกับที่ ชีรวัดน์ นิจนตร (2531) และ แสงจันทร์ อินทนนท์ (2536) ที่กล่าวถึงว่าในยุคนี้ยังไม่มีหลักสูตรหรือหลักเกณฑ์ในการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง และเป็นหลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์ สอดคล้องกับ ที่ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548) กล่าวถึงการที่บรรพบุรุษของเราสามารถดำรงเอกราชของประเทศไว้ได้ ในสมัยการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก ทำให้สังคมไทยมีลักษณะต่อเนื่อง ภายใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์และระบบขุนนาง สิ่งเหล่านี้ ยังเป็นผลต่อเนื่องทำให้สังคมไทยมีทั้งลักษณะของความ

หลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากภาษาระบบความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งพอจะแบ่งทำความเข้าใจได้เป็น 2 ส่วนคือ วัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมชาวบ้าน วัฒนธรรมหลวง หมายถึง ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนชั้นปกครอง ซึ่งก็คือ ราชสำนักหรือวัง เป็นวัฒนธรรมที่มีกฎระเบียบแบบแผนที่ค่อนข้างจะแน่นอนตายตัว มีการสร้างสรรค์อย่างประณีต วิจิตรบรรจง ในขณะที่วัฒนธรรมชาวบ้านหรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นผลผลิตของประชาชนชาวบ้าน ซึ่งอาศัยอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ วัฒนธรรมชาวบ้านนี้มีลักษณะเฉพาะตัวและมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค ความแตกต่างนี้มีทั้งในส่วนที่มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ลักษณะบ้านเรือน อาหารการกิน ประเพณี การละเล่น และในส่วนที่เป็นนามธรรม เช่น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น ในยุคต่อมาเป็นการเรียนรู้ศิลปะและหลักของการครองเรือนที่เป็นมรดกตกทอด และนำวัฒนธรรมตะวันตกมาผสมผสานเพื่อการอาชีพ หลักสูตรคือผู้สอน สาระวิชาใน 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือน การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน สอดคล้องกับที่ สุมน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2541) กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เช่นเดียวกับรัชกาลที่ 4 เนื่องจากการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ต้องการที่จะเห็นประเทศเจริญก้าวหน้า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญคือการศึกษาและเป็นการศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างจากการศึกษาตามแบบประเพณีของไทยแต่เดิมมา ดังนั้น การศึกษาแบบใหม่ที่เป็นระบบและมีแบบแผนจึงเริ่มในสมัยของพระองค์ และสอดคล้องกับที่ ยุวดี กาญจนขจรจิตติ (2527) กล่าวถึงเมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441 เพื่อบำรุงการเลี้ยงชีพของมหาชน โดยมีหลักการคือสอนให้ราษฎรทั้งหลายที่ไม่มีงานทำได้รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ชักจูงให้ราษฎรมีความขยันขันแข็ง หลีกเลี้ยงหนทางที่ไม่ชอบธรรมและฝึกหัดให้ชำนาญในงานฝีมือ ยุคที่สามหลักสูตรมีลักษณะของการเรียนรู้ช่างดั้งเดิมของไทย การเรือน เป็นครุฑกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรอย่างเป็นทางการ ในระดับประกาศนียบัตร สาระวิชาใน 4 สาขา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือนและบริโภคนิยมศึกษา และการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน สอดคล้องกับที่ เสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548) ที่กล่าวถึงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2575 วัฒนธรรมในราชสำนักค่อย ๆ ลดบทบาทลง ในขณะที่รัฐบาลขึ้นมามีหน้าที่กำหนดวัฒนธรรมส่วนกลาง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมมาตรฐานที่ถือกันว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่วัฒนธรรมหลวง (เมือง) และวัฒนธรรมชาวบ้านก็ได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด แต่จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการสื่อสารที่รับจากตะวันตก โดยไม่มีการปรับให้สอดคล้องกับวิถีไทย มีส่วนทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมเมืองครอบงำวัฒนธรรมชาวบ้านมากขึ้นและมีแนวโน้มว่าท้องถิ่นต่าง ๆ จะสูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นทุกที จึงต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้ช่างดั้งเดิมของไทย และเป็นการจัดการศึกษาทางค

ทฤษฎีที่มีหลักสูตรอย่างเป็นทางการในระดับประกาศนียบัตร และสอดคล้องกับที่ วัชร
 ตระกูลงาม (2542) และ สุนิตย์ แป้นนาบอน (2542) ที่กล่าวถึงในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงสืบ
 ทอดพระบรมราโชบายในการจัดระเบียบสังคมไทยให้ทันสมัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน โดยการให้
 การศึกษา การอบรมสั่งสอน การยกฐานะสตรีไทยในสังคมทรงเห็นว่าฐานะสตรีไทยยังตกต่ำอยู่มาก
 ถูกผู้ชายกดขี่ ทรงแสดงเห็นว่าสิ่งที่แก้ไขฐานะของสตรีไทยให้ดีขึ้นนั้น โดยการสนับสนุนให้สตรีได้รับ
 การศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้น เช่น โรงเรียนฝึกหัดครูสตรี เป็นต้น และ
 ต่อมาในยุคที่สี่เป็นการเรียนรู้ไปประกอบอาชีพ และการเป็นครูคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรในระดับ
 ปริญญาตรี สาขาวิชา 5 สาขา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การจัดการบ้านเรือน
 และบริโภคศึกษา การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ใน
 ครอบครัว สอดคล้องกับที่ สุพิตรรา ชุมเกตุ (2523) กล่าวถึงการศึกษาในช่วงนี้ตื่นตัวไปพร้อมกับการ
 พัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ มีการขยายระดับการศึกษาหลังปริญญาตรี มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของ
 การศึกษาแต่ละระดับเอาไว้ เช่น เพื่อเป็นพลเมืองดีตามควรแก่เอกภาพ หมายถึง มีศีลธรรมและ
 วัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้
 ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ และเพื่อยกมาตรฐานความรู้
 ของพลเมืองให้สูงขึ้น และยุคที่ห้า ผลิตภัณฑ์ในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดและการเป็น
 นักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ในระดับปริญญาตรี 5 สาขาวิชา และในระดับปริญญาโทเพียง 4
 สาขาวิชา ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน และ
 พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ งามจิตร์ จารุพันธ์ (2536)
 เรื่องแนวโน้มหลักสูตรและการเรียนการสอน คหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกพัฒนาการ
 ครอบครัวและเด็ก ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในอนาคต จะมี
 ผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว คือ บุคคลในครอบครัวตึงเครียด และโครงสร้างครอบครัวจะเป็น
 ครอบครัวเดี่ยวที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาจเป็นเหตุให้การพัฒนาการและความ
 เจริญเติบโตของเด็กมีอุปสรรค นำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ดังนั้น แนวโน้มของสถาบันอุดมศึกษา
 ควรได้เร่งผลิตบัณฑิตสาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็กที่มีความรู้ความสามารถรู้จักค้นคว้าวิจัย
 ตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีทักษะในการสื่อสาร มีคุณธรรมและจรรยาบรรณ ในด้านการเรียนการ
 สอน เน้นกระบวนการคิด และการสำรวจปัญหาในการตัดสินใจ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพตั้งแต่ปีที่
 1 ถึงปีที่ 4 ควรกำหนดให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและต่ำกว่าศึกษาวิชาเกี่ยวกับครอบครัวศึกษา
 ในขณะที่ยุคที่หก ผลิตภัณฑ์ในสาขาวิชาที่สามารถประกอบธุรกิจทางคหกรรมศาสตร์ และการเป็น
 นักวิจัยด้วยนวัตกรรมที่หลากหลาย ในยุคโลกาภิวัตน์มีหลักสูตรในระดับปริญญาเอก 3 สาขาวิชา
 ได้แก่ อาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าและสิ่งทอ และพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว
 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ครอซ (Crouse, 1984) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

ของหลักสูตรการศึกษาคหกรรมศาสตร์ พบว่าหลักสูตรในปี 2000 ควรเน้นในเรื่องเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผน และประเมินโครงการมาตรฐานวิชาชีพ และคุณธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของบัวลำไย (Bualamyai,1993) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า แนวความคิดใหม่ของคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทยเกิดขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ความรู้ไปสู่การทำงานในองค์กรธุรกิจ การบริหาร และโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นองค์ความรู้สำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาโปรแกรม และหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ

แนวโน้มในอนาคตด้านหลักสูตร มีการบูรณาการเนื้อหาวิชามากขึ้น ด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายร่วมกันอนุรักษ์โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ให้สมดุล สอดคล้องกับที่ พร ชูดี อาชวอำรุง และคณะ (2541) กล่าวถึงหลักสูตรในอนาคตควรเป็นหลักสูตรที่เน้นภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน เสริมด้วยภูมิปัญญาสากล ให้เหมาะกับสถานการณ์ร่วมสมัยหรืออีกการเน้นเอกลักษณ์ไทยให้สมดุลกับความเป็นสากลและในขณะเดียวกันหลักสูตรควรมีลักษณะข้ามคณะ ข้ามสาขาวิชาเป็น สหสาขาวิชา ที่สนองตอบต่อการใช้งานในวิชาชีพ ซึ่งก็คือการบูรณาการเนื้อหาวิชานั้นเอง ตัวอย่างเช่น วิทยาลัยดุสิตธานี ที่เป็นของเอกชนเน้นการเรียนการสอนด้านการบริการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในงานอาชีพที่เป็นสากลในยุคโลกาภิวัตน์ ได้แก่ หลักสูตรการจัดการโรงแรม การจัดการครัวและภัตตาคาร การจัดการท่องเที่ยว การจัดการรีสอร์ทและสปา และการจัดการการประชุมและงานมหกรรม และมีหลักสูตรถึงระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและภัตตาคาร โดยใช้มาตรฐานสากล ผู้เรียนเป็นที่ต้องการของธุรกิจโรงแรมทั่วโลก (วิทยาลัยดุสิตธานี, 2550) และศูนย์พัฒนาบุคลากรด้านแฟชั่น ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกัน ที่เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ใน 3 หลักสูตร คือ การออกแบบแฟชั่น การจัดการธุรกิจและการบริหารการจัดการเทคโนโลยีแฟชั่น (ผู้จัดการออนไลน์, 2550) และเช่นเดียวกับที่ สเตท และ วินเซนติ (Stage and Vincenti, 1997) กล่าวถึงความเป็นคหกรรมศาสตร์ในอนาคตนั้น มีแนวโน้มศาสตร์ในอนาคตจะต้องเน้นศิลปวัฒนธรรม สุนทรียภาพ คือ นักคหกรรมศาสตร์จะต้องรู้จักวิพากษ์ตัวเอง ดูว่าตัวเองควรมีบทบาทอย่างไร โดยมีแนวทางของการบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับที่ โบเยทท์ และ โบเยทท์ (Boyett and Boyett, 2001) กล่าวไว้ว่า ประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องหันมามองว่าตัวเองมีเอกลักษณ์เด่นเรื่องอะไร มีอะไรที่ทำได้ดีที่สุด ที่จะอยู่รอดได้ ยิ่งโลกาภิวัตน์มากเท่าไร คนยิ่งนึกถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นสุดของวัฒนธรรมของชาติมากยิ่งขึ้น ยิ่งบอกว่าทุกคนเหมือนกัน ยิ่งต้องแสดงให้เห็นว่าฉันไม่เหมือนใคร ยิ่งทำให้มีท้องถิ่นภิวัตน์ มากขึ้น ในศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกกำลังเปลี่ยนแปลงค่านิยม จากสมัยก่อนที่คิดว่าเศรษฐกิจเป็นอย่างไร มีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไร แต่ในอนาคต จะเป็นการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จะดูแลทุกอย่างไว้ให้คนรุ่นต่อไปเป็นคนดีมีสุข เศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตจะไม่เน้นเรื่อง

เงิน เน้นเรื่องของคน แสวงหาจริยธรรมสากล ให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม ซื่อตรงและรักษาสິงแวดล้อม ระหว่างบุคคลมีการให้และรับ ทุกวัฒนธรรมจะมีค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน

การเรียนการสอน

ยุคที่หนึ่ง การศึกษาตามประเพณีตามอภิปรัชญาของผู้สอนด้วยการเป็นลูกมือ สังเกต ลมมือทำตามต้นแบบ ผู้สอนให้คำแนะนำตามความชำนาญการของผู้สอน สอดคล้องกับ ไพทอร์ย สีน ลาร์ตัน (2542) ที่กล่าวถึงการเรียนการสอนไว้ว่า การสอนวิชาซีพีในสมัยก่อนนั้นเป็นการสอนจากชีวิต ของจริงและสภาพจริง เป็นการฝึกฝนชนิดที่เรียกว่า ฝึกปฏิบัติงาน เป็นการผสมผสานทฤษฎีและการ ปฏิบัติเข้าด้วยกันอย่างแท้จริง ดังนั้นการสอนจึงเน้นครูคนใดมีความชำนาญด้านใดก็สอนด้านนั้น ต่อมาในยุคที่สอง การเรียนการสอนตามแบบตะวันตก มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้การอธิบาย สาธิต และฝึกปฏิบัติจนเกิดเทคนิค ประเมินผลงานโดยผู้สอน สอดคล้องกับที่ มาสรูย (Mazrui, 1978) กล่าว ไว้ว่า เมื่อก่อนนี้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยการใช้ภาษาพูด สอนโดยวาจา อาศัยความจำของผู้สอน แล้วบอกต่อ ๆ กัน และมาจากประสบการณ์ตรงของผู้สอนสอดคล้องกับ ปาร์เกย์ (Parkay, 1992) ที่ กล่าวถึงผู้สอนว่าผู้สอนจะต้องมี Mental set คือ จะต้องดูว่าผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนอะไรและผู้สอน พร้อมที่จะสอนอะไร เพราะฉะนั้นจะต้องดูความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียนให้สอดคล้องกัน และดูว่า ผู้สอนคาดหวังอะไรจากผู้เรียน และผู้เรียนคาดหวังอะไรกับผู้สอน แล้วจัดการเรียนการสอนให้ไปใน ทิศทางที่ต้องการ ยุคที่สาม จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจน เกิดความคิดรวบยอดผ่านเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับที่ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล และวราพรพรณ น้อย สุวรรณ (2546) กล่าวถึง ธรรมชาติของผู้เรียนไว้ว่าตามหลักจิตวิทยา เชื่อว่าในเรื่องของการเรียนรู้นั้น ไม่มีผู้ใดสามารถทำให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ได้เพราะการเรียนรู้เกิดขึ้นที่ตัวบุคคลนั่นเอง ครูผู้สอนหรือคน อื่นเป็นเพียงผู้บอก ผู้ชี้แนะ หรือผู้ส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้เกิดบรรยากาศที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ เท่านั้น เมื่อผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน ก็คือมีความพร้อมเป็นแรงขับภายใน ประกอบกับมี ศรัทธาต่อผู้สอนว่าเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะสอนตนได้ ผู้เรียนก็จะตั้งใจรับความรู้และฝึก ทักษะ ทำให้โอกาสที่ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเรียนมีมากและต่อมาในยุคที่สี่ จัดการเรียน การสอนตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ผ่านเกณฑ์ ที่กำหนด และในยุคที่ห้าจัดการเรียนการสอนตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ฝึกปฏิบัติทั้งใน ห้องปฏิบัติการและภาคสนามจนเกิดความเชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มคุณค่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้อง กับที่ ปาร์เกย์ (Parkay, 1992) กล่าวถึง การเรียนการสอน ในสมัยก่อนเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทั้งสอง ฝ่าย คือทั้งผู้เรียนและผู้สอน แต่ทุกวันนี้ถูกกำหนดโดยหลักสูตร สมัยก่อนกำหนดโดยคน คือผู้สอน หรือผู้สอนกับผู้เรียน ทุกวันนี้กำหนดโดยหลักสูตร ตามนโยบายของสำนักงานการอุดมศึกษา กำหนด โดยมีมาตรฐานเป็นตัวควบคุมและสอดคล้องกับที่ สุพิตรา ชุมเกต (2523) กล่าวถึงแนวนโยบายการ พัฒนาการการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะเวลาที่ 5 (2525-2529) ในบางส่วนระบุไว้ว่า มีนโยบายในการ

ปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติและสอดคล้องกับที่ กิตติ ตันไทย (2548) กล่าวถึงการก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศ อุตสาหกรรมใหม่ เห็นได้จาก พ.ศ.2528 ถึง พ.ศ.2533 ที่สินค้าส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นำโดยอุตสาหกรรมร่วมทุนไทยกับต่างประเทศได้แก่ สินค้าออกสิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป อาหาร กระป๋อง อาหารสำเร็จรูป ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น ทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ยกที่ห้า จัดการเรียนการสอนตามกรอบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผูกปฏิบัติทั้งในห้อง ปฏิบัติการและในภาคสนามจนเกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มคุณค่า ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับ กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ที่กล่าวถึงวิธีการสอนไว้ว่า เป็นการ แปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไปสู่การสอน สอนเนื้อหาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด ด้วยการ ใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีความรู้ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติและ คุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด ต่อมาในยุคที่หก จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้ง ในห้องปฏิบัติการและภาคสนามด้วยนวัตกรรมที่หลากหลายจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน สอดคล้อง กับที่ ดาวรุ่ง ชะระอำ (2547) กล่าวไว้ว่า เน้นการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญของการเรียนมากกว่าการสอน ผู้เรียนมีบทบาทการทํากิจกรรมมากขึ้น มีการสอนที่ทำให้ผู้เรียน สนุกสนานกับการเรียน และการแสวงหาความรู้ การสอนที่เน้นให้รู้จักคิด รู้วิธีเรียนเพื่อศึกษาต่อด้วย ตนเอง ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากเดิม และสอดคล้องกับที่ ทิศนา แคมมณี (2545) ที่กล่าวถึงการ จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนทุกคนมีความสนใจใฝ่รู้ อยู่เป็น ธรรมชาติ หากได้รับการส่งเสริมให้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อ การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจได้ตลอดชีวิต

แนวโน้มในอนาคตด้านการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเสริมพลังอำนาจ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการ วิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวัฒนธรรม พัฒนาสมรรถนะเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก และแสวงหาค่านิยม สำหรับโลกอนาคตด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) กล่าวถึงแนวโน้มในอนาคตในการจัดการศึกษา เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการสื่อสารโทรคมนาคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและ อุดมศึกษา ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการศึกษาให้ก้าวทันและนำการเปลี่ยนแปลง และในการจัดการอุดมศึกษาต้องแสวงหา รูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่น (diversity) ไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่ เพื่อเอื้อต่อการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและสนองความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น ในด้านหลักสูตร ต้องมี

การปรับเปลี่ยนให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีความใฝ่รู้ สามารถคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ วิริเมิ สร้างสรรค์ มีความรู้ในสาขาวิชา และในส่วนของ การแสวงหาค่านิยมสำหรับ โลกอนาคตด้วยตนเองนั้น สอดคล้องกับ พรชูลี อาชาวอรุณ และคณะ (2541) ที่กล่าวถึงเนื้อหาของ หลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนในอนาคต ไม่ควรจะเป็นการล้างสมองของผู้เรียนให้ยอมรับ เหตุการณ์ต่าง ๆ แต่ควรจะถูกฝึกให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาค่านิยมสำหรับโลกอนาคตได้ด้วยตนเอง หลักสูตรไม่ควรที่จะละเลยอดีตในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย

ผู้สอน

ยุคที่หนึ่ง ผู้สอนมีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เป็นการทำให้ดู และคอยแนะนำอย่าง สม่่าเสมอสอดคล้องกับที่ ริชาร์ด อัครบวร (2543) ที่กล่าวถึงครูในสมัยก่อนไว้ว่า ในสังคมไทยในอดีต ครูคือบุคคลผู้มีความสามารถหรือรอบรู้ในวิชาอาชีพหรือวิทยาการนั้น ๆ จนมีความแกร่งกล้า สามารถ ยกกระดานขึ้นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในวิทยาการนั้น ๆ แก่บุตรหลานหรือสานุศิษย์ผู้มาฝากตัวได้ ครูจึง ได้รับการยกย่องและนับถือจากสังคมมาก เพราะผู้เป็นครูนอกจากจะต้องทำมาหากินเช่นผู้อื่นแล้ว ยัง ต้องเป็น ผู้ถ่ายทอดและสร้างสรรค์องค์ความรู้ในอาชีพที่ตนสอนให้ศิษย์ด้วย ต่อมาในยุคที่สอง ผู้สอนเป็นผู้ชำนาญการ กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้เรียน อธิบายสาธิต ให้ฝึกปฏิบัติและคอย แนะนำแก้ไขตลอดเวลาสอดคล้องกับ ปาร์เกย์ (Parkay, 1992) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้สอนและผู้เรียนต้องมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ผู้สอนจะต้องบอกผู้เรียนว่าต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนอะไรและผู้เรียนต้อง บอกผู้สอนว่าต้องการอะไร และในขณะเดียวกันการตรวจสอบว่าเข้าใจหรือไม่ ต้องตรวจสอบเป็น ระยะ ตรวจสอบแล้วแก้ไขข้อผิดพลาดทันที ต้องแก้ไขตลอดเวลา เพื่อก้าวไปสู่ขั้นต่อไปและสอดคล้องกับที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2542) กล่าวถึง การสอนวิชาชีพในสมัยก่อนการสอนวิชาชีพในสมัยก่อนนั้นเป็น การสอนจากชีวิตของจริงและสภาพจริง เป็นการฝึกฝนชนิดที่เรียกว่า ฝึกปฏิบัติจริง เป็นการ ผสมผสานทฤษฎีและการปฏิบัติเข้าด้วยกันอย่างแท้จริง ดังนั้นการสอนจึงเน้นครูคนใดมีความชำนาญ ด้านใดก็สอนด้านนั้น ยุคที่สาม ผู้สอนมีความชำนาญการและเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จัดการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ความรู้และสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน สอดคล้อง กับ ปาร์เกย์ (Parkay, 1992) กล่าวไว้ว่า ผู้สอนเป็นผู้นำเสนอข้อมูลที่สัมพันธ์กับวิชาที่เรียน กระบวนการและทักษะที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ แล้วมีการบรรยาย การสาธิตให้ดู ผู้เรียนทดลองทำ การ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ Input ของการสอน ต่อมาในยุคที่สี่ผู้สอนมีวิถีสอนให้ความรู้ทั้ง ด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการสาธิตและให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ สอดคล้องกับที่ สุพิตรา ชุมเกตุ (2523) กล่าวถึงการศึกษาระดับมัธยมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการ ประกอบอาชีพ มุ่งเพื่อสนับสนุนการศึกษาวิชาชีพ และในช่วงพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2503-2519) การศึกษาในช่วงนี้ตื่นตัวไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ มีการขยายระดับการศึกษาหลัง ปริญญาตรี ทำให้ผู้สอนต้องมีวิถีสอนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และสอดคล้องกับที่ กิตติ ต้นไทย

(2548) มีการจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อควบคุมและส่งเสริมการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ยุคที่ห้า มีวิสัยทัศน์จะให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการและในภาคสนาม สอดคล้องกับที่ สุวิมล ธนะผลเลิศ (2547) กล่าวว่าในช่วงรัชกาลที่ 6 ถึง รัชกาลที่ 8 การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดและคุณธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน นำหลักจิตวิทยาามาใช้ในการเรียนการสอน และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการศึกษาภายนอกสถานที่และการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการเป็นสำคัญและการจัดการเรียนการสอนที่ดีต้องมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไปและต่อมาในยุคที่หก มีวิสัยทัศน์จะจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น ตามศักยภาพของผู้เรียน ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและภาคสนาม สอดคล้องกับที่ ทิศนา แหมมณี (2545) ที่กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนโดยไม่มีครู เป็นการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนจึงขยายไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ผู้สอนอาจเป็นผู้วางแผน ติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ผู้สอนไม่มีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ

แนวโน้มในอนาคตด้านผู้สอน เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทาง ให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ตามศักยภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) กล่าวว่า ผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับ ปาร์เกย์ (Parkay, 1992) ที่กล่าวว่า ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนไปฝึกด้วยตนเอง ทำด้วยตนเอง แล้วเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริม ต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ โดยคุณาจารย์หรือผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพ

ผู้เรียน

ยุคที่หนึ่ง เรียนตามฐานะตามชนชั้นทางสังคม ด้วยการเป็นลูกมือสังเกตและปฏิบัติตามตามต้นแบบสอดคล้องกับที่ ทีสเดล และ มาเรีย (Teasdale and Ma Rhea (2000) กล่าวถึง ในแอฟริกาว่าการศึกษามาก่อนเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ทั่วไปกับการใช้ชีวิต เป็นวิธีการที่จะถ่ายทอดความรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ เป็นแบบฝึกหัดให้ดูแล้วปฏิบัติ การศึกษาเป็นการเชื่อมโยงกับการปฏิบัติ การศึกษาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตกับสังคม เช่น มารยาท การศึกษาสัมพันธ์กับวัฒนธรรม วัฒนธรรมถ่ายทอดโดยภาษา โดยมีระดับของภาษาที่ใช้ ที่สามารถบอกได้ว่าเป็นคนชั้นสูงหรือไพร่

หรือสามารถดูได้จากอาหารที่รับประทาน ซึ่งจะให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ได้ ในยุคต่อมา ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกับผู้สอน ฝึกปฏิบัติจนเกิดเทคนิค สอดคล้องกับ สุกิมล ณะผลเลิศ (2547) ที่กล่าวถึงในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ยังคงยึดครูเป็นศูนย์กลางและเริ่มมีการปรับเปลี่ยนเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมของไทยใช้การฝึกฝน เน้นการฝึกปฏิบัติและลงมือทำจริงและการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นสำคัญ โดยต้องมีต้นแบบที่ดี และมีการพัฒนาครูในทุกด้าน ยุคที่สาม เลือกเรียนตามความสนใจ ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยการทดลองปฏิบัติจนเกิดความคิดรวบยอด และในยุคที่สี่ เลือกเรียนตามความสนใจในหลักสูตรที่ต้องการ เรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญการ สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ที่ส่งเสริมวิชาวิสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา กว้างขวางมากขึ้น โดยชี้แนะแนวทางให้ประกอบอาชีพต่าง ๆ แทนที่จะเรียนสามัญศึกษาอย่างเดียว และโรงเรียนวิสามัญศึกษาควรแบ่งออกเป็นโรงเรียนที่สอนวิชาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนช่างตัดเสื้อ การเรือน เป็นต้น และแผนการศึกษาฉบับ พ.ศ.2479 ที่ปรับปรุงจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 มีความมุ่งหมายทั่วไปของแผนการศึกษาบางประการคือ เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่กุลบุตรกุลธิดา พึงได้รับการศึกษาทั้งสองสถาน คือ สามัญศึกษา กับ อาชีวศึกษา และในส่วนของศึกษาระดับ อาชีวศึกษา จัดให้มีรับทุกระยะที่สุดของประโยคประถม มัธยมต้นและมัธยมปลาย ผู้ไม่เข้าเรียนชั้น อุดมศึกษาก็อาจเลือกเรียนวิชาชีพที่สมัครใจได้ ซึ่งการที่จะไปประกอบอาชีพได้นั้นผู้เรียนต้องเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถดัดแปลง ปรับปรุง สร้างสรรค์ผลงาน และเกิดความชำนาญการเพื่อการพัฒนางานอาชีพของตนได้อย่างดีเยี่ยม (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.; คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.) ยุคที่ห้า เลือกเรียนตามความสนใจใน หลักสูตรที่เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทั้งในห้องปฏิบัติการและในภาคสนามเพื่อเพิ่มคุณค่า สอดคล้องกับ สุพิตรา ชุมเกต (2523) ที่กล่าวถึงแนวนโยบายการพัฒนาระดับอุดมศึกษา ระยะเวลา 5 (2525-2529) ในบางส่วนระบุไว้ว่า มีนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และ กระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และสอดคล้องกับ เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538) ที่กล่าวถึงสังคมไทยในยุคนี้ ค่านิยมในการทำงานแต่เดิมของคนไทยบอรรณ สั่งสอนให้ลูกหลานเข้ารับราชการเพื่อเป็นเจ้าคนนายคน แต่ค่านิยมดังกล่าวได้เริ่มเปลี่ยนไป การศึกษายุคใหม่มุ่งศึกษาวิชาชีพที่มีงานทำซึ่งเป็นที่ต้องการของธุรกิจเอกชน และได้รับผลตอบแทน เป็นเงินเดือน เงินพิเศษค่อนข้างสูง ผู้เรียนต้องสามารถเพิ่มคุณค่าในตนเองในด้านความสามารถใน การทำงาน หรือการประกอบธุรกิจ ที่ผลิตสินค้าที่สามารถต่อ ยอดมูลค่าของสินค้า ด้วยการสร้าง คุณค่าให้เพิ่มขึ้นทั้งในด้านคุณภาพและประโยชน์ใช้สอยที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ต่อมาในยุค ปัจจุบันผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามศักยภาพของตนเองด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และฝึกปฏิบัติทั้ง ในห้องปฏิบัติการและภาคสนามจนมีสมรรถนะในการแข่งขัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงขึ้นในรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) และสอดคล้องกับ จำนวน อติวัฒน์ สิทธิ และคณะ (2547) ที่กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน แรงงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในเรื่องการบริการมากกว่าการผลิต และการบริการมีแนวโน้มที่จะใช้แรงงานเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะป็นทางด้านการบินทาง ด้านการสาธารณสุข เป็นต้นและการดำเนินธุรกิจแบบระบบครอบครัวแต่เดิมจะหมดไป และถูกแทนที่โดยรูปบริษัทขนาดใหญ่ นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจจะเน้นความชำนาญเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในสาขาใดสาขาหนึ่ง จะได้รับการพิจารณาจ้างงานก่อนผู้ที่ไม่มีความชำนาญ จึงส่งผลให้ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาจนถึงขั้นที่มีสมรรถนะในการแข่งขัน จึงจะมีโอกาสในการแข่งขันได้

แนวโน้มในอนาคตด้านผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้การสืบค้นแบบนำตนเอง ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ จนสามารถตกลึกทางปัญญา มีสมรรถนะการแข่งขันในเวทีโลก สอดคล้องกับที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2549) กล่าวถึงการตกลึกทางปัญญา คือการที่ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ การสร้างสรรค์ความรู้ การประจักษ์ในคุณค่าของความรู้ การบูรณาการความรู้ และการสื่อความรู้นั้นเอง ในส่วนของการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนนั้น สอดคล้องกับ ดีเลอส์ แจคควิส และคนอื่น ๆ (Delors, Jacques and others, 1996) กล่าวถึงนโยบายหลักในการจัดการศึกษานานาชาติในศตวรรษที่ 21 ที่มีหลักการสำคัญ 4 ประการคือ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิต และสอดคล้องกับที่ สเตช (Stehe, 2001) กล่าวไว้ว่า ในภาวะสังคมโลกมีความโน้มเอียงไปเป็นสังคมฐานความรู้ (knowledge based society) บัณฑิตต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ และจินตนาการของมนุษย์ มีราคาและคุณค่าสูงกว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเครื่องจักร เพราะความรู้คือความสามารถที่จะก่อให้เกิดการกระทำ และสอดคล้องกับที่ ทิศนา แชมมณี (2545) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง เป็นการเรียนรู้แบบให้ช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละบุคคลมีแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การเรียนรู้แบบนำตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้ดี และเป็นไปตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาต้องยึดหลักการผสมผสานการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงขึ้น ในรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) และสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546) ที่กล่าวถึง สังคมโลกาภิวัตน์ที่พึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ และสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ได้ปรับเปลี่ยนสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิธีการบริหารจัดการอย่างมาก รวมทั้งความต้องการกำลังคนได้เปลี่ยนไปทั้งในเชิงความรู้

ความสามารถและคุณลักษณะ ทำให้เป้าหมายของการอุดมศึกษา ต้องสามารถเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลักดันประเทศไทยให้เป็นสังคมนวัตกรรมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์

1. สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ในอนาคต ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงคุณภาพเรียนการสอน ผู้สอน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต
2. จากความต้องการของตลาดในด้านการบริการอาหาร เพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว การโรงแรม จึงเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรทางด้านคหกรรมศาสตร์ ต้องเร่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และสถานประกอบการต่าง ๆ ในลักษณะของสหกิจศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการฝึกประสบการณ์อย่างมีมาตรฐานในระดับสากล รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา
3. ควรมีการจัดทำหลักสูตรให้มีมาตรฐานสากลโดยการร่วมมือกับสถาบันที่มีชื่อเสียงทางคหกรรมศาสตร์ เช่น มหาวิทยาลัยคองเนล ในสหรัฐอเมริกา ที่เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มีคณะวิชามนุษยนิเวศน์ ซึ่งก็คือคณะคหกรรมศาสตร์แต่เดิมนั่นเอง
4. สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งควรมีการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อนำมาส่งเสริมและร่วมกันอนุรักษ์ รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและเพื่อการเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์
5. สาขาวิชาพัฒนารเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว และสาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา มีแนวโน้มที่จะถูกลดความสำคัญลงเป็นเพียงรายวิชานั้น จึงเป็นสิ่งที่นักคหกรรมศาสตร์ต้องเร่งหาทางที่จะสร้างภาพลักษณ์และกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของทั้ง 2 สาขาวิชานี้ ซึ่งในความเป็นจริงเป็นศาสตร์พื้นฐานของคหกรรมศาสตร์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของบ้าน ชุมชน สังคม และประเทศชาติตามลำดับ
6. สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ ควรมีการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์ เพื่อร่วมมือกันในการที่จะส่งเสริม และพัฒนา เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นมาตรฐานสากล ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งการช่วยเหลือสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการ บุคลากร และอื่น ๆ ที่จะช่วยผลักดันซึ่งกันและกันให้พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามมาตรฐาน

7. แนวโน้มในเรื่องการเรียนการสอน ผู้สอนควรมีเสรีภาพในทางวิชาการ มีอิสระในการพลิกผันการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดผลทางการปฏิบัติจริง ๆ ให้ทันสมัย โดยให้เสรีภาพในการตัดสินใจของอาจารย์ผู้สอน ไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบของหลักสูตร เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หรือสถานประกอบการในการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับการฝึกจากประสบการณ์จริงในทุกปี การศึกษา นอกเหนือจากหลักสูตรที่กำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในปีการศึกษาสุดท้ายของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต เพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่แท้จริง เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านคหกรรมศาสตร์ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กฎหมายตราสามดวง. 2521. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กนกวลี ชูชัยยะ และกฤษฎา บุญยสมิต. 2547. **สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก**. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- กมล สุดประเสริฐ และ สุนทร สุนันทชัย. 2541. **วิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทิศทางที่ไทย ต้องทบทวน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กรมวิชาการ. 2521. **ภาพเห็นเครื่องควหาวนและว่าด้วยงานนักขัตฤกษ์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 2504. **ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ**. พระนคร: สำนักพิมพ์มงคลการพิมพ์.
- กรทิพย์ วัชรปัญญาวงศ์. 2542. **การพิจารณารับนักคหกรรมศาสตร์เข้าทำงานโดยผู้บริหาร ของหน่วยงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คหกรรมศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์. 2525. **พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติ ไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2506. **รายงานการศึกษาปีการศึกษา 2504**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2507. **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2435-2507**. พระนคร: โรงพิมพ์ครูสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2514. **การแต่งกายของไทย**.ธนบุรี: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2516. **การศึกษาของไทย**. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: โรงพิมพ์ครูสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2526. **200 ปีของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2530. **95 ปี กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2533. **98 ปี กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2538. **การศึกษาตลอดชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษา นอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **111 ปี กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2549. **จุดตั้งร่วมโพธิ์ทองของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. มปป. **รายงานสถิติการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2532**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมการฝึกหัดครู. 2530. **หลักการศึกษาระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษาสำหรับครู ทางวิทยุไปรษณีย์ กองส่งเสริมวิทยฐานะครู กรมการฝึกหัดครู.

กรมการฝึกหัดครู. 2535. **100 ปี การฝึกหัดครูไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ. 2518. **การฝึกหัดกับการรับรู้สังคม**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

กรมการศาสนา. มปป. **วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2527. **วิวัฒนาการทางการศึกษานอกโรงเรียนของไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2534. **วิวัฒนาการการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ.2482-2533**. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

กรมวิชาการ. 2504. **ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ**. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 2527. **แนวพระราชดำริเก้ารชกาล**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมศิลปากร. 2515. **สมุดภาพแสดงเครื่องแต่งกายตามสมัยประวัติศาสตร์ และโบราณคดี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามมิตร.

กรมศิลปากร. 2534. **80 ปี แห่งการอนุรักษ์มรดกไทย**. กรุงเทพฯ: โอ.เอล.พรีนติ้งเฮาส์.

กรมศิลปากร. 2539. **สังคมไทยสมัยรัชกาลที่ 5**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และ นันทา เบญจศิลาวัณษ์. 2542. **สำหรับไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วรรณรักษ์.

กฤษณา สินไชย. 2525. **200 ปี การศึกษาไทยลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กองการศึกษาผู้ใหญ่, กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2517. **การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2435-2453. **เอกสารรัชกาลที่ 5 แห่ง ศ. 2 ตรวจและจัดโครงการศึกษา 1-12 รศ. 111-129 เอกสาร ศ.2/5 (พ.ศ. 2435-2453)**.

- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2547. **เอกสารรัชกาลที่ 6 ต 15.4/1 พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงพระองค์เจ้าจรัสญัตติกิติ กฤดากร.** ลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2457.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2462. **เอกสารรัชกาลที่ 6 เอกสาร ศ.1/1 รายงานการประชุมอุปราชและสมุหเทศาภิบาล แผนกระทรวงศึกษาธิการ ณ กระทรวงวัง.** วันที่ 24 มีนาคม 2462.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2464. **เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ.2/2 เรื่องคำอธิบายประกอบพระราชบัญญัติประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2464.**
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2492. **ศธ. 41/6 กระดาษร่างพระโอวาทเสนาบดีกระทรวงธรรมการในที่ประชุมครู ณ สามัคยาจารย์สมาคม.**
- กองวัฒนธรรม, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2514. **การแต่งกายของไทย.**
ธนบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสื่อการค้า.
- กอบแก้ว นาจพิณี. 2542. **อาหารไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ก่อ สวัสดิพานิช. 2519. **ความสัมพันธ์ในครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (กุมภาพันธ์-กันยายน, 2528). การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา **การศึกษา**
นอกรักรเรียน. 22 (124-127): 23-32.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. 2535. **มองการศึกษา: เส้นทางที่เท่าเทียมของคนไทย.**
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัญญา สุขสบาย. 2542. **วิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาในประเทศไทย.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา คุณารักษ์. 2527. **หลักสูตรและการพัฒนา.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา วัชรสุนทร. 2545. **ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน หน่วยที่ 5-7.** พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- การพัฒนาศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช.
2530. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ.** 21, 6 (สิงหาคม-กันยายน): 12-26.
- การสัมมนาทางวิชาการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการฉลองสิริราชสมบัติ 50 ปี เรื่อง อาณาจักรไทยในรอบ 5 ทศวรรษแห่งการครองราชย์.** 2540.
เมื่อวันที่ 7 – 9 สิงหาคม 2539 ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

การเสวนาทางวิชาการเรื่อง ประวัติศาสตร์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.

2547. เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2547 ณ ห้องประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในวัดบวรนิเวศวิหาร. กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กิดานันท์ มลิทอง. 2540. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

กิตติ เทพน์มิตร. 2532. การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรสาขาวิชาอาหารในประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติ ต้นไทย. 2548. ประวัติศาสตร์ไทย. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

กิ่งแก้ว อัดถากร. 2530. คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ. 2529. พระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในด้านการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ใน สดุดีบุคคลสำคัญ เล่ม 5. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ.

กุลณี มุทธากลิน. 2547. เอกสารการสอนชุดวิชาไทยในเศรษฐกิจโลก.หน่วยที่ 11-15.

นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กุลลาบ มัลลิกะมาส. 2509. คติชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สมาคมภาษาและหนังสือ.

กลุ่มวิทยาลัยครุภาคใต้. 2526. ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม (สังคม 101). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพฯการพิมพ์.

เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ และณรงค์ เส็งประชา. 2517. เศรษฐกิจและสังคมไทย.

กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯการพิมพ์.

ขจร สุขพานิช. 2518. ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ขจร สุขพานิช. 2519. ฐานันดรไพร่. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ขบวน พลตรี. 2530. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

ขวัญแก้ว วัชโรทัย. 2534. วิวัฒนาการและศิลปะการจัดโต๊ะอาหาร เครื่องดื่ม และเมนูอาหาร.

กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. 2525ก. ชีวิตและผู้คน 200 ปี

กรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี.

คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. 2525ข. ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์

เล่ม 2 รัชกาลที่ 4 – พ.ศ.2475. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. 2525ค. ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์

เล่ม 1 พ.ศ.2475 - ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. 2517. **การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม.**

กรุงเทพฯ: ศูนย์การทหารราบ.

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. 2518. **แนวทางปฏิรูปการศึกษาสำหรับรัฐบาล
ในอนาคต.** กรุงเทพฯ: สารสยามจำกัด.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, สำนักรายการรัฐมนตรี. 2516. **สตรีไทย.**

กรุงเทพฯ: สำนักรายการรัฐมนตรี.

คณะกรรมการอำนวยการจัดการฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. 2539. **ในหลวงกับการศึกษาไทย:
ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ.** กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอำนวยการจัดการฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ 50 ปี.

คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. มปป. **หนึ่งปี หนึ่งตำบล**

หนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

คณะคหกรรมศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, กระทรวงศึกษาธิการ. 2543. **หลักสูตร**

**คหกรรมศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) หลักสูตรใหม่
พ.ศ.2543.** ปทุมธานี: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2541. **ความจริงของแผ่นดิน.**

กรุงเทพฯ: บริษัท เจ ฟิล์มโปรดักส์ จำกัด.

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2539. **หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา**

คหกรรมศาสตร์ ปรับปรุง พ.ศ.2539. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2547. **หลักสูตรศึกษาศาสตร**

บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2547.

ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549. **หลักสูตรคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา**

ศึกษาศาสตร์ วิชาเอกคหกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549. **หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**

(คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณะอนุกรรมการฯ ศาสนาและวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ. 2538. **การวัฒนธรรมศึกษา**

กระบวนการบริหารและจัดการวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. 2529.

ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา และการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

ความทรงจำ. 2514. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

- คาร์ล บอค. 2529. **แผ่นดินพระพุทธรูปเจ้าหลวง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.
เคนเนท อี แวลส์. 1958. **ประวัติศาสตร์โปรเตสแตนต์ในประเทศไทย 1828-1958**.
กรุงเทพฯ: สมาคมคริสตจักรแห่งประเทศไทย.
- คึกฤทธิ์ ปราโมทย์, ม.ร.ว. 2520. **การศึกษากับการสีบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. 2525. **คำนิยามลักษณะไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ฆรรณี เทศเจริญ. 2536. **การจัดแกะสลักผัก – ผลไม้ ใบตอง**. กรุงเทพฯ: มณฑลการพิมพ์.
- งามจิตร์ จารุพันธ์. 2536. **แนวโน้มหลักสูตรและการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์
ระดับปริญญาตรี วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก**.
กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 เล่ม 5**. 2530. กรุงเทพฯ: สหประชาพานิชย์. (จัดพิมพ์ชุดเกล้าฯ ถวาย
สนองพระมหากรุณาธิคุณในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติวันพระบรมราชสมภพ ครบ 100 ปี
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พุทธศักราช 2530)
- จมีนอมรดรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช). 2521. **ดุสิตธานีเมืองประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. เล่ม 5. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- จรรยา สุวรรณทัต. 2531. **เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็ก และการเลี้ยงดู
หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด.
- จรัญ พรหมอยู่. 2521. **สังคมวิทยา 102 “สังคมและวัฒนธรรมไทย”**. นครปฐม: วิทยาลัยครู
นครปฐม.
- จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. 2540. **บนเส้นทางอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัส สุวรรณเวลา. 2545. **อุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยา วงศ์สายัณห์. 2531. **ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ ช่วง พ.ศ.2475-
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.**
- จันทนา สุวรรณมาลี. 2539. **การจัดพาน(ดอกไม้สด)**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- จันทรา บุรณฤกษ์. 2511. **การศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากความสัมพันธ์ไทย
สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2543-2506)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุพรรณ ททรัพย์ปรุง. 2543. **การออกแบบเครื่องแต่งกาย**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- จำนง อภิวัฒนสิทธิ์. 2524. **ประวัติแนวความคิดทางสังคม**. กรุงเทพฯ: พีระพินา.
- จำนง อภิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. 2547. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. 2525. **ความเป็นมาของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.
- จิตรกร โพธิ์งาม. 2542. **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2477. **จดหมายเหตุราชกิจจานุเบกษา ภาคว. 7**.
พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. 2493. **เกิดวังปารุสก์: สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์
อดีตชีวิตประวัติ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์**. พระนคร: สำนักพิมพ์อุดม.
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. 2501. **เกิดวังปารุสก์ เล่ม 2: สมัยสมบูรณาญา
สิทธิราชย์**. พระนคร: คลังวิทยา.
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. 2505. **เจ้าชีวิต**. พระนคร: คลังวิทยา.
- จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. 2514. **เจ้าชีวิต**. พระนคร: คลังวิทยา.
- จุลทัศน์. พยาฆานนท์. 2543. **สาระไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เจตนา นาควัชระ. 2538. **วรรณกรรมในชีวิตไทย. วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ**.
26, 1-2 (เมษายน 2537 – มีนาคม 2538): 150-151.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. มปป. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เจียรพวรรณ โสภโณ และคณะ. 2522. **ตำราเรียนตัดเสื้อสตรี ฉบับมาตรฐานสากล**.
กรุงเทพฯ: ประชาช่าง.
- แจ่ม สุนทรเวช. 2513. **พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เล่ม 8 เรื่องการศึกษาของชาติ ตอน 2**. พระนคร: คู่สุภา.
- แจ่ม สุนทรเวช. 2513 ก. **การศึกษาของชาติ ตอน 1**. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- แจ่ม สุนทรเวช. 2513 ข. **การศึกษาของชาติ ตอน 2**. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. **การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ อลีน เพรส.
- ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. 2522. **สังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. 2527. **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์, บรรณาธิการ. 2527. **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย
จนถึง พ.ศ. 2484-2520**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2545. **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุดา. 2527. **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.

- ฉัตรทิพย์ นาถสุดา. 2534. **วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิม จันปฐมพงศ์ และคณะ. 2520. **ประวัติศาสตร์สังคมไทย**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์เสถียรไทย.
- เฉลิม อยู่เวียงชัย. 2516. **สมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์**.
กรุงเทพฯ: หน่วยงานศึกษานานาชาติ กรมการฝึกหัดครู.
- ชยันต์ วรรณธนะภูติ. 2524. การศึกษาสังคมไทยมานุษยวิทยา: แนวการศึกษาและความเป็นจริง
ในสังคมไทย. **สังคมศาสตร์**. 4: 2.
- ชยันต์ วรรณธนะภูติ. 2532. **เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย หน่วยที่ 1-7**.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชยันต์. วรรณธนะภูติ. 2537. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน อุทัย ดุลยเกษม
(บรรณาธิการ). **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา**. หน้า 149-185.
ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาญชัย พิพัฒน์สันติกุล. 2539. **สภาพเทคโนโลยีการศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2550**
ความคาดหวังของนักเทคโนโลยีการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาสารสนเทศศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2538. **ประวัติการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- ชัย เรื่องศิลป์. 2517. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ.2352-2453 ตอนที่ 1 ด้านสังคม**.
กรุงเทพฯ: บ้านเรื่องศิลป์.
- ชัย เรื่องศิลป์. 2541. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ.2352-2453 ด้านเศรษฐกิจ**.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2523. **การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย**.
กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2546. **ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมนโยบาย
การศึกษา.
- ชีรวัดณ์ นิจนตร. 2531. **การศึกษาไทย**. ภูเก็ต: วิทยาลัยครูภูเก็ต.
- ชูดา จิตพิทักษ์. 2528. **สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สารมวลชน.
- ชูเวช ชาญสว่างเวช. 2543. **อุดมศึกษาไทยในเวทีโลก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.
- ชูศักดิ์ จรุธสวัสดิ์. 2540. **ระบบเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทย**.
สงขลา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. 2544. **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

- ณรงค์ เส็งประชา. 2541. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ณัฐวุฒิ สุทธิสาคราม. 2515. **พระบรมราชินี กรุงรัตนโกสินทร์**. พระนคร: โพธิ์สามต้นการพิมพ์.
- दनัย ไชยโยธา. 2546. **ประวัติศาสตร์ไทย: ยุคกรุงธนบุรี ถึง กรุงรัตนโกสินทร์**.
กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดาวรุ่ง ชะระอ่ำ. 2547. **การพัฒนารูปแบบการผลิตครูวิชาชีพของประเทศไทย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงจิต แก้วอุบล. 2545. **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. 2517. **ประวัติการศึกษาเล่มย่อ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. 2512. **ประวัติการศึกษาไทย**. พระนคร: มงคลการพิมพ์.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. 2440. **ประวัติสังเขปแห่งการจั
การศึกษาปรัตยบันแห่งประเทศสยามภาคที่ 1 พ.ศ. 2414-2434**. พระนคร: โรงพิมพ์
เซ่งฮง
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. 2474. **พระราชพงศาวดารกรุง
รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. 2515. **ประวัติสังเขปแห่งการจัการศึ
กาปรัตยบันแห่งประเทศสยาม: ภาคที่ 3 (พ.ศ. 2455-2459)**. พระนคร : ม.ป.พ.
- เดอริ์ ลาลูแบร์. 2510. **จดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1**. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร.
พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- ดิณ ปรัชญพฤทธิ. 2534. **การบริหารการพัฒนา: ความหมายเนื้อหาแนวทางและปัญหา**.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แถมสุข นุ่มนนท์. 2524. **การเมืองและการต่างประเทศในประวัติศาสตร์ไทย**.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- แถมสุข นุ่มนนท์. 2545. **ประเด็นสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย**. เอกสารประกอบการ
สัมมนาทางวิชาการเรื่อง แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน : ข้อเสนอใหม่
เชิงเนื้อหาและระเบียบวิธี ณ ห้องประชุม ตึก 3 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 9-10 กุมภาพันธ์ 2545.
- แถมสุข นุ่มนนท์. ม.ป.ป. **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย**. ใน **หนังสือแบบเรียนสังคม
ศึกษารายวิชา ส 021 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**

- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2533. แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2543-2557). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2535. **สองทศวรรษทบวงมหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (หนังสือที่ระลึกวันคล้ายวันสถาปนาทบวงมหาวิทยาลัย ครบรอบ 20 ปี)
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2543. **ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย และหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2543**. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. **รายงานประจำปี 2545 ครบรอบทบวงมหาวิทยาลัย 30 ปี**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ทวน วิริยาภรณ์. 2507. **พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท: พระจอมเกล้า พระพุทธเจ้าหลวง พระมหาธีรราชเจ้า พระปกเกล้า พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. ธนบุรี: โรงพิมพ์ ป.พิศนาคะการพิมพ์.
- ทวี มุขระโกษา. 2506. **พระมหาธีรราชเจ้า**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรววิทยา.
- ทวีป อภิสัทธา. 2523. **การศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู.
- ทวีรัสมิ์ ธนาคม. 2543. **ครูผู้ทรงศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทองคุณ หงส์พันธุ์. มปป. **การศึกษากับสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ฤทธิศรัการพิมพ์.
- ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. 2526. **200 ปีของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา. 2530. **พระบรมราชจักรีวงศ์กับกรุงเทพฯ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยอักษร.
- ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา, ประจวบ จันทรรักษ์ และสุมาลี จุฑาศรี. 2528. **พระราชกรณียกิจกับการพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. 2526. **การเมืองระบบพหุชนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนา เมฆเวียง. 2546. **การประเมินการใช้หลักสูตรสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2543 สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี (หลังอนุปริญญาตรี)**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. 2537. **สังคมไทย**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. 2549. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ทิพวรรณ ยุทธโยธิน. 2528. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พันธะการพิมพ์.

- ทิพวรรณ รัตนวงศ์. 2532. **แนวโน้มหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในปี พุทธศักราช 2545.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพากรวงศ์ เจ้าพระยา. 2504 ก. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3.** เล่ม 2. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา.
- ทิพากรวงศ์ เจ้าพระยา. 2504 ข. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4.** เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร. องค์การค้าของคุรุสภา.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. 2526. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทีศนา เขมมณี. 2539. **วิธีการเรียนรู้ของคนกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณี. 2545. **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณีและคณะ. 2535ก. **หนูน้อยน่ารัก.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา เขมมณีและคณะ. 2535ข. **หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.** กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กิระนันท์. 2541. **สังคมศาสตร์วิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียบ เกริกมธุกร. 2521. **การจัดการบ้านเรือน.** เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- ธงทอง จันทรางศุ. 2530. **70 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กำเนิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงทอง จันทรางศุ. 2531. **พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาและศาสนาในมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์.** กรุงเทพฯ: กองทัพบก.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. 2476. รายงานการประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 4. วิทยาจารย์. 7 (เมษายน 2476): 871-876.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. 2479. **การศึกษาของประเทศสยามระหว่างกึ่งศตวรรษที่แล้วมา** (ดั่งที่ลงพิมพ์ในบางกอกไทมส์ฉบับพิเศษฉลองกึ่งศตวรรษแห่งอายุของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น) กับการศึกษากสิกรรม ซึ่งจะพิมพ์ในงานของโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมเชียงใหม่. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2545. **ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 1-7.** พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล และ วราพรพรณ น้อยสุวรรณ. 2546. **ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธำรง บัวศรี. 2542. **ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. 2520. **จุดหมายการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. 2543. **ความเป็นครู Self-Actualization For Teachers**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ก. พลพิมพ์ (1996).
- ธีรศักดิ์ อัครบวร และคณะ. 2544. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542: ผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการการศึกษาของสถาบันราชภัฏภูเก็ต**. ภูเก็ต: สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- นงเยาว์ กาญจนจारी. 2526. **พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ พระราชกรณียกิจการพระราชทานการศึกษาแก่ประชาชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ปรเมษฐ์การพิมพ์.
- นงเยาว์ กาญจนจारी. 2532. **สมเด็จพระบรมราชชนกกับการอุดมศึกษาของชาติ**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่น. 2517. **ประมวลความคิดเห็นทางการศึกษาจากพระราชนิพนธ์ เรื่อง อุดมศึกษา**. **วารสารคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ**. 8, 6 (มิถุนายน-กรกฎาคม): 140-142.
- นริศรานวดีวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยา. 2521. **บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. 2545. **วิถีดนกรรมศาสตร์ในประเทศไทย: บทสะท้อนวิสัยทัศน์และกระบวนทัศน์ จากปัจจุบันสู่อนาคต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภาพร อติวานิชพงศ์. 2531. **พัฒนาการความคิดเศรษฐกิจการเมืองไทย พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- นวพร ธนวัฒน์. 2536. **ปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ในคณะครุกรรม วิทยาลัยสารพัดช่าง เขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิเชต สุนทรพิทักษ์. 2539. **ราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ 50 ปี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- นิตยา พรหมวนิช. 2547. **การสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสถาบันราชภัฏ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2525. **วัฒนธรรมกระฎุมพีกับวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์.** (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ สถาบันไทยคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2547. **ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐ และรูปการจิตสำนึก.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พริ้นติ้ง.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัตถิยะ. 2525. **หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย.**
กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- นิพนธ์ เทพวัลย์ และคณะ. 2522. **ประชากรศาสตร์กับการศึกษา สังคมศาสตร์กับการศึกษา.**
กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- นิพนธ์ ศศิธร. 2524. **การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศไทย.** พิษณุโลก: โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก.
- นิภา เพชรสม. 2542. **หลักสูตรและการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล.**
เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- นิภา ศรีไพโรจน์. 2527. **หลักการวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.
- นิยะดา เหล่าสุนทร, บรรณาธิการ. **ประชุมจารีกวดพระเชตุพน.** 2544. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. 2527. **แนวคิดทางการศึกษาของไทยในรอบสองร้อยปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์: พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตีรณสาร.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. 2531. **คนกรรมศาสตร์สำหรับครู.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตีรณสาร.
- นิตา ชูโต. 2545. **การวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แมทส์ปออยท์.
- นิพนธ์ คันธเสวี. 2510. **สังคมวิทยาเบื้องต้น.** ธนบุรี: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- เนื่อง นิลรัตน์, ม.ล. 2537. **ชีวิตในวัง.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- บทบาทของต่างประเทศในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย.** 2538. เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ วันที่ 5-6 สิงหาคม 2537 ณ โรงแรมรอยัล ออคิด เชอราตัน กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- บังอร ปิยะพันธุ์. 2538. **ประวัติศาสตร์ไทย.** กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- บัญชา บริสุทธี. 2528. **การศึกษาสภาพสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จากเอกสารสำคัญทางวรรณคดีในสมัยนั้น.** กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเจือ องคประดิษฐ์. 2504. **ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ.** พระนคร: กรมวิชาการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2537. **การพัฒนาการสอน.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์.

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. 2540. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

บุญยงค์ เกศเทศ. 2532. **สถานภาพสตรีไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญสนอง บุญโยทยาน. 2516. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุษกร กาญจนจारी และคณะ. 2525. **วิวัฒนาการเครื่องแต่งกายสตรี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปทีป เมธาคณวุฒิ. 2544. **หลักสูตรอุดมศึกษา: การประเมินและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโอนไปขึ้นอยู่ในกระทรวงธรรมการ. 2460.

ราชกิจจานุเบกษา. 34 (15 เมษายน): 20-21.

ประจักษ์ ประกายพิทยากร. 2520. **ประเพณีขุนช้างขุนแผน**. กรุงเทพฯ: เจริญธรรม

ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2518. ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ. **วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ**. 9, ฉบับพิเศษ: 101-102.

ประชุมสุข อาชวอำรุง. 2522. **งานมหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.

ประชุมมหารับสั่งภาคที่ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

ประชุมมหารับสั่งภาคที่ 3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

ประชิด สภณะพัฒน์. 2546. **วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา.

ประเชิญ ครูไพศาล. 2537. **วิชาชีพนครกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.

ประดับ นิลพังงา. 2537. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.

ประทีป มาลากุล, ม.ล. 2530. **พัฒนาการบ้านของคนไทยในภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพัฒน์ ตริณวงศ์. 2504. **ชีวิตและงานเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี**.

พระนคร: อุดมศึกษา.

ประไพ เอกอุ่น. 2542. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

ประยูทธ สิทธิพันธ์. 2501. **แผ่นดินพระพุทธรูปเจ้าหลวง**. พระนคร: สำนักพิมพ์ธรรมเสวี.

ประยูทธ สิทธิพันธ์. 2503ก. **แผ่นดินพระจอมเกล้า**. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.

- ประยูทธ สิทธิพันธ์. 2503ข. **พระประวัติสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์.**
พระนคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- ประยูทธ สิทธิพันธ์. 2506. **ราชสำนักไทย.** พระนคร: คลังวิทยา.
- ประยูทธ สิทธิพันธ์. 2516. **สมเด็จพระจอมเกล้ากรุงสยาม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- ประยูทธ ภมรมนตรี. 2518. **ชีวิต 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.
- ประยูทธ ศรีประสาธน์. 2536 ก. **ประมวลสาระชุดวิชา นโยบายและการวางแผนการศึกษา
หน่วยที่ 1-5.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประยูทธ ศรีประสาธน์. 2536 ข. **ประมวลสาระชุดวิชา นโยบายและการวางแผนการศึกษา
หน่วยที่ 6-9.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประยูทธ ศรีประสาธน์. 2542. **กระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช**
12 (1): 13.
- ประเวศ วะลี. 2541. **ปฏิรูปการศึกษายกเครื่องทางปัญญาทางรอดจากความหายนะ.**
กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ประสาท หลักศิลา. 2514. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- ประหยัด สายวิเชียร. 2538. **ความรู้เรื่องคนกรรมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: กลางเวียง
การพิมพ์.
- ปราณี แจ่มขุนเทียน. 2542. **ไทยศึกษา.** พิษณุโลก: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ป้วย อึ้งภากรณ์, บรรณาธิการ. 2530. **การศึกษาในทศวรรษของข้าพเจ้า.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
โกมลคีมทอง.
- ป้าณี สิวัดวัฒนา. 2523. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปัญญา บริสุทธิ์. 2528. **การศึกษาสภาพสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัว จากเอกสารสำคัญทางวรรณคดีในสมัยนั้น.** กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิ่น มาลากุล, ม.ล. 2513ก. **การศึกษาของไทยในปัจจุบัน 2489.** กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- ปิ่น มาลากุล. 2513ข. **บทประพันธ์ของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา.
- ปิยะศิริ เรื่องศรีมัน. 2547. **เอกสารการสอนชุดวิชาไทยในเศรษฐกิจโลก หน่วยที่ 1-5.**
นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยนาด บุนนาค. 2522. **บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการพัฒนาการเมืองไทย**
พ.ศ. 2475 – 2516. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา.
- เปลี่ยน ภาสกรวงศ์. 2545. **แม่ครัวหัวป่าก์.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

- ผกา สัตยธรรม ลินจง อินทร์พรวรรย์ และศิริมาศ ไทยวัฒนา. 2540. **แนวคิดทางการศึกษาของนักการศึกษาไทยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี 2475 ถึงปัจจุบัน.**
กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์. 2542. **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ.**
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์ กรุงเทพฯ.
- ผุสดี ทิพทัส และมานพ พงศทัต. 2525. **บ้านในกรุงเทพฯ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. 2548. **ศูนย์พัฒนาบุคลากรด้านแพชชั่น.** เข้าถึงได้จาก:
<http://www.manager.co.th>
- พงษ์อินทร์ สุขขจร. 2515. **ประวัติการศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: ก้าวหน้าการพิมพ์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2546. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- พยนต์ อัครพิชยนต์. 2530. **มูลเหตุของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2523. **สู่การอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2536. **การวิจัยทางการอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2538ก. **การสัมมนาเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรและการเรียน
การสอนแบบข้ามคณะและข้ามสาขาวิชา.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2538ข. **รูปแบบการศึกษาไทยที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21.**
กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2540. **การวิจัยเชิงธรรมชาติ ใน แบบแผนและเครื่องมือการวิจัย
ทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2543. **แนวทางปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการอุดมศึกษา:
รูปแบบการจัดกลุ่มอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับศักยภาพปัจจุบัน.**
กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2544. **การสอนโดยเน้นการคิดวิเคราะห์. ใน เอกสารประกอบการประชุมเชิง
วิชาการเรื่อง ปฏิรูปการเรียนรู้: นวัตกรรมการสอนระดับอุดมศึกษา. วันที่ 30-31
กรกฎาคม 2544.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2546. **รายงานการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะกรรมาธิการของสถาบัน
พระบรมราชชนก.** กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- พรชูลี อามวอำรุง. 2547. **การวิเคราะห์สาระ. เอกสารประกอบโครงการติดตามประเมินผล**

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์วัฒนธรรมและ
ค่านิยม.

พรภิรมย์ (เชียมธรรม) เชียงกุล. 2535. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ เล่ม 1 (2475 – 2524).**

กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2461. เครื่องหมายแห่งความเจริญรุ่งเรืองคือสภาพแห่ง
สตรี. **วิทยากรย.** (15 พฤษภาคม)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2532. **การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.**

กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2540. **ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี.** พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพฯมหานคร. มูลนิธิพุทธธรรม.

พระราชดำรัสที่พระราชทานกับ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2529 ณ ตำหนักจิตรลดาร
โหฐาน. 2547. **วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** ปีที่ 2, 3 (มกราคม – มีนาคม)

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2417-2453. 2510.

พระนคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2472. พระนคร: โรงพิมพ์บำรุง

นุกุลกิจ. (พิมพ์โดยได้รับพระบรมราชานุญาตใน งานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระ

พระปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ณ

พระเมรุที่ท้องสนามหลวง ปีมะเส็ง พ.ศ. 2472)

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 เล่ม 2. 2505. พระนคร: ศุภสภา

พระสนมเอก. 2525. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

พระเสด็จสุเรนทราบดี, เจ้าพระยา. 2506ก. **พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูล.**

เล่ม 1. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

พระเสด็จสุเรนทราบดี, เจ้าพระยา. 2506ก. **พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูล.**

เล่ม 2. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

พวงผกา คุโรวาท. 2535. **คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.

พวงผกา คุโรวาท. 2536. **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอมสาส์น.

พวงผกา คุโรวาท. 2540. **คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัท รวมสาส์น
(1977) จำกัด.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.**

กรุงเทพฯ: เจริญผล.

- พนัส หันนาคินทร์. 2521. **การศึกษาของไทย**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- พัทธา สายหู. 2516. “การใช้แบบความคิดเรื่องวัฒนธรรมในการพัฒนาประเทศ.” ใน **ชุมชนบทความทางวิชาการประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พัทธา สายหู. 2540. **กลไกของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันเทพ วิเชียรโชติ. 2541. **วิสัยทัศน์ทางการศึกษา สังคม วัฒนธรรม ศาสนา เพื่อการพัฒนาประเทศไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองรัตน์พรินติ้ง.
- พิชชา. 2519. พิชชาพาตระเวนกระทรวงศึกษาธิการ. **สยามรัฐ**. (3 สิงหาคม): 5.
- พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข. 2527. **ปฐมนิเทศคหกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- พิพาดา ยังเจริญ และ สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. 2529. **การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325-2394)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ชรี กิตติวิทยากุล. 2532. **การเข้าถึงพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ. 2542. **อดีต ปัจจุบัน อนาคต ของการศึกษาไทยภาคบังคับ**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- เพ็ญศรี ดูก. 2525. การดำเนินนโยบายเพื่อความอยู่รอดและการต่อสู้เพื่ออำนาจอธิปไตยของไทยในทางการศาลและอัตรากาษีศุลกากร ใน **ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 2 รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- เพ็ญศรี ดูกและปิยนาด บุนนาค. 2526. **ประวัติศาสตร์ไทย 2: หนังสือเรียนสังคมศึกษารายวิชา ส 092 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- เพลินใจ วิชญกิตติ. 2533. **บทบาทของคหกรรมศาสตร์กับการให้บริการชุมชนแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คหกรรมศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. 2506. **ลักษณะสังคมไทยและการพัฒนาชุมชน**. พระนคร: เกษมบรรณกิจ.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. 2513. **ลักษณะสังคมไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์เสียงเสียงเจริญ.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2516. **พัฒนาการของมหาวิทยาลัยไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2540. **แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. 2542. **หลักการและพื้นฐานการอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2546. **สาขาวิชาที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษาพัฒนาการในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2525)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. 2548. **มหาวิทยาลัยไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2: กรณีการปรับเปลี่ยนสู่สังคมสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ ช่างเขียน. 2514. **ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพโรจน์ แสงจันทร์. 2536. **สถาปัตยกรรมบ้านพักอาศัย**. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิตเทศกรรมการฝึกหัดครู.
- ภาวดี มหาจันทร์. 2527. **ประวัติศาสตร์การปกครองไทย**. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- ภาสกรวงศ์, เจ้าพระยา. 2515. **ประวัติสังเขปแห่งการจัดการศึกษาปรัตยุบันแห่งประเทศสยาม : ภาคที่ 2 (พ.ศ. 2435-2544)**. พระนคร : ม.ป.พ.
- ภาวณีย์ เจริญยิ่ง. 2548. **ภูมิปัญญาไทยชุมชนทรัพย์แห่งแผ่นดินสยาม**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- มณี โกสุมาศ. 2540. **พฤติกรรมการสอนคนทฤษฎี**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- มณีรัตน์ บุณนาค, ท่านผู้หญิง. 2537. **รื่นรมย์รัตนโกสินทร์ ปีสิบสามวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2549. **หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2549. **หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2529. **หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2548. **หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549. **หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2549. **หลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- มาตยา อิงคนารถ, ทวี ทองสว่าง และวัฒนา รอดสำอางค์. 2529. **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยโบราณกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ยอร์จ เฟลด์ส. 2504. **หมอเข้าสู่อำนาจในรัชกาลที่ 4**. พระนคร: สมาคมคริสต์จักรแห่งประเทศไทย
- ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. 2522. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุภาภรณ์ เจนแจ่งกิจ. 2531. การศึกษาของสตรีไทย: กรณีศึกษาเฉพาะของโรงเรียนราชินี พ.ศ. 2447-2503 ใน 84 ปี ราชินี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เกษม.
- ยุวดี กาญจนัฐิ. 2527. **เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ยุวดี กาญจนัฐิ. 2534. **“คหกรรมศาสตร์น้องใหม่-มิติใหม่” ในการประชุมวิชาการเรื่องการจัดการมนุษย์นิเวศน์ในทศวรรษหน้า**. 16 สิงหาคม 2534. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุวดี กาญจนัฐิ, มาชะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน. 2535. **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ หน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- รอง ศยามานนท์. 2495. **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- รอง ศยามานนท์. 2520. **ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รอง ศยามานนท์ และคณะ. 2507. **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507**. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ระดม เศรษฐีธ. 2514. **คำนิยมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระลึก ธาณี. 2526. **200 ปีของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. 2530. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2532. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 25423**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2546. **ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรม ในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: พิมพ์เกษม พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์.

- รัชนี้ ลาซโลซัน. 2527. **เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป หน่วยที่ 8-15.**
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- รัชนี้กร เศรษฐโร. 2532. **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- แรมสมร อยู่สถาพร. 2538. **นานาสาระทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลดดา รัตกลีกร และ สุวิทย์ รัตนานันท์. 2532. **เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัย หน่วยที่ 1-7.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ละออทอง อัมรินทร์รัตน์. 2522. **การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. 2538. **การศึกษาอนาคตภาพของมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยวิธีการสืบค้นเชิงธรรมชาติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลาวัลย์ โชตามร. 2525. **ผู้หญิงระดับยอด.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ลาวัลย์ โชตามร. 2527. **ชีวิตชาวกรุงสมัยก่อนศตวรรษมาแล้ว และชีวิตชาวกรุงสมัยสงคราม.** กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ลาวัลย์ โชตามระ. 2536. **มรดกไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ราชาวดี.
- ลิขิต ธีรเวคิน. 2537. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลินี่ หนะวานนท์. 2526. **การศึกษา กับสังคมไทยก่อนสมัยปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศ เกษรเกศรา. 2521. **ประวัติการแต่งกายของไทย.** กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- เลิศชาย ศิริชัย. 2547. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อเท็จจริงยกระดับสู่กระบวนการค้นคว้าความเข้มแข็งชุมชน.** นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เม็ดทราย.
- วณิดา สิทธิธรรณฤทธิ์. 2527. **การศึกษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรัญญา ภัทรสุข. 2546. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิทย์ วดีนสรากร. มปป. **การศึกษาของไทย.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร.
- วราคม ทีสุกะ. 2525. **มนุษย์กับสังคม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์.

- วรารภรณ์ บวรศิริ. 2540. พัฒนาการด้านการศึกษาไทย ระหว่างปี พ.ศ.2489-2539: อุดมศึกษา
ใน พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ ทิศนา แคมมณี (บรรณาธิการ), **พัฒนาการด้านการศึกษา
ไทยในสมัยรัชกาลที่ 9**, หน้าที่ 192-241. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรีย์ ตระกูลงาม. 2542. **การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
เสมาธรรม.
- วัฒน์ จุฑะวิภาต. 2527. **หัตถกรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- วัน มุหะมัดนอร์ มะทา และ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2540. **การศึกษาเพื่อพัฒนาคนสำหรับ
สังคมไทยในสองทศวรรษหน้า**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา. 2538. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สวนสุนันทา.
- วันเพ็ญ พวงพันธ์บุตตร. 2542. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- วัลย์ลิกา สุขกมล. 2534. **ความคิดเห็นของผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรกรรมในการให้
การศึกษาวิชาคหกรรมศาสตร์แบบนอกระบบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2544. **การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา**.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา รุ่งศิริแสงรัตน์. 2546. **บรรพบุรุษไทย : สมัยรัตนโกสินทร์ยุคใหม่ถึงการเปลี่ยนแปลง
การปกครองในปี พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารุณี วงษา. 2542. **การจัดการบ้านเรือน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วารุณี ไอสถารมย์. 2524. **การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411 – พ.ศ. 2475**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารีย์ ถิระจิตร. 2525. **รายงานผลการวิจัยแนวคิดทางการศึกษาของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรน
ทราธิบดี**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัดสำเนา)
- วิจิตร ศรีสอ้าน. 2518. **หลักการอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. 2540. **แนวคิดเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ใน แนวคิดทางการศึกษาของนักศึกษาไทย
ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี 2475 ถึงปัจจุบัน**.
กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิจิตร ศรีสอ้าน และทองอินทร์ วงศ์โสธร. 2536. **ประมวลสาระชุดวิชา นโยบายและการวางแผน
การศึกษา หน่วยที่ 1**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- วิชัย ตันศิริ. 2540. วิสัยทัศน์ของสังคมและการศึกษาไทยยุคโลกาภิวัตน์ ใน **วิสัยทัศน์ประเทศไทยด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม และศาสนา**. กรุงเทพฯ: สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย.
- วิชัย ตันศิริ. 2541. **วิสัยทัศน์ของสังคมและการศึกษาไทยยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองรัตน์พรินติ้ง.
- วิชัย ตันศิริ. 2542. **โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต: แนวคิดสู่การปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ตันศิริ. 2549. **อุดมการณ์ทางการศึกษา: ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. 2537. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. 2539. **กระบวนการนโยบายทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2539. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2544. **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- วิไลวรรณ วิทย์วิโรจน์. 2536. **ประวัติการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.
- วิทย์ พิณคันเงิน. 2505. **เครื่องสดและการจัดดอกไม้ของไทย**. กรุงเทพฯ: กองวัฒนธรรมสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- วิทย์ วิศทเวทย์. 2527. **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิทยากร เชียงกูล. 2521. **แนวความคิดใหม่ทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วิทยากร เชียงกูล. 2541. **รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2540**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิทยากร เชียงกูล. 2542. **วิกฤติและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษาและสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิทยากร เชียงกูล. 2543. **ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้วิกฤตชาติ**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- วิทยากร เชียงกูล. 2544. **รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2543/2544 ปฏิรูปการศึกษาอย่างไร เพื่อใคร เพื่ออะไร ?**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- วิทยาลัยดุสิตธานี. 2007. **หลักสูตรการศึกษา**. เข้าถึงได้โดย: <http://www.dtc.ac.th>.
- วินัย ไชยทอง และกิตติเชษฐ สมใจ. 2547. **มรดกไทย**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2527. **ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: ปารยา.

- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2532. **ผ้าไทยพัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม**. กรุงเทพฯ: บรรษัท
เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.
- วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ. 2548. **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: อัลฟา มิเลินเนียม.
- วีรจักร สุปัญญ. 2532. **การศึกษาการเผยแพร่ความรู้ การรับความรู้ การตอบสนอง
ความต้องการ และการนำความรู้ทางด้านคหกรรมศาสตร์ขั้นมูลฐานไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของสตรีในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2516. **การปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5**. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2525 ก. **การปฏิรูปทางการศึกษาในประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 2
รัชกาลที่ 4-พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2525 ข. **การปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการคลังในประวัติศาสตร์กรุง
รัตนโกสินทร์ เล่ม 2 รัชกาลที่ 4 – พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2526 ก. **แนวความคิดทางการศึกษาไทย 2411-2475**. กรุงเทพฯ: ฟันนี่พับลิชชิง.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2526 ข. **รายงานผลการวิจัยแนวความคิดทางการศึกษา สมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการศึกษา
แห่งชาติ.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2529. **การปฏิรูปการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. 2541. **เมื่อเริ่มปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 7**.
กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- ศรีศักดิ์ วลลิโถม. 2543. **ทัศนะนอกรีต : สังคม-วัฒนธรรมในวิถีการอนุรักษ์**.
กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ศศิ เสตะจันทร์. 2537. **การเผยแพร่ประชาธิปไตยของรายการสนทนาทางวิทยุระหว่างมัน
ชุกชาติกับนายคง รักไทย ช่วง พ.ศ. 2484-2486**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิวรรณ ดำรงศิริ. 2531. **การวิเคราะห์การออกแบบจากผ้าไทยยวน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
บัณฑิต สาขามัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2548. **CATS และ FTA ทางการศึกษา : แนวโน้มของผลกระทบและ
ข้อเสนอแนะ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ดาบเพชร. 2547. **เจาะเวลาตามรอยกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

- ศิลปากร, กรม. 2505. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์**. พระนคร: คลังวิทยา.
- ศิลปากร, กรม. 2509. **พระบรมราชาธิราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทาน พระเจ้าลูกเธอ พระราชปราวณีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าด้วย เรื่องทาสและเกษียณอายุกับสำเนากระแสพระบรมราชโองการพระราชบัญญัติ พระราชดำรัส พระราชหัตถเลขา และประกาศการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศุภนิธย์ วัฒนธาดา. 2520. **พื้นฐานการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา.
- สงบ ลักษณะ. 2542. "ปฏิรูปหลักสูตร" ใน **ปฏิรูปการศึกษา**. ปีที่ 1, 12 (1-15 มีนาคม)
- สงัด อุทรานันท์. 2532. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สถาพร ศรีสัจจัง. 2545. **ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอมี เทรดดิ้ง.
- สนธิ คชสิทธิ์. 2527. **การศึกษากับสังคม**. ลพบุรี: โรงพิมพ์หัตถโกศลการพิมพ์.
- สนาน ลิ้มปีเสวตกุล. 2548. **เอกสารคำสอนรายวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทย**.
ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สนั่น เมืองวงษ์. 2520. **ประวัติศาสตร์ธนบุรี-รัตนโกสินทร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.
- สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. 2518. **จุดยืนแลทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2524. **ครอบครัวสัมพันธ์**.
กรุงเทพฯ: สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมาคมนักเรียนเก่าทุนรัฐบาลไทย. 2541. **วิสัยทัศน์ประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองรัตน์ พรินต์ติ้ง.
- สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ. 2506. **ความทรงจำ**. อัญญา : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2514. **ประมวลพระนิพนธ์-ลายพระหัตถ์ เกี่ยวกับการศึกษา (พระมหาสมณศาสน์ เล่ม 4)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราช วิทยาลัย.
- สมบูรณ พวรรณภพ. 2524. **ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมประสงค์ ปิ่นจินดา. 2527. **ครบรอบปี 50 ปี วิทยาลัยครูสวนดุสิต พ.ศ.2477-2527 เรื่อง สวนดุสิตสมัยคุณหญิงกระจ่างศรี รักตะกนิษฐ**. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- สมภพ จันทระประภา. 2529. **สมเด็จพระศรีสวรินทิรา**. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.

- สมสมร เทพหน้าไสมนัสต์. 2531. **การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป พุทธศักราช 2527 ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สมหมาย จันทร์เรือง. 2544. **พัฒนาการการศึกษาไทย อดีต ปัจจุบัน และในสหัสวรรษใหม่.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. 2513. **ความคิดบางประการทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา. สำนักงานการเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2529. **นารีผู้มีคุณ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2511. **รายงานการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2504-2509.** พระนคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2520. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2521. **การขยายการศึกษาภาคบังคับ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522. **รายงานสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อ การศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2524. **นโยบายการศึกษาของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2525. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2526. **การศึกษาไทย ปี 2523-ปี 2524.** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2529 ก. **นโยบายการศึกษาของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2529 ข. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2532. **แนวทางการจัดการศึกษาในอนาคต.** กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 ก. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 ข. **รวมนโยบายการศึกษาของรัฐ ปี 2475 – 2535.**
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2536. **รายงานประจำปี 2536.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2537. **รายงานการศึกษาไทย ปี 2534-2535.**
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540. **ในหลวงกับการศึกษาไทย: ห้าทศวรรษสิริ
ราชสมบัติ.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 ก. **ครูแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ: เซเว่นพริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 ข. **รายงานการประเมินผลแผนพัฒนา
การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7(พ.ศ.2535-2539) ระดับอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. **ศตวรรษใหม่อุดมศึกษาไทย: บทเรียนจาก
การปฏิรูปอุดมศึกษานานาประเทศ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. **แนวทางการปฏิรูปการศึกษา ระดับอุดม
ศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.** กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวาน
กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. มปป.. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2520. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2529-2534).** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549ก. **รายงานผลการประชุมประจำปี 2549 ใน สศช. เรื่องแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549ข. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537. **แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย 11 ประการ.** กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. 2526. **การศึกษาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. 2512. **รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยแรกและสมัยสามัญ พ.ศ. 2512 เล่ม 2.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2546. **ข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: เจ พี ออฟเซท.
- สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. 2543. **การแต่งกายไทย: วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน เล่ม 1.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.
- สิทธิชัย ธาดามิตร. 2524. **การศึกษากับสังคม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีระพัฒนา.
- สิน ทวีกุล. 2533. **การศึกษาไทย.** ยะลา : วิทยาลัยครูยะลา.
- สีปพนนท์ เกตุทัต. 2518. **การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม.** กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, สมเด็จพระนางเจ้า. 2530. **ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิไทยช่วยไทย.
- สุจรรยา สุวรรณศิริ. 2527. **สภาพการใช้หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2524.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธรรม อารีกุล. 2537. **ความรู้เกษตรศาสตร์จากต่างประเทศกับการพัฒนาการเกษตรไทย. ใน บทบาทของต่างประเทศในการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย.** หน้า 135-227. เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการ เมื่อวันที่ 5-6 สิงหาคม 2537 ณ โรงแรมรอยัล ออคิด เชอราตัน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุนทร ศรีรักษา. 2522. **พื้นฐานการศึกษา.** ลพบุรี: วิทยาลัยครูเทพสตรี.
- สุนทร โคตรบรรเทา. 2524. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน.** กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- สุนทรภู์. 2511. **พระอภัยมณี.** พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.

- สุนทรী โคมินและสนธิท สมัครการ. 2522. **รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจการวัด.** กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนิตย์ แป้นนาบอน. 2542. **โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย.** สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- สุพรรณณี กาญจนนัชฐิติ. 2507. **บทบาทของมิชชันนารี ในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพิศรา สุภาพ. 2518. **สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศรา สุภาพ. 2525. **สังคมวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศรา สุภาพ. 2531. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิศรา ชุมเกตุ. 2523. **การศึกษาไทย อดีต ปัจจุบัน และแนวโน้ม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. 2543. **มนุษย์กับสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิไทย.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2535. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2535. **สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. 2534ก. **การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. 2534ข. **ความคิดและภูมิปัญญาไทย: ด้านการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. 2535. **ความคิดและภูมิปัญญาไทยด้านการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์, สวัสดิ์ จงกล และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2541. **ปรัชญาญาณสยาม: บทวิเคราะห์ด้านการศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลย์ ไหมส์. 2535. **ปริทรรศน์วัฒนธรรมผ้าไทยและจักสานงานศิลป์ไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพล นิธิไกรพจน์. 2543. **ทิศทางของสถาบันราชภัฏ. ใน สารประชาสัมพันธ์.** สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ 10, 10 (ตุลาคม): 5.

สุริชัย หวันแก้ว. 2548. **มหาวิทยาลัยท่ามกลางกระแสพายุที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้:**

สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. 2542. **การแต่งกายสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทยสมัย**

รัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ธนะผลเลิศ. 2547. **วิวัฒนาการของหลักการอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุสหัสวรรษที่ 3 ใน 366 ปี การศึกษาคาทอลิกไทย. 2535. กรุงเทพฯ: ชัน พริตติง.

เสฐียรโกเศศ. 2510. **ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน.** พระนคร: โรงพิมพ์สมเจตน์การพิมพ์.

เสฐียรโกเศศ. 2513. **วัฒนธรรมเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

เสฐียรโกเศศ. 2514. **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต : ปลุกเรื้อนแต่งงาน.** พิมพ์ครั้งที่ 2.

พระนคร: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

เสฐียรโกเศศ. 2515ก. **การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน.**

กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

เสฐียรโกเศศ. 2515ข. **เรื่องวัฒนธรรม.** นครหลวง: สำนักพิมพ์บรรณการ.

เสฐียรโกเศศ. 2515ค. **วัฒนธรรมเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

เสฐียรโกเศศ. 2516. **วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย.** กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

เสฐียรโกเศศ. 2531. **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต: การเกิด.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

เสฐียรโกเศศ. 2514. **ประวัติการโรงเรียนราษฎร์ในประเทศไทยและทำเนียบโรงเรียน**

ราษฎร์. กรุงเทพฯ: สมาคมโรงเรียนราษฎร์.

เสนห์ จามริก. 2519. **ปัญหาและอนาคตของเมืองไทย.** กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ประเทศไทย.

เสนห์ จามริก. 2526. **การเมืองกับการศึกษาไทย.** กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. 2510. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาคาร.

เสริมศิริ อัครพุดผิพันธ์. 2530. **เป้าประสงค์ของชีวิตนักศึกษาปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์**

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวพร เมื่อแก้ว. 2538. **การพัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตร.** กรุงเทพฯ: พี. เอ็น. การพิมพ์.

เสาวภา ไททยวัฒน์. 2538. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา.**

กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ.

แสงจันทร์ อินทนนท์. 2536. **วิวัฒนาการการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ.**

กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย และคณะ. 2544. **อาหาร: ทรัพย์และศิลป์แผ่นดินไทย.**

กรุงเทพฯ: ธนาคารเพื่อการส่งออก.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2548. **วัฒนธรรมในสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.

แสงอรุณ เชื้อวงศ์บุญ. 2541. **พัฒนาการของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาแกะสลักใน**

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงโสม เกษมศรี, ม.ร.ว. และวิมล พงศ์พัฒน์. 2525. **ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 1**

รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2325-พ.ศ. 2394. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์

การพิมพ์.

หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกปฏิบัติ. 2520. **สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

คุรุสภา.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. 2520. **สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัด

ครู.

หลวงลือล้ำศาสตร์ และคณะ. 2490. **ประวัติศาสตร์ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 6. พระนคร: โรงพิมพ์ไพศาล

วิทยา.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2406. **เอกสารรัชกาลที่ 4 ร.4 จ.ศ. 1225 พ.ศ. 2406 153 สำเนาแปล**

หนังสือ มีสริถึงเจ้าพระยาศรีสุริยวงษ์ เรื่อง ขอนะแนวการสอนเด็กไทยให้มีความรู้
และความก้าวหน้า.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2433. **เอกสารรัชกาลที่ 5 กรมศึกษาธิการ: ร:5 ฉ1/24 เรื่องรายงาน**

กรมศึกษาธิการ รศ. 109.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2441. **เอกสารรัชกาลที่ 4 แพ้ม ศ.2 เอกสาร ศ2/3 เรื่องพระยาวิสุทธิ**

สุริยศักดิ์กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.

6 เมษายน ร.ศ. 117.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2441-2442. **เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 12/7 เรื่องจัดการเล่าเรียนตาม**

มณฑลต่างๆ. เล่ม 1. ร.ศ.117-118.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2455. **เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ. 10/13 เรื่อง พระราชดำรัสตอบเสนาบดี**

กระทรวงธรรมการเมื่อเปิดการแสดงศิลปะหัตถกรรมที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย.

วันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2455

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2455. **เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ 1/1 เรื่อง คำกราบบังคมทูลของเสนาบดี**

กระทรวงธรรมการในงานแสดงศิลปะหัตถกรรมนักเรียน พุทธศักราช 2455.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2462. เอกสารรัชกาลที่ 6 ศ 1/1 เรื่องรายงานการประชุมอุปราชและ
สมุหเทศาภิบาล แผนกระทรวงศึกษาธิการ ณ กระทรวงวัง.

(24 มีนาคม 2462).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2471. เอกสารรัชกาลที่ 7 กระทรวงศึกษาธิการ ร.7 ศ.9.1/15

เรื่อง ให้ภิกษุทำการสั่งสอนจรรยาตามโรงเรียน (มีแบบสั่งสอนด้วย)

(13 กรกฎาคม - 7 สิงหาคม 2471)

หอสมุดวชิรญาณ. มปป. หมวดตำราหมู่เวชศาสตร์ เลขที่ 1 คัมภีร์ฉันทศาสตร์ ฉบับชะเลยศักดิ์.

อคิน รพีพัฒน์, มรว. 2521. **สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2416.**

กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

อนงค์ อนันตริยเวช. 2539. **การมีส่วนร่วมในการบริหารมหาวิทยาลัยของอาจารย์**

มหาวิทยาลัยของไทย: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร

มหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุช อภาภิรม. 2543. **เทคโนโลยีปฏิวัติโลกสู่สังคมความรู้และยั่งยืน?**

กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

อนุমানราชชน, พระยา. 2532. **ชีวิตคนไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่องประเพณีไทย.**

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อมรรัตน์ เจริญชัย. 2533. **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู**

คหกรรมศาสตร์ หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อมรวิทย์ นาครทรรพ. 2540. **ความฝันของแผ่นดิน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก.

อมรา พงศ์พิชญ์. 2534. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนว**

มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงศ์พิชญ์. 2543. **ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนทัศน์และบทบาทในประชา**

สังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา นวจินดา และ ปาริฉัตร ประวาหะนาวิน. 2532. **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์**

วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัจฉรา โพธิยานนท์. 2542. **การศึกษานอกระบบกับสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏ

สวนสุนันทา.

อานนท์ อภาภิรมย์. 2515. **มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

บำรุงนุกุลกิจ.

อานนท์ อภาภิรมย์. 2518. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพรวพิทยา.

อานนท์ อภาภิรมย์. 2519. **สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย.** กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.

- อารี พันธุ์มณี. 2534. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: เลฟแอนดิลิฟ เพรส.
- อารี วัลย์เสวี. 2529. **โภชนศาสตร์ประยุกต์**. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์.
- อารี โสทธิพันธุ์. 2539 ก. **การศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- อารี โสทธิพันธุ์. 2539 ข. **ประวัติการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.
- อุดม เขยทิววงศ์. 2523. **ความรู้เกี่ยวกับงานการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: เจริญธรรม.
- อุดม เขยทิววงศ์. 2545. **มหาราชกบกับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย**. กรุงเทพฯ: เอมีเทรอดตั้ง.
- อุทัย หิรัญโต. 2524. **สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุทุมพร วีระไวทย์. 2509. **พระราชประวัติชีวิตส่วนพระองค์สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง**. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- อุไร สิงห์ไพบูลย์พร. 2541. **ช่างสิบหมู่ : ศิลปกรรมไทยโบราณ**. กรุงเทพฯ: เอส. ที. พี. เวิลด์มีเดีย.
- อุ้นตา นพคุณ. 2523. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2520. **อภิปรายประมวลเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาไทย**. ใน **บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2526. **“การมองภาพการศึกษาไทยในอนาคต” ใน 200 ปี ของการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2545. **ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอนหน่วยที่ 1-7**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เอกวิทย์ ณ ถลางและคนอื่น ๆ. 2546. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. **เทคโนโลยีการศึกษา: หลักการและแนวคิดสู่ปฏิบัติ**. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เอกสารเรื่องจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. 2511. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

- Ashpole, E. 1986. **The New Illustrated Everyman's Encyclopedia Volume one.**
London: Octopus Books.
- Bailey, L, F. M. Friebaugh, S. R. Jorgensen and J. M. Lillestol. 1986. **Strengthening Home Economics Programs in Higher Education.** Ohio: College of Home Economics.
- Beauchamp, G. A. 1975. **Curriculum Theory 3rd ed.** Wilmette, Illinois: The Kagg Press.
- Blankenship, M. L., and Moerchen, B. D. 1979. **Home Economics Education.**
Boston: Houghton Mifflin.
- Boyett, J. H. and Boyett, J. T. 2001. **The Guru Guide to the Knowledge Economy: The Best Ideas for Operating Profitably in a Hyper Competitive World.** New York: John Wiley & Sons.
- Bualamyai, S. 1993. The Re-conceptualization of The Well-Being of Individuals and Families in Home Economics Education: Historical and Critical Research into The Ongoing Growth of Home Economics Education in Thailand. **Dissertation Abstract International.** Pennsylvania: The Pennsylvania State University.
- Byrd, F. M. 1990. Home Economics: Reflections on the Past, Visions for the Future. **Journal of Home Economics.** 82, 2 (Summer): 43-46.
- Cohen, L. M., Lawrence & Morrison, K. 2000. **Research Methods in Education.**
London: Routledge Falmar.
- Crockett, S.J.; And Others. 1990. Wellness in the Home Economics Curriculum. **Journal of Home Economics.** Vol. 82, 3 (Fall): Pp. 21-25.
- Crouse, M. R. 1984. Current and Future Curriculum Trends in Home Economics Education as Associated with Selected Management Variables **Dissertation Abstract International.** U.S.A.: Oklahoma State University.
- Dalen, V. 1962. **Understanding Education Research.** New York: Mc Graw-Hill.
- Delors, J. and others. 1996. **Learning: The Treasure Within.** Paris: UNESCO.
- Dooley, D. 2000. **Social Research Methods.** New Jersey: Prentice-Hall.
- Dressel, P. L. 1978. **Handbook of Academic Evaluation.** California: Jossey-Bass.
- East, M. 1980. **Home Economics: Past Present and Future.** Boston: Allyn and Bacon.
- Farmer, J. A. 1974. Reaction Paper Number Two in **Problem Solving in Professional Adult Education.** Washington, D.C.: Adult Education Association of the U.S.A.

- Foster, A. Josephine., et al. 1994. **Creative living Basic Concepts in Home Economics.**
United States: McGraw-Hill.
- Fraenkel, J. R. and Wallen, N. 2000. **How to Design and Evaluate Research in Education**
4th ed. Boston: McGraw-Hill.
- Friedman, T. L. 2006. **The World is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century.**
New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Frost, P. J., Stablein, R. E. 1992. **Doing Exemplary Research.** California: Sage.
- Glaser, B. G., Strauss, A.L. 1967. **The Discovery of Grounded Theory: Strategies for**
Qualitative Research. Beverly Hills, CA: Sage.
- Good, C. V. 1973. **Dictionary of Education.** 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Hass, G.. 1980. **Curriculum Planning: A New Approach.** Boston: Allyn and Bacon.
- Isaac, S., Michael, B. W. 1995. **Handbook in Research and Evaluation.**
California: San Diego.
- Kennedy, P. C. 1993. **Preparing for the 21st Century.** London: Harper Collins.
- Kerka, S. 1996. **Home Economics by Any Other Name Trends and Issues Alerts.**
ERIC Clearinghouse on Adult, Career, and Vocational Education, Columbus, OH.
[Online]. Available from: [http://search.epnet.com/login.aspx?](http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=eric&an=ED399404)
[direct=true&db=eric&an=ED399404](http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=eric&an=ED399404) [2006,June 21]
- Knowles, S. 1970. **Handbook of College and University Administration.**
U.S.A.: McGraw-Hill.
- Krippendorff, K. 1980. **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology.**
London: SAGE.
- Lang, S. 2000. **College Celebrates Pivotal Role in the History of Home Economics.**
[Online]. Available from: [http://www.news.cornell.edu/Chronicle/00/10.19.00/Human](http://www.news.cornell.edu/Chronicle/00/10.19.00/HumanEcology.html)
[Ecology.html](http://www.news.cornell.edu/Chronicle/00/10.19.00/HumanEcology.html) [2006,June 21]
- Leedy, P. D. 1980. **Practical Research Planning and Design.** New York: Macmillan.
- Levine, A. 1978. **Handbook on Undergraduate Curriculum.** California: Jossey-Bas.
- Ma Rhea, Z. 1997. Gilt, Commodity and Mutual Benefit: Analyzing the Transfer for of
University Knowledge Between Thailand and Australia. **Higher Education**
Policy: The Quarterly Journal of the International Association of Universities,
10 (2), 111-120.

- Mays, H. M.. 1989. **Basic Home Economics**. Maryland : Media Materials.
- Mazrui, A. 1978. **Political Values and the Educated class in Africa**. Berkeley: University of California Press.
- McDowell, W. H. 2002. **History Research A Guide**. London: Pearson Education.
- McHale, J. 1972. **World Facts and Trends**. New York: Macmillan.
- Miles, M. and Huberman, A. 1984. **Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods**. Newbury Park: SAGE.
- Moore, N. 1987. **How to Do Research**. London: Library Association Publishing.
- Morris, C. G. 1991. **Understanding Psychology**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Paker, F. J. 1980. **Home Economics: An Introduction to a Dynamic Profession**. New York: Macmillan Publishing.
- Parkey, F. W. 1992. **Becoming a Teacher: Accepting the Challenge of a Profession**. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Peterat, L.; Pain, B. K. 1996. Home Economics Teacher Education Programs in Canada: Status and Issues. **Canadian Home Economics Journal**. Vol. 46, 2 (Spring): p 63-67.
- Richards, M. V. 2000. The Postmodern Perspective on Home Economics History. **Journal of Family and Consumer Sciences**. Vol. 92, 1: p81-84.
- Santrock, W. J. 2004. **Child Development**. New York: McGraw-Hill.
- Stage, S. and Vincenti, V. B. 1997. **Rethinking Home Economics Women and The History of a Profession**. United States of America: Cornell University.
- Stebbins, R. A. 2001. **Exploratory Research in the Social Sciences**. California: Sage.
- Stehe, Nico. 2001. **Knowledge Societies**. London: SAGE.
- Saylor, J. G., & Alexander, W. M. 1974. **Planning Curriculum for Schools**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Schultz, J. B. 1994. Family Life Education: Implications for Home Economics Teacher Education. **Journal of Home Economics**. Vol. 86, 2 (Sum): p30-36.
- Taba, H. 1962. **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace and World.
- Tanner, D. and Tanner, L. N. 1980. **Curriculum Development: Theory into Practice**, 2nd ed. New York: Macmillan.

Teasdale, G. R. and Ma Rhea, Zane. 2000. **Local Knowledge and Wisdom in Higher Education**. Oxford: Elsevier Science.

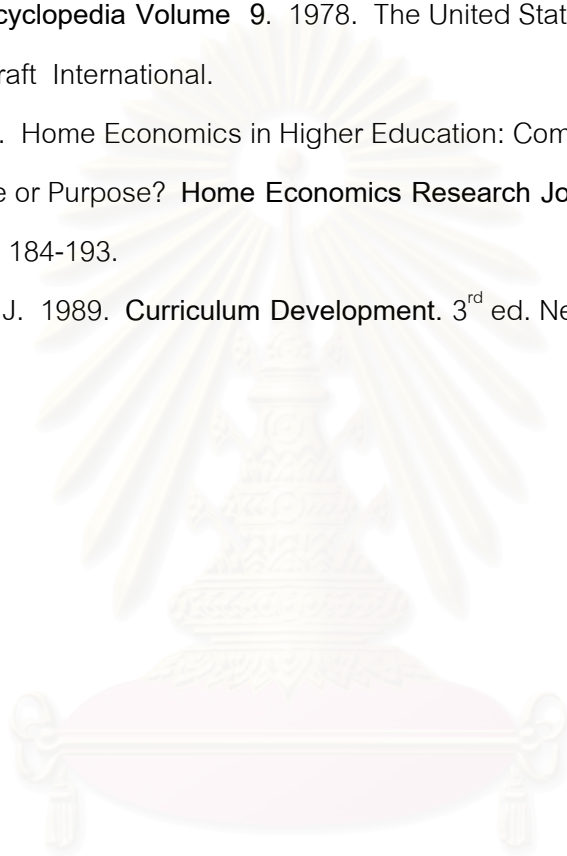
The New Book of Knowledge Volume 8. 1977. Canada: Grolier Incorporated.

The University of Alberta. 2001. **Faculty of Agriculture, Forestry, and Home Economics-University Of Alberta**. [Online]. Available from: <http://www.afhe.ualberta.ca> [2006, June 21]

The World Book Encyclopedia Volume 9. 1978. The United States of America: World Book-Childcraft International.

Vincenti, V. B. 1990. Home Economics in Higher Education: Communities of Convenience or Purpose? **Home Economics Research Journal**. Vol. 19, 2 (December): 184-193.

Wiles, J. and Bondi, J. 1989. **Curriculum Development**. 3rd ed. New York: Macmillan.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 / 1

4 2 ตร 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 013/015

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี

มปป.

1. 5. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : การศึกษาของไทยเริ่มได้รับวิทยาการและเทคโนโลยีจากตะวันตกมาดัดแปลงปรับปรุง โดยริเริ่มวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นการให้การศึกษาออกโรงเรียน (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : การศึกษาของไทยยังคงดำเนินไปเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยาคือมีวัดเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ชาย มีพระเป็นผู้อบรมสั่งสอน บ้านเป็นที่อบรมฝึกฝนเด็กผู้หญิง รัฐและราชสำนักควบคุมดูแลส่งเสริม และให้ความอุปถัมภ์ตามสมควร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้การศึกษาออกโรงเรียน เน้นหนักทางด้านการศึกษาอบรมทางพุทธศาสนา ศิลธรรม การอ่าน เขียนภาษาไทย ภาษาบาลี วิชาการช่างมีการสอนบ้าง แต่อยู่ในวงครอบครัวและวงจำกัด ได้รับวิทยาการและเทคโนโลยีจากตะวันตกมาดัดแปลงปรับปรุง ริเริ่มวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

1 / 2

4 2 ตร 1 300

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 024/028

1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2524

1. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ในรัชกาลที่ 3 จักรวรรดินิยมตะวันตกเริ่มคุกคามเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเหตุให้ไทยต้องปรับปรุงตนเองทุก ๆ ด้าน รวมทั้งแนวความคิดในการจัดการการศึกษา ทรงสนับสนุนให้เจ้านายได้ศึกษาหาความรู้จากชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในประเทศในขณะนั้น (สมบูรณ์ พรรณา ภพ, 2524)

สาระ : เริ่มตั้งแต่ รัชกาลที่ 1-3 เป็นระยะเวลาเริ่มตั้งกรุงเทพฯ นโยบายการปกครอง คือ การสร้างบ้านเมืองให้ใหญ่โต สง่าเทียบเท่ากรุงศรีอยุธยา และจักรวรรดินิยมตะวันตกเริ่มคุกคามเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างจริงจังในรัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่ไทยต้องปรับปรุงตนเองทุก ๆ ด้าน รวมทั้งแนวความคิดในการจัดการการศึกษา พระองค์จึงทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนให้เป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชาสำหรับคนไทยทั้งหลายจะได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างแพร่หลาย (สมบูรณ์ พรรณาภพ, 2524)

- 1 / 3
 4 2 ตร 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 004/004 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2545 1. 6. 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ประเด็น : ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การเรียนรู้เป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมในเรื่องของวิชาชีพและการดำเนินชีวิตตามวิถีของสังคมและวัฒนธรรม ตามความเหมาะสมของสภาพครอบครัวและความสามารถของตนเอง (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

สาระ : การเรียนรู้ของบุตรหลานไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นการเรียนรู้ด้วยกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยบ้าน วัด และวัง ทั้งในเรื่องของวิชาชีพและวิชาชีวิตตามวิถีสังคม การเรียนจึงไม่มีหลักสูตรตามแนวคิดสมัยใหม่ ผู้เยาว์จะเรียนรู้วัฒนธรรมของตนตามความเหมาะสมของสภาพครอบครัวและความสามารถของตนเอง เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

- 1 / 5
 4 2 ตร 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 029/034 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2526 1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : สตรีที่มีโอกาสเรียนหนังสือส่วนใหญ่สนใจแค่การอ่านเขียนได้ จากนั้นจะศึกษาวิชาการบ้านการเรือน สตรีในราชสำนักจะศึกษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการบริหารราชการฝ่ายใน ส่วนสตรีสามัญซึ่งถวายตัวเข้ามาต้องฝึกหัดหน้าที่ต่าง ๆ เช่น พนังงานภูษา พนังงานพระศรี พนังงานเชิญเครื่องพระราชูปโภค เป็นต้น (ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา, 2526)

สาระ : สตรีที่มีโอกาสเรียนหนังสือส่วนใหญ่สนใจแค่การอ่านเขียนได้ จากนั้นก็หันไปศึกษาวิชาการบ้านการเรือน สตรีในราชสำนักจะศึกษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการบริหารราชการฝ่ายใน เช่น ราชประเพณี พิธีการระเบียบวินัยของฝ่ายใน ฝึกหัดการบันเทิง เช่น ฟ้อนรำ มโหรี ฝึกหัดการรักษาพยาบาล ส่วนสตรีสามัญซึ่งถวายตัวเข้ามาต้องฝึกหัดหน้าที่นางพนังงานหรือนางอยู่งาน เช่น พนังงานภูษา พนังงานพระศรี พนังงานเชิญเครื่องพระราชูปโภค พนังงานผลัดเวรประจำบนพระราชมณเฑียร เป็นต้น (ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา, 2526)

1 / 4

4 2 ต 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 004/004

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2545

1. 6. 4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ประเด็น : ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ เป็นการเรียนตามอรรถาจารย์ตามสะดวก โดยมีสถานบันการศึกษา 3 แห่งด้วยกัน คือ บ้าน วัด วัง

1. บ้าน เป็นสถานบันการศึกษาระดับแรกของเด็ก

โดยมีพ่อแม่ญาติพี่น้องเป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

เป็นหลักสูตรเพื่อการยังชีพ ได้แก่ การทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น

ในขณะที่ผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรือนรู้การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย

2. วัด เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดศาสตร์และศิลปนานาชนิด และวิชาหนังสือ

3. วัง เป็นสถานบันการศึกษาระดับสูงสุด (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

สาระ : สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ

เป็นการเรียนตามอรรถาจารย์ ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม

แล้วถ่ายทอดสืบสานกันไว้ตรงตามหลักวิชาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการสืบทอดวัฒนธรรม

และเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเองโดยมี

สถานบันหลักที่เป็นแหล่งให้การศึกษา 3 สถานบัน คือ

1. บ้าน เป็นสถานบันแรกที่ให้การศึกษา พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครื่องญาติและมิตรสหายในหมู่บ้านล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ตามอรรถาจารย์ทั้งสิ้น บ้านหมายถึงครอบครัว เครื่องญาติ ไร่นา ถิ่นฐานและประสบการณ์ทุกอย่างของชีวิตในแวดวงละแวกบ้านที่บุคคลถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมา การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้จักกันในหมู่นักวัฒนธรรมเดียวกัน หลักสูตรการยังชีพ ได้แก่ การปลูกข้าว การสร้างบ้าน การทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น และผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรือนรู้การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย

2. วัด เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดศาสตร์และศิลปนานาชนิด และวิชาหนังสือ

3. วัง เป็นสถานบันชั้นสูงสุดของสังคมไทยที่ให้การศึกษาอบรมแก่กุลบุตร กุลธิดาในหลายลักษณะ

มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับกุลธิดา เรียนรู้ศิลปะ การดำรงชีพที่ประณีต ละเมียดละไม

เนื้อหาสาระที่จัดให้มีการฝึกฝนเล่าเรียนคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง

การศึกษาในวังเป็นแหล่งพัฒนาและบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมหลวง

ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้าน เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมราษฎร์

(เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1 / 6
 4 2 สท 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 028/033 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2541 1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : การศึกษาวิชาช่างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมี 2 ลักษณะ คือ การเรียนสามัญศึกษาจากวัด และการเรียนวิสามัญศึกษาตามแต่ละตระกูลที่เป็นวิชาชีพของคนทั้งหลาย (อุไร สิงห์ไพบุลย์พร, 2541)

สาระ : การศึกษาวิชาช่างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสันนิษฐานว่ามี 2 ลักษณะ คือ การศึกษาจากวัดและการศึกษาในสกุลช่างหรือสำนักช่าง หมายถึง การศึกษาจากวัดเป็นการเล่าเรียนสามัญศึกษา (อุไร สิงห์ไพบุลย์พร, 2541)

- 1 / 7
 4 2 สท 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 012/014 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2517 1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : การศึกษามี 2 ประเภท คือ การศึกษาสายสามัญเป็นการเรียนความรู้ที่เป็นสาธารณะ เช่น เขียน อ่าน คำนวณ ฝึกหัดกิริยามารยาท และความรับผิดชอบ ส่วนการศึกษาพิเศษเป็นการเรียนความรู้เฉพาะอย่างที่น่าไปประกอบอาชีพได้ (ชัย เรืองศิลป์, 2517)

สาระ : การศึกษาในสมัยนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษาสายสามัญ คือเรียนความรู้ที่เป็นสาธารณะ เช่น เขียน อ่าน คำนวณ กับหัดกิริยาและอธยาศัย รู้จักผิดรู้จักชอบ การศึกษาพิเศษ เป็นการเรียนความรู้เฉพาะอย่างเป็นทางหาเลี้ยงชีพ (ชัย เรืองศิลป์, 2517)

1 / 8

4 2 ตร 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 013/015

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

มปป.

1. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : การศึกษาของไทยยังคงดำเนินไปเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา

คือมีวัดเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่เด็กผู้ชายโดยมีพระเป็นผู้อบรมสั่งสอน บ้านเป็นที่อบรมฝึกฝนเด็กผู้หญิง รัฐและราชสำนักควบคุมดูแลส่งเสริมและให้ความอุปถัมภ์ตามสมควร (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : การศึกษาของไทยยังคงดำเนินไปเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา

คือมีวัดเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ชาย มีพระเป็นผู้อบรมสั่งสอน บ้านเป็นที่อบรมฝึกฝนเด็กผู้หญิง รัฐและราชสำนักควบคุมดูแลส่งเสริมและให้ความอุปถัมภ์ตามสมควร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้การศึกษาออกโรงเรียน เน้นหนักทางด้านการศึกษาอบรมทางพุทธศาสนา ศีลธรรม การอ่าน เขียนภาษาไทย ภาษาบาลี วิชาการช่างมีการสอนบ้าง แต่อยู่ในวงครอบครัวและวงจำกัด ได้รับวิทยาการและเทคโนโลยีจากตะวันตกมาดัดแปลงปรับปรุง ริเริ่มวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

1 / 9

4 2 สท 1 300

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 003/003

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2536

1. 5. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ไม่นิยมให้ผู้หญิงเรียนหนังสือ มุ่งให้การอบรมในวิชาช่างที่เหมาะสมในการจะเป็นแม่บ้านเท่านั้น

(แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 5)

สาระ : ผู้ปกครองไม่นิยมให้เรียนหนังสือ จึงได้รับการฝึกอบรมในวิชาช่างที่เหมาะสมกับผู้หญิง เพื่อการเป็นแม่บ้าน

มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 5)

1 / 11

4 2 สร 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 029/034

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2526

1. 5. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : สตรีที่มีโอกาสเรียนหนังสือส่วนใหญ่สนใจแต่การอ่านเขียนได้ จากนั้นจะศึกษาวิชาการบ้านการเรือนสตรีในราชสำนักจะศึกษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการบริหารราชการฝ่ายใน ส่วนสตรีสามัญซึ่งถวายตัวเข้ามาต้องฝึกหัดหน้าที่นางพนักงานหรือนางอยู่งาน เช่น พนักงานภูษา พนักงานพระศรี พนักงานเชิญเครื่องพระราชูปโภค เป็นต้น (ทองต๋อ กล้วยไม้ ฦ อยู่ชยา, 2526)

สาระ : สตรีที่มีโอกาสเรียนหนังสือส่วนใหญ่สนใจแต่การอ่านเขียนได้ จากนั้นก็หันไปศึกษาวิชาการบ้านการเรือนสตรีในราชสำนักจะศึกษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการบริหารราชการฝ่ายใน เช่น ราชประเพณี พิธีการระเบียบวินัยของฝ่ายใน ฝึกหัดการบันทึง เช่น ฟ้อนรำ มโหรี ฝึกหัดการรักษาพยาบาล ส่วนสตรีสามัญซึ่งถวายตัวเข้ามาต้องฝึกหัดหน้าที่นางพนักงานหรือนางอยู่งาน เช่น พนักงานภูษา พนักงานพระศรี พนักงานเชิญเครื่องพระราชูปโภค พนักงานผลัดเวรประจำบนพระราชมณเฑียร เป็นต้น (ทองต๋อ กล้วยไม้ ฦ อยู่ชยา, 2526)

1 / 12

4 2 สท 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 017/020

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2529

1. 5. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : เด็กหญิงจะมีโอกาสเรียนรู้หนังสือน้อย เพราะบิดามารดาเห็นว่าไม่มีความจำเป็น และกลัวว่าเมื่อรู้หนังสือแล้วจะใกล้ชิดผู้ชายมากเกินไป (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529)

สาระ : เด็กหญิงที่จะมีโอกาสเรียนรู้หนังสือนั้นหายาก เพราะบิดามารดากลัวว่าเมื่อรู้หนังสือแล้วจะใกล้ชิดผู้ชายมากเกินไป และเห็นว่าไม่จำเป็น ควรเรียนวิชาการบ้านการเรือนมากกว่า เพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้านที่ดีต่อไป (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529)

- 1 / 15
- 4 2 คร 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 3 024/028 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
2524
1. 2. 5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

ประเด็น : สังคมไทยมีลักษณะเป็นทั้งสังคมแบบปฐมฐาน และสังคมเกษตรกรรม การศึกษาจึงเป็นไปในแบบอรูปนัย คือ ไม่มีโรงเรียน ไม่มีสถาบันการศึกษา เป็นลักษณะระบบการถ่ายทอดหมุนเวียนอยู่ในตัวเอง คือ เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย ให้การศึกษาแก่ พ่อ แม่ แล้ว พ่อ แม่ ก็ทำหน้าที่เป็นครูสั่งสอนลูก ต่อมาลูกก็จะเป็นครูของหลานสืบต่อกันไปเป็นทอด ๆ (สมบุญ ณ รัตนนภาพ, 2524)

สาระ : เนื่องด้วยสังคมไทยยุคโบราณมีลักษณะเป็นทั้งสังคมแบบปฐมฐาน และสังคมเกษตรกรรม การศึกษาจึงเป็นไปในแบบอรูปนัย คือ ไม่มีโรงเรียน ไม่มีสถาบันการศึกษา เป็นลักษณะระบบการถ่ายทอดหมุนเวียนอยู่ในตัวเอง คือ เมื่อปู่ ย่า ตา ยาย ให้การศึกษาแก่ พ่อ แม่ แล้ว พ่อ แม่ ก็ทำหน้าที่เป็นครูสั่งสอนลูก ๆ ซึ่งต่อมากลูก ๆ ก็จะเป็นครูของหลาน ๆ สืบต่อกันไปไม่หยุดยั้ง ด้วยการสอนแบบให้ปฏิบัติจริง มีการเลียนแบบเป็นสำคัญ อาศัยการสังเกตและการลองผิดลองถูก (สมบุญ ณ รัตนนภาพ, 2524)

- 1 / 18
- 4 2 คร 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 3 010/011 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
2529
1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : ความมุ่งหมายของการศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรมและความอยู่รอดของประเทศชาติ หลักสูตรไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ (คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2529)

สาระ : ความมุ่งหมายของการศึกษาขึ้นอยู่กับสถาบันที่ให้การศึกษ เช่น บ้านเน้นด้านการประกอบอาชีพสืบทอดต่อกันมา วัด เน้นทางด้านจริยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อบรมให้เป็นคนดีมีศีลธรรม วัง เป็นแหล่งรวมนักปราชญ์ราชบัณฑิต จึงจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวางทั้งด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา อาชีวศึกษา สรุปได้ว่าความมุ่งหมายของการศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรมและความอยู่รอดของประเทศชาติ หลักสูตรไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยความต้องการของผู้เรียน และลักษณะวิชาที่ถ่ายทอด ส่วนทางด้านการศึกษาวัดผล ไม่มีระเบียบแบบแผน เน้นความจำ ผลงานและความสามารถในการประกอบอาชีพที่เรียน ครูผู้สอนขึ้นอยู่กับสำนักการศึกษา อาจเป็นพระภิกษุ ปราชญ์ราชบัณฑิต ช่างวิชาชีพต่าง ๆ และบิดามารดา ผู้เรียน ขึ้นอยู่กับสำนักการศึกษา คือ บ้าน เป็นบุตรหลานชาวบ้านทั้งหญิงชาย วัด บุตรหลานชายชาวบ้าน ภิกษุสามเณร วัง ราชโอรส ธิดา (คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2529)

- 1 / 21
- 4 2 สร 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 5 009/010 1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม
2525
1. 5. 4 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน

ประเด็น : การศึกษาในสมัยก่อนมีลักษณะของวัฒนธรรมการห่วงหาพันความรู้ การเรียนการสอนจึงเป็นการถ่ายทอดเฉพาะคนในวงศ์ตระกูลและศิษย์ที่เลือกสรรแล้ว นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่ไม่กล้าคิดนอกเหนือจากที่ครูสอนเพราะกลัวจะเป็นการละเมิดและทำให้ผิดครูได้ จึงทำให้ความรู้ทั้งหลายไม่งอกเงย แต่กลับจะให้ความรู้ลึกลับเลื่อนไปได้ง่าย ทั้งนี้ประกอบกับการจัดบันทึกความรู้ทั้งหลายไม่ค่อยเป็นที่นิยมกัน (คณะกรรมการจัดงานสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข)

สาระ : ลักษณะของการศึกษาในสมัยก่อนอีกประการหนึ่ง คือ การห่วงหาพันความรู้ โดยมักจะถ่ายทอดให้กับคนในวงศ์ตระกูลและศิษย์ที่เลือกสรรแล้ว การที่ไม่กล้าคิดให้ไกลไปกว่าคำสอนของครูเพราะกลัวว่าจะเป็นการละเมิดและทำให้ผิดครูได้ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ความรู้ทั้งหลายไม่งอกเงย แต่กลับจะให้ความรู้ลึกลับเลื่อนไปได้ง่าย ทั้งนี้ประกอบกับการจัดบันทึกความรู้ทั้งหลายไม่ค่อยเป็นที่นิยมกัน และความไม่สะดวกในการจัดหาและจัดบันทึกด้วย (คณะกรรมการจัดงานสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข)

- 1 / 25
- 4 2 สร 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 3 017/020 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
2529
1. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาของพระองค์หญิงจะเรียนภาษาไทยและเรียนวิชาการบ้านการเรือนต่อ และเรียนวิชาเฉพาะด้านที่สนใจเพื่อเตรียมตัวสำหรับการเป็นขัตติยนาารี (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529)

สาระ : การศึกษาของพระบรมวงศานุวงศ์ ในส่วนของพระองค์หญิงเริ่มเรียนภาษาไทย และเรียนวิชาการบ้านการเรือนต่อ (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2529)

- 1 / 30
- 4 2 คร 1 1-3 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
- 3 002/002 2.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม
2523
2. 5. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไทยติดต่อกับประเทศทางตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ จึงได้รับเอาวัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ มาดัดแปลงใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น ตำราการทำของกิน (สุพิตรา ชุมเกตุ, 2523: 2-5)

สาระ : : ไทยได้ติดต่อกับฝรั่งเศส โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ จึงได้รับเอาวัฒนธรรมมาดัดแปลงใช้ให้เป็นประโยชน์ และวิทยาการต่าง ๆ ที่ได้รับจากชาวต่างประเทศ เช่น ตำราทำของกิน
: ในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นสมัยที่มีการเรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตกได้รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ (สุพิตรา ชุมเกตุ, 2523: 2-5)

- 1 / 34
- 4 2 คร 1 1-3 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
- 3 002/002 2.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง
2523
2. 3. 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ประเด็น : รัฐยังไม่มีนโยบายในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เป็นเรื่องของประชาชนจัดการศึกษาตนเอง เป็นลักษณะการศึกษาตามประเพณีไม่จริงจังมากนักคล้ายกับเป็นงานอดิเรก การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับเวลาว่างของครู และสอนตามความสามารถของเด็กไม่ได้แบ่งชั้นเรียน ครูเป็นผู้ตรวจสอบประเมินผลเองว่าใครมีความสามารถถึงขั้นไหน ควรจะสอนอะไรต่อไป เช่น การทำของกิน (สุพิตรา ชุมเกตุ, 2523: 2-9)

สาระ : : การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของเอกชนจัดกันเอง รัฐยังไม่มีนโยบายที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน
: การศึกษาของประชาชนเป็นลักษณะการศึกษาตามประเพณีไม่จริงจังมากนักคล้ายกับเป็นงานอดิเรก
: การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับเวลาว่างของครู และสอนตามความสามารถของเด็กไม่ได้แบ่งชั้นเรียน
ครูเป็นผู้ตรวจสอบประเมินผลเองว่าใครมีความสามารถถึงขั้นไหน ควรจะสอนอะไรต่อไป
: ตำราทำของกิน (สุพิตรา ชุมเกตุ, 2523: 2-9)

1 / 40

4 2 ตร 1 1-3

3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

3 004/004
2545

3.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

3. 5. 4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ประเด็น : ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครื่องนุ่งห่มและมิตรสหายในหมู่บ้านล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ เป็นการเรียนตามอรรถยาศัย ตามสะดวก การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้จักกันในหมู่นักพัฒนาวัฒนธรรมเดียวกัน โดยผู้หญิงฝึกเรียนการทอผ้าจากบุคคลในครอบครัว เพื่อการเตรียมตัวเป็นแม่บ้าน เป็นการศึกษาในระดับต้น และอาจได้รับการถ่ายทอดความรู้ในระดับสูงจากในวังที่เป็นสถาบันชั้นสูงสุดที่ให้การศึกษาอบรมในหลายลักษณะ มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับผู้หญิง เนื้อหาสาระคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง การศึกษาในวังเรียกว่า วัฒนธรรมหลวง ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้านเรียกว่าวัฒนธรรมราษฎร์ ทั้งสองวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันในความประณีตและความวิจิตรพิสดาร แต่มีรากเหง้าร่วมกันตามกรอบจริยธรรมแห่งพุทธศาสนาและสังคมเกษตร ในการรับการศึกษาสมัยใหม่และความรู้วิทยาการจากตะวันตกโดยในวังหรือในกรุงรับเข้ามาแล้วนำมาถ่ายทอด (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

สาระ : สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ เป็นการเรียนตามอรรถยาศัย ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม แล้วถ่ายทอดสืบสานกันไว้ตรงตามหลักวิชาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการสืบทอดวัฒนธรรม และเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเองโดยมีสถาบันหลักที่เป็นแหล่งให้การศึกษา 3 สถาบัน คือ

1. บ้าน เป็นสถาบันแรกที่ให้การศึกษา พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครื่องนุ่งห่มและมิตรสหายในหมู่บ้านล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ตามอรรถยาศัยทั้งสิ้น บ้านหมายถึงครอบครัว เครื่องนุ่งห่ม ไร่นา ถิ่นฐานและประสบการณ์ทุกอย่างของชีวิตในแวดวงละแวกบ้านที่บุคคลถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมา การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้จักกันในหมู่นักพัฒนาวัฒนธรรมเดียวกัน หลักสูตรการยังชีพ ได้แก่ การปลูกข้าว การสร้างบ้าน การทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น และผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรือนการดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย

2. วัด เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดศาสตร์และศิลป์อีกนานาชนิด และวิชาหนังสือ

3. วัง เป็นสถาบันชั้นสูงสุดของสังคมไทยที่ให้การศึกษาอบรมแก่กุลบุตร กุลธิดาในหลายลักษณะ

มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับผู้หญิง เรียกรู้ศิลปะ การดำรงชีพที่ประณีต ละเมียดละไม เนื้อหาสาระที่จัดให้มีการฝึกฝนเล่าเรียนคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง การศึกษาในวังเป็นแหล่งพัฒนาและบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมหลวง ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้าน เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมราษฎร์ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

1 / 69

4 2 ตร 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 004/004

1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

2545

1. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ

เป็นการเรียนตามอรรถาัย ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม แล้วถ่ายทอดสืบสานกันไว้ตรงตามหลักวิชาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการสืบทอดวัฒนธรรม พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครือญาติและมิตรสหายในหมู่บ้านล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้จักกันในหมู่คนวัฒนธรรมเดียวกัน โดยผู้หญิงฝึกเรียนการทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น และผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรือนการดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อยจากบุคคลในครอบครัว เพื่อการเตรียมตัวเป็นแม่บ้าน เป็นการศึกษาในระดับต้น และอาจได้รับการถ่ายทอดความรู้ในระดับสูงจากในวังที่เป็นสถาบันชั้นสูงสุดที่ให้การศึกษอบรมในหลายลักษณะ มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับผู้หญิง เนื้อหาสาระคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง การศึกษาในวังเรียกว่า วัฒนธรรมหลวง ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้านเรียกว่าวัฒนธรรมราษฎร์ ทั้งสองวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันในความประณีตและความวิจิตรพิสดาร แต่มีรากเหง้าร่วมกันตามกรอบจริยธรรมแห่งพุทธ ศาสนาและสังคมเกษตร (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

สาระ : สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ

เป็นการเรียนตามอรรถาัย ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม แล้วถ่ายทอดสืบสานกันไว้ตรงตามหลักวิชาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการสืบทอดวัฒนธรรม และเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเองโดยมีสถาบันหลักที่เป็นแหล่งให้การศึกษ 3 สถาบัน คือ

1. บ้าน เป็นสถาบันแรกที่ให้การศึกษา พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครือญาติและมิตรสหายในหมู่บ้าน ล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ตามอรรถาัยทั้งสิ้น บ้านหมายถึงครอบครัว เครือญาติ ไร่นา ถิ่นฐานและประสบการณ์ทุกอย่างของชีวิตในแวดวงละแวกบ้านที่บุคคลถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมา การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้จักกันในหมู่คนวัฒนธรรมเดียวกัน หลักสูตรการยังชีพ ได้แก่ การปลูกข้าว การสร้างบ้าน การทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น และผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรือนการดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย

2. วัด เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดศาสตร์และศิลป์อีกนานาชนิด และวิชาหนังสือ

3. วัง เป็นสถาบันชั้นสูงสุดของสังคมไทยที่ให้การศึกษอบรมแก่กุลบุตร กุลธิดาในหลายลักษณะ

มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับผู้ธิดา เรียนรู้ศิลปะ การดำรงชีพที่ประณีต ละเมียดละไม เนื้อหาสาระที่จัดให้มีการ ฝึกฝนเล่าเรียนคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง การศึกษาในวังเป็นแหล่งพัฒนาและบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมหลวง ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้าน เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมราษฎร์ ในการรับการศึกษาสมัยใหม่ และความรู้วิทยาการจากตะวันตกโดยในวังหรือในกรุงรับเข้ามาแล้วนำมาถ่ายทอดสู่ชุมชนอีกทอดหนึ่ง (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2545: 190-192)

1 / 143

4 2 ตร 1 1-3

5. สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

3 002/002

5.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2523

5. 3. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : รัฐยังไม่มีนโยบายที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เอกชนจัดการศึกษาเองในลักษณะเป็นการศึกษาตามประเพณี การเรียนการสอนไม่จริงจังคล้ายกับเป็นงานอดิเรก ขึ้นอยู่กับเวลาว่างของครูและสอนตามความสามารถของเด็ก ไม่ได้แบ่งเป็นชั้นเรียน (สุพิตรา ชุมเกตุ. 2523: 3-9)

สาระ : : การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของเอกชนจัดกันเอง รัฐยังไม่มีนโยบายที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน เป็นลักษณะการศึกษาตามประเพณีไม่จริงจังมากนักคล้ายกับเป็นงานอดิเรก
: การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับเวลาว่างของครู และสอนตามความสามารถของเด็กไม่ได้แบ่งชั้นเรียน ครูเป็นผู้ตรวจสอบ ประเมินผลเองว่าใครมีความสามารถถึงขั้นไหน ควรจะสอนอะไรต่อไป
: ผู้หญิงศึกษาเฉพาะงานบ้าน งานฝีมือในบ้าน (สุพิตรา ชุมเกตุ. 2523: 3-9)

4 / 154

4 2 ตร 4 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 007/007

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2527

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เปิดหลักสูตรปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ (วท.บ.) สังกัดคณะเกษตร วัตถุประสงค์เพื่อให้เสริมแนวการศึกษาทางเกษตรกรรมให้สอดคล้องกันใน เรื่องของการผลิตและการบริโภค พ.ศ.2510 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ปริญญาตรีทาง คหกรรมศาสตร์ (กศ.บ.) เพื่อเตรียมครูสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยมและประถมศึกษา พ.ศ.2517 วิทยาลัยครูสวนดุสิต ให้ปริญญาบัตร ค.บ. (วิชาเอกคหกรรมศาสตร์) เพื่อเตรียมนัก คหกรรมศาสตร์ให้เป็นครูที่มีความสามารถสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยม ประถม และอื่น ๆ พ.ศ.2518 วิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษาได้ขยายการศึกษาระดับ ปวส. ทางคหกรรมจนถึงระดับปริญญาตรี (ยุวดี กาญจนันฐิติ, 2527)

สาระ : พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เปิดหลักสูตรปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ (วท.บ.) เป็นภาควิชาที่สังกัดคณะเกษตร วัตถุประสงค์เพื่อให้เสริมแนวการศึกษาทางเกษตรกรรมให้ สอดคล้องกันในเรื่องของการผลิตและการบริโภค พ.ศ.2510 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ปริญญาตรี ทางคหกรรมศาสตร์ (กศ.บ.) เพื่อเตรียมครูสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยมและประถมศึกษา ซึ่งต้องการครูที่มีความสามารถและฝึกฝนมาในเรื่องการสอนโดยเฉพาะ พ.ศ.2517 วิทยาลัยครูสวนดุสิต ให้ ปริญญาบัตร ค.บ. (วิชาเอกคหกรรมศาสตร์) เพื่อเตรียมนักคหกรรมศาสตร์ให้เป็นครูที่มีความสามารถสอน วิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยม ประถม และอื่น ๆ พ.ศ.2518 วิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษาได้ขยาย การศึกษาระดับ ปวส. ทางคหกรรมจนถึงระดับปริญญาตรี (ยุวดี กาญจนันฐิติ, 2527)

4 / 158

4 2 ตร 4 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 006/006

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2535

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2498 วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เริ่มใช้คำว่า เคหศาสตร์ และมีการจัดอบรมวิชาเคหศาสตร์แก่โรงเรียน การช่างสตรีเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้โรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศมีแนวโน้มกลายเป็นโรงเรียน คหเศรษฐศาสตร์ในเวลาต่อมาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการช่างสตรีเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์แนวอาชีวศึกษาได้จัดสอนอยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยเทคนิค ประจำจังหวัดต่าง ๆ มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ใช้เวลาเรียน 3 ปี หลังจากจบการศึกษา ม.3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใช้เวลาเรียน 2 ปี หลังจากจบ ปวช. นอกจากนี้บางแห่งยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เรียน 2 ปี หลังจากจบ ม.6 พ.ศ.2518 การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีวศึกษาได้ขยายจนถึงระดับปริญญาตรี โดยยึดปรัชญาการจัดการศึกษาที่ว่า การศึกษาคหกรรมศาสตร์ คือ กระบวนการพัฒนาคนให้สามารถใช้ ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตนเอง ครอบครัว สังคม และเพื่ออาชีพ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีที่ คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมีวิทยาเขตอีก 6 แห่ง คือ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตเทคนิคตาก วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ และ วิทยาเขตโชติเวช การเรียนการสอนเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ต่อเนื่องจากระดับ ปวส. หรือ ปม. ปริญญาที่ ได้ คือ คหกรรมศาสตรบัณฑิต (คศ.บ.) โดยสาขาที่เปิดสอนมี 4 วิชาเอก คือ ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหาร และโภชนาการ (ยูดี กาญจนันษฐิติ มามะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 27)

สาระ : พ.ศ.2498 วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เริ่มใช้คำว่า เคหศาสตร์ และมีการจัดอบรมวิชาเคหศาสตร์แก่โรงเรียน การช่างสตรีเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้โรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศมีแนวโน้มกลายเป็นโรงเรียนคหเศรษฐศาสตร์ในเวลา ต่อมา ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการช่างสตรีเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา บางแห่งร่วมกับโรงเรียนการช่างชายแล้ว เปลี่ยนเป็นวิทยาลัยเทคนิค การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์แนวอาชีวศึกษาได้จัดสอนอยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือ วิทยาลัยเทคนิคประจำจังหวัดต่าง ๆ มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ใช้เวลาเรียน 3 ปี หลังจากจบ การศึกษา ม.3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใช้เวลาเรียน 2 ปี หลังจากจบ ปวช. นอกจากนี้บางแห่ง ยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เรียน 2 ปี หลังจากจบ ม.6

2518 การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีวศึกษาได้ขยายจนถึงระดับปริญญาตรี โดยยึดปรัชญาการจัดการ การศึกษาที่ว่า การศึกษาคหกรรมศาสตร์ คือ กระบวนการพัฒนาคนให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อ ตนเอง ครอบครัว สังคม และเพื่ออาชีพ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีที่คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมีวิทยาเขตอีก 6 แห่ง คือ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขต เทคนิคตาก วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ และวิทยาเขตโชติเวช พัฒนาการครอบครัวและเด็ก และคหกรรมศาสตร์ศึกษา (ยูดี กาญจนันษฐิติ มามะ ชิตตะสังคะ และ การเรียนการสอนเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ต่อเนื่องจากระดับ ปวส. หรือ ปม. ปริญญาที่ได้ คือ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535 : 27)

คหกรรมศาสตรบัณฑิต (คศ.บ.) โดยสาขาที่เปิดสอนมี 4 วิชาเอก คือ ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก และคหกรรมศาสตร์ศึกษา (ยูดี กาญจนันษฐิติ มามะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 27)

4 / 162

4 2 ตร 4 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 002/002

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2523

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย มุ่งเพื่อความสมบูรณ์ในความเป็นคน และมุ่งเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับวิชาชีพ

การศึกษาในช่วงพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2503-2519) การศึกษาในช่วงนี้ตื่นตัวไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ มีการขยายระดับการศึกษาหลังปริญญาตรี มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับเอาไว้ เช่น เพื่อเป็นพลเมืองดีตามควรแก่เอกัตภาพ หมายถึง มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ (สุพิตรา ชุมเกต, 2523)

สาระ : การศึกษาสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย มุ่งเพื่อความสมบูรณ์ใน ความเป็นคน คือ จัดการศึกษามุ่งองค์ 4 ของการศึกษา คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธิศึกษา และหัตถศึกษา และมุ่งเพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับวิชาชีพ

การศึกษาในช่วงพัฒนาการศึกษา (พ.ศ.2503-2519) การศึกษาในช่วงนี้ตื่นตัวไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ มีการขยายระดับการศึกษาหลังปริญญาตรี มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาแต่ละระดับเอาไว้ เช่น เพื่อเป็นพลเมืองดีตามควรแก่เอกัตภาพ (ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล) หมายถึง มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ และเพื่อยกมาตรฐานความรู้ของพลเมืองให้สูงขึ้น มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ และจัดการศึกษาสงเคราะห์ (สุพิตรา ชุมเกต, 2523)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4 / 163

4 2 สท 4 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 003/003

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2536

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2503 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ในรูปของโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ (ผอศ.) และโรงเรียนสารพัดช่าง กระจายไปสอนในภูมิภาคต่าง ๆ โดยโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟของอเมริกา จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการขยายการผลิตช่างฝีมือแรงงานระบบกลาง เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบท เพื่อเตรียมคนให้มีโอกาสเลือกงานใหม่ และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น วิชาที่เปิดสอน เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าชาย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างประดิษฐ์ วิชาอาหาร-ขนม ช่างตัดผม เสริมสวย เป็นต้น โดยมีรูปแบบการให้บริการดังนี้ 1) โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ โดยจะเคลื่อนที่ไปยังท้องถิ่นที่มีความต้องการจะเปิดสอนตามหลักสูตร ใช้เวลาเรียนรุ่นละ 300 ชั่วโมง 2) โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ มีทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โรงเรียนที่สังกัดส่วนกลางส่งออกไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค แล้วแต่ความจำเป็นแต่ละจังหวัด (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

สาระ : พ.ศ.2503 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ในรูปของโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ (ผอศ.) และโรงเรียนสารพัดช่าง กระจายไปสอนในภูมิภาคต่าง ๆ โดยโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูนิเซฟของอเมริกา จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการขยายการผลิตช่างฝีมือแรงงานระดับกลาง และเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบท เพื่อเตรียมคนให้มีโอกาสเลือกงานใหม่ และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น วิชาที่เปิดสอน เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าชาย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างประดิษฐ์ วิชาอาหาร-ขนม ช่างตัดผม เสริมสวย เป็นต้น โดยมีรูปแบบการให้บริการดังนี้ 1) โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ โดยจะเคลื่อนที่ไปยังท้องถิ่นที่มีความต้องการจะเปิดสอนตามหลักสูตร ใช้เวลาเรียนรุ่นละ 300 ชั่วโมง 2) โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ มีทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โรงเรียนที่สังกัดส่วนกลางส่งออกไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค แล้วแต่ความจำเป็นแต่ละจังหวัด (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4 / 191

4 2 สท 4 900

3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

3 003/003

3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2536

3. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ในปี พ.ศ.2492 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้ง “โรงเรียนกลางคืน” (Evening Engineering School)

ในความร่วมมือของ 2 หน่วยงาน คือ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำของกรมกองต่าง ๆ ใช้เวลาเรียนตอนบ่ายถึงค่ำ หลักสูตร 2 ปี เมื่อจบแล้วได้วุฒิเป็นชั้นตรี โรงเรียนนี้จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “โรงเรียนช่างตรี” และโรงเรียนนี้เป็นต้นกำเนิดของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ทั่วประเทศ สอนวิชาช่างเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ โดยวิชาที่เปิดสอนระยะยาว เช่น ช่างกล ช่างเครื่องยนต์ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า วิชาที่สอนระยะสั้น ได้แก่ การทำขนม การทำของเด็กเล่น การทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ไม้ไผ่ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 24)

สาระ : ในปี พ.ศ.2492 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้ง “โรงเรียนกลางคืน” (Evening Engineering School)

ในความร่วมมือของ 2 หน่วยงาน คือ กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ใช้หลักสูตรอบรม 2 ปี ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำของกรมกองต่าง ๆ ใช้เวลาเรียนตอนบ่ายถึงค่ำ เมื่อจบแล้วได้วุฒิเป็นชั้นตรี โรงเรียนนี้จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “โรงเรียนช่างตรี” และโรงเรียนนี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ทั่วประเทศ สอนวิชาช่างไม้ ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผมและตัดผม ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ฯลฯ พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการได้ซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ว่า วิชาที่ควรเปิดสอนระยะยาว เช่น ช่างกล ช่างเครื่องยนต์ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า วิชาที่สอนระยะสั้น ได้แก่ การทำขนม การทำของเด็กเล่น การทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ไม้ไผ่ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 24)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 / 197

4 2 สท 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 005/005

1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

2532

1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลกระทบต่องานคหกรรมศาสตร์ คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของที่มีแนวโน้มที่จะเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร เนื่องจากอัตราการเพิ่มประชากรมีแนวโน้มลดลงทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรที่อยู่นานขึ้น การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบทมาเป็นเมือง ลักษณะของครอบครัวขยายค่อย ๆ หดไป กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้โครงสร้างการบริโภคสินค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริโภคสินค้าอุตสาหกรรม และบริการทันสมัย ตลอดจนอาหารสำเร็จรูปจะเพิ่มมากขึ้น และการแข่งขันในการส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ จึงต้องให้ความสำคัญแก่การปรับตัวของประชาชนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ประชาชนเกิดคุณภาพในการดำเนินชีวิต จึงต้องพัฒนาคนด้วยการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ ให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถประกอบอาชีพส่วนตัว หรือสร้างงานด้วยตนเองให้มากขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ (อัจฉรา นวจินดา และ ปารีฉัตร ประวาหะนาวิน, 2532)

สาระ : จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทาง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลกระทบต่องานคหกรรมศาสตร์ คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของ ประเทศ ที่มีแนวโน้มที่จะเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร เนื่องจากอัตราการเพิ่มประชากรมีแนวโน้มลดลง ทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรที่อยู่นานขึ้น การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบทมาเป็นเมือง ลักษณะของครอบครัวขยายค่อย ๆ หดไป กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

ทำให้โครงสร้างการบริโภคสินค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริโภคสินค้าอุตสาหกรรม และบริการทันสมัย ตลอดจนอาหารสำเร็จรูปจะเพิ่มมากขึ้น และการแข่งขันในการส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ จึงต้องให้ความสำคัญแก่การปรับตัวของประชาชนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ประชาชนเกิดคุณภาพในการดำเนินชีวิต จึงต้องพัฒนาคนด้วยการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ ให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถประกอบอาชีพส่วนตัว หรือสร้างงานด้วยตนเองให้มากขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ คหกรรมศาสตร์มีเป้าหมายหลักที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและการอาชีพ การที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ (อัจฉรา นวจินดา และ ปารีฉัตร ประวาหะนาวิน, 2532)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 / 200

4 2 ตร 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 030/035

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2538

1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาโท ให้ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี

สาขาวิชาเอกโภชนาการชุมชน ในปี พ.ศ.2526 เปิดสาขาวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

และได้ขยายหลักสูตรเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั้งสองสาขาวิชาเอก ในปี พ.ศ.2528

พ.ศ.2530 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษาระดับปริญญาโท ให้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

พ.ศ.2538 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เปลี่ยนชื่อ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

เป็นวิทยาการสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (Human Environmental Sciences) หลักสูตรที่เปิดสอนใน

ระดับปริญญาตรี (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538)

สาระ : พ.ศ.2523 ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับปริญญาโท ให้ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

พ.ศ.2523 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์

พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้จัดการเรียนการสอนแบบทางไกล

เปิดหลักสูตรระดับปริญญาตรีเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี สาขาวิชาเอกโภชนาการชุมชน

พ.ศ.2526 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เปิดสาขาวิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

พ.ศ.2528 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้ขยายหลักสูตรเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ทั้งสองสาขาวิชาเอก

พ.ศ.2530 ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ได้เปิดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษาระดับปริญญาโท ให้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

(คหกรรมศาสตร์ศึกษา)

พ.ศ.2538 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช เปลี่ยนชื่อ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

เป็นวิทยาการสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (Human Environmental Sciences) หลักสูตรที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี

(เสาวพร เมืองแก้ว, 2538)

เลขที่ระเบียบ 821

5 / 207

4 2 ตร 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 007/007

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2527

1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เริ่มรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่อง เน้นหนักในการผลิตนักศึกษาให้ช่วยพัฒนาครอบครัวชนบท และการธุรกิจส่วนตัว ทางด้านอาหารโภชนาการและเรื่องของเด็กและเยาวชน

ในส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่น เช่น งานพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงภาวะทางโภชนาการ (ยูวดี กาญจนันฐิติ, 2527)

สาระ : พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เริ่มรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่อง เน้นหนักในการผลิตนักศึกษาให้ช่วยพัฒนาครอบครัวชนบท และการธุรกิจส่วนตัวอื่น ๆ ทางด้านอาหารโภชนาการและเรื่องของเด็กและเยาวชน

ในส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่นในส่วนที่งานสาขาคหกรรมศาสตร์ครอบคลุมไปถึง เช่น งานพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงภาวะทางโภชนาการ (ยูวดี กาญจนันฐิติ, 2527)

เลขที่ระเบียบ 868

5 / 212

4 2 ตร 5 900

2. สาขาอาหารและโภชนาการ

3 006/006

2.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2535

2. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเกษตร เปิดสอนระดับปริญญาโทคหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต (คศ.ม) เป็นแห่งแรกของประเทศไทย โดยมี 3 สาขา คือ อาหารและโภชนาการ พัฒนาการครอบครัว และเด็ก ผ้าและเครื่องแต่งกาย (ยูวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 20)

สาระ : ปี พ.ศ.2523 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเกษตร เริ่มเปิดสอนระดับปริญญาโทคหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต (คศ.ม) เป็นแห่งแรกของประเทศไทย โดยมีวิชาเฉพาะที่เน้น 3 สาขา คือ อาหารและโภชนาการ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก ผ้าและเครื่องแต่งกาย (ยูวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 20)

- 5 / 219
 4 2 ตร 5 900 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 002/002 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2523 1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาวิชาชีพในระดับอุดมศึกษาในจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520

มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้มีความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน ส่วนการศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบการอยู่หรือที่จะประกอบการต่อไปให้สมบูรณ์ (สุพิศตรา ชุมเกตุ, 2523)

สาระ : จุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ในส่วนของการศึกษาวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา

มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้มีความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน ส่วนการศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบการอยู่หรือที่จะประกอบการต่อไปให้สมบูรณ์ (สุพิศตรา ชุมเกตุ, 2523)

- 2 / 473
 4 2 ตร 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 013/015 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
 มปป. 1. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ในพ.ศ.2432 พระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ทรงสละทรัพย์จำนวนมากตั้งโรงเรียนเด็กชั้น เพื่อรับเลี้ยงเด็กอนาถา โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้วางระเบียบไว้ว่าควรสอนความรู้ 10 อย่าง เช่น หุงล้างต้มแกง เย็บผ้า เป็นต้น โรงเรียนนี้ดำเนินการได้ 21 ปี ต้องเปลี่ยนเป็นโรงเรียนธรรมดาคือโรงเรียนเบญจมราชูทิศ เพราะเด็กที่มาเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช่เด็กกำพร้าอีกต่อไป เนื่องจากโรงเรียนเป็นที่นิยม จึงมีลูกผู้ดีมีตระกูลมาเรียนกันมากขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : ในพ.ศ.2432 พระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ทรงสละทรัพย์จำนวนมากตั้งโรงเรียนเด็กชั้น เพื่อรับเลี้ยงเด็กอนาถา โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้วางระเบียบเพื่อฝึกสอนเด็กเหล่านี้ว่าควรสอนความรู้ 10 อย่าง คือให้อ่านหนังสือออก เขียนได้ ให้คิดเลขเป็น ให้รู้จักรักษาอิริยาบถ ให้หุงล้างต้มแกงเป็น ให้เย็บผ้าเป็น ให้ขึ้นต้นไม้เป็น ให้ว่ายน้ำเป็น ให้ปลูกทบกกระต้อมที่อยู่เป็น ให้รู้จักปลูกต้นไม้ และให้รู้จักเลี้ยงสัตว์ โรงเรียนนี้ดำเนินการได้ 21 ปี ต้องเปลี่ยนเป็นโรงเรียนธรรมดาคือโรงเรียนเบญจมราชูทิศ เพราะเด็กที่มาเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช่เด็กกำพร้าอีกต่อไป เนื่องจากโรงเรียนเป็นที่นิยมมากขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

5 / 224

4 2 สท 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

5 021/025

1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2540

1. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)

มุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละทานามัยสมบูรณ์ รักและธำรงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละทานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

และเป็นกำลังใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมือง

โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพละทานามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2540)

สาระ : แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) มุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละทานามัยสมบูรณ์ รักและธำรงศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด

คุณธรรม พละทานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

และเป็นกำลังใจในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มี

คุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพละทานามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 / 233

4 2 สท 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 003/003

1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

2536

1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2535 รัฐได้มีคำสั่งให้โอนโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ กองส่งเสริมอาชีพ กรมอาชีวศึกษา ไปสังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา จัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดครบทุกจังหวัด เป็นการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความรู้ ทักษะอาชีพในสาขาต่าง ๆ ตามความถนัดและความต้องการของตน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อปรับปรุงอาชีพ ตลอดจนใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ด้วยการดำเนินงานการศึกษาสายอาชีพที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมดังนี้

1. วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 300 ชั่วโมงต่อ 1 ภาคเรียน ผู้เรียนจะต้องเรียนตั้งแต่ 80% ของ 300 ชั่วโมงขึ้นไป จึงจะมีสิทธิได้รับการประเมินผลการเรียน สาขาคหกรรมที่เปิดสอน มีวิชาช่างตัดเสื้อสตรี ช่างตัดเสื้อชาย ช่างตัดผม-เสริมสวย อาหาร-ขนม ศิลปประดิษฐ์ ฯลฯ
2. การจัดกลุ่มสนใจ สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีอายุย่างเข้าปีที่ 15 และมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน ระยะเวลาในการอบรมวันไม่เกิน 3 ชั่วโมง การอบรมไม่เกิน 30 ชั่วโมง

วิชาที่ได้รับความนิยมมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ สาขาวิชาคหกรรม ได้แก่ อาหารสำเร็จรูป อาหารเพื่อการจำหน่าย การถนอมอาหารเพื่อการจำหน่าย อาหารสำหรับเด็กและคนชรา การผลิตของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว การเสริมสร้างสุขภาพอนามัย เป็นต้น (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 44-52)

สาระ : พ.ศ.2535 รัฐได้มีคำสั่งให้โอนโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ กองส่งเสริมอาชีพ กรมอาชีวศึกษา ไปสังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา จัดตั้งเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด โดยมีครบทุกจังหวัด การฝึกทักษะอาชีพ เป็นกิจกรรมหนึ่งของการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความรู้ ทักษะอาชีพในสาขาต่าง ๆ ตามความถนัดและความต้องการของตน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อปรับปรุงอาชีพ ตลอดจนใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น การดำเนินงานการศึกษาสายอาชีพได้มีการพัฒนาสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมดังนี้

1. วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 300 ชั่วโมงต่อ 1 ภาคเรียน ผู้เรียนจะต้องเรียนตั้งแต่ 80% ของ 300 ชั่วโมงขึ้นไป จึงจะมีสิทธิได้รับการประเมินผลการเรียน สาขาคหกรรมที่เปิดสอน มีวิชาช่างตัดเสื้อสตรี ช่างตัดเสื้อชาย ช่างตัดผม-เสริมสวย อาหาร-ขนม ศิลปประดิษฐ์ ฯลฯ
2. การจัดกลุ่มสนใจ สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีอายุย่างเข้าปีที่ 15 และมีจำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน ระยะเวลาในการอบรมวันไม่เกิน 3 ชั่วโมง การอบรมไม่เกิน 30 ชั่วโมง

วิชาที่ได้รับความนิยมมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ สาขาวิชาคหกรรม ได้แก่ อาหารสำเร็จรูป อาหารเพื่อการจำหน่าย การถนอมอาหารเพื่อการจำหน่าย อาหารสำหรับเด็กและคนชรา การผลิตของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว การเสริมสร้างสุขภาพอนามัย เป็นต้น (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536: 44-52)

เลขที่ระเบียบ 442

2 / 328

4 2 ตร 2 500

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 004/004

1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2545

1. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 จำเป็นต้องเปลี่ยนไปในแนวทางของตะวันตกเพื่อสนอง
แนวการปฏิรูปบ้านเมืองในสมัยนั้น จนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบและวิธีการศึกษา
(เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

สาระ : การศึกษาของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 พระมหากษัตริย์เป็นผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษา
ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบและวิธีการศึกษา
และมีการผสมผสานเนื้อหาความเป็นตะวันตกและความเป็นไทย ตามแนวทางการปฏิรูปบ้านเมือง
ในสมัยนั้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545)

เลขที่ระเบียบ 458

2 / 340

4 2 ตร 2 4-5

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 006/006

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2535

1. 5. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีเรียไรเงินจากประเทศสหรัฐอเมริกามาสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก
ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ได้สำเร็จ คือโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง นับเป็นก้าวแรกของการศึกษาสตรีไทย
ที่ได้เรียนวิชาสามัญในโรงเรียน และเรียนเย็บปักถักร้อยและการประกอบอาหาร
ต่อมากิจการในโรงเรียนขยายขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีครูคนไทยเข้าไปร่วมดำเนินการสอนด้วย
(ยุวดี กาญจนันธุ์จิ ตี มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

สาระ : เมื่อ พ.ศ.2417 คณะมิชชันนารีเรียไรเงินจากประเทศสหรัฐอเมริกามาสร้างโรงเรียนสตรีแห่งแรก
ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ได้สำเร็จ คือโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง นับเป็นก้าวแรกของการศึกษาสตรีไทย
ที่ได้เรียนวิชาสามัญในโรงเรียน และยังคงเรียนเย็บปักถักร้อย ประกอบอาหารด้วย
กิจการในโรงเรียนขยายขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีครูคนไทยเข้าไปร่วมดำเนินการสอนด้วย
(ยุวดี กาญจนันธุ์จิ ตี มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

เลขที่ระเบียบ 432

2 / 371

4 2 สท 23 500

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 022/026

1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

2526

1. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ทิศทางหรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาขึ้นอยู่กับแบบแผนโครงสร้างอำนาจทางสังคมและการเมือง เป็นพื้นฐาน และโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดค่านิยมทางการศึกษาภายในสังคม ไม่ว่าจะมองจากแง่ของผู้ปกครองหรือผู้อยู่ภายใต้การปกครอง (เสนห์ จามริก, 2526)

สาระ : ทิศทางหรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับแบบแผนโครงสร้างอำนาจทางสังคมและการเมือง เป็นพื้นฐาน และโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดค่านิยมทางการศึกษาภายในสังคมนั้น ๆ ไม่ว่าจะมองจากแง่ของผู้ปกครองหรือผู้อยู่ภายใต้การปกครอง (เสนห์ จามริก, 2526)

เลขที่ระเบียบ 433

2 / 374

4 2 ตร 2 400

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 010/011

1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

2529

1. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาวิชาชีพ มีวิชาช่างต่าง ๆ เป็นการศึกษาแบบเป็นมรดกตกทอดกันมา เด็กผู้หญิงไม่นิยมให้เรียนสูง ให้เล่าเรียนอยู่กับบ้าน เมื่อโกนจุกแล้วก็ให้เข้าวังฝากตัวเพื่อรับใช้เจ้านายชั้นสูง เป็นการอบรมมารยาทของกุลสตรีและเรียนวิชาสำหรับผู้หญิง (คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2529)

สาระ : การศึกษาในส่วนวิชาชีพ มีวิชาช่างต่าง ๆ เป็นการศึกษาแบบสืบตระกูลเป็นมรดกตกทอดกันมา ส่วนเด็กหญิงไม่นิยมให้เรียนสูง นิยมให้เล่าเรียนอยู่กับบ้าน เมื่อโกนจุกแล้วก็ให้เข้าวังฝากตัวเพื่อรับใช้เจ้านายชั้นสูง เป็นการอบรมมารยาทของกุลสตรีและเล่าเรียนวิชาสำหรับผู้หญิง (คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2529)

- 2 / 392
 4 2 ตร 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 006/006 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2535 1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสามัญสำหรับสตรีสมัยแรก แม้ทางราชการจะสนับสนุน ก็ยังไม่มีหลักสูตรของตัวเอง การจัดวิชาเรียนมีวิชาการฝีมือ การบ้านการเรือน จนเมื่อ พ.ศ.2451 จัดให้มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยม สำหรับสตรียังจัดให้มีวิชาการเรือนอยู่ในหลักสูตรสตรีทั้ง 3 ระดับ (ยุวดี กาญจนันธุ์จิ ตี มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

สาระ : การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสามัญสำหรับสตรีสมัยแรก แม้ทางราชการจะสนับสนุน ก็ยังไม่มีหลักสูตรของตัวเอง การจัดวิชาเรียน มีวิชาการฝีมือ การบ้านการเรือนอยู่ตลอดเวลา จนเมื่อ พ.ศ.2451 จัดให้มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยม สำหรับสตรีก็ยังคงให้จัดวิชาการเรือนไว้ในหลักสูตรสตรีทั้ง 3 ระดับด้วย (ยุวดี กาญจนันธุ์จิ ตี มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 32)

- 2 / 398
 4 2 ตท 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 017/021 1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
 2541 1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดตั้งการศึกษาศิลปศาสตร์เพื่อการบำรุงทางเลี้ยงชีพของมหาชน เพื่อให้ราษฎรที่ไม่มั่งคั่งทำให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ วิชาที่จัดสอนมี 3 ประเภท คือ หัตถกรรม กสิกรรม และคฤหกิจ ที่สอนการเรือน ปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บปักถักร้อย การทำอาหาร ขนม โดยนักเรียนมีทั้งประจำและไปกลับ ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน สำหรับนักเรียนประจำซึ่งผลิตได้เป็นสมบัติของโรงเรียน เพื่อนำไปขายนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของโรงเรียน (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541)

สาระ : ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดตั้งการศึกษาศิลปศาสตร์เพื่อการบำรุงทางเลี้ยงชีพของมหาชน เพื่อให้ราษฎรที่ไม่มั่งคั่งทำให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ วิชาที่จัดสอนมี 3 ประเภท คือ หัตถกรรม กสิกรรม และ คฤหกิจ ที่สอนการเรือน ปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บปักถักร้อย การทำอาหาร ขนม โดยนักเรียนมีทั้งประจำและไปกลับ ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน สำหรับนักเรียนประจำซึ่งผลิตได้เป็นสมบัติของโรงเรียน เพื่อนำไปขายนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของโรงเรียน (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541)

2 / 503

4 2 ตร 2 400

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 013/015

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

มปป.

1. 5. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2408 นางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนราษฎรสำหรับสตรีชั้น สอนการฝีมือสำหรับสตรี และเด็ก สอนตัดเย็บเสื้อผ้าแบบเรียบ ๆ ง่าย ๆ ซึ่งกลายเป็นแบบเสื้อที่นิยมใส่กันในยุคนั้น โดยนำจักรเย็บผ้ามาจากอเมริกา นับเป็นครั้งแรกที่มีการสอนตัดเย็บเสื้อผ้าด้วยจักรขึ้นในไทย และเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรก โรงเรียนนี้เรียกกันทั่วไปว่า โรงเรียนหัตถกรรม หรือโรงเรียนอุตสาหกรรม หรือโรงเรียนการช่างสตรี นอกจากนี้ยังสอนวิชาทำครัว อ่าน เขียน เลข สุขศึกษา และศึกษาพระคัมภีร์ไบเบิล ผลงานของนักเรียนได้นำออกจำหน่าย นักเรียนได้รับเงินค่าจ้างทำให้นักเรียนมีรายได้และมีกำลังใจจะทำงานให้มีฝีมือดียิ่งขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : พ.ศ.2408 นางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนราษฎรสำหรับสตรีชั้น โรงเรียนนี้ได้สอนการฝีมือสำหรับสตรีและเด็ก สอนตัดเย็บเสื้อผ้าแบบเรียบ ๆ ง่าย ๆ ซึ่งกลายเป็นแบบเสื้อที่นิยมใส่กันในยุคนั้นอย่างแพร่หลายไปทั่วเมืองเพชรบุรี โดยนำจักรเย็บผ้ามาจากอเมริกา นับเป็นครั้งแรกที่มีการสอนตัดเย็บเสื้อผ้าด้วยจักรขึ้นในไทย นับว่าเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรก โรงเรียนนี้เรียกกันทั่วไปว่า โรงเรียนหัตถกรรม หรือโรงเรียนอุตสาหกรรม บางแห่งก็เรียกว่าโรงเรียนการช่างสตรี นอกจากการสอนเย็บเสื้อผ้าแล้วก็สอนวิชาทำครัว อ่าน เขียน เลข สุขศึกษา และศึกษาพระคัมภีร์ไบเบิล ด้วย นางแมคฟาร์แลนด์ได้นำผลงานของนักเรียนมาจำหน่าย แล้วจ่ายเงินเป็นค่าจ้างให้นักเรียน ทำให้นักเรียนมีรายได้และมีกำลังใจจะทำงานให้มีฝีมือดียิ่งขึ้น (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

4 / 564

4 2 ตร 4 900

4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคนิยมศึกษา

3 030/035

4.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2538

4. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2520 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรบ้านและชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538)

สาระ : พ.ศ.2520 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดหลักสูตรบ้านและชุมชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ (เสาวพร เมืองแก้ว, 2538)

4 / 566

4 2 ตร 4 900

2. สาขาอาหารและโภชนาการ

3 006/006

2.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2535

2. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2498 วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เริ่มใช้คำว่า เคหศาสตร์ และมีการจัดอบรมวิชาเคหศาสตร์แก่โรงเรียนการช่างสตรีเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้โรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศมีแนวโน้มกลายเป็นโรงเรียนคหเศรษฐศาสตร์ในเวลาต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงจากการช่างสตรีเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา

การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในอาชีวศึกษาได้จัดสอนอยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยเทคนิคประจำจังหวัดต่าง ๆ มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ใช้เวลาเรียน 3 ปี หลังจากจบการศึกษา ม.3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใช้เวลาเรียน 2 ปี หลังจากจบ ปวช.

นอกจากนั้นบางแห่งยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เรียน 2 ปี หลังจากจบ ม.6 พ.ศ.2518 การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในอาชีวศึกษาได้ขยายจนถึงระดับปริญญาตรี

โดยยึดปรัชญาการจัดการศึกษาที่ว่า การศึกษาคหกรรมศาสตร์ คือ กระบวนการพัฒนาคนให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตนเอง ครอบครัว สังคม และเพื่ออาชีพ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีที่คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมีวิทยาเขตอีก 6 แห่ง คือ

วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตเทคนิคตาก วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ และวิทยาเขตโชติเวช การเรียนการสอนเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ต่อเนื่องจากระดับ ปวส. หรือ ปม. ปริญญาที่ได้ คือ คหกรรมศาสตรบัณฑิต (คศ.บ.) โดยสาขาที่เปิดสอนมี 4 วิชาเอก คือ

ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก และคหกรรมศาสตร์ศึกษา (ยูวดี กาญจนันธุ์จิ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 27)

สาระ : พ.ศ.2498 วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เริ่มใช้คำว่า เคหศาสตร์ และมีการจัดอบรมวิชาเคหศาสตร์แก่โรงเรียนการช่างสตรีเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้โรงเรียนการช่างสตรีทั่วประเทศมีแนวโน้มกลายเป็นโรงเรียนคหเศรษฐศาสตร์ในเวลาต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงจากการช่างสตรีเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา บางแห่งร่วมกับโรงเรียนการช่างชายแล้วเปลี่ยนเป็นวิทยาลัยเทคนิค การจัดการศึกษาคหกรรมศาสตร์ในอาชีวศึกษาได้จัดสอนอยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาหรือวิทยาลัยเทคนิคประจำ จังหวัดต่าง ๆ มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ใช้เวลาเรียน 3 ปี หลังจากจบการศึกษา ม.3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใช้เวลาเรียน 2 ปี หลังจากจบ ปวช. นอกจากนี้บางแห่งยังมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เรียน 2 ปี หลังจากจบ ม.6 พ.ศ.2518 การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในอาชีวศึกษาได้ขยายจนถึงระดับปริญญาตรี

โดยยึดปรัชญาการจัดการศึกษาที่ว่า การศึกษาคหกรรมศาสตร์ คือ กระบวนการพัฒนาคนให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อตนเอง ครอบครัว สังคม และเพื่ออาชีพ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีที่คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และมีวิทยาเขตอีก 6 แห่ง คือ

วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้ วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วิทยาเขตเทคนิคตาก วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ และวิทยาเขตโชติเวช การเรียนการสอนเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ต่อเนื่องจากระดับ ปวส. หรือ ปม. ปริญญาที่ได้ คือ คหกรรมศาสตรบัณฑิต (คศ.บ.) โดยสาขาที่เปิดสอนมี 4 วิชาเอก คือ

ผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก และคหกรรมศาสตร์ศึกษา (ยูวดี กาญจนันธุ์จิ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 27)

4 / 573

4 2 ตร 4 900

2. สาขาอาหารและโภชนาการ

3 006/006

2.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2535

2. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2499 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์ ป.กศ.(คหศาสตร์) เป็นครั้งแรก รับผู้จบมัธยมปีที่ 6 (ม.6) หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.ศ.3) เรียนต่อ 2 ปี และยังคงเปิดหลักสูตรประโยคครูการเรือน ปป. (การเรือน) รับผู้จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.ศ.3) เรียน 3 ปี และหลักสูตรครูมัธยมการเรือน ปม. (การเรือน) รับผู้จบ ปป. เรียน 1 ปี

พ.ศ.2501 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดสอนหลักสูตร ป.กศ.สูง (คหเศรษฐศาสตร์) รับผู้สำเร็จ ป.กศ.(คหศาสตร์) เรียนต่ออีก 2 ปี และในปีนั้นก็เปลี่ยนหลักสูตร ป.กศ.(คหศาสตร์) ของโรงเรียนการเรือน เป็นหลักสูตร ป.กศ.ของกรมการฝึกหัดครูโดยไม่มีการแยกวิชาเอก

พ.ศ.2504 กรมการฝึกหัดครูประกาศให้โรงเรียนการเรือนพระนครเป็นวิทยาลัยครูสวนดุสิต และการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) เอกคหกรรมศาสตร์ ได้พัฒนาขึ้นและขยายออกสู่วิทยาลัยครูอื่น ๆ ตามลำดับ โดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตนักศึกษาครูให้เป็นคนดี ครูดี และเป็นผู้มีความรู้ดี

พ.ศ.2518 เปิดสอนระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต คบ. (คหกรรมศาสตร์) ที่วิทยาลัยครูสวนดุสิตเป็นแห่งแรกของกรมการฝึกหัดครู และขยายไปยังวิทยาลัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในเวลาต่อมา (ยุวดี กาญจนันฐิติ มามะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

สาระ : พ.ศ.2499 โรงเรียนการเรือนพระนครเปิดหลักสูตร ป.กศ.(คหศาสตร์) นับเป็นการเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์เป็นครั้งแรก รับผู้จบมัธยมปีที่ 6 (ม.6) หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.ศ.3) เรียนต่อ 2 ปี และในขณะเดียวกันยังคงเปิดหลักสูตรประโยคครูการเรือน ปป. (การเรือน) รับผู้จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.ศ.3) เรียน 3 ปี และหลักสูตรครูมัธยมการเรือน ปม. (การเรือน) รับผู้จบ ปป. เรียน 1 ปี

พ.ศ.2501 โรงเรียนการเรือนพระนครได้เปิดสอนหลักสูตร ป.กศ.สูง (คหเศรษฐศาสตร์) รับผู้สำเร็จ ป.กศ.(คหศาสตร์) เรียนต่ออีก 2 ปี และในปีนั้นก็เปลี่ยนหลักสูตร ป.กศ.(คหศาสตร์) ของโรงเรียนการเรือน เป็นหลักสูตร ป.กศ.ของกรมการฝึกหัดครูโดยไม่มีการแยกวิชาเอก

พ.ศ.2504 กรมการฝึกหัดครูประกาศให้โรงเรียนการเรือนพระนครเป็นวิทยาลัยครูสวนดุสิต การศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) เอกคหกรรมศาสตร์ ได้พัฒนาขึ้นและขยายออกสู่วิทยาลัยครูอื่น ๆ ตามลำดับ โดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตนักศึกษาครูให้เป็นคนดี ครูดี และเป็นผู้มีความรู้ดี

พ.ศ.2518 มีการปรับปรุงหลักสูตรและขยายหลักสูตรจนสามารถเปิดสอนระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต คบ. (คหกรรมศาสตร์) ที่วิทยาลัยครูสวนดุสิตเป็นแห่งแรกของกรมการฝึกหัดครู (ยุวดี กาญจนันฐิติ มามะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

4 / 654

4 2 ตร 4 800

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 006/006

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2535

1. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2499 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

ซึ่งเป็นสถาบันผลิตครูระดับปริญญาตรีที่สำคัญยิ่งในขณะนั้น เปิดสอนวิชาโภชนาการที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน (มหาวิทยาลัยบูรพา)

เพราะต้องการให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของอาหารต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และปี พ.ศ.2500 ได้เปิดสอนวิชาปัญหาการดำรงชีวิตที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

พ.ศ.2512 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เปิดสอนระดับปริญญาตรีทางการสอนคหกรรมศาสตร์ เป็นหลักสูตรประเภทหมวดวิชา ไม่มีวิชาโท เป็นหลักสูตร 2 ปี โดยรับผู้จบ ป.กศ.สูง (คหกรรมศาสตร์)

เข้ามาศึกษาต่อ 2 ปี ต่อมาจึงขยายเป็นหลักสูตร 4 ปี และสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้เปิดสอน

คหกรรมศาสตร์ในแนวศึกษาศาสตร์อีกหลายแห่ง การเรียนการสอนมุ่งผลิตครูผู้สอนคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรจึงต้องกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาการศึกษาและต้องออกปฏิบัติการฝึกสอนด้วยลักษณะโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยด้วย หมวดวิชาต่าง ๆ คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาการศึกษา (รวมฝึกสอน)

(ยูดี กาญจน์ฐิติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 23-24)

สาระ : พ.ศ.2499 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

ซึ่งเป็นสถาบันผลิตครูระดับปริญญาตรีที่สำคัญยิ่งในขณะนั้น ได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์ จึงเปิดสอนวิชาโภชนาการที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน (มหาวิทยาลัยบูรพา)

เพราะต้องการให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของอาหารต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และปี พ.ศ.2500 ได้เปิดสอนวิชาปัญหาการดำรงชีวิตที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

พ.ศ.2512 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรีทางการสอนคหกรรมศาสตร์ขึ้น เป็นหลักสูตรประเภทหมวดวิชา ไม่มีวิชาโท เป็นหลักสูตร 2 ปี โดยรับผู้จบ ป.กศ.สูง (คหกรรมศาสตร์)

เข้ามาศึกษาต่อ 2 ปี ต่อมาจึงขยายเป็นหลักสูตร 4 ปี และสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ

ได้เปิดสอนคหกรรมศาสตร์ในแนวศึกษาศาสตร์อีกหลายแห่ง การเรียนการสอนมุ่งผลิตครูผู้สอนคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรจึงต้องกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาการศึกษาและต้องออกปฏิบัติการฝึกสอนด้วย

ลักษณะโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยด้วย หมวดวิชาต่าง ๆ คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป

หมวดวิชาการศึกษา (รวมฝึกสอน) หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี

(ยูดี กาญจน์ฐิติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 23-24)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 4 / 686
 4 2 ตร 4 900 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 007/007 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2527 1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เปิดหลักสูตรปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ (วท.บ.) สังกัดคณะเกษตร วัตถุประสงค์เพื่อให้เสริมแนวการศึกษาทางเกษตรกรรมให้สอดคล้องกันใน เรื่องของการผลิตและการบริโภค

พ.ศ.2510 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ (กศ.บ.) เพื่อเตรียมครูสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยมและประถมศึกษา

พ.ศ.2517 วิทยาลัยครูสวนดุสิต ให้ปริญญาบัตร ค.บ. (วิชาเอกคหกรรมศาสตร์) เพื่อเตรียมนักคหกรรมศาสตร์ให้เป็นครูที่มีความสามารถสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยม ประถม และอื่น ๆ

พ.ศ.2518 วิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษาได้ขยายการศึกษาระดับ ปวส. ทางคหกรรมจนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตนักวิชาการและนักธุรกิจคหกรรมศาสตร์ และสอนในโรงเรียนอาชีวศึกษา มัธยมศึกษา (ยุวดี กาญจนรัชฎิติ, 2527)

สาระ : พ.ศ.2497 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นมหาวิทยาลัยแรกที่เปิดหลักสูตรปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ (วท.บ.) เป็นภาควิชาที่สังกัดคณะเกษตร วัตถุประสงค์เพื่อให้เสริมแนวการศึกษาทางเกษตรกรรมให้ สอดคล้องกันในเรื่องของการผลิตและการบริโภค

พ.ศ.2510 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ (กศ.บ.) เพื่อเตรียมครูสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยมและประถมศึกษา ซึ่งต้องการครูที่มีความสามารถและฝึกฝนมาในเรื่องการสอนโดยเฉพาะ

พ.ศ.2517 วิทยาลัยครูสวนดุสิต ให้ปริญญาบัตร ค.บ. (วิชาเอกคหกรรมศาสตร์) เพื่อเตรียมนักคหกรรมศาสตร์ให้เป็นครูที่มีความสามารถสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับมัธยม ประถม และอื่น ๆ

พ.ศ.2518 วิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษาได้ขยายการศึกษาระดับ ปวส. ทางคหกรรมจนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตนักวิชาการและนักธุรกิจคหกรรมศาสตร์ และสอนในโรงเรียนอาชีวศึกษา มัธยมศึกษา (ยุวดี กาญจนรัชฎิติ, 2527)

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4 / 736

4 2 สท 4 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 003/003

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2536

1. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : ในปี พ.ศ.2492 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้ง “โรงเรียนกลางคืน” (Evening Engineering School)

ในความร่วมมือของ 2 หน่วยงาน คือ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำของกรมกองต่าง ๆ ใช้เวลาเรียนตอนบ่ายถึงค่ำ หลักสูตร 2 ปี เมื่อจบแล้วได้วุฒิเป็นชั้นตรี โรงเรียนนี้จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “โรงเรียนช่างตรี” และโรงเรียนนี้เป็นต้นกำเนิดของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ทั่วประเทศ สอนวิชา ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผมและตัดผม ฯลฯ

พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ โดยวิชาที่เปิดสอนระยะยาว เช่น ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า วิชาที่สอนระยะสั้น ได้แก่ การทำขนม การทำของเด็กเล่น การทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ไม้ไผ่ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

สาระ : ในปี พ.ศ.2492 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้ง “โรงเรียนกลางคืน” (Evening Engineering School)

ในความร่วมมือของ 2 หน่วยงาน คือ กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ใช้หลักสูตรอบรม 2 ปี ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำของกรมกองต่าง ๆ ใช้เวลาเรียนตอนบ่ายถึงค่ำ เมื่อจบแล้วได้วุฒิเป็นชั้นตรี โรงเรียนนี้จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “โรงเรียนช่างตรี” และโรงเรียนนี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ทั่วประเทศ สอนวิชาช่างไม้ ช่างเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผมและตัดผม ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ฯลฯ

พ.ศ.2493 กระทรวงศึกษาธิการได้ชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ว่า วิชาที่ควรเปิดสอนระยะยาว เช่น ช่างกล ช่างเครื่องยนต์ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า วิชาที่สอนระยะสั้น ได้แก่ การทำขนม การทำของเด็กเล่น การทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ไม้ไผ่ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่ระเบียบ 803

5 / 895

4 2 ตร 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 007/007

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2527

1. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เริ่มรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่อง เน้นหนักในการผลิตนักศึกษาให้ช่วยพัฒนาครอบครัวชนบท และการธุรกิจส่วนตัว ทางด้านอาหารโภชนาการและเรื่องของเด็กและเยาวชน

ในส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่น เช่น งานพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงภาวะทางโภชนาการ (ยุวดี กาญจนันธุ์, 2527)

สาระ : พ.ศ.2525 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เริ่มรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่อง เน้นหนักในการผลิตนักศึกษาให้ช่วยพัฒนาครอบครัวชนบท และการธุรกิจส่วนตัวอื่น ๆ ทางด้านอาหารโภชนาการและเรื่องของเด็กและเยาวชน

ในส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่นในส่วนที่งานสาขาคหกรรมศาสตร์ครอบคลุมไปถึง เช่น งานพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงภาวะทางโภชนาการ (ยุวดี กาญจนันธุ์, 2527)

เลขที่ระเบียบ 761

5 / 927

4 2 ตร 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 002/002

1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

2523

1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาวิชาชีพในระดับอุดมศึกษาในจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน ส่วนการศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบการอยู่หรือที่จะประกอบการต่อไปให้สมบูรณ์ (สุพิศรา ชุมเกตุ, 2523)

สาระ : จุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ในส่วนของการศึกษาวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน ส่วนการศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบการอยู่หรือที่จะประกอบการต่อไปให้สมบูรณ์ (สุพิศรา ชุมเกตุ, 2523)

)

- 5 / 945
 4 2 ตร 5 900
 3 015/017
 2539
1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 - 1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
 1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : นโยบายใด ๆ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

หรือข้อเสนอเกี่ยวกับแผนงานหรือโครงการที่จัดทำโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ต่างเป็นนโยบายสาธารณะที่ออกมาจากระบบการเมือง นโยบายในภาพรวมของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในข้อหนึ่งที่ว่าเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีความสามารถพื้นฐานในการคิดแก้ไขปัญหาดำรงชีวิต ปรับตัวและนำการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความซื่อสัตย์ และตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนมีการพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และในระดับอุดมศึกษามีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพกำลังคนในระดับปริญญาตรี ให้เป็นผู้มีทักษะและคุณธรรม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2539)

สาระ : นโยบายใด ๆ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

หรือข้อเสนอเกี่ยวกับแผนงานหรือโครงการที่จัดทำโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ต่างเป็นนโยบายสาธารณะที่ออกมาจากระบบการเมือง แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนที่จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยจัดทำขึ้นทุกระยะ 5 ปี ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เช่น นโยบายในภาพรวมของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ในข้อหนึ่งที่ว่า เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีความสามารถพื้นฐานในการคิดแก้ไขปัญหาดำรงชีวิต ปรับตัวและนำการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความซื่อสัตย์ และตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนมีการพัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในระดับอุดมศึกษามีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพกำลังคนในระดับปริญญาตรี ให้เป็นผู้มีทักษะและคุณธรรม จริยธรรม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2539)

5 / 979

4 2 ปร 5 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

5 021/032

1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

2526

1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : นโยบายการจัดการศึกษาในช่วงปี พ.ศ.2523-ปี พ.ศ.2524 ยังคงใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) และนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นแม่บทหลักได้กำหนดไว้ว่าการศึกษเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งบริการให้แก่ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน การศึกษาระดับอุดมศึกษา รัฐมีนโยบายจะยกระดับมาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของอาจารย์ ปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ และการคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถไปทำงานรับใช้สังคมให้มีประสิทธิภาพขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนวางพื้นฐานจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขนาดต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม การศึกษานอกโรงเรียน รัฐมีนโยบายจัดให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน จัดเนื้อหาวิชาเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่งเสริมให้หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนมีการประเมินผลเพื่อใช้ในการปรับปรุงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526)

สาระ : นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2523-ปี พ.ศ.2524 ยังคงใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) และนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นแม่บทหลัก ได้กำหนดไว้ว่าการศึกษเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งบริการให้แก่ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน การศึกษาระดับอุดมศึกษา รัฐมีนโยบายจะยกระดับมาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของอาจารย์ ปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ และการคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถไปทำงานรับใช้สังคมให้มีประสิทธิภาพขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด และมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนวางพื้นฐานจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขนาดต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม การศึกษานอกโรงเรียน รัฐมีนโยบายจัดให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน จัดเนื้อหาวิชาเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่งเสริมให้หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนมีการประเมินผลเพื่อใช้ในการปรับปรุงงาน ส่งเสริมให้สื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ให้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมให้สื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ให้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน นอกจากนี้จะเร่งขยายและส่งเสริมการจัดการศึกษาประเภทนี้ให้กว้างขวางในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้จะเร่งขยายและส่งเสริมการจัดการศึกษาประเภทนี้ให้กว้างขวางในรูปแบบต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526)

- 5 / 1029
 4 2 ตร 5 900 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 002/002 1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
 2523 1. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : แผนนโยบายการพัฒนาการศึกษาาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 (2525-2529) ในบางส่วนระบุไว้ว่ามีนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งจัดให้มีหลักสูตรระยะสั้น ระยะยาวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การอุดมศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ดียิ่งขึ้น สำหรับนโยบายการเพิ่มอัตราการรับนิสิตนักศึกษาต่อปีในช่วงแผนระยะที่ 5 ของสถาบันอุดมศึกษา ได้กำหนดไว้โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม ในส่วนของสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ อยู่ในกลุ่มที่อัตราการว่างงานอยู่ในระดับปานกลาง (สุพิตรา ชุมเกต, 2523)

สาระ : แผนนโยบายการพัฒนาการศึกษาาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 (2525-2529) ในบางส่วนระบุไว้ว่ามีนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งจัดให้มีหลักสูตรระยะสั้น ระยะยาวในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การอุดมศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ดียิ่งขึ้น สำหรับนโยบายการเพิ่มอัตราการรับนิสิตนักศึกษาต่อปีในช่วงแผนระยะที่ 5 ของสถาบันอุดมศึกษา ได้กำหนดไว้โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชาที่ขาดแคลนกำลังคนสูง ในกลุ่มที่มีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีอัตราการว่างงานในระดับค่อนข้างมาก ในส่วนของสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ อยู่ในกลุ่มที่อัตราการว่างงานอยู่ในระดับปานกลาง (สุพิตรา ชุมเกต, 2523)

- 2 / 1082
 4 2 สท 2 500 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
 3 022/026 2.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
 2526 2. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ทิศทางหรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาขึ้นอยู่กับแบบแผนโครงสร้างอำนาจทางสังคมและการเมืองเป็นพื้นฐาน และโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดค่านิยมทางการศึกษาภายในสังคมนั้น ไม่ว่าจะมองจากแง่ของผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครอง (เสนห์ จามริก, 2526)

สาระ : ทิศทางหรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับแบบแผนโครงสร้างอำนาจทางสังคมและการเมืองเป็นพื้นฐาน และโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดค่านิยมทางการศึกษาภายในสังคมนั้น ๆ ไม่ว่าจะมองจากแง่ของผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครอง (เสนห์ จามริก, 2526)

เลขที่ระเบียบ 1120

2 / 1109

4 2 สท 2 400

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 003/003

1.3 ป้ายภายนอกด้านการเมือง

2536

1. 3. 1 ป้ายภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : นโยบายทางด้านการศึกษาของไทยมุ่งพัฒนาการศึกษาไปในแนวตะวันตก

เนื่องจากอิทธิพลของมหาอำนาจชาติตะวันตก มีการจัดตั้งโรงเรียนการช่างสตรีขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี โดยนางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ ภรรยาของศาสตราจารย์แมคฟาร์แลนด์ เมื่อ พ.ศ.2408 สอนด้านการเย็บปักถักร้อย และวิชาเคหศาสตร์ และมีโรงงานแบบโรงเรียนในแบบตะวันตกด้วย เป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกของประเทศไทย (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

สาระ : เป็นยุคที่อิทธิพลของมหาอำนาจชาติตะวันตกกำลังแผ่มาสู่ประเทศทางตะวันออก ดังนั้น

นโยบายหลักของประเทศไทยจึงมุ่งพัฒนาการศึกษาไปในแนวตะวันตก โดยเริ่มจัดการศึกษาวิชาอาชีพในโรงเรียน กล่าวคือ นางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ ภรรยาของศาสตราจารย์แมคฟาร์แลนด์ ได้จัดตั้งโรงเรียนการช่างสตรีขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ.2408 สอนด้านการเย็บปักถักร้อย และวิชาเคหศาสตร์ มีโรงงานแบบโรงเรียนในตะวันตก โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรกในประเทศไทย (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

เลขที่ระเบียบ 1119

2 / 1097

4 2 ตร 2 500

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 013/015

1.3 ป้ายภายนอกด้านการเมือง

มปป.

1. 3. 1 ป้ายภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ในปี พ.ศ.2449 เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (กรมหลวงดำรงราชานุภาพ)

ได้ทรงชี้แจงให้ทราบในเรื่องวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ข้อหนึ่งคือ จะต้องให้ราษฎรทุกคนที่เป็นผู้ชาย (ผู้หญิงงดไว้ก่อน) ผู้มีอายุอยู่ในเวลาเล่าเรียนได้เล่าเรียนทุกคน (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : พ.ศ.2449 เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (กรมหลวงดำรงราชานุภาพ)

ได้ทรงชี้แจงให้ที่ประชุมเทศาภิบาลฝ่ายราชการในหน้าที่กระทรวงธรรมการ ให้ทราบในเรื่องวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ข้อหนึ่งคือ จะต้องให้ราษฎรทุกคนที่เป็นผู้ชาย (ผู้หญิงงดไว้ก่อน) (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

- 2 / 1253
 4 2 สท 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 017/021 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2541 1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : หลักสูตร พ.ศ.2453 มีจุดมุ่งหมายมุ่งให้มีความรู้พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด แบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชา คือ วิชาหนังสือ วิชาเลข วิชาสำหรับรักษาตัว วิชาเลี้ยงชีพ วิชาหาทรัพย์ ในส่วนของวิชาเลี้ยงชีพ ได้แก่ การรู้จักประกอบอาหาร เสื้อผ้า และปลูกบ้านของตนเอง และรู้จักภูมิประเทศบ้านเมืองที่ตนเองอยู่ (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541)

สาระ : หลักสูตร พ.ศ.2453 มีจุดมุ่งหมายของการศึกษามุ่งให้มีความรู้พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี และมีความรู้ในการประกอบอาชีพตามความถนัด หลักสูตรแบ่งออกเป็น 5 หมวดวิชา คือ วิชาหนังสือ วิชาเลข วิชาสำหรับรักษาตัว วิชาเลี้ยงชีพ วิชาหาทรัพย์ ในส่วนของวิชาเลี้ยงชีพ ได้แก่ การรู้จักประกอบอาหาร เสื้อผ้า และปลูกบ้านของตนเอง และรู้จักภูมิประเทศบ้านเมืองที่ตนเองอยู่ (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2541)

- 2 / 1478
 4 2 คร 2 400 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 031/036 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2525 1. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2402 หมอแมกฟาร์แลนด์ มีชชนนารีอเมริกันกับภรรยาได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้นที่ จังหวัดเพชรบุรี สอนวิชาเย็บปักถักร้อย และมีสตรีแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผ้าหญิงเรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ (กฤษณา สินไชย, 2525)

สาระ : พ.ศ.2402 หมอแมกฟาร์แลนด์ มีชชนนารีอเมริกันกับภรรยาได้ไปประจำสำนักที่จังหวัดเพชรบุรี ได้จัดตั้งโรงเรียนการฝีมือสำหรับเด็กหญิงขึ้น เป็นโรงเรียนที่สอนการฝีมือสำหรับเด็กหญิง สอนวิชาเย็บปักถักร้อย และมีสตรีแมกฟาร์แลนด์ได้เป็นผู้ออกแบบเย็บเสื้อผ้าหญิงชนิดหนึ่ง เรียกว่า เสื้อห้าตะเข็บ ใช้กันแพร่หลายในสมัยนั้น (กฤษณา สินไชย, 2525)

- 2 / 1334
 4 2 ตร 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 013/015 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 มปป. 1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาสำหรับสตรีใน พ.ศ.2451 มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรี
 วิชาภาษาไทยเทียบเท่าหลักสูตรที่ใช้อยู่แล้ว แต่ไม่มีภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณลดน้อยลงมาก
 แต่เพิ่มวิชาการเรือน หรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือน เช่น สุขวิทยา จรรยา ศิลปะ การฝีมือ ทอผ้า ดนตรี ขับ
 ร้อง การครัว หลักสูตรสามัญนี้สำหรับกุลสตรีสามัญทั่วไป แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศก็ได้จัดหลักสูตรมูล
 ประถม มัธยมพิเศษเท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเต็มวิชาการเรือน สุข
 วิทยา ศิลปะ ดนตรี ฯลฯ เช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : การศึกษาสำหรับสตรีใน พ.ศ.2451 ได้จัดให้มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสำหรับสตรี
 วิชาภาษาไทยเทียบเท่าหลักสูตรที่ใช้อยู่แล้ว แต่ไม่มีภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณลดน้อยลงมาก แต่เพิ่มวิชา
 การเรือน หรือวิชาที่ใช้ประโยชน์แก่การครองเรือน เช่น สุขวิทยา จรรยา ศิลปะ การฝีมือ ทอผ้า ดนตรี ขับร้อง การครัว
 หลักสูตรสามัญนี้สำหรับกุลสตรีสามัญทั่วไปแล้วเรียน แต่ถ้าต้องการรู้ภาษาต่างประเทศด้วย ก็ได้จัดหลักสูตรมูล
 ประถม มัธยมพิเศษเท่ากับหลักสูตรสำหรับชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาช่างต่าง ๆ ลง เพื่อเต็มวิชาการเรือนสุขวิทยา
 ศิลปะ ดนตรี ฯลฯ เช่นเดียวกับหลักสูตรสามัญ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

- 3 / 1684
 4 2 ตร 3 800 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
 3 006/006 2.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง
 2535 2. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์
 โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา
 นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน เมื่อตั้งกองฝึกหัดครู
 กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ จึงย้ายโรงเรียนการเรือนพระนครมาที่กองฝึกหัดครู
 ต่อมาย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครูเมื่อตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้น
 (ยุวดี กาญจนันษฐิติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

สาระ : พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์
 โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา
 นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน เมื่อตั้งกองฝึกหัดครู
 กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ จึงย้ายโรงเรียนการเรือนพระนครมาที่กองนี้ด้วย
 และต่อมาเมื่อตั้งกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนการเรือนก็ย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครูด้วย
 (ยุวดี กาญจนันษฐิติ มาฆะ ชิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

- 2 / 1357
- 4 2 ตร 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 3 006/006 1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
- 2535 1. 1. 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ประเด็น : การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีพเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441

เพื่อบำรุงการเลี้ยงชีพของมหาชน โดยมีหลักการคือสอนให้ราษฎรทั้งหลายที่ไม่มีงานทำได้รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ชักจูงให้ราษฎรมีความขยันขันแข็ง หลีกเลี้ยงหนทางที่ไม่ชอบธรรมและฝึกหัดให้ชำนาญในงานฝีมือ โครงการนี้ส่งเสริมอาชีพ 3 สาขา คือสาขาหัตถกรรม เช่น ช่างตัดเสื้อ เป็นต้น สาขาการถักทอ และสาขาการปลูก สอนการเรือน ปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บปักถักร้อย ทำกับข้าว ของกิน จัดเหี้ยเรือ รักษาความสะอาด ร้อยดอกไม้ ทำขนมต่าง ๆ สำหรับขายโรงเรียนฝึกอาชีพนี้เรียกว่า ศิลปศาสตร์ศึกษาสถาน มีหน้าที่ 3 ประการ คือ ฝึกหัดคนให้ชำนาญ จัดขาย ส่งของที่นักเรียนผลิต และทำบัญชี ต่อมาได้ขยายขึ้นจนมีโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรกขึ้น คือ โรงเรียนพาณิชยการวัดมหาพฤฒาราม สอนด้านพาณิชยการ ส่วนการช่างฝีมือ (การเรือน) หรือที่เรียกว่า ฤทธิกิจ แม้ยังมีได้เปิดสอนเป็นโรงเรียนอย่างจริงจัง แต่งานสอนด้านนี้ก็ดำเนินมาตลอดปี พ.ศ.2446 โรงเรียนราชินี ได้เปิดการเรียนการสอนวิชาการช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศเป็นแห่งแรก (ยุวดี กาญจนันท์จิ ตี มาชะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 26-27)

สาระ : การศึกษาคหกรรมศาสตร์ในแนวอาชีพเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีโครงการศึกษา พ.ศ.2441

โดยจัดเป็นลักษณะการศึกษาศิลปศาสตร์ เป็นโครงการจัดตั้งการศึกษาเพื่อบำรุงการเลี้ยงชีพของมหาชน โดยมีหลักการคือสอนให้ราษฎรทั้งหลายที่ไม่มีงานทำได้รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ชักจูงให้ราษฎรมีความขยันขันแข็ง หลีกเลี้ยงหนทางที่ไม่ชอบธรรมและฝึกหัดให้ชำนาญในงานฝีมือ โครงการนี้ส่งเสริมอาชีพ 3 สาขา คือ

- หัตถกรรม ได้แก่ การช่างต่าง ๆ คือ ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างสลัก ช่างแกะ ช่างปั้น ช่างก่อเรือน ช่างเย็บหนัง ช่างตัดเสื้อ
- กลกรรม การเพาะปลูก สอนทำนา ทำสวน ไร่ปฏู การประสมดิน
- ฤทธิกิจ สอนการเรือน ปั่นฝ้าย ทอผ้า เย็บปักถักร้อย ทำกับข้าว ของกิน จัดเหี้ยเรือ รักษาความสะอาด ร้อยดอกไม้ ทำขนมต่าง ๆ สำหรับขาย โรงเรียนฝึกอาชีพนี้เรียกว่า ศิลปศาสตร์ศึกษาสถาน มีหน้าที่ 3 ประการ คือ ฝึกหัดคนให้ชำนาญ จัดขาย ส่งของที่นักเรียนผลิต และทำบัญชี การเปิดสอนได้ขยายขึ้นจนมีโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรกขึ้น คือ โรงเรียนพาณิชยการวัดมหาพฤฒาราม สอนด้านพาณิชยการ ส่วนการช่างฝีมือ (การเรือน) หรือที่เรียกว่า ฤทธิกิจ แม้ยังมีได้เปิดสอนเป็นโรงเรียนอย่างจริงจัง แต่งานสอนด้านนี้ก็ดำเนินมาตลอด ปี พ.ศ.2446 โรงเรียนราชินี ได้เปิดการเรียนการสอนวิชาการช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศเป็นแห่งแรก (ยุวดี กาญจนันท์จิ ตี มาชะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535: 26-27)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 2 / 1500
 4 2 คร 2 500 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 3 031/036 1.3 ปัจัยภายนอกด้านการเมือง
 2525 1. 3. 3 ปัจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2451 เดิมสตรีถูกจำกัดสิทธิให้ศึกษาวิชาความรู้อยู่กับบ้าน

ต่อมาผู้วางหลักสูตรได้คำนึงถึงความสำคัญทางการศึกษาที่ควรจัดให้แก่สตรีทั่วไปด้วย จึงจัดให้มีหลักสูตรมูล
 ประถม และมีมัธยมศึกษาสำหรับสตรีขึ้น พร้อมกับการเพิ่มวิชาที่จะเป็นประโยชน์ เช่น การเรือน การฝีมือ
 ทอผ้า (กฤษฎณา สินไชย, 2525)

สาระ : พ.ศ.2451 แต่เดิมสตรีถูกจำกัดสิทธิให้ศึกษาวิชาความรู้อยู่กับบ้าน

ต่อมาผู้วางหลักสูตรได้คำนึงถึงความสำคัญทางการศึกษาที่ควรจะให้เอื้ออำนวยให้แก่สตรีด้วย จึงจัดให้มี
 หลักสูตรมูล ประถม และมีมัธยมศึกษาสำหรับสตรีขึ้น พร้อมกับการเพิ่มวิชาที่จะเป็นประโยชน์ เช่น การเรือน การ
 ฝีมือ ทอผ้า การครัว เป็นหลักสูตรสำหรับสตรีทั่วไป (กฤษฎณา สินไชย, 2525)

- 3 / 1684
 4 2 คร 3 800 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
 3 006/006 2.3 ปัจัยภายนอกด้านการเมือง
 2535 2. 3. 1 ปัจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์

โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา
 นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน เมื่อตั้งกองฝึกหัดครู
 กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ จึงย้ายโรงเรียนการเรือนพระนครมาที่กองฝึกหัดครู
 ต่อมาย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครูเมื่อตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้น
 (ยุวดี กาญจนันษฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

สาระ : พ.ศ.2481 มีการขยายอาชีวศึกษาทำให้ขาดครูผู้สอนด้านคหกรรมศาสตร์

โรงเรียนการเรือนพระนครจึงมีส่วนในการอบรมครูการเรือน ในโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษา
 นับเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนการเรือนเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งผลิตครูผู้สอนวิชาการเรือน เมื่อตั้งกองฝึกหัดครู
 กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ จึงย้ายโรงเรียนการเรือนพระนครมาที่กองนี้ด้วย
 และต่อมาเมื่อตั้งกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนการเรือนก็ย้ายมาสังกัดกรมการฝึกหัดครูด้วย
 (ยุวดี กาญจนันษฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

2 / 1547

4 2 สท 2 400

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 012/014

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2517

1. 5. 4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน

ประเด็น : พ.ศ.2396 หม่อมแมททูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเหร่ คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์รับหน้าที่สอนเห็นว่านักศึกษาผู้ใหญ่ควรจะเรียน วิชาชีพด้วย จะได้มีวิชาหาเลี้ยงชีพ จึงได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัดเย็บเสื้อกางเกงสำหรับ นักเรียนผู้ชาย ต่อมาให้รับจ้างเย็บเสื้อผ้าโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้มีผู้หญิงมาสมัครเรียนเป็น จำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนอาชีวะแห่งแรกในกรุงเทพฯ พ.ศ.2404 หม่อมแมกฟาแลนด์ได้พาภรรยาไปอยู่ ที่เมืองเพชรบุรี และจัดตั้งโรงเรียนสตรีการช่างขึ้น หม่อมเมยเป็นครูสอนวิชาเย็บปักถักร้อย โดยนำผลงานของ นักเรียนไปขายและแบ่งรายได้ให้นักเรียน (ชัย เรื่องศิลป์, 2517)

สาระ : ในปี พ.ศ.2396 หม่อมแมททูน ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กโตอยู่ประจำชั้นที่ใกล้ปากคลองบางน้ำชน ตำบลสำเหร่ คือ โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล ต่อมาในปี พ.ศ.2399 หม่อมเฮาส์รับหน้าที่สอนเห็นว่านักศึกษาผู้ใหญ่ควรจะเรียน วิชาชีพด้วย จะได้มีวิชาหาเลี้ยงชีพ จึงได้เอาจักรเย็บผ้ามาให้นักศึกษาผู้ใหญ่ฝึกหัด ในช่วงแรกให้เย็บเสื้อกางเกง สำหรับนักเรียนผู้ชาย ต่อมาให้รับจ้างเย็บเสื้อผ้าโดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้มีผู้หญิงมาสมัครเรียนเป็น จำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนอาชีวะแห่งแรกในกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ.2404 หม่อมแมกฟาแลนด์ได้พาภรรยาไป อยู่ที่เมืองเพชรบุรี และจัดตั้งโรงเรียนสตรีการช่างขึ้น หม่อมเมยเป็นผู้สอนวิชาเย็บปักถักร้อย และนำผลงานของ นักเรียนไปขาย ได้เงินมาแบ่งให้นักเรียนเป็นสินน้ำใจ (ชัย เรื่องศิลป์, 2517)

3 / 1598

4 2 สท 3 600

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 031/036

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2525

1. 5. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2454 หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี เพราะต้องการให้สตรีได้เรียนรู้วิชาช่างดั้งเดิมของไทย ที่ถือเป็นวิชาการช่างอันเป็นศิลปะสูงค่ายิ่งของชาติ ไทย ที่เคยสอนและทำกันแต่เฉพาะในพระบรมมหาราชวังหรือในวังเจ้านายเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ยังสอนการทำดอกไม้ สลักผัก การทำกับข้าวไทยและฝรั่ง แต่ในปี พ.ศ.2470 ก็เลิกกิจการเพราะค่าใช้จ่ายสูง (กฤษณา สินไชย, 2525)

สาระ : พ.ศ.2454 หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนราชินี เนื่องจากต้องการให้กุลธิดาได้เรียนรู้วิชาช่างดั้งเดิมของไทย ที่เคยมีฝึกสอนและทำกันแต่เฉพาะใน พระบรมมหาราชวังหรือในวังเจ้านายเท่านั้น ซึ่งถือเป็นวิชาการช่างอันเป็นศิลปะสูงค่ายิ่งของชาติไทย นอกจากนี้ แล้ว ยังสอนการทำดอกไม้ สลักผัก ปัก วาดเขียนลายไทย การทำกับข้าวไทยและฝรั่ง แต่ในปี พ.ศ.2470 ก็เลิก กิจการเพราะค่าใช้จ่ายสูงมาก (กฤษณา สินไชย, 2525)

- 3 / 1635
 4 2 ต 3 700 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
 3 013/015 2.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 มปป.
 2. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : แผนการศึกษาฉบับ พ.ศ.2475 มีสาระสำคัญบางประการคือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพของตน พอสมควรแก่ภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ ในอีกข้อหนึ่งคือ เพื่อการอาชีพของตน กุลบุตรกุลธิดาควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญและวิสามัญทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดไว้เป็นขั้น ๆ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ ส่วนการศึกษาของหญิงนั้นให้ได้รับความเสมอภาคกับชาย แต่หญิงมีภาวะพิเศษโดยธรรมชาติ จึงให้วางหลักสูตรการศึกษาของหญิงให้มีวิชาฝึกเพี้ยนกับของชายบ้าง บางส่วน แต่จะไม่ฝึกกันโดยปริมาณหรือโดยคุณภาพ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : แผนการศึกษาฉบับ พ.ศ.2475 มีสาระสำคัญบางประการดังนี้คือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพของตน พอสมควรแก่ภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ เพื่อทุกคนได้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองในทางอาชีพซึ่งตนเกิดมาสำหรับกระทำ ในอีกข้อหนึ่งคือ เพื่อการอาชีพของตน กุลบุตรกุลธิดาควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญและวิสามัญทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดไว้เป็นขั้น ๆ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ ส่วนการศึกษาของหญิงนั้นให้ได้รับความเสมอภาคกับชาย แต่หญิงมีภาวะพิเศษโดยธรรมชาติ จึงให้วางหลักสูตรการศึกษาของหญิงให้มีวิชาฝึกเพี้ยนกับของชายบ้าง บางส่วน แต่จะไม่ฝึกกันโดยปริมาณหรือโดยคุณภาพ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

- 3 / 1788
 4 2 ต 3 800 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
 3 003/003 2.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง
 2536
 2. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2481 จัดตั้งกรมวิชาการขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการจัดการด้านอาชีวศึกษา มีการตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นอีกหลายประเภท เช่น โรงเรียนช่างสตรี โรงเรียนทอผ้า เป็นต้น (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536 : 13)

สาระ : ในปี พ.ศ.2481 ได้ตั้งกรมวิชาการขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการจัดการด้านอาชีวศึกษา มีการตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นอีกหลายประเภท เช่น โรงเรียนช่างกล โรงเรียนช่างสตรี โรงเรียนช่างไม้ โรงเรียนเกษตรกรรม โรงเรียนทอผ้า โรงเรียนช่างเย็บหนัง โรงเรียนช่างโลหะ โรงเรียนพณิชยการ โรงเรียนประมงการกรรม และโรงเรียนฝึกหัดครู เป็นต้น (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536 : 13)

3 / 1733

4 2 ตร 3 7-8

3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

3 006/006

3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2535

3. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2476 โรงเรียนสตรีบ้านทวาย เปิดสอนหลักสูตรวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรี และปี พ.ศ.2478 เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี เป็นการเริ่มต้นสอนวิชาชีพหรืออาชีพศึกษาอย่างมีระบบ ในโรงเรียนสตรีเป็นแห่งแรกพ.ศ.2480 ขยายการศึกษาออกไปเกือบทุกจังหวัด เรียกว่า โรงเรียนการช่างสตรี พ.ศ.2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อสตรีวัดหงส์รัตนาราม ต่อมาเป็นการช่างสตรีธนบุรี (ปัจจุบันคือวิทยาลัยอาชีวศึกษานบุรี) พ.ศ.2482 แยกการสอนวิชาชีพ (วิสามัญ) ออกมาจากโรงเรียนสตรีบ้านทวาย ใช้ชื่อว่า โรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวาย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น การช่างสตรีพระนครใต้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้) ซึ่งเป็นแม่แบบที่สำคัญของโรงเรียนการช่างสตรีในส่วนภูมิภาค ระยะแรกวิชาที่เป็นการฝึกทักษะในสาขางานต่าง ๆ เช่น การตัดเย็บ การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปักถัก การตัดเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และการช่างเบ็ดเตล็ด เช่น จัดดอกไม้ใบตอง เป็นต้นพ.ศ.2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา แล้วย้ายมาอยู่ที่วัดเทวราชกุญชร ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตโชติเวช) พ.ศ.2490 เปิดโรงเรียนเอี่ยมมละอ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมมละอ) (ยุวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

สาระ : พ.ศ.2476 ได้จัดให้โรงเรียนสตรีบ้านทวาย เปิดสอนหลักสูตรวิสามัญการช่าง มีแผนกการช่างสตรี และปี พ.ศ.2478 เปิดสอนหลักสูตรประโยคมัธยมวิสามัญการช่างสตรี เป็นการเริ่มต้นสอนวิชาชีพหรือ อาชีพศึกษาอย่างมีระบบในโรงเรียนสตรีเป็นแห่งแรก พ.ศ.2480 ได้ขยายการศึกษาด้านนี้ออกไปเกือบทุกจังหวัด เรียกว่า โรงเรียนการช่างสตรีพ.ศ.2481 เปิดโรงเรียนช่างเย็บเสื้อสตรีวัดหงส์รัตนาราม ต่อมาเป็นการช่างสตรีธนบุรี (ปัจจุบันคือวิทยาลัยอาชีวศึกษานบุรี)พ.ศ.2482 แยกการสอนวิชาชีพ (วิสามัญ) ออกมาจากโรงเรียนสตรีบ้านทวาย ใช้ชื่อว่า โรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวาย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น การช่างสตรีพระนครใต้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตพระนครใต้) ซึ่งเป็นแม่แบบที่สำคัญของโรงเรียนการช่างสตรีในส่วนภูมิภาค ระยะแรกวิชาที่เป็นการฝึกทักษะในสาขางานต่าง เช่น การตัดเย็บ การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปักถัก การตัดเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และการช่างเบ็ดเตล็ด เช่น จัดดอกไม้ใบตอง เป็นต้น พ.ศ.2482 ได้เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา แล้วย้ายมาอยู่ที่วัดเทวราชกุญชร ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนการช่างสตรีโชติเวช (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตโชติเวช) พ.ศ.2490 ได้เปิดโรงเรียนเอี่ยมมละอ (วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมมละอ) (ยุวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535 : 27)

เลขที่ระเบียบ 1803

- 3 / 1813
 4 2 ตร 3 600 3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ
 3 006/006 3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2535 3. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2454 จัดตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาของโรงเรียนราชินี
 หลักสูตรเช่นเดียวกับโรงเรียนอาชีวศึกษาในปัจจุบัน สอนวิชาการช่างการเรือน
 แต่ต่อมาต้องหยุดไปเพราะต้องสอนชั้นเตรียมอุดมศึกษามากขึ้น
 (ยุวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

สาระ : ปี พ.ศ.2454 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนการช่างขึ้นเป็นสาขาของโรงเรียนราชินี
 หลักสูตรทำนองเดียวกับอาชีวศึกษาปัจจุบัน สอนวิชาการช่างการเรือน
 แต่ต่อมาก็ล้มเลิกเพราะโรงเรียนต้องสอนชั้นเตรียมอุดมศึกษามากขึ้น
 (ยุวดี กาญจนันฐิติ มาฆะ ขิตตะสังคะ และ พูนสุข เวชวิฐาน, 2535)

เลขที่ระเบียบ 1861

- 3 / 1830
 4 2 สท 3 800 4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา
 3 031/036 4.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2525 4. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2480 โรงเรียนราชินีตั้งแผนกการเรือน รับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาและมีนิสัยชอบการช่างการเรือน
 มีการฝึกหัดวิชาช่างต่าง ๆ เช่น การครองเรือน วิชากฎหมายสำหรับแม่บ้าน เป็นต้น แต่ต่อมาได้หยุดกิจการ
 (กฤษณา สินไชย, 2525)

สาระ : พ.ศ.2480 ตั้งแผนกการเรือนในโรงเรียนราชินี สำหรับผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาและมีนิสัยชอบการช่างการเรือน
 วิชาที่สอนมีการฝึกหัดวิชาช่างต่าง ๆ การครองเรือน วิชากฎหมายสำหรับแม่บ้าน เป็นต้น ต่อมาได้หยุดกิจการ
 (กฤษณา สินไชย, 2525)

เลขที่ระเบียบ 1678

- 3 / 1843
 4 2 สร 3 700 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 5 009/010 1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2525 ข. 1. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ส่งเสริมวิชาสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษากว้างขวางมากขึ้น โดยชี้แนะแนวทางให้ประกอบอาชีพต่าง ๆ แทนที่จะเรียนสามัญศึกษาอย่างเดียว และโรงเรียนวิสามัญศึกษาควรแบ่งออกเป็นโรงเรียนที่สอนวิชาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนช่างตัดเสื้อ การเรือน เป็นต้น (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.)

สาระ : แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ส่งเสริมวิชาสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษากว้างขวางมากขึ้น โดยชี้แนะแนวทางให้ประกอบอาชีพต่าง ๆ แทนที่จะเรียนสามัญศึกษาอย่างเดียว และโรงเรียนวิสามัญศึกษาควรแบ่งออกเป็นโรงเรียนที่สอนวิชาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนช่างตัดเสื้อ การเรือน ช่างก่อสร้าง เป็นต้น (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.)

เลขที่ระเบียบ 1919

- 3 / 1893
 4 2 สร 3 800 5. สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน
 5 009/010 5.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2525 ข. 5. 6. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2485 ย้ายโรงเรียนการเรือนวังจันทรถเกษม ไปอยู่ที่บริเวณสวนสุนันทา เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น โรงเรียนการเรือนพระนคร (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต) (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.)

สาระ : ในปี พ.ศ.2485 ย้ายโรงเรียนการเรือนวังจันทรถเกษม ไปอยู่ที่บริเวณสวนสุนันทา เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น โรงเรียนการเรือนพระนคร (คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2525 ข.)

เลขที่ระเบียบ 1663

3 / 1964

4 2 ตร 3 700

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 013/015

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

มปป.

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2476 ตั้งโรงเรียนช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์ เริ่มจากชั้นประถมวิสามัญมาเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นสูง (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์) (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : ทางด้านช่างตัดเสื้อ ซึ่งเป็นอาชีพสำคัญอาชีพหนึ่งมาจนถึงทุกวันนี้ ได้ตั้งโรงเรียนช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์ เมื่อพ.ศ.2476 เริ่มจากชั้นประถมวิสามัญมาเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นสูง ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

เลขที่ระเบียบ 3159

3 / 2236

4 2 ตท 3 600

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 035/041

1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2520

1. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : จุดหมายการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ในข้อหนึ่งคือ เพื่อขยายอาชีพของประชาชน การศึกษาทางด้านอาชีพเรียกว่าวิสามัญศึกษา หรือวิชาพิเศษ ภายหลังจึงขยายเป็นอาชีวศึกษา โดยนักเรียนหญิงเรียนวิชาการฝีมือ ทอผ้า การเรือน และการคร่ำ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2520)

สาระ : จุดหมายการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ในข้อหนึ่งคือ เพื่อขยายอาชีพของประชาชน การศึกษาทางด้านอาชีพเรียกว่าวิสามัญศึกษา หรือวิชาพิเศษ ภายหลังจึงขยายเป็นอาชีวศึกษา โดยนักเรียนหญิงเรียนวิชาการฝีมือ ทอผ้า การเรือน และการคร่ำ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2520)

เลขที่ระเบียบ 2773

1 / 2344

4 2 ตร 1 1-3

5. สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

3 039/046

5.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

5. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการเรียนแบบเป็นลูกมือทั้งสิ้น ไม่มีแบบแผน ครูไม่มีเงินเดือน การสอนถือเป็นวิทยาทาน (วนิดา ลิทธิรัตนฤทธิ์, 2527)

สาระ : การศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการเรียนแบบเป็นลูกมือทั้งสิ้น เป็นการเล่าเรียนที่ยังไม่มีแบบแผน ครูไม่มีเงินเดือน การสอนถือเป็นวิทยาทาน เด็กที่มาเล่าเรียนกับครูใช้แรงงานต่าง ๆ ช่วย เช่น ประกอบอาหาร ทำอาหาร เป็นต้น (วนิดา ลิทธิรัตนฤทธิ์, 2527)

เลขที่ระเบียบ 2460

1 / 2489

4 2 ตร 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 045/052

1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

1. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด แม้รัฐจะไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษาโดยตรง แต่พระมหากษัตริย์เกือบทุกพระองค์จะทรงทำนุบำรุงการศึกษาและศาสนาอย่างจริงจัง โดยเป็นการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็น โดยผู้หญิงเรียนวิชาการเรือนอยู่ที่บ้าน (วัชร ตรีภูลงาม, 2542)

สาระ : การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด แม้รัฐจะไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษาโดยตรง แต่พระมหากษัตริย์เกือบทุกพระองค์จะทรงทำนุบำรุงการศึกษาและศาสนาอย่างจริงจัง โดยเป็นการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ สถานศึกษาหลัก คือ วัด วัง บ้าน พระสงฆ์จะเป็นผู้สอน ผู้หญิงเรียนวิชาการเรือนอยู่ที่บ้าน บุตรหลานขุนนางและเชื้อพระวงศ์เรียนจากนักปราชญ์ราชบัณฑิต ในราชสำนัก เนื้อหาวิชาที่เรียนครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ พุทธศึกษา จริยศึกษา ทัศนศึกษา และพลศึกษา และมีการติดต่อกับชาวตะวันตกจึงมีโอกาสดำเนินการศึกษาวิชาการแขนงใหม่ ๆ (วัชร ตรีภูลงาม, 2542)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่ระเบียบ 3160

3 / 2495

4 2 ตร 3 6-7

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 045/052

1.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2542

1. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ความมุ่งหมายของการศึกษายุคนี้เปลี่ยนไปเป็นการศึกษาแห่งชาติ คือ

ให้ราษฎรทุกคนได้เรียนหนังสือตามควรแก่สภาพ

เพื่อประกอบอาชีพและเปิดโอกาสให้เฉพาะคนที่เรียนดีได้เรียนต่อถึงขั้นสูงสุด (วัชรีย์ ตระกูลงาม, 2542)

สาระ : ความมุ่งหมายของการศึกษายุคนี้เปลี่ยนไปเป็นการศึกษาความมุ่งหมายของการศึกษายุคนี้เปลี่ยนไปเป็น

การศึกษาแห่งชาติ คือ ให้ราษฎรทุกคนได้เรียนหนังสือตามควรแก่สภาพ

เพื่อประกอบอาชีพและเปิดโอกาสให้เฉพาะคนที่เรียนดีได้เรียนต่อถึงขั้นสูงสุด (วัชรีย์ ตระกูลงาม, 2542)

เลขที่ระเบียบ 3289

4 / 2499

4 2 ตร 4 9

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 045/052

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2542

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การจัดการศึกษาในช่วงนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม (วัชรีย์ ตระกูลงาม, 2542)

สาระ : การจัดการศึกษาในช่วงนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม (วัชรีย์ ตระกูลงาม, 2542)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่ระเบียบ 3372

6 / 2546

2 ตร 6 9

4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา

3 075/085

4.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2545

4. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก การจัดการศึกษาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถพัฒนาคนให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลง และร่วมมือแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างเหมาะสมทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยและเอกลักษณ์ไทยให้อยู่ในสังคมโลกได้ จึงจำเป็นต้องเร่งปฏิรูปการศึกษา (จุมพฏ ประเสริฐสุข, 2543 อ้างถึงใน ดวงจิต แก้วอุบล, 2545)

สาระ : การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก การจัดการศึกษาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถพัฒนาคนให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง และร่วมมือแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างเหมาะสมทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยและเอกลักษณ์ไทยให้อยู่ในสังคมโลกได้ นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ จึงจำเป็นต้องเร่งปฏิรูปการศึกษา (จุมพฏ ประเสริฐสุข, 2543 อ้างถึงใน ดวงจิต แก้วอุบล, 2545)

เลขที่ระเบียบ 2479

1 / 2743

4 2 ตร 1 1-3

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 101/111

1.5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม

2542

1. 5. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : แม้ไทยจะติดต่อกับชาวต่างประเทศก็ไม่มีผลทำให้หันไปนิยมวัฒนธรรมและศาสนาทางตะวันตก แต่เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาที่ทำให้มีโอกาสรับความรู้วิชาการของชาวตะวันตกหลากหลายเพิ่มขึ้น เช่น ตำราทำอาหาร เป็นต้น (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

สาระ : แม้ไทยจะติดต่อกับชาวต่างประเทศก็ไม่มีผลทำให้หันไปนิยมวัฒนธรรมและศาสนาทางตะวันตก แต่เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาที่ทำให้มีโอกาสรับความรู้วิชาการของชาวตะวันตกหลากหลายเพิ่มขึ้นทั้งด้านภาษา วิชาการช่าง ตำรายา ตำราทำอาหาร เป็นต้น (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

เลขที่ระเบียบ 2443

- 1 / 2749
- 4 2 สท 1 1-3 1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 3 125/ 136 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
- 2507 1. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : การศึกษาสตรีถูกทอดทิ้งมีน้อยคนที่อ่านหรือเขียนได้ (รอง ศยามานนท์, 2507)

สาระ : การศึกษาเป็นโอกาสของเด็กชายเท่านั้น การศึกษาสตรีถูกทอดทิ้งมีน้อยคนที่อ่านหรือเขียนได้ (รอง ศยามานนท์, 2507)

เลขที่ระเบียบ 2680

- 1 / 2823
- 4 2 ตร 1 1-3 3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ
- 3 101/ 111 3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
- 2542 3. 6. 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ประเด็น : การศึกษาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบเดียวกับสมัยโบราณ คือ การศึกษานอกระบบโรงเรียน มี วัด สำนัก และครอบครัวเป็นแหล่งความรู้ ไม่มีหลักสูตร วิชาที่สอนขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้สอนว่าจะให้ความรู้อะไรกับผู้เรียน ไม่กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา สรุปได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมไทย (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

สาระ : การศึกษาของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะมีลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบเดียวกับสมัยโบราณ คือ การศึกษานอกระบบโรงเรียน มี วัด สำนัก และครอบครัวเป็นแหล่งความรู้ ไม่มีหลักสูตร วิชาที่สอนขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้สอนว่าจะให้ความรู้อะไรกับผู้เรียน ไม่กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา แต่พอสรุปได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมไทย (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

เลขที่ระเบียบ 2941

2 / 2898

4 2 ตร 2 4-5

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 101/ 111

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2542

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : รัชกาลที่ 4 เปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษาและเรียนรู้นับธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุรุษ ทรงสนับสนุนให้เข้าศึกษาในโรงเรียนมิชชันนารีที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2417 คือ โรงเรียนสตรีวังหลัง (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

สาระ : รัชกาลที่ 4 เปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษาและเรียนรู้นับธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุรุษ จะเห็นได้จากการที่สตรีได้รับการสนับสนุนให้เข้าศึกษาในโรงเรียนมิชชันนารีที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2417 คือ โรงเรียนสตรีวังหลัง หรือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยในปัจจุบัน (เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ, 2542)

เลขที่ระเบียบ 3269

3 / 2929

4 2 สท 3 6-8

5. สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

5 048/ 149

5.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2507

5. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2454 จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา คือ จะต้องให้รู้ทั้งหนังสือ ฝึกให้เป็นคนดีและมีวิชาทำมาหากิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507)

สาระ : พ.ศ.2454 จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา คือ จะต้องให้รู้ทั้งหนังสือ ฝึกให้เป็นคนดีและมีวิชาทำมาหากิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507)

เลขที่ระเบียบ 3215

- 3 / 2957
 4 2 ตร 3 6-8 3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ
 3 108/ 118 3.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง
 2542
 3. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : รัชกาลที่ 6 เน้นการศึกษาด้านวิชาชีพ เน้นฝึกคนเข้ารับราชการ
 รัชกาลที่ 7 การศึกษาขยายตัวอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะตกต่ำ วิกฤติ
 ไม่อาจขยายการศึกษาได้ และไม่มีการวางแผนระยะยาว
 รัชกาลที่ 8 ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก จึงมีอิทธิพลต่อแนวความคิด
 การศึกษาเคลื่อนไหวปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ การศึกษาพัฒนาขึ้น (ประไพ เอกอุ้น, 2542)

สาระ : รัชกาลที่ 6 เน้นการศึกษาด้านวิชาชีพ เน้นฝึกคนเข้ารับราชการ
 รัชกาลที่ 7 การศึกษาขยายตัวอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะตกต่ำ วิกฤติ
 ไม่อาจขยายการศึกษาได้ และไม่มีการวางแผนระยะยาว
 รัชกาลที่ 8 ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมาก จึงมีอิทธิพลต่อแนวความคิด
 การศึกษาเคลื่อนไหวปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ การศึกษาพัฒนาขึ้น (ประไพ เอกอุ้น, 2542)

เลขที่ระเบียบ 3291

- 4 / 2972
 4 2 ตร 4 9 2. สาขาอาหารและโภชนาการ
 3 108/ 118 2.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
 2542
 2. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : สงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลกระทบกระเทือนต่อไทยอย่างรุนแรงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา
 จึงจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคารโลก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศและไทยสมัครเป็นสมาชิกองค์การ
 ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ทำให้ไทยได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และได้รับ
 แนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาประเทศ และแนวความคิดทางการศึกษาของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจาก
 เดิมมาก (ประไพ เอกอุ้น, 2542)

สาระ : สงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลกระทบกระเทือนต่อไทยอย่างรุนแรงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา
 จึงจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคารโลก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศและประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิกองค์การ
 ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ทำให้ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
 ประเทศไทยได้รับแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาประเทศ และแนวความคิดทางการศึกษาของไทยเริ่ม
 เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก (ประไพ เอกอุ้น, 2542)

เลขที่ระเบียบ 5105

- 3 / 2997
- 4 2 ตร 3 6-8
- 3 013/015
1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 - 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
 1. 2. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2476 ตั้งโรงเรียนช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่ง เริ่มจากชั้นประถมศึกษาสามัญมาเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นสูง ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : พ.ศ.2476 ตั้งโรงเรียนช่างตัดเสื้อวัดสุทัศน์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่ง เริ่มจากชั้นประถมศึกษาสามัญมาเป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาชั้นสูง ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

เลขที่ระเบียบ 5106

- 3 / 3027
- 4 2 ตร 3 6-8
- 3 013/015
1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 - 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
 1. 2. 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ประเด็น : ปัญหาของการจัดการศึกษา เพื่อให้คนมีความรู้ไปประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม และอาชีพรอง คือ ทอผ้า เย็บเสื้อ เป็นต้น ไม่สามารถจะขยายไปได้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดครู จึงได้จัดตั้งโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2480 คัดเลือกครูประชาบาลทั่วประเทศ 600 คน มาอบรมที่โรงเรียนการเรือนพระนคร ที่เปิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2475 วิชาช่างเย็บเสื้อผ้าที่กรมอาภรณ์ภัณฑ์ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นทั่วประเทศ ต่อมาอาชีพช่างทอเป็นอาชีพที่ขึ้นหน้าขึ้นตาสำหรับสตรี มากกว่าอาชีพอื่นในสมัยนั้น จึงเปิดโรงเรียนช่างทอผ้า โรงเรียนช่างเย็บผ้า โรงเรียนการช่างสตรี ขึ้นเกือบทุกจังหวัด (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

สาระ : ปัญหาของการจัดการศึกษา เพื่อให้คนมีความรู้ไปประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม และอาชีพรอง คือ ทอผ้า เย็บเสื้อ เป็นต้น ไม่สามารถจะขยายไปได้ทั่วถึงและจัดอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดครูที่จะปลูกฝังอาชีพต่าง ๆ ให้แก่เด็ก จึงได้จัดตั้งโครงการฝึกหัดครูอาชีวศึกษาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2480 คัดเลือกครูประชาบาลทั่วประเทศ 600 คน มาอบรมที่โรงเรียนการเรือนพระนคร ที่เปิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2475 วิชาช่างเย็บเสื้อผ้าที่กรมอาภรณ์ภัณฑ์ และได้เปิดโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นทั่วประเทศ ต่อมาอาชีพช่างทอเป็นอาชีพที่ขึ้นหน้าขึ้นตาสำหรับสตรีมากกว่าอาชีพอื่นในสมัยนั้น จึงเปิดโรงเรียนช่างทอผ้า โรงเรียนช่างเย็บผ้า โรงเรียนการช่างสตรี ขึ้นเกือบทุกจังหวัด (ดวงเดือน พิศาลบุตร, มปป.)

เลขที่ระเบียบ 5107

- 3 / 3070
 4 2 ตร 3 6-8 3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ
 3 059/068 3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา
 2527 3. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2485 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวายเป็นโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ ซึ่งหลักสูตรที่ใช้สอนได้กลายเป็นแม่แบบของหลักสูตรสำหรับโรงเรียนการช่างสตรีในส่วนภูมิภาค วิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนได้แก่การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและดอกไม้แห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และการช่างเบ็ดเตล็ด เช่น งานดอกไม้ใบตอง (พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข, 2527)

สาระ : พ.ศ.2485 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนสตรีการช่างบ้านทวายเป็นโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ ซึ่งหลักสูตรที่ใช้สอนในโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ได้กลายเป็นแม่แบบของหลักสูตรสำหรับโรงเรียนการช่างสตรีในส่วนภูมิภาค วิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนได้แก่การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและดอกไม้แห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และการช่างเบ็ดเตล็ด เช่น งานดอกไม้ใบตอง (พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข, 2527)

เลขที่ระเบียบ 5109

- 4 / 3328
 1 2 ตร 4 900 3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ
 3 027/031 3.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง
 2538 3. 3. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2503 เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ ในปี พ.ศ.2506 ได้ปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

สาระ : พ.ศ.2503 เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ ในปี พ.ศ.2506 ได้ปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนการช่างสตรีใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ USOM และองค์การ UNICEF (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

4 / 3392

1 2 ตร 4 900

4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา

3 027/031

4.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2538

4. 3. 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : พ.ศ.2495 คณะรัฐมนตรีลงมติให้กระทรวงศึกษาธิการขอเช่าที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ทุ่งมหาเมฆ จำนวน 108 ไร่ เพื่อจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคขึ้น ในระยะแรกได้รับความช่วยเหลือจากองค์การวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา โดยได้จัดส่งที่ปรึกษาทางอาชีวศึกษามาให้ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ จำนวน 9 คน มาช่วยสอนและพิจารณาหลักสูตร พร้อมกับช่วยเหลือด้านอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก แผนกวิชาที่สอนที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ วิชาคหศาสตร์ รับผู้สำเร็จประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกช่างตัดเสื้อ วิชาช่างตัดเสื้อ รับผู้สำเร็จประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกช่างตัดเสื้อ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรีที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

สาระ : พ.ศ.2495 คณะรัฐมนตรีลงมติให้กระทรวงศึกษาธิการขอเช่าที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ทุ่งมหาเมฆ จำนวน 108 ไร่ เพื่อจัดตั้งวิทยาลัยเทคนิคขึ้น ในระยะแรกได้รับความช่วยเหลือจากองค์การวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา โดยได้จัดส่งที่ปรึกษาทางอาชีวศึกษามาให้ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ จำนวน 9 คน มาช่วยสอนและพิจารณาหลักสูตร พร้อมกับช่วยเหลือด้านอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก แผนกวิชาที่สอนที่เกี่ยวข้องกับคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ วิชาคหศาสตร์ รับผู้สำเร็จประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกช่างตัดเสื้อ วิชาช่างตัดเสื้อ รับผู้สำเร็จประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกช่างตัดเสื้อ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรีที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

4 / 3458

1 2 ตร 4 900

4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา

3 027/031

4.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2538

4. 6. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2490 เปิดชั้นฝึกหัดครูการเรือนขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อผลิตครูออกไปสอนวิชาเคหศาสตร์ (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

สาระ : พ.ศ.2490 เปิดชั้นฝึกหัดครูการเรือนขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อผลิตครูออกไปสอนวิชาเคหศาสตร์ (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

เลขที่ระเบียบ 5111

4 / 3477

1 2 คร 4 900

3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

3 026/030

3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2537

3. 6. 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ประเด็น : พ.ศ.2490 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอบรมครูช่างทอผ้าให้เป็นครูช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

และอบรมครูวุฒิช่างทอให้มีวุฒิเป็นครูสอนวิชาการช่างสตรี

ในขณะเดียวกันได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาขึ้นหลายสาขา รวมทั้งสาขาการช่างสตรีด้วย (ประเชิญ ครูไพศาล, 2537)

สาระ : พ.ศ.2490 กรมอาชีวศึกษาได้จัดอบรมครูช่างทอผ้าให้เป็นครูช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

และอบรมครูวุฒิช่างทอให้มีวุฒิเป็นครูสอนวิชาการช่างสตรี

ในขณะเดียวกันได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาขึ้นหลายสาขา รวมทั้งสาขาการช่างสตรีด้วย (ประเชิญ ครูไพศาล, 2537)

เลขที่ระเบียบ 5114

3 / 3596

1 2 คร 3 6-8

3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

3 027/031

3.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2538

3. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา ต่อมา พ.ศ.2485 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียน

การช่างสตรีพระนครใต้ วิชาที่สอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สด

และแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และงานดอกไม้ใบตอง

(ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

สาระ : พ.ศ.2482 เปิดโรงเรียนช่างทอวัดสามพระยา และย้ายมาอยู่ที่อาคารเรียนเดิมของโรงเรียนพาณิชยการวัด

เทวราชกุญชร พ.ศ.2485 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ วิชาที่สอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า

การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและแห้ง การปัก การถัก การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น

รวมถึงงานดอกไม้ใบตอง (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

เลขที่ระเบียบ 5115

3 / 3614

1 2 ตร 3 6-8

3 027/031
2538

4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา

4.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

4. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : พ.ศ.2485 เปิดอบรมนักเรียนการเรือนชั้นสูงให้มีประกาศนียบัตรครูการเรือน (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

สาระ : พ.ศ.2485 เปิดอบรมนักเรียนการเรือนชั้นสูงให้มีประกาศนียบัตรครูการเรือน (ประหยัด สายวิเชียร, 2538)

เลขที่ระเบียบ 5119

3 / 3734

4 2 ตร 3 6-8

3 059/068
2527

2. สาขาอาหารและโภชนาการ

2.3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง

2. 3. 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร

ประเด็น : พ.ศ.2485 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนสตรีบ้านทวายและโรงเรียนการช่างสตรีเป็น โรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ วิชาที่เปิดสอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและดอกไม้แห้ง การปัก การตัด การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และช่างเบ็ดเตล็ด เช่น งานดอกไม้ไปตอง การแกะสลัก ฯลฯ (พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข, 2527)

สาระ : พ.ศ.2485 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนสตรีบ้านทวายและโรงเรียนการช่างสตรีเป็น โรงเรียนการช่างสตรีพระนครใต้ วิชาที่เปิดสอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้สดและดอกไม้แห้ง การปัก การตัด การเย็บด้วยมือ การประดิษฐ์เครื่องเล่น และช่างเบ็ดเตล็ด เช่น งานดอกไม้ไปตอง การแกะสลัก ฯลฯ (พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข, 2527)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่ระเบียบ 5123

4 / 3873

4 2 สท 4 900

5. สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

3 179/ 193

5.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

2536

5. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเศรษฐกิจชะงักงันทั่วโลก ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 มุ่งเน้นหนักการเตรียมประเทศชาติให้พร้อมเข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งแก้ปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โดยกำหนดนโยบายส่งเสริมการศึกษาวัยสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เน้นหลักการขยายการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับกำลังคนระดับกลางและระดับสูง (ลาวัญย์ โชติามระ, 2536)

สาระ : ภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเศรษฐกิจชะงักงันทั่วโลกในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 เน้นหนักการเตรียมประเทศชาติให้พร้อมเข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งแก้ปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โดยกำหนดนโยบายส่งเสริมการศึกษาวัยสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เน้นหลักการขยายการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับกำลังคนระดับกลางและระดับสูง (ลาวัญย์ โชติามระ, 2536)

เลขที่ระเบียบ 5124

4 / 3888

4 2 สท 4 900

3. สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

3 145/ 157

3.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

2547

3. 2. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ปัจจัยทางสังคม คือปัญหาความต้องการของสังคมในด้านการศึกษาทุกระดับ ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและขยายการศึกษาในด้านปริมาณให้เร็วตามอัตราการเพิ่มของเด็กในวัยเรียน ดังปรากฏในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (นิตยา พรหมวนิช, 2547)

สาระ : ปัจจัยทางสังคม คือปัญหาความต้องการของสังคมในด้านการศึกษาทุกระดับ ซึ่งเป็นเหตุให้รัฐต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและขยายการศึกษาในด้านปริมาณให้เร็วตามอัตราการเพิ่มของเด็กในวัยเรียน ดังปรากฏในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (นิตยา พรหมวนิช, 2547)

6 / 4037

4 2 วม 6 900

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

3 145/ 157

1.6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

2547

1. 6. 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

ประเด็น : ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคน ทั้งด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยระบุเป้าหมายคือ เพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งให้มีการฝึกอบรมครูอาจารย์อย่างต่อเนื่อง เพิ่มสัดส่วนการผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ต่อสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จาก 31:69 เป็นไม่ต่ำกว่า 40:60 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ดุลยภาพภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยระบุเป้าหมายหลักคือ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สร้างความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนากำลังคน ยกระดับการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (นิตยา พรหมวนิช, 2547)

สาระ : ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคน ทั้งด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง โดยระบุเป้าหมายคือ เพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษา ทุกระดับ รวมทั้งให้มีการฝึกอบรมครูอาจารย์อย่างต่อเนื่อง เพิ่มสัดส่วนการผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์ต่อสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จาก 31:69 เป็นไม่ต่ำกว่า 40:60 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ดุลยภาพภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยระบุเป้าหมายหลักคือ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สร้างความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนากำลังคน ยกระดับการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (นิตยา พรหมวนิช, 2547)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 / 3915

4 2 ๖ 5 900

3 145/ 157

2547

4. สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา

4.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ

4. 1. 1 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ

ประเด็น : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4

กำหนดการดำเนินงานในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยกระจายบริการการศึกษาสู่ท้องถิ่นและภูมิภาค การระดมสรรพกำลังและการลงทุนทางการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเร่งการขยายการศึกษาให้กว้างขวางและเป็นธรรม โดยให้ผู้รับศึกษานั้นมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายร่วมกับรัฐตามสมควร สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจมากกว่าการมุ่งขยายการเจริญทางเศรษฐกิจ เน้นความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค เน้นการแก้ปัญหาความยากจนของคนชนบท โดยกำหนดเป้าหมายและแนวการพัฒนาสังคม ขยายและพัฒนาการศึกษาภาคบังคับ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพควบคู่กับการขยายการศึกษาระดับมัธยม ตอนต้นและการศึกษานอกโรงเรียนในท้องที่ชนบทที่ห่างไกล ในส่วนของอุดมศึกษา กำหนดให้ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานให้สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2526)

สาระ : แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 กำหนดการดำเนินงานในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยกระจายบริการการศึกษาสู่ท้องถิ่นและภูมิภาค การระดมสรรพกำลังและการลงทุนทางการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเร่งการขยายการศึกษาให้กว้างขวางและเป็นธรรม โดยให้ผู้รับศึกษานั้นมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายร่วมกับรัฐตามสมควร สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจมากกว่าการมุ่งขยายการเจริญทางเศรษฐกิจ เน้นความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค เน้นการแก้ปัญหาความยากจนของคนชนบท โดยกำหนดเป้าหมายและแนวการพัฒนาสังคม ขยายและพัฒนาการศึกษาภาคบังคับ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพควบคู่กับการขยายการศึกษาระดับมัธยม ตอนต้นและการศึกษานอกโรงเรียนในท้องที่ชนบทที่ห่างไกล ในส่วนของอุดมศึกษา กำหนดให้ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานให้สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2526)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

การกำหนดรหัสเอกสาร

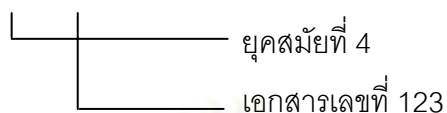
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกำหนดรหัสเอกสาร

หลักการ

ส่วนที่ 1 รหัสเลขที่เอกสาร ประกอบด้วย ยุคสมัย / เลขที่

ตัวอย่าง 4 / 123

รายละเอียด

◆ ยุคสมัย แบ่งได้ดังนี้

- 1 ยุคที่หนึ่ง พื้นฟูประเทศ รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2325-2394)
- 2 ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ รัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2394-2453)
- 3 ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย รัชกาลที่ 6-รัชกาลที่ 8 (พ.ศ.2453-2489)
- 4 ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1 (พ.ศ.2489-2522)
- 5 ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2522-2542)
- 6 ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3 (พ.ศ.2542-2548)

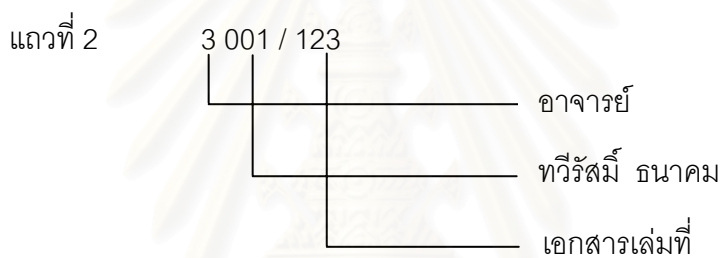
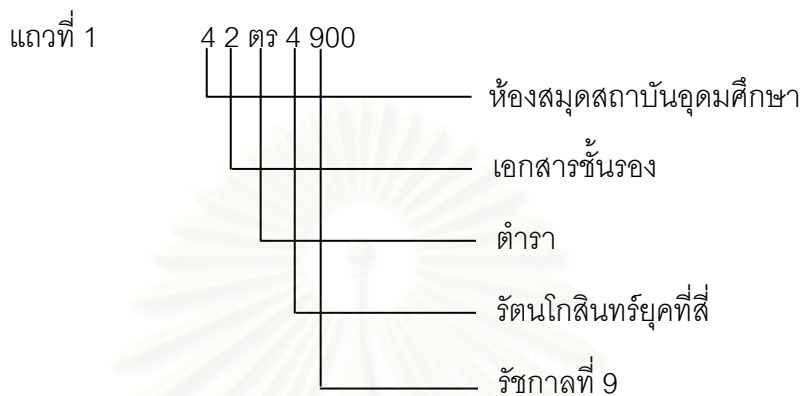
◆ เอกสารเลขที่ ผู้วิจัยกำหนด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 รหัสสารบบเอกสาร ประกอบด้วย 3 แถว

ตัวอย่าง 42ตร4900
 3001/123
 2543

อธิบายความ

รายละเอียด

แถวที่ 1 ประกอบด้วยตัวเลขและตัวอักษรรวม 8 หลัก ได้แก่

หลักที่ 1	แหล่งที่มาของเอกสาร
หลักที่ 2	ประเภทเอกสาร
หลักที่ 3-4	อักษรย่อเอกสาร
หลักที่ 5	รัตนโกสินทร์ยุคที่
หลักที่ 6-8	รัชกาลที่

รายละเอียด

◆ หลักที่ 1 แหล่งที่มาของเอกสาร ได้แก่

- 1 หมายถึง หอสมุดแห่งชาติ
- 2 หมายถึง หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
- 3 หมายถึง หอวชิราวุธานุสรณ์

- 4 หมายถึง ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
- 5 หมายถึง หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 6 หมายถึง หอจดหมายเหตุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 7 หมายถึง ห้องสมุดส่วนบุคคล
- 8 หมายถึง แหล่งเรียนรู้ของราชการ
- 9 หมายถึง แหล่งเรียนรู้ของเอกชน

◆ **หลักที่ 2 ประเภทเอกสาร**

- 1 หมายถึง เอกสารขั้นต้น
- 2 หมายถึง เอกสารขั้นรอง

◆ **หลักที่ 3-4 อักษรย่อเอกสาร**

เอกสารขั้นต้น

- กม กฎหมาย/พระราชบัญญัติ
- จร จดหมายราชการ
- จห จดหมายเหตุ
- พช พระบรมราชาโหวาท พระราชดำรัส
- พป พระราชบันทึก
- พร พระราชหัตถเลขา
- รก ราชกิจจานุเบกษา
- สส หนังสือสั่งการ/พระราชกระแส/
พระบรมราชโองการ
- อร เอกสารทางราชการ
- อส เอกสารส่วนบุคคล/อัตชีวประวัติ

เอกสารขั้นรอง

- จส จุลสาร
- ชป ชีวประวัติ
- ตร ตำราเรียน/แบบเรียน
- นส หนังสือพิมพ์
- บร บรรณานุกรม
- ปก ประชุมกฎหมายประจำศก/ประชุมหมายรับสั่ง
- ปจ ประชุมจารึก

พจ	พจนานุกรม/สารานุกรม/พทานุกรม
พศ	พงศาวดาร
รป	รายงานประจำปี
วจ	รายงานการวิจัย
วพ	วิทยานิพนธ์
วส	วารสาร/นิตยสาร
สก	สารานุกรม
สท	หนังสือทั่วไป
สป	หนังสือแปล
สร	หนังสือที่ระลึก
อป	เอกสารการประชุม/สัมมนา

◆ หลักที่ 5 การแบ่งช่วงรัตนโกสินทร์ ได้แก่

- 1 ยุคที่หนึ่ง ฟื้นฟูประเทศ รัชกาลที่ 1-3
- 2 ยุคที่สอง สัมพันธ์ต่างชาติ รัชกาลที่ 4 – 5
- 3 ยุคที่สาม นักเรียนนอกนำไทย รัชกาลที่ 6 – 8
- 4 ยุคที่สี่ อิทธิพลต่างชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 1
- 5 ยุคที่ห้า เอกลักษณะของชาติ รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 2
- 6 ยุคที่หก ปฏิรูปการศึกษา รัชกาลที่ 9 ช่วงที่ 3

◆ หลักที่ 6-8 เหตุการณ์เกิดขึ้นในรัชกาลที่

- 1 รัชกาลที่ 1 พ.ศ.2325-2352
- 2 รัชกาลที่ 2 พ.ศ.2352-2367
- 3 รัชกาลที่ 3 พ.ศ.2367-2394
- 4 รัชกาลที่ 4 พ.ศ.2394-2411
- 5 รัชกาลที่ 5 พ.ศ.2411-2453
- 6 รัชกาลที่ 6 พ.ศ.2453-2468
- 7 รัชกาลที่ 7 พ.ศ.2468-2477
- 8 รัชกาลที่ 8 พ.ศ.2477-2489
- 9 รัชกาลที่ 9 พ.ศ.2489-2548

แถวที่ 2 ประกอบด้วยตัวเลขและเครื่องหมายวรรคตอนรวม 8 หลัก คือ

หลักที่ 1	ผู้จัดทำเอกสาร
หลักที่ 2-4	ผู้แต่งหรือผู้บันทึก

หลักที่ 5 เครื่องหมาย /

หลักที่ 6-8 เอกสารเล่มที่

รายละเอียด

◆ หลักที่ 1 ผู้จัดทำเอกสาร

- 1 พระมหากษัตริย์
- 2 เชื้อพระวงศ์ เจ้านาย ขุนนาง พระ นักบวช
- 3 อาจารย์ / นักวิชาการ / นักวิจัย / บุคคลทั่วไป
- 4 ชาวต่างชาติ
- 5 หน่วยราชการ
- 6 องค์การอิสระ เอกชน มูลนิธิ
- 7 อื่น ๆ

◆ หลักที่ 2-4 ผู้แต่งหรือผู้บันทึก

ในกรณีที่ไม่มีปรากฏผู้แต่งหรือผู้บันทึก ใช้เลข 000

◆ หลักที่ 5 เครื่องหมาย /

◆ หลักที่ 6-8 เอกสารเล่มที่

แถวที่ 3 ปี พ.ศ. ของเหตุการณ์ หรือ ปีที่เอกสารฉบับนั้นตีพิมพ์เผยแพร่

ส่วนที่ 3 หัวเรื่องของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์

ตัวอย่าง

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
 - 1.1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
 - 1.1.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

รายละเอียด ประกอบด้วยตัวเลขและจุดทศนิยมรวม 5 หลัก ได้แก่

หลักที่ 1 หัวเรื่องหลัก

หลักที่ 3 หัวเรื่องรอง

หลักที่ 5 หัวเรื่องย่อย

ใช้เครื่องหมาย . เพื่อคั่นระหว่างตัวเลขในหลักที่ 2 และ 4

◆ หลักที่ 1 หัวเรื่องหลัก ประกอบด้วยสาขาวิชา 6 สาขาวิชา

- 1 คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา
- 2 สาขาอาหารและโภชนาการ
- 3 สาขาเสื้อผ้าและสิ่งทอ

- 4 สาขาการจัดการบ้านเรือนและบริเวณศึกษา
- 5 สาขาการตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน
- 6 สาขาพัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

◆ **หลักที่ 3 หัวเรื่องรอง ประกอบด้วยปัจจัยภายนอก 6 ด้าน**

- 1 ปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ
- 2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม
- 3 ปัจจัยภายนอกด้านการเมือง
- 4 ปัจจัยภายนอกด้านเทคโนโลยี
- 5 ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรม
- 6 ปัจจัยภายนอกด้านการอุดมศึกษา

◆ **หลักที่ 5 หัวเรื่องย่อย ประกอบด้วยปัจจัยภายใน 6 ด้าน**

- 1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย
- 2 ปัจจัยภายในด้านการบริหารจัดการ
- 3 ปัจจัยภายในด้านหลักสูตร
- 4 ปัจจัยภายในด้านการเรียนการสอน
- 5 ปัจจัยภายในด้านผู้สอน
- 6 ปัจจัยภายในด้านผู้เรียน

ส่วนที่ 4 สาระ คือ เนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์สาระจากเอกสาร

ส่วนที่ 5 ประเด็น คือ เนื้อหาที่ได้จากการสังเคราะห์สาระจากสาระในส่วนที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

แบบวิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวิเคราะห์สาระ

รหัส.....

แหล่งที่มา :

ผู้จัดทำเอกสาร :

รายการอ้างอิง :

ยุคที่.....รัชกาลที่.....

หัวเรื่อง :

หัวเรื่องหลัก.....

หัวเรื่องรอง.....

หัวเรื่องย่อย.....

สาระ :

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็น :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

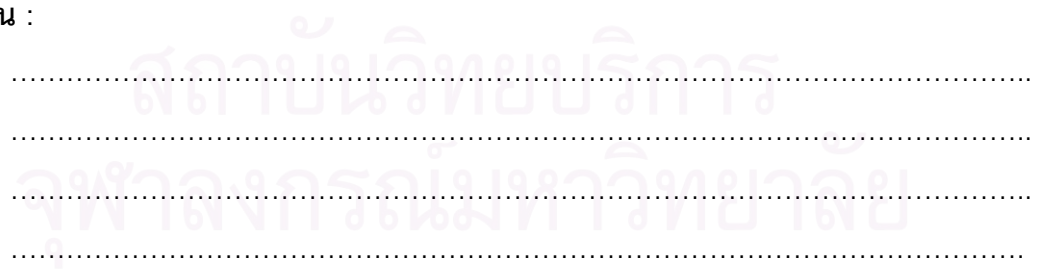
.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง
วิวัฒนาการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์
ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. ถึง.....น.
สถานที่สัมภาษณ์.....
วิธีการบันทึกข้อมูล.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
ตำแหน่ง.....
ประสบการณ์ในการทำงานด้านคหกรรมศาสตร์.....ปี
วุฒิการศึกษา.....
สถานที่ทำงาน.....
งานที่รับผิดชอบทางด้านคหกรรมศาสตร์.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับคหกรรมศาสตร์

จากการวิจัยพบว่า วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตามกรอบการวิจัย มีดังนี้

นโยบาย จากประเพณีปฏิบัติ สู่นโยบายของรัฐ

การบริหารจัดการ จากการศึกษาตามอัธยาศัยในบ้านวัดวัง สู่สถาบันอุดมศึกษาสมบูรณรูปแบบ

หลักสูตร จากวัฒนธรรมหลวง/วัฒนธรรมราษฎร์ สู่นวัตกรรมที่หลากหลายในกระแสโลกาภิวัตน์

การเรียนการสอน จากเน้นการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น สู่เน้นการพัฒนาสมรรถนะในการแข่งขัน

ผู้สอน จากผู้รู้ในครอบครัว/ท้องถิ่น สู่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวิทยฐานะ

ผู้เรียน จากลูกมือที่พัฒนาการสังเกตฝึกปฏิบัติตามต้นแบบ สู่การมีสมรรถนะในการแข่งขัน

ท่านเห็นว่าแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคตจะเป็นอย่างไร โดยมีผลกระทบจากปัจจัยภายนอกด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการอุดมศึกษา ที่จะส่งผลต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา ในประเด็นดังต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

- นโยบาย
- การบริหารจัดการ
- หลักสูตร
- การเรียนการสอน
- ผู้สอน
- ผู้เรียน

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิเคราะห์สาระ

1. อาจารย์วันดี ณ สงขลา
ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวันดี
2. ดร. สุวิมล ณะผลเลิศ
ผู้อำนวยการศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอรุณ เชื้อวงษ์บุญ
หัวหน้าโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

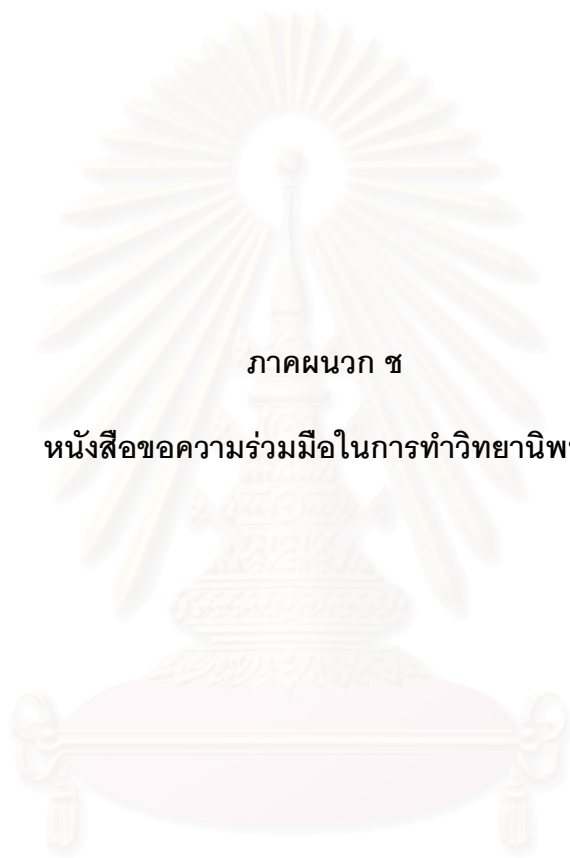
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

รายชื่อ/ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน	งานที่รับผิดชอบ	ประสบการณ์ในการทำงานด้านคหกรรมศาสตร์
อาจารย์ผู้สอนทางด้านคหกรรมศาสตร์			
1. ศาสตราจารย์มณีรัตน์ จันทนะผะลิน	ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต	สาขาวิชาศิลปประดิษฐ์	35 ปี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันดี ไทยพานิช	ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	สาขาอาหารและโภชนาการ	35 ปี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรวรรณวิมล ด้วงกลัด	ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	สาขาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก	25 ปี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อ้อยทิพย์ ผู้พัฒน์	ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย คณะคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย	25 ปี
5. อาจารย์ศรันยา เกษมนบุญญากร	ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย	10 ปี

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (ต่อ)

รายชื่อ	สถานที่ทำงาน	งานที่รับผิดชอบ	ประสบการณ์ในการทำงาน ด้านคหกรรมศาสตร์
ผู้ประกอบอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์			
1. อาจารย์วันดี ณ สงขลา	โรงเรียนศรีวิชัย	ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวิชัย	40 ปี
2. คุณแววตา เอกชาวนา	โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์	โภชนากร	23 ปี
3. คุณวันวิสา บุญประสงค์	บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท(มหาชน)	ผู้จัดการฝ่ายตรวจสอบคุณภาพ	23 ปี
4. คุณจารุณี สายวิจิตร	สโมสรทหารบก	ฝ่ายจัดเลี้ยง	25 ปี
5. คุณอนัญญา ถิ่นพังงา	ร้านดอกไม้ศรีเสวต	เจ้าของร้านดอกไม้ศรีเสวต	10 ปี
6. คุณภรภัทร อาชวานนท์	บริษัททูลุ บิสซิเนส คอร์ปอเรชั่น	Director	22 ปี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช

หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิทยานิพนธ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ 0512.6(2771)/795

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

9 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวทัศน เมฆเวียน นิสิตชั้นปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาอุดมศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง “วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ใน สมัยรัตนโกสินทร์” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง และรองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจผลการวิจัย ทั้งนี้ นิสิต ผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทาง วิชาการต่อไป และขอขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร.02218-2710

ที่ ศธ 0512.6(2771)/0133

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

19 มกราคม 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวทัศนา เมฆเวียน นิสิตชั้นปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาอุดมศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง “วิวัฒนาการของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง และรองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

สำนักงานหลักสูตรและการสอน

โทร.02218-2710

ที่ ศธ ๐๕๖๐.๑๑/๐๔๐

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

อ.เมือง จ.สงขลา 90000

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรียน ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน

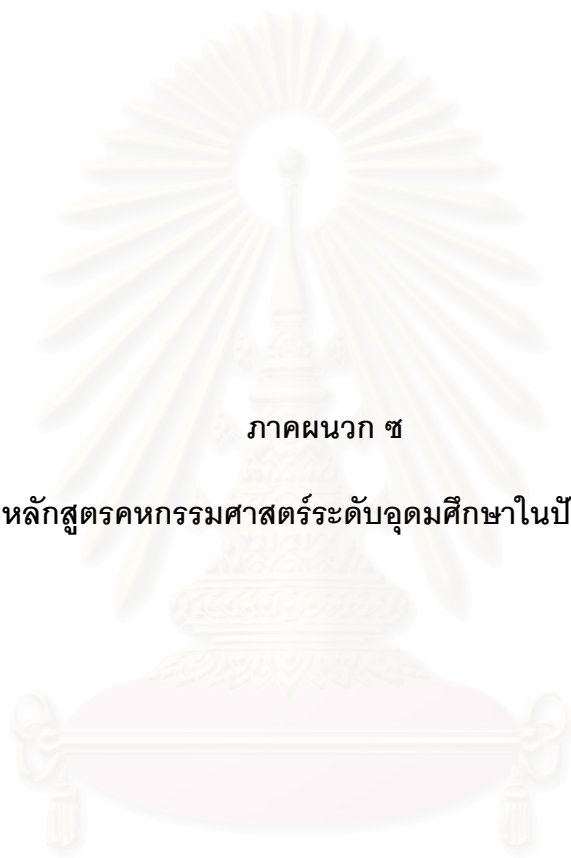
ด้วยผู้วิจัย นางสาวทัศนา เมฆเวียน กำลังดำเนินการวิจัยเรื่อง “วิวัฒนาการของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ ระดับอุดมศึกษา ในสมัยรัตนโกสินทร์” เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี อาชวอำรุง และรองศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ด้วยการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ในประเด็นเรื่อง แนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต เพื่อประกอบกรวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปสังเคราะห์และนำเสนอผลในภาพรวมโดยไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวทัศนา เมฆเวียน)

ภาคผนวก ซ

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ระดับอุดมศึกษา

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
5. สถาบันราชภัฏ
6. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
8. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์ ปรับปรุง พ.ศ. 2547
คณะศึกษาศาสตร์

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 134 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า	35 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	18 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษา	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า	126 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะบังคับ	102 หน่วยกิต
- วิชาชีพครูบังคับ	52 หน่วยกิต
- วิชาเฉพาะสาขาบังคับ	50 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะเลือก	24 หน่วยกิต
- วิชาเฉพาะสาขาเลือก	24 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า	6 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะ 126 หน่วยกิต

 วิชาเฉพาะบังคับ 102 หน่วยกิต

 วิชาชีพครูบังคับ 52 หน่วยกิต

 ศึกษาศาสตร์พื้นฐาน

 จริยธรรมและจรรยาสำหรับครู

 ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน

 ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในชั้นเรียน

 ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู

 ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การปฏิบัติการสอน

 ประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การปฏิบัติการสอนและการวิจัยในชั้นเรียน

 หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา

 การวิจัยในชั้นเรียน

หลักสูตรและการสอน

จิตวิทยาการศึกษา

การศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ

หลักการแนะแนว

คอมพิวเตอร์เบื้องต้นเพื่อการศึกษา

หลักอาชีพศึกษา

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการสำหรับครูอาชีพศึกษา

กระบวนการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

การสอนคหกรรมศาสตร์

วัสดุและอุปกรณ์ในการสอนคหกรรมศาสตร์

วิชาเฉพาะสาขาบังคับ

50 หน่วยกิต

หลักศิลปะและการประยุกต์

สิ่งทอทั่วไป

หลักการประกอบอาหาร

การจัดการทรัพยากรบ้านเรือนและการบริโภค

ตกแต่งภายใน I

พัฒนาการมนุษย์และครอบครัว

การจัดการเครื่องแต่งกาย

หลักการตัดเย็บ

สุขาภิบาลอาหาร

โภชนศาสตร์ทั่วไป

การจัดเตรียมอาหาร

เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

หลักการศึกษาคหกรรมศาสตร์

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในครอบครัวศึกษา

การตัดสินใจของผู้บริโภค

สัมมนา

กลุ่มวิชาเฉพาะเลือก เลือกจากวิชาทางคหกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์การอาหาร จิตวิทยา และวิชาที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร

ปรัชญาและ/หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีผลกระทบต่อองค์ความรู้ด้านคหกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้าน การนำความรู้สู่การปฏิบัติได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยพื้นฐานของการวิจัย เป็นเป้าหมายหนึ่งของการจัดการศึกษาของภาควิชาอาชีวศึกษาด้วยการจัดหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ศึกษา ซึ่งหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตนักวิจัยด้านคหกรรมศาสตร์ศึกษาและคหกรรมศาสตร์ ที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และการนำความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม รวมทั้งสามารถพัฒนาตนเองในด้านวิชาการระดับสูงต่อไปได้

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรแผน ก แบบ ก2

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า		36	หน่วยกิต
วิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	18	หน่วยกิต
- สัมมนา	ไม่น้อยกว่า	2	หน่วยกิต
- วิชาเอกบังคับ	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
- วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า	4	หน่วยกิต
วิชาวิชารอง	ไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
วิทยานิพนธ์	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
รายวิชา	ไม่น้อยกว่า	18	หน่วยกิต
- สัมมนา	ไม่น้อยกว่า	18	หน่วยกิต
วิชาเอกบังคับ		12	หน่วยกิต
การพัฒนาหลักสูตรคหกรรมศาสตร์			
กระบวนการกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล			
การประเมินผลทางคหกรรมศาสตร์			
ระเบียบวิธีวิจัยทางคหกรรมศาสตร์ศึกษา			
วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า	4	หน่วยกิต
การบริหารคหกรรมศาสตร์ศึกษา			
การวางโครงการคหกรรมศาสตร์			
การนิเทศคหกรรมศาสตร์ศึกษา			
การเตรียมบุคลากรเพื่ออาชีพคหกรรมศาสตร์			

คอมพิวเตอร์ในงานคหกรรมศาสตร์ศึกษา
 ประสบการณ์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์
 การจัดการเวลาและแรงงาน
 การจัดการธุรกิจขนาดเล็กทางคหกรรมศาสตร์
 การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค
 การประชาสัมพันธ์คหกรรมศาสตร์
 เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์ศึกษา

3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาคหกรรมศาสตร์ 32 หน่วยกิต กลุ่มวิชาเฉพาะเลือก 41 หน่วยกิต ประกอบกลุ่มวิชาเฉพาะ 4 กลุ่มวิชา

1. กลุ่มวิชาสาขาศิลปะสัมพันธ์ เลือกเรียนแขนงวิชาใดแขนงหนึ่ง
 - 1.1 แขนงวิชาตกแต่งภายใน
 - 1.2 แขนงวิชาออกแบบหัตถกรรม
2. กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย เลือกเรียนแขนงวิชาใดแขนงหนึ่ง
 - 2.1 แขนงวิชาเครื่องแต่งกาย
 - 2.2 แขนงวิชาสิ่งทอ
3. กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก เลือกเรียนแขนงวิชาใดแขนงหนึ่ง
 - 3.1 แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัว
 - 3.2 แขนงวิชาพัฒนาการเด็ก
4. กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ เลือกเรียนแขนงวิชาใดแขนงหนึ่ง
 - 4.1 แขนงวิชาอาหารและการจัดการ
 - 4.2 แขนงวิชาโภชนศาสตร์และโภชนบำบัด

กลุ่มวิชาคหกรรมศาสตร์

เทคนิคการสาธิต	การฝึกงานเบื้องต้น
สัมมนา	ปัญหาพิเศษ
การฝึกงานเฉพาะด้าน	หลักการประกอบอาหาร
โภชนศาสตร์มนุษย์	สิ่งทอเบื้องต้น
การจัดการเครื่องแต่งกาย	การจัดการทรัพยากรบ้านเรือนและการบริโภค
หลักศิลป์และการประยุกต์	พัฒนาการมนุษย์และครอบครัว

กลุ่มวิชาเฉพาะเลือก

1. กลุ่มวิชาสาขาศิลปะสัมพันธ์

วิชาบังคับ

หลักการวาดเส้น	การออกแบบพื้นฐาน
ตกแต่งภายใน 1	การจัดดอกไม้ 1
ศิลปะสำหรับเด็ก	ประวัติทัศนศิลป์

1.1 แขนงวิชาตกแต่งภายใน

วิชาบังคับ

การเขียนแบบทัศนียภาพ	การจัดดอกไม้ 2
การออกแบบเครื่องเรือน	การตกแต่งภายใน 2
การจัดการอาคาร	ประวัติเครื่องเรือน

วิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 5 หน่วยกิต

หลักการถ่ายรูป	ผ้าในอาคาร
เครื่องปั้นดินเผา	เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์
มูลฐานการออกแบบสถาปัตยกรรม	
จิตวิทยาผู้บริโภค	

1.2 แขนงวิชาออกแบบหัตถกรรม

วิชาบังคับ

ศิลปะหัตถกรรม	บรรจุภัณฑ์ในงานคหกรรม
ศิลปะงานเครื่องประดับ	เครื่องปั้นดินเผา 1
การออกแบบลวดลายผ้า	การพัฒนาหัตถกรรม

วิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 5 หน่วยกิต

หลักการถ่ายรูป	การจัดดอกไม้ 2
เครื่องปั้นดินเผา 2	จิตวิทยาผู้บริโภค
จิตวิทยาโฆษณาเพื่อการตลาด	

2. กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

วิชาบังคับ

ปฏิบัติการสิ่งทอเบื้องต้น	ผ้าในอาคาร
เทคนิคการวาดภาพแฟชั่น	หลักการตัดเย็บ
การออกแบบเครื่องแต่งกาย 1	

2.1 แขนงวิชาเครื่องแต่งกาย

วิชาบังคับ

เครื่องแต่งกายมนุษย์ ประวัติเครื่องแต่งกาย
 การตัดเย็บโดยการสร้างแบบกระดาษ
 เสื้อผ้าเด็ก เสื้อผ้าผู้สูงอายุและผู้พิการ
 ธุรกิจเครื่องแต่งกาย

วิชาเลือก

ศิลปะงานเครื่องประดับ
 การทำความสะอาดสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย
 สิ่งทอพื้นเมือง
 ปัญหาการบริโภคสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย
 การออกแบบเครื่องแต่งกาย 2
 การตัดเย็บโดยการจับจีบ
 เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์

และเลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

บรรจุภัณฑ์ในงานคหกรรม
 ครอบครัวยุคสมัยใหม่กับคุณภาพชีวิต
 การบัญชีทั่วไป
 จิตวิทยาผู้บริโภค

2.2 แขนงวิชาสิ่งทอ

วิชาบังคับ

การย้อมสีสิ่งทอ
 การทดสอบคุณภาพสิ่งทอ
 การออกแบบลวดลายผ้า เส้นใยผ้า
 การออกแบบและตัดเย็บผ้าในอาคาร
 สิ่งทอพื้นเมือง

วิชาเลือก

การออกแบบผ้าทอมือ
 ปัญหาการบริโภคสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย
 ธุรกิจเครื่องแต่งกาย
 การทำความสะอาดสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย
 เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์

และเลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

บรรจุภัณฑ์ในงานคหกรรม

ครอบครัวสมัยใหม่กับคุณภาพชีวิต

การบัญชีทั่วไป

จิตวิทยาผู้บริโภค

3. กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

วิชาบังคับ

สุขภาพอนามัยครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน

การจัดโครงการเด็กทารก

การสื่อสารและความสัมพันธ์ในครอบครัว

การจัดโครงการสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดโครงการกิจกรรมสำหรับเยาวชน

3.1 แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัว

วิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต

การบริหารโครงการเด็กก่อนวัยเรียน

โรงเรียนอนุบาล

การจัดโครงการสำหรับเด็กพิเศษ

ครอบครัวสมัยใหม่กับคุณภาพชีวิต

เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์

วิกฤตการณ์ในครอบครัวและการแนะแนว

เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

จิตวิทยาวัยรุ่น

พฤติกรรมผิดปกติในเด็กและเยาวชน

จิตวิทยาผู้ใหญ่และวัยรุ่น

และเลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

ตกแต่งภายใน 1 ผ้าในอาคาร

การจัดดอกไม้ 1 การจัดการอาหาร

โภชนศาสตร์ครอบครัว การจัดดอกไม้ 2

เสื้อผ้าเด็ก การบัญชีทั่วไป

3.2 แขนงวิชาพัฒนาการเด็ก

วิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 20 หน่วยกิต

ศิลปะสำหรับเด็ก

นิทานสำหรับเด็ก

กิจกรรมและการเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน

เทคนิคการสอนเด็กก่อนวัยเรียน

การบริหารโครงการเด็กก่อนวัยเรียน

โรงเรียนอนุบาล

การจัดโครงการสำหรับเด็กพิเศษ

ครอบครัวสมัยใหม่กับคุณภาพชีวิต

เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์

วิกฤตการณ์ในครอบครัวและการแนะแนว

กิจกรรมเข้าจังหวะและดนตรีสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

และเลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

การตกแต่งภายใน 1

เสื้อผ้าเด็ก

การจัดบริการอาหารสถานศึกษา

การบัญชีทั่วไป

จิตวิทยาเด็ก

จิตวิทยาวัยรุ่น

จิตวิทยาเด็กพิเศษ

จิตวิทยาเด็กไม่พูด

4. กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ

วิชาบังคับ

สุขาภิบาลอาหาร

การจัดเตรียมอาหาร

ปฏิบัติการทางโภชนศาสตร์มนุษย์

หลักการถนอมอาหาร

วิทยาศาสตร์การประกอบอาหาร

โภชนศาสตร์ครอบครัว

ชีวเคมี 1

ชีวเคมี 1 ภาคปฏิบัติการ

4.1 แขนงวิชาอาหารและการจัดการ

วิชาบังคับ

หลักการบริการอาหาร

การจัดเตรียมเครื่องดื่ม

การจัดบริการอาหารในสถาบัน

การจัดการอาหาร

วิชาเลือก

ไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิต

การจัดบริการอาหารในสถานศึกษา

การถนอมอาหารขั้นสูง

อาหารอบจากแป้ง

อาหารนานาชาติ

การผลิตขนมไทย

เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์

และเลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

ตกแต่งภายใน 1

ผ้าในอาคาร

การจัดดอกไม้ 1

บรรจุภัณฑ์ในงานคหกรรม

การบัญชีทั่วไป

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จิตวิทยาทั่วไป

จิตวิทยาโฆษณาเพื่อการตลาด

4.2 แขนงวิชาโภชนศาสตร์และโภชนบำบัด

วิชาบังคับ

การจัดการอาหาร

โภชนบำบัด

การจัดบริการอาหารในสถาบัน

ชีวเคมี 2

วิชาเลือก ไม่น้อยกว่า 10 หน่วยกิต

โภชนศาสตร์ชุมชน

อาหารอบจากแป้ง

อาหารนานาชาติ

การวิเคราะห์อาหารและโภชนาการ

การจัดการโภชนาการในโรงพยาบาล

โภชนาการทางหลอดเลือดดำ

เรื่องเฉพาะทางคหกรรมศาสตร์

จิตวิทยาผู้บริโภค

หลักสูตรคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตร 2 ปี รวม 47 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ

1. ผ้าและเครื่องแต่งกาย
2. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
3. ศิลปสัมพันธ์
4. อาหารและโภชนาการ

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

หลักสูตรนานาชาติ 2 ปี หน่วยกิตรวม 36 หน่วยกิต เน้นการวิจัยและการเสนอผลงานต่อ
สาธารณะ ประกอบด้วย 3 หมวดวิชาคือ

1. พัฒนาสิ่งทอ
2. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
3. อาหารและโภชนาการ

หลักสูตรวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (เกษตรเขตร้อน)

หลักสูตรนานาชาติ 3 ปี หน่วยกิตรวม 48 หน่วยกิต เน้นการวิจัยและเสนอผลงานต่อ
สาธารณะ ประกอบด้วย 3 หมวดวิชาคือ

1. พัฒนาสิ่งทอ

2. พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
3. อาหารและโภชนาการ

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตรศึกษา) ปรับปรุง พ.ศ. 2548 คณะศึกษาศาสตร์

ปรัชญาและ/หรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 45 หน่วยกิต วิชาเอกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต
ประกอบด้วยวิชาเอกบังคับ 17 หน่วยกิต วิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 7 หน่วยกิต

วิชาเอกบังคับ

- การพัฒนาหลักสูตรคหกรรมศาสตร์
- การบริหารคหกรรมศาสตรศึกษา
- กระบวนการกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- การวางแผนโครงการคหกรรมศาสตร์
- การประเมินผลทางคหกรรมศาสตร์
- ระเบียบวิธีวิจัยคหกรรมศาสตรศึกษา
- สัมมนา

วิชาเอกเลือก

- กิจกรรมพิเศษทางคหกรรมศาสตร์
- เศรษฐศาสตร์ศึกษาส่วนบุคคลและครอบครัว
- ธุรกิจคหกรรมศาสตร์
- การศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค
- การสอนคหกรรมศาสตร์สำหรับกลุ่มพิเศษ
- สถิติเพื่อการวิจัยทางคหกรรมศาสตร์
- การจัดการเวลาและแรงงาน
- การจัดการธุรกิจขนาดเล็กทางคหกรรมศาสตร์
- การประชาสัมพันธ์คหกรรมศาสตร์
- การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค
- การเตรียมบุคลากรเพื่ออาชีพคหกรรมศาสตร์
- ประสบการณ์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์

การนิเทศคหกรรมศาสตร์ศึกษา
คอมพิวเตอร์ในงานคหกรรมศาสตร์ศึกษา
ปัญหาพิเศษ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

ปรับปรุง พ.ศ.2539 คณะศึกษาศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มใช้เมื่อ พ.ศ.2520 จนกระทั่งปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระของคหกรรมศาสตร์ทั่วไป คือสาระในแนวกว้างเพื่อผลิตบัณฑิต ให้ออกไปเป็นครูสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนหลักสูตร พ.ศ.2521 และหลักสูตร พ.ศ.2524 แต่ในปัจจุบันหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ให้ความสำคัญต่อการสอนงานอาชีพเฉพาะสาขามากขึ้น เช่น ช่างขนมอบ ช่างขนมไทย ช่างเครื่องดื่ม ช่างเย็บเสื้อผ้าชาย ช่างเย็บเสื้อผ้าหญิง ช่างดอกไม้สด เป็นต้น ดังนั้นครูที่จะสอนวิชาช่างต่าง ๆ ในระดับมัธยมศึกษาได้ดี จึงจำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างลึกซึ้งในแต่ละสาขา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักศึกษา

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์
2. มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
3. มีความรู้ความสามารถในการสอนคหกรรมศาสตร์ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ
4. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพคหกรรมศาสตร์
5. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพอิสระได้
6. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งส่วนบุคคลและชุมชน
7. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน

โครงสร้างของหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	35 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	12 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	11 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	6 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า	103 หน่วยกิต
2.1 วิชาแกน ไม่น้อยกว่า	28 หน่วยกิต
วิชาบังคับ	23 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือก ไม่น้อยกว่า	5 หน่วยกิต
2.2 วิชาเอก ไม่น้อยกว่า	75 หน่วยกิต

ด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า	27 หน่วยกิต
วิชาบังคับ	17 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือก ไม่น้อยกว่า	10 หน่วยกิต
ด้านเนื้อหา ไม่น้อยกว่า	48 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

ประกอบด้วยวิชาเอกด้านเนื้อหา ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต โดยเลือกเพียงกลุ่มเดียว จาก 4 กลุ่มวิชา

- คหกรรมศาสตร์ทั่วไป

วิชาบังคับ	31 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า	17 หน่วยกิต
- อาหารและโภชนาการ

วิชาบังคับ	37 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า	11 หน่วยกิต
- ผ้าและการแต่งกาย

วิชาบังคับ	37 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า	11 หน่วยกิต
- พัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก

วิชาบังคับ	34 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือกไม่น้อยกว่า	14 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป

วิชาบังคับ

- แนะนำคหกรรมศาสตร์
- เทคนิคการสาธิตในวิชาคหกรรมศาสตร์
- การศึกษาด้วยตนเอง
- อาหารเบื้องต้น
- โภชนศาสตร์เบื้องต้น
- การตัดเย็บเสื้อผ้า 1
- การจัดการบ้านเรือน
- ประชากรศึกษาและการวางแผนครอบครัว
- บริโภคนศึกษาในคหกรรมศาสตร์
- สุขวิทยาส่วนบุคคล

การศึกษาเรื่องความปลอดภัยในครัวเรือนและห้องปฏิบัติการ

วิชาเอกเลือก

สหกรณ์และสวัสดิการชุมชน

หลักการมนุษยสัมพันธ์

การจัดโครงการอาชีพอิสระ

การบรรยายพิเศษ

คุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์งานคหกรรมศาสตร์

โภชนศาสตร์ประยุกต์

สุขวิทยาอาหาร

โภชนาการชุมชนและบริการด้านสุขภาพ

การจัดการอาหาร

การจัดการบริหารอาหารในโรงเรียน

การศึกษาอาหารไทยภาคเหนือ

การออกแบบและการเลือกเสื้อผ้า

การตัดเย็บเสื้อผ้า 2

เส้นใยและสิ่งทอ

เสื้อผ้าสำหรับครอบครัวในสมัยปัจจุบัน

เส้นใยสำหรับประดับตกแต่งและการออกแบบสิ่งทอขั้นสูง

ปัญหาการจัดการบ้านเรือนและทรัพยากรครอบครัว

การจัดดอกไม้

หัตถกรรมสำหรับครู

ศิลปประดิษฐ์ในงานคหกรรมศาสตร์

การเลี้ยงและการอบรมเด็ก

กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ

วิชาบังคับ

เคมีในคหกรรมศาสตร์

แนะนำคหกรรมศาสตร์

เทคนิคการสาธิตในวิชาคหกรรมศาสตร์

การศึกษาด้วยตนเอง

อาหารเบื้องต้น

โภชนศาสตร์เบื้องต้น

โภชนศาสตร์ประยุกต์

การประกอบอาหารโดยวิธีการทดลอง

การเก็บรักษาและการถนอมอาหาร

การศึกษาอาหารไทยภาคเหนือ

สุขวิทยาส่วนบุคคล

บริโภคนิยมศึกษาในคหกรรมศาสตร์

การศึกษาเรื่องความปลอดภัยในครัวเรือนและห้องปฏิบัติการ

วิชาเอกเลือก

หลักการมนุษยสัมพันธ์

การจัดโครงการอาชีพอิสระ

การบรรยายพิเศษ

คุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์งานคหกรรมศาสตร์

สุขวิทยาอาหาร

สุขวิทยาชุมชน

การจัดการอาหาร

การบริการอาหารในโรงเรียน

ตำหรับอาหารไทยและการประเมินคุณค่าทางอาหาร

หลักการแปรรูปและขบวนการถนอมอาหาร

จุลชีววิทยาในอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น

พืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

ศิลปประดิษฐ์ในงานคหกรรมศาสตร์

กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

วิชาบังคับ

แนะนำคหกรรมศาสตร์

เทคนิคการสาธิตในวิชาคหกรรมศาสตร์การศึกษาด้วยตนเอง

การออกแบบเบื้องต้น

การตัดเย็บเสื้อผ้า 1

การตัดเย็บเสื้อผ้า 2

เส้นใยและสิ่งทอ

เสื้อผ้าสำหรับครอบครัวในสมัยปัจจุบัน

ผ้าไทยและสิ่งถักทอ

เส้นใยสำหรับประดับตกแต่งและการออกแบบสิ่งทอขั้นสูง

บริโภคนิยมศึกษาในคหกรรมศาสตร์

การศึกษาเรื่องความปลอดภัยในครัวเรือนและห้องปฏิบัติการ
สถาปัตยกรรมไทยและพิธีกรรม

วิชาเอกเลือก

หลักการมนุษยสัมพันธ์

การจัดโครงการอาชีพอิสระ

การบรรยายพิเศษ

คุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์งานคหกรรมศาสตร์

การออกแบบและการเลือกเสื้อผ้า

ประวัติเครื่องแต่งกาย

เสื้อผ้าสำหรับเด็ก

สวัสดิศึกษา

หัตถกรรมสำหรับครู

ศิลปะประดิษฐ์ในงานคหกรรมศาสตร์

จิตกรรมไทย ประติมากรรมและลวดลายประดับ

กลุ่มวิชาพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยง-ดูแลเด็ก

วิชาบังคับ

หลักการมนุษยสัมพันธ์

แนะนำคหกรรมศาสตร์

เทคนิคการสาธิตในวิชาคหกรรมศาสตร์

การศึกษาด้วยตนเอง

การจัดการบ้านเรือน

ประชากรศึกษาและการวางแผนครอบครัว

บริโภคนิยมศึกษาในคหกรรมศาสตร์

การดูแลสุขภาพตนเอง

ปัญหาการจัดการบ้านเรือนและทรัพยากรครอบครัว

การศึกษาเรื่องความปลอดภัยในครัวเรือนและห้องปฏิบัติการ

การเลี้ยงดูเด็กและการอบรมเด็ก

เด็กและวิกฤตการณ์ในครอบครัว

วิชาเอกเลือก

การพัฒนาผู้นำและการบริการชุมชน

การจัดโครงการอาชีพอิสระ

การประชุมปฏิบัติการสำหรับพนักงานส่งเสริมการศึกษา

การบรรยายพิเศษ

คุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์งานคหกรรมศาสตร์

โภชนศาสตร์เบื้องต้น

การจัดบริการอาหารในโรงเรียน

ศิลปะสำหรับเด็ก 1

หัตถกรรมสำหรับครู

ศิลปะประดิษฐ์ในงานคหกรรมศาสตร์

หลักการเรียนรู้ของเด็กเล็ก

จิตวิทยาสำหรับเด็กนอกระดับ

กิจกรรมสำหรับเด็ก

การพยาบาลผู้ป่วยสูงอายุ

กรรมวิธีในกลุ่มบุคคลและบริการสำหรับเยาวชน

การพยาบาลฉุกเฉินและภัยพิบัติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
(กลุ่มวิชาชีพอาหารและโภชนาการ) คณะวิทยาศาสตร์

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษา	10 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มพลศึกษา	4 หน่วยกิต
1.5 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	4 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	106 หน่วยกิต
2.1 วิชาแกน	44 หน่วยกิต
วิชาแกนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐาน	16 หน่วยกิต
วิชาแกนเฉพาะสาขา	28 หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะด้าน	62 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ	25 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก	37 หน่วยกิต
วิชาชีพบังคับ	22 หน่วยกิต
วิชาชีพเลือก	15 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต
วิชาเอกบังคับ	
1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา	
วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	
การวิจัยและการเขียนเอกสารทางคหกรรมศาสตร์	
การบริหารการเงินสำหรับธุรกิจคหกรรม	
ปัญหาพิเศษ	
สัมมนา	
2. อาหารและโภชนาการ	
โภชนาการ	
3. เสื้อผ้าและสิ่งทอ	

วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

4. การจัดการบ้านเรือนและบริเวณการศึกษา

การพัฒนาที่อยู่อาศัย

การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน

5. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ศิลปะและการออกแบบงานคหกรรมศาสตร์

6. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

พัฒนาการของมนุษย์

วิชาชีพบังคับ

ชีวเคมี 1

ปฏิบัติการเคมีอินทรีย์

ปฏิบัติการชีวเคมี 2

อาหาร

หลักการประกอบอาหาร

การจัดการบริการอาหารในสถาบัน

โภชนาการสำหรับทุกวัย

โภชนบำบัด

แนวโน้มทางอาหารและโภชนาการ

วิชาชีพเลือก

อังกฤษธุรกิจ 2

การวิเคราะห์อาหาร

การตลาดและการบริหารการตลาด

คอมพิวเตอร์สำหรับธุรกิจคหกรรมศาสตร์

การถนอมและแปรรูปอาหาร

การกำหนดอาหาร

การทดลองค้นคว้าอาหาร

การจัดอาหารในโรงพยาบาล

การจัดการอาหารในโรงแรม

ชีวเคมีประยุกต์สำหรับโภชนาการ

อาหารไทย

วิทยาการนมอบ

วัฒนธรรมอาหารนานาชาติ

การพัฒนาอาหารพื้นบ้าน

การสุขาภิบาลอาหาร

โภชนาการชุมชน

การสื่อสารด้านอาหารและโภชนาการ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ

โภชนาการสำหรับการออกกำลังกายและการกีฬา

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

(กลุ่มวิชาชีพธุรกิจอาหาร)

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

30 หน่วยกิต

1.1	กลุ่มวิชาภาษา	10	หน่วยกิต
1.2	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6	หน่วยกิต
1.3	กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6	หน่วยกิต
1.4	กลุ่มพลศึกษา	4	หน่วยกิต
1.5	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	4	หน่วยกิต
2.	หมวดวิชาเฉพาะ	106	หน่วยกิต
2.1	วิชาแกน	44	หน่วยกิต
	วิชาแกนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐาน	16	หน่วยกิต
	วิชาแกนเฉพาะสาขา	28	หน่วยกิต
2.2	วิชาเฉพาะด้าน	62	หน่วยกิต
	วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ	25	หน่วยกิต
	วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก	37	หน่วยกิต
	วิชาชีบบังคับ	21	หน่วยกิต
	วิชาชีพลเลือก	16	หน่วยกิต
3.	หมวดวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต
	วิชาเอกบังคับ		
1.	คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา		
	วิชาชีพอคหกรรมศาสตร์		
	การวิจัยและการเขียนเอกสารทางคหกรรมศาสตร์		
	การบริหารการเงินสำหรับธุรกิจคหกรรม		
	ปัญหาพิเศษ		
	สัมมนา		
2.	อาหารและโภชนาการ		
	โภชนาการ		
3.	เสื้อผ้าและสิ่งทอ		
	วิทยาศาสตร์สิ่งทอเบื้องต้น		
4.	การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา		
	การพัฒนาที่อยู่อาศัย		
	การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน		
5.	การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน		
	ศิลปะและการออกแบบงานคหกรรมศาสตร์		
6.	พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว		

พัฒนาการของมนุษย์

วิชาชีพบังคับ

การตลาดและการบริหารการตลาด	อาหาร
หลักการประกอบอาหาร	การทดลองค้นคว้าอาหาร
หลักการบรรจุ	การจัดการบริการอาหารในสถาบัน
หลักธุรกิจอาหาร	การสุขาภิบาลอาหาร

วิชาชีพเลือก

อังกฤษธุรกิจ 2	การประกันคุณภาพอาหาร
การพัฒนาผลิตภัณฑ์	คอมพิวเตอร์สำหรับธุรกิจคหกรรมศาสตร์
การถนอมและแปรรูปอาหาร	อาหารไทย
วิทยาการขนมอบ	วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน
การพัฒนาอาหารพื้นบ้าน	พฤติกรรมผู้บริโภคทางด้านอาหาร
ธุรกิจอาหารระหว่างประเทศ	ระบบสารสนเทศในธุรกิจอาหาร
อังกฤษสำหรับธุรกิจอาหาร	แนวโน้มทางอาหารและโภชนาการ
ธุรกิจการให้บริการ	เศรษฐศาสตร์สำหรับคหกรรมศาสตร์
การเจรจาธุรกิจ	เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

(กลุ่มวิชาชีพสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม)

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษา	10 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มพลศึกษา	4 หน่วยกิต
1.5 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	4 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	106 หน่วยกิต
2.1 วิชาแกน	44 หน่วยกิต
วิชาแกนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐาน	16 หน่วยกิต
วิชาแกนเฉพาะสาขา	28 หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะด้าน	62 หน่วยกิต

วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ	25 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก	37 หน่วยกิต
วิชาชีบบังคับ	17 หน่วยกิต
วิชาชีพลเลือก	20 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

วิชาเอกบังคับ

1. คณะกรรมการระดับอุดมศึกษา

วิชาชีพอคคหกรรมศาสตร์

การวิจัยและการเขียนเอกสารทางคหกรรมศาสตร์

การบริหารการเงินสำหรับธุรกิจคหกรรม

ปัญหาพิเศษ

สัมมนา

2. อาหารและโภชนาการ

โภชนาการ

3. เสื้อผ้าและสิ่งทอ

วิทยาศาสตร์สิ่งทอเบื้องต้น

4. การจัดการบ้านเรือนและบริโศคศึกษา

การพัฒนาที่อยู่อาศัย

การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน

5. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ศิลปะและการออกแบบงานคหกรรมศาสตร์

6. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

พัฒนาการของมนุษย์

วิชาชีบบังคับ

สรีรวิทยากับเสื้อผ้า

โครงสร้างผ้า

การทดสอบสิ่งทอ

การออกแบบเครื่องแต่งกาย 1

เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้า 1

การจัดการสินค้าเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้า 1

สัมมนาทางสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย

วิชาชีพลเลือก

การตลาดและการบริหารการตลาด

คอมพิวเตอร์สำหรับธุรกิจคหกรรมศาสตร์

เคมีสิ่งทอ

เส้นใยผ้า

เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้า 2	การตกแต่งสำเร็จและการดูแลรักษาสิ่งทอการสร้าง
แบบตัด	
เทคโนโลยีการทำความสะดวกผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	
เสื้อผ้าบุรุษ	เสื้อผ้าเด็ก
เสื้อผ้าสตรี	เทคโนโลยีการย้อมสี
เทคโนโลยีการพิมพ์ผ้า	การพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
เทคนิคการย้อมลายผ้า	เทคนิคการพิมพ์ลายผ้า
การทอ 1	การทอ 2
การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้าน	อุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้า 2
การออกแบบเครื่องแต่งกาย 2	เคหะสิ่งทอ
การควบคุมคุณภาพเสื้อผ้า	

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
(กลุ่มวิชาชีพการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และครอบครัว)

โครงสร้างของหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรอย่างน้อย 142 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษา	10 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มพลศึกษา	4 หน่วยกิต
1.5 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	4 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	106 หน่วยกิต
2.1 วิชาแกน	44 หน่วยกิต
วิชาแกนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐาน	16 หน่วยกิต
วิชาแกนเฉพาะสาขา	28 หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะด้าน	62 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกบังคับ	25 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะด้าน-วิชาเอกเลือก	37 หน่วยกิต
วิชาชีพบังคับ	14 หน่วยกิต
วิชาชีพเลือก	23 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

วิชาเอกบังคับ

1. คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

วิชาชีพคหกรรมศาสตร์

การวิจัยและการเขียนเอกสารทางคหกรรมศาสตร์

การบริหารการเงินสำหรับธุรกิจคหกรรม

ปัญหาพิเศษ

สัมมนา

2. อาหารและโภชนาการ

โภชนาการ

3. เสื้อผ้าและสิ่งทอ

วิทยาศาสตร์สิ่งทอเบื้องต้น

4. การจัดการบ้านเรือนและบริโศคศึกษา

การพัฒนาที่อยู่อาศัย

การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน

5. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน

ศิลปะและการออกแบบงานคหกรรมศาสตร์

6. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

พัฒนาการของมนุษย์

วิชาชีพบังคับ

ครอบครัวสัมพันธ์

อนามัยครอบครัวและชุมชน

การเงินครอบครัว

หลักการจัดการและบริหารทรัพยากรมนุษย์

การศึกษาผู้บริโภค

ธุรกิจการจัดการ

สัมมนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และครอบครัว

วิชาซีฟเลือก

การตลาดและการบริหารการตลาด

คอมพิวเตอร์สำหรับธุรกิจคหกรรมศาสตร์

การพัฒนาประชากรเพื่อคุณภาพชีวิต การพัฒนาทารกและเด็กวัยก่อนเรียน

การพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น

ชีวิตวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ

จิตวิทยาการจัดการ

การจัดการอาหารครอบครัว

การจัดและตกแต่งบ้าน

การศึกษาสำหรับพ่อแม่

การให้คำปรึกษาครอบครัว

กฎหมายครอบครัว

ธุรกิจการให้บริการ

การจัดประสบการณ์สำหรับวัยก่อนเรียน

การบริหารโครงการ
การเจรจาธุรกิจ

การจัดการสถานพักฟื้นและสถานดูแลผู้สูงอายุ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2547 คณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์ได้เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ต่อมาในปี พ.ศ.2528 ภาควิชาคหกรรมศาสตร์โอนย้ายไปสังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเปลี่ยนชื่อเป็นภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ ในปี พ.ศ.2542 รับผิดชอบผลิตบัณฑิตสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ แต่เนื่องจากสถาบันผลิตครูทั่วประเทศเห็นชอบเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเดิมที่ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี เป็น 5 ปี จึงทำให้ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้ง การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้มุ่งผลิตครูที่มีความรู้ทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในการเป็นครู สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ทักษะและทัศนคติในวิชาชีพอย่างเพียงพอที่จะนำไปใช้สอนในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน อีกทั้งการประกอบอาชีพในภาคเอกชนและอาชีพอิสระ
2. เพื่อให้บัณฑิตมีความรอบรู้ศาสตร์และศิลป์ด้านคหกรรมศาสตร์ ที่จะนำมาใช้ให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ตลอดจนการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายส่งเสริมคุณภาพชีวิตของครอบครัว
4. เพื่อฝึกอบรมให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้วิชาชีพคหกรรมศาสตร์ เพื่อประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 168-173 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษา	9 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	9 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	9 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	132 หน่วยกิต
2.1 วิชาชีพครูไม่น้อยกว่า	52 หน่วยกิต
วิชาบังคับ	46 หน่วยกิต

วิชาเลือกไม่น้อยกว่า	6 หน่วยกิต
2.2 วิชาเฉพาะสาขาไม่น้อยกว่า	80 หน่วยกิต
วิชาเอกบังคับ	39 หน่วยกิต
วิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า	41 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรีไม่น้อยกว่า	6 หน่วยกิต

หลักสูตรเต็มเวลาระดับปริญญาตรี 5 ปี วิชาเอกบังคับ 39 หน่วยกิต กลุ่มวิชาเอกเลือก 41 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการระดับอุดมศึกษา

วิชาบังคับ

โลกทัศน์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	วิทยาศาสตร์สำหรับคหกรรมศาสตร์
ธุรกิจคหกรรมศาสตร์	วิธีวิจัยทางคหกรรมศาสตร์
ปัญหาพิเศษ	สัมมนาคหกรรมศาสตร์

วิชาเอกเลือก

เกษตรกรรมครัวเรือน

2. อาหารและโภชนาการ

วิชาบังคับ

หลักการประกอบอาหาร
หลักการถนอมอาหาร

วิชาเอกเลือก

อาหารนานาชาติ	อาหารไทยกับวัฒนธรรม
อาหารสำหรับเด็กปฐมวัย	สุขวิทยาอาหาร
อุตสาหกรรมอาหาร	โภชนาการชุมชน
การค้นคว้าทดลองอาหาร	การจัดอาหารในสถาบัน
เทคโนโลยีอาหารอบ	

3. เสื้อผ้าและสิ่งทอ

วิชาบังคับ

เส้นใยและเสื้อผ้า
การตัดเย็บเสื้อผ้า

วิชาเอกเลือก

เสื้อผ้ากับสังคม	การออกแบบเครื่องแต่งกาย
การตัดเย็บเสื้อผ้าขั้นสูง	อุตสาหกรรมเสื้อผ้า

4. การจัดการบ้านเรือนและบริโภคศึกษา

วิชาบังคับ

โภชนาการมนุษย์

เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค

การจัดการทรัพยากรครอบครัวและสิ่งแวดล้อม

วิชาเอกเลือก

การปฐมพยาบาล

5. การตกแต่งบ้านและการตกแต่งภายใน**วิชาบังคับ**

ศิลปะในชีวิตประจำวัน

วิชาเอกเลือก

การออกแบบเบื้องต้น

การออกแบบจัดสวนในบ้าน

บาติก

อุตสาหกรรมสิ่งประดิษฐ์

ศิลปะงานดอกไม้

เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน

6. พัฒนาการเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว**วิชาเอกเลือก**

พัฒนาการมนุษย์และครอบครัว

วิชาเอกเลือก

ลีลาดีสำหรับเด็ก

สุขภาพจิตและการปรับตัว

การเขียนภาพการ์ตูนและการ์ตูนเรื่อง

การดูแลวัยรุ่น

การดูแลผู้สูงอายุ

การศึกษาสำหรับพ่อแม่

การจัดการสถานบริบาลเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันราชภัฏ

สาขาวิชาการศึกษ โพรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี
(หลังอนุปริญญา)

จุดประสงค์เฉพาะ

1. มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา และวิธีสอนคหกรรมศาสตร์ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มีทักษะในด้านการสอน และนำไปประยุกต์ในวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ ศรัทธา และรับผิดชอบต่อวิชาชีพคหกรรมศาสตร์

4. ปรับปรุงการสอน คุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม

5. เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

คุณสมบัติเฉพาะโปรแกรมวิชา

รับผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.ชั้นสูง) หรือเทียบเท่า ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.วส.) อนุปริญญาวิทยาศาสตร์ (อ.วท.) และอนุปริญญาศิลปศาสตร์ (อ.ศศ.)

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 80 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	18 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	3 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หรือ 6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	6 หรือ 3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	56 หน่วยกิต
2.1 กลุ่มวิชาเนื้อหา	38 หน่วยกิต
2.2 กลุ่มวิชาชีพครู	10 หน่วยกิต
2.3 กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	8 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาเนื้อหา 38 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 12 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 26 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชาจะเป็นแขนงวิชาเดียวกันหรือต่างแขนงวิชาก็ได้

1. แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
2. แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

5. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

หมวดวิชาเฉพาะด้าน

กลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับ

ก) เลือกเรียนจากรายวิชาต่อไปนี้ 4 หน่วยกิต

บริโภคนศาสตร์

เคมีประยุกต์ในวิชาคหกรรมศาสตร์

การจัดการทรัพยากรครอบครัว

การศึกษางานวิจัยทางคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

ข) เลือกเรียนจำนวน 8 หน่วยกิต จากแขนงวิชา 2 แขนงวิชา

1. แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ

โภชนศาสตร์มนุษย์

ทฤษฎีอาหารและหลักการประกอบอาหาร

2. แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

การสร้างแบบและแยกแบบตัด

เทคนิคการตัดเย็บ

3. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

บ้านและการตกแต่ง

การวางแผนใช้เนื้อที่ห้องปฏิบัติการ

4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

กิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก

โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัว

และเด็ก

5. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

การแกะสลักผักและผลไม้

การจัดดอกไม้แบบประยุกต์ศิลป์

ข้อกำหนดเฉพาะ

1. กรณีที่เคยเรียนรายวิชาในกลุ่ม ก) มาแล้วให้เลือกเรียนรายวิชาจากวิชาเลือกในแขนงเดียวกันหรือต่างแขนงวิชาให้ครบ 4 หน่วยกิต

2. กรณีที่นักศึกษาไม่มีพื้นฐานความรู้ในแขนงวิชาที่เลือกเรียนในกลุ่ม ข) ต้องเรียนหรือสอบเทียบรายวิชาพื้นฐานของแขนงวิชาที่เลือกเรียนดังต่อไปนี้

อาหารเพื่อการประกอบอาชีพ ไอครีม
 อาหารยุโรป อาหารฝรั่งเศส
 อาหารอิตาเลียน อาหารมังสวิวัติและอาหารเจ
 การบริการอาหารในสถาบัน
 การจัดเลี้ยงอาหารในโอกาสต่าง ๆ
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ
 สัมมนาเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

2. แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

การจัดการร้านค้าเสื้อผ้า แนะนำคหกรรมศาสตร์
 เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ประวัติเครื่องแต่งกาย
 การออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
 เสื้อผ้าสำหรับครอบครัว
 การสร้างแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
 การสร้างแบบเสื้อแฟชั่น
 การออกแบบลวดลายผ้าด้วยวิธีพิมพ์ย้อม
 เสื้อผ้าเด็ก การตัดเย็บเสื้อและกระโปรงสตรี เสื้อผ้า
 เพื่อการค้า การออกแบบแฟชั่นเสื้อระดับสูง การชกจริตซ่อมแซมเสื้อผ้า
 เพื่อการค้า ชุดสตรี
 การทำแบบตัดเพื่อการอุตสาหกรรม การทำเสื้อบนหุ่น
 การตัดเย็บเสื้อผ้าแบบอุตสาหกรรม การตัดเย็บชุดชั้นใน
 การตัดเย็บชุดวิวาห์-ราตรีแบบไทย การตัดเย็บชุดสตรี
 การตัดเย็บสูทชาย การตัดเย็บชุดนอน
 การตัดเย็บชุดวิวาห์-ราตรี การตัดเย็บชุดว่ายน้ำ
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย
 สัมมนาเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย

3. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

ศิลปะในชีวิตประจำวัน เทคนิคการทำหุ่นจำลอง

หลักการออกแบบศิลปกรรม การออกแบบตกแต่งภายใน
 การออกแบบตกแต่งภายนอก ฟิสิกส์ในบ้าน
 แนะนำคหกรรมศาสตร์ การจัดการเรื่องเวลา
 การจัดการที่อยู่อาศัย การฝึกงานคหกรรมศาสตร์ในบ้าน
 การออกแบบเครื่องเรือนเครื่องใช้สำหรับครอบครัว
 การส่งเสริมและเผยแพร่การจัดการบ้านเรือน
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร
 สัมมนาเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร

4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

จิตวิทยาเด็กและการให้บริการ การปรับพฤติกรรมในโรงเรียน
 การสังเกตพฤติกรรมเด็ก การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
 นิทานและหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย ศิลปะในชีวิตประจำวัน
 หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย สุขวิทยาจิต
 กฎหมายครอบครัว เพศศึกษาและสุขภาพในครอบครัว
 แนะนำคหกรรมศาสตร์
 อนามัยในครอบครัวและเคหะพยาบาล
 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการพัฒนาเยาวชน
 การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน
 การส่งเสริมการพัฒนาการเด็ก
 การอบรมเลี้ยงดูเด็กและเด็กกลุ่มพิเศษ
 กิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก
 กิจกรรมและการละเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและเด็ก
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 พัฒนาการครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัว

5. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

การจัดการร้านค้าศิลปประดิษฐ์ แนะนำคหกรรมศาสตร์
 การจัดพาน เครื่องแขวนไทย

หัตถกรรมท้องถิ่น	การประดิษฐ์เศษวัสดุ
การประดิษฐ์งานกระดาษ	งานสานและงานทอ
งานถัก	การจัดดอกไม้ในงานประเพณีไทย
การร้อยมาลัย	การประดิษฐ์ดอกไม้เทียม
การเขียนลวดลาย	การประดิษฐ์ตุ๊กตา
การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากใยพืช	การห่อของขวัญ
การทำดอกไม้แห้ง	การจัดดอกไม้แห้ง
การประดิษฐ์ของเล่นสำหรับเด็ก	งานประดิษฐ์สำหรับผู้สูงอายุ
เครื่องหอม	บุหงา
ของชำร่วย	ศิลปะการปั้น
พวงมาลัยดอกไม้เทียม	การแกะสลักวัสดุเนื้ออ่อน
เครื่องแขวนไทยดอกไม้เทียมแบบประยุกต์ศิลป์	
การแกะสลักวัสดุเนื้ออ่อน	พานดอกไม้เทียมแบบวิจิตรศิลป์
การประดิษฐ์ดอกไม้เทียมเพื่อการอุตสาหกรรม	
ศิลปะการพับผ้า	เครื่องหอมและของชำร่วย
การประดิษฐ์ตุ๊กตาไทย	งานประดิษฐ์เพื่อการอุตสาหกรรม
โครงการศึกษาเอกเทศศิลป์ประดิษฐ์	
สัมมนาเฉพาะแขนงศิลป์ประดิษฐ์	
การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงศิลป์ประดิษฐ์	
การออกแบบลายทอ	การเย็บปักด้วยมือและจักร
งานเย็บ	งานปัก
งานร้อย	การจัดพวงมาลา
การจัดช่อดอกไม้	การจัดกระเช้าดอกไม้

สาขาวิชาการศึกษ โปรรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี จุดประสงค์เฉพาะ

1. มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาคหกรรมศาสตร์ และการศึกษาวิชาชีพครู สามารถออกไปประกอบอาชีพเป็นผู้สอนวิชาคหกรรมศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มีทักษะในด้านการสอน การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีโดยสามารถประยุกต์หลักการภาคทฤษฎีกับปฏิบัติ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการสอน
3. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคหกรรมศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในวิชาชีพ

4. มีความรู้พื้นฐานในการศึกษาต่อ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพให้ก้าวหน้า
5. สามารถนำความรู้และทักษะที่เรียนไปใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองและวิชาชีพให้ก้าวหน้า

คุณสมบัติเฉพาะโปรแกรมวิชา

รับผู้จบการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 139 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	33 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	9 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	9 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	6 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	96 หน่วยกิต
2.1 กลุ่มวิชาเนื้อหา	61 หน่วยกิต
2.2 กลุ่มวิชาชีพครู	25 หน่วยกิต
2.3 กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	10 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	10 หน่วยกิต

ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 61 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 31 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 30 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชา

1. แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
2. แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
5. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

หมวดวิชาเฉพาะด้าน

กลุ่มวิชาเนื้อหา

เคมีประยุกต์ในวิชาคหกรรมศาสตร์	แนะนำคหกรรมศาสตร์
บริโภคนศาสตร์	โภชนาการ
ทฤษฎีอาหารและหลักการประกอบอาหาร	ศิลปะในชีวิตประจำวัน
การจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน	
ความรู้เรื่องผ้า	หลักการตัดเย็บเบื้องต้น

การปรับปรุงที่อยู่อาศัย	เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน	
การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ	งานดอกไม้สดและใบตอง	งาน
เย็บ-ปัก-ถัก-ร้อย		

ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการพัฒนาเยาวชน

กลุ่มวิชาเลือก เลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ให้เลือกเรียนรายวิชาจาก 5 แขนงวิชา จะเป็นแขนงวิชาเดียวกันหรือต่างแขนงวิชาก็ได้ รายวิชาเลือกของ 5 แขนงวิชา ดังนี้

1. แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ

การจัดการร้านค้าอาหาร	สุขวิทยาอาหาร	
เครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร		
โภชนศาสตร์มนุษย์	โภชนศาสตร์ครอบครัว	โภชน
ศาสตร์ชุมชน	การถนอมอาหาร	
การแปรรูปอาหาร	อาหารท้องถิ่น	
อาหารไทย	อาหารจีน	อาหาร
นานาชาติ	อาหารบำบัดโรค	
อาหารว่าง	ขนมไทย	
ขนมอบ	การแต่งหน้าเค้กและขนม	
เครื่องดื่ม	การประกอบอาหารเสร็จเร็ว	อาหาร
เพื่อการประกอบอาชีพ	อาหารยุโรป	อาหารญี่ปุ่น
	อาหารฝรั่งเศส	อาหารอิตาเลียน
ไอศกรีม		

อาหารมังสวิรัตและอาหารเจ	การบริการอาหารในสถาบัน	การ
--------------------------	------------------------	-----

จัดเลี้ยงอาหารในโอกาสต่าง ๆ

โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

สัมมนาเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

2. แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย

การจัดการร้านค้าเสื้อผ้า	เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
ประวัติเครื่องแต่งกาย	การออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย
เสื้อผ้าสำหรับครอบครัว	การสร้างแบบเสื้อแฟชั่น

การออกแบบลวดลายผ้าด้วยวิธีพิมพ์ย้อม เสื้อผ้าเด็ก
 การตัดเย็บเสื้อและกระโปรงสตรี การตัดเย็บเสื้อและกางเกงชาย
 เสื้อผ้าเพื่อการค้า การออกแบบแฟชั่นเสื้อระดับสูง
 การชั่งกรีดซ่อมแซมเสื้อผ้าเพื่อการค้า กางเกงสตรี
 การทำแบบตัดเพื่อการอุตสาหกรรม ชุดสตรี
 การตัดเย็บเสื้อผ้าแบบอุตสาหกรรม การทำเสื้อบนหุ่น
 การตัดเย็บชุดวิวาห์-ราตรีแบบไทย การตัดเย็บชุดชั้นใน
 การตัดเย็บสูทสตรี การตัดเย็บสูทชาย
 การตัดเย็บชุดวิวาห์-ราตรี การตัดเย็บชุดว่ายน้ำ
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย
 สัมมนาเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย

3. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

เทคนิคการทำหุ่นจำลอง หลักการออกแบบศิลปกรรม
 การออกแบบตกแต่งภายใน การออกแบบตกแต่งภายนอก
 ฟลิคส์ในบ้าน การจัดการเรื่องเวลา
 การจัดการที่อยู่อาศัย การฝึกงานคหกรรมศาสตร์ในบ้าน
 การวางแผนใช้เนื้อที่ห้องปฏิบัติการ
 การออกแบบเครื่องเรือนเครื่องใช้สำหรับครอบครัว
 การตกแต่งบริเวณบ้าน
 การส่งเสริมและเผยแพร่การจัดการบ้านเรือน
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร
 สัมมนาเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงบ้านและการจัดการทรัพยากร

4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

จิตวิทยาวัยเด็ก การปรับพฤติกรรมในโรงเรียน
 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การให้การศึกษแก่พ่อแม่
 นิทานและหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 สุขวิทยาจิต

กฎหมายครอบครัว
 เพศศึกษาและสุขภาพในครอบครัว
 อนามัยในครอบครัวและเคหะพยาบาล
 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการพัฒนาเยาวชน
 การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน
 การส่งเสริมการพัฒนาการเด็ก
 กิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก
 โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 ปัญหาพิเศษเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 สัมมนาเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 การประดิษฐ์ของเล่นสำหรับเด็ก
 พัฒนาการครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัว

5. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

การจัดการร้านค้าศิลปประดิษฐ์	การจัดพาน
เครื่องแขวนไทย	งานใบตอง
หัตถกรรมท้องถิ่น	การประดิษฐ์เศษวัสดุ
การประดิษฐ์งานกระดาษ	งานสานและงานทอ
งานถัก	การจัดดอกไม้แบบธรรมชาติ
การจัดดอกไม้ในงานประเพณีไทย	งานใบตองวิจิตรศิลป์
การแกะสลักผักและผลไม้	การร้อยมาลัย
พวงมาลัยดอกไม้สด	การประดิษฐ์ดอกไม้เทียม
การจัดดอกไม้เทียม	การประดิษฐ์ใบไม้เทียม
การจัดใบไม้เทียม	การเขียนลวดลาย
การประดิษฐ์ตุ๊กตา	การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากใยพืช
การห่อของขวัญ	การจัดดอกไม้แบบญี่ปุ่น
การจัดดอกไม้แบบตะวันตก	การจัดดอกไม้ในงานพิธีมงคลสมรส
การจัดดอกไม้ในงานพิธีอวมงคล	งานใบตองเทียม
พานดอกไม้สดแบบวิจิตรศิลป์	พวงมาลัยดอกไม้สดแบบวิจิตรศิลป์
การปักคว้านและการแกะสลักผลไม้	การแกะสลักผัก
การประดิษฐ์ดอกไม้เลียนแบบธรรมชาติ	การทำดอกไม้แห้ง
การจัดดอกไม้เทียมแบบสร้างสรรค์	การจัดดอกไม้แห้ง

การบรรจุหีบห่องานศิลปประดิษฐ์	การประดิษฐ์ของเล่นสำหรับเด็ก
งานประดิษฐ์สำหรับผู้สูงอายุ	เครื่องหอม
บุหงา	ของชำร่วย
การจัดดอกไม้แบบประยุกต์ศิลป์	ศิลปะการปั้น
การจัดดอกไม้ในงานพิธีอุปสมบท	พวงมาลัยดอกไม้เทียม
เครื่องแขวนไทยดอกไม้เทียมแบบประยุกต์ศิลป์	
การแกะสลักวัสดุเนื้ออ่อน	พานดอกไม้เทียมแบบวิจิตรศิลป์
พวงมาลัยดอกไม้เทียมแบบวิจิตรศิลป์	
เครื่องแขวนไทยดอกไม้สดแบบประณีตศิลป์	
เครื่องแขวนไทยดอกไม้เทียมแบบประณีตศิลป์	
การประดิษฐ์ดอกไม้เทียมเพื่อการอุตสาหกรรม	
ศิลปะการพับผ้า	เครื่องหอมและของชำร่วย
งานประดิษฐ์เพื่อการอุตสาหกรรม	การประดิษฐ์ตุ๊กตาไทย
โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงศิลปประดิษฐ์	
สัมมนาเฉพาะแขนงศิลปประดิษฐ์	
การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงศิลปประดิษฐ์	
การออกแบบลายทอ	การเย็บปักด้วยมือและจักร
งานเย็บ	งานปัก
งานร้อย	การจัดพวงมาลา
การจัดช่อดอกไม้	การจัดกระเช้าดอกไม้

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โปรรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป

ระดับปริญญาตรี

จุดประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ มีเจตคติที่ถูกต้อง และมีความชำนาญในการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อครอบครัว สังคม และการประกอบอาชีพ
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในระดับผู้ชำนาญการ และมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดการ และการประกอบธุรกิจคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีทักษะในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ ตลอดจนสามารถวิจัยและพัฒนางานด้านคหกรรมศาสตร์ได้

4. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพคหกรรมศาสตร์ และมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

คุณสมบัติเฉพาะโปรแกรมวิชา

รับผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 148 หน่วยกิต ประกอบด้วย

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	33 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	9 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	9 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	9 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	105 หน่วยกิต
2.1 กลุ่มวิชาเนื้อหา	83 หน่วยกิต
2.2 กลุ่มวิชาชีพครู	15 หน่วยกิต
2.3 กลุ่มวิชาปฏิบัติการและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	7 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	10 หน่วยกิต

ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเนื้อหา 83 หน่วยกิต เป็นกลุ่มวิชาเนื้อหาบังคับเรียน 51 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเลือกเรียน 32 หน่วยกิต จาก 5 แขนงวิชา

1. แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ
2. แขนงวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร
4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
5. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

หมวดวิชาเฉพาะด้าน

กลุ่มวิชาเนื้อหา

ศิลปะในชีวิตประจำวัน	บริโภคศึกษา
ฟิลิกส์พื้นฐาน	เคมีอินทรีย์พื้นฐาน 3
ชีวเคมีพื้นฐาน	เคมีทั่วไป 1
ชีววิทยาพื้นฐาน	จุลชีววิทยา
แนะนำคหกรรมศาสตร์	การจัดการทรัพยากรครอบครัว
ปัญหาพิเศษคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง	
สัมมนาทางคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง	

โภชนาการ

ทฤษฎีอาหารและหลักการประกอบอาหาร

ความรู้เรื่องผ้า

หลักการตัดเย็บเบื้องต้น

การปรับปรุงที่อยู่อาศัย

บ้านและการตกแต่ง

พัฒนาการครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การจัดดอกไม้แบบธรรมชาติ

การแกะสลักผักและผลไม้

กลุ่มวิชาเลือก เลือกเรียนรายวิชาต่อไปไม่น้อยกว่า 32 หน่วยกิต ให้เลือกเรียนเพียง
แขนงเดียวจาก 5 แขนงวิชา ดังนี้

1. แขนงวิชาอาหารและโภชนาการ

ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม 1 การจัดการร้านค้าอาหาร

การจัดการด้านอาหารและภัตตาคาร หลักสถิติ

การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

การศึกษางานวิจัยทางคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

โภชนศาสตร์มนุษย์

โภชนศาสตร์ครอบครัว

โภชนศาสตร์ชุมชน

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร

อาหารสำหรับชีวิตประจำวัน

การถนอมอาหาร

การแปรรูปอาหาร

อาหารท้องถิ่น

อาหารไทย

อาหารจีน

อาหารนานาชาติ

อาหารยุโรป

อาหารญี่ปุ่น

อาหารฝรั่งเศส

อาหารอิตาลีเลียน

อาหารอิสลาม

อาหารมังสะวิรัตและอาหารเจ

อาหารบำบัดโรค

โภชนาการเด็กและผู้สูงอายุ

หลักการจัดอาหารและโภชนบำบัด

อาหารว่าง

ขนมไทย

ขนมอบ

การแต่งหน้าเค้กและขนม

เครื่องดื่ม

การประกอบอาหารเสร็จเร็ว

อาหารเพื่อการประกอบอาชีพ

ไอศกรีม

การบริการอาหารในสถาบัน

การจัดเลี้ยงอาหารในโอกาสต่าง ๆ

โครงการศึกษาเอกเทศเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงอาหารและโภชนาการ

อาหารและจุลินทรีย์ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารและการประเมินคุณภาพโดยประสาทสัมผัส

การสุขาภิบาลและการควบคุมคุณภาพอาหาร

การบรรจุผลิตภัณฑ์อาหาร

2. แขนงผ้าและเครื่องแต่งกาย

การจัดการร้านค้าเสื้อผ้า กายวิภาคของมนุษย์

หลักสถิติ การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

การศึกษางานวิจัยคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

ประวัติเครื่องแต่งกาย การออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

การสร้างแบบและแยกแบบตัด การสร้างแบบเสื้อแฟชั่น

การออกแบบลวดลายผ้าด้วยวิธีพิมพ์ย้อม

เทคนิคการตัดเย็บผ้าชนิดพิเศษ

เสื้อผ้าเด็ก การตัดเย็บเสื้อและกระโปรงสตรี

การตัดเย็บเสื้อและกางเกงชาย เสื้อผ้าเพื่อการค้า

ความรู้เกี่ยวกับจักรชนิดต่าง ๆ การออกแบบแฟชั่นเสื้อระดับสูง

การซักกรีดซ่อมแซมเสื้อผ้าเพื่อการค้า

กางเกงสตรี การทำแบบตัดเพื่อการอุตสาหกรรมการตัดเย็บ

เสื้อผ้าแบบอุตสาหกรรม การทำเสื้อผ้าขนหนู

การตัดเย็บชุดชั้นใน การตัดเย็บสูทสตรี

การตัดเย็บสูทชาย การตัดเย็บชุดวิวาห์-ราตรี

หลักการออกแบบเครื่องแต่งกายและการวาดหุ่น

หลักการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป การผลิตเสื้อผ้าตัวอย่าง

การทดสอบเส้นใยและผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอ

สีและการย้อมสี พัฒนาการด้านสิ่งทอ

การควบคุมคุณภาพเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย

เทคโนโลยีการตัดเย็บ การทำความสะอาดเสื้อผ้า

3. แขนงวิชาศิลปประดิษฐ์

การจัดการร้านค้าศิลปประดิษฐ์

หลักสถิติ

การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

การออกแบบลวดลายผ้าด้วยวิธีพิมพ์ย้อม

การจัดพาน	เครื่องแขวนไทย
งานใบตอง	งานเย็บ-ปัก-ถัก-ร้อย
หัตถกรรมท้องถิ่น	การประดิษฐ์เศษวัสดุ
การประดิษฐ์งานกระดาษ	งานสานและงานทอ
งานถัก	งานเย็บ
งานปัก	งานร้อย
การจัดดอกไม้ในงานประเพณีไทย	งานใบตองวิจิตรศิลป์
การร้อยมาลัย	พานดอกไม้สด
พวงมาลัยดอกไม้สด	การประดิษฐ์ดอกไม้เทียม
การจัดดอกไม้เทียม	การประดิษฐ์ใบไม้เทียม
การจัดใบไม้เทียม	การเขียนลวดลาย
การประดิษฐ์ตุ๊กตา	การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากใยพืช
การห่อของขวัญ	
การประดิษฐ์ดอกไม้เทียมเพื่อการอุตสาหกรรม	
การจัดดอกไม้แบบญี่ปุ่น	การจัดดอกไม้แบบตะวันตก
การจัดดอกไม้ในงานพิธีมงคลสมรส	
การจัดดอกไม้ในงานพิธีอวมงคล	
งานใบตองเทียม	พานดอกไม้สดแบบวิจิตรศิลป์
พวงมาลัยดอกไม้สดแบบวิจิตรศิลป์	
เครื่องแขวนไทยดอกไม้สดแบบประยุกต์ศิลป์	
การแกะสลักผัก	การปักคว้านและการแกะสลักผลไม้
การจัดพวงมาลา	การจัดช่อดอกไม้
การจัดกระเช้าดอกไม้	
การประดิษฐ์ดอกไม้เลียนแบบธรรมชาติ	
การจัดดอกไม้เทียมแบบสร้างสรรค์	
การทำดอกไม้แห้ง	การจัดดอกไม้แห้ง
การประดิษฐ์ของเล่นสำหรับเด็ก	งานประดิษฐ์สำหรับผู้สูงอายุ
เครื่องหอม	บุหงา
ของชำร่วย	ศิลปะการปั้น
การจัดดอกไม้แบบประยุกต์ศิลป์	การจัดดอกไม้ในงานพิธีอุปสมบท
พานดอกไม้เทียม	พวงมาลัยดอกไม้เทียม

เครื่องแขวนไทยดอกไม้เทียมแบบประยุกต์ศิลป์
 การแกะสลักวัสดุเนื้ออ่อน พานดอกไม้เทียมแบบวิจิตรศิลป์
 พวงมาลัยดอกไม้เทียมแบบวิจิตรศิลป์
 เครื่องแขวนไทยดอกไม้สดแบบประณีตศิลป์
 เครื่องแขวนไทยดอกไม้เทียมแบบประณีตศิลป์
 เทคนิคการทำดอกไม้แห้ง การจัดดอกไม้แห้ง
 การบรรจุหีบห่องานศิลปประดิษฐ์ศิลปะการพับผ้า
 เครื่องหอมและของชำร่วย การประดิษฐ์ตุ๊กตาไทย
 งานประดิษฐ์จากเทียน

4. แขนงวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

หลักสถิติ การปรับพฤติกรรมในโรงเรียน
 การสังเกตพฤติกรรม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
 นิทานและหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
 สุขวิทยาจิต กฎหมายครอบครัว
 เพศศึกษาและสุขภาพในครอบครัว
 อนามัยในครอบครัวและเคหะพยาบาล
 การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง
 การศึกษางานวิจัยทางคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง
 โภชนาการและการจัดบริการอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย
 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการพัฒนาเยาวชน
 การอบรมเลี้ยงดูเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนเรียน
 การส่งเสริมการพัฒนาการเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กและเด็กกลุ่มพิเศษ
 กิจกรรมเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก
 กิจกรรมและการละเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
 โครงการเอกเทศเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 การค้นคว้าทดลองเฉพาะแขนงพัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 การประดิษฐ์ของเล่นสำหรับเด็ก

5. แขนงวิชาบ้านและการจัดการทรัพยากร

หลักสถิติ เทคนิคการทำหุ่นทดลอง
 หลักการออกแบบศิลปกรรม เขียนแบบพื้นฐาน
 ทฤษฎีการออกแบบตกแต่ง การออกแบบตกแต่งภายใน

การออกแบบตกแต่งภายนอก

การจัดการสถานบริการเลี้ยงดูเด็กและผู้สูงอายุ

พิธีกรรมในบ้าน

การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์เฉพาะแขนง

การตกแต่งบ้าน

การจัดการเรื่องเวลา

เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน

การออกแบบเครื่องเรือนเครื่องใช้สำหรับครอบครัว

การตกแต่งบริเวณบ้าน

การส่งเสริมและเผยแพร่การจัดการบ้านเรือน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ภาควิชาอาหารและโภชนาการ คณะคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต

(ต่อเนื่อง) วิชาเอกอาหารและโภชนาการ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้การศึกษาที่เป็นความรู้เฉพาะด้านในสาขาอาหารและโภชนาการ และวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ
2. เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและการปฏิบัติงาน โดยเน้นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติทางอาหารและโภชนาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเป็นผู้ประกอบการทางด้านธุรกิจอาหารและปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพด้านอาหารและโภชนาการ
4. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความสำนึกในจรรยาอาชีพ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม ตลอดจนจรรยาวัชซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
2. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ หรือเทียบเท่า หรือโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกอาหารและโภชนาการ

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	98 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	20 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	60 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	18 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 143 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	99 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	20 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	67 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	12 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต
4. ฝึกงานไม่น้อยกว่า	150 ชั่วโมง

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 143 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต

2. หมวดวิชาเฉพาะ	99 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	20 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	61 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	18 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	15 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	62 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	39 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	14 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	15 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	63 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาชีพบังคับ	42 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	12 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต
4. ฝึกงานไม่น้อยกว่า	150 ชั่วโมง
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	
วิชาเอกอาหารและโภชนาการ	
วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์	
วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร	
ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
การจัดการอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	สัมมนาคหกรรมศาสตร์
หลักศิลป์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	การจัดและตกแต่งบ้าน
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกอาหารและโภชนาการ	
อาหารสำหรับเด็ก	อาหารไทย
อาหารนานาชาติ	เบเกอรี่
การจัดการอาหารในสถาบัน	สุขาภิบาลอาหาร
โภชนาการบุคคล	โภชนาการชุมชน
โภชนบำบัด 1	โภชนบำบัด 2
หลักการประกอบอาหาร	การทดลองอาหาร
จุลชีววิทยาทางอาหาร	วิทยาศาสตร์การอาหาร
การควบคุมคุณภาพอาหารอุตสาหกรรม	ชีวะเคมีทางโภชนาการ
แผนงานพิเศษเรื่องอาหารและโภชนาการ	การถนอมอาหาร
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การปฏิบัติการห้องอาหาร
ชีววิทยาทั่วไป	สรีรวิทยา
กลุ่มวิชาชีพเลือก วิชาเอกอาหารและโภชนาการ	
สนทนาภาษาอังกฤษ 1	สื่อการสอนคหกรรมศาสตร์
พฤติกรรมผู้บริโภค	เทคนิคการจัดการสมัยใหม่
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	อาหารว่าง
อาหารพื้นบ้าน	อาหารทันใจ
อาหารพร้อมปรุง	อาหารจีน
อาหารมังสวิวัติ	เครื่องดื่มและไอศกรีม

อาหารไทยโบราณ	พัฒนาอาหารพื้นบ้าน
การกำหนดและออกแบบรายการอาหาร	อาหารจำนวนมาก
การบริการอาหาร	การจัดการอาหารในโรงงาน
การจัดการอาหารในโรงพยาบาล	การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร
การสาธิตอาหาร	อุปกรณ์งานอาหาร
ศิลปะการตกแต่งอาหาร	บรรจุภัณฑ์อาหาร
อาหารเพื่อการจัดแสดง	อาหารเพื่อสุขภาพ
โภชนาการศึกษา	โภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก	เทคโนโลยีเบเกอรี่
เทคโนโลยีขนมหวาน	เทคโนโลยีการหมักดอง
เทคโนโลยีเครื่องดื่ม	กระบวนการแปรรูปอาหาร 1
กระบวนการแปรรูปอาหาร 2	เทคโนโลยีธัญพืช
เทคโนโลยีผักและผลไม้	เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ประมง
เทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	เทคโนโลยีนมและผลิตภัณฑ์
เทคโนโลยีภาชนะบรรจุ	การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์
แนะนำอาชีพคหกรรมศาสตร์	คหกรรมศาสตร์สนเทศ
การวิจัยคหกรรมศาสตร์	การจัดดอกไม้
การแกะสลักผัก ผลไม้ และงานใบตอง	
อนามัยครอบครัวและเคหพยาบาล	
พัฒนาบุคลิกภาพ	อาหารเพื่อธุรกิจ
การจัดซื้อและเก็บรักษาอาหาร	การเพื่อการโฆษณา
การปฏิบัติการบาร์	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม
ธุรกิจคหกรรมศาสตร์	ชีวเคมี 1
ชีวเคมี 2	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์	
อาหารสำหรับเด็ก	อาหารนานาชาติ
เบเกอรี่	การจัดการอาหารในสถาบัน
สุขภาพอาหาร	โภชนาการบุคคล
โภชนบำบัด 1	โภชนบำบัด 2
เคมีอาหาร	หลักการประกอบอาหาร
การทดลองอาหาร	จุลชีววิทยาทางอาหาร

วิทยาศาสตร์การอาหาร	เคมีอาหารและการวิเคราะห์
การควบคุมคุณภาพอาหารอุตสาหกรรม	การถนอมอาหาร
การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร 1	กระบวนการแปรรูปอาหาร 1
กระบวนการแปรรูปอาหาร 2	การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร 2
แผนงานพิเศษเรื่องอาหารและโภชนาการ	
การจัดและบริหารอุตสาหกรรม	
ชีววิทยาทั่วไป	สรีรวิทยา
กลุ่มวิชาชีพเลือก วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์	
โภชนาการชุมชน	ชีวเคมีทางโภชนาการ
การวางแผนการตลาด	เทคโนโลยีเบเกอรี่
เทคโนโลยีขนมหวาน	เทคโนโลยีการหมักดอง
เทคโนโลยีเครื่องดื่ม	เทคโนโลยีธัญพืช
เทคโนโลยีผักและผลไม้	เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ประมง
เทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	เทคโนโลยีนมและผลิตภัณฑ์
เทคโนโลยีโภชนาการบรรจุ	การวิจัยคหกรรมศาสตร์
ชีวเคมี 1	ชีวเคมี 2
คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร	
กฎหมายธุรกิจ 1	หลักการตลาด
หลักการจัดการ	การบัญชีขั้นต้น 1
หลักเศรษฐศาสตร์	อาหารทันใจ
อาหารอบ	อาหารไทย
อาหารภัตตาคารและการจัดเลี้ยง	การจัดการอาหารในสถาบัน
สุขภาพอาหาร	หลักการประกอบอาหาร
การทดลองอาหาร	การควบคุมคุณภาพ
วิทยาศาสตร์การอาหาร	การถนอมอาหาร
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การปฏิบัติการห้องอาหาร
แผนงานพิเศษเรื่องธุรกิจอาหาร	อังกฤษธุรกิจอาหาร 1
อังกฤษธุรกิจอาหาร 2	ชีววิทยาทั่วไป
สรีรวิทยา	
กลุ่มวิชาชีพเลือก วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร	
สนทนาภาษาอังกฤษ 1	สื่อการสอนคหกรรมศาสตร์

พฤติกรรมผู้บริโภค	เทคนิคการจัดการสมัยใหม่
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	อาหารว่าง
อาหารพื้นบ้าน	อาหารพร้อมปรุง
อาหารจีน	อาหารมังสวิรัต
เครื่องดื่มและไอศกรีม	อาหารนานาชาติ
อาหารไทยโบราณ	เบเกอรี่
พัฒนาอาหารพื้นบ้าน	อาหารจำนวนมาก
การกำหนดและออกแบบรายการอาหาร	การบริการอาหาร
การจัดการอาหารในโรงงาน	การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร
การสาธิตอาหาร	อุปกรณ์งานอาหาร
ศิลปะการตกแต่งอาหาร	บรรจุภัณฑ์อาหาร
อาหารเพื่อการจัดแสดง	อาหารเพื่อสุขภาพ
โภชนาการศึกษา	โภชนาการชุมชน
โภชนบำบัด 1	โภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก	ชีวะเคมีทางโภชนาการ
เทคโนโลยีเบเกอรี่	เทคโนโลยีขนมหวาน
เทคโนโลยีการหมักดอง	เทคโนโลยีเครื่องดื่ม
กระบวนการแปรรูปอาหาร 1	กระบวนการแปรรูปอาหาร 2
เทคโนโลยีธัญพืช	เทคโนโลยีผักและผลไม้
เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ประมง	เทคโนโลยีนมและผลิตภัณฑ์
เทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	เทคโนโลยีภาชนะบรรจุ
การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์	แนะแนวอาชีพคหกรรมศาสตร์
คหกรรมศาสตร์สนเทศ	การวิจัยคหกรรมศาสตร์
การแกะสลักผัก ผลไม้ และงานใบตอง	การจัดดอกไม้
อนามัยครอบครัวและเคหพยาบาล	พัฒนาบุคลิกภาพ
อาหารเพื่อธุรกิจ	การจัดซื้อและเก็บรักษาอาหาร
การเพื่อการโฆษณา	การปฏิบัติการบาร์
การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม	ธุรกิจคหกรรมศาสตร์
ชีวะเคมี 1	ชีวะเคมี 2
คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-ธุรกิจอาหาร (ต่อเนื่อง)

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
สัมมนาคุณธรรมศาสตร์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดและตกแต่งบ้าน	

กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)

อาหารสำหรับเด็ก	เบเกอรี่
การจัดการอาหารในสถาบัน	โภชนาการบุคคล

โภชนาการชุมชน	โภชนบำบัด 2
---------------	-------------

จุลชีววิทยาทางอาหาร	วิทยาศาสตร์การอาหาร
---------------------	---------------------

การควบคุมคุณภาพอาหารอุตสาหกรรม	ชีวเคมีทางโภชนาการ
--------------------------------	--------------------

แผนงานพิเศษเรื่องอาหารและโภชนาการ	การฝึกงานคุณธรรมศาสตร์
-----------------------------------	------------------------

การปฏิบัติการห้องอาหาร	ชีววิทยาทั่วไป
------------------------	----------------

กลุ่ม

วิชาชีพเลือก วิชาเอกอาหารและโภชนาการ (ต่อเนื่อง)

สนทนาภาษาอังกฤษ 1	สื่อการสอนคุณธรรมศาสตร์
-------------------	-------------------------

พฤติกรรมผู้บริโภค	เทคนิคการจัดการสมัยใหม่
-------------------	-------------------------

การบริหารทรัพยากรมนุษย์	อาหารว่าง
-------------------------	-----------

อาหารพื้นบ้าน	อาหารทันใจ
---------------	------------

อาหารพร้อมปรุง	อาหารจีน
----------------	----------

อาหารมังสวิรัต	เครื่องดื่มและไอศกรีม
----------------	-----------------------

อาหารไทยโบราณ	พัฒนาอาหารพื้นบ้าน
---------------	--------------------

การกำหนดและออกแบบรายการอาหาร	อาหารจำนวนมาก
------------------------------	---------------

การบริการอาหาร	การจัดการอาหารในโรงงาน
----------------	------------------------

การจัดการอาหารในโรงพยาบาล	การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร
---------------------------	--------------------------

การสาธิตอาหาร	อุปกรณ์งานอาหาร
---------------	-----------------

ศิลปะการตกแต่งอาหาร	บรรจุภัณฑ์อาหาร
---------------------	-----------------

อาหารเพื่อการจัดแสดง	อาหารเพื่อสุขภาพ
----------------------	------------------

โภชนาการศึกษา	โภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
---------------	--------------------------

อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก	เทคโนโลยีเบเกอรี่
-------------------------	-------------------

เทคโนโลยีขนมหวาน	เทคโนโลยีการหมักดอง
------------------	---------------------

เทคโนโลยีเครื่องดื่ม	กระบวนการแปรรูปอาหาร 1
----------------------	------------------------

กระบวนการแปรรูปอาหาร 2	เทคโนโลยีัญพืช
เทคโนโลยีผักและผลไม้	เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ประมง
เทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	เทคโนโลยีนมและผลิตภัณฑ์
เทคโนโลยีภาชนะบรรจุ	การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์
แนะนำอาชีพคหกรรมศาสตร์	การวิจัยคหกรรมศาสตร์
การแกะสลักผัก ผลไม้ และงานใบตอง	การจัดดอกไม้
อาหารเพื่อธุรกิจ	การจัดซื้อและเก็บรักษา
อาหารการเพื่อการโฆษณา	การปฏิบัติการบาร์
การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม	ธุรกิจคหกรรมศาสตร์
ชีวะเคมี 1	ชีวะเคมี 2
คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ (ต่อเนื่อง)	
อาหารสำหรับเด็ก	เบเกอรี่
โภชนาการบุคคล	โภชนบำบัด 2
จุลชีววิทยาทางอาหาร	วิทยาศาสตร์การอาหาร
การควบคุมคุณภาพอาหารอุตสาหกรรม	เคมีอาหารและการวิเคราะห์
การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร 1	กระบวนการแปรรูปอาหาร 1
กระบวนการแปรรูปอาหาร 2	การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร 2
แผนงานพิเศษเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร	
การจัดและบริหารอุตสาหกรรม	ชีวะวิทยาทั่วไป
กลุ่มวิชาชีพเลือก วิชาเอกอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์	
โภชนาการชุมชน	ชีวะเคมีทางโภชนาการ
การวางแผนการตลาด	เทคโนโลยีเบเกอรี่
เทคโนโลยีขนมหวาน	เทคโนโลยีการหมักดอง
เทคโนโลยีเครื่องดื่ม	เทคโนโลยีัญพืช
เทคโนโลยีผักและผลไม้	เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ประมง
เทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	เทคโนโลยีนมและผลิตภัณฑ์
เทคโนโลยีภาชนะบรรจุ	การวิจัยคหกรรมศาสตร์
ชีวะเคมี 1	ชีวะเคมี 2

ภาควิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย คณะคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความสามารถ และทักษะทางด้านผ้าและเครื่องแต่งกายตามสาย วิชาการระดับมาตรฐานสังคม
2. เพื่อปรับปรุงคุณภาพขององค์กรความรู้ให้สามารถนำไปวิเคราะห์และ ประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้หลักสูตรมีความหลากหลายในทุกด้าน ให้ครอบคลุมองค์ความรู้เพื่อให้นักศึกษา สามารถหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทั้ง ภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน
5. เพื่อให้การจัดการหลักสูตรเป็นไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
2. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย หรือเทียบเท่า หรือโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	100 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	20 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาชีพบังคับ 62 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาชีพเลือก 18 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
การจัดอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	สัมมนาคหกรรมศาสตร์
หลักศิลป์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	การจัดและตกแต่งบ้าน

กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย

อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	ผ้าและเส้นใย
การผลิตผ้าและการตกแต่ง	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า
เคมีผ้าและการวิเคราะห์สิ่งทอเบื้องต้น	การทดสอบสิ่งทอ
ผ้าที่ใช้ในบ้าน	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 1
เทคนิคการตัดเย็บชุดวิวาห์ราตรี	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อแบบเทลอร์
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2	การออกแบบและทำแบบตัด 1
การออกแบบและการทำงานแบบตัด 2	ประวัติเครื่องแต่งกาย
แผนงานพิเศษเรื่องผ้าและเครื่องแต่งกาย	การออกแบบแฟชั่น 1
การออกแบบแฟชั่น 2	การออกแบบแฟชั่น 3
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	ศิลปะประยุกต์
เลือกการค้าและธุรกิจเสื้อผ้า	อังกฤษคหกรรมศาสตร์

กลุ่มวิชาชีพบังคับ

วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

การผลิตเสื้อผ้าระบบอุตสาหกรรม	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	
เครื่องจักรตัดเย็บแบบอุตสาหกรรม	ผ้าและเส้นใย	
การศึกษาเวลาและการทำงานเชิงวิศวกรรม	การผลิตผ้าและการตกแต่ง	
ความปลอดภัยและการปรับสภาวะโรงงาน	การทดสอบสิ่งทอ	
เคมีผ้าและการวิเคราะห์สิ่งทอเบื้องต้น	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า	เทคนิค
การตัดเย็บเสื้อผ้าเด็กวัยก่อนเรียน	ผ้าที่ใช้ในบ้าน	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อแบบเทลอร์	การออกแบบและทำแบบตัด 1	การทำแบบ
ตัดและเย็บเสื้อตัวอย่าง	ประวัติเครื่องแต่งกาย	
การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า	การออกแบบแฟชั่น 1	

แผนงานพิเศษเรื่องอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย		
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	อังกฤษคหกรรมศาสตร์	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ออกแบบแฟชั่น		
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	ผ้าและเส้นใย	
เคมีผ้าและการวิเคราะห์สิ่งทอเบื้องต้น	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อแบบเทลเลอร์	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 1	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2	การออกแบบและทำแบบตัด 1	
การออกแบบและการทำแบบตัด 2	การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อบนหุ่น	
ประวัติเครื่องแต่งกาย	ประวัติแฟชั่นอุตสาหกรรม	
แผนงานพิเศษเรื่องผ้าและเครื่องแต่งกาย	การออกแบบแฟชั่น 1	
การวาดภาพสำหรับนักออกแบบแฟชั่น	การออกแบบแฟชั่น 2	
การออกแบบเสื้อผ้าด้วยคอมพิวเตอร์	การออกแบบแฟชั่น 3	
การวางแผนและวิเคราะห์แฟชั่น	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	
การประมาณการต้นทุนเสื้อผ้า	การจัดการสินค้าแฟชั่น	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย-ธุรกิจเสื้อผ้า		
กฎหมายธุรกิจ 1	หลักการตลาด	
หลักการจัดการ	บัญชีขั้นต้น 1	
หลักเศรษฐศาสตร์	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	
ผ้าและเส้นใย	การผลิตผ้าและการตกแต่ง	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็กรุ่นก่อนเรียน	ผ้าที่ใช้ในบ้าน	การทำ
แบบตัดและเย็บเสื้อตัวอย่าง	การออกแบบและทำแบบตัด 1	แผนงานพิเศษเรื่องผ้า
และเครื่องแต่งกาย	ประวัติเครื่องแต่งกาย	การออกแบบแฟชั่น 1
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์		
การจัดการสินค้าแฟชั่น	การประมาณการต้นทุนเสื้อผ้า	
คอมพิวเตอร์ในงานธุรกิจเสื้อผ้า	ธุรกิจเสื้อผ้าส่งออก	อังกฤษ
เสื้อผ้า 1		
กลุ่มวิชาชีพเลือก		
การสอนคหกรรมศาสตร์	สื่อการสอนคหกรรมศาสตร์	
กลยุทธ์การสร้างสรรคงานโฆษณา	พฤติกรรมผู้บริโภค	การ
บริหารทรัพยากรมนุษย์	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	
การผลิตเสื้อผ้าระบบอุตสาหกรรม	เทคโนโลยีเสื้อผ้า 1	
เทคโนโลยีเสื้อผ้า 2	การทำแบบตัดอุตสาหกรรม 1	

การวิเคราะห์แบบตัดอุตสาหกรรม	การทำแบบตัดอุตสาหกรรม 2	กาย
วิทยาศาสตร์และการลงตัว	การขยายและวางแบบตัด	
การขยายและวางแบบตัดเสื้ออุตสาหกรรมด้วยคอมพิวเตอร์		
เครื่องจักรตัดเย็บแบบอุตสาหกรรม	เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม	
การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า		
การบรรจุหีบห่อและอุปกรณ์เคลื่อนย้าย		
ขบวนการหลังการเย็บและการบรรจุภัณฑ์		
การจัดการอุตสาหกรรมขนาดย่อม	เคมีสิ่งทอพื้นฐาน	
การวิเคราะห์ผ้าและวัสดุตกแต่ง	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้าการตกแต่งและ	
ย้อมสีสิ่งทอเบื้องต้น	การออกแบบสิ่งทอ	
ผ้าที่ใช้ในบ้าน	ผ้าที่ใช้ในงานโรงแรม	
การออกแบบและตัดเย็บเคหะสิ่งทอ	การซักกรีด	
การตัดเย็บเสื้อผ้าครอบครัว	เสื้อผ้าผู้สูงอายุ	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็กวัยก่อนเรียน	การตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี	เทคนิค
การตัดเย็บชุดวิวาห์ราตรี	การตัดเย็บเสื้อผ้าทันสมัย	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อแบบเทลเลอร์		
การตัดเย็บเสื้อชุดชั้นใน-ชุดนอน	การตัดเย็บเสื้อชุดโอกาสพิเศษ	
การตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป	การตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับเด็ก	
การทำแบบตัดเสื้อผ้าเด็ก	การทำแบบตัดเสื้อผ้าสตรี	
การสร้างแบบตัดเสื้อสำหรับนักออกแบบแฟชั่น		
การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อตัวอย่าง		
การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อบนหุ่น		
การทำแบบตัดชุดชั้นในและชุดนอน	ประวัติแฟชั่นอุตสาหกรรม	
การเดินแบบ	การออกแบบแฟชั่น 2	
การออกแบบเสื้อผ้าเด็ก	การออกแบบเสื้อผ้าสตรี	
การออกแบบชุดนอน	การออกแบบแฟชั่น 3	
การออกแบบเสื้อผ้าบุรุษ	การออกแบบชุดกีฬา	
การออกแบบเสื้อผ้าลำลอง	การออกแบบเสื้อผ้าถัก	
การออกแบบเครื่องประกอบการแต่งกาย	การออกแบบชุดชั้นใน	การ
ออกแบบเสื้อผ้าด้วยคอมพิวเตอร์ ศิลปะการแต่งกาย		
ศิลปะการตกแต่งเสื้อ	ศิลปะการออกแบบลายถักนิต	

การออกแบบเสื้อเวดเตอร์ถัก	แฟชั่นและอุตสาหกรรมเสื้อผ้า
การวาดภาพสำหรับนักออกแบบแฟชั่น	เทคนิคการสาธิต
การวางแผนและวิเคราะห์แฟชั่น	ศิลปประยุกต์
การบัญชีสำหรับธุรกิจเสื้อผ้า	ธุรกิจเสื้อผ้า
การจัดการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป	การตลาดสินค้าเสื้อผ้า
การจัดการวัสดุเสื้อผ้าและการจัดซื้อ	การจัดการสินค้าแฟชั่น
ธุรกิจเสื้อผ้าส่งออก	การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า
การจัดการธุรกิจสินค้าเสื้อผ้าอุตสาหกรรม	การจัดการสินค้าเสื้อผ้า
การค้าและธุรกิจเสื้อผ้า	ทัศนศึกษาแฟชั่นและผ้า
การส่งเสริมการขายงานคหกรรมศาสตร์	อังกฤษคหกรรมศาสตร์
อังกฤษธุรกิจเสื้อผ้า 2	ชีวิทยาทั่วไป
สรีรวิทยา	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกผ้าและเครื่องแต่งกาย (ต่อเนื่อง)

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	15 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	63 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	39 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	15 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	
การจัดอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
สัมมนาคหกรรมศาสตร์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดและตกแต่งบ้าน	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า

เคมีผ้าและการวิเคราะห์สิ่งทอเบื้องต้น	การทดสอบสิ่งทอ
เทคนิคการตัดเย็บชุดวิวาห์ราตรี	ผ้าที่ใช้ในบ้าน
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อแบบเทลเลอร์	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2
แผนงานพิเศษเรื่องผ้าและเครื่องแต่งกาย	การออกแบบและทำแบบตัด 2
การออกแบบแฟชั่น 3	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์
ศิลปะประยุกต์	เสื้อการค้าและธุรกิจเสื้อผ้า

กลุ่มวิชาชีพเลือก

การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า	เทคโนโลยีเสื้อผ้า 1	การ
ขยายและวางแบบตัดเสื้ออุตสาหกรรมด้วยคอมพิวเตอร์		
การวิเคราะห์ผ้าและวัสดุตกแต่ง	การชักรีด	การ
ตกแต่งและย้อมสีสิ่งทอเบื้องต้น	การทำแบบตัดเสื้อผ้าสตรี	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็กวัยก่อนเรียน	การตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับเด็ก	
การทำแบบตัดชุดชั้นในและชุดนอน	ศิลปะการแต่งกาย	
การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อตัวอย่าง		
การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อบนหุ่น		
การออกแบบเสื้อผ้าด้วยคอมพิวเตอร์	ศิลปะการตกแต่งเสื้อ	
แฟชั่นและอุตสาหกรรมเสื้อผ้า	การจัดการวัสดุเสื้อผ้าและการจัดซื้อ	
การตลาดสินค้าเสื้อผ้า	การจัดการสินค้าแฟชั่น	ธุรกิจ
เสื้อผ้าส่งออก	การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า	ชีววิทยาทั่วไป
สตรีวิทยา	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	

ภาควิชาครอบครัวศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต

(ต่อเนื่อง) วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการศึกษา มีทักษะปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการจัดการ การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและการติดตามประเมินผล
2. เพื่อฝึกอบรมให้เป็นผู้มีความรู้และสามารถในการศึกษาค้นคว้า ทนต่อวิทยาการสมัยใหม่ มีทักษะในการสื่อสาร เผยแพร่ความรู้เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย ตลอดจนรู้จักปรับปรุง อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้สืบทอดต่อไป

3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย มีวิจารณ์ญาณ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ประหยัดอดทน มีความรับผิดชอบและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไปทั้งใน ครอบครัวและสังคม

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

2. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คหกรรมศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือเทียบเท่า หรือโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 143 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	99 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	20 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	61 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	18 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
การจัดอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	สัมมนาคหกรรมศาสตร์
หลักศิลป์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	การจัดและตกแต่งบ้าน

กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก		
จิตวิทยาเด็ก	จิตวิทยาพัฒนาการ	
การตัดเย็บเสื้อผ้าครอบครัว	โภชนาการครอบครัว	
หลักการประกอบอาหาร	การวิจัยคหกรรมศาสตร์	
งานแกสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	อนามัย
ครอบครัวและเคหพยาบาล	การบริหารกับผู้สูงอายุ	
การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ	ครอบครัวสัมพันธ์	
พัฒนาการวัยผู้ใหญ่และภาวะผู้สูงอายุ	ปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน	
กฎหมายครอบครัว-มรดก	การศึกษาเด็ก	
การเลี้ยงดูทารกและเด็กเล็ก	การสังเกตพฤติกรรมเด็ก	
สวัสดิภาพเด็กและบริการชุมชน	เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	
บริโภคนศาสตร์	ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย	
แผนงานพิเศษเรื่องครอบครัวและเด็ก	บุคลิกภาพและงานอาชีพ	การ
ปรับปรุงบ้านเรือน	อุปกรณ์งานบ้าน 1	
สตรีวิทยา		
กลุ่มวิชาชีพบังคับ		
วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย		
จิตวิทยาเด็ก	การบริหารโรงเรียน	
คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	อาหารสำหรับเด็ก	
อนามัยครอบครัวและเคหพยาบาล	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	
ครอบครัวสัมพันธ์	กฎหมายครอบครัว-มรดก	
ทักษะทางภาษาสำหรับเด็ก	การศึกษาเด็กพิเศษ	
การศึกษาเป็นรายบุคคล	การศึกษาเด็ก	
การเลี้ยงดูทารกและเด็กเล็ก	วรรณกรรมสำหรับเด็ก	
การศึกษาสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน	ศิลปะสำหรับเด็ก 1	นิทาน
และหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย	การสังเกตพฤติกรรมเด็ก	
สวัสดิภาพเด็กและบริการชุมชน	ดนตรีและการแสดง	การปรับ
พฤติกรรมเด็ก	สื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย	
การจัดศูนย์เด็กและโรงเรียนอนุบาล	เทคนิคการสอนระดับอนุบาล	ทฤษฎี
การเล่น	ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย	
แผนงานพิเศษเรื่องครอบครัวและเด็ก	การปรับปรุงบ้านเรือน	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ		

เสื้อผ้าผู้สูงอายุ	โภชนาการครอบครัว	
โภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ	การวิจัยคหกรรมศาสตร์	
อนามัยครอบครัวและเคหะพยาบาล	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การดูแล
ผู้ป่วยระยะพักฟื้น	จิตวิทยาผู้สูงอายุ	
การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ	การบริหารผู้สูงอายุ	
พัฒนาการวัยผู้ใหญ่และภาวะผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุวิทยา	
กายภาพบำบัด	ครอบครัวสัมพันธ์	
ปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน	กฎหมายครอบครัว-มรดก	
นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ	การจัดศูนย์บริการผู้สูงอายุ	
สวัสดิภาพเด็กและบริการชุมชน	ศิลปหัตถกรรมสำหรับผู้สูงอายุ	
เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	บริโภคนศาสตร์	
แผนงานพิเศษเรื่องครอบครัวและเด็ก	การปรับปรุงบ้านเรือน	
อุปกรณ์งานบ้าน 1	สตรีวิทยา	

กลุ่มวิชาชีพเลือก

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ

หมายเหตุ สำหรับวิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย บัณฑิต
เลือกแขนงวิชาการศึกษาเป็นวิชาโทเท่านั้น

แขนงวิชาการศึกษา

จิตวิทยาการศึกษา	หลักการอาชีวศึกษา
เทคโนโลยีทางการศึกษาเบื้องต้น	
การวัดและประเมินผลการศึกษา	
ปฏิบัติการเทคโนโลยีทางการศึกษา	การพัฒนาหลักสูตร
หลักและวิธีการสอน	ปฏิบัติการสอน
การฝึกสอน	

แขนงวิชาครอบครัว

จิตวิทยาวัยรุ่น	สุขภาพจิต
ปัญหาวัยรุ่นและเทคนิคการช่วยเหลือ	หลักเศรษฐศาสตร์
การชก๊รัด	โภชนบำบัด 1
การจัดดอกไม้	เครื่องหอมไทย
บุพการีศึกษา	การจัดการบ้านเรือน 1

การจัดการบ้านเรือน 2	เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค	
การจัดการทรัพยากรครอบครัวในทัศนระบบนิเวศน์		
ประชากรศึกษาและคุณภาพชีวิต	วัฒนธรรมเปรียบเทียบ	
อุปการณ์งานบ้าน 2		
แขนงวิชาพัฒนาการเด็ก		
การบริหารโรงเรียน	ธุรกิจโรงเรียน	
คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	หลักการตลาด	
หลักการจัดการ	การบริหารธุรกิจขนาดย่อม	
อาหารสำหรับเด็ก	การจัดอาหารในโรงเรียน	
การจัดศูนย์เด็กวัยก่อนเรียน	ทักษะทางภาษาสำหรับเด็ก	
กิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็ก	การศึกษาเด็กพิเศษ	
การศึกษาเป็นรายบุคคล	พัฒนาการเด็ก	
วิธีสอนเด็กปฐมวัย	กิจกรรมสำหรับเด็ก	
ดนตรีสำหรับเด็ก	วรรณกรรมสำหรับเด็ก	
การศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน	ศิลปะสำหรับเด็ก 1	นิทาน
และหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย	ศิลปะสำหรับเด็ก 2	
ดนตรีและการแสดง	การปรับปรุงพฤติกรรมเด็ก	
สื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย	เทคนิคการสอนระดับอนุบาล	
การจัดศูนย์เด็กและโรงเรียนอนุบาล	ทฤษฎีการเล่น	
การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม		
แขนงวิชาผู้สูงอายุ		
เสื้อผ้าผู้สูงอายุ	โภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ	
การดูแลผู้ป่วยระยะพักฟื้น	จิตวิทยาผู้สูงอายุ	
กายภาพบำบัด	นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ	
การจัดศูนย์บริบาลผู้สูงอายุ	ศิลปหัตถกรรมสำหรับผู้สูงอายุ	
แขนงวิชาผลิตภัณฑ์ของเล่น		
การประดิษฐ์ตุ๊กตา 1	การประดิษฐ์ตุ๊กตา 2	
การประดิษฐ์เศษวัสดุ	การประดิษฐ์อุปกรณ์ของเล่น	
ผลิตภัณฑ์เครื่องเล่นเพื่อพัฒนาการเด็ก	วัสดุและกรรมวิธีการผลิต	
การออกแบบผลิตภัณฑ์ 1	การออกแบบผลิตภัณฑ์ 2	
การออกแบบบรรจุภัณฑ์	การประมาณราคา	
ออกแบบของเด็กเล่น 1	ออกแบบของเด็กเล่น 2	

แขนงวิชาตกแต่ง		
ประดิษฐ์เครื่องใช้เครื่องประดับในบ้าน	ผ้าที่ใช้ในบ้าน	การ
ประดิษฐ์เครื่องใช้และตกแต่งแบบไทย	ศิลปะและวัฒนธรรมไทย	
การตกแต่งภายใน	การจัดสวน	
การตกแต่งเครื่องเรือน	การจัดตกแต่งแบบไทย	
เกษตรในครัวเรือน	องค์ประกอบศิลปะ	
โครงสร้างงานออกแบบภายใน 1	ออกแบบเฟอร์นิเจอร์ 1	การ
ออกแบบภายใน 1	วิเคราะห์การออกแบบ	
คอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบภายใน	การออกแบบสภาพแวดล้อม	แขนง
วิชาเสื้อผ้าเด็ก		
หลักการตลาด	การจัดการโฆษณา	
หลักการจัดการ	การบริหารธุรกิจขนาดย่อม	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็กวัยก่อนเรียน	การบริหารทรัพยากรมนุษย์	การ
ออกแบบและการทำแบบตัด 1	การตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับเด็ก	การทำแบบตัดและตัด
เสื้อผ้าตัวอย่าง	การทำแบบตัดเสื้อผ้าเด็ก	การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า
การออกแบบเสื้อผ้าเด็ก		
การออกแบบเสื้อผ้าด้วยคอมพิวเตอร์	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม	
แขนงวิชาอาหาร		
อาหารว่าง	อาหารสำหรับเด็ก	
อาหารจีน	เครื่องต้มและไอสก๊รม	
อาหารไทย	อาหารนานาชาติ	
เบเกอรี่	สุขาภิบาลอาหาร	
การถนอมอาหาร		
แขนงวิชางานเผยแพร่		
เทคโนโลยีทางการศึกษาเบื้องต้น	หลักและทฤษฎีการสื่อสาร	
การเขียนบทวิทยุและโทรทัศน์การศึกษา	วิทยุและโทรทัศน์การศึกษา	การผลิต
รายการโทรทัศน์การศึกษา	การผลิตสไลด์การศึกษา	
การผลิตสไลด์ระบบบนทัศน	คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	
การเขียนเอกสารทางคหกรรมศาสตร์	เทคนิคการสาธิต	เทคนิค
การเผยแพร่งานคหกรรมศาสตร์	การจัดนิทรรศการ	
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเขียนบท	เทคนิคการผลิตวิทยุทัศน์ 1	

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	62 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	43 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	10 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 85 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	70 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	43 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	18 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	62 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	43 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	10 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	
วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก	
วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย	
วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ	
ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
การจัดอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	สัมมนาคหกรรมศาสตร์
หลักศิลป์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	การจัดและตกแต่งบ้าน
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก	
จิตวิทยาเด็ก	การตัดเย็บเสื้อผ้าครอบครัว
โภชนาการครอบครัว	หลักการประกอบอาหาร
อนามัยครอบครัวและเคหพยาบาล	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์
การบริหารผู้สูงอายุ	ครอบครัวสัมพันธ์
ปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน	กฎหมายครอบครัว-มรดก
การเลี้ยงดูทารกและเด็กเล็ก	การสังเกตพฤติกรรมเด็ก
สวัสดิภาพเด็กและบริการชุมชน	เศรษฐศาสตร์ครอบครัว
ค่านิยมและวัฒนธรรมไทย	บุคลิกภาพและงานอาชีพ
แผนงานพิเศษเรื่องครอบครัวและเด็ก	การปรับปรุงบ้านเรือน
อุปกรณ์งานบ้าน 1	

กลุ่มวิชาชีพบังคับ

วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย

จิตวิทยาเด็ก	การบริหารโรงเรียน	
คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	ทักษะ
ทางภาษาสำหรับเด็ก	การศึกษาเด็กพิเศษ	
วรรณกรรมสำหรับเด็ก	ศิลปะสำหรับเด็ก 1	
การศึกษาสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน	การสังเกตพฤติกรรมเด็ก	
นิทานและหุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย	ดนตรีและการแสดง	การปรับ
พฤติกรรมเด็ก	สื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย	
การจัดศูนย์เด็กและโรงเรียนอนุบาล		
เทคนิคการสอนระดับอนุบาลทฤษฎีการเล่น		
แผนงานพิเศษเรื่องครอบครัวและเด็กการปรับปรุงบ้านเรือน		
กลุ่มวิชาชีพบังคับ วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ		
เสื้อผ้าผู้สูงอายุ	โภชนาการครอบครัว	
อนามัยครอบครัวและเคหพยาบาล	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การดูแล
ผู้ป่วยระยะพักฟื้น	จิตวิทยาผู้สูงอายุ	
การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ	การบริหารผู้สูงอายุ	
พัฒนาการวัยผู้ใหญ่และภาวะผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุวิทยา	
กายภาพบำบัด	กฎหมายครอบครัว-มรดก	
นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ	การจัดศูนย์บริหารผู้สูงอายุ	
ศิลปหัตถกรรมสำหรับผู้สูงอายุ	การปรับปรุงบ้านเรือน	แผนงาน
พิเศษเรื่องครอบครัวและเด็ก	สรีรวิทยา	

กลุ่มวิชาชีพเลือก เลือกในแขนงวิชาของกลุ่มวิชาชีพเลือกในหลักสูตร 4 ปี
ของวิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก วิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-
การศึกษาปฐมวัย และวิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-ผู้สูงอายุ

หมายเหตุ สำหรับวิชาเอกพัฒนาการครอบครัวและเด็ก-การศึกษาปฐมวัย บังคับ
 เลือกแขนงวิชาการศึกษาเป็นวิชาโทเท่านั้น

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต

(ต่อเนื่อง) วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความสามารถ และทักษะ ในวิชาคหกรรมศาสตร์อย่างเพียงพอ เพื่อนำไปสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อฝึกอบรมให้นักศึกษาเป็นผู้นำในสังคม สามารถในการศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ความรู้ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย อารมณ์ปรับปรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามให้เหมาะสมกับชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถในการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงานและแก้ปัญหาด้วยวิชาการ หลักการ และเหตุผลทั้งในชีวิตประจำวัน และงานธุรการ เป็นผู้ใฝ่รู้ในการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อติดตามวิทยาการสมัยใหม่ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปรับปรุงสมรรถภาพของงานในหน้าที่

3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความหมั่นเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่องาน ครอบครัว และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลทั่วไป ทั้งในครอบครัว และสังคม ตรงต่อเวลา ประหยัด ประณีต และมีเจตคติต่อวิชาชีพของตนในทางที่ดี

4. เพื่อให้การจัดการหลักสูตรเป็นไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า

2. หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาคหกรรมศาสตร์ หรือเทียบเท่าโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	100 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพครู	25 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเอกบังคับ	52 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเอกเลือก	23 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี

6 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	ผ้าและเส้นใย
การผลิตผ้าและการตกแต่ง	เคมีสิ่งทอพื้นฐาน
การตกแต่งและย้อมสีสิ่งทอเบื้องต้น	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า
ผ้าที่ใช้ในบ้าน	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
การออกแบบและการทำแบบตัด 1	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 1
แผนงานพิเศษเรื่องผ้าและเครื่องแต่งกาย	การออกแบบแฟชั่น 1
การออกแบบแฟชั่น 2	โภชนาการเบื้องต้น
การจัดอาหารครอบครัว	วิชาชีพอคหกรรมศาสตร์
สัมมนาคหกรรมศาสตร์	หลักศิลป์
พัฒนาการครอบครัวและเด็ก	การจัดการทรัพยากรครอบครัว
การจัดและตกแต่งบ้าน	

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-อาหารและโภชนาการ

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
โภชนาการเบื้องต้น	การจัดอาหารครอบครัว
เบเกอรี่	อาหารจำนวนมาก
การจัดการอาหารในสถาบัน	สุขาภิบาลอาหาร
โภชนาการบุคคล	หลักการประกอบอาหาร
วิทยาศาสตร์การอาหาร	การถนอมอาหาร
วิชาชีพอคหกรรมศาสตร์	สัมมนาคหกรรมศาสตร์
หลักศิลป์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	การจัดและตกแต่งบ้าน
ชีววิทยาทั่วไป	สรีรวิทยา

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า
การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น	ศิลปะการแต่งกาย
โภชนาการเบื้องต้น	การจัดอาหารครอบครัว
การเสนอผลงานคหกรรมศาสตร์	โภชนาการชุมชน

วิชาชีพอคทอรรวมศาสตร์	สัมมนาคทอรรวมศาสตร์
การส่งเสริมคทอรรวมศาสตร์	หลักศิลป์
วัฒนธรรมและประเพณีไทย	ศิลปประยุกต์
ศิลปประดิษฐ์	ศิลปหัตถกรรม 1
สีที่ใช้ในงานประดิษฐ์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	บุคลิกภาพและงานอาชีพ
การจัดและตกแต่งบ้าน	การจัดการงานคทอรรวมศาสตร์
วิเคราะห์ผู้บริโภค	

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคทอรรวมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

เทคโนโลยีเสื้อผ้า 1	เทคโนโลยีเสื้อผ้า 2	
กายวิภาคศาสตร์และการลองตัว	การทำแบบตัดอุตสาหกรรม	1
เครื่องจักรตัดเย็บแบบอุตสาหกรรม	การวางแผนและการปูผ้า	
การบรรจุหีบห่อและอุปกรณ์เคลื่อนย้าย	เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม	
ความปลอดภัยและการปรับสภาวะโรงงาน	ประวัติเครื่องแต่งกาย	
ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การออกแบบแฟชั่น 1	
การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น	
การตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป	โภชนาการเบื้องต้น	
การจัดการอาหารครอบครัว	วิชาชีพอคทอรรวมศาสตร์	
สัมมนาคทอรรวมศาสตร์	หลักศิลป์	
พัฒนาการครอบครัวและเด็ก	การจัดการทรัพยากรครอบครัว	
การจัดและตกแต่งบ้าน		

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคทอรรวมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์

กฎหมายธุรกิจ 1	หลักการตลาด
หลักการจัดการ	หลักเศรษฐศาสตร์
ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
โภชนาการเบื้องต้น	การจัดการอาหารครอบครัว
วิชาชีพอคทอรรวมศาสตร์	สัมมนาคทอรรวมศาสตร์
การฝึกงานคทอรรวมศาสตร์	หลักศิลป์
วัฒนธรรมและประเพณีไทย	ศิลปประดิษฐ์
แผนงานพิเศษเรื่องงานประดิษฐ์	ศิลปหัตถกรรม 1

การควบคุมคุณภาพงานประดิษฐ์ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก

การจัดการทรัพยากรครอบครัว การจัดและตกแต่งบ้าน

การจัดการธุรกิจงานประดิษฐ์ วิเคราะห์ผู้บริโภค

กลุ่มวิชาเลือก

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย

การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า เทคโนโลยีเสื้อผ้า 1 เคมีผ้า

และการวิเคราะห์สิ่งทอเบื้องต้น การตัดเย็บเสื้อผ้าครอบครัว การออกแบบและตัดเย็บ
เคหะสิ่งทอ การตัดเย็บเสื้อผ้าทันสมัย

เทคนิคการตัดเย็บชุดวิวาห์ราตรี เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2

การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อตัวอย่าง ศิลปะการตกแต่งเสื้อ

แฟชั่นและอุตสาหกรรมเสื้อผ้า บุคลิกภาพและงานอาชีพ

ธุรกิจเสื้อผ้าส่งออก เสื้อการค้าและธุรกิจเสื้อผ้า

การจัดการสินค้าเสื้อผ้า คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มวิชาเลือก

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-อาหารและโภชนาการ

สนทนาภาษาอังกฤษ 1 สื่อการสอนคหกรรมศาสตร์

อาหารว่าง อาหารพื้นบ้าน

อาหารสำหรับเด็ก อาหารพร้อมปรุง

อาหารจีน อาหารมังสวิรัต

เครื่องดื่มและไอศกรีม อาหารไทย

อาหารไทยโบราณ อาหารทันใจ

พัฒนาอาหารพื้นบ้าน อาหารจำนวนมาก

การบริการอาหาร การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร

การสาธิตอาหาร อุปกรณ์งานอาหาร

โภชนาการศึกษา อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก

โภชนบำบัด 2 การทดลองอาหาร

แนะแนวอาชีพคหกรรมศาสตร์ วิจัยคหกรรมศาสตร์

การแกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง การจัดดอกไม้

บุคลิกภาพและงานอาชีพ อาหารเพื่อธุรกิจ

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มวิชาเลือก

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป

แผนงานที่ 1 งานประดิษฐ์

การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การประดิษฐ์ตุ๊กตา 1
สีที่ใช้ในงานประดิษฐ์	การออกแบบงานประดิษฐ์
ประดิษฐ์เครื่องใช้เครื่องประดับในบ้าน	เครื่องหอมและของชำร่วย
ผลิตภัณฑ์ของขวัญและของที่ระลึก	การประดิษฐ์เชิงอนุรักษ์
การออกแบบงานประดิษฐ์จากวัสดุพื้นบ้าน	เทคโนโลยีงานประดิษฐ์
การพัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์	
ผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์จากผ้า	
การออกแบบงานประดิษฐ์ด้วยคอมพิวเตอร์	บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์
การควบคุมคุณภาพงานประดิษฐ์	อุตสาหกรรมในครัวเรือน
การจัดการธุรกิจงานประดิษฐ์	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเครื่องหอมของชำร่วย	

แผนที่ 2 งานดอกไม้

การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การร้อยมาลัย	
การจัดดอกไม้	การจัดดอกไม้แบบสากล	
การประยุกต์งานใบตอง	ศิลปะการออกแบบงานดอกไม้	
การประยุกต์งานดอกไม้	ดอกไม้ประดิษฐ์ 1	
ดอกไม้ประดิษฐ์ 2	ดอกไม้สร้างสรรค์	
เทคนิคการจัดดอกไม้	ศิลปะการจัดพาน	
การจัดดอกไม้แบบไทยในงานพิธี	ดอกไม้เพื่อการค้า	การ

แกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง ดอกไม้เพื่อการอุตสาหกรรม

การประดิษฐ์สวนถาด-สวนแก้ว	เทคโนโลยีงานประดิษฐ์
เทคโนโลยีดอกไม้ประดิษฐ์	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม
การจัดการธุรกิจงานดอกไม้	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

แผนที่ 3 การจัดการแม่บ้าน

ผ้าที่ใช้ในงานโรงแรม	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	
การร้อยมาลัย	การจัดดอกไม้	
การจัดดอกไม้แบบสากล	การประยุกต์งานดอกไม้	
การจัดดอกไม้แบบไทยในงานพิธี	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม	การ

แกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง

ปฏิบัติการงานแม่บ้าน

งานแม่บ้าน

ธุรกิจงานแม่บ้าน

ธุรกิจที่พักแรม

การจัดและตกแต่งที่พักแรม

การควบคุมปริมาณ	ธุรกิจโรงแรม	
คอมพิวเตอร์เบื้องต้น		
แผนที่ 4 ผ้าและเครื่องแต่งกาย		
การออกแบบและตัดเย็บเครื่องแต่งกาย	ผ้าที่ใช้ในบ้าน	การตัด
เย็บเสื้อผ้าครอบครัว	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 1	
เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2	การตัดเย็บเสื้อผ้าทันสมัย	
ศิลปะการตกแต่งเสื้อผ้า	การออกแบบแฟชั่น 1	
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
แผนที่ 5 อาหารและโภชนาการ		
อาหารสำหรับเด็ก	อาหารว่าง	
อาหารพร้อมปรุง	เครื่องต้มและไอศกรีม	
อาหารนานาชาติ	เบเกอรี่	
อาหารจำนวนมาก	การบริการอาหาร	
การจัดการอาหารในสถาบัน	การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร	
หลักการประกอบอาหาร	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	
คอมพิวเตอร์เบื้องต้น		
กลุ่มวิชาเลือก		
วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย		
การวิเคราะห์แบบตัดอุตสาหกรรม		
การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า		
การขยายและวางแบบตัดเสื้อผ้าอุตสาหกรรมด้วยคอมพิวเตอร์		
การจัดการอุตสาหกรรมขนาดย่อม		
การตกแต่งและย้อมสีสิ่งทอเบื้องต้น		
แผนงานพิเศษเรื่องอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2	
การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อผ้าตัวอย่าง	ศิลปะการตกแต่งเสื้อผ้า	
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การจัดการสินค้าเสื้อผ้า	
เลือกการค้าและธุรกิจเสื้อผ้า	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
กลุ่มวิชาเลือก วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์		
งานถักทอ	การประดิษฐ์ตุ๊กตา 1	
การร้อยมาลัย	การจัดดอกไม้	
การจัดดอกไม้แบบสากล	การประยุกต์งานใบตอง	
ศิลปะการออกแบบงานดอกไม้	การประยุกต์งานดอกไม้	

ดอกไม้ประดิษฐ์ 1	ดอกไม้ประดิษฐ์ 2
ดอกไม้สร้างสวรรค์	เทคนิคการจัดดอกไม้
การแกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง	ศิลป์หัตถกรรม 2
การออกแบบงานประดิษฐ์	เครื่องหอมและของชำร่วย
ประดิษฐ์เครื่องใช้เครื่องประดับในบ้าน	สีที่ใช้ในงานประดิษฐ์
ผลิตภัณฑ์ของขวัญและของที่ระลึก	เทคโนโลยีงานประดิษฐ์
การออกแบบงานประดิษฐ์จากวัสดุท้องถิ่น วัสดุงานประดิษฐ์	
ดอกไม้เพื่อการอุตสาหกรรม	บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์
การพัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์	
การออกแบบงานประดิษฐ์ด้วยคอมพิวเตอร์	
การจัดการธุรกิจงานดอกไม้	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม
การบริหารงานผลิตและการควบคุมคุณภาพ	อังกฤษธุรกิจหัตถกรรม
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเครื่องหอมของชำร่วย	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 80 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	15 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	62 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพครู	25 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเอกบังคับ	24 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเอกเลือก	13 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย

การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า การ
ตกแต่งและย้อมสีสิ่งทอเบื้องต้น

เทคนิคการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็กก่อนวัยเรียน

แผนงานพิเศษเรื่องผ้าและเครื่องแต่งกาย โภชนาการเบื้องต้น
 การจัดหาอาหารครอบครัว สัมมนาคหกรรมศาสตร์
 พัฒนาการครอบครัวและเด็ก การจัดและตกแต่งบ้าน

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
 เบเกอรี่ การจัดการอาหารในสถาบัน
 โภชนาการบุคคล วิทยาศาสตร์การอาหาร
 สัมมนาคหกรรมศาสตร์ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 การจัดและตกแต่งบ้าน ศึกษานิเทศศาสตร์

กลุ่ม

วิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า
 การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น การจัดหาอาหารครอบครัว
 โภชนาการชุมชน การเสนอผลงานคหกรรมศาสตร์
 สัมมนาคหกรรมศาสตร์ การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์
 ศิลปะประยุกต์ พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
 การจัดการงานคหกรรมศาสตร์

กลุ่มวิชาเอกบังคับ

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

เทคโนโลยีเสื้อผ้า 1 ภายวิภาคศาสตร์และการลองตัว
 การขยายและวางแบบตัดเสื้ออุตสาหกรรมด้วยคอมพิวเตอร์
 การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า การวางแบบและการปูผ้า การ
 บรรจุหีบห่อและอุปกรณ์เคลื่อนย้าย การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น ความปลอดภัย
 และการปรับสภาพโรงงาน การจัดหาอาหารครอบครัว สัมมนาคหกรรมศาสตร์
 พัฒนาการครอบครัวและเด็ก **กลุ่มวิชาเอกบังคับ**

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์

กฎหมายธุรกิจ 1 หลักการตลาด
 หลักการจัดการ หลักเศรษฐศาสตร์ การจัด
 อาหารครอบครัว สัมมนาคหกรรมศาสตร์

ศิลปประดิษฐ์	ศิลปหัตถกรรม 1
พัฒนาการครอบครัวและเด็ก	การจัดการธุรกิจงานประดิษฐ์
กลุ่มวิชาเลือก วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ผ้าและเครื่องแต่งกาย	
การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า	เทคโนโลยีเสื้อผ้า 1
เคมีผ้าและการวิเคราะห์สิ่งทอเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าครอบครัว
การออกแบบและตัดเย็บเคหะสิ่งทอ	เทคนิคการตัดเย็บชุดวิวาห์ราตรี
การตัดเย็บเสื้อผ้าทันสมัย	เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2
การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อตัวอย่าง	ศิลปะการตกแต่งเสื้อ
แฟชั่นและอุตสาหกรรมเสื้อผ้า	บุคลิกภาพและงานอาชีพ
ธุรกิจเสื้อผ้าส่งออก	เลือกการค้าและธุรกิจเสื้อผ้า
การจัดการสินค้าเสื้อผ้า	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มวิชาเลือก

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-อาหารและโภชนาการ

สนทนาภาษาอังกฤษ 1	สื่อการสอนคหกรรมศาสตร์
อาหารว่าง	อาหารพื้นบ้าน
อาหารสำหรับเด็ก	อาหารพร้อมปรุง
อาหารจีน	อาหารมังสวิรัต
เครื่องดื่มและไอศกรีม	อาหารไทย
อาหารไทยโบราณ	อาหารทันใจ
พัฒนาอาหารพื้นบ้าน	อาหารจำนวนมาก
การบริการอาหาร	การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร
การสาธิตอาหาร	อุปกรณ์งานอาหาร
อาหารเพื่อสุขภาพ	โภชนาการศึกษา
อาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก	โภชนบำบัด 2
การทดลองอาหาร	แนะแนวอาชีพคหกรรมศาสตร์
วิจัยคหกรรมศาสตร์	การจัดดอกไม้
การแกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง	อาหารเพื่อธุรกิจ
อนามัยครอบครัวและเคหพยาบาล	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มวิชาเลือก

วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-คหกรรมศาสตร์ทั่วไป

แผนงานที่ 1 งานประดิษฐ์

ศิลปหัตถกรรม 2	สีที่ใช้ในงานประดิษฐ์
----------------	-----------------------

การพัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์

การออกแบบงานประดิษฐ์ด้วยคอมพิวเตอร์

การควบคุมคุณภาพงานประดิษฐ์ คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

แผนที่ 2 งานดอกไม้

ดอกไม้สร้างสรรค์ เทคนิคการจัดดอกไม้

ศิลปะการจัดพาน ดอกไม้เพื่อการค้า

การประดิษฐ์สวนถาด-สวนแก้ว การจัดดอกไม้แบบไทยในงานพิธี
คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

แผนที่ 3 การจัดการแม่บ้าน

ผ้าที่ใช้ในงานโรงแรม การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม

ปฏิบัติการงานแม่บ้าน งานแม่บ้าน

ธุรกิจงานแม่บ้าน การจัดและตกแต่งที่พักแรม

การควบคุมบริษัท ธุรกิจโรงแรม

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

แผนที่ 4 ผ้าและเครื่องแต่งกาย

การออกแบบและตัดเย็บเคหะสิ่งทอ ผ้าที่ใช้ในบ้าน

การตัดเย็บเสื้อผ้าครอบครัว เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 1

การตัดเย็บเสื้อผ้าทันสมัย เทคนิคการตัดเย็บเสื้อ 2

การออกแบบแฟชั่น 1 ศิลปะการตกแต่งเสื้อ

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

แผนที่ 5 อาหารและโภชนาการ

อาหารสำหรับเด็ก อาหารว่าง

อาหารพร้อมปรุง เครื่องดื่มและไอศกรีม

อาหารไทย อาหารนานาชาติ

เบเกอรี่ อาหารจำนวนมาก

การบริการอาหาร การจัดการอาหารในสถาบัน

การจัดและตกแต่งโต๊ะอาหาร หลักการประกอบอาหาร

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มวิชาเลือก

วิชาเอกคหกรรมศาสตรศึกษา-อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

เครื่องจักรตัดเย็บอุตสาหกรรม การควบคุมคุณภาพเสื้อผ้า

การจัดการอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวิเคราะห์โครงสร้างผ้า

แผนงานพิเศษเรื่องอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย

การทำแบบตัดและตัดเย็บเสื้อผ้าตัวอย่าง ธุรกิจเสื้อผ้าส่งออก

การจัดการอาหารในโรงงาน คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มวิชาเลือก วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ศึกษา-ธุรกิจงานประดิษฐ์

การแกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง ศิลปหัตถกรรม 2

การออกแบบงานประดิษฐ์ เครื่องหอมและของชำร่วย

การประดิษฐ์ของขวัญและของที่ระลึก 2 เทคโนโลยีงานประดิษฐ์

ดอกไม้เพื่อการอุตสาหกรรม บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์

การพัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์ วิเคราะห์ผู้บริโภค

การออกแบบงานประดิษฐ์ด้วยคอมพิวเตอร์

การส่งเสริมการขายงานคหกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา คณะคหกรรมศาสตร์

หลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต และหลักสูตรคหกรรมศาสตร์บัณฑิต

(ต่อเนื่อง) วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตนักคหกรรมศาสตร์ผู้มีความรู้ความชำนาญด้านธุรกิจงานประดิษฐ์ต่าง ๆ สามารถดำเนินการจัดการตลาด การผลิต ควบคุมและตรวจสอบผลงานเชิงอุตสาหกรรม และสามารถสาธิตแนะนำผู้บริโภค สามารถบริการและถ่ายทอดความรู้เรื่องงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ทั้งการพูด การเขียน สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านรูปแบบและวัสดุ
2. ปฏิบัติงานในหน้าที่ธุรกิจด้านหัตถอุตสาหกรรม นักการตลาด นักการเคหกิจการเกษตร นักพัฒนา นักวิชาการที่สามารถวิเคราะห์วิจัยและติดตามประเมินผล ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้แนะนำงานประดิษฐ์สาขาหัตถอุตสาหกรรม และสามารถประกอบอาชีพธุรกิจขนาดย่อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อฝึกอบรมให้เป็นผู้ในสังคม สามารถในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและเผยแพร่ความรู้ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตของครอบครัวไทย ดำรงปรับปรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันดีงามให้เหมาะสมกับชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน สามารถในการตัดสินใจวางแผนดำเนินงาน และแก้ปัญหาด้วยวิชาการ หลักการ และเหตุผล ทั้งในชีวิตประจำวันและงานธุรกิจ เป็นผู้ใฝ่ในการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อติดตามวิทยาการสมัยใหม่ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปรับปรุงสมรรถภาพของงานในหน้าที่
4. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อ

บุคคลทั่วไป ทั้งในครอบครัวและสังคม ตรงต่อเวลา ประหยัด ประณีต และมีเจตคติต่อวิชาชีพของตนในทางที่ดี

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทุกแผนก หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
2. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ต่อเนือง) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาครุศาสตร หรือเทียบเท่าโดยวิธีเทียบโอนหน่วยกิต

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

วิชาเอกครุศาสตรทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	38 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาหรือนันทนาการหรือกิจกรรม	2 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	100 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	25 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	62 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	18 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ

ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใยเบื้องต้น	การตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้น
การจัดอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	สัมมนาครุศาสตร
หลักศิลป์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดการทรัพยากรครอบครัว	การจัดและตกแต่งบ้าน

กลุ่มวิชาชีพบังคับ

กฎหมายธุรกิจ 1	หลักการตลาด
----------------	-------------

หลักการจัดการ	การบริหารทรัพยากรมนุษย์	
การบัญชีขั้นต้น 1	หลักเศรษฐศาสตร์	
การฝึกงานคหกรรมศาสตร์	การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์	
แนะแนวอาชีพคหกรรมศาสตร์	การวิจัยคหกรรมศาสตร์	
วัฒนธรรมและประเพณีไทย	ศิลปประยุกต์	
การจัดดอกไม้	ศิลปประดิษฐ์	
ศิลปหัตถกรรม 1	การออกแบบงานประดิษฐ์	
แผนงานพิเศษเรื่องงานประดิษฐ์	บุคลิกภาพและงานอาชีพ	
การจัดการงานคหกรรมศาสตร์	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม	
การส่งเสริมการขายงานคหกรรมศาสตร์	การจัดการธุรกิจงานประดิษฐ์	
อังกฤษธุรกิจคหกรรม	วิเคราะห์ผู้บริโภค	
วิชาชีพเลือก		
กลุ่มที่ 1 ธุรกิจงานประดิษฐ์		
สีที่ใช้ในงานประดิษฐ์	เทคโนโลยีงานประดิษฐ์	
วัสดุงานประดิษฐ์	บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์	การ
พัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์		
การออกแบบงานประดิษฐ์ด้วยคอมพิวเตอร์		
การควบคุมคุณภาพงานประดิษฐ์	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
กลุ่มที่ 2 ธุรกิจงานดอกไม้		
การประยุกต์งานดอกไม้	ดอกไม้ประดิษฐ์ 1	
ดอกไม้ประดิษฐ์ 2	ดอกไม้สร้างสวรรค์	
เทคนิคการจัดดอกไม้	ศิลปะการจัดพาน	
การประดิษฐ์สวนเถา-สวนแก้ว	ดอกไม้เพื่อการค้า	การ
บริหารงานผลิตและการควบคุมคุณภาพ		
การจัดการธุรกิจงานดอกไม้	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	
กลุ่มที่ 3 ธุรกิจงานแม่บ้าน		
การแกะสลักผัก ผลไม้และงานใบตอง	ผ้าที่ใช้ในงานโรงแรม	
ปฏิบัติการงานแม่บ้าน	งานแม่บ้าน	ธุรกิจที่
พักรวม	การจัดและตกแต่งที่พักแรม	
การควบคุมบริษัท	ธุรกิจโรงแรม	
การส่งเสริมธุรกิจที่พักแรม	คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)
วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ทั่วไป-ธุรกิจงานประดิษฐ์

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	15 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	6 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์	3 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า	63 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	9 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	36 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพเลือก	18 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	
การจัดอาหารครอบครัว	โภชนาการเบื้องต้น
สัมมนาคหกรรมศาสตร์	พัฒนาการครอบครัวและเด็ก
การจัดและตกแต่งบ้าน	
กลุ่มวิชาชีพบังคับ	
กฎหมายธุรกิจ 1	หลักการตลาด
หลักการจัดการ	การบัญชีขั้นต้น 1
หลักเศรษฐศาสตร์	การฝึกงานคหกรรมศาสตร์
การส่งเสริมคหกรรมศาสตร์	การวิจัยคหกรรมศาสตร์
แผนงานพิเศษเรื่องงานประดิษฐ์	การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม
การส่งเสริมการขายงานคหกรรมศาสตร์	อังกฤษธุรกิจคหกรรม
วิเคราะห์ผู้บริโภค	
วิชาชีพเลือก	
กลุ่มที่ 1 ธุรกิจงานประดิษฐ์	
การออกแบบงานประดิษฐ์	สีที่ใช้ในงานประดิษฐ์
เทคโนโลยีงานประดิษฐ์	บรรจุภัณฑ์งานประดิษฐ์
การพัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์	
การออกแบบงานประดิษฐ์ด้วยคอมพิวเตอร์	

การควบคุมคุณภาพงานประดิษฐ์

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มที่ 2 ภารกิจงานดอกไม้

ดอกไม้สร้างสรรค์

เทคนิคการจัดดอกไม้

ศิลปะ

การจัดพาน

ดอกไม้เพื่อการค้า

การประดิษฐ์สวนถาด-

สวนแก้ว

การจัดการธุรกิจงานดอกไม้

การบริหารงานผลิตและการ

ควบคุมคุณภาพ

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

กลุ่มที่ 3 ภารกิจงานแม่บ้าน

ผ้าที่ใช้ในงานโรงแรม

การดำเนินธุรกิจขนาดย่อม

ปฏิบัติการงานแม่บ้าน

งานแม่บ้าน

ธุรกิจที่พักแรม

การจัดและตกแต่งที่พักแรม

การควบคุมบริษัท

ธุรกิจโรงแรม

การส่งเสริมธุรกิจที่พักแรม

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ (ชื่อใหม่ มนุษยนิเวศศาสตร์)
หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกโภชนาการชุมชน

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี

1. ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 24 ชุติวิชา หรือ 144 หน่วยกิต รับผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 หรือเทียบเท่า หรือ ม.6 หรือเทียบเท่า

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	5 ชุติวิชา (30 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุติวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุติวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุติวิชาบังคับ	8 ชุติวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุติวิชาเลือก	1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต) 2.

ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุติวิชา หรือ 132 หน่วยกิต รับผู้สำเร็จการศึกษา ปวท. ประเภทบริหารธุรกิจ หรือ ปวส. ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และศิลปศาสตร์ (ภาษาต่างประเทศ)

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	3 ชุติวิชา (18 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุติวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุติวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุติวิชาบังคับ	8 ชุติวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุติวิชาเลือก	1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)

3. ระดับปริญญาตรี (4ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุติวิชา หรือ 132 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ปวท. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม หรือ ปวส. ประเภทวิชาเกษตรกรรม ช่าง (ช่างโยธา ช่างไฟฟ้า ช่างกล ช่างอุตสาหกรรม ช่างพิมพ์ และช่างภาพ) เคมีอุตสาหกรรม และศิลปหัตถกรรม

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	3 ชุติวิชา (18 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุติวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุติวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุติวิชาบังคับ	8 ชุติวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุติวิชาเลือก	1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุติวิชา (6 หน่วยกิต)

4. ระดับปริญญาตรี (4ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 20 ชุดวิชา หรือ 120 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

ชีวเคมีพื้นฐาน	อาหารและโภชนาการ
อาหารบำบัดโรค	การผลิตและการใช้อาหาร
อนามัยชุมชน	โภชนาการการศึกษาเพื่อชุมชน
การจัดบริการอาหารในโรงเรียนและสถาบัน	
ประสบการณ์วิชาชีพอคทอโรรมศาสตร์	

วิชาเลือก เลือก 1 ชุดวิชา

การพัฒนาที่อยู่อาศัย
การบริหารธุรกิจคหกรรมศาสตร์

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ป.กศ.สูง วิชาเอกหรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์ หรือ ปวส. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทุกวิชาเอก หรือประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมการเรือนหรืออนุปริญญาตรีอื่น ๆ ที่มีพื้นความรู้ ป.กศ. หรือ ปวช. คหกรรมศาสตร์ หรือมีพื้นความรู้ประกาศนียบัตรฝึกหัดครูการเรือน หรืออนุปริญญาพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ หรือปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	2 ชุดวิชา (12 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	4 ชุดวิชา (24 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	6 ชุดวิชา (36 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

อาหารและโภชนาการ	อาหารบำบัดโรค
การผลิตและการใช้อาหาร	อนามัยชุมชน
โภชนาการการศึกษาเพื่อชุมชน	

การจัดบริการอาหารในโรงเรียนและสถาบัน

หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกพัฒนาการเด็กและครอบครัว

โครงสร้างของหลักสูตร

1. ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 24 ชุดวิชา หรือ 144 หน่วยกิต รับผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 หรือเทียบเท่า หรือ ม.6 หรือเทียบเท่า

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	5 ชุดวิชา (30 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

2. ระดับปริญญาตรี (4 ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุดวิชา หรือ 132 หน่วยกิต รับผู้สำเร็จการศึกษา ปวท. ประเภทบริหารธุรกิจ หรือ ปวส. ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และศิลปศาสตร์ (ภาษาต่างประเทศ)

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	3 ชุดวิชา (18 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

3. ระดับปริญญาตรี (4ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 22 ชุดวิชา หรือ 132 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ปวท. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม หรือ ปวส. ประเภทวิชาเกษตรกรรม ช่าง (ช่างโยธา ช่างไฟฟ้า ช่างกล ช่างอุตสาหกรรม ช่างพิมพ์ และช่างภาพ) เคมีอุตสาหกรรม และศิลปหัตถกรรม

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	3 ชุดวิชา (18 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

4. ระดับปริญญาตรี (4ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 20 ชุดวิชา หรือ 120 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม	พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม
สุขภาพเด็ก	อนามัยครอบครัว
กิจกรรมและประสบการณ์เยาวชน	
ปัญหาเด็กและเยาวชนกับการส่งเสริมอาชีพ	
การจัดการสถานเลี้ยงเด็กในชุมชน	
ประสบการณ์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์	

วิชาเลือก เลือก 1 ชุดวิชา

การพัฒนาที่อยู่อาศัย
การบริหารธุรกิจคหกรรมศาสตร์

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ป.กศ.สูง วิชาเอกหรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์ หรือ ปวส. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทุกวิชาเอก หรือประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมศึกษาตอนหรืออนุปริญญาตรีอื่น ๆ ที่มีพื้นฐานความรู้ ป.กศ. หรือ ปวช. คหกรรมศาสตร์ หรือมีพื้นฐานความรู้ประกาศนียบัตรฝึกหัดครูการเรือน หรืออนุปริญญาพยาบาลอนามัยและผดุงครรภ์ หรือปริญญาตรีทางคหกรรมศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	2 ชุดวิชา (12 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	4 ชุดวิชา (24 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	6 ชุดวิชา (36 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม	พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม
สุขภาพเด็ก	
ปัญหาเด็กและเยาวชนกับการส่งเสริมอาชีพ	
การจัดการสถานเลี้ยงเด็กในชุมชน	

ประสบการณ์วิชาชีพคหกรรมศาสตร์

**หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาคหกรรมศาสตร์ธุรกิจ
วิชาเอกการโรงแรมและภัตตาคาร ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2ปี)**

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

1. ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต รับผิดชอบการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในสาขาวิชาการโรงแรม การท่องเที่ยว บริหารธุรกิจ หรือ ป.กศ.สูง วิชาเอก หรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์ หรืออนุปริญญา หรือปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเทียบเท่าในวิชาเอกหรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์ หรือสาขาวิชาธุรกิจบริการ หรือสาขาวิชาบริหารธุรกิจ หรือสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาเอกบริหารธุรกิจ หมวดวิชาเฉพาะ 9 ชุดวิชา ประกอบด้วยวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา และเลือก 1 ชุดวิชา
2. ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต รับผิดชอบการศึกษาจากโรงเรียนการจัดการการโรงแรม และการท่องเที่ยวนานาชาติ (ไอทิม) หมวดวิชาเฉพาะ 9 ชุดวิชา ประกอบด้วยวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา และเลือก 1 ชุดวิชา
3. ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต รับผิดชอบการศึกษา ปก.ศ.สูง หรือ ปวส. หรืออนุปริญญา หรือปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเทียบเท่าในสาขาอื่น หมวดวิชาเฉพาะ 9 ชุดวิชา ประกอบด้วยวิชาบังคับ 8 ชุดวิชา และเลือก 1 ชุดวิชา

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

ภาษาอังกฤษสำหรับพนักงานโรงแรม	จิตวิทยาการบริการ
อุตสาหกรรมบริการ	เทคโนโลยีอาหารและเครื่องดื่ม
การจัดการและเทคนิคการบริการในโรงแรม	
การจัดการและเทคนิคการบริการในภัตตาคาร	
การวิเคราะห์ระบบการจัดการงานโรงแรมและภัตตาคาร	
ประสบการณ์วิชาชีพการโรงแรมและภัตตาคาร	

วิชาเลือก เลือก 1 ชุดวิชา

- ระบบสารสนเทศในงานโรงแรมและภัตตาคาร
- การพัฒนาบุคลากรในงานโรงแรมและภัตตาคาร

**หลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาคหกรรมศาสตร์ธุรกิจ
วิชาเอกธุรกิจอาหาร ระดับปริญญาตรีต่อเนื่อง (2ปี)**

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี

1. ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ชุดวิชา หรือ 72 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษา ปวส. หรืออนุปริญญา หรือปริญญาชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเทียบเท่า ทางคหกรรมศาสตร์ หรือเทคโนโลยีการอาหาร หรือ ป.กศ.สูง วิชาเอกหรือวิชาโทคหกรรมศาสตร์

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	8 ชุดวิชา (48 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

เศรษฐศาสตร์สำหรับธุรกิจอาหาร	การจัดการธุรกิจอาหาร
เคมีและจุลชีววิทยาของอาหาร	ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการธุรกิจอาหาร
ภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจอาหาร	
การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร	
การประกันคุณภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร	
ประสบการณ์วิชาชีพธุรกิจอาหาร	

วิชาเลือก เลือก 1 ชุดวิชา

การจัดการธุรกิจอาหารเพื่อการส่งออก
ผลิตภัณฑ์อาหาร

2. ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 13 ชุดวิชา หรือ 78 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรืออนุปริญญา หรือปริญญาตรีชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเทียบเท่าทางเกษตรกรรม

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	10 ชุดวิชา (60 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	9 ชุดวิชา (54 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

โภชนาการกับชีวิตมนุษย์	เศรษฐศาสตร์สำหรับธุรกิจอาหาร
------------------------	------------------------------

การจัดการธุรกิจอาหาร เคมีและจุลชีววิทยาของอาหาร
 ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการธุรกิจอาหาร
 ภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจอาหาร การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร
 การประกันคุณภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
 ประสบการณ์วิชาชีพธุรกิจอาหาร

วิชาเลือก เลือก 1 ชุดวิชา

การจัดการธุรกิจอาหารเพื่อการส่งออก ผลิตภัณฑ์อาหาร

3. ระดับปริญญาตรี (2ปี) รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า 14 ชุดวิชา หรือ 84 หน่วยกิต รับผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นสูง (ปวส.) หรืออนุปริญญา หรือปริญญาตรีชั้นใดชั้นหนึ่ง หรือเทียบเท่าทางบริหารธุรกิจ

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
2. หมวดวิชาแกน	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
3. หมวดวิชาเฉพาะ	11 ชุดวิชา (66 หน่วยกิต)
ชุดวิชาบังคับ	10 ชุดวิชา (60 หน่วยกิต)
ชุดวิชาเลือก	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)
4. หมวดวิชาเลือกเสรี	1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

วิทยาศาสตร์คหกรรมศาสตร์ โภชนาการกับชีวิตมนุษย์
 เศรษฐศาสตร์สำหรับธุรกิจอาหาร การจัดการธุรกิจอาหาร
 เคมีและจุลชีววิทยาของอาหาร ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการธุรกิจอาหาร
 ภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจอาหาร
 การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร
 การประกันคุณภาพและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
 ประสบการณ์วิชาชีพธุรกิจอาหาร

วิชาเลือก เลือก 1 ชุดวิชา

การจัดการธุรกิจอาหารเพื่อการส่งออก
 ผลิตภัณฑ์อาหาร

หลักสูตรคหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)

โครงสร้างของหลักสูตร

ใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 6 ปี แบ่งออกเป็น

1. แผน ก หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 4 ชุดวิชา ชุดวิชาเลือก 1 ชุดวิชา
2. แผน ข หมวดวิชาเฉพาะ ประกอบด้วยชุดวิชาบังคับ 4 ชุดวิชา ชุดวิชาเลือก 3 ชุดวิชา

หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ

จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการบริหารการพัฒนา

เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์

วิชาเลือก

การให้คำปรึกษาครอบครัวและครอบครัวบำบัด

การบูรณาการการจัดระเบียบชุมชนและการพัฒนา

สวัสดิการครอบครัวและสังคม

การศึกษานานาชาติชายหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) คณะศึกษาศาสตร์ โครงสร้างหลักสูตร

เป็นหลักสูตร 5 ปี จำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 168 หน่วยกิต

1. วิชาศึกษาทั่วไป	33 หน่วยกิต
2. วิชาเฉพาะ	129 หน่วยกิต
วิชาชีพรู	56 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะสาขา	73 หน่วยกิต
วิชาบังคับ	52 หน่วยกิต
วิชาเลือก	21 หน่วยกิต
3. วิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

ประกอบด้วยวิชาเฉพาะสาขา 73 หน่วยกิต เป็นวิชาบังคับ 52 หน่วยกิต วิชาเลือก 21 หน่วยกิต เลือกจากกลุ่มวิชาใดกลุ่มวิชาหนึ่งจาก 6 กลุ่มวิชา

1. กลุ่มวิชาพัฒนามนุษย์และครอบครัว
2. กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ
3. กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
4. กลุ่มวิชาศิลปประดิษฐ์
5. กลุ่มวิชาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
6. กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจ

วิชาบังคับ

มิติทางคหกรรมศาสตร์	วิทยาศาสตร์ประยุกต์ในคหกรรมศาสตร์
การบริหารธุรกิจคหกรรมศาสตร์	ครอบครัวกับการส่งเสริมอาชีพ
คหกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน	การประกอบอาหาร
อาหารและโภชนาการ	บริการอาหารในสถาบัน
ความรู้เรื่องผ้าและเส้นใย	การตัดเย็บเสื้อผ้า
การออกแบบลายผ้าและการตกแต่ง	หลักศิลปะเพื่อคหกรรมศาสตร์
การจัดการทรัพยากรครอบครัวและการบริโภค	งานดอกไม้สดและไปตอง
การจัดการบ้านเรือนและอุปกรณ์ภายในบ้าน	งานหัตถกรรมเบื้องต้น
การจัดดอกไม้	การอบรมและการเลี้ยงดูเด็ก

วิชาเลือก

1. กลุ่มวิชาพัฒนามนุษย์และครอบครัว

ปัญหาและการดำเนินชีวิต	บ้านและการตกแต่ง
------------------------	------------------

หลักการจัดสวนเบื้องต้น	สุขภาพเด็ก
การศึกษาสำหรับพ่อแม่	การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
การเล่นกับพัฒนาการของเด็ก	นิทานสำหรับเด็ก
สถานเลี้ยงเด็กในชุมชน	การอบรมเลี้ยงดูเด็กพิเศษ
การดูแลผู้สูงอายุ	สวัสดิศึกษา
สุขศึกษาในชนบท	จิตวิทยาวัยรุ่น
จิตวิทยาผู้สูงอายุ	
2. กลุ่มวิชาอาหารและโภชนาการ	
การจัดและตกแต่งอาหาร	ขนมไทย
ขนมอบ	หลักและวิธีการถนอมอาหาร
การจัดการอาหาร	การควบคุมคุณภาพอาหาร
เศรษฐศาสตร์อาหาร	อาหารเฉพาะโรค
โภชนาการชุมชน	การประกอบอาหารเพื่อการค้า
3. กลุ่มวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย	
การออกแบบและการเลือกเสื้อผ้า	การตัดเย็บเสื้อผ้าเด็ก
การเย็บปักด้วยจักร	การตัดเย็บเสื้อผ้าชั้นในสตรี
การตัดเย็บชุดไทย	การทอ
การตัดเย็บเสื้อผ้าอุตสาหกรรม	การทำเสื้อจากหุ่น
การจัดการธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูป	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า
4. กลุ่มวิชาศิลปะประดิษฐ์	
งานถักและสาน	การจัดดอกไม้ในงานประเพณีไทย
การทำดอกไม้ประดิษฐ์	การแกะสลักผักและผลไม้
การประดิษฐ์เครื่องแขวน	การเย็บปักถักร้อย
การประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้	การประดิษฐ์ตุ๊กตา
การประดิษฐ์เครื่องเล่นสำหรับเด็ก	การประดิษฐ์ของชำร่วย
การประดิษฐ์ของจากกระดาษ	
5. กลุ่มวิชาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม	
คหกรรมศาสตร์กับสิ่งแวดล้อม	สิทธิมนุษยชน
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร	จิตวิทยาสิ่งแวดล้อม
พฤติกรรมผู้นำ	จิตวิทยาพัฒนาการ
นันทนาการชุมชน	การจัดนันทนาการในชนบท
ปัญหาสังคม	สังคมวิทยาเมือง

สังคมวิทยาอาชีพ

6. กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจ

การจัดการองค์การและการบริหาร การติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ
 การจัดการธุรกิจชุมชนทางคหกรรมศาสตร์ การประกอบอาหารเพื่อการค้า
 การจัดการธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูป
 การจัดการธุรกิจศิลปประดิษฐ์และหัตถกรรม
 การจัดการอาหารและเครื่องดื่ม การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
 กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม วาทยาศาสตร์เพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ
 การส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์สำหรับธุรกิจ
 การจัดการธุรกิจการบริการสำหรับเด็กและผู้สูงอายุ

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน)

โครงสร้างหลักสูตร

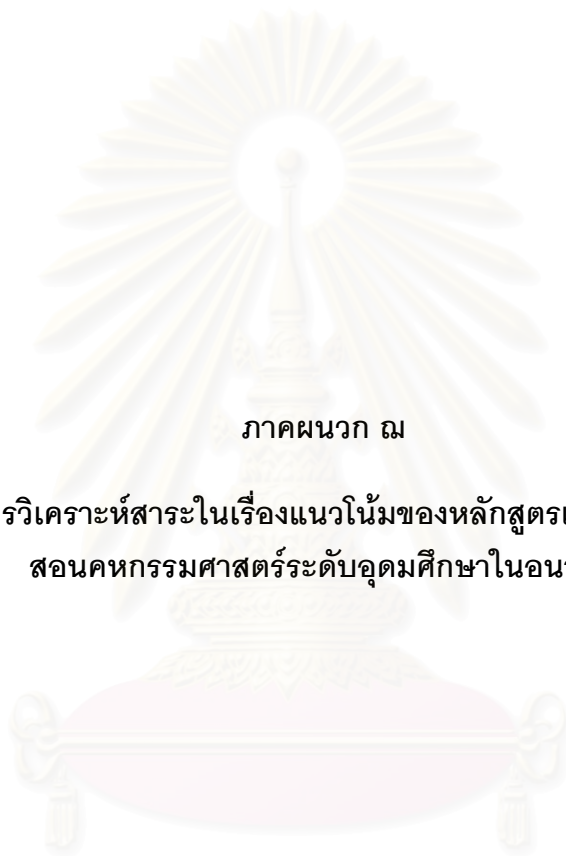
จำนวนหน่วยกิต 36 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกบังคับ 12 หน่วยกิต หมวดวิชาเอกเลือก 3 หน่วยกิต (สำหรับแผน ก) 12 หน่วยกิต (สำหรับแผน ข)

หมวดวิชาเอกบังคับ

การพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม
 เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อส่งเสริมงานคหกรรมศาสตร์
 การพัฒนาโครงการคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
 สัมมนาทางคหกรรมศาสตร์เพื่อชุมชน

หมวดวิชาเอกเลือก

การพัฒนาผลิตภัณฑ์คหกรรมศาสตร์ในระดับอุตสาหกรรม
 การจัดการเวลา แรงงานและอาชีพเพื่อพัฒนาชุมชน
 ความสัมพันธ์ระหว่างคหกรรมศาสตร์ ประชากรและสิ่งแวดล้อม
 การพัฒนาสูตรอาหารเพื่อภาวะโภชนาการในชุมชน
 การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบสิ่งทอพื้นบ้าน
 บทบาทหญิง-ชายในสังคมไทย

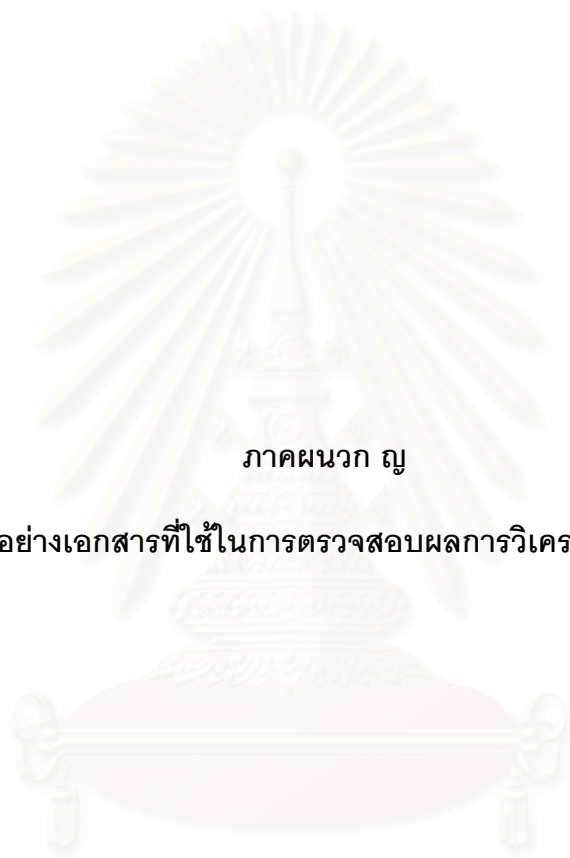
ภาคผนวก ฅ

เอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์สาระในเรื่องแนวโน้มของหลักสูตรและการจัดการเรียนการ
สอนคหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษาในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการเอกสาร

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)
3. รูปแบบการศึกษาไทยที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21.
พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2541.
4. รายงานการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของสถาบันพระบรมราชชนก.
พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ, 2546.
5. รายงานการวิจัยเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542: ผลกระทบต่อ
การบริการและการจัดการศึกษาของสถาบันราชภัฏภูเก็ต.
ธีรศักดิ์ อัครบวร และคณะ, 2544.
6. ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย. ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2546.
7. การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. 2549.
8. อุดมศึกษาไทย. จรัส สุวรรณเวลา. 2545.
9. Local knowledge and wisdom in higher education.
Teasdale, G.R. (G. Robert) and Ma Rhea, Zane. 2000.
10. Preparing for the 21st century . Kennedy, P.C. 1993.
11. The Guru guide to the knowledge economy : the best ideas for operating profitably
in a hyper competitive world.
Boyett, Joseph H. and Boyett, Jimmie T. 2001.
12. The world is flat : a brief history of the twenty-first century.
Friedman, Tomas L. 2006.

ภาคผนวก ญ

ตัวอย่างเอกสารที่ใช้ในการตรวจสอบผลการวิเคราะห์สาระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวิเคราะห์สาระ

รหัส 69

แหล่งที่มา : ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ผู้จัดทำเอกสาร : อาจารย์

รายการอ้างอิง : เอกวิทย์ ณ ถลาง 2545. ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตร

และวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ยุคที่ 1 รัชกาลที่ 1-3

หัวเรื่อง :

หัวเรื่องหลัก 1 คหกรรมศาสตร์ระดับอุดมศึกษา

หัวเรื่องรอง 1.2 ปัจจัยภายนอกด้านสังคม

หัวเรื่องย่อย 1.2.1 ปัจจัยภายในด้านนโยบาย

สาระ :

สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ เป็นการเรียนตามอัธยาศัย ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม แล้วถ่ายทอดสืบสานกันไว้ตรงตามหลักวิชาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการสืบทอดวัฒนธรรม และเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเองโดยมีสถาบันหลักที่เป็นแหล่งให้การศึกษา 3 สถาบัน คือ

1. บ้าน เป็นสถาบันแรกที่ให้การศึกษา พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครือญาติและมิตรสหายในหมู่บ้าน ล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ตามอัธยาศัยทั้งสิ้น บ้านหมายถึงครอบครัว เครือญาติ ไร่นา ถิ่นฐานและประสบการณ์ทุกอย่างของชีวิตในแวดวงละแวกบ้านที่บุคคลถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมา การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้จักกันในหมู่มนุษย์วัฒนธรรมเดียวกัน หลักสูตรการยังชีพ ได้แก่ การปลูกข้าว การสร้างบ้าน การทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น และผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรียนรู้การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย

2. วัด เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดศาสตร์และศิลป์อีกนานาชนิด และวิชาหนังสือ

3. วัง เป็นสถาบันชั้นสูงสุดของสังคมไทยที่ให้การศึกษาอบรมแก่กุลบุตร กุลธิดาในหลายลักษณะ มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับกุลธิดา เรียนรู้ศิลปะ การดำรงชีพที่ประณีต ละเมียดละไม เนื้อหาสาระที่จัดให้มีการฝึกฝนเล่าเรียนคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง การศึกษาในวังเป็นแหล่งพัฒนาและบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมหลวง ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้าน เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมราษฎร์ ซึ่งทั้งสองวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันในความประณีตและความวิจิตรพิสดาร แต่มีรากเหง้าตรงกันร่วมกันตามกรอบจริยธรรมแห่งพุทธศาสนาและสังคมเกษตร

ในการรับการศึกษาสมัยใหม่และความรู้วิทยาการจากตะวันตก ในวังในกรุงรับเข้ามามาก่อน แล้วจึงกระจายถ่ายทอดไปยังระดับล่างอีกต่อหนึ่ง (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2545: 190-192)

ประเด็น :

สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นทางการ เป็นการเรียนตามอัธยาศัย ตามสะดวก หรือตามธรรมชาติของสังคมที่มีพัฒนาการมาเป็น อารยธรรมสยาม แล้วถ่ายทอดสืบสานกันไว้ตรงตามหลักวิชาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการสืบทอดวัฒนธรรม พ่อแม่เป็นครูคนแรก เครือญาติและมิตรสหายในหมู่บ้านล้วนแต่เป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่รู้กันในหมู่คนวัฒนธรรมเดียวกัน โดยผู้หญิงฝึกเรียนการทอผ้า การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น และผู้หญิงต้องฝึกเรียนการเรียนรู้การดูแลบ้าน ดูแลเด็ก ทำอาหาร ทอผ้า งานฝีมือ เย็บปักถักร้อยจากบุคคลในครอบครัว เพื่อการเตรียมตัวเป็นแม่บ้านเป็นการศึกษาในระดับต้น และอาจได้รับการถ่ายทอดความรู้ในระดับสูงจากในวังที่เป็นสถาบันชั้นสูงสุดที่ให้การศึกษอบรรณในหลายลักษณะ มีหลักสูตรฝ่ายในสำหรับผู้หญิง เนื้อหาสาระคนไทยเห็นว่าเป็นของสูง การศึกษาในวังเรียกว่า วัฒนธรรมหลวง ส่วนการศึกษาของประชาชนในวัดและบ้านเรียกว่าวัฒนธรรมราษฎร์ ทั้งสองวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันในความประณีตและความวิจิตรพิสดาร แต่มีรากเหง้าร่วมกันตามกรอบจริยธรรมแห่งพุทธศาสนาและสังคมเกษตร ในการรับการศึกษาสมัยใหม่และความรู้วิทยาการจากตะวันตกโดยในวังหรือในกรุงรับเข้ามาแล้วนำมาถ่ายทอดสู่ชุมชนอีกต่อหนึ่ง (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2545: 190-192)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาวทัศนา เมฆเวียน เกิดวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2505 ที่กรุงเทพมหานคร

การศึกษา

พ.ศ.2527 การศึกษาระดับบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พ.ศ.2534 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ.2546 Post Master : โครงการการศึกษาหลังปริญญาโทมุ่งสู่ความเป็นผู้นำทางการศึกษา

โดยความร่วมมือของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับสถาบันราชภัฏสงขลา

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ.2527 อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนศรีอยุธยา กรมสามัญศึกษา

พ.ศ.2536 รองหัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพ โรงเรียนศรีอยุธยา

พ.ศ.2537 รองหัวหน้างานแผนงานและสารสนเทศ โรงเรียนศรีอยุธยา

พ.ศ.2539 หัวหน้างานแผนงานและสารสนเทศ โรงเรียนศรีอยุธยา

พ.ศ.2541 อาจารย์ 2 ระดับ 7 สถาบันราชภัฏสงขลา

พ.ศ.2542 รองประธานโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏสงขลา

พ.ศ.2543 ประธานโปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏสงขลา

พ.ศ.2546 หัวหน้าสำนักงานเลขานุการคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏสงขลา

งานวิจัย

พ.ศ.2534 ความต้องการการนิเทศของครูที่สอนวิชาผ้าและการตัดเย็บ
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสหศึกษา กรมสามัญศึกษา

พ.ศ.2546 การประเมินการใช้หลักสูตรสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2543 สาขาวิชาการศึกษา
โปรแกรมวิชาคหกรรมศาสตร์ ระดับปริญญาตรี (หลังอนุปริญญา)

ตำรา

พ.ศ.2544 ความรู้เรื่องผ้า

พ.ศ.2545 การสร้างแบบและแยกแบบตัด

วิทยากร

พ.ศ.2548 โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ แบบ Brain-Based Learning
กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ.2549 โครงการประชุมปฏิบัติการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์และสร้างขีดสมรรถนะ
ของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาดูงาน

พ.ศ.2545 ศึกษาดูงาน “การอุดมศึกษาในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์”